

Henryk Siciński

**ROZWÓJ PEDIATRII UNIWERSYTECKIEJ W POZNANIU
W XX WIEKU**

Praca wykonana na stopień doktora nauk medycznych
w III Katedrze Pediatrii , w Klinice Chorób Zakaźnych
i Neurologii Dziecięcej Uniwersytetu Medycznego
im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu

Promotor: prof. zw. dr hab. med. Wojciech Służewski

Poznań 2011

“ Vita brevis, ars longa, tempus praeceps, experimentum periculosum, iudicium difficile.”¹

¹ *Życie krótkie, sztuka długa, sposobność przemijająca, doświadczenie złudne, wyrokowanie trudne.- Aforyzm Hipokratesa /460-377 p.n.Ch./ zapisany przez jego uczniów w zbiorze ksiąg pod nazwą *Corpus Hippocraticum*, źródło: Bronisław Seyda, *Dzieje medycyny w zarysie*, PZWL, Warszawa, 1977, s. 53.*

ROZWÓJ PEDIATRII UNIWERSYTECKIEJ W POZNANIU W XX WIEKU

Impulsem do podjęcia badań była zbliżająca się rocznica utworzenia w 1919 roku Uniwersytetu Poznańskiego, powrót poznańskiej uczelni medycznej w 2003 r. do struktury uniwersyteckiej -- przywrócenie katedr jako ośrodków naukowych w poszczególnych dziedzinach medycyny. Zamiarem autora było, w oparciu o dostępne źródła historyczne, udokumentowanie starań o podniesienie na poziom uniwersytecki nauczania w Poznaniu, w tym medycyny, od Akademii Lubrańskiego, Kolegium Jezuickiego, poprzez XIX –wiek, po pierwsze dekady XX wieku aż do utworzenia Uniwersytetu Poznańskiego w 1919 roku. Celem była również chęć zachowania pamięci o twórcach *Poznańskiej Szkoły Pediatrii*.² Założeniem badań autora było również stworzenie możliwości bezpośredniego zaczerpnięcia informacji z doświadczeń obecnych kontynuatorów tej tradycji, tworzących współczesny kształt pediatrii uniwersyteckiej w Poznaniu. Autor- jako student Akademii Medycznej w Poznaniu z rocznika 1967-1973- doskonale pamięta większość postaci, które przywołuje w swej pracy. Całe swoje życie zawodowe bowiem od kolejnych specjalizacji - zarówno z pediatrii jak i chirurgii dziecięcej /I st./ - realizował w ścisłym kontakcie ze „swoją” Uczelnią. Jako wieloletni ordynator oddziałów noworodkowego i pediatrycznych w szpitalach w Wielkopolsce wielokrotnie uzyskiwał wsparcie i koleżeńską pomoc w potrzebach zdrowotnych swoich pacjentów, jak i własnych oraz swojej rodziny. Autor ma w poznańskiej Uczelni kolegów i przyjaciół- stąd przywiązanie i szacunek, który żywi do Alma Mater.

² Termin **szkoła** to między innymi znaczeniami: „kierunek, metoda, w nauce, sztuce, literaturze itp., których przedstawiciele łączą wspólne poglądy, metody itp.; wyróżniająca się grupa twórców, naukowców, o pokrewnych cechach pracy twórczej, związana np. z wybitną osobistością, z jakimś miastem, narodem; zespół cech charakterystycznych dla tej grupy”; źródło: *Słownik Języka Polskiego*, T. 3, red. nauk.: Mieczysław Szymczak, PWN, Warszawa, 1981, s. 415

Spis treści

I. WPROWADZENIE

1. HISTORYCZNE ŹRÓDŁA ROZWOJU PEDIATRII W EUROPIE	9
a. Medycyna grecka	9
b. Rzym starożytny	10
c. Doświadczenie kultury arabskiej	12
d. Średniowiecze	12
e. Odrodzenie	13
f. Jan Hieronim Chrościejowski	14
g. Wieki- XVII i XVIII	15
h. Rozwój szpitalnictwa	17
2. NAUCZANIE MEDYCYNY , A W NIEJ PEDIATRII W POLSCE W XVIII i XIX WIEKU	19

II. WSTĘP

1. ZABIEGI O PODNIESIENIE RANGI SZKOLNICTWA WYŻSZEGO W WIELKOPOLSCE	22
Towarzystwa naukowe	24
Dr Heliodor Święcicki	25
„Nowiny Lekarskie”	26
Pediatria jako nauka	28
II. 2. ZABIEGI O UTWORZENIE UNIWERSYTETU W POZNANIU- ROLA PEDIATRÓW POZNAŃSKICH	29
III. CEL PRACY, PYTANIA BADAWCZE	33
MATERIAŁY I METODY	34

IV. WYNIKI

1. POWSTANIE KLINIKI CHOROÓB DZIECIĘCYCH UNIWERSYTETU POZNAŃSKIEGO	35
2. ZABIEGI O OBSADZENIE KATEDRY PEDIATRII W UNIWERSYTECIE POZNAŃSKIM	39
3. DZIAŁALNOŚĆ I OSIĄGNIĘCIA KLINIKI CHOROÓB DZIECIĘCYCH U P W LATACH 1922- 1939	41
System opieki zdrowotnej	50
Opieka nad dziećmi i młodzieżą	50

Zapadalność na gruźlicę.....	51
4. OKRES II WOJNY ŚWIATOWEJ 1939- 1945	52
5. STRATY WŚRÓD PRACOWNIKÓW NAUKOWYCH WYDZIAŁU LEKARSKIEGO UNIwersytetu Poznańskiego	53
Prof. Janusz Zeyland	54
6. Tajny Uniwersytet Ziemi Zachodnich 1940 - 1945.....	56
7. POLSKI WYDZIAŁ LEKARSKI Uniwersytetu w Edynburgu 1941- 1949	58
8. KLINIKA CHOROÓB DZIECIĘCYCH W LATACH 1945-1956- ODBUDOWA, WYDZIELENIE AKADEMII MEDYCZNEJ I POWSTANIE II KLINIKI CHOROÓB DZIECIĘCYCH	60
Skład osobowy Kliniki Chorób Dziecięcych w r. 1945 oraz bibliografia prac naukowych z lat 1945-1955.....	61
Wydział z Uniwersytetu Poznańskiego- Akademii Medycznej 1.I. 1950	64
Skład osobowy Kliniki Chorób Dziecięcych w r. 1956/57	67
Utworzenie II Katedry i Kliniki Chorób Dzieci	67
Wojewódzki Szpital Dziecięcy im. Bolesława Kryświczka	68
Skład osobowy Katedr i Klinik Dziecięcych w r. 1957/58	68
Skład osobowy Katedr i Klinik Dziecięcych w r. 1958/59	69
9. II KLINIKA CHOROÓB DZIECI- L a t a 1961 - 1969	69
Skład osobowy Katedr i Klinik Dziecięcych w latach 1961-1969	69
Bibliografia /przykłady/ klinik pediatrycznych w latach 1958 - 1969	73
Stopnie naukowe zdobyte w klinikach pediatrycznych w latach 1959-1964	78
Uczestnictwo w kongresach i stażach zagranicznych	79
10. INSTYTUT PEDIATRII - LATA 1970 - 1979	87
Skład osobowy Klinik i Zakładów Instytutu Pediatrii w latach 1970-1979.....	87
Bibliografia prac naukowych /przykłady/ Instytutu Pediatrii z lat 1970-1979.....	91
11. INSTYTUT PEDIATRII - LATA 1980 - 1989	106
Skład osobowy Klinik i Zakładów Instytutu Pediatrii w latach 1980-1989.....	106
Bibliografia prac z lat 1980 - 1990.....	112
12. INSTYTUT PEDIATRII - LATA 1990 - 2000	127
Skład Osobowy Instytutu Pediatrii.....	127
Administracja Szpitala Klinicznego Nr 5,.....	132

13. ROZWÓJ I ZMIANY STRUKTURY INSTYTUTU PEDIATRII PO ROKU	
2000	133
Skład osobowy Klinik Szpitala Klinicznego Nr 5 w r. 2004	135
Skład osobowy Klinik Szpitala Klinicznego Nr 5 w r. 2007	138
Skład Osobowy Klinik Szpitala Klinicznego Nr 5 w r. 2010.	140
Dane liczbowe Szpitala Klinicznego Nr 5 im. Karola Jonschera.....	142
14. TWÓRCY POZNAŃSKIEJ SZKOŁY PEDIATRII	142
Profesor zw. dr habilitowany medycyny KAROL GUSTAW JONCHER..	142
Profesor dr habilitowany medycyny TEODOR SEWERYN RAFIŃSKI.....	147
Profesor zwyczajny dr habilitowany n.medycznych OLECH SZCZEPSKI...	150
Profesor dr habilitowany med. MARIA ALEKSANDRA CHMIELOWA.....	154
Doktor habilitowany medycyny ANNA JOANNA GOLENIOWA....	157
Docent dr habilitowany medycyny KAROL WIKTOR BITTNER.....	159
Profesor zwyczajny dr hab. med. MIECZYŚŁAW TADEUSZ WALCZAK....	160
Profesor zw. dr habilitowany med. JERZY AHMED ALKIEWICZ..	163
Profesor zwyczajny dr hab. med. JANUSZ MACIEJEWSKI.....	165
Profesor AM dr habilitowany med. JÓZEF STACHOWSKI.....	169
15.TWÓRCY KLINIK POKREWNYCH PEDIATRII W INSTYTUCIE PEDIATRII....	
Profesor zw. dr hab. med. MIECZYŚŁAW WÓJTOWICZ	171
Docent dr hab. med. OLGIERD SARRAZIN.....	172
Profesor dr hab. med. WACŁAW ZIELIŃSKI.....	172
Profesor zw. dr hab. med. ANDRZEJ SOBOCZYŃSKI	173
Profesor dr hab. med. KAZIMIERA BRODZIŃSKA	174
16. KONTYNUATORZY I TWÓRCY NOWYCH KIERUNKÓW ROZWOJU	
POZNAŃSKIEJ PEDIATRII AKADEMICKIEJ.....	174
- Prof. Wojciech Cichy- rozmowy z profesorami zamieszczone w Aneksie	
- Prof. Maria Goncerzewicz	
- Prof. Eugeniusz Korman	
- Prof. Marian Krawczyński	
- Prof. Alicja Krzyżaniak	
- Prof. Anna Latos-Bieleńska	
- Prof. Bogusław Pawlaczyk	
- Prof. Urszula Radwańska	

- Prof. Aldona Siwińska	
- Prof. Wojciech Służewski	
- Prof. Jacek Wachowiak	
- Prof. Jacek Wysocki	
17. WYCHOWANKOWIE POZNAŃSKIEJ UCZELNI MEDYCZNEJ PRACUJĄCY, JAKO SAMODZIELNI NAUKOWCY W INNYCH OŚRODKACH AKADEMICKICH.....	174
Prof. Stanisław Zygmunt N O W A K.....	174
Prof. Ewa BERNATOWSKA / zapis rozmowy w Aneksie- s. 219 /	174
Prof. Maria Katarzyna BORSZEWSKA- KORNACKA	175
Prof. Janusz GADZINOWSKI	176
Prof. Maria GONCERZEWICZ / zapis rozmowy w Aneksie- s.214 /	177
Prof. Elżbieta Anna MARSZAŁ.....	177
Prof. Elżbieta, Barbara PIONTEK	177
Prof. Jerzy SOCHA	178
Prof. Mieczysław Edmund WALCZAK.....	179
V. PODSUMOWANIE I DYSKUSJA	179
Rada Naukowa Instytutu Pediatrii	186
Studenckie Koło Naukowe	188
Ogólnopolskie Zjazdy Pediatrów.....	190
3 Okresy rozwoju poznańskiej pediatrii uniwersyteckiej.....	191
Geneza Łódzkiej Szkoły Naukowej Pediatrii	194
Próba odpowiedzi na pytania badawcze	195
S T R E S Z C Z E N I E, SŁOWA KLUCZOWE	200
S U M M A R Y	201
B I B L I O G R A F I A P R A C Y	202
WYKAZ HABILITACJI Z ZAKRESU PEDIATRII Z LAT 1945 – 2010 PRZEPROWADZONYCH W UP, AM, UMP	211
ANEKS	214
Rozmowa z Panią prof. zw. dr hab. med. MARIĄ GONCERZEWICZ	214
Rozmowa z Panią prof. dr hab. med. EWA BERNATOWSKĄ	219
Rozmowa z Prof. dr hab. med. WALDEMAREM BOBKOWSKIM.....	221

Rozmowa z Panią dr med. EWA BORNAKOWSKĄ- ZABEL	225
Rozmowa z Panią prof. zw. dr hab. med. ANNA BRĘBOROWICZ.....	227
Rozmowa z Prof. zw. dr hab. med. WOJCIECHEM CICHYM	229
Rozmowa z Doktorem hab. med. PIOTREM FICHNA	235
Rozmowa z Panią prof. dr hab. med. MAGDALENA FIGLEROWICZ.....	238
Rozmowa z Panią dr med. TERESA HOFMAN	240
Rozmowa z Panią doc. dr hab. med. IWONA IGNYŚ	242
Odpowiedź na ankietę Dr habilitowanego med. ANDRZEJA KĘDZI.....	245
Rozmowa z Prof. zw. dr hab. med. EUGENIUSZEM KORMANEM-.....	246
Rozmowa z Panią dr med. MARIA KOSICKĄ.....	250
Rozmowa z Profesorem zw. dr hab. med. MARIANEM KRAWCZYŃSKIM	251
Odpowiedź na ankietę Pani prof. dr hab. med. ALICJI KRZYŻANIAK	258
Rozmowa z Panią dr n. med. DANUTA MICHALEWSKĄ.....	260
Rozmowa z Panią prof. dr med. IWONA MOZER-LISEWSKĄ.....	261
Rozmowa z Profesorem dr hab.med. MARKIEM NIEDZIELĄ.....	264
Rozmowa z Prof. dr hab. med. BOGUSŁAWEM PAWLACZYKIEM	270
Rozmowa z Panią prof. zw. dr hab. med. URSZULĄ RADWAŃSKĄ	273
Rozmowy z pielęgniarką- Panią BARBARĄ SIERPIŃSKĄ.....	277
Rozmowa z Prof. zw. dr hab.med. WOJCIECHEM SŁUŻEWSKIM	279
Rozmowa z Panią dr n. przyr. KRYSZYNA STRZYKAŁA	284
Rozmowa z Prof. zw. dr hab. med. JACKIEM WACHOWIAKIEM.....	288
Rozmowa z Prof. dr hab. med. JAROSŁAWEM WALKOWIAKIEM	300
Rozmowa z Jego Magnificencją, Prof.zw.dr hab.med. JACKIEM WYSOCKIM...303	
Rozmowa z Prof. dr hab. med. JACKIEM ZACHWIEJĄ.....	310
Indeks nazwisk	
Kopie dokumentów do rozmowy z dr Krystyną Strzykała / s.284/	
Fotografie, diagramy.....	

I.WPROWADZENIE

1. HISTORYCZNE ŹRÓDŁA ROZWOJU PEDIATRII W EUROPIE

Najstarsze źródła materialne- tabliczki z Nippur /ok. 2100r. p.n.Ch/ oraz tzw. stela nagrobna króla Hammurabiego /1728-1686 r.p.n.Ch./ z Mezopotamii³, odkopana w Suzy w 1902r. oraz gliniane tabliczki z biblioteki asyryjskiego króla Assurbanipala/669-626 r.p.n.Ch./⁴ świadczą, że medycyna ówczesna rozwijała się w świątyniach ściśle powiązana z kultem bóstw. Np. bogini płodności Ishtar opiekowała się porodem, Nebu- syn boga Marduka opiekował się noworodkami i dziećmi⁵. Wspomniane wykopalisko z Suzy /w Babilonii - zajmowała południową część Mezopotamii/ - zawiera tzw. kodeks Hammurabiego regulujący przywileje, w tym wysokość honorarium lekarza i wyznacza również surowe kary za niepowodzenie lecznicze, w tym obcięcie rąk⁶.

Pozostając w obrębie kultury śródziemnomorskiej nie sposób pominąć jej źródła hinduskie. Symbolem medycyny hinduskiej był kret, co podkreślało związek z ziemią, a jego nazwa grecka brzmi: asklepa. Trudno nie szukać związku z imieniem Asklepiosa/ rzymski odpowiednik to Eskulap/, syna boga Apollona i nimfy Koronis, zrodzonego cięciem cesarskim, który z kolei z boginią Epione /gr.-ból/ miał dwóch synów: Podalejriosa i Machaona, również lekarzy oraz dwie córki: Hygieję i Panakieję, uzdrowicielki, których imiona do dzisiaj są źródłosłowem terminów: higiena i panaceum /środek leczniczy „na wszystko”/⁷. Nawiązując jeszcze do zachowanych przekazów lekarzy hinduskich, należących w tamtejszym społeczeństwie do najwyższej – czwartej kasty głównej, warto przytoczyć zalecenie jednego z nich, o imieniu Charace /I w. p. n.Ch/ mówiące o randze zawodu lekarza i ówczesnych oczekiwaniach wobec jego adeptów:” Lekarza powinna cechować prostota ubioru i całej powierzchowności, nie wolno mu się upijać, ani przebywać w złym towarzystwie”⁸

a.Medycyna grecka wyrastała również z kultu bogów , związana z ich świątyniami. Rozwijały one szkoły stopniowo uwalniające się z religijnego kultu Asklepiosa /słynne świątynie w Epidauros, Knidos, Koryncie, Pergamonie, Atenach/. Za najslawniejszą uchodziła szkoła na wyspie Kos u zachodnich brzegów Hellady, związana z imieniem jej ucznia a później mistrza- Hipokratesa/ 460-377r przed n.Ch./ . Spisane przez jego uczniów dzieło: *Corpus Hippocraticum* oparte jest prawdopodobnie na wzorach egipskich⁹. Do dzisiaj stosowane są opisane tam metody, np. opatrunek na głowę - tzw. „czepiec Hipokratesa”, terminy: jak „kryzys” na

³ Władysław Szumowski,*Historia medycyny filozoficznie ujęta*. Podręcznik dla lekarzy i studentów z ilustracjami, wyd. III, Sanmedia, Warszawa,1994r.,s.24.

⁴ Tadeusz Brzeziński,*Historia Medycyny*, PZWL,wyd.IV,2004r.s.29

⁵ T.Brzeziński,op.cit.,s.29

⁶ T.Brzeziński,Tamże,s.31

⁷ T.Brzeziński,Tamże,s.36.

⁸ T.Brzeziński,Tamże,s.34

określenie przesilenia choroby, lub aforyzmy, jak *primum non nocere*.¹⁰ Do dzisiaj w świecie kultury łacińskiej adepci studiów lekarskich składają przysięgę wg. zachowanego tekstu Hipokratesa.¹¹ W tradycji greckiej zachowały się również przekazy dotyczące pozycji dziecka w ówczesnych społeczeństwach i w rodzinie, sposoby jego leczenia i wychowania. Likurg ze Sparty /IX w. przed n. Chr./ dopuszczał likwidację dzieci kalekich i słabych, w praktyce istniał zwyczaj zrzucania ich ze skały Tajgetos.¹² Podobnie stanowiło prawo Solona w IV w. p.n.Chr. Arystoteles / 384-322r. p.n.Chr./ pisał, aby imię nadawać dziecku powyżej tygodnia od urodzenia, kiedy szanse przeżycia były już większe. W ten sposób realizowano prawo selekcji naturalnej, a wynikało to przede wszystkim, jak należy przypuszczać, z bezradności w próbach niesienia pomocy noworodkom z porodów przedwczesnych i patologicznych.¹³,¹⁴ Dopuszczano również podrzucanie noworodków i niemowląt na progach domów i świątyń. Obowiązywał zakaz pobierania przez lekarzy opłat za leczenie dzieci.¹⁵

b.Rzym starożytny. Na okres lat 129-199 p.Chr. przypada aktywność najwybitniejszego lekarza starożytnego Rzymu- Galena. Sformułował nie tylko rozległą i skomplikowaną teorię przyczyn i leczenia chorób, ale zmienił też metody nauczania medycyny z akcentem na zajęcia praktyczne. Nie szczędził krytycznych uwag swemu środowisku zawodowemu.¹⁶ Urodzony w Pergamonie, absolwent tamtejszych szkół lekarskich, dalsze nauki pobierał w Smyrnie, Koryncie, Aleksandrii. W 32 r. życia rozpoczął praktykę w Rzymie. Miał być Galen autorem ok. 400 prac medycznych ,m.inn.: *O pożytku części ciała ludzkiego, Metoda leczenia, O sztuce leczniczej, O utrzymaniu zdrowia*. W. Szumowski nazywa metodę Galena „racjonalizmem spekulacyjnym charakterystycznym dla szkoły aleksandryjskiej”

⁹ T.Brzeziński,op.cit.,s.37 i 39

¹⁰ Bogusław Seyda, *Dzieje medycyny w zarysie*,PZWL,Warszawa,1977r.,s. 49-51

¹¹ W.Szumowski, op.cit.,s.89

¹² Władysław Szenajch,*Główne etapy rozwoju pediatrii*,PZWL,Warszawa,1965r.,s.10.

¹³ W 1992r. w klinice uniwersyteckiej w Groningen w Holandii powstały kryteria odstąpienia od leczenia a nawet przerwania życia noworodków i niemowląt z ciężkimi wadami genetycznymi nie rokującymi dobrej jakości życia i dla przerwania cierpienia tych dzieci. Kryteria rok później zaakceptowało holenderskie towarzystwo pediatriczne. We wrześniu 2004r. lekarz Eduard Verhagen z tego szpitala opublikował protokół obowiązujący w postępowaniu w takich przypadkach. Podobne zjawisko ma miejsce w innych krajach Europy, np. we Francji, gdzie przerywa się nawet wysokie ciąży po stwierdzeniu choroby Downa u płodu. Powraca w ostatnich latach dyskusja nt. eugeniki, tak popularnej w latach 30-tych ub. wieku ./źródło: wg. wykładu prof. J. Gadzinowskiego w Ostrowie Wilk. w 2010r./

¹⁴XIX-wieczna teoria F.Galtona,zakładała, że celem eugeniki jest: „poznanie warunków odrodzenia i uszlachetnienia rasy ludzkiej poprzez wykrywanie czynników przekazywanych potomstwu”. Na gruncie polskim popularyzowało te ideały Polskie Towarzystwo Eugeniczne(1921r.) z działaczami,jak: dr St. Kramsztyk, prof. J. Czekanowski i szkoła lwowska, doc. Karol Stojanowski w UP. Wiele autorytetów nie podzielało niektórych kierunków europejskich eugeniki (gł. niemieckiej), jak: prof. K. Stołyhwo z UJ, prof. K. Noiszewski z UW.[Cyt. za: Musielak Michał, *Między eugeniką a higieną społeczną. Dylematy społeczne i etyczne eugenistów polskich okresu międzywojennego*; w *Medycyna i Farmacja XIX i XX Wieku*, red. R.K.Meissner, Wyd.Nauk.UMP im. K. Marcinkowskiego, Poznań 2007r.,s. 355-367.

¹⁵ W.Szenajch,op.cit.,s.10

¹⁶ T.Brzeziński,Tamże,s.43

zarówno w teorii, w praktyce i nauczaniu.¹⁷ Co do roli lekarza i etyki zawodu istniały dwa podejścia: wymóg solidnego wykształcenia- czemu sprzyjał Galen idąc w ślady Hipokratesa, inaczej niż metodycy zmierzający do szybkich i dużych zarobków.¹⁸ W starożytnym Rzymie funkcjonowało prawo: „ius vitae et necis”, czyli prawo życia i śmierci w odniesieniu do noworodków. Praktykowano obrzęd- „puerum tollere” polegający na geście ojca, który podnosząc niemowlę uznawał je za swoje dziecko i zaliczał je do rodziny / tzw. liberi, czyli wolni/. Jeśli odmówił tego zwyczaju niemowlę /częściej dziewczynki/ umieszczano w koszu i spławiano np. Tybrem, lub podrzucano np. na targu warzywnym w Rzymie – Forum Olitorum. Znalezione dziecko, stawało się niewolnikiem /servi/.¹⁹ Od czasów cesarza Hadriana /117-138r. p.Chr./ prawodawstwo i obyczaj łagodniały. Zabiegał o to Tacyt, a Pliniusz Drugi Młodszy /62-114r. p.Chr./ utworzył fundację dla wspomżenia biednych dzieci. Kontynuował te działania cesarz Nerva /96-98r.p.Chr./ tworząc fundację z tzw. renty gruntowej, na zasiłki dla rodziców na rzecz dzieci. Rozwinął ją cesarz Konstantyn wprowadzając ustawę nakazującą opiekę państwa nad ubogimi dziećmi. Olbrzymie koszty zmusiły jednak do zaniechania tego prawa już po 14 latach. Nie zachowało się piśmiennictwo z tego okresu odnośnie leczenia dzieci, oprócz wzmianki o pracy Damascusa, która też się nie zachowała. Żyjący w II w.p.Chr. uznawany za metodyka - Soranus Ephesus- autor „Libri IV de morbus mulierum „o chorobach kobiecych/ kilka rozdziałów poświęcił pielęgnacji noworodka.²⁰ Najstarsze wzmianki o postępowaniu i środkach leczniczych dla chorych niemowląt pojawiają się w Papyrusie Ebersa /II tysiąclecie p.n.Chr./. Również w pismach hinduskich Suśruty z I tysiąclecia p.n.Chr. prawodawstwo nie chroniło dziecka, jego zdrowia i życia. Swoista starożytna eugenika pozwalała zabijać dzieci kalekie i słabe.²¹ Leczenie dzieci pojawia się w dziełach Galena, podobnie po nim w pismach Aleksandra Aphrodisiacusa i Oribasiusa z Pergamonu. W dziełach Pawła z Eginaty żyjącego w Aleksandrii /VI i VII w.p.Chr./ pojawiło się wiele uwag o leczeniu i higienie dzieci. W chrześcijańskim Cesarstwie Wschodnim powstały instytucje charytatywne: brebotrophea- żłobki dla niemowląt i orphanotrophea- domy dla podzutek.²² Najstarszą formą opieki od czasów starożytnych aż do okresu Oświecenia były tzw. ochronki stopniowo przekształcające się w szpitale dziecięce, niestety z ogromną, bo sięgającą 85% śmiertelnością.²³

Od kiedy chrześcijaństwo stało się religią państwową za czasów Konstantyna Wielkiego /306-337 r.p.Chr./ medycyna powróciła do świątyń, a właściwie do licznie powstających klasztorów. Odrzucając teorie i metody „pogańskie” medycyna

¹⁷ W. Szumowski, Tamże, s. 139

¹⁸ W. Szumowski, Tamże, s. 150

¹⁹ W. Szenajch, *Główne etapy rozwoju pediatrii*, PZWŁ, Warszawa, 1965r., s. 6

²⁰ W. Szenajch, Tamże, s. 10-20

²¹ Bolesław Górnicki, *Zarys piśmiennictwa pediatrycznego do roku 1600*, Archiwum Historii i Filozofii Medycyny pod red. Adama Wrzoska, Tom XVIII, 1939-47, s. 51-52

²² B. Górnicki, Tamże, s. 52, 55

²³ T. Brzeziński, op. cit., s. 310

ponownie oparła się na mistycyzmie, /tzw. medycyna pastoralna/.²⁴ Założony w 529r p.Chr. klasztor Benedyktynów na górze Monte Cassino jest symbolicznym przykładem, opartej na medycynie ludowej i obserwacji tzw. "medycyny klasztornej", zaspokajającej zapotrzebowanie na medyków obsługujących rzesze pielgrzymów.

c. Odrębne było doświadczenie kultury arabskiej rozwijającej się na podwalinach kultur starożytnych. Szkoły- medresy od Damaszku i Bagdadu po Kordobę i Seville wykładały zarówno teologię, matematykę, prawo, poezję, gramatykę, ale i medycynę. Z najwybitniejszych lekarzy arabskich należy wymienić Abu bahr Muhammada ibn Zakariya ar Razi znanego jako Rhazes /850-923r. p.Chr./. Zwany arabskim Galenem- opisał objawy odry i ospy, niektóre wady wrodzone. Drugim był Abu Ali al Hussein ibn Sina zwany Avicenną /980-1037r.p.Chr/, którego praca *Canon Medicinae /Księga praw medycyny/* oparta była na Galenie.²⁵ Lekarze arabscy pozostawili również świadectwa pisane, świadczące o ich zainteresowaniu rozwojem i chorobami dzieci.²⁶ W XII wieku działał w Kordobie lekarz, filozof, matematyk i astronom żydowski Majmonides /Mojżesz Ben Maimon, 1135-1204/, autor mądrego tekstu modlitwy lekarza.^{27/}

d. Średniowiecze, za sprawą m. innymi św. Augustyna /354-430r./ łączące różne kierunki filozoficzne starożytne z religią chrześcijańską było okresem szczególnego rozwoju przeróżnych wierzeń o nadprzyrodzonym pochodzeniu zarówno chorób, jak i leczenia.²⁸ Sławni lekarze tamtych czasów urastali do rangi świętych, np. św. Kosma i św. Damian- patroni medycyny średniowiecznej.²⁹ Średniowiecze było okresem szczególnego rozwoju szpitalnictwa i zakonów szpitalnych, np. Joannitów / od szpitala Św. Jana w Jerozolimie/. Średniowiecze to również okres uporczywych epidemii chorób zakaźnych rozwlekanych po świecie na skutek rozwoju handlu, również morskiego, zagęszczenia miast budowanych ciasno z przyczyn obronnych oraz z „doktrynalnych” zaniedbań higienicznych. W wielu regionach Europy rozprzestrzenił się trąd i dżuma. Chorzy psychicznie traktowani jako opętani nierzadko płonęli na stosach. Histeria, często zbiorowa, podtrzymywała przekonania

²⁴ W.Szenajch, op.cit., s.44-45

²⁵ T.Brzeziński, op.cit., s.48-49

²⁶ W.Szenajch, op.cit., s.23-24

²⁷ „Nie dopuść, ażeby żądza zysku, gonienie za sławą, zaszczytami, wzięły udział w zatrudnieniu moim; ci nieprzyjaciele prawdy i miłości ludzi mogą łatwo mnie zwieść i usunąć od przeznaczenia wielkiego czynić dzieciom Twoim. Wzmocnij siły serca mojego, ażeby ono gotowe było służyć jednakowo biednemu i bogatemu, dobremu i złemu, przyjacielowi i wrogowi. Obym w cierpiącym widział tylko człowieka/.../ Udziel chorym zaufania do mnie i do sztuki mojej i ażeby słuchali moich przepisów i wskazówek. Oddal od łoża ich wszelkich szarlatanów i całą armię radzących krewnych/.../; jest to bowiem lud straszny, który z próżności udaremnia najlepsze zamiary sztuki i twory Twoje często prowadzi do śmierci./.../ Udziel mi, o Boże, łagodności i cierpliwości przy chorych upartych i obrażających mnie, udziel mi umiarkowania we wszystkim, tylko nie w poznaniu/.../ i niech daleka będzie ode mnie myśl, że wszystko wiem i potrafię. Daj mi siłę /.../, aby duch mój mógł poznać i odkryć błędy w umiejętności, których wczoraj nie przeczuwał; sztuka jest wielka, lecz rozum ludzki sięga coraz dalej.” T.Brzeziński, *Historia med...*, s.49

²⁸ W.Szumowski, *Historia medycyny filozoficznie ujęta*, wyd.III, Sanmedia Sp.z o.o. Warszawa, 1994r., s.199

²⁹ T.Brzeziński, op.cit., s.46

o nadprzyrodzonym i złowieszczym pochodzeniu chorób.³⁰ Jest to również okres rozwoju alchemii będącej, jak pisze Wł. Szumowski: „...mieszaniną empirii, marzycielstwa i szalbierstwa w różnym stosunku...”³¹ Równocześnie jednak przyczyniła się alchemia do rozwoju toksykologii motywowanej ówczesnymi obyczajami politycznymi do tworzenia coraz to wymyślniejszych trucizn, ale i odtrutek, /antidotum/.³²

Medycyna średniowieczna oparta na niewzruszonych dogmatach, autorytetach /jak Galen/, na metodzie scholastycznej w nauczaniu, zdobywała jednak doświadczenie, które legło u podstaw gwałtownego rozwoju medycyny doby Odrodzenia, głównie epidemiologii, chirurgii, anatomii i fizjologii. Uprawnionym stał się celowy eksperyment badawczy, doświadczenie.³³ Znakomitym przykładem jest tu Traktat o tętnie / „Sphygmicae artis libri...”/ autorstwa Józefa Strusia / 1510-1568r./, wydany w Bazylei w 1555r.³⁴,³⁵ Pojawiają się też w Europie dzieła traktujące o chorobach i postępowaniu z dziećmi, np.: poradnik pielęgnacji dzieci Henryka z Saksonii oraz dzieło „Regimen Sanitatis”/ 1482r./ z rozdziałem „Victus ratio pro infante” oraz „Integram diaetetices systema pro infantibus” Hiszpana Arnolda Villanova³⁶, lub uznawany przez niektórych za pierwszy podręcznik pediatrii: wydaną w 1472r. w Italii *Małą księgę o chorobach dzieci* Paulusa Bagellarda z Fiume³⁷

e. Odrodzenie /włoskie rinascita=odrodzenie, fr. renesans/³⁸ to okres działalności Vesaliusa z Brukseli /1514-1564r./, wybitnego anatoma, który udowodnił, że anatomia Galena w jego dziełach jest anatomią zwierząt, nie człowieka³⁹, Leonarda da Vinci /1452- 1519r./ i wielu innych anatomów, których nazwiska przetrwały do dzisiaj w nazewnictwie medycznym, jak Eustachiusz / nazwa przewodu słuchowego /, Botall /przewód tętniczo- żylny płodowy/.

³⁰ W. Szumowski, Tamże, s.258-378, 224

³¹ W. Szumowski, Tamże, s.379

³² W. Szumowski, Tamże, s.386-392

³³ B. Seyda: Za prekursora tej metody uważa się Giambattista Montano z Ferrary /1498-1552r./, *Dzieje medycyny w zarysie*, PZWL, Warszawa, 1977r., s.137

³⁴ B. Seyda, op.cit., s.138

³⁵ Struś, Strusiek, Struthius Józef /1510-1568r/, lekarz kształcony w Poznaniu /Akademia Lubrańskiego-1525/, Krakowie i w Padwie, od 1536r. profesor medycyny teoretycznej tamtejszego Kolegium Medyczno-Filozoficznego /słuchaczem jego miał być słynny później anatom Andreas Vesalius/ oraz prorektorem Uniw. w Padwie. W 1545r. osiedlił się w Poznaniu, gdzie też został w latach 1557-59 burmistrzem miasta. Od 1559r. został nadwornym lekarzem :Zygmunta Starego, Jana Zapolyi i Zygmunta II Augusta. Leczył też sułtana Solimana /Sulejmana/ II. Uważany za prekursora na gruncie polskim diagnostyki klinicznej chorób serca i układu krążenia. Tłumaczył na łacinę dzieła Hipokratesa, Galena, również dzieła astronomiczne i poetyckie. Autor dzieła o tętnie: *Sphygmicae artis iam mille ducentos annos perditae et desideratae libri V*, Bazylea, 1555r., cytowanego przez W. Harveya. Na podstawie: *Nowa Encyklopedia Powszechna PWN*, tom 6, PWN S.A., Warszawa, 1998, s.84 oraz: J.H. Skalski, R.W. Gryglewski, *Zasługi dla medycyny*, Termedia W.M., Poznań, 2009, s.36-39

³⁶ B. Górnicki, *Zarys piśmiennictwa...*, s.57-59

³⁷ B. Górnicki podaje za autorem, że „dziełko opracował...w oparciu o autorów arabskich (głównie Rhasesa)”, źródło: *Zarys piśmiennictwa...* op.cit., s.62

³⁸ *Nowa Encyklopedia Powszechna PWN*, T.5, Warszawa, 1996r., s.495

³⁹ W. Szumowski, op.cit., s.427-430

Szczególną postacią był urodzony w Szwajcarii, absolwent medycyny uniwersytetu w Ferrarze – Filip Teofrastus Bombastus Paracelsus von Hohenheim /1493-1541/, znany jako Paracelsus. Wędrując po Europie przebywał w latach 1520-26 w Polsce Zygmunta I. W swym dziele *Rozważania o chorobie* używał pojęcia „vis medicatrix naturae” /siły obronne organizmu/. Wprowadził pojęcie dozowania leków, wśród których preferował związki chemiczne obok leków ziołowych.⁴⁰

Wiek XII i XIII to rozwój uniwersytetów w Europie; od najstarszych w: Bolonii, Paryżu, Oxfordzie, poprzez Cambridge, Padwę /1222r./, Tuluzę, Montpellier, Sienę, Salamankę, Coimbrę, Neapol, Messynę, Pragę /1348r./ i jako drugi w Europie środkowo-wschodniej – Kraków /1364r./.

Universitas Cracoviensis osiągnęła wysoki poziom w wiekach XV i XVI, a szczególnie jego Wydział Lekarski, gdzie metodą scholastyczną wykładało 5 lekarzy /1441r./.

Studia medyczne rozpoczynały się po ukończeniu Wydziału Sztuk Wyzwolonych /zwanego atrium/, ok. 20 r. życia absolwenta.⁴¹ W tym też czasie zaczęły ukazywać się dzieła medyczne w językach narodowych. Jednym z pierwszych był piszący po niemiecku Paracelsus. Pierwszym piszącym po polsku był Wojciech Oczko /1537- 1599r./, urodzony i praktykujący w Warszawie, nadworny lekarz Stefana Batorego i Zygmunta III Wazy.⁴² Autor wydanej w 1581r monografii pt. *Przymiot*, traktującej o kile przywleczonej przez marynarzy Kolumba po ich pobycie na Haiti, a szerzącej się od 1495r. w całej Europie, niemal równocześnie w Italii, Francji, w Niemczech, dociera również do Polski /jako „choroba francuska”/ i Rosji /jako „choroba polska”/.⁴³ Z polskich lekarzy doby Odrodzenia i kontrreformacji należy również wspomnieć: Macieja z Miechowa /Miechowitę, 1457-1523r./ autora dzieła: *Conservatio sanitatis* z 1522r., Sebastiana Petrycego /1550-1626r./ znawcę Arystotelesa, autora dysputy *O kile* oraz *Instructia, albo nauka jak się sprawować czasu moru* /z 1613 r./.

Za najwybitniejszego lekarza w Polsce tego czasu uważa się naturalizowanego Szkota Jana Jonstona z Szamotuł /1603-1675r./, zwolennika Kalwina.⁴⁴ Studiował w Lejdzie, Londynie i Cambridge. Jego dzieło: *Idea universae medicinae practicae libri VIII completa* z 1644r. wydawane było 10-krotnie i przetłumaczone na j. angielski.⁴⁵ W VIII księdze *De morbis puerorum* opierał się na pracy Nicolausa Fontanusa /Fonteyn/ wydanej 6 lat wcześniej. Popularnym w tym czasie podręcznikiem praktycznym pediatrii, jak pisze prof. B. Górnicki, była wydana w 1544r. praca Leonellusa Faventinusa. Natomiast w XVI wiecznej Anglii dzieło Tomasza Phayre o schorzeniach dzieci, jak wyrzynanie zębów, strachy nocne, epilepsja, liszaj, noma, robaczyce, wszawica.⁴⁶

f. Szczególną pozycję wśród lekarzy polskich tamtej epoki zajmuje **Jan Hieronim Chróściejowski /1555- 1627/28?/**, syn lekarza- Stanisława Nigra Chróściejowskiego

⁴⁰ W. Szumowski, Tamże, s. 421-427

⁴¹ T. Brzeziński, Tamże, s. 55

⁴² T. Brzeziński, Tamże, s. 59, 61

⁴³ W. Szumowski, op. cit., s. 444-452

⁴⁴ Janusz H. Skalski, Ryszard W. Gryglewski, *Zasłużeni dla medycyny*, Termedia, Poznań, 2009, str. 51-52

⁴⁵ T. Brzeziński, Tamże, s. 62-63

i Ewy z Lutostawskich. Kształcony w Poznaniu, w Akademii Lubrańskiego, następnie w Akademii Krakowskiej, a od 1582r., dzięki stypendium od Rady Miejskiej Poznania, w Padwie, gdzie uzyskał zgodę swego profesora Hieronimusa Mercurialisa /1530-1606r./ na spisanie i wydanie /rok 1583 w Wenecji/ jego wykładów pod tytułem: *De morbis puerorum tractatus locupletissimus atque doctissimus; ex ore praeceptoris sui Hieronymi Mercurialis diligenter exceptus inque libro stres digestus. Venettis, apud Paulum Meietum, 1583*. Uchodzi to dzieło, choć nie samodzielne, za pierwszy polski traktat dotyczący chorób dzieci. Doczekało się kilku wydań i tłumaczenia na j. niemiecki i aż do XVII wieku uchodziło za źródło usystematyzowanej wiedzy pediatrycznej. Po powrocie do Poznania Chróściejowski sprawował, jak i jego ojciec, urząd burmistrza i wspólnie z Janem Borkiem wydał w 1612r. pierwszy w Wielkopolsce statut o bezpłatnym leczeniu ubogich chorych.⁴⁷ Z kolei prof. Bolesław Górnicki uważa za pierwszy polski druk pediatryczny kompilację wiedzy średniowiecznej tzw. *Herbarz Falimirza* z 1532r., w którym część lekarską opracował Jędrzej z Kobyłina. Z zalecanych terapii można tam znaleźć: gotowany mózg lisa skuteczny na epilepsję, a dla przyspieszenia ząbkowania- psie mleko.⁴⁸ Inny autor: Marcin z Urzędowa w *Herbarzu Polskim* z 1595r. w zaleceniach dietetycznych przestrzega przed podawaniem dzieciom cukru.⁴⁹

g. Kolejne wieki- XVII i XVIII przynosiły odkrycia zarówno z anatomii człowieka, jak i jego fizjologii z przełomowym eksperymentem Williama Harveya /1578-1657r/ wyjaśniającym krążenie krwi w naczyniach.⁵⁰ Użycie przez Holendra Antoniego Leeuwenhoeka /1632-1723r./ soczewek i stworzenie mikroskopu rozpoczęło rozwój badań świata niewidzialnego gołym okiem, np. metodyczne prace Marcello Malpighiego /1628-1694r/ odkrywcy naczyń włosowatych, ciałek krwi, kłębków nerkowych itd. Prof. Bolesław Górnicki wyróżniał 3 główne kierunki rozwoju wiedzy medycznej: pierwszą- medycynę Hipokratesa i Galena z ich kontynuacją bizantyjską i arabską, drugą- szkołę jaturochemiczną i jatrofizyczną wywodzącą się od Paracelsusa oraz trzecią- kierunek kliniczny od Tomasza Sydenhama.⁵¹ Sławę zyskali również w tym czasie Francuz La Mettrie /1709- 1751r./ oraz Daniel Sennert- autor zaleceń żywieniowych dla niemowląt po odstawieniu od piersi :zalecał mleko krowie z rozmoczonym chlebem, zupy z mąki, jaja i mięso mielone.⁵² Oświecenie niemieckie z kolei ukształtowało się na gruncie racjonalizmu, jak go określa Władysław Szumowski: „...sztywnego, dogmatycznego i schematycznego”. Wiodącą była wówczas szkoła Christiana Wolffa /1679- 1754r./ w Halle, która „...zaszczepiła

⁴⁶ B.Górnicki, *Zarys piśmiennictwa...*,s.66-68

⁴⁷ Katarzyna Surdyk: *Pierwszy „polski” traktat o chorobach dzieci, 1583r. Jego geneza, znaczenie i recepcja. /De morbis puerorum/*. Praca doktorska napisana w Zakładzie Historii Nauk Medycznych AM, Katedry Medycyny Społecznej, promotor: prof. dr hab. med. Roman K. Meissner, Poznań, 2006r.

⁴⁸ B.Górnicki, op.cit.,s.73-75,80

⁴⁹ B.Górnicki, Tamże.,s.81

⁵⁰ W.Szumowski, *Historia med...*s. 468-469

⁵¹ B.Górnicki, *Kierunki rozwojowe pediatrii w XVII wieku*, Archiwum Historii Medycyny, tom XXII, red. Stanisław Konopka, PAN, PZWL, Warszawa, 1959r.s.201

⁵² B.Górnicki, Tamże,s.204

niemieckiego ducha sumienności” z pozytywnymi i negatywnymi konsekwencjami.⁵³ Koniec XVIII wieku otworzył nową epokę w zapobieganiu chorobom zakaźnym- angielski lekarz Edward Jenner / 1749-1823r./ wprowadził szczepionkę przeciwko ospie prawdziwej.

Rozbudzenie intelektualne na przełomie wieków XVIII i XIX sprzyjało pojawieniu się alternatywnych teorii i metod postępowania leczniczego. Samuel Fryderyk Hahnemann /1755- 1843r./ stworzył teorię homeopatii : „similia similibus curantur” / to samo leczy to samo/, przeciwstawne do zasady Galena: „contraria contrarius”. Metoda Hahnemanna, mimo kontrowersji , pozostaje popularna do dzisiaj, również wśród pediatrów.⁵⁴ Francuz Franciszek Broussais /1772-1838r./ nadal zalecał upusty krwi w stanach zapalnych lub pijawki, jeszcze i dzisiaj mające zwolenników wśród lekarzy. Z kolei Niemiec- Franciszek, Antoni Mesmer /1734- 1815r./ twórca teorii magnetyzmu zwierzęcego, stosował metody sugestii, hydroterapii i hipnozy- nieobecnie dzisiaj.⁵⁵ Z początkiem XIX w. w Stanach Zjednoczonych pojawiło się kręgarstwo upatrujące przyczyn wielu chorób w zwichnięciach kręgow.⁵⁶ Ryzykowne „rękoczyny” na kręgosłupie znane są do dzisiaj, a wykonywane przez kręgarzki zabieg „rozciągania „przełamanych” dzieci” zaledwie parę lat temu zaskakiwał niejednego pediatrę. Dynamiczny postęp techniki, chemii, fizyki otwierał w XIX wieku szerokie możliwości dla medycyny. Wprowadzano nowe metody diagnozowania, w tym biochemiczne, rozwijała się anatomia, farmakologia kliniczna. Anatomopatolog austriacki polskiego pochodzenia- Karol Rokitansky /1804- 1878r./ wprowadził sceptycyzm, a nawet „nihilizm terapeutyczny”, pozostawiając naturze zdolność samoistnego hamowania procesów patologicznych przy znikomych ówczesnych możliwościach leczniczych.⁵⁷ Szczególną postacią schyłku XIX wieku był wybitny niemiecki patolog, twórca teorii patologii komórkowej- Rudolf Virchow /1821- 1902r./ Wpłynął na naukę i praktykę medyczną kilku dziesięcioleci. Propagował reformy szpitalnictwa, opiekę profilaktyczną nad robotnikami, ochronę macierzyństwa. Przyczynił się do powstania pojęcia medycyny społecznej w Niemczech oraz organizacji systemu opieki medycznej.⁵⁸ Nieocenioną zasługę w uświadomieniu konieczności stosowania aseptyki i antyseptyki, szczególnie w medycynie zabiegowej miał Węgier Ignacy Filip Semmelweis /1818- 1865r./, który wykazał infekcyjne tło tzw. gorączki połogowej. Wiele lat później niemiecki Żyd- Paweł Erlich /1854-1915r./ zsyntetyzował salwarsan, lek krętkobójczy w kile.⁵⁹

Wyzwaniem dla medycyny XIX wieku były nadal pojawiające się masowe zachorowania na choroby zakaźne. Mimo widocznych pozytywnych skutków szczepionki Jennera, z trudem torowało sobie drogę do wyobraźni ówczesnych

⁵³ W. Szumowski, Tamże, s. 517-518

⁵⁴ W. Szumowski, Tamże, s. 539

⁵⁵ W. Szumowski, Tamże, s. 543-545

⁵⁶ W. Szumowski, Tamże, s. 546

⁵⁷ W. Szumowski, Tamże, s. 565-567

⁵⁸ W. Szumowski, Tamże, s. 581-582

lekarzy i uczonych odkrycie Ludwika Pasteura /1822-1895r./ o infekcyjnej przyczynie procesów zapalnych. Krytycznym wobec Pasteura był, pozostający pod wpływem teorii R. Virchowa późniejszy odkrywca zarodników wąglika i prątków gruźlicy- Robert Koch /1843- 1910r./.⁶⁰

Na gruncie polskim bakteriologię i higienę rozwijali: uczeń Pasteura i Kocha- Odo Bujwid /1857- 1942r./, prof. higieny na UJ, twórca tuberkuliny stosowanej do diagnozowania odporności p/gruźliczej/⁶¹ oraz Jan Danysz /1860- 1928r./, pochodzący z Wielkopolski pracownik instytutu Pasteura. Z kolei światową sławę zyskał twórca szczepionki przeciwko durowi płamistemu, riketsjolog Rudolf Weigl /1883- 1957r./, profesor Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie.⁶² Podobnie jak hematolog i immunolog Ludwik Hirszfild /1884- 1954r./⁶³

h. Rozwój szpitalnictwa postępował w ścisłym związku z rozwojem medycyny . W starożytnym Egipcie i Grecji szpitalem było wydzielone pomieszczenie w świątyniach poświęconych bogom opiekunom chorych / Ra, Ptah, Imhotep, Apollo, Asklepios/. W Epidaurus powstawały tzw. domy hotelowe dla chorych wokół świątyni, później pojawiły się wydzielone izby w domach lekarzy /tzw. jatrejony/. Podobnie działo się w Rzymie, np. szpitale na wyspie tyberyjskiej ok. 300 r.p.n.Chr.⁶⁴ W średniowieczu powstawały przytułki miłosierdzia dla podróżnych, dla starców, sierot i podrzutków, dla chorych i kalek, nazywane- domus hospitalis, a w językach narodowych: hospicjum, hostel, hotel, hospital, spedale, szpital. Już w IV w.p.Chr. tworzone szpitale przy katedrach, parafiach, klasztorach, jak słynny szpital przy klasztorze na Monte Cassino.⁶⁵ Były te miejsca raczej ośrodkami pomocy paliatywnej, w dzisiejszym rozumieniu, dla biedoty, nie miały uprofilowania. Uważa się, że pierwszym szpitalem dla zakaźnie chorych był, założony w 1403 roku w Wenecji dom odosobnienia dla trędowatych kupców. Podobny powstał w Rzymie na Monte Mario, pod wezwaniem św. Łazarza /stąd nazwa-lazaret/.⁶⁶ Powstające w tym czasie zakony „szpitalników” szerzyły idee tworzenia przytułków i szpitali. Podobnie szczytny cel przyświecał, przynajmniej u zarania, niemieckiemu zakonowi

⁵⁹ W.Szumowski, Tamże, s.602,613

⁶⁰ W.Szumowski, Tamże, s.605-609

⁶¹ W.Szumowski, Tamże, s.612

⁶² Rudolf Weigl/1883-1957/ur. w Przerowie na Morawach, studia biologiczne w U. Lwowskim, doktorat i habilitacja z zoologii, anat. porównawczej i histologii. Studiów lekarskich nie ukończył. Od 1920r. kierował Katedrą Biologii Ogólnej U.Lw. Równocześnie kierował Pracownią ds. produkcji szczepionki p/ko tyfusowi płamistemu, również przez cały okres II wojny św., pod okupacją niemiecką i sowiecką. Od 1945r. kierował Katedrą Biologii U.J., następnie od 1948r. do emerytury w 1951r. Katedrą Biologii Ogólnej U. Poznańskiego. Produkcję pierwszej skutecznej szczepionki oparł na hodowli Rickettsii provazeki w organizmach krzyżówki wszy od jeńców rosyjskich z I wojny św. z wszami z Etiopii. Czterokrotnie zgłaszano jego kandydaturę do Nagrody Nobla, dwukrotnie tej nagrody nie przyjął./źródło: J.H.Skalski, R.W.Gryglewski, *Zasługi dla medycyny*, Termedia-Wyd.Med., Poznań, 2009r., s.311-313

⁶³ T.Brzeziński, *Historia medycyny*, Tamże, s.434

⁶⁴ T.Brzeziński, Tamże, s.70

⁶⁵ T.Brzeziński, Tamże, s.71-72

⁶⁶ B.Seyda, *Dzieje medycyny w zarysie*, PZWL, Warszawa, 1977r., s.172

krzyżackiemu powstałemu w 1198r. Przy szlachetnej idei pozostał natomiast europejski zakon Ducha Świętego, w Polsce nazywany „duchakami”- organizator wielu szpitali poza murami miast, w tym dla trędowatych/ choroba przywleczona z Azji Mniejszej przez krzyżowców⁶⁷. Do dzisiaj przypominają o nim nazwy ulic Św. Ducha w dzisiejszych dzielnicach staromiejskich. Również zakon joannitów, później nazywanych kawalerami maltańskimi /nazwa od siedziby zakonu na Malcie od XVI w./, cieszył się szacunkiem i sławą. Do dziś przetrwał kościół i nazwa rejonu na obrzeżu Poznania, gdzie mieścił się założony tam szpital. Na ziemiach polskich zaczęli zakładać szpitale sprowadzeni w X wieku, a wywodzący się z zakonu św. Bernarda cystersi. Między innymi w Jedrzejowie /w 1152r./, we Wrocławiu /1108r./. Do najstarszych w Polsce należał też szpital w Zagościu /1166r./ założony przez joannitów z Jerozolimy. Pierwszy szpital w Poznaniu /wg. *Kronik* Jana Długosza/, miał założyć Mieszko Stary za namową biskupa Radwana. Znajdował się on na Śródce obok kościoła św. Michała /późniejsza nazwa: św. Jana Jerozolimskiego/. W następnych wiekach powstało takich szpitali kilkanaście, np. św. Szczepana na Śródce, św. Wawrzyńca na Chwaliszewie, św. Ducha za Bramą Wroniecką- największy, był również przytułkiem dla podrzutków /XIIIw./, św. Krzyża za Bramą Wrocławską- dla trędowatych /XIVw./. Do początków XIX w. istniał jeszcze szpital św. Mikołaja⁶⁸. Do dzisiaj zachował się budynek szpitala św. Łazarza przy ul. Górna Wilda. W XVII w. powstawały szpitale wiejskie- „domy pomocy” w: Krobi, Dolsku między Gostyniem a Śremem, w Kaliszu- szpital Św. Trójcy. W Kościanie i Gnieźnie istniały szpitale zakaźne / dla trędowatych i zadżumionych/.⁶⁹ Od XIX w. do dzisiaj funkcjonuje Szpital im. Józefa Strusia przy ul. Szkolnej i Pogórnej. W willi podarowanej przez Hipolita Cegielskiego - na narożniku ulic: Podgórnej i Koziej- usytuowano Oddział Dziecięcy Szpitala Miejskiego istniejący jeszcze do II wojny światowej. Pierwszy w Poznaniu Oddział Psychiatryczny powstał przy ul. Na Grobli.⁷⁰

Przyjmuje się, że pierwszy europejski szpital dziecięcy powstał w 1802r. w Paryżu. Następny dopiero w 1834r. w Petersburgu. Na ziemiach polskich pierwszym był szpital Św. Zofii we Lwowie otwarty w 1845r., jako 16 w Europie.⁷¹ W latach 60-tych XIX w. uruchomiono przy klinice położniczej w szpitalu Św. Łazarza w Krakowie 12-łóżkowy oddział dziecięcy, na bazie którego utworzono w 1864r. pierwszą w Polsce katedrę pediatrii. Jej pierwszym profesorem został Maciej Leon Jakubowski /1837-1915/.^{72, 73}

⁶⁷ T.Brzeziński, Tamże, s.73-74

⁶⁸ Eugeniusz Błaszczuk, Andrzej Sapiński, Mieczysław Stabrowski, *Szpital Dziecięcy im. Bolesława Krysiwicza w Poznaniu 18877-1977*; PWN, Warszawa-Poznań, 1977r., s.13-17

⁶⁹ E.Błaszczuk, Tamże, s.18-19

⁷⁰ E.Błaszczuk, Tamże, s.23-24

⁷¹ Pani prof. Anita Magowska podaje, że pierwszy w Polsce szpital i ochronka dla dzieci został założony w 1732r. w Warszawie przez misjonarza zakonu Św. Wincentego a' Paulo.

⁷² T.Brzeziński, Tamże, s.310-311

⁷³ Maciej Leon Jakubowski/1837-1915/ ur. w Krakowie w rodzinie urzędnika Senatu Wolnego Miasta Krakowa. Po maturze w Gimn.Św. Anny i po studiach na UJ/1861/ zgodnie z tradycją rodzinną

I.2 NAUCZANIE MEDYCYNY, A W NIEJ PEDIATRII W POLSCE W XVIII I XIX WIEKU

Już w 1775r. powstała w Grodnie z polecenia króla Stanisława Augusta Akademia Medyko-Chirurgiczna. W 1803r. Szkoła Główna Wielkiego Księstwa Litewskiego, po utracie niepodległości, została przekształcona dzięki staraniom księcia Adama Czartoryskiego w Uniwersytet Wileński, w którym program nauczania medycyny tworzyli: Jan Piotr Frank i jego syn Józef współpracujący z Jędrzejem Śniadeckim /1768-1838/⁷⁴ - profesorem chemii oraz patologii i terapii szczegółowej, twórcą pojęcia „przemiana materii”, autorem *Teorii jestestw organicznych*, pracy wydanej w Królewcu w tłumaczeniu na j. niemiecki /1810r./, następnie w Norymberdze /1821r./ oraz we Francji /1825r./. Jej elementy pojawiły się też w nauce rosyjskiej / A. Filomaticki/.⁷⁵ W 1808r. powstał w Wilnie jeden z pierwszych w Europie Instytut Szczepienia Ospy. Profesorem patologii był w tych latach ojczym Juliusza Słowackiego dr August Becu' /1771-1824/. W wyniku represji popowstaniowych Uniwersytet zamknięto w 1832r., a w jego miejsce powstała Akademia Medyko-Chirurgiczna.⁷⁶

W roku 1773 Jędrzej Krupiński /1744-1783/ zorganizował we Lwowie szkołę chirurgów i akuserek. W 1784r. decyzją cesarza Józefa II otwarto Uniwersytet we Lwowie z językiem wykładowym łacińskim i niemieckim. Z braku napływu młodzieży polskiej Uniwersytet w 1805r. zamknięto, uruchamiając go ponownie w 1817r. Wydział Lekarski Uniwersytetu otwarto dopiero w 1894r.⁷⁷

Już w czasach saskich powstało w Warszawie Collegium Medicum, ale nauczanie medycyny na poziomie akademickim rozpoczęto dopiero w 1809r. w Wydziale Akademicko- Lekarskim z prezesem Stanisławem Staszicem /1755-1826/. Wydział

/dziadek i stryj byli wybitnymi lekarzami/,po 2 doktoratach:z medycyny, z chirurgii, magisterium z położnictwa, habilitował się w 1864r./ *O niestrawności u niemowląt*/i objął pierwszą na ziemiach polskich katedrę pediatrii oraz 33-łóżkowy oddział dziecięcy w Szpital. Św. Łazarza. W 1873r. uzyskał tyt. prof. pediatrii. W 1876r. uruchomił w nowym Szpital. Św. Ludwika /fundacja Marceliny z Radziwiłłów Czartoryskiej/ pierwszą w Polsce Klinikę Pediatryczną. W 1887r. organizował w Rabce kolonie letnie „dla dzieci skrofulicznych”/gruźliczych/. Był członkiem PAU i dziekanem Wydz. Lek.UJ. Źródło: *Maciej Leon Jakubowski-ojciec pediatrii polskiej 1837-1915*,praca dokt.,aut.: Janina Dehnel-Dammowa,prom.Wrzosek Adam,1945,str.46-52 oraz: *Słownik Biograficzny Zasłużonych Pediatrów*,red.Edward Wilkoszewski,aut. Noty:Jerzy Armata,s.59-61,Zesz.1,Pol.Tow.Pediatr-Komisja Historyczna,Warszawa,1985

⁷⁴ Jędrzej Śniadecki; urodzony w okolicach Żnina, po szkołach: w Trzemesznie, Gimn. Nowodworskiego w Krakowie i Akademii Krakowskiej studiował w Pawii /doktorat-1793/, Londynie, Edynburgu i Wiedniu.Wykrył w surowej platynie syberyjskiej nowy pierwiastek:west /dzisiaj nazwa:ruten/, co potwierdził K. Klaus. W dziele: *O fizycznym wychowaniu dzieci /Wilno,1805,1820/* wiązał krzywicę z niedoborem słońca. Zalecał metodę "usta- usta" w sztucznym oddychaniu, pobudzanie serca prądem w resuscytacji, tracheotomię.źródło: R.W.Gryglewski,*Zasłużeni dla medycyny*;red.:J.H.Skalski,R.W.Gryglewski,TermediaW.M.,Poznań,2009,s.69-71

⁷⁵ Stanisław Szpilczyński,Lata 1795-1862r.,*Historia Nauki Polskiej*, red.Bogdan Suchodolski,tom IV 1863-1918,Wyd.PAN,Zakł Narod.im.Ossolińskich,Wrocław,Warszawa,Kraków,Gdański,1987r.,s.611-613

⁷⁶T.Brzeziński,*Historia Medycyny*,wyd.IV,PZWL,Warszawa,2004r.,s.451-452

⁷⁷ T.Brzeziński, op. cit.,s.451

ten zamknięto wraz z Królewskim Uniwersytetem Warszawskim w 1831r. Szkolenie medyków wznowiono dopiero po 1857r. w ramach Akademii Medyko- Chirurgicznej, w której anatomię wykładał Ludwik Maurycy Hirszfeld /1814-1876/⁷⁸, „klinikę lekarską” prowadził dr Tytus Chałubiński, położnictwo i ginekologię- Ludwik Neugebauer, w latach późniejszych działający w Kaliszu. W 1862r. włączono Akademię do Szkoły Głównej przekształconej z kolei w 1869r. w Cesarski Uniwersytet Warszawski z językiem wykładowym rosyjskim. Po ewakuacji Uniwersytetu wraz z wybuchem I Wojny Światowej w głąb Rosji i po wkroczeniu do Warszawy Niemców w 1915r. staraniem dra Józefa Brudzińskiego /1874-1917r./ uruchomiono ponownie Uniwersytet z Oddziałem Przygotowawczo- Lekarskim w ramach Wydziału Matematyczno- Przyrodniczego.⁷⁹

Szkoła Główna Koronna, czyli uniwersytet w Krakowie stopniowo rozwijał swój Wydział Lekarski. Wybitnie przyczynili się o tego: Maciej Józef Brodowicz /1790-1885/, wieloletni dziekan i rektor, następnie Józef Dietl /1804-1878/, wybitny lekarz, rektor i prezydent miasta Krakowa.^{80, 81} Pierwsze wykłady na temat chorób dzieci prowadził w Krakowie już w 1713r. Kazimierz Tuater- autor *Institutiones medicae de morbis infantum*, o którym nic więcej nie wiadomo.⁸² Pediatria wyłaniała się w Krakowie z interny i z położnictwa powiązanego z chirurgią. Piar Józef

⁷⁸ Ludwik M. Hirszfeld urodzony w Nadarzynie, po szkole elementarnej żydowskiej studia w Paryżu, pracował jako posługacz w prosektorium, nast. asystent. Po dyplomie /1848/ wykładał anatomię. Był członkiem Biologicznego Towarzystwa Polskich Lekarzy we Francji. Od 1857r. objął Katedrę Anatomii w warszawskiej Akademii Medyko-Chirurgicznej. Jego III tom *Anatomii opisowej ciała ludzkiego* /1861-1869/ zawiera opisy wad wrodzonych serca i jest uznawany za pierwszy polski podręcznik kardiologii, źródło: *Zasługi dla medycyny*; red. J. H. Skalski, R.W. Gryglewski, aut.: J.H. Skalski, Termedia-Wyd. Med., Poznań, 2009, s. 88-89

⁷⁹ T. Brzeziński, op. cit., s. 454-455

⁸⁰ Józef Dietl (1804-1878) urodzony w spolonizowanej rodzinie niemieckiego pochodzenia, po szkołach w Tarnowie i Nowym Sączu studia podjął na Wydz. Filozoficznym Uniw. Lwowskiego. Od 1823r. na Wydz. Lekarskim w Wiedniu, po ukończeniu którego został asystentem katedry zoologii i mineralogii. Doktoryzował się z medycyny. W uznaniu zasług w zwalczaniu epidemii cholery w 1830r. został powołany na kierownika szpitala zakaźnego w Wiedniu, następnie w 1841r. objął oddział wewnętrzny nowego szpitala w stolicy cesarstwa. W r. 1850 na wniosek Wydziału Lekarskiego UJ objął katedrę chorób wewnętrznych po prof. Józefie Brodowiczu, wraz z kliniką chorób wewnętrznych. Przywracanie języka polskiego wykładowego i obsadzanie stanowisk Polakami /m.inn. w 1863r. wykłady z pediatrii objął dr M.L. Jakubowski/, spowodowały usunięcie J. Dietla z katedry. Od r. 1854 zajmował się balneo- i klimatologią publikując analizy wód mineralnych zdrojowisk małopolskich. Po przywróceniu autonomii szkół wyższych w 1860 r. został wybrany dziekanem Wydz. Lek., a rok później rektorem UJ. Został posłem na Sejm Galicyjski, a następnie posłem do Rady Państwa w Wiedniu. W 1866r. został wybrany prezydentem Krakowa porządkując miasto pod względem sanitarnym, p/pożarowym, w zakresie szkolnictwa, rzemiosła, ochrony zabytków itd. W poglądach naukowych pozostawał pod wpływem tzw. „szkoły wiedeńskiej” Rokitansky’ego i Skody. Objawy choroby odnosił do konkretnych zmian narządowych, do których miały być wtórne. Praca J. Dietla *O leczeniu zapalenia płuc bez upustu krwi* przyniosła mu sławę i przyczyniła się do odchodzenia od tej metody. Podobnie przełomową okazała się praca *Spostrzeżenia nad kołtunem*, gdzie jednoznacznie traktował to zjawisko w kategoriach higieniczno-kulturowych, nie zaś chorobowych./ źródło: Tadeusz Tempka, Józef Dietl/1804-1878/, *Sześćsetlecie medycyny krakowskiej*, Tom I- Życiorysy, PWN, Kraków, 1963r., s. 80-108

⁸¹ T. Brzeziński, *Historia med.*, s. 452-453

⁸² Tadeusz Giza, *Dzieje nauki i nauczania pediatrii, w: Sześćsetlecie medycyny krakowskiej*, Tom II- Historia Katedr, s. 473

Czerwiakowski wykładając chirurgię i akuszerię, włączał do wykładów rady dla matek dotyczące noworodków. W 1804r. wydał *Naukę dla rodziców roztropnego chowania dzieci ssących*.⁸³ W 1810r. Franciszek Kostecki wykładał na Wydziale Lekarskim UJ, w ramach „terapii szczegółowej”: „choroby powszechne, miejscowe, płciowe, i dziecinne od chwili urodzenia”. Ignacy Woźniakowski, w latach 1811-1831 kierownik katedry położnictwa teoretycznego wykładał pediatrię opierając się na podręczniku wileńskiego lekarza Jakóba/sic!/ Szymkiewicza wydanym w Wilnie w 1810r., na podstawie dzieł Szweda Rosensteina i Niemca Plencka.⁸⁴ Kontynuował wykłady z „pediatriki”- Karol Soczyński. Od roku 1835 kierownikiem katedry akuszerii został Józef Kwaśniewski, kierujący następnie Instytutem Położniczym z kliniką chorób kobiet i dzieci, zwaną infirmerią.⁸⁵ Profesor Tadeusz Giza pisząc historię krakowskiej pediatrii uniwersyteckiej /w roku 1964- na 600-lecie powstania UJ/, podaje że pediatria, jako odrębna dyscyplina kliniczna powstała pod koniec XIX wieku, a za symboliczną datę uważa się rok 1802, w którym dzieci, dotąd leczone wspólnie z dorosłymi w szpitalu Hotel Dieu w Paryżu zostały przeniesione do osobnego szpitala- Maison de l' Enfant Jesus. Pierwsza na ziemiach polskich katedra pediatrii /1864r./ z prof. Maciejem L. Jakubowskim powstała 14 lat po katedrze wiedeńskiej /1850r./, ale przed paryską i berlińską. Pod kierunkiem prof. Macieja L. Jakubowskiego został przetłumaczony podręcznik chorób dzieci prof. pediatrii w Pradze- Steinera. Wprowadzono nowoczesne wówczas metody leczenia: surowicę błoniczą, tracheotomię w dławcu, szczepienia p/ko ospie prawdziwej. Wychowankami prof. Jakubowskiego byli: jego następca w klinice krakowskiej- prof. Franciszek Ksawery Lewkowicz /1869-1958/ oraz prof. Jan Raczyński /1865-1918/, specjalizujący się w bakteriologii u Odo Bujwida oraz z pediatrii u Alberta Czernego we Wrocławiu,⁸⁶ od 1904r. kierownik katedry i kliniki pediatrii we Lwowie.⁸⁷ Sławę przyniosły mu badania nad etiologią krzywicy. Przez kilka lat asystentem Kliniki krakowskiej był dr Tadeusz Żeleński – Boy /1874-1941/, wybitny znawca i tłumacz literatury francuskiej, autor *Słówek*, ale też prac naukowych o: *Aglutynacji paciorkowców w diagnostyce płonicy*, *O leczeniu tężca surowicą*, *O objawie Kerniga*, *O neutrofilowym obrazie krwi u niemowląt*, *O ciałkach szpiku kostnego we krwi niemowlęcia*, *O karmieniu sztucznym i mieszanym* i innych.⁸⁸ Urodzony w Krakowie Władysław Bujak /1883-1969/, od 1937r. prof. Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, autor pierwszego polskiego oryginalnego podręcznika: *Zarys pediatrii* /1930r./, został w 1948r. następcą prof. Fr. Lewkowicza w Krakowie. Kolejnymi

⁸³ T.Giza, Tamże, s.473

⁸⁴ T.Giza, Tamże, s.474

⁸⁵ T.Giza, Tamże, s. 475

⁸⁶ Roman K.Meissner, J.Hasik, *Polski wkład w medycynę światową*, KAW, Poznań, 1989, s.127-128, sygn.GBL:58632

⁸⁷ T.Giza, Tamże, s.478-479

⁸⁸ T.Giza, op.cit., s.480 oraz praca doktorska: Janina Dehnel- Dammowa, *Maciej Leon Jakubowski-ojciec pediatrii polskiej 1837-1915*, prom.:Wrzosek Adam, GBL UMP, sygn. 130036

kierownikami Katedry i Kliniki pediatrii UJ byli profesorowie: Tadeusz Giza, Włodzimierz Mikułowicz, Bogusław Halikowski /od 1961r./.⁸⁹

Ostatnia dekada XIX i pierwsza XX wieku to okres szczególnej aktywności środowiska lekarzy łódzkich. Dla poprawy warunków bytowych i zdrowotnych dzieci; organizowano ogrody dziecięce, kolonie letnie, w 1904r. otwarto pierwszą na ziemiach polskich poradnię konsultacyjną dla dzieci „Kropla mleka”, na wzór francuskiej / Goutte de Lait w Fecamb w 1894r./.. Później pojawiły się podobne w Krakowie /T.Boy-Żeleński/, w Lublinie, we Lwowie, w Dąbrowie Górniczej. W 1907r. z inicjatywy fizjotry Seweryna Sterlinga powołano Ligę Przeciwgruźliczą, w zamiarze szerzenia profilaktyki i dla uczczenia szanowanego lekarza- społecznika łódzkiego, twórcę szpitala dla umysłowo chorych w Kochanówku, Karola Ottona Jonschera-seniora.⁹⁰ W 1902r. zainicjował dr Karol O. Jonscher senior zbiórkę wśród bogatych przemysłowców na rzecz budowy szpitala dla dzieci. Już po 2 latach, w 1904r. dzięki hojności rodzin Geyerów, Herbstów i innych otwarto Szpital im. Anny Marii, którym w latach 1905-1907 kierowali: dr Karol Jonscher sen., dr Józef Brudziński⁹¹, dr J. Watten i dr A. Tochterman.⁹² Liczba łóżek szpitalnych była w tym czasie na ziemiach zaboru rosyjskiego wielokrotnie mniejsza niż w miastach Europy zachodniej; gdy w Mediolanie na 10 000 ludności przypadały 173 łóżka, w Paryżu-98, w Warszawie było 39, a w Łodzi- 24 łóżka.⁹³ Dr Józef Brudziński /1874-1917r./⁹⁴ zainspirował utworzenie w ramach Łódzkiego Towarzystwa Lekarskiego- pierwszej w zaborze rosyjskim sekcji pediatrycznej. Kolejną utworzono w 1910r. w Warszawie.⁹⁵

II. W S T Ę P –1. ZABIEGI O PODNIESIENIE RANGI SZKOLNICTWA WYŻSZEGO W WIELKOPOLSCE.

Na ziemiach polskich, które weszły w skład zaboru pruskiego do najstarszych uczelni należała tzw. kolonia /czyli filia/ Akademii Krakowskiej w Chełmnie powstała

⁸⁹ T.Giza, Tamże, s.480-482

⁹⁰ Jerzy Supady, *Choroby dzieci a medycyna w Łodzi na przełomie XIX i XX wieku. Geneza łódzkiej szkoły pediatrycznej*, sygn. GBL UMP: 72360,73698, s.84

⁹¹ Wśród publikacji naukowych dr J. Brudzińskiego zaskakuje dzisiaj publikacja w *Nowinach Lekarskich* z 1908r. nt. przydatności stosowania w biegunkach dziecięcych pałeczek kwasu mlekowego/ informacja dzięki p. prof. A. Magowskiej/.

⁹² J. Supady, Tamże, s.128

⁹³ J. Supady, Tamże, s.123

⁹⁴ Dr Józef Brudziński po studiach w Dorpacie i Moskwie /dyplom w 1897r./ specjalizował się w pediatrii w Gratzu- u J. Eschericha, w Berlinie, Monachium, Budapeszcie, Londynie, we Wrocławiu oraz u prof. M. Jakubowskiego w Krakowie. Następnie pracował w Zakładzie Wychowawczym ks. Gabriela Baudouina oraz na Oddziale Dziecięcym u dra Ludwika Andersa/1854-1923/, pierwszego prezesa Polskiego Towarzystwa Pediatrycznego/1919r./ w Warszawie. W roku 1904 został naczelnym lekarzem w Szpitalu Anny Marii w Łodzi. Od 1910r. zaangażowany był przy organizowaniu Szpitala im. Karola i Marii w Warszawie, którego został dyrektorem /1913r./..W tych latach podjął pracę pod kierunkiem dra J. Brudzińskiego dr Karol Jonscher junior. W roku 1915, dr J. Brudziński zainicjował reaktywację Uniwersytetu Warszawskiego, którego, u progu Niepodległości, został pierwszym rektorem oraz objął Katedrę Propedeutyki Lekarskiej./źródło: praca dokt. Jadwigi Kapłańskiej: *Zastugi Józefa Brudzińskiego na polu pediatrii*, promotor:Wrzosek Adam, z Arch. Zakł. Hist. I Filoz. Med., tom XIX,1948, GBL UMP,sygn.130083

⁹⁵ J. Supady, Tamże, s.143

w 1756r., a wywodząca się z założonej w 1472r. Akademii Chełmińskiej. Już po pierwszym rozbiornie w 1772r. obniżono rangę tej uczelni do poziomu gimnazjum. Natomiast słynne gimnazjum w Trzemesznie /absolwentami byli m.inn. Jędrzej i Jan Śniadecy/, władze pruskie po 1793r. zlikwidowały.⁹⁶ Mimo tego, jak pisze Adam Wrzosek⁹⁷, w pierwszej połowie XIX wieku, za panowania Fryderyka Wilhelma III, a następnie Fryderyka Wilhelma IV w Wielkim Księstwie Poznańskim rozwijała się działalność publiczna kształceniowo- naukowa. Wśród powracających z emigracji po Powstaniu Listopadowym byli: Karol Marcinkowski i Dezydery Chłapowski. Osiadł w Wielkopolsce znany filozof August hrabia Cieszkowski, działali inicjatorzy Teatru Polskiego w Poznaniu- Władysław Wężyk i Jan Kazimierz Rodecki. Jan Konstanty Żupański, z pochodzenia Grek, założył w 1840r. w Poznaniu słynną księgarnię nakładową.⁹⁸ W Gimnazjum Św. Marii Magdaleny niezwykle popularne były wykłady na temat literatury niemieckiej prowadzone po polsku przez Karola Libelta, który włączał do programu omówienia dziejów i literatury polskiej, od Bogurodzicy po Mickiewicza. Stanisław Przybyszewski wiele lat później, w 1917r. napisał o tym okresie życia Poznania książkę: *Poznań ostoją myśli polskiej*.⁹⁹ Dla wsparcia i uświadomienia konieczności kształcenia młodzieży, w 1841r. w zaborze pruskim powstało, staraniem dr Karola Marcinkowskiego /1800-1846/ Towarzystwo Naukowe Pomocy dla Młodzieży Wielkiego Księstwa Poznańskiego. Podobnie w 1848r. powstało towarzystwo dla młodzieży Prus Zachodnich w Chełmnie.¹⁰⁰ Represje władz z tytułu okazanych sympatii i pomocy Powstaniu Styczniowemu w zaborze rosyjskim w roku 1863, zmieniły dotychczasową politykę pruską wobec Polaków. Represje dotknęły nie tylko elitę ówczesnego społeczeństwa, jak proces berliński z 1864r., w którym oskarżano Jana Działyńskiego, Zygmunta Działowskiego i wielu innych działaczy społecznych z Wielkopolski i Ziemi Chełmińskiej. Ograniczono również rozwój życia naukowego we wszystkich dyscyplinach.¹⁰¹ Młodzi Polacy z zaboru pruskiego studiowali wówczas głównie we Wrocławiu / Uniwersytet założony w 1811r./, Lipsku, Gryfii /Greifswald/, Berlinie, Halle, Królewcu / Albertus Universität-Albertina/.¹⁰² Jedyną szkołą wyższą powstałą w 1868r. w Wielkopolsce w latach zaborów była Wyższa Szkoła Rolnicza im. Haliny /Cieszkowskiej-zmarłej żony fundatora/, w Żabikowie pod Poznaniem, w dobrach hr. Cieszkowskiego. Przetrwała zaledwie 6 lat i zdążyła wykształcić 199 słuchaczy.¹⁰³ W zaborze pruskim dopiero od 1857r., po utworzeniu Towarzystwa Przyjaciół Nauk Poznańskiego z Wydziałem Nauk Przyrodniczych, działali- twórca zakładu ortopedycznego i gimnastycznego-

⁹⁶ Jerzy Serczyk, *Zabór pruski, Historia Nauki Polskiej*, T.IV 1863-1918, rozdz.4, red. Bogdan Suchodolski, Zakł. Narod. im. Ossolińskich, Wyd. PAN, Wrocław, Warszawa, Kraków, Gdańsk, Łódź, 1987r., s. 518-519

⁹⁷ Adam Wrzosek, *Uniwersytet Poznański w pierwszych latach swego istnienia/1919-1923r./, za rektora Heliodora Święcickiego./Księga Pamiątkowa/, Poznań, 1925, s.28*

⁹⁸ A. Wrzosek, Tamże, s.28-30

⁹⁹ A. Wrzosek, Tamże, s.30

¹⁰⁰ T. Brzeziński, *Historia Medycyny*, Tamże, s.455

¹⁰¹ J. Serczyk, Tamże, s.490-491

¹⁰² J. Serczyk, Tamże, s.517 i 499

¹⁰³ J. Serczyk, Tamże, s.517

Teofil Matecki oraz pionier historii medycyny w Polsce- Ludwik Gąsiorowski, następnie propagator leczenia gruźlicy płuc werandowaniem- dr Teofil Kaczorowski, Robert Remak- autor opisu trzech listków zarodkowych w embriologii. Również z Poznania wywodzili się: Adam Raciborski- uczeń Laeneca w Paryżu, autor podręcznika o metodach badania przedmiotowego, popularnego w wielu krajach Europy od Anglii po Rosję oraz w Stanach Zjednoczonych. Sławę zyskał w Paryżu okulista Ksawery Gałęzowski.¹⁰⁴

Towarzystwa naukowe. Aktywni działacze społeczni na ziemiach polskich, świadomi swych moralnych obowiązków, tworzyli w obliczu represji zaborców jedyną wówczas dopuszczalną formę mobilizowania obywateli- towarzystwa naukowe. Utworzone jako pierwsze w 1800r., niezbyt liczebne- Towarzystwo Przyjaciół Nauk w Warszawie zostało po Powstaniu Listopadowym rozwiązane przez władze rosyjskie. Towarzystwo Lekarskie pod prezesurą Jędrzeja Śniadeckiego, z inspiracji spolonizowanego Niemca Józefa Franka powstało w Wilnie w 1805r. Kolejne- Towarzystwo Lekarskie Warszawskie założono w 1820r. Następne powstawały w: Żytomierzu /1842r./, Kamieńcu Podolskim /1852r./, w Kaliszu /1876r./, Łodzi /1885r./, Częstochowie /1901r./. Równocześnie w zaborze austriackim powołano Towarzystwo w Krakowie /1866r./, a po roku we Lwowie.¹⁰⁵ Już 7 lat później, bo w 1873r. krakowskie Towarzystwo Naukowe przemianowano, za zgodą władz austriackich, na Cesarsko-Królewską Akademię Umiejętności, co umocniło środowisko krakowskie wśród naukowych ośrodków na ziemiach polskich.¹⁰⁶ W 1857r. po 20 latach zabiegów u władz pruskich, powstało w zaborze pruskim Towarzystwo Przyjaciół Nauk Poznańskie.¹⁰⁷ Faktycznymi inicjatorami utworzenia TPNP byli w styczniu 1857r.- dr historii Kazimierz Szulc, nauczyciel gimnazjalny i ksiądz Franciszek Malinowski, człowiek barwny i doskonały organizator. W grupie założycielskiej znajdowali się również: Tytus Działyński, Franciszek Morawski z Luboni w Leszczyńskiem, Hipolit Cegielski, Władysław Niegolewski /syn Andrzeja/, przy poparciu Rogera Raczyńskiego z Rogalina. Patronował zabiegom ks. Abp Leon Przyłuski. Pierwszym prezesem wybrano Augusta hr. Cieszkowskiego, a wiceprezesem Hipolita Cegielskiego.¹⁰⁸ Zasięg oddziaływania Towarzystwa obejmował obok W.Ks. Pozn.: Ziemię Chełmińską z Toruniem i Górny Śląsk. Początkowo Towarzystwo miało 2 Wydziały: Nauk Przyrodniczych oraz Historyczno-Literacki. Po 1865r. powstały kolejne: Wydział Lekarski /wydawca od 1868r. Nowin Lekarskich/, Prawno- Ekonomiczny, Archeologiczny i na krótko_ Wydział

¹⁰⁴ S.Szpilczyński,*Lata 1795...*,Tamże,s.618

¹⁰⁵ T.Brzeziński,*Historia Medycyny*, Tamże,s.456-457

¹⁰⁶ J.Serczyk, *Zabór pruski...*,Tamże,s.520

¹⁰⁷ Już w 1827r. poseł na sejm stanowy w Poznaniu- Andrzej Niegolewski wnioskuje o poszanowanie języka polskiego oraz o powołanie, na wzór warszawskiego, Towarzystwa Przyjaciół Nauk dla Wielkiego Księstwa Poznańskiego. Wspierali tę inicjatywę: Tytus Działyński,Dezydery Chłapowski, Antoni Sułkowski/ na podst.:Jerzy Serczyk,*Zabór pruski...*s.534

¹⁰⁸ J.Serczyk,op.cit.,s.536

Techniczny.¹⁰⁹ Pozostające ze sobą w kontakcie Towarzystwa od 1869r. zorganizowały łącznie 11 Zjazdów Lekarzy i Przyrodników Polskich odbytych najczęściej w Krakowie lub we Lwowie. Jeden tylko raz, w r. 1884 władze pruskie pozwoliły na odbycie IV, niezwykle udanego, jak pisze prof. Adam Wrzosek, Zjazdu w Poznaniu.¹¹⁰ Władze carskie nigdy nie dopuściły do zorganizowania Zjazdu, mimo zabiegów w tej sprawie, w zaborze rosyjskim.¹¹¹

Dr Heliodor Święcicki. Należy w tym miejscu przedstawić sylwetkę dra med. Heliodora Święcickiego, urodzonego w okolicach Śremu 3 lipca 1854r. w rodzinie szanowanego lekarza praktyka dr med. Tadeusza Święcickiego i Doroty z Korytowskich. Po ukończeniu w rodzinnym mieście gimnazjum klasycznego podjął studia medyczne w Uniwersytecie Wrocławskim (1873-1877), gdzie obronił pracę doktorską u prof. chirurgii H.E. Fischera pt. *O pielęgnowaniu dzieci u starożytnych Greków /1877r./*. Po egzaminie państwowym rok później, odbył staż w Dreźnie, Lipsku, Berlinie, gdzie został asystentem w Klinice Położniczej Uniwersytetu. Od 1880 r. w Poznaniu podjął pracę w Szpitalu Dziecięcym im. Św. Józefa/1881r./.. Ponownie odbył staże specjalistyczne w zakresie położnictwa i ginekologii w latach 1882-84 w: Dreźnie, Erlangen, Jenie, Berlinie i w Lipsku. Od 1885r. osiadł w Poznaniu i rozwinął praktykę lekarza specjalisty położnika i ginekologa / A. Wrzosek twierdzi, że jako pierwszy w Polsce specjalista w tej dyscyplinie /. W swej prywatnej klinice stosował od 1888r. wziewne znieczulenie bólów porodowych mieszaniną podtlenu azotu i tlenu /aparatus brytyjski/. Wprowadził kleszcze porodowe dźwigniowe, stosował preparat jodowy z tymolem w zapobieganiu infekcjom u kobiet. Wprowadził pionierskie badania histopatologiczne popłodu, dla wyjaśnienia przyczyn obumarcia płodu.¹¹² Odmówił propozycjom objęcia katedr położnictwa i ginekologii we Lwowie /1898r./ oraz w Krakowie / 1894 i 1907r./, gdzie w 1900r. otrzymał doktorat honorowy. W Towarzystwie Przyjaciół Nauk Poznańskim pełnił przez lata funkcje kierownicze z dożywotnią prezesurą włącznie. Redagował „Nowiny Lekarskie” i ich Roczniki. Angażował się w prace Towarzystwa Pomocy Naukowej założonego przez K. Marcinkowskiego w 1841r. oraz Związku Towarzystw Dobroczyńnych, w których, sam bezdzietny, propagował opiekę nad dziećmi z rodzin ubogich i pozamałżeńskimi.¹¹³ Mieczysław Stański twierdzi w nocie biograficznej, że był pierwszym lekarzem polskim postulującym powołanie funkcji pielęgniarki środowiskowej.¹¹⁴ Do legendy przeszły spotkania inteligencji, tzw. „Wieczory Czwartkowe” w mieszkaniu dra H. Święcickiego / w Pałacu Działyńskich na Starym

¹⁰⁹ J.Serczyk, Tamże, s.539

¹¹⁰ A.Wrzosek, *Uniwersytet Poznański w pierwszych latach swego istnienia/1919-1923/, za rektora Heliodora Święcickiego, Księga Pamiątkowa, wyd.Senat UP, Poznań, 1925, s.40*

¹¹¹ T.Brzeziński, Tamże, s.457

¹¹² Roman K. Meissner, *Księga Pamiątkowa w 80-Lecie Uniwersyteckiego Wydziału Lekarskiego w Poznaniu, Studia i Materiały, Poznań, 2001, s. 61-63.*

¹¹³ Mieczysław Stański, *Heliodor Święcicki 1854-1923*, PWN, Warszawa-Poznań, 1983, w serii *Wybitni Wielkopolanie*, s. 70-71.

¹¹⁴ M.Stański, *Wielkopolski Słownik Biograficzny*, PWN, Warszawa-Poznań, 1981, s.757-758.

Rynku/ w latach 1895- 1923. Mimo oporu środowisk lekarzy niemieckich władze pruskie nadały dr. H. Świącickiemu w 1913 r. tytuł profesora. 5 Kwietnia 1919 r. decyzją Komisji Uniwersyteckiej otrzymał dr H. Świącicki tytuł pierwszego profesora zwyczajnego tworzonego Wydziału Lekarskiego UP. Rektorem UP wybierany był prof. H. Świącicki 6-krotnie w latach 1919 – 1923. W sierpniu 1923r. założył profesor-rektor „Fundację Nauka i Praca”, przeznaczając cały swój pokaźny majątek na rzecz wspierania zarówno pracy naukowej, jak i pomocy studentom i rodzinom zmarłych naukowców poznańskich uczelni. W 1952r. ówczesne władze państwowe Fundację Nauka i Praca, jak i wszystkie inne w kraju, zlikwidowały.¹¹⁵

„**Nowiny Lekarskie**” - organ Wydziału Lekarskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk Poznańskiego powstał w 1868r., a pierwszym redaktorem naczelnym został Bolesław Wicherkiewicz. Kolegium redakcyjne stanowili: Heliodor Świącicki, Ignacy Zielewicz, Franciszek Chłapowski, Teofil Kaczorowski, Władysław Świdorski, Klemens Koeller, Leon Szuman. Od 1921r., po utworzeniu Wydziału Lekarskiego UP redaktorem naczelnym został prof. Antoni Jurasz sen. Po jego śmierci w 1923r. prof. P. Gantkowski z doc. A. Karwowskim i prof. Karolem Jonscherem, jako zastępcami.¹¹⁶ W zasobach Zakładu Historii Medycyny UMP znajduje się wydanie *Rocznika Nowin Lekarskich* ze stycznia roku 1905 /Rocznik XVII,Poznań, Nakładem Komitetu Redakcyjnego Nowin Lekarskich,1905r, stron: 656, zeszytów 12, red. nac.:dr med. H.Świącicki/. Wśród współpracowników wymienieni są: dr med. Władysław Biegański z Częstochowy¹¹⁷, prof.Maciej Jakubowski i dr Adam Wrzosek z Krakowa, radca dworu,prof. L. Rydygier ze Lwowa, dr J. Brudziński z Łodzi, radca, dr med. Fr. Chłapowski , dr dr Krysiewicz, Pomorski, Stasiński, Niegolewski z Poznania, Kaliciński, Zamenhof z Warszawy, Zahorski z Wilna, Szuman z Torunia. Ponadto korespondenci z: Wiesbaden, Woroneża, Zagrzebia, Stanisławowa, Pragi, Monachium, Paryża, Petersburga, Lublina, Kijowa, Brukseli i innych miast Europy. W Zeszytach pomieszczone są prace oryginalne, np.: dr Gaszyński z Warszawy: *Ratowanie noworodków od pozornej śmierci nowym sposobem sztucznego oddychania* /s.III/, Dr B.Krysiewicz /Poznań/: *Przyczynek do śmiertelności niemowląt w mieście Poznaniu* /s.130,zesz.3/. Część: Doniesienia – podzielona jest na specjalności, np.: Radiologia, Ginekologia, pod nr 14- Choroby dzieci, przykłady: Rosiwall- *W sprawie płonicy* /s.45,zesz.1/, Bruening- *Mleko kozie i jego zastosowanie u chorych ssawców* / s. 45,zesz.1/, Hagebach- Burckhardt- *Uwagi kliniczne o*

¹¹⁵ R.K.Meissner,*Księga Pamiątkowa...*,Tamże,s. 66-69.

¹¹⁶ A.Wrzosek,*Uniwersytet Poznański w pierwszych latach swego istnienia(1919-1923) za rektoratu Heliodora Świącickiego*,Księga pamiątkowa pod red. Adama Wrzoska,Poznań,1924,s. 215.

¹¹⁷ Władysław Biegański/1857-1917/ur. w Grabowie n. Prosną. Dyplom w 1880r. w U.Warszawskim,dalsze studia w Berlinie /słuchał R. Virchowa/ i Pradze w zakresie położnictwa. Rozległą praktykę prowadził w Częstochowie rozwijając zainteresowania w zakresie medycyny pracy, filozofii medycyny i etyki lekarskiej. Jego prace / *Zagadnienia ogólne z teorii nauk lekarskich, Logika medycyny, czyli krytyka poznania lekarskiego, Aforyzmy*- zyskały rozgłos w Europie w tłum. na j. niemiecki /obok rozważań dra Tytusa Chałubińskiego uważa się je za podwaliny tzw. polskiej szkoły filozoficzno-lekarskiej, źródło:R.W.Gryglewski,*Zasługi dla medycyny*;red. J. H. Skalski, R. W. Gryglewski, Termedia-Wyd.Med.,Poznań,2009r.,s.213-215

układzie mięśniowym dzieci dotkniętych krzywicą / s. 45,zesz.1/, Escherich- Podstawa i cele nowoczesnej pediatrii /s. 373,zesz.7/, Berkenheim- O cukrzycy u dzieci /s. 487,zesz.8/, Kaliski i Weigert- O białkomoczu pokarmowym /s. 650,zesz.12/. W dziale: Przegląd prasy polskiej pomieszczone są korespondencje, np. *Ku uczczeniu 25-letniej działalności Władysława Biegańskiego w Częstochowie* /s.652,zesz.12/, a wcześniej- Władysław Biegański: *Medycyna wewnętrzna u nas u schyłku XIX wieku/* s.568 i 617,zesz.10 i 12, których brak w egzemplarzu/. Dział VII- pomieszcza: *Doświadczenia z praktyki kobiety lekarza w Bośni* /s.57,zesz.1/. Osobny dział stanowią- Prace oryginalne ze zdjęciami, np. preparatów histologicznych / utkanie mikroskopowe/, wykresy, ryciny, schematy aparatury, tabele, ryciny pola operacyjnego z opisem przykładów patologii i technik chirurgicznych, zdjęcia rtg. Zeszyt zawiera też ogłoszenia, np. *Numery Nowin Lekarskich „na okaz” we Lwowie, Krakowie, w Warszawie, Petersburgu, Wilnie, Kijowie* /s.61,zesz.1/, również reklamy, np. *Jędrzej Śniadecki: Teorya jestestw organicznych, z przedmową dra A. Wrzoska, 2 tomy, Wydanie jubileuszowe, Kraków: 3,30mrk= 1,75 rubla= 4 korony, włącznie z przesyłką.* /s.344,zesz.6/., W kronice żałobnej pomieszczono wspomnienie /aut. dr Leon Mieczkowski/: *O Św. Pamięci Janie Mikuliczu- Radeckim ur. W 1850r. w Czerniowcach, zmarłym 14 czerwca 1905r. we Wrocławiu, europejskiej sławy chirurga, uczniu Billrotha, przez 15 lat kierowniku katedry chirurgii we Wrocławiu.*/s.451-453,zesz.8/. W 1950r. decyzją ówczesnych władz państwowych Nowiny Lekarskie zostały zlikwidowane.¹¹⁸ Reaktywowane w 1989 roku nadal się ukazują.

W latach zaborów młodzi Polacy byli zmuszeni - wspomnianymi okolicznościami wynikającymi z prześladowań po powstaniach narodowych /w 1830 i 1863r./, z zakazu używania języka narodowego i w wyniku celowej wynaradawiającej polityki państw zaborczych, podejmować studia za granicami kraju. Kształcili się w całej Europie, w: Wiedniu- Józef Dietl, Józef Brodowicz, Alfred Biesiadecki/ histo- i anatomopatolog/, słynny chirurg Jan Mikulicz-Radecki.¹¹⁹ Polacy byli absolwentami Wydziałów Lekarskich w: Berlinie, Wrocławiu, Greifswaldzie, Dorpacie, w Petersburgu, Monachium, Heidelbergu, Montpellier, w Paryżu, Kijowie, Moskwie i Odessie. Medycynę w Zurichu i Genewie kończyły też pierwsze polskie lekarki.¹²⁰ A były to: Anna Tomaszewiczówna /1845-1910/, absolwentka i doktorantka z 1878r. w Zurichu. W Warszawie zajmowała się chorobami kobiecymi i dziecięcymi. Pierwszą

¹¹⁸ O. Szczepski, *Dzieje Wydziału Lekarskiego UP, w 50-Lecie Rozwoju Nauk Medycznych w Poznaniu 1920-1970*, red. M. Stański, Poznań 1969, AM w Poznaniu, s.16

¹¹⁹ Jan Mikulicz Radecki/1850-1905/ur. w Czerniowcach,syn architekta. Po studiach w Wiedniu/ wykładali: anatomopatolog Rokitansky, chirurg Billroth, u którego stażował/ w 1880r. habilitował się w chirurgii. Był twórcą ezofagoscopu i gastroskopu. W 1882r. objął Katedrę i Klinikę Chirurgiczną U.J.,aby po 5 latach przenieść się do Królewca na Albertinum. Od 1890r. prowadził do końca życia Klinikę Chir. We Wrocławiu. Wprowadził pierwszą na świecie komorę podciśnieniową dla operacji na otwartej kl. piersiowej i szereg innych technik zabiegowych. W 1903r. wygłosił kilkadziesiąt wykładów w St. Zj. Am. W tym w Klinice Braci Mayo,źródło:Krzysztof Wroniecki,J.H.Skalski,*Zasługi dla medycyny*,red.J.H.Skalski,R.W.Gryglewski,Termedia-Wyd.Med.,Poznań,2009r.,s.166-171

¹²⁰ T.Brzeziński, op.cit.,s.455-456

lekarz- pediatrą w Polsce przyjętą w 1914r. do Warszawskiego Towarzystwa Lekarskiego była dr Maria Erlich /1878-1963r./.¹²¹ Pediatria, jako samodzielna dziedzina medycyny zaczęła stopniowo rozwijać się wśród lekarzy samodzielnie praktykujących, jak i wśród lekarzy z ośrodków akademickich.

Pediatria jako nauka. Wybitny pediatra prof. Jan Bogdanowicz /1894-1967/ cytował opinię pediatry i historyka medycyny - prof. Władysława Szenajcha, wyrażoną w 1946 r.: „Pediatria jako nauka jest higien-ologią i patologią dziecka ujętego na tle społecznym i w świetle jego wieku, płci, konstytucji, dziedziczności” Terminu – pediatria- użyto pierwszy raz 200 lat temu, jednak dopiero w XX wieku wydzieliła się ona jako odrębna dziedzina medycyny i specjalność lekarska.¹²²Warto przytoczyć za J. Bogdanowiczem opinię Bruce’a/1960r./: „pediatria ma być ostatnią ostoją ogólnego ujęcia medycyny / „Pediatrics is the last strong-hold of the general point of view in medicine”/. Píše wprost, że pediatrii groził podział wg. okresów rozwojowych: embriofetologia, okresu noworodkowo-niemowlęcego, mikropediatria i okresu dojrzewania- efebologia”.¹²³I dalej konkluduje prof. J.Bogdanowicz:” dążyć należy do oparcia opieki lekarskiej nad człowiekiem / dzieckiem, czy dorosłym/ na wysokokwalifikowanym lekarzu ogólnopraktykującym. Lekarz ten tylko w koniecznych przypadkach korzysta z pomocy „wąskiego specjalisty”.¹²⁴ Opinię tę J. Bogdanowicz wyraził w 1965 roku. Przypomina też wypowiedź Wł. Szenajcha: „ Zbyt elementarne ujmowanie zjawisk chorobowych i szablon w stosowaniu środków- oto zło w działalności praktyka- pediatry /.../ „Wypowiadam się nie przeciw czynnej roli lekarza, lecz przeciw polipragmazji farmakologicznej, która doprowadziła w wielu krajach do farmakomanii, która rozmiarami i powszechnością nie ustępuje klęskom społecznym w rodzaju narkomanii i alkoholizmu.”¹²⁵Aż trudno uwierzyć, że te twarde słowa wypowiedziano ponad pół wieku temu!

Podobnie prof. Bolesław Górnicki pisał: „Pediatria jako pojęcie zbiorowe(...) obok właściwego leczenia dziecięcego obejmuje wychowanie fizyczne i psychiczne, zagadnienia dziedziczenia, ustalanie norm rozwojowych, systematykę odżywiania, higienę dziecka, wreszcie zagadnienia społeczne”.¹²⁶Pediatria, jako odrębny obszar zainteresowań lekarzy i pole dociekań naukowych zaczęła kształtować się w drugiej połowie XVIII wieku. Pojawiły się wówczas pierwsze „nowoczesne” podręczniki nie będące kompilacją odwiecznych poglądów, np. praca Szweda Nilsa Rosena von Rosensteina /1706-1789r./, wydana w 1764r. po szwedzku, więc o bardzo małym zasięgu w Europie. Popularniejszą była praca Anglika Georga Armstronga /1720-1789r./: *Essay on the Diseases most fatal to infants*.¹²⁷ Inny Anglik – Michael

¹²¹ Jan Bogdanowicz, *Pediatria i pediatra*, PZWL, Warszawa, 1965r., str.61-63

¹²² J. Bogdanowicz, Tamże, s.37

¹²³ J. Bogdanowicz, Tamże, s.39

¹²⁴ J. Bogdanowicz, Tamże, s.40

¹²⁵ J. Bogdanowicz, Tamże, s.53

¹²⁶ Bolesław Górnicki, *Zarys piśmiennictwa pediatrycznego do roku 1600*. Archiwum Historii i Filozofii Medycyny, red.A.Wrzosek, Tom XVIII, 1939-1947r.s.50

¹²⁷ T.Brzeziński, *Historia med...*, Tamże, s.309

Underwood wydał w 1784 pracę pt. *Treatise on the diseases of children*. We Francji w 1828r. ukazała się: *Traite des maladies des enfants nouveaux- nés et a la mamelle* autorstwa Karola Michała Billarda, a w 1838r. Franciszek Valleix opublikował: *Clinique des maladies des enfants nouveaux-nes*. Czech Alojzy Bednar' wydał w 1850r. w Niemczech *Die Krankheiten der Neugeborenen Säuglinge*.¹²⁸ W tym czasie polskie oryginalne piśmiennictwo pediatryczne zapoczątkował Jędrzej Śniadecki /1768-1838r./ pracą wydaną w 1805r. w Wilnie: *O fizycznym wychowaniu dzieci*.¹²⁹ W latach nieco późniejszych działali w Europie wybitni pediatrzy, których nazwiska do dzisiaj określają niektóre jednostki chorobowe, np.: Edward Henoch/1820-1910r./, Clemens von Pirquet / 1874-1830r./, Nil Fiłatow /1847- 1902r./, Harald Hirschprung/1830-1916r./¹³⁰

II. 2. ZABIEGI O Utworzenie uniwersytetu w Poznaniu- ROLA PEDIATRÓW POZNAŃSKICH

Pomysł utworzenia w Poznaniu wyższej uczelni- Uniwersytetu pojawił się w I połowie XIX wieku. Już w 1827r. na sejmie Wielkiego Księstwa Poznańskiego Hieronim Zakrzewski zgłosił wniosek o utworzenie w Poznaniu uniwersytetu.¹³¹ Ponowił wniosek w roku 1843 poseł na sejm Wojciech Lipski spod Ostrowa Wielkopolskiego z kręgu Karola Marcinkowskiego, również bezskutecznie.¹³² Założona z udziałem dra K. Marcinkowskiego spółka „Bazar” miała 1/3 swych dochodów wspierać poznańską uczelnię. Gorącym orędownikiem idei był August hr. Cieszkowski cieszący się szacunkiem i sławą autor publikacji z zakresu ekonomii i filozofii, który od 1851r. z poparciem katolickich posłów niemieckich, zabiegał w tej sprawie.¹³³ Nie powiodła się też próba abp Leona Przyłuskiego przekształcenia Seminarium Duchownego Poznańskiego w Wydział Teologiczno- Filozoficzny z wykładami z filologii, fizyki i matematyki.¹³⁴ Kolejną był wniosek Karola Libelta z 1867r. utworzenia niemieckopolskiego „uniwersytetu krajowego”, o co zabiegali również: Eugen Naumann- nadburmistrz Poznania i Johann Metzsig- lekarz z Leszna.¹³⁵ Bezskutecznie. Kolejna próba już po utworzeniu Rzeszy Niemieckiej w 1871r. z poparciem Ludwiga Windhorsta /przywódcy posłów katolickich/, również upadła. Przeciwnie, nasilając presję germanizacyjną władze pruskie zamknęły w 1873r. seminaria duchowne w

¹²⁸ W. Szumowski, *Historia med...*, Tamże, str. 634

¹²⁹ T. Brzeziński, op. cit., s. 311

¹³⁰ W. Szumowski, Tamże, s. 635

¹³¹ A. Wrzosek, *Uniwersytet Poznański... wyd., 1925*, s. 25

¹³² A. Wrzosek, Tamże, s. 33

¹³³ A. Wrzosek, Tamże, s. 34

¹³⁴ A. Wrzosek, Tamże, s. 34

¹³⁵ A. Wrzosek, Tamże, s. 35

Poznaniu, Pelplinie i Braniewie /Brunsberda/. Zawieszono też Wydział Teologiczny Uniwersytetu Wrocławskiego.¹³⁶

Dopiero w 1913r. powstało w Poznaniu Towarzystwo Wykładów Naukowych, jako inicjatywa zmierzająca do utworzenia uniwersytetu. Zapraszano na wykłady specjalistów z Krakowa, Lwowa i Warszawy budując życzliwość tych ośrodków dla przyszłej poznańskiej uczelni. Wśród inicjatorów wyróżniał się aktywnością dr med. Heliodor Świącicki, przewodzący Towarzystwu Przyjaciół Nauk Poznańskiemu. Jego inicjatywą było utworzenie w 1918r. Komisji Organizacyjnej Uniwersytetu Polskiego w Poznaniu do 11 listopada tego roku działającej tajnie. W skład jej wchodził: Heliodor Świącicki, Józef Kostrzewski, Michał Sobeski, ksiądz Stanisław Kozierowski. Również jesienią tego roku Polacy studiujący na uniwersytetach niemieckich założyli Związek Akademików Polaków z Zygmuntem Zalewskim na czele, dla wspierania działań organizatorskich na rzecz Uniwersytetu Poznańskiego. Zasadą Związku było spowodowanie uchwalenia przez Sejm Dzielnicy poparcia dla założenia Uniwersytetu.¹³⁷

Naczelna Rada Ludowa, powstała w Poznaniu po wybuchu tzw. rewolucji listopadowej w Niemczech w 1918r. i jej komitet wykonawczy odniósł się początkowo niechętnie do inicjatywy utworzenia uniwersytetu w Poznaniu, z opcją poparcia dla takiego pomysłu w Gdańsku. Stanowisko uległo jednak po kilku tygodniach zmianie i w styczniu 1919r. Komisja Uniwersytecka ogłosiła odezwę proklamującą przygotowania do utworzenia Wydziałów: Filozoficznego obejmującego nauki humanistyczne i przyrodnicze, Prawnego i Medycznego.¹³⁸ Natomiast 31 stycznia 1919r. Wojciech Korfanty podpisał w imieniu Komisariatu NRL pismo do Ministerstwa Oświaty w Warszawie, informujące o powołaniu w dniu poprzednim „Wydziału Teologicznego, jako zaczątku polskiego uniwersytetu w Poznaniu.”¹³⁹ Wobec trudności z pozyskaniem kadry naukowej, pojawił się pomysł przeniesienia do Poznania tworzącego się w Lublinie uniwersytetu katolickiego.¹⁴⁰ Wsparcie idei przez Ignacego Paderewskiego / po jego wizycie w Poznaniu w drodze z Paryża do Warszawy w dniu 26 grudnia 1918r./ poskutkowało zaproszeniem dr Heliodora Świącickiego do tzw. Komisji Stabilizacyjnej powołanej przez Tymczasowego Naczelnika Państwa Józefa Piłsudskiego dla reaktywacji Uniwersytetu Warszawskiego/. Ułatwiło to pozyskanie wybitnych wykładowców dla poznańskiej uczelni- profesorów: Jana Grochmalickiego /1883-1936r., zoolog, czł. Polskiej Akademii Umiejętności/, Józefa Kostrzewskiego /1885-1969r., archeolog, twórca „szkoły neoautochtonicznej”/, Tadeusza Lehr-Spławińskiego /1891-1965r., językoznawca-slawista, czł.PAU i akad.zagr./, Kazimierza Tymienieckiego /1887-

¹³⁶ Jerzy Serczyk, *Zabór pruski, Historia Nauki Polskiej*, red. B. Suchodolski, tom IV 1863-1918, rozdz. 4, Zakł. Narod. im. Ossolińskich, Wyd. PAN, Wrocław, Warszawa, Kraków, Gdańsk, Łódź, 1987r., s. 520-521

¹³⁷ J. Serczyk, Tamże, s. 524

¹³⁸ J. Serczyk, Tamże, s. 524

¹³⁹ A. Wrzosek, *Uniwersytet Poznański...*, 1925, s. 57-58

1968r., historyk mediewista, czł.PAU, wykładowca Tajnego Uniwersytetu Ziemi Zachodnich w okupacyjnej Warszawie/, Eugeniusza Piaseckiego /1872-1947r./, lekarz, uczeń Henryka Jordana (1842-1907r.-prof. położnictwa i ginekologii UJ, inicjator gimnastyki i higieny szkolnej w Polsce), teoretyka wychowania fizycznego, założyciela Studium Wychowania Fizycznego w Poznaniu, pierwszego w Polsce/ i innych.^{141 142}

W dniu 5 kwietnia 1919r. Komisja Uniwersytecka w Poznaniu mianowała dra Heliodora Świącickiego profesorem zwyczajnym Uniwersytetu i tego samego dnia pierwszym rektorem Wszechnicy Piastowskiej, bo taką nazwę ustalono pierwotnie /decyzją Senatu z 24 czerwca 1920r. zmieniono nazwę na Uniwersytet Poznański/. Dniem oficjalnej inauguracji Uczelni, z Wydziałem Lekarskim i Oddziałem Farmaceutycznym, uznano 7 maja 1919r.¹⁴³ Dla przybyłej do Powstania młodzieży akademickiej urządzono już w lutym 1919 kursy medyczne, na których wykładali prócz Polaków niemieccy profesorowie Królewskiego Instytutu Higienicznego i Królewskiej Akademii w Poznaniu / E. Wernicke, Karl Winkler, Max Lange/.¹⁴⁴ Planując fundusze na utworzenie Uniwersytetu postanowiono upomnieć się o: „nieprawne zabranie przez rząd pruski Ordynacji Rydyńskiej” darowanej narodowi przez książąt Sułkowskich.¹⁴⁵

Z kolei zabiegi o utworzenie Wydziału Lekarskiego trwały 2 lata od listopada 1918r. Szczerłość kadry naukowej w specjalnościach teoretycznych była przyczyną obaw Komisji Stabilizacyjnej Międzyuniwersyteckiej w Warszawie o odpływ kadry naukowej z już istniejących uczelni.¹⁴⁶ Powołany w kwietniu 1919r. dr H. Świącicki był przez kilkanaście miesięcy jedynym profesorem przyszłego Wydziału Lekarskiego w Poznaniu. Początkowo wspierali go w organizacji Wydziału: dr. Wincenty Jezierski /1874-1945/ i dr Stanisław Lazarewicz /1863-1928/. Wielkie zasługi w staraniach o poznański Wydział Lekarski poniósł też prof. Ludwik Rydygier, znakomity chirurg.^{147 148} Podobnie przychylność w sprawie okazał ówczesny szef

¹⁴⁰ J.Serczyk, op.cit.,s.525

¹⁴¹ J.Serczyk,op. cit.,s.525

¹⁴² Nowa Encyklopedia Powszechna PWN, wyd.I, tom 4 Wyd. Nauk.PWN S.A.,Warszawa,1998,s. 856

¹⁴³ J.Serczyk,op.cit.,s.526

¹⁴⁴ R.K.Meissner, *Wydział Lekarski i Oddział Farmaceutyczny Uniwersytetu Poznańskiego 1919-1939*, Bibliografia publikacji, Materiały biograficzne; pod red.Krystyny Karwowskiej i Anieli Piotrowicz, Wyd.A.M.im.K.Marcinkowskiego, Poznań,1997,s.22

¹⁴⁵ A.Wrzosek,op.cit.,s.48

¹⁴⁶ A.Wrzosek,Uniwersytet Poznański..., 1924, s.183

¹⁴⁷ R.K.Meissner,*Wydział Lekarski i Oddział Farmaceutyczny U.P. 1919-1939*, Bibliogr.Publikacji, Mat.Biograf.praca zbior. pod red.:Krystyny Karwowskiej i Anieli Piotrowicz,Wyd.A.M. im.K. Marcinkowskiego,Poznań,s.21

¹⁴⁸ Ludwik Rydygier/1850-1920/ur. w Dusocinie pod Grudziądzem, po naukach w Pelplinie, Chojnicach i Chełmnie studia w : Krakowie, Greifswaldzie, Berlinie, Strasburgu, dyplom w 1873r. i doktorat w Graifswaldzie, habilitacja w 1878r. w Jenie. Objął Klinikę Chirurgiczną U.J. w 1887r. po odejściu J. Mikulicza-Radeckiego, a w 1897r. został prof. chirurgii U. Lwowskiego. Opracował nowe techniki zabiegowe: zespolenie żołądkowo-jelitowe w chor. wrzodowej żołądka, w kardiochirurgii, w urologii, ortopedii, ginekologii, chir. plastycznej. W 1886r. opublikował *Podręcznik chirurgii szczegółowej*. Za udział w walkach o Lwów awansował do st. generała brygady. Liczne członkostwa w towarzystwach,

Departamentu Zdrowia Publicznego w Ministerstwie b. Dzielnicy Pruskiej, a późniejszy profesor higieny Wydziału Lekarskiego- Paweł Gantkowski.¹⁴⁹ Dr H. Świącicki zwrócił się do zaprzyjaźnionego dziekana U.J. prof. Stanisława Ciechanowskiego o podjęcie się tej funkcji w U.P., który odmówił.¹⁵⁰ Senat UP w dniu 25 kwietnia 1920r. powołał na funkcję organizatora Wydziału Lekarskiego byłego profesora UJ, a ówczesnie wysokiego urzędnika Ministerstwa Oświaty- dra Adama Wrzosek, powierzając mu równocześnie katedrę historii i filozofii medycyny.¹⁵¹ Pomiędzy wrześniem 1920r., a listopadem 1922r. Naczelnik Państwa Józef Piłsudski mianował kilkunastu profesorów nowopowstałego UP: Stefana Dąbrowskiego /chemia/, Helenę Gajewską /histologia/, Antoniego Jurasza jun./chirurgia ogólna/, Wincentego Jezierskiego / choroby wewnętrzne/, Pawła Gantkowskiego /higiena społeczna/, Józefa Markowskiego /anatomia prawidłowa/, Franciszka Chłapowskiego / chor. wewn./¹⁵², Antoniego Jurasza sen./ laryngologia/, Ignacego Hoffmana /patologia ogólna i doświadczalna/, Stefana Horoszkiewicza / medycyna sądowa/, Stefana Borowieckiego /neurologia i psychiatria/, Karola Mayera / radiologia lekarska/, Józefa Browińskiego/ chemia lekarska/, Jana Henryka Lubienieckiego / farmakologia/, Stanisława Kalandyka / fizyka/, Edwarda Niezabitowskiego /biologia ogólna/, Eugeniusza Piaseckiego / higiena szkolna i wychowanie fizyczne/.¹⁵³

W tym czasie Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego zatwierdził habilitacje: Józefa Browińskiego /chemia lekarska/, Michaliny Stefanowskiej /fizjologia ukł. nerwowego i narz. zmysłów/, Witolda Kapuścińskiego /okulistyka/, Bolesława Kowalskiego /położnictwo i ginekologia/, Aleksandra Piotrowskiego /neurologia i psychiatria/, Stefana Różyckiego /anatomia opisowa i topograficzna/, Adama Karwowskiego /chor. skórne i weneryczne/, Bronisława Szulczewskiego /pediatria-15.09.1922r./¹⁵⁴, Tadeusza Kurkiewicza /histologia/, Ireneusza

ordery i tytuły, w tym szlachecki od cesarza Franciszka Józefa; źródło: Stanisław Zwolski,*Zasługi dla medycyny*, red. J. H. Skalski, R.W. Gryglewski, Termedia-Wyd.Med.,Poznań,2009r., s.175-178

¹⁴⁹ A.Wrzosek,*Uniwersytet Poznański...*,1924,s.184-185

¹⁵⁰ R.K.Meissner,op.cit.,s.23

¹⁵¹ A.Wrzosek,Tamże,s.185

¹⁵² Franciszek Chłapowski /1846-1923r./,syn Stanisława, absolwent Gimnazjum im. Marii i Magdaleny w Poznaniu, studia med. w Heidelbergu i Berlinie /wykłady Rudolfa Virchowa/,doktorat-1870r. Od 1871r. asystent prof. Westphala w Oddz. Psychiatrycznym Szpit. Charite w Berlinie. Po kilku latach na Górnym Śląsku i we Wrocławiu osiedlił się w Poznaniu /1886r./ Aktywny społecznie i naukowo w środowisku *Nowin Lekarskich* i TPNP, którego Wydziałem Lekarskim i Przyrodniczym kierował od 1904r. Od maja 1919r. tworząca się Wszechnica Piastowska /Uniwersytet Poznański/ powierzyła mu wykłady z geologii i paleontologii. W 1921r. Naczelnik Państwa,na wniosek Wydz. Lekarskiego mianował F. Chłapowskiego profesorem honorowym medycyny wewnętrznej. Znając 5 języków był erudytą śledzącym nowości literatury naukowej. Autor biografii Fr. Chłapowskiego pisze o „zniszczonym prawie doszczętnie archiwum Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Poznańskiego”/podczas okupacji niemieckiej po 1939r./ Źródło:Michał Przychodzki: *Działalność naukowa i społeczna Franciszka Chłapowskiego*; Archiwum Historii i Filozofii Medycyny,red.A.Wrzosek,tom XVIII, Poznań, 1939-1947r.s.3-29

¹⁵³ A.Wrzosek,*Uniwersytet Poznański...*,1924,s.187-189

¹⁵⁴ Bronisław Szulczewski/1878-1926r./ur. w Chwaliszewie k.Szubina. Studia i doktorat w Uniw. w Würzburgu. Pracą w Davos poszerzył wiedzę o gruźlicy dziecięcej /z której habilitował się w 1922r./ Od 1906r. pracował w Szpitalu Dziecięcym w Poznaniu.Od 1918r. dyrektor Szpitala Miejskiego przy ul. Szkolnej w Poznaniu, obejmując Oddział Dziecięcy, którym kierował do śmierci. W latach 1920-1923

Wierzejewskiego /ortopedia/, Jana Stasińskiego /okulistyka/, Leona Mieczkowskiego /chirurgia/, Ludwika Skubiszewskiego /anatomia patologiczna/.¹⁵⁵

Z kolei w styczniu 1923r. Prezydent RP mianował profesorem bakteriologii Juliana Józefa Padlewskiego, Stefana Borowieckiego prof. zwyczajnym neurologii i psychiatrii, natomiast 18 stycznia tego roku docenta Uniwersytetu Warszawskiego-Karola Jonschera mianował profesorem nadzwyczajnym chorób dziecięcych w Uniwersytecie Poznańskim.¹⁵⁶

W 1920r. utworzono przy Wydziale Filozoficznym- Studium Farmaceutyczne.

W roku 1923 Uniwersytet Poznański pożegnał na zawsze kilku wybitnych swoich profesorów: Franciszka Chłapowskiego- sławnego internistę, Antoniego Jurasza seniora- międzynarodowej sławy laryngologa. W dniu 12 października tego roku odszedł HELIODOR ŚWIĘCICKI- pierwszy rektor UP, prezes Towarzystwa Przyjaciół Nauk Poznańskiego, redaktor Nowin Lekarskich.¹⁵⁷

Przeglądając listę „Wychowañców Uniwersytetu Poznańskiego” z roku 1921-22 i 1922-23 na poz. 7, na str. 672 znajduje się nazwisko doktora wszech- nauk medycznych , urodzonego w Osiecznej koło Leszna- Jana Feliksa J. Alkiewicza.¹⁵⁸

III. CEL PRACY, PYTANIA BADAWCZE

Celem pracy jest:

1/ wskazanie środowisk i osób oraz ukazanie ewolucji ich starań o powstanie i rozwój w Poznaniu ośrodka nauczania pediatrii na poziomie uniwersyteckim,

2/ udokumentowanie wyników aktywności środowisk ludzi wykształconych i świadomych rangi problemu na kolejnych etapach ich działań, w kontekście historycznym, od utworzenia, na progu państwowości odzyskanej w 1919 roku, Uniwersytetu Poznańskiego z Wydziałem Lekarskim, a w jego strukturze Katedry i Kliniki Chorób Dzieci, aż po realia końca pierwszej dekady XXI wieku,

3/ zaprezentowanie kolejnych etapów rozwoju akademickiej pediatrii w Poznaniu, a szczególnie budowanie zespołów pracowników nauki, dydaktyków, specjalistów w swoich dziedzinach, z coraz bogatszym wachlarzem podejmowanej tematyki naukowej,

wykładał pediatrię w UP. Zorganizował poliklinikę dziecięcą w Coll. Medicum przy ul. Fredry.
Źródło: E. Błaszczyk, A. Sapiński, M. Stabrowski: *Szpital Dziecięcy im. Bolesława Kryśiewicza w Poznaniu 1877-1977*, PWN, Warszawa-Poznań, 1977r., s. 278

¹⁵⁵ A. Wrzosek, Tamże, 1924, s. 189-191

¹⁵⁶ A. Wrzosek, Tamże, 1924, s. 190

¹⁵⁷ A. Wrzosek, Tamże, 1924, s. 197

¹⁵⁸ A. Wrzosek, Tamże, 1924, s. 672

4/ przypomnienie postaci twórców fundamentów tej organizacji, jaką stała się do dzisiaj poznańska pediatria akademicka. Przypomnienie uczonych i wychowawców, a równocześnie wybitnych lekarzy praktyków,

5/ przytoczenie przykładów wybitnych przedstawicieli środowiska naukowego pediatrów poznańskich, którzy w innych ośrodkach akademickich w kraju rozwijali swój warsztat naukowy tworząc lub wzbogacając tamtejsze zespoły swoją wiedzą, doświadczeniem i talentami ujawnionymi w poznańskiej „Alma Mater”,

6/ ukazanie rozwoju bazy materialnej, która umożliwiła zarówno poszerzanie możliwości badawczych, powiększanie grona współpracujących naukowców i nauczycieli kolejnych pokoleń lekarzy, w tym wielu przyszłych pediatrów oraz zwiększanie dostępności do wysokospecjalistycznych świadczeń medycznych kolejnym pokoleniom pacjentów w wieku rozwojowym, uruchamianie nowych, kierunków diagnozowania i terapii. Z przedstawionych celów szczegółowych pracy wyłaniają się następujące **pytania badawcze**:

1. Czy dokonania poznańskiego uniwersyteckiego środowiska pediatrycznego zawierają elementy uzasadniające określenie go terminem: „Poznańska Szkoła Pediatrii „?
2. Których przedstawicieli środowiska należy uznać za twórców tej Szkoły?
3. Czy istnieją przesłanki jej kontynuacji?

MATERIAŁY I METODY

Materiałami źródłowymi pracy były opracowania historyczne, w tym publikacje podręcznikowe historii medycyny polskich autorów, opracowania historyczne poświęcone rozwojowi medycyny, w tym pediatrii, a także monografie i opracowania dotyczące ośrodków leczniczych i naukowo- dydaktycznych w Polsce ze szczególnym uwzględnieniem poznańskiego środowiska pediatrycznego. Wykorzystano również opracowania biograficzne autorstwa pediatrów, poświęcone wybitnym lekarzom- pediatrom, praktykom i uczonym. Przydatne były też opracowania rocznicowe dotyczące placówek leczniczych / szpitali, klinik/ oraz wyższych uczelni medycznych. Źródłem były dostępne materiały archiwalne znajdujące się w zasobach Archiwum UAM w Poznaniu / np. Kroniki U.P. z lat 1922-1939/, materiały przechowywane w Archiwum Akt Nowych w Warszawie, archiwalia Dziekanatu I Wydziału Lekarskiego AM- UMP. Wykorzystano również opracowania dotyczące struktury organizacyjnej Instytutu Pediatrii w Poznaniu dostępne w Bibliotece Szpitala Klinicznego Nr 5 im. Karola Jonschera i opracowania okolicznościowe. Korzystano z zasobów Głównej Biblioteki Lekarskiej, z prac doktorskich, publikacji informacyjnych administracji Akademii

Medycznej im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu (obecnie Uniwersytetu Medycznego): Składów Osobowych, z bibliografii lekarskich archiwalnych i współczesnych, informacji osobowych zarówno drukowanych jak i elektronicznych. Przeprowadzono 27 wywiadów w formie ankiety z samodzielnymi pracownikami nauki- pediatrami, wybitnymi pediatrami pracującymi w Instytucie Pediatrii w Poznaniu oraz z najstarszą z żyjących wówczas pielęgniarek Kliniki Chorób Dzieci prof. Karola Jonschera- panią Barbarą Sierpińską.

Zastosowano porównawczą analizę informacji pozyskanych z różnych źródeł. Narrację historyczną prowadzono wg. zasady logiczno- merytorycznej. Z założenia stosowano oryginalną pisownię w cytowanych dokumentach, w uzasadnionych przypadkach zaznaczając w nawiasach korektę lub wskazanie np. właściwego imienia lub pisowni nazwiska. Sięgając do metodologii socjologicznej, zastosowano metodę źródła wywołanego - wywiadów prowadzonych wg. jednolitego wzorca, autoryzowanych, zamieszczonych w Aneksie, których zawartość treściowa przywoływana jest podczas omawiania poszczególnych zagadnień w pracy.

IV. WYNIKI

1. POWSTANIE KLINIKI CHOROÓB DZIECIĘCYCH UNIWERSYTETU POZNAŃSKIEGO

Jesienią 1922r. czyniono starania o pozyskanie dla potrzeb Kliniki starego gmachu Diakonisek, lub Szpitala Żydowskiego.¹⁵⁹ Wykłady z pediatrii rozpoczynano w oddziale niemowlęcym Szpitala Miejskiego, a prowadził je / w roku 1922/23/ lekarz naczelny doc. dr Bronisław Szulczewski /1878-1926/ , który w 1922r. po habilitacji w Uniwersytecie Lwowskim, mianowany został docentem pediatrii U.P. Jemu też pierwotnie powierzono organizację kliniki pediatrycznej, która miała się mieścić w budynku przy ul. Mostowej 5, po byłym domu sierot.¹⁶⁰ W lutym 1923r. w 2 pokojach Collegium Medicum utworzono ambulatorium chorób dziecięcych. Pomoc okazała wówczas w prowadzeniu zajęć z pediatrii Wyższa Szkoła Pielęgniarstwa. Latem 1923r. Okręgowy Urząd Likwidacyjny w Poznaniu przeznaczył opuszczony przez wojsko tzw. Dom im. Augusty /niemiecki dom opieki/ przy ul. Św. Marii Magdaleny, na pomieszczenie Kliniki Chorób Dziecięcych UP. Pierwszym jej dyrektorem od roku akademickiego 1922/23 został docent Karol Jonscher uprzednio pracujący w Warszawie.¹⁶¹ Częściowy remont zdewastowanego budynku sfinansował doc. K. Jonscher z pozyskanych środków prywatnych. Już w sierpniu 1923r. otwarto w Domu

¹⁵⁹ A.Wrzosek, *Uniwersytet Poznański...*, 1925, s.337

¹⁶⁰ Maria Stańska, *Nowe formy organizacji opieki lekarskiej nad niemowlęciem w Wielkopolsce w latach 1919-1939*, Akad.Med. w Poznaniu, Poznań, 1974r., s.91

¹⁶¹ A.Wrzosek, Tamże, 1925, s.338-339

Augusty ambulatorium pediatryczne, natomiast otwarcie Kliniki Chorób Dziecięcych nastąpiło w roku akademickim 1924/25.^{162,163}

Pisząc o powstaniu Kliniki Chorób Dziecięcych Uniwersytetu Poznańskiego należy wspomnieć o poznańskim szpitalnictwie dziecięcym w czasach poprzedzających to wydarzenie. W 1823r. powstał przy ul. Długiej Szpital „Przemienienia Pańskiego” prowadzony przez Siostry Miłosierdzia od św. Wincentego a Paulo przybyłe z Warszawy. Od połowy XIX wieku wszyscy lekarze w tym szpitalu byli Polakami, np. Teofil Matecki, Ignacy Zielewicz¹⁶⁴, Teofil Kaczorowski, wolontariuszem był Karol Marcinkowski. W 1865 roku otwarto szpital ewangelicki prowadzony przez niemieckie Diakoniski / zgrupowanie nie będące zakonem/. W 1916r. otwarto nowy gmach tego szpitala na 350 łóżek /obecny Szpital im. Heliodora Święcickiego/. Na rogu ul. Św. Marcin i Wysockiej dr Bolesław Wicherkiewicz wybudował szpital okulistyczny na 75 łóżek. Z inicjatywy dra Ignacego Zielewicza oraz Sióstr Miłosierdzia od św. Wincentego a Paulo powstał Szpital Dziecięcy im. Św. Józefa¹⁶⁵ szczególnym dla tamtych czasów sposobem; oto w 1853r. siostra zakonna Seweryna Morawska zakupiła budynek dla utworzenia zakładu wychowawczego dla sierot, ze szwalnią. Po wprowadzeniu pruskiego zakazu prowadzenia przez zakony zakładów wychowawczych, przeznaczono budynek na ambulatorium dla dzieci, a w 1877r. założone przez dra J. Zielewicza Towarzystwo Opieki Szpitalnej dla Dzieci w Poznaniu zorganizowało w nim Szpital Dziecięcy i zakład kąpielowy. Z dr. Ignacym Zielewiczem - chirurgiem, współpracowali kształceni w klinikach dziecięcych w Wiedniu: dr Bolesław Kapuściński i dr Wawrzyniec Grodzki.¹⁶⁶Od 1880r. dyrektorem Szpitala został dr Antoni Osowicki, a w 1888r. szpital miał już 54 łóżka na 3 oddziałach. Pracowali, obok dr A. Osowickiego- dr Antoni Batkowski, dr Heliodor Święcicki i dr Wawrzyniec Grodzki.¹⁶⁷Od 1899r. pracował dr Jan Stasiński-okulista, przyszły profesor UP¹⁶⁸, dr Karol Stark- dermatolog, dr Tadeusz Dembiński i dr Wojciech Grabowski-laryngolog. W 1890r. ordynatorem chirurgii /jeszcze wtedy nie

¹⁶² A.Wrzosek, *Uniwersytet Poznański...*, 1924, s.209

¹⁶³ Jan Drzewiński, *Rozwój bazy materialnej nauk medycznych; Księga pamiątkowa w 80-lecie Uniwersyteckiego Wydziału Lekarskiego w Poznaniu*, Studia i materiały p.red. R.K.Meissnera, Poznań 2001, s.151-168

¹⁶⁴ Ignacy Zielewicz/1841-1917r./ur. w Powidzu, uczestnik Powstania Styczniowego, studiował na UJ, następnie we Wrocławiu /doktorat w 1866r/, gdzie podjął pracę w klinice chirurgicznej. W 1877r. osiadł w Poznaniu. Współpracował z ks. Augustynem Szamarzewskim i z Janem Działyńskim w tworzeniu Banku Włościańskiego. Propagator antyseptyki J. Listera. Był autorem źródłowej biografii-- „Żywot i zasługi doktora Marcinkowskiego” wyd. w 1891r. w 50 rocznicę powstania Towarzystwa Pomocy Naukowej. Współzałożyciel Nowin Lekarskich, źródło: Lucjan Gostyński: *Ignacy Zielewicz i jego działalność lekarska i społeczna*, praca doktorska z Zakładu Historii i Filozofii Medycyny UP, promotor: Wrzosek Adam, Poznań, 1945r. GBL UMP

¹⁶⁵ E. Błaszczuk, *Szpital Dziecięcy...*, s.25

¹⁶⁶ E. Błaszczuk, *Tamże*, s.28-29

¹⁶⁷ E. Błaszczuk, *Tamże*, s.33-34

¹⁶⁸ Jan Stasiński/1869-1939r./ ur. w Wągrowcu, gimnazjum w Międzyrzeczu, studia medyczne w Berlinie, Genewie, Strasburgu, Monachium. Dyplom i doktorat w Würzburgu. W 1899r. podjął pracę w Szpitalu Dziecięcym im. Św. Józefa w Poznaniu, w którym uruchomił drugi w Polsce/po Warszawie- w 1862r./, oddział okulistyczny dziecięcy. W 1923r. habilitacja, w 1928r. tytuł prof. okulistyki; źródło: E. Błaszczuk, *Szpital Dziecięcy...*, s.273-274

wyodrębniało się pojęcia- chirurgia dziecięca/, został dr Tomasz Drobnik¹⁶⁹, a po nim dr Józef Pomorski¹⁷⁰. W roku 1907 wybudowano z inicjatywy dr Bolesława Krysiewicza¹⁷¹, wg. projektu arch. Rogera Sławskiego budynek od ul. Św.Józefa .W 1909r. asystentem w Szpitalu został dr Bronisław Szulczewski- późniejszy docent pediatrii. W roku 1910 umarła pierwsza pielęgniarka przełożona i współorganizatorka Szpitala-s. Irena Łuszczewska.¹⁷²Wybuch I Wojny Światowej nie uszczuplił grona pracowników Szpitala, szczególnie lekarzy. Dr Bolesław Krysiewicz- członek tajnej Ligi Narodowej, co się okazało z chwilą wybuchu Powstania Wielkopolskiego, został przewodniczącym Naczelnej Rady Ludowej w Poznaniu.¹⁷³ W latach 20- i 30-tych XX wieku w Szpitalu Dziecięcym pracowali: Tadeusz Pawlikowski- przyszły profesor endokrynologii AM w Łodzi, Jarosław Iwaszkiewicz- prof. laryngologii w Gdańsku, Henryk Szłapka- późniejszy dyrektor Szpitala Położniczo-Ginekologicznego przy ul. Engla w Poznaniu. Po śmierci dr B. Krysiewicza w 1932r. dyrektorem został asystent prof. Karola Jonschera- dr Marian Szenic.¹⁷⁴ W tych latach rozpoczęli też pracę: późniejszy docent Tadeusz Skalmowski- zakaźnik¹⁷⁵ oraz dr Mieczysław Stabrowski.¹⁷⁶

¹⁶⁹ Tomasz Drobnik/1858-1901r./ur. w Pleszewie, gimnazjum w Ostrowie Wielkopolskim, matura w 1880r. w Gimn. Marii Magdaleny w Poznaniu. W środowisku młodzieży patriotycznej Towarzystwa Tomasza Zana, poznał Bolesława Krysiewicza. Medycynę kończył w Würzburgu, następnie specjalizował się u prof. Jana Mikulicza-Radeckiego w Królewcu. W 1890r. objął Oddział Chirurgiczny w Szpitalu Dziecięcym im. Św. Józefa, autor wielu nowatorskich technik operacyjnych, stosował w błonicy surowicę Behringa; Źródło: E. Błaszczyk, *Szpital Dziecięcy...*, s.268-271

¹⁷⁰ Józef Pomorski/1861-1932r./, ur. w Pleszewie, gimnazjum w Ostrowie Wielkopolskim, nast. u Marii Magdaleny w Poznaniu matura w 1880r. Studia medyczne w Lipsku, Kilonii, Berlinie /wykładali: R. Virchow, R. Bergmann, E. Grawitz, Robert Koch/. Dyplom w 1886., doktorat w 1887r. w Gryfii. Od 1890r. pracował jako specjał. ginekolog-położnik w Poznaniu, następnie objął po T. Drobniku oddział chirurgiczny Szpit. Dziecięcego im. Św. Józefa w Poznaniu; Źródło: E. Błaszczyk, *Szpital Dziecięcy...*, s.276

¹⁷¹ Bolesław Krysiewicz/1862-1932r./, ur. w Czarnkowie, matura w Gimn. im. Marii Magdaleny w Poznaniu. Przewodził patriotycznemu Towarzystwu Tomasza Zana. Studia medyczne we Wrocławiu, gdzie organizował Towarzystwo Literacko- Słowiańskie zlikwidowane przez władze niemieckie po IV Zjeździe Lekarzy i Przyrodników Polskich w Poznaniu w 1884r. Studia kończył w Gryfii, doktorat w Lipsku w 1887r. Wrócił do Poznania gdzie od 1895r. współpracował z dr I. Zielewiczem w Szpitalu Dziecięcym im. Św. Józefa. Szkolił się w pediatrii w Berlinie, Paryżu i Wiedniu i jako pierwszy w Poznaniu uzyskał tytuł lekarza specjalisty pediatrii. Od 1900r. należał do Ligi Narodowej, współtworzył Towarzystwo Demokratyczno-Narodowe. Został sekretarzem powstałej w 1913r. Rady Narodowej, następnie, w grudniu 1918r. prezesem wyłonionej przez międzypartyjny Centralny Komitet Obywatelski Naczelnej Rady Ludowej- organu przejmującego z wybuchem Powstania Wielkopolskiego władzę polityczną od Niemców. Do końca życia pozostał też naczelnym lekarzem Szpitala Dziecięcego im. Św. Józefa w Poznaniu; Źródło: E. Błaszczyk, *Szpital Dziecięcy...*, s.263-267

¹⁷² E. Błaszczyk, *Szpital Dziecięcy...*, s.37

¹⁷³ E. Błaszczyk, Tamże, s.265

¹⁷⁴ Marian Szenic/1891-1958r./ur. w Poznaniu w rodzinie kupca, studia w Lipsku i Gryfii, gdzie dyplom w 1914r. Powstaniec Wielkopolski i uczestnik wojny polsko-bolszew./odznac. Krzyżem Walecznych/. Od 1923r. starszy asystent Kliniki Chorób Dziecięcych UP, od 1926r. ordynator Oddz. Dziecięcego w Szpitalu Miejskim, nast. lekarz naczelny Szpitala Dziecięcego im. Św. Józefa. Wywieziony w 1939r. do Obozu Przejściowego na Główniej w Poznaniu, gdzie był lekarzem obozowym, następnie okupację spędził praktykując w Krakowie. Po powrocie odbudował Szpital Św. Józefa i po upaństwowieniu został jego dyrektorem w 1949r.; źródło: E. Błaszczyk, Maria Szenic-Poradowska, *Szkice do portretów przedstawicieli medycyny poznańskiej 1945-1985*, pr. zbior. pod red.: J. Hasika i R. K. Meissnera, Wydawn. Akad. Med. im. K. Marcinkowskiego, Poznań, 1991, s.303-304

Poważnym problemem tamtego okresu był niedobór łóżek szpitalnych, również pediatrycznych. Gdy w 1927r. uznano za europejską normę liczbę łóżek: 1/4000 mieszkańców, w Polsce wskaźnik ten wynosił 1/13130 mieszk./- od 1/21460 w Kieleckiem, do 1/4810 w Poznaniu. Przeciętny wskaźnik umieralności dzieci do roku wynosił 54-57%.¹⁷⁷ Utworzenie Kliniki Chorób Dziecięcych U.P. wzbogaciło liczbę łóżek dziecięcych /w 1925r.- 36 łóżek/, nadal jednak główny ciężar zabezpieczenia leczenia zamkniętego pediatrycznego spoczywał na Szpitalu Św. Józefa /z ok. 200 łózkami w r. 1932/, przyjmujący niemowlęta od 1 roku do 14 lat oraz Oddziale Chorób Dziecięcych Szpitala Miejskiego w Poznaniu przeniesionym w 1921r. do dwóch starych budynków przy ul. Piekary 14 / ok. 53 łóżek po r. 1930/, którego ordynatorem był do 1926r. doc. Br. Szulczewski, a po jego śmierci prof. K. Jonscher. W tych latach działały również oddziały dziecięce niemieckie: przy ul. Sapieżyńskiej 3- lecznica ewangelicka dla niemowląt z 20-30 łóżeczkami oraz w Szpitalu Diakonisek /obecny Szp. im. H. Święcickiego/ 45 łóżkowy oddział dziecięcy. Poza Poznaniem w ówczesnym województwie poznańskim funkcjonowało 270 łóżek pediatrycznych, w tym pewna ilość dla niemowląt. Śmiertelność w tych szpitalach/ na przykładzie statystyki Szpit. Miejskiego w Poznaniu zmniejszała się stopniowo od 78% w 1922r. do 16% w 1936r.¹⁷⁸

¹⁷⁵ Tadeusz Skalmowski/1901-1978/urodz.w Strzemierzycach na Śląsku w rodzinie kolejarza.Gimnazjum w Kielcach i Siedlcach,matura w Kielcach w 1921r.,studia na Wydz.Lek.U.P. z doktoratem w 1927r.Praca w ambulat. Kliniki Chor.Dziecięcych, współpraca z doc.J. Zeylandem,od 1932r. z-ca dyr.M.Szenica w Szpit.Św. Józefa. Okupacja w Sędziszowie w Kieleckiem.Od sierpnia 1945r. ordynator oddziałów zakaźnych Szpitala Dziecięcego przy ul. Nowowiejskiego.Prowadził zajęcia z chor.zakaźnych dla IV i V r. med. Autor 53 prac nauk., w tym rozdziału z zakresu ostrych chorób zakaźnych w podręczniku prof. K. Jonschera. W 1962r habilitacja: *Czynność kłębków i cewek nerkowych w zakresie gospod.wodnej, w okresie żółtaczkowy nagm. zapal. wątroby /opiek.prof.A.Horst/, źródło: Maria Chmielowa, Szkiece do portretów przedstawicieli medycyny poznańskiej 1945-1985;red.J.Hasik,R.K.Meissner,Wydawn.Akad.Med.im. K.Marcinkowskiego,Poznań,1991,s.287-288*

¹⁷⁶ Mieczysław Stabrowski/1901-1979/ ur.w Moskwie w rodzinie inż. elektryka.Po szkole w Krakowie i liceum w Bydgoszczy studia w Poznaniu i w 1928r. doktorat na Wydz. Lek. i ordynatura w Szpit. Dziecięcym Św. Józefa. Ogłosił 35 prac naukowych, w tym nagrodzoną w 1927: *Wzrost uczniów szkół w Poznaniu*.W latach 1929-1931 kierownik Stacji Opieki nad Matką i Dzieckiem w Poznaniu. Wyszedłony, okupację spędził jako wolontariusz w Szpitalu Karola i Marii w Warszawie pod kier. prof. J.Bogdanowicza. Po Powstaniu przebywał w Zakopanem. Od marca 1945r. w Poznaniu ponownie organizował Lotną Stację Opieki nad Dzieckiem na Jeźycach oraz oddział noworodków i wcześniaków w Klinice Położniczej przy ul. Polnej. Od 1946r. kierował Oddziałem Dziecięcym w Szpit. Miejskim przy ul. Łąkowej, następnie Oddz. Zakaźnym i Niemowlęcym w Szpit. Św. Józefa.Od 1958r. został dyrektorem tego Szpit. Od 1952r. objął nadzór specjalistyczny nad woj. zielonogórskim, a od 1955r. nad woj. poznańskim. Inicjator szeregu popularnych form kształcenia lekarzy i piel. Źródło: Bronisława Kulczyk, *Szkiece do portretów przedstawicieli medycyny poznańskiej 1945-1985;red.J.Hasik iR.K.Meissner,Wyd.A.M.im.K.Marcinkowskiego,Poznań,1991,s.291-293*

¹⁷⁷ E. Błaszczuk, A. Sapiński, M. Stabrowski, *Szpital Dziecięcy im. Bolesława Krysiwicza w Poznaniu 1877-1977*, PWN, Warszawa-Poznań, 1977r. s.41

¹⁷⁸ M. Stańska, *Nowe formy...* s.94,97-98

2.ZABIEGI O OBSADZENIE KATEDRY PEDIATRII W UNIWERSYTECIE POZNAŃSKIM

Pismem z 8 czerwca 1921r. dziekan Wydziału Lekarskiego prof. Adam Wrzosek zwrócił się do kierowników Katedr Pediatrii wiodących Uniwersytetów: w Krakowie, Warszawie i we Lwowie z prośbą o wskazanie odpowiedniego kandydata do objęcia tworzonej Katedry Pediatrii w UP. Pierwszy odpowiedział prof. Franciszek Groër ze Lwowa wykładając szczegółowo warunki jakie, jego zdaniem, powinien spełniać kandydat: „wszechstronne wykształcenie praktyczno-kliniczne”, znajomość higieny, zasad profilaktyki, pielęgniarstwa, talent organizacyjny oraz „opanowanie współczesnej metodyki badań naukowych”. Przyznał, że idealnego kandydata wg. tych kryteriów nie wskaże, choć mógłby nim być „na ziemiach polskich” docent pediatrii z Krakowa –Władysław Bujak, „...którego przedstawi zapewne prof. Lewkowicz z Krakowa”. Z innych kandydatów wymienia: dra Stanisława Progulskiego, asystenta prof. Raczyńskiego we Lwowie, dra Wacława Jasińskiego z Lublina, ucznia prof. Brudzińskiego w Warszawie, dra Roberta Questa ze Szpitala Św. Zofii we Lwowie, ucznia prof. Czernego we Wrocławiu. Wymienia też dra Władysława Szenajcha¹⁷⁹ oraz dra Karola Jonschera z Warszawy, po czym na zakończenie wymienia dra Bronisława Szulczewskiego z Poznania, „który zrobił na mnie bardzo dobre wrażenie”./pismo z 18 czerwca 1921r. AAN w Warszawie,teczka nr 59614 str.34-36/. Z kolei pismem z 9. Lipca tego roku odpowiedział prof. Franciszek K. Lewkowicz z Krakowa jednoznacznie wskazując docenta Władysława Bujaka, przedstawiając szeroką gamę jego zainteresowań naukowych głównie z zakresu chorób infekcyjnych, podkreślając wybitne zdolności pedagogiczne kandydata. Wymienia też prof. Fr. Lewkowicz nazwiska dra Stanisława Progulskiego ze Lwowa i Władysława Szenajcha z Warszawy./ pismo z 9,lipca 1921r.,AAN w Warszawie, teczka nr 59614, str.29-31/. Wypowiedział się również prof. Mieczysław Michałowicz z Warszawy wskazując zdecydowanie na „Pana Dra Karola Jonschera, I-go asystenta Kliniki Chorób Dziecięcych U.W., długoletniego pracownika ś.p. rektora Brudzińskiego i kierownika naukowego laboratorium szpitala Karola i Marii” i dalej „... z czasów mej wspólnej pracy w Klinice Dziecięcej U.W. stwierdziłem u dra Jonschera zdolności zarówno organizacyjne jak i

¹⁷⁹ Władysław L. Szenajch/1879-1964/ ur.w Warszawie w rodzinie rolniczej.Po maturze w VI Gimn. w Warszawie studia medyczne na U.W, dyplom w 1903r. Praca w Domu Ks. Boduena u dr J. Brudzińskiego.Po stażach w klinikach niemieckich praca w łódzkim Szp.im.Anny Marii,od 1910r. ordynator, stworzył pierwszy w Polsce Oddz. Niemowlęcy.Od 1913r.ponownie w Warszawie ordynat. W Szpit.im. Karola i Marii.Od listopada 1918r. kierował Ministerstwem Zdrowia i Op.Społ.,następnie Departamentem Opieki nad Dziećmi i Młodzieżą w M.Z.iOp.Społ.Od stycznia 1921r.objął stanowisko naczelnego lekarza Szpitala im.Karola i Marii.W lutym 1922r.otrzymał tytuł dra med., a w czerwcu tego roku habilitował się na podst. pracy: *Refraktometryczne badania surowicy*. W 1929r. został mianowany prof. tytularnym Wydz.Lek.U.W. Okupację spędził w ukryciu. Od lutego 1945r. podjął wykłady z pediatrii na U.W. W 1947r. utworzono II Klinikę Pediatryczną, której został kierownikiem. Ogłosił 183 prace, gł. o chorobach zakaźnych i ich zapobieganiu.W latach 1920-1923 był prezesem Pol.Tow.Pediatr.,współtwórcą *Pediatrii Polskiej*;źródło:T.Brzeziński,*Słownik biograf.polsk. nauk med.*XXw.,TomI,zesz.1,red.:Zofia Podgórska-Klawe,Inst.Hist.Nauki PAN,Prac.Hist.Nauk Med.,Warszawa,1996,s.76-79

pedagogiczne(...) Jonscher przedstawia się jako gentleman i postać bez zarzutu". Wspomina też prof. Mieczysław Michałowicz o swej rozmowie z dr Wł. Szenajchem, ówczesnym dyrektorem szpitala Karola i Marii w Warszawie, który jednak odmówił tej poznańskiej propozycji./ pismo z 20. VII. 1921r., AAN w Warszawie,teczka nr 59614,str.32-33/. W wyniku przedstawionej konsultacji odbyło się w dniu 22 listopada 1922r. posiedzenie komisji w składzie: dziekan prof.A.Wrzosek, prof. P.Gantkowski i prof. Jezierski, która wobec odmowy doc.Władysława Bujaka powołała z dniem 1. grudnia tego roku na stanowisko profesora nadzwyczajnego pediatrii w U.P. doc. Karola Jonschera./ pismo dziekana Wydziału Lekarskiego U.P. prof.A. Wrzoska z dnia 15.XII.1922r., sygn.1704, adresowane do Departamentu Nauki i Szkół Akademickich Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego dot." Nominacji doc.dr. Karola Jonschera na profesora nadzwyczajnego chorób dziecięcych"/.¹⁸⁰Do pisma dołączony jest wykaz z krótkim omówieniem 21 prac naukowych kandydata. W przytoczonej dokumentacji /sygn.jw.,str. 26-27/, znajduje się sporządzone przez dra Karola Jonschera, datowane 25. XI. 1922r. Curriculum vitae, w którym kreśli etapy swojej edukacji od gimnazjum w Łodzi poprzez studia medyczne we Wrocławiu, Jenie i Monachium, doktorat we Wrocławiu w 1912r., egzamin państwowy lekarski w tym samym roku w Kijowie, staż serologiczny i bakteriologiczny w Krakowie i Wiedniu. Autor przytacza też wykaz swych prac naukowych poczynając od rozprawy doktorskiej *Über die Ausreissungen der Fingersehnen /O zerwaniach ścięgien palca/*, następnie: 1. *Przyczynę do rozpoznawania różniczkowego duru brzuszego i niektórych postaci ostrej gruźlicy dziecięcej* -Gazeta Lekarska 1914r., 2. *Paratyfus u dzieci*- Przegl. Pediatr.1914r., 3. *Przypadek moczówki cukrowej u dziecka, powikłanej zapaleniem nerek*- Gazeta Lek.1914r., 4.*O heterologicznej aglutynacji zarazków duru w gruźlicy*.Gaz.Lek.1915r., 5. *Przypadek nerki wędrującej u 10-letniego chłopca*,Gaz.Lek.1915r., 6.*Badanie chemiczne i refraktometryczne płynu m.r. u dzieci*, Księga Pamiątk.U.W.1916r., 7.*O zatrzymaniu wody w ustroju podczas gorączki*,(tamże), 8. *Przypadek choroby Tay-Sachsa u dziecka chrześcijańskiego*, Med. i Kron. Lek.1916r., 9. *Niezwykłe przypadki błonicy u dzieci*, Gaz. Lek. 1916r., 10.*Trzy przypadki obrzęku śluzakowatego u rodzeństwa*, Med. 1917r., 11. *Hydroplasmia w puchlinie głodowej*,Gaz.Lek.1917r., 12. *O leukopenii doświadczalnej*, Gaz. Lek. 1917r. 13. *Z hematologii dziecięcej* (praca nagrodzona na konkursie im. Koczorowskiego w Warszawie), 1918r., 14. *O ponownem występowaniu zlepników we krwi*, Gaz.Lek.1918r., 15. *Badanie chemiczne i refraktometryczne płynów przesiękowych i wysiękowych*,Gaz. Lek. 1918r., 16. *Kilka uwag o wskaźniku odżywienia Pirqueta*, Gaz. Lek. 1919r., 17. *Kilka uwag o zaburzeniach bilansu wodnego w ustroju*,Gaz.Lek.1919r., 18. *Z kliniki duru brzuszego u dzieci*, Ped. Pol. 1921r., 19. *Z epidemiologii płonicy*, Gaz. Lek. 1922r ., 20. *O nowych objawach podrażnienia i zapalenia opon m.r. u dzieci- opracowanie notatek pośmiertnych ś.p. J. Brudzińskiego*. Ped. Pol. 1922r., 21. *O objawach oponowych u dzieci*. Ped. Pol.

¹⁸⁰ AAN w Warszawie,teczka 59614,s.14-22

1922r./ pisownia całości wykazu oryginalna/. Uwieńczeniem tej sprawy jest pismo Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z 30 grudnia 1922r. /No 13026-IV/22/ „W przedmiocie mianowania Doc.dra Karola Jonschera profesorem nadzwyczajnym”, z wnioskiem do prezydenta RP o mianowanie w/w „nadzwyczajnym profesorem chorób dziecięcych na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Poznańskiego”. Pismo to ,pod datą 18 stycznia 1923 roku jest opatrzone podpisem i pieczęcią Prezydenta Rzeczypospolitej Stanisława Wojciechowskiego, ówczesnego Prezesa Rady Ministrów /podpis nieczytelny/ oraz Kierownika Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego /podpis nieczytelny/, które to podpisy wyrażały akceptację złożonego przez Dziekanat Wydziału Lekarskiego U.P. wniosku./ AAN w Warszawie, teczka nr 59614, str.23/.

3. DZIAŁALNOŚĆ I OSIĄGNIĘCIA KLINIKI CHORÓB DZIECIĘCYCH U P W LATACH 1922- 1939

W roku akademickim 1921/22 wykłady z pediatrii klinicznej prowadził na stanowisku zastępcy profesora i kontynuował je do 1926r. doc.dr Bronisław Szulczewski, pełniący równocześnie funkcję naczelnego lekarza Oddziału Dziecięcego Szpitala Miejskiego w Poznaniu. Jak pisze Maria Stańska¹⁸¹ to doc. B.Szulczewskiemu powierzono pierwotnie organizację Kliniki Chorób Dziecięcych U.P. w budynku po domu sierot przy ul. Mostowej 5. Od pierwszego roku działalności Klinika Chorób Dziecięcych zaczęła wzbogacać dorobek publikacji naukowych U.P. W 1922r. prof.K.Jonscher opublikował 2 prace: *O nowych objawach podrażnienia i zapalenia opon mózgowo-rdzeniowych u dzieci. Opracowanie notatek śp. Józefa Brudzińskiego* /Ped.Pol. T.2,z.1,s.1/, *O objawach oponowych u dzieci* /tamże,s.8/. Natomiast doc. Bronisław Szulczewski opublikował prace: *Badanie dziecka w hipnozie* /Now.Lek. R.34 z.1 s. 12-13; z. 2 s. 41-44; z.3 s. 71-77; z. 4 s. 109-116, bibliogr.[rozpr. habilit.], *Nowe poglądy na etiologię płasawicy* /Ped.Pol.T.2 z.3 s.1, *Pierwszy Zjazd Pediatrów Polskich* / Wych.Fiz. R. 3 z. 7-9 s.96-97/.

Rok 1923 przyniósł 4 prace prof.K. Jonschera: *Leczenie liszaja pokrzywkowego peptonem*, *O kołach młodzieży Czerwonego Krzyża*, *Różyczka*- rozdział w Podręczniku chorób zakaźnych red. Stefana Sterling-Okoniewskiego. Warszawa-Lwów. Z.4, *Uwagi o gruźliczem zapaleniu opon mózgowo-rdzeniowych*.¹⁸² Doc. B. Szulczewski opublikował 6 prac; *Nowe poglądy na walkę z gruźlicą*, *O gruźlicy dziecięcej w świetle badań nowoczesnych i o istocie gruźlicy dziecięcej*, *O nowoczesnych metodach rozpoznawczych gruźlicy dziecięcej*, *O rokowaniu przy*

¹⁸¹ M.Stańska,*Nowe formy organizacji opieki lekarskiej nad niemowlęciem w Wielkopolsce w latach 1919-1939*,A M w Poznaniu, Poznań,1974r., s.91

¹⁸² Krystyna Tomaszewska,Hanna Wojciechowska,*Wydział Lekarski i Oddział Farmaceutyczny Uniwersytetu Poznańskiego 1919-1939*. Bibliografia publikacji. Materiały biograficzne, praca zbiorowa pod red. Krystyny Karwowskiej i Anieli Piotrowicz, Wydawn. Akademii Med. im. K. Marcinkowskiego, Poznań,1997r.s.363-368.

gruźlicy dziecięcej, O wczesnym rozpoznawaniu gruźlicy u dzieci, Rola pediatry w zakresie opieki nad psychicznym rozwojem dziecka.¹⁸³

Kolejny rok 1924 to 1 pozycja autorstwa prof.K.Jonschera: *Działanie lecznicze związków zasadowych w zapaleniu miedniczek nerkowych* oraz 6 pozycji autorstwa doc. B. Szulczewskiego: *Czy można wywołać sny w hipnozie?*, *Dusza dziecka. Z przedmową Bernarda Chrzanowskiego*, *Główne wytyczne przy leczeniu gruźlicy dziecięcej*, *Influenca i grypa u dzieci*, *O gruźlicy dziecięcej w świetle badań nowoczesnych*, *Recherches sur l'ame infantine en hypnose*.¹⁸⁴

Rok 1925- 5 prac prof.K.Jonschera: *Cele i zadania higieniczne Kół Młodzieży Polskiego Czerwonego Krzyża*, *Gruźlicze zapalenie opon mózgowo-rdzeniowych*, *Obowiązkowe wyszkolenie kobiet w opiece nad niemowlęciem*, *O przeciążeniu młodzieży szkolnej*. Referat programowy Sekcji Szkolnej 12 Zjazdu Lekarzy i Przyrodników Polskich 1925, *Organizacja opieki nad niemowlęciem*.(Referat na II Zjeździe Tow. Dobr. „Caritas”).Poznań,ok. r. 1925.¹⁸⁵

W r. 1926: 4 prace prof.K.Jonschera: *Organizacja opieki nad matką i niemowlęciem*.(Referat wygł. na Zjeździe przedstaw. samorządów i kierowników Stacji Opieki nad Matką i Dzieckiem Woj. Poznańskiego dn. 10.06.1926r., *Spółeczna ochrona dziecka przed gruźlicą*. Referat programowy II Zjazdu Przeciwgruźliczego we Lwowie, *Dur brzuszny u dzieci*, *Praca społeczna lekarzy a ich stanowisko w społeczeństwie*. W tym roku rozpoczął pracę w Klinice dotychczasowy asystent w Zakładzie Anatomii Patologicznej UP dr wszech nauk med. Janusz Zeyland i włączył swoje publikacje do bibliografii Kliniki: *Contribution a l'etude de la patogenie de l'osteite fibreuse*, wspólnie z dr Wiktorem Degą; *O postaci promieniowej prątków Calmette-Gueren (BCG)*, współautor-Eugenia Piasecka-Zeylandowa.¹⁸⁶

Bibliografia 1928 roku zawiera kilka nowych nazwisk autorów publikacji Kliniki Chorób Dziecięcych; Krotoska Maria: *Przypadek hemihypertrophia cruciata u dziecka trzyletniego*, *Przypadek obustronnego braku kości promieniowej u dziecka 8-letniego*, Żelewska-Deżyna Maria: *Czynnik przeciwkrzywiczny /prowitamina D czyli ergosteryna/*, *Przypadek prawdziwego perlaka /epidermoid/ okostnej kości czołowej u niemowląt*, Eugenia Piasecka-Zeylandowa, jako współautorka z J.Zeylandem: *Sprawa martwicy wywołanej prątkami Calmette-Guerina(BCG)*, *Sur la penetration des bacilles a'travers la parci du tube digestif d'apres les autopsies des enfants vaccines Au BCG par voie buccale*, *Szczepienia przeciwgruźlicze sposobem Calmette'a w Poznaniu*.(Stan szczepień z dnia 1 czerwca 1928r.), *Recherches experimentales sur les lesions necrotiques par les inoculations massives de BCG*, Wiktor Dega, jako współautor z Januszem Zeylandem: *Ostitis fibrosa mit Lipoidzellen* (*Schorzenie włókniste kości z komórkami tłuszczakowatymi*), Berta Holman-

¹⁸³ K.Tomaszewska, op.cit,s.268

¹⁸⁴ K.Tomaszewska,Tamże,s.368

¹⁸⁵ K.Tomaszewska,Tamże.,s.368-369

tłumaczenie Marii Gruberowej: *Dietetyka dla szkół pielęgniarstwa* z rozdziałem *Dietetyka niemowląt* autorstwa prof. Karola Jonschera. Prof. opublikował w tym roku: *Nadużywanie diety kleikowej i mącznej, O etyce lekarskiej, Odpowiedź na powyższe uwagi dra Dyonizego Hellina [polemika z D. Hallinem na temat etyki lekarskiej], Odżywianie niemowląt zdrowych i chorych, Ostre postacie gruźlicy płuc wieku dziecięcego.*¹⁸⁷

Rok 1929 przyniósł obok 2 prac prof.K.Jonschera: *Potrzeby naszego pielęgniarstwa, Z epidemiologii odry, Leczenie ostrych chorób gorączkowych u dzieci*, publikacje: dr Zofii Uchockiej *Współczesne poglądy na niedokrwistość wieku dziecięcego*, dr Janusza Zeylanda *Kilka uwag w sprawie odczynu tuberkulinowego, Krzywica, Martwica prosówkowa wątroby u niemowląt, Przewód pokarmowy jako wrota zakażenia w gruźlicy* oraz we współpracy z dr mikrobiologii Eugenią Piasecką-Zeylandową /żoną/: *Etude de 50 autopsies d'enfants vaccinés Au BCG et morts des maladies non tuberculeuses, Prace poznańskie nad szczepionką BCG, jej zastosowanie u dzieci /Stan w dniu 1 września 1929r./, Wyniki 50 badań pośmiertnych dzieci szczepionych za pomocą BCG.*¹⁸⁸

W roku 1930 ukazały się nast. tytuły prac naukowych prof.K.Jonschera: *Uwagi o zapaleniu opon mózgowo-rdzeniowych u dzieci, Wymioty okresowe u dzieci*, dr Zofia Uchocka: *Moczenie mimowolne (Enuresis), Niedokrwistość typu Jaksch-Hayema, spostrzegana w okresie powstawania choroby i jej leczenie, Rola żelaza w tworzeniu hemoglobiny, Ropne zapalenie opłucnej u dzieci, Tężyczka u dzieci, Zapalenie jamy ustnej u dzieci*, dr Janusz Zeyland opublikował prace: *Częstość gruźlicy w Poznaniu, O gojeniu się zmian martwiczych wywołanych masowymi dawkami prątków BCG, O rozpoznawaniu różniczkowym przewlekłych schorzeń płucnych u dzieci (gruźlica czy koklusz), Processus de guérison des lésions nécrotiques provoqués par les inoculations massives de BCG,- Ann.Inst.Pasteur T.45 s.157, W sprawie szkolenia pielęgniarek społecznych, W sprawie umieralności niemowląt w Poznaniu; wspólnie z małżonką dr E. Piasecką-Zeyland: *Recherches expérimentales sur le BCG et les vaccinations antituberculeuses faites à Poznań (Pologne), Wyniki szczepień przeciwgruźliczych za pomocą BCG dzieci w Poznaniu (Stan z dnia 1 kwietnia 1930r.)*, z kolei dr Maria Żelewska-Deżyna opublikowała prace: *Ergosteryna naświetlana, Przypadek samoistnego zmniejszania się guza typu hygroma colli cysticum.*¹⁸⁹*

W roku 1931 prof.Karol Jonscher opublikował 2 prace: *Odżywianie niemowląt zdrowych i chorych oraz Stany podgorączkowe u dzieci; dr Zofia Uchocka: Dysostosis cranialis non hereditaria. Przypadek spostrzegany w Klinice Chorób*

¹⁸⁶ K.Karwowska, op.cit.,s. 369

¹⁸⁷ K.Karwowska, Tamże,s.370-371

¹⁸⁸ K.Karwowska, Tamże,s.371-372

¹⁸⁹ K.Karwowska, Aniela Piotrowicz, *Wydział Lekarski i Oddział Farmaceutyczny Uniwersytetu Poznańskiego 1919-1939, Bibliografia publikacji.Materiały biograficzne,praca zbiorowa, Wydawn.A.M.im.K.Marcinkowskiego,Poznań,1997,s.372-374*

Dziecięcych Uniwersytetu Poznańskiego, Nagminne zapalenie opon mózgowo-rdzeniowych, Ostre zakaźne zaburzenia przewodu pokarmowego u dzieci, Sinica u wcześniaków; dr J. Zeyland był autorem: O sposobach badania klinicznego dzieci z gruźlicą gruźliaków tchawiczo-oskrzelowych, Resultats des vaccinations antituberculeuses par le BCG faites a' Poznań(Pologne) au cours des trois annees 1928-1930. Reduction de la mortalite generale des nourrissons vaccines.- Ann.Inst.Pasteur T. 47,s.601, Szczepienia przeciwgruźlicze sposobem Calmette'a jako środek walki z gruźlicą. Wyniki 3 lat szczepień w Poznaniu. Odczyt wygł. Na VI Zjeździe PZPZ w Poznaniu dnia 15. II. 1931r., Szczepienia przeciwgruźlicze ze szczególnem uwzględnieniem sposobu Calmette'a /Rozprawa habilitacyjna/ i wspólnie z dr E. Piasecką-Zeylandową: Wyniki badań odczynów tuberkulinowych u dzieci szkolnych w Poznaniu.¹⁹⁰

Rok 1932 przyniósł 3 prace prof.Karola Jonschera: *Mongołowatość (mongolismus), Obrzęk śluzowaty (Myxoedema, Myxidiotia), Ś.p. dr med. Bolestaw Krysiewicz, po raz pierwszy w zespole Kliniki swą pracę ogłosił dr Tadeusz Skalmowski: Przyczynek do etiologii rumienia guzowatego u dzieci; dr Zofia Uchocka: Choroba Heine-Medina (Poliomyelitis anterior acuta), Infantilismus intestinalis, Krztusiec, Oznaczanie wielkości śledziony podług prof. Schüffnera, Przypadek choroby Gauchera spostrzegany u dziewczynki 9-letniej; dr Maria Żelewska-Deżyna opublikowała: Przypadek zapalenia prawostronnego gruźliaka chłonnego przytchawiczego w następstwie lewostronnego zapalenia płuc, Wyniki dalszych badań odczynów tuberkulinowych u dzieci szkolnych w Poznaniu.¹⁹¹*

Rok 1933 przyniósł po raz pierwszy pracę dr Stanisława Hryniewieckiego: *Uwagi do artykułu doc. Zeylanda „W sprawie organizacji opieki lekarskiej nad dziećmi szkolnymi” (ogłoszonego w z. 5 Nowin Lekarskich), prof.K.Jonscher opublikował: Bóle brzucha u dzieci, Brak łaknienia u dzieci, Kiła wrodzona, O rozpoznawaniu gruźlicy u dzieci, Z epidemiologii płonicy.(Ponowne uczynienie utajonych roznościcieli zarazków), Zahamowanie rozwoju; doc.J.Zeyland ogłasza: Anatomia patologiczna nacieczeń (zapaleń obocznych) płuc w gruźlicy dziecięcej, Doświadczalne i kliniczne badania wskaźnika monocytowo-limfocytowego w gruźlicy z zastosowaniem metody supravitalnego barwienia krwi, Pathologische Anatomie der Lungeninfiltrierung (Kollateralen Entzündung bei Kindertuberkulose.- Z.Tuberk. Heilstatt. Bd 68 H. 1-2 s.23-29,il, Projekt akcji przeciwgruźliczej na województwo poznańskie, W sprawie organizacji opieki lekarskiej nad dziećmi szkolnymi; wspólnie z dr E. Piasecką-Zeylandową: Badania doświadczalne w związku z zagadnieniem przesączalności zarazka gruźliczego, O zaraźliwości gruźlicy dziecięcej. Na podstawie badań przepłuczyny żołądkowej.¹⁹²*

¹⁹⁰ K.Karwowska,A.Piotrowicz,Tamże,s.374-375

¹⁹¹ K.Karwowska,A.Piotrowicz,Tamże,s.375

¹⁹² K.Karwowska,A.Piotrowicz, op.cit.,s.376-377

W kolejnym 1934 roku pojawili się nowi autorzy prac naukowych sygnowanych Kliniką poznańską; obok prof. Karola Jonschera: *Wodogłowie (Hydrocephalus internus), Małogłowie (Mikrocephalia)*, ukazała się praca B.R. Luteckiego: *Przypadek gośćca stawowego i ostrej białaczki u dziewczynki czteroletniej*; dr Urszula Mroczkiewiczówna: *Wpływ actitranu na poziom fosforu i wapnia we krwi u dzieci krzywiczych*; dr Cecylia Paliwodzianka: *Przyczynek do rozpoznawania ciężkich żółtaczek u niemowląt, Szczepienia przeciwbłonicze i przeciwplonicze*; dr Joanna Sumarówna: *Stosowanie pomonalu w ciężkich schorzeniach jelitowych*; doc. J. Zeyland opublikował: *O powstawaniu gruźlicy płucnej, Z powodu zgonu Emila Roux / najbliższy współpracownik L. Pasteura-przyp. aut./*; wspólnie z dr. Eugenią Piasecką-Zeyland: *Die anatomische Grundlagen der Allergie in der experimentellen Tuberculose, Wartość odczynu zmętnienia Dujarric de la Riviere'a w gruźlicy*; dr Maria Żelewska-Deżyna: *Wyniki badań odczynów tuberkulinowych u dziatwy szkolnej małomiejskiej i wiejskiej*.¹⁹³

Kolejny 1935 rok przyniósł 19 doniesień i opracowań naukowych, w tym 5 prof. K. Jonschera: *Gruźlicze zapalenie opon mózgowo-rdzeniowych u dzieci, Leczenie dzieci słabowitych w klimacie górskim /w Pamiętniku I Zjazdu Klimatologicznego w Zakopanem 1935r./, Stosowanie surowic / i /szczepionek w wieku dziecięcym, Die wichtigsten Diätfehlen und deren Folgen im Kindersalter.- Referat na Międzynarodowych Kursach Doksztalujących w Karlsbadzie w 1935r., Występowanie błonicy po grypie*; dr Cecylia Paliwodzianka: *Sprawa rozpoznawania wgłębień (wgłobień?-przyp. aut.) jelitowych u dzieci*; dr Maria Stobiecka: *Badania postawy dzieci chorych*; dr Joanna Sumarówna: *Dwa przypadki guzów naczyniowych wątroby u niemowląt (Haemangioendothelioma i haemangioma cavernosum)*; doc. J. Zeyland opublikował: *The origine of pulmonary tubercles in intrapulmonary lymphoid tissue.-Am.Rev.Tuberc.Vol.32 nr 5 s. 588-594, Podstawy rozpoznawania gruźlicy u dzieci, Próba oceny statystycznej wartości stacji opieki nad dzieckiem*; wspólnie z dr E. Piasecką-Zeyland: *Experiments on the filterability of tuberculo-virus- /jw./, Essai d'evaluation de l'efficacite du vaccin BCG chez les nourrissons.- Ann.Inst.Pasteur T. 54 nr 1 s. 86-90, O żywotności prątków BCG w ustroju szczepionym, Podłoże anatomiczne alergii w gruźlicy doświadczalnej, Próba oceny skuteczności szczepionki BCG /u-aut. /niemowląt, Witamina D w gruźlicy doświadczalnej świnek morskich, Wpływ wieku na wytwarzanie przeciwciał i na odczyn tkankowy w gruźlicy, Wyniki dalszych badań serologicznych w gruźlicy. Odczyn kłaczkowania (Meinicke) i odczyn wiązania komplementu z antygenem metylowym (Negre-Boquet)*.¹⁹⁴

Publikacje 1936 roku obok Referatu programowego VI Zjazdu Przeciwgruźliczego w Wilnie wygłoszonego przez prof. Karola Jonschera: *Wartość odczynów biologicznych w rozpoznawaniu gruźlicy dzieci*, to również prace wspólne małżeństwa E. i J.

¹⁹³ K. Karwowska, A. Piotrowicz, Tamże, s. 377-378

¹⁹⁴ K. Karwowska, A. Piotrowicz, Tamże, s. 378-380

Zeylandów: *Akcja zapobiegawcza w walce z gruźlicą dziecięcą, Beitrag zur Serodiagnostik der Tuberkulose, Einfluss des Lebensalters auf die Serum- Und Gewebsveränderungen bei Tuberkulose...*, *O niezjadliwości prątków BCG...*, *Vitamin D in the experimental tuberculosis of gwinea-pigs.*¹⁹⁵

Rok 1937 przyniósł obok kolejnych prac na temat gruźlicy autorstwa małżeństwa E. i J. Zeylandów, w tym: *Gruźlica płuc typu dorosłych u dzieci, Gruźlica płuc u dzieci. Krótki podręcznik dla lekarzy i studentów medycyny*, Warszawa:Górski i Tetzlaw 8*252s. tabl.15, *O powstrzymywaniu wzrostu prątków gruźliczych przez ślinę ludzką*; opracowanie prof.Karola Jonschera: *Krzywica i limfatyzm* z IX Lekarskiego Kursu Wakacyjnego w Ciechocinku w 1936r., jak również rozprawę doktorską prowadzoną przez profesora, autorstwa dr Kazimiery Jerzykowskiej-Kuleszyny -*O rozwoju i schorzeniach bliźniąt w zależności od jednojajowości lub dwujajowości na podstawie przypadków Kliniki Chorób Dziecięcych Uniwersytetu Poznańskiego*. Pozn.24 s..¹⁹⁶ Ta sama autorka opublikowała w tym roku : *Leczenie dietetyczne cukrzycy dziecięcej według Fanconi'ego*, R.49; 1937 z.22 s.696-698¹⁹⁷; dr Teodor Rafiński opublikował: *Badania doświadczalne nad uśpieniem za pomocą evipan-natrium*,¹⁹⁸

Podobnie kolejny rok 1938 przyniósł 2 rozprawy doktorskie promowane przez prof.K.Jonschera: autorstwa dra Ignacego Bernarda Chrzanowskiego: *O zagruźliczeniu dziatwy szkolnej na podstawie badań odczynów Pirqueta i badań rentgenowskich trzech szkół powszechnych w Bydgoszczy* oraz autorstwa dra Emila Józefa Grünwalda: *Badanie katamnestyczne dzieci z zapaleniem opon mózgowo-rdzeniowych*; również ukazało się 8 publikacji profesora, a wśród nich: *Higiena i żywienie niemowląt, Opieka społeczna wciąż jeszcze niedostatecznie rozbudowana i pogłębiona, Uwagi o dziele Jędrzeja Śniadeckiego pt. „Fizyczne wychowanie dzieci”, Wskazania i przeciwwskazania dla leczenia balneo-hydro-klimatycznego, Z dziejów Nowin Lekarskich*; również publikacja dr Zofii Wereszczakowej wspólnie z dr Janiną Gidyńską: *Stosunek sprawności fizycznej i postawy do wskaźnika sfigmowiskozymetrycznego* oraz praca doc.J.Zeylanda: *Niedodma i rozstrzeń oskrzeli jako powikłania pierwotnej gruźlicy płuc u dzieci, O rozpoznawaniu i leczeniu gośćca* i z E.Piasecką-Zeyland.: *Siarkocyjanki jako czynniki śliny ludzkiej, działające bakteriobójczo na prątki gruźlicze.*¹⁹⁹

Ostatnie miesiące pokoju w 1939r. przyniosły: rozdział pt. *Choroby przewodu pokarmowego* autorstwa prof. Karola Jonschera w podręczniku: *Choroby wieku dziecięcego* red. Jasińskiego i Michałowicza T 3* oraz *Reakcja małych niemowląt na zakażenie odrowe. Spostrzeżenia kliniczne*; dr Teodor Rafiński- adiunkt Kliniki

¹⁹⁵ K.Karwowska,A.Piotrowicz,op.cit.,s.380

¹⁹⁶ K.Karwowska,A.Piotrowicz,Tamże,s.381

¹⁹⁷ *Bibliografia zawartości poznańskich wydawnictw medycznych okresu międzywojennego 1919-1939, część I Wybrane wydawnictwa związane z Wydziałem Lekarskim Uniwersytetu Poznańskiego*, AM w Poznaniu, Poznań 1970,poz.595

¹⁹⁸ *Bibliografia zawartości...*,poz.1281,

¹⁹⁹ K.Karwowska,A.Piotrowicz, Tamże,s.381-383

opublikował: *Dwa przypadki osteogenesis imperfecta* oraz *Wpływ witaminy C na wodochłonność krwi oraz na gospodarkę wodną u niemowląt dystroficznych*; prof. J. Zeyland opublikował: *Rozpoznawanie różnicowe swoistych i nieswoistych chorób płuc u dzieci i młodzieży*. Referat VII Ogólnopolskiego Zjazdu Przeciwgruźliczego w Gdyni 27-29 V. 1939r. oraz wspólnie z małżonką: *Wpływ zakażającej dawki prątków na przebieg gruźlicy, Odporność przeciwgruźlicza wywołana przez BCG, Thiocanate als der im Menschensichel auf Tuberkelbacillen bactericid wirkende Factor*. Prof. Karol Jonscher wypromował dwie prace doktorskie: Ludomiry Dembińskiej-Widy: *Przemiana witaminy C w dystrofii niemowląt* oraz Henryka Kotowskiego: *O możliwościach rozpoznawczych umiejscowienia się spraw zapalnych na podstawie zmian w białych ciałkach krwi*.²⁰⁰

Przytoczenie niemal in extenso /z zachowaniem oryginalnej pisowni/ międzywojennej bibliografii naukowej Kliniki Chorób Dziecięcych U.P. opracowanej przez panią Krystynę Tomaszewską i panią Hannę Wojciechowską, miało w intencji autora tej pracy, ukazać ówczesne spektrum zainteresowań naukowych niezwykle szczupłego grona pracowników pierwszej Katedry i Kliniki Chorób Dziecięcych U.P. w pierwszych latach jej działalności. Tematyka prac wynikała przede wszystkim z najistotniejszej potrzeby zdrowotnej tamtego czasu: opanowania zagrożenia jakim były choroby zakaźne z gruźlicą na czele. W ówczesnym Zespole byli uznani już w Europie uczeni, oni sami znali liczące się ośrodki naukowe nie tylko Europy. Studia i staże odbywane w wielu uczelniach, znajomość języków obcych otwierała nieograniczone możliwości rozwoju, z których umieli korzystać. Widać w tematyce publikacji oparcie się na materiały własnym Klinik i umiejętność analizy opisywanych czasami po raz pierwszy zjawisk. Wyłania się również wybitna wrażliwość społeczna, mówiąc językiem późniejszych dekad, która kształtowała się, jak należy przypuszczać, na wzorcach historycznych od czasów Oświecenia, niekoniernie importowanych oraz na pozytywistycznej literaturze i przykazaniach religijnych. Prace publikowane były w periodykach zagranicznych; głównie w niemieckich, francuskich i amerykańskich, przede wszystkim jednak w licznych specjalistycznych wydawnictwach krajowych, z których najczęstszym były *Nowiny Lekarskie* wydawane w Poznaniu od 1868r.

Publikowany dorocznie biuletyn Uniwersytetu Poznańskiego: Skład Uniwersytetu w roku akademickim 1922/23 podaje w p.21- Poliklinika chorób dziecięcych (w Coll.Med.)-Dyrektor : prof. Karol Jonscher oraz starsza asystentka: Halina Pawłowska. Biuletyn 1923/24 (Poznań 1924, str.29), w poz.20- Klinika chorób dziecięcych podaje obok dyrektora prof.K.Jonschera, starszych asystentów: dr Helenę Bieszkównę, dr Halinę Pawłowską, dra Mariana Szenica. Skład Uniwersytetu 1926/27 (Poznań 1927, str.30) w poz.20: Klinika Chorób Dziecięcych (ul.Św. Marii Magdaleny 3) wymienia: dyr.prof.K.Jonscher, asystenci starsi: dr Helena Bieszkówna, dr Janusz Zeyland, dr Maria Krotoska, zastępca asyst. dr Jadwiga

²⁰⁰ K.Karwowska,A.Piotrowicz, op.cit.,s.383-384

Dołykowa. Wymienia też 18 „funkcjonariuszy niższych”. Kolejny zachowany w archiwum U.P. Spis Wykładów i Skład Uniwersytetu na rok 1932/33 (Poznań, 1932, Nakładem i drukiem U.P., str.118) pod poz.20- Klinika Chorób Dziecięcych (ul. Św. Marii Magdaleny 3) podaje- Dyrektor: prof.dr Karol Jonscher, asystenci st.: doc. dr Janusz Zeyland, dr Zofia Uchocka, dr Urszula Mroczkiewiczówna, zastępca st.asystenta: dr Cecylja Paliwodzianka. Funkcjonariuszy niższych:17. Rok późniejszy Biuletyn wymienia obok ww./ z wyjątkiem dr Zofii Uchockiej/, dr Joannę Sumarównę jako zastępcę st. asystenta.(Poznań,1933,str.118,poz.20). W roku 1934/35 w składzie osobowym pojawia się obok ww.: dr Ireneusz Marchwicki, jako asystent wolontariusz (Poznań,1934,str.42,poz18). Biuletyn- Skład osobowy w roku akademickim 1938/39 (Poznań, 1939, nakładem U. P., str.52-53) pod poz.18- Klinika Chorób Dziecięcych wymienia- Dyrektor: prof.dr K.Jonscher, Adiunkt: doc.dr J. Zeyland, Asystenci st.: dr Teodor Rafiński, lek. Mieczysław Osiński, dr Stefania Keiser-Świerczkowa, Asystenci wolontariusze: lek. Zofia Wereszczakowa, lek. Tatiana Kukulewicz-Makowcowa, dr Stanisław Hischtin. Przywołując w tej pracy nazwiska współpracowników pierwszego kierownika Katedry i Kliniki Chorób Dziecięcych U.P. pragnę przytoczyć myśl prof. Olecha Szczepkiego : „Nie można jednak zapominać, że odkrycia dokonywane parę dziesiątków lat temu, które ustąpiły następnym, doskonalszym, stanowią cenne ogniwa, bez których nie do pomyślenia jest ciągłość rozwoju wiedzy. I tu stajemy u źródeł narodzin tradycji naukowej, niezbędnej w każdej gałęzi wiedzy”.²⁰¹

Od pierwszych miesięcy działalności U.P. budował kadrę naukową umożliwiając wielu lekarzom studiującym uprzednio w innych uczelniach dokończenie studiów i zdobywanie stopni naukowych. Pierwsza obrona doktoratu odbyła się 2 marca 1922r., a łącznie w tym roku było ich 24. Pierwsza habilitacja miała miejsce już w 1921r i w ciągu pierwszego roku było ich 7. 15 Grudnia 1922 r . nadano pierwszy tytuł doktora honoris causa U.P., na wniosek Wydziału Lekarskiego- Marii Skłodowskiej- Curie, podnosząc tym niewątpliwie prestiż Uczelni.²⁰²Podobnie, choć z pewnością z innych pobudek, honor ten przyznano w 1923r. marszałkowi Francji i Polski- Ferdynandowi Fochowi²⁰³, a w roku 1935, w zakresie weterynarii, Józefowi Piłsudskiemu.²⁰⁴ Rosła liczba pracowników naukowych U.P. dochodząc w roku akademickim 1930/31 do 113 profesorów , z czego 23 w Wydziale Lekarskim, a 43,3% spośród nich nie miało 45 lat. W tym samym roku w Wydz. Lek. pracowało 13 samodzielnych docentów. W 1939 r. U.P. zatrudniał łącznie ok. 570 pracowników

²⁰¹ Olech Szczepki, *Dzieje Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Poznańskiego, W 50-Lecie rozwoju nauk medycznych w Poznaniu 1920-1970*, Akademia Medyczna w Poznaniu, Poznań, 1969, s. 35

²⁰² Stefan Jurga, *Wydział Lekarski Uniwersytetu Poznańskiego, Księga Pamiątkowa w 80-Lecie Uniwersyteckiego Wydziału Lekarskiego w Poznaniu*, Studia i materiały pod red. Romana K. Meissnera/, Poznań, 2001r., s.34

²⁰³ *Wydział Lekarski i Oddział Farmaceutyczny Uniwersytetu Poznańskiego 1919-1939*, Bibliografia publikacji, Materiały biograficzne, Praca zbiorowa pod red. Krystyny Karwowskiej i Anieli Piotrowicz, Wyd.A.M.im. Karola Marcinkowskiego, Poznań, 1997, s.24

²⁰⁴ Zofia Skubała-Tokarska, *Historia Nauki Polskiej* pod red. B.Suchodolskiego, T. V 1918-1951, Cz I, Wrocław-Warszawa-Kraków, Zakł.Nar.im.Ossolińskich, Wyd.PAN, 1992, s.274,

naukowo-dydaktycznych.²⁰⁵ W latach 30-tych, a był to okres wielkiego kryzysu ogólnoswiatowego znacząco obniżał się budżet Uniwersytetu zagrażając likwidacją niektórym zakładom a nawet kierunkom / UP. Otrzymał w 1931 50% preliminowanej sumy na wydatki rzeczowe, np. Wydział Humanistyczny otrzymał 107 zł dla 27 zakładów, Wydział Prawa otrzymywał 3 zł miesięcznie. Wprowadzona od roku 1932/33 100% podwyżka czesnego pozwoliła kontynuować działalność Uniwersytetu w niezmienionym składzie. Tym niemniej, dzięki zapobiegliwości i hojności twórców U.P. uchodził w latach międzywojennych za uczelnię jedną z najbogatszych w Polsce pod względem majątku trwałego.²⁰⁶ Jak podaje R.K.Meissner poznańskie kliniki liczyły wówczas ok. 610 łóżek, gdy krakowskie tylko 380.²⁰⁷ Od początku też był U.P. organizmem żywym i dynamicznym, o czym wspomina prof. Adam Wrzosek, który po złożeniu dymisji ze stanowiska w Ministerstwie Oświaty w lipcu 1920r. podjął się, na prośbę prof. H. Świącickiego / po odmowie prof. St. Ciechanowskiego z Krakowa/, funkcji dziekana tworzącego się Wydziału Lekarskiego, obejmując równocześnie Katedrę Historii i Filozofii medycyny/. Tym samym zrezygnował z podobnej katedry w Warszawie lub Wilnie, które mu również proponowano.²⁰⁸ Już przy końcu 1920r. zapisało się na Wydz. Lek. ok. 100 studentów i studentek. Jak podaje A.Wrzosek w latach 1921/22 i 1922/23 funkcję rektora sprawował już 3 rok z rzędu prof. H. Świącicki poświęcając Uczelni nie tylko wszystkie czas i siły, ale i majątek osobisty.²⁰⁹ Obydwaj profesorowie: Świącicki i Wrzosek, konsolidowali swoją działalnością sporą opozycję z osobami: prof.chirurgii Antoniego Jurasza jun., prof .med. sądowej.St. Horoszkiewicza, Stefana Różyckiego anatoma, Tadeusza Kurkiewicza embriologa i histologa /obydwu nie znanych jeszcze w środowisku naukowym i bez dorobku promował dla obsadzenia wakujących katedr prof.A. Wrzosek/, a na koniec i prof. Karola Jonschera. Rezultatem tego było odsunięcie prof. A. Wrzoska z funkcji dziekana na rok 1923/24. Wspomina o tym prof. A.Wrzosek w publikacji *Pierwsze lata Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Poznańskiego* pomieszczonej w *Księdze Pamiątkowej w 80-Lecie...*²¹⁰ Kolejnymi dziekanami W.L.U.P. byli: Stefan Horoszkiewicz /1923-24/, Edward Lubicz-Niezabitowski /1924-25/, Antoni T. Jurasz /1926-27/, Wincenty Jezierski /1927-28/, Stefan Różycki /1928-29/, Stefan Borowiecki /1929-30/, Paweł Gantkowski /1930-31/, Leon Padlewski /1931-33/, Ignacy Hoffman

²⁰⁵ Z.Skubała-Tokarska,op.cit.,s.270-271

²⁰⁶ Z.Skubała-Tokarska,Tamże,s.269

²⁰⁷ *Wydział Lekarski i Oddział Farmaceutyczny Uniwersytetu Poznańskiego 1919-1939...*op.cit.,s.24

²⁰⁸ Roman K.Meissner, *Księga Pamiątkowa...*s.397-398

²⁰⁹ R.K.Meissner,Tamże,s.401-402,

²¹⁰ *Księga Pamiątkowa w 80-Lecie Uniwersyteckiego Wydziału Lekarskiego w Poznaniu*,Studia i materiały, pod red. Romana K.Meissnera, Poznań, 2001r., s.395-408. Ps. Osobę prof. A. Wrzoska w szczególnych okolicznościach swego życiorysu wspomina prof.Z. Szmeja / laryngolog/, który jako 17-latek usiłował dostać się na studia medyczne motywowany trudną sytuacją materialną rodziny w powojennej Polsce. Po kolejnej odmowie dziekana- prof.St. Kurkiewicza zwrócił się do ówczesnego prodziekana prof.A. Wrzoska.Ten wysłuchał młodzieńca i godząc się na studiowanie ostrzegł go „ Panie Kolego, być może marzy się Panu kariera naukowa i zawodowa, to bardzo dobrze ale ostrzegam, że karierę w naszej rzeczywistości robi się w następujący sposób: per protegam, per vaselinam, per pecuniam, per V/wdzięki kobiece/ a na końcu per scientiam”/cytat ze wspomnień prof. Z. Szmei w tejże księdze, s.442/.

/1933-34/, Karol Jonscher /1934-35/, Tadeusz Kurkiewicz /1935-37/, Stefan Dąbrowski /1937-39/. W okresie międzywojennym zawiązały się też wybitne szkoły kliniczne: ortopedyczna i rehabilitacyjna- Ireneusz Wierzejewski (1881-1930), Franciszek Raszeja, Wiktor Dega i inni; chirurgiczna Antoniego Jurasza (1882-1961) i Kazimierza Nowakowskiego (1879-1952); pediatria Karola Jonschera (1889-1955); internistyczna Wincentego Jezierskiego; neurologiczna Stefana Borowieckiego (1881-1937); otolaryngologiczna Alfreda Laskiewicza (1888-1969)". Wydział Lekarski U.P. wypromował do wybuchu II Wojny Światowej ok. 1352 lekarzy, w tym 378 z tyt. dr w szeregach nauk med. oraz 80 z tyt. dr med., przeprowadzono w tym czasie 35 przewodów habilitacyjnych.²¹¹

System opieki zdrowotnej oparty był w latach 1920-1939 na ustawach²¹² z 1920, 1933 oraz na ustawie niemieckiej z 1911r. obowiązującej na Górnym Śląsku. Stanowiły one różnorodność rozwiązań organizacyjnych w sektorach: państwowym, samorządowym, ubezpieczeniowym, prywatnym i kongregacyjnym. Przy czym do 1933r. opieka podstawowa i ambulatoryjna funkcjonowała w oparciu o Kasy Chorych, po tym roku oparta była na Ubezpieczalniach Społecznych- Przychodniach popularnych głównie w województwach centralnych, południowych i wschodnich. Opieka ambulatoryjna w wojew. zachodnich i na Śląsku oparta była na gabinetach lekarskich prywatnych z dowolnym wyborem lekarza ogólnego. W dużych ośrodkach były też gabinety pediatryczne. Ustawą z 28 marca 1933r. nazwanej scaleniową przekształcono Kasy Chorych/ było ich łącznie 285 na terenie kraju/, w Ubezpieczalni Społeczne / oprócz Górnego Śląska/. Od 1934r. wprowadzono w Polsce jednolity system lekarza domowego, który, jak wykazały badania, był akceptowany zarówno przez pacjentów jak i lekarzy. Powstały rejony lekarza domowego, pediatryczne i specjalistyczne. Rejon lekarza domowego liczył średnio 1000 ubezpieczonych /podobnie jak w Anglii, Austrii/, np. w Jarocinie przypadało 760 pacjentów, w Krakowie 1400. W 1937r. w systemie ubezpieczeniowym pracowało ok. 4000 lekarzy na 12 600 praktykujących w kraju. O stabilizacji i akceptacji tego systemu świadczył wzrost udzielanych porad: od ponad 9 800 000 w r. 1935 do 15 400 000 porad w 1938 roku.²¹³

Opieka nad dziećmi i młodzieżą była przedmiotem zainteresowania nie tylko pediatrów - klinicystów. Przykładem inicjatyw społecznych w tym zakresie w Poznańskim było powstałe jeszcze w 1877r. Towarzystwo Kolonii Letnich „Stella”, w którym działali: Tomasz Drobnik, Bolesław Krysiwicz, Bronisław Szulczewski, Bronisław Gąsiorowski, Józef Pomorski, Marian Szenic. Organizowano kolonie w

²¹¹ R.K.Meissner, *Wydział Lekarski i Oddział Farmaceutyczny Uniwersytetu Poznańskiego 1919-1939*, op.cit., s.25-27

²¹² Jolanta Sadowska, *Ewolucja systemowa podstawowej opieki zdrowotnej w sektorze ubezpieczeniowym w Polsce w latach 1920-1939*, *Medycyna i Farmacja w XIX i XX Wieku*, Zagadnienia wybrane pod red. Romana Meissnera, *Pokłosie Jubileusz. Naukow.XX Krajowego Zjazdu Pol. Tow.Hist.Med.i Farm.*, Wyd.Nauk. U.M.im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu, Poznań, 2007, s.473,

²¹³ R.K.Meissner, *Med. i Farm. W XIX i XX Wieku*, s.474-478,

Kobylnicy, w Żabikowie, pobyty sanatoryjne w Inowrocławiu.²¹⁴ Wśród inicjatorów działań higienicznych wymienić trzeba dra Tadeusza Szulca /1881-1957/ w latach 1924- 1939 naczelnego lekarza miasta Poznania.²¹⁵ W 1931r. pracowało w Poznaniu 8 lekarzy szkolnych realizujących zgodnie z ustawą z 1922r. powstałą z inicjatywy prof. Stanisława Kopczyńskiego /twórcy polskiej metodyki higieny szkolnej/ , tzw. wisbadeński model opieki nad uczniami. Podstawy wychowania fizycznego i higieny szkolnej opracowywane były w zakładach naukowych U.P. przez profesorów: E. Piaseckiego, A. Wrzoska, M. Ćwirko-Godyckiego, W. Degę.²¹⁶

Opiekę nad dziećmi chorymi w domach sprawowali lekarze ordynujący prywatnie oraz lekarze kas chorych, których np. w roku 1927 było w Poznaniu 5: dr Adamczewski, dr Czerniawski, dr Horoszkiewiczowa, dr Krysiewicz i dr Piechowski.²¹⁷

Jednym z bolesnych problemów Polski Odrodzonej była wysoka **zapadalność na gruźlicę**. Bieda, złe warunki mieszkaniowe i sanitarne, brak podstawowej oświaty, bezrobocie, szybka urbanizacja /np. Poznaniowi w latach m/wojennych przybyło ponad 100 000 mieszkańców/ powodowały utrzymywanie się ognisk endemicznych i rozprzestrzenianie się choroby we wszystkich grupach wiekowych. Inicjatywa uchwalenia ustawy o zwalczaniu gruźlicy zrodziła się już w maju 1918r. Prace nad nią, dyskusje, protesty trwały cały okres niepodległości aż do 1938r., kiedy złożonego w Sejmie projektu nie udało się już uchwalić do wybuchu II wojny św.²¹⁸ W 1918r. powstało PTZG/ Poznańskie Towarzystwo Zwalczania Gruźlicy/, które wraz z podobnymi związkami w Warszawie, Wilnie, Krakowie i Lwowie utworzyły Związek Przeciwgruźliczy z udziałem Związku Kas Chorych w Poznaniu.²¹⁹ Z inicjatywy Związku powstawały kolejne Poradnie Przeciwgruźlicze: przy ul. Podgórznej, Koziej, Słowackiego, Prusa, Raczyńskich, Wyspiańskiego, ostatnia kierowana przez wybitnego internistę i ftyzjatrę doc. Franciszka Łabędzińskiego. W październiku 1926. uruchomiona została z inicjatywy prof. Karola Jonschera pierwsza w Poznaniu *Przychodnia dla gruźliczych dzieci* na terenie Kliniki przy ul. Św. Marii Magdaleny 3. Kierował nią dr Stanisław Hryniewiecki a następnie dr Maria Krotoska.²²⁰ Problem gruźlicy dziecięcej usiłował rozwiązywać już w 1907r. dr Bronisław Szulczewski pierwszy poznański ftyzjopediatra z doświadczeniem w sanatoriach w Davos,

²¹⁴ Łukasz Kałużny, Marian Krawczyński, *Zarys historii Towarzystwa Kolonii Letnich „Stella”*, Jubileuszowy XX Krajowy Zjazd Polsk. Tow. Hist. Med. i Farm./Streszcz. refer.(s.38),Poznań,26-28 września 2003,s.24,

²¹⁵ Ł.Kałużny,M.Krawczyński,*Zasługi Tadeusza Szulca dla rozwoju opieki medycznej nad dziećmi w wieku szkolnym*,/ Jubileuszowy XX Krajowy Zjazd...Streszcz.refer.(s.38),s.24-25

²¹⁶ Ł.Kałużny,M.Krawczyński,Z.Bartkowiak,*Osiągnięcia naukowe na tle sytuacji organizacyjnej higieny szkolnej w Wielkopolsce w okresie międzywojennym*,/XIX Krajowy Zjazd Polskiego Towarzystwa Historii Medycyny i Farmacji/, streszcz. ref.,Poznań,22-24 września 2000, s.84.

²¹⁷ M.Stańska,*Nowe formy organizacji opieki lekarskiej nad niemowlęciem w Wielkopolsce w latach 1919-1939*, Akademia Med. w Poznaniu, Poznań,1974,s.89

²¹⁸ Roman.K.Meissner, *Księga Pamiątkowa Wojewódzkiego Zespołu Specjalistycznego Chorób Płuc i Gruźlicy im. Eugenii i Janusza Zeylandów 1948-1964-1988*, Poznań,1988, s.16

²¹⁹ R.K.Meissner,Tamże,s.17

wydzielając w Szpitalu Św. Józefa salę dla dzieci gruźliczych.²²¹ W roku 1921 powstało w Kowanówku prewentorium dla dzieci szkolnych ze środowisk zagrożonych zakażeniem, kolejnym było sanatorium w Smukale. W lutym 1928r. małżeństwo Eugenia i Janusz Zeylandowie zapoczątkowali na bazie Kliniki Chorób Dziecięcych U.P. szczepienia p/gruźlicze szczepionką BCG. W 1929r. uruchomiono pierwszy w Polsce Ośrodek Szczepień BCG. W latach 1928-1939 zaszczepiono w Poznaniu ponad 13 000 dzieci w tym doustnie ponad 10 500 noworodków.²²² Działania te miały szczególne znaczenie wobec wysokiej zapadalności na gruźlicę wśród dzieci, w jednym tylko roku 1936/37 rozpoznano ponad 2000 nowych zachorowań na 100 000 w powiatach: ostrowskim, mogileńskim, gostyńskim. Wśród poborowych rozpoznawano nawet do 2,4% przypadków gruźlicy /w leszczyńskim/.²²³ Akcja szczepień przyniosła w ciągu 15 międzywojennych lat 5-krotny spadek zachorowalności i spadek o 60% śmiertelności z jej powodu.²²⁴ Wypada wspomnieć postać poznańskiego lekarza – dra Kazimierza Brossa, który już w 1927r. zapoczątkował starania o utworzenie w Zakopanem Centralnego Instytutu dla Badań nad Gruźlicą. Instytut taki powstał dopiero w 1948r. w Warszawie.²²⁵ Przedwojenne władze czyniły starania o rozbudowę infrastruktury placówek poradnianych p/gruźliczych. W Archiwum Akt Nowych w Warszawie znajdują się pojedyncze dokumenty obrazujące te wysiłki, np. pismo Wojewody Poznańskiego /L.dz.:Z.L. 888/31 z 8 czerwca 1933r. do Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, Departamentu V Służby Zdrowia opisujące plany wraz z preliminarzem wydatków na uruchomienie nowych placówek w: Szubinie, Gołańczy, Międzychodzie, Pleszewie, Odolanowie, których łączny koszt miał przekraczać 47 000zł.²²⁶ Dramat chorych na gruźlicę przybrał inny wymiar w latach okupacji hitlerowskiej, kiedy rodziły się pomysły okupanta, całkowitej eksterminacji chorych metodami pełnej izolacji w obozach koncentracyjnych.²²⁷

4. OKRES II WOJNY ŚWIATOWEJ 1939- 1945

Okres **II wojny światowej** trwający dla Polaków najdłużej / nie licząc narodów podbitych bez walki/ przyniósł nie tylko tragedię ogromnych i bolesnych strat ludzkich, bezpowrotnych strat materialnych, kulturalnych, terytorialnych. Stał się również sprawdzianem dojrzałości poszczególnych ludzi i całych społeczeństw. Przyniósł cierpienie, hańbę, ale i poszerzył wiedzę w wielu zakresach i wymiarach.

²²⁰ R.K.Meissner, op.cit.,s.18-19

²²¹ R.K.Meissner,Tamże.,s.20

²²² R.K.Meissner,Tamże,s27

²²³ R.K.Meissner,Tamże,s.29

²²⁴ R.K.Meissner,Tamże,s.28

²²⁵ R.K.Meissner,Tamże,s.33

²²⁶ AAN w Warszawie,teczka 1476,dok.14

²²⁷ R.K.Meissner,op.cit.,s.35

5. STRATY WŚRÓD PRACOWNIKÓW NAUKOWYCH WYDZIAŁU LEKARSKIEGO UNIWERSYTETU POZNAŃSKIEGO

Już od pierwszych miesięcy wojny ginęli poznańscy uczeni związani z Wydziałem Lekarskim. Zamordowani zostali: doc. ginekologii JAN BAJOŃSKI / w Katyniu w 1940r./, dr ginekolog ALFONS BANIECKI /w obozie Dachau w Niemczech w 1940r./, mgr farm. WITOLD BURZYŃSKI /zakatowany w obozie Mauthausen-Gusen, w Niemczech/, lek.med.,mgr farm.asyst.Klin. Chor. Dziec. U.P. STANISŁAW CHWOJKA /zastrzelony przez SS w Szpitalu Wolskim w Warszawie 5. Sierpnia 1944r./, lek. med. HENRYK GÜNTHER /powieszony w styczniu 1943r.,związany z grupą konspiracyjną dr Fr. Witaszka/, prof. fizyki doświadczalnej STANISŁAW KALANDYK / rozstrzelany w Forcie VII w Poznaniu w styczniu 1940r./, lek.med. asystent anatomii ZENON MEISNEROWSKI /stracony w Forcie VII w grupie dra Fr. Witaszka w styczniu 1943r./, prof. ortopedii FRANCISZEK RASZEJA / zastrzelony podczas konsultacji lekarskiej w getcie warszawskim w lipcu 1942r./, lek. med. asyst. W.L. BRUNON ROTH związany z grupą dra Fr. Witaszka /powieszony we wsi Tuchorza w wolsztyńskim w lipcu 1942r./, płk WALERIAN SIKORSKI kierownik Studium Wychowania Fizycznego U.P./zamordowany w Katyniu w 1940r./, mgr wych. fiz. ZBIGNIEW SIKORSKI /zginął w kampanii wrześniowej 1939r./, dr WALERIAN SPYCHAŁA kierownik Przychodni Lekarskiej dla Młodzieży Akademickiej w Poznaniu /stracony w Forcie VII w listopadzie 1943r./, doc.chem. w Zakł. Med.Sąd. TADEUSZ TUCHOLSKI /zamordowany w Katyniu w 1940r./, dr mikrobiologii, higienista FRANCISZEK WITASZEK / w masowej egzekucji grupy konspiracyjnej w styczniu 1943r./ prof.pediatрії i mikrobiologii JANUSZ ZEYLAND /zastrzelony wraz innymi, przez SS, w Szpitalu Wolskim w Warszawie 5 sierpnia 1944r./, prof.neurologii i psychiatrii MARCIN ZIELIŃSKI /zamordowany w Katyniu w 1940r./, doc.dr ginekologii TADEUSZ ŻURALSKI / w Katyniu w 1940r./; zginęli w nieznanymi okolicznościach: prof. farmakol. ROMAN LESZCZYŃSKI, asystent chemii JERZY PANEK, dr med. asyst. interny U.P. WANDA STARKOWSKA /w obozie w Oświęcimiu/, prof. mikrobiol. ANTONI TRZECIESKI, dr fizyki MIKOŁAJ WOJCIECHOWSKI. Zmarli przedwcześnie skutkiem warunków okupacyjnych i tragicznych przeżyć: prof. med. sądowej STEFAN HOROSZKIEWICZ /w marcu 1945r./, prof. mikrobiol. LECH PADLEWSKI /wrzesień 1943r./, doc.fizjol.ukł.nerwow. MICHALINA STEFANOWSKA /grudzień 1942r./, prof. fizjologii LEON ZBYSZEWSKI /kwiecień 1943r./.²²⁸ Szczególny komentarz dała w swej pracy z 1948r.: *Walka z kulturą polską* Halszka Szołdrska²²⁹ przytaczając opublikowane w Nowinach Lekarskich wspomnienie prof. St. Różyckiego o okupacyjnym kierowniku Zakładu Anatomii zlikwidowanego przez Niemców U.P. prof. Vossie; „Metody niemieckie zdążające do wytępienia naszego narodu nie były li tylko wymysłem zdegenerowanych katów z Gestapo; pochwała je i

²²⁸ *Dzieje Wydziału Lekarskiego i Farmaceutycznego Uniwersytetu Poznańskiego i Akademii Medycznej im. Karola Marcinkowskiego(1919-1989)*,Wyd.Jubil. z okazji 70-Lecia Akademickiego Szkolnictwa Medycznego w Poznaniu 1919-1989, pod red. Jana Hasika, Poznań, 1989, s.54-56

²²⁹ Halszka Szołdrska, *Walka z kulturą polską, Uniwersytet Poznański podczas okupacji*, Księgarnia Akademicka, Poznań, 1948r. XVI, 233s. [4]k. tabl.:il.;20 cm, sygn. 13 130, CW 10539,

zaleca człowiek o wysokiej kulturze umysłowej, o duszy wrażliwej na piękno przyrody, interesujący się żywo sztuką, prof. uniwersytetu niemieckiego.” Przytacza fragment pamiętnika prof. Vossa: „Gdyby to można było tak spopielić całe polskie towarzystwo. Polski naród musi być całkowicie wytępiony, inaczej nie będzie spokoju na wschodzie.” I dalej: „Wczoraj odjechały dwa wozy pełne polskiego popiołu. Przed oknem mojej pracowni kwitną właśnie przepiękne akacje- tak zupełnie jak w Lipsku”.²³⁰ Krematorium Zakładu Anatomii służyło okupantowi do spalania zwłok mordowanych Polaków, również żydowskiego pochodzenia, w ramach represji i planowej eksterminacji. Łącznie, podaje autorka wg relacji Józefa Jendykiewicza, pracownika Zakładu, spalono w okresie 5 lat okupacji ok. 3000 zwłok. Odcięte głowy niektórych skazańców przekazywano do badań naukowych na niemieckich uczelniach.²³¹ Okupant zdewastował majątek Uniwersytetu rabując wartościowe urządzenia naukowe, rozkradając sprzęty, np. urządzenia i aparatura medyczna Kliniki Chorób Dziecięcych U.P. została wywieziona do Dziekanki w Gnieźnie, gdzie część została rozkradzona. Zniszczeniu uległy prace naukowe prof. K. Jonschera.²³² Problematykę eksperymentów medycznych na dzieciach przez lekarzy nazistowskich Niemiec, podjął Robert Zając, opisując eutanazję dzieci żydowskich, polskich, cygańskich, ale i niemieckich sierot i upośledzonych już od lat 30-tych/ Akcja T-4/, kontynuując tzw., „eksperymenty medyczne” w niemieckich obozach zagłady w czasie wojny.²³³

Prof. Janusz Zeyland. Szczególną stratą dla pediatrii polskiej, dla nauki w wymiarze ponad europejskim, była tragiczna śmierć w pierwszych dniach Powstania Warszawskiego prof. Janusza Zeylanda. Urodzony w 1897r. w Poznaniu, w rodzinie architekta, wychowywany w atmosferze patriotycznej, uczestnik drużyn strzeleckich, w latach gimnazjalnych / Gimn. Marii Magdaleny w Poznaniu /, w organizacji samokształceniowej im. Tomasza Zana, studia medyczne podjął w Berlinie. Był uczestnikiem Powstania Wielkopolskiego i wojny polsko-bolszewickiej w 1920r., z której wrócił okaleczony ze złamaną w stawie biodrowym nogą. Studia kontynuował w Uniwersytecie Warszawskim /gdzie pracował jako wolontariusz w Zakładzie Histologii i Embriologii u prof. Konopackiego/, następnie w Uniw. Poznańskim, w którym doktoryzował się w 1924r. Podjął pracę w Zakładzie Anatomii Patologicznej U.P. Dzięki stypendiom odbył staże w: Zakładzie dr Marfana- Hospice des Enfants i w Laboratoire de Tuberculose Inst. Pasteur w Paryżu u prof. Calmette’a. W styczniu 1927r. został st. asystentem, następnie adiunktem Kliniki Chorób Dziecięcych UP, w 1932r. habilitował się, a w kwietniu 1939r. otrzymał tytuł profesora tytularnego na Wydz. Lek. UP. Uczestniczył w pracach nad szczepionką p/gruźliczą, za które został

²³⁰ H.Szołdrska Tamże, s.46-47

²³¹ H.Szołdrska, Tamże, s.45

²³² H.Szołdrska, Tamże, s.81

²³³ Robert Zając, *Eksperymenty medyczne na dzieciach i ich eutanazja*, w: *Medycyna i Farmacja XIX i XX Wieku*, pod red. R.K.Meissnera, Wyd.Nauk. U.M. im. K. Marcinkowskiego w Poznaniu, Poznań 2007, s.624-632.

nagrodzony wraz z małżonką- mikrobiologiem dr Eugenią Piasecką-Zeylandową.²³⁴ Wprowadzili pod koniec lat 30-tych szczepienia p/gruźlicze dla dzieci poznańskich. Dorobek naukowy stanowi 71 pozycji, / po części wspólnie z żoną /, w tym książkowe: *Szczepienia przeciwgruźlicze ze szczególnym uwzględnieniem sposobu Calmette'a /1931/, Gruźlica płuc u dzieci /1937/, Rozpoznawanie różnicowe swoistych i nieswoistych chorób płuc u dzieci i młodzieży /1939/,* również o innej tematyce: *Nowa teoria o powstawaniu nowotworów /1925/, Guzy olbrzymiokomórkowe /1926/,* prace nt. guzów kości wspólnie z Fr. Raszeją /1927-28r./ oraz W.Degą /1927/.²³⁵ W 1926r. dr J. Zeyland otrzymał od prof.Calmette'a bezpłatnie szczep BCG, z którego do wybuchu wojny wytwarzał wraz z żoną szczepionkę p/gruźliczą stosowaną dzieciom w Poznaniu /do 1939r. zaszczepiono 13 323 niemowląt- głównie doustnie/²³⁶. W 1936r. nie przyjął propozycji objęcia Katedry i Kliniki Pediatricznej w Wilnie.²³⁷ W 1939r. małżeństwo Zeylandów otrzymało stypendium im. Marszałka J. Piłsudskiego na wyjazd naukowy z cyklem wykładów w Stanach Zjednoczonych Ameryki, z którego już nie skorzystali. Po wybuchu wojny wypędzony z Poznania, po etapie obozu Poznań-Główna, prof. Janusz Zeyland objął Oddział Gruźlicy Młodzieńczej²³⁸ w Szpitalu Wolskim w Warszawie, gdzie stworzył w 1941r. Centralne Laboratorium Gruźlicze i w którym współpracował z wybitnym radiologiem dr Marią Werkenthin / 1901-1944; pochodzenia niemiecko-brytyjskiego urodzona na Podolu/. W Szpitalu Wolskim pracowali też w latach okupacji m.in.: chirurg dr Leon Manteuffel, doc. interny Jan Roguski /późniejszy kierownik Kliniki Chorób Wewnętrznych w Poznaniu/. W dniu 5 sierpnia 1944r.oddział niemiecko-ukraiński SS dokonał mordu na większości pacjentów i personelu tego szpitala, a wśród nich prof. Januszu Zeylandzie.^{239,240} Władający swobodnie językiem niemieckim Profesor wraz z dyrektorem Szpitala dr Marianem Józefem Piaseckim oraz księdzem Kazimierzem Ciecierskim wyszli do esesmanów z nadzieją wstawienia się za blisko 1000 rannych i chorych. Niestety kolejny raz argumenty poległy w konfrontacji z bezmyślną nienawiścią. Zaledwie 2 lata wcześniej podobny los spotkał innego wybitnego, światowej sławy pediatrę –**dra Janusza Korczaka** /pseudonim literacki Henryka Goldszmidta/1878-1942/, pedagoga, pisarza, popularyzatora radiowego, kierownika

²³⁴ Eugenia Jadwiga Piasecka-Zeylandowa/1899-1953/ur. w Krakowie,szkoły we Lwowie i Zakopanem /matura/.Studia med.na U.J. od 1917r.,następnie chemiczne i med. na U.P., dyplom i doktorat z med. w 1924r. Habilitacja z mikrobiologii w U.W. w 1937.Staże dla poznania organizacji p/gruźliczych w Anglii,Niemczech,Holandii. Po wojnie samotna i schorowana zmarła w Istebnej.Pochowana wraz z mężem Januszem Zeylandem na cmentarzu Jeżyckim;źródło:Meissner R.K.,*Wielkopolski Słownik Biograficzny*,PWN,Warszawa-Poznań,1981,s.872-873/autor nie spotkał żadnej informacji o losach powojennych doc.E.Piaseckiej-Zeyland/

²³⁵ *Kronika Uniwersytetu Poznańskiego za rok szkolny 1931/32*, s.225-229

²³⁶ M.Stańska, *Dorobek naukowy prof.dra Janusza Zeylanda 1897-1944,Wkład lekarzy i farmac. Wielk. do rozwoju nauk med.*,Mat. Sesji Nauk./,Poznań,14 grudnia 1973,Roczniki Akad.Med. w Poznaniu,Suplement, Warszawa-Poznań,1975,s.33-37

²³⁷ R.K.Meissner,*Słownik biograficzny polskich nauk med.XX wieku*,Tom I,zesz.1,red.Zofia Podgórska-Kławe,Warszawa 1991,s.89-90

²³⁸ Jan Bogdanowicz, *Pediatrics i pediatra*, PZWL, Warszawa, 1965r.,s.102

²³⁹ H.Szołdrska,*Walka z kulturą...*,s. 81-84

Domu Dziecka w getcie warszawskim zamordowanego wraz z dziećmi w akcji likwidacji getta, w Treblince.²⁴¹

6. TAJNY UNIWERSYTET ZIEM ZACHODNICH 1940 - 1945

Ewenementem tego czasu w skali światowej było tajne nauczanie na wszystkich poziomach edukacyjnych w kraju, gdzie okupant zgodził się jedynie na ograniczone szkolnictwo podstawowe oraz nauczanie zawodów przydatnych jego planom. Profesorowie medycyny Uniwersytetu Warszawskiego : Marian Grzybowski, Witold Orłowski, Ludwik Paszkiewicz i inni od pierwszych miesięcy okupacji reaktywowali działalność dydaktyczną w formie „kompletów” tajnego Studium Lekarskiego,²⁴² przemianowanego w 1943r. na Wydział Lekarski, którego dziekanem został prof. Witold Gądzikiewicz, a następnie w 1944r. prof. Witold Orłowski.²⁴³ Już w 1941r. w zawodach medycznych szkoliła Prywatna Szkoła Zawodowa dla Pomocniczego Personelu Sanitarnego docenta chirurgii Jana Zaorskiego /1887-1956/ w Warszawie. Podobną placówkę zorganizował w getcie warszawskim Juliusz Zweibaum. Tajne nauczanie prowadziło ok. 500 wykładowców dla ok. 4000 uczniów i studentów. Signum temporis była praca naukowa powstała w tych latach- monografia o chorobie głodowej opracowana zbiorowo w getcie warszawskim.²⁴⁴ Z tematem tym wiąże się nazwisko prof. Hanny Hirszfildowej /1884-1964; po studiach w Berlinie, po latach pracy w Klinikach Pediatrycznych w Heidelbergu i Zurichu powróciła w 1919r. do Warszawy i podjęła pracę w Klinice Chorób Dzieci Uniwersytetu Warszawskiego u prof. M. Michałowicza. Wśród zainteresowań dominowały zagadnienia serologii konfliktu matczyno- płodowego bliskie jej mężowi prof. Ludwikowi Hirszfildowi. Podczas okupacji uczestniczyła w badaniach nad chorobą głodową. Wyprowadzona wraz z mężem z getta, podjęła pracę po wojnie początkowo w UMCS w Lublinie, następnie, jako prof. nadzwyczajny pediatrii w Uniwersytecie Wrocławskim.²⁴⁵ W okupacyjnej Warszawie działała Izba Zdrowia / Gesundheitskammer/ utworzona przez okupanta po likwidacji Polskiej Izby Lekarskiej. Kierował nią mianowany przez Niemców, / za zgodą polskich władz podziemnych/ poznański rentgenolog dr Tadeusz Alkiewicz, wraz z personelem niezwykle zasłużony dla organizacji tajnego nauczania medycyny w Warszawie.²⁴⁶ W latach 1942-1944 działała we Lwowie szkoła niemiecka: Staatliche Medizinisch- Naturwissenschaftliche Fachkurse, w której wykłady prowadzili wykładowcy Uniwersytetu Jana Kazimierza w języku

²⁴⁰ Tadeusz Woźniewski, *Wspomnienie o prof. Januszu Zeylandzie, /Szpital dobrej woli, Szpital Wolski w latach 1939-1944/,* Czytelnik, Warszawa, 1990, s.238-242

²⁴¹ J. Bogdanowicz, *Pediatrya i pediatra...*, s.97

²⁴² T. Brzeziński, *Historia medycyny...*, s.458

²⁴³ Maria Gepner-Woźniewska, *Tajne nauczanie medycyny w Szpitalu Wolskim w czasie okupacji 1939-1944, /Szpital dobrej woli, Szpital Wolski w latach 1939-1945/,* Warszawa, 1990, s.39

²⁴⁴ T. Brzeziński, op.cit., s.459

²⁴⁵ J. Bogdanowicz, *Pediatrya i pediatra...*, s.103

²⁴⁶ M. Gepner-Woźniewska, *Szpital Dobrej...*, s.40

polskim i praktycznie wg. polskiego systemu kształcenia lekarzy.²⁴⁷ Od 1940r. działały w Warszawie „komplety” kształceniowe lekarskie zorganizowane przez b. urzędnika Ministerstwa Oświaty dr Wójcika /pseud. „Koczvara”/.²⁴⁸ W październiku 1940r. grupa wysiedlonych z Poznania profesorów : ks. Dr Maksymilian Rode, doc. Władysław Kowalenko, prof. Ludwik Jaxa-Bykowski oraz Warszawiacy: prof. Roman Pollak i doc. Witold Sawicki utworzyła w Warszawie Tajny Uniwersytetu Ziemi Zachodnich. Pierwotnie powstały: Wydział Humanistyczny i Wydz. Prawny. W 1942r. powstały kolejne: Wydział Teologiczny, Farmaceutyczny, Rolniczy, Wydział Lekarski oraz Studium Morskie.²⁴⁹ Pierwszym rektorem TUZZ wybrano prof. Ludwika Jaxa-Bykowskiego, dziekanami: prof. R. Pollaka i dra J. Rafacza. Dziekanami Wydz. Lekarskiego byli kolejno: prof. Adam Wrzosek i prof. W.Kapuściński, już za rektoratu prof. R. Pollaka. Zajęcia prowadzili zarówno profesorowie poznańscy jak i, z przewagą liczebną, warszawscy, kilku ze Lwowa i z Wilna: A.Wrzosek, A. Krause, I. Hoffman, W. Kapuściński, T.Kurkiewicz, L. Padlewski, T. Kucharski, J. Adamski, A. Zakrzewski, J. Krotoski, J. Zeyland, Leokadia Młynarczykówna. Zajęcia prowadzono w domach prywatnych wykładowców, /prof. Wł. Kowalenko podaje we wspomnieniach 21 adresów/²⁵⁰, zajęcia z anatomii prowadzono w prosektorium Szpitala Ujazdowskiego i przy ul. Oczki, nierzadko w nocy. Rok 1943/44 liczył 610 studentów i 95 wykładowców.²⁵¹ Wykłady kliniczne w zakresie chorób dziecięcych prowadzili: doc. Stefan Popowski i doc. Remigiusz Stankiewicz.²⁵² Już w październiku 1944r. po upadku Powstania Warszawskiego wznowiono zajęcia w Grodzisku Mazowieckim, przenosząc je z kolei do Krakowa, do likwidacji TUZZ w kwietniu 1945r. Z inicjatywy dra Zdzisława Stolzmana i W. Rymkiewiczówny uruchomiono jesienią 1944r. filię TUZZ w Częstochowie.²⁵³ Decyzją władz TUZZ ustalono nową organizację nauczania poza TU, jako Kursy Akademickie.²⁵⁴ Druga filia TUZZ zorganizowana została w Kielcach przez prof. Tadeusza Konopińskiego i dra Juliusza Nowak-Dłużewskiego, prowadzono również komplety medyczne.²⁵⁵ Szczególnymi postaciami pojawiającymi się we wspomnieniach organizatorów TUZZ, było małżeństwo państwa Regulskich w Podkowie Leśnej pod Warszawą, udzielające wszechstronnej pomocy bytowej wysiedleńcom z Poznania /53 rodziny/, aktywni członkowie Komitetu Samopomocy, w którym pomocy lekarskiej udzielali:” interniści- dr Józef Grott, prof. Ignacy Hoffman, dr M. Semerau-Siemianowski, pediatrzy- dr Maria Deżyna, prof.J. Zeyland, chirurg- dr J. Krotoski, ortopeda- doc.W. Dega, laryngolog-dr T.Gerwel, okulista- prof.W.Kapuściński,

²⁴⁷ T.Brzeziński,op.cit.,s.460

²⁴⁸ Władysław Kowalenko,*Tajny Uniwersytet Ziemi Zachodnich, Uniwersytet Poznański 1940-1945* /2 wydanie/,Instytut Zachodni, Poznań,1961,s.57

²⁴⁹ Ludmiła Krakowiecka, *Wydział Lekarski Tajnego Uniwersytetu Ziemi Zachodnich*,/W 50-Lecie rozwoju nauk medycznych w Poznaniu 1920-1970/,red. Mieczysław Stański, PWN,Poznań,1969,s.59

²⁵⁰ W.Kowalenko,op.cit.,s.55

²⁵¹ W.Kowalenko,Tamże,s.68

²⁵² L.Krakowiecka,op.cit.,s.61

²⁵³ L.Krakowiecka, Tamże,s.62

²⁵⁴ W.Kowalenko,Tamże,s.65

²⁵⁵ L.Krakowiecka,op.cit,s.63

dentyści-dr R.Sarrazin, dr M. Świdorski, dr Z.Babicka.”²⁵⁶ Autor niniejszego opracowania studiował w latach 1967-1973, kiedy docent Leokadia Młynarczykówna, w pełni czynna zawodowo, prowadziła zajęcia z anatomii prawidłowej dla studentów stomatologii, prof. Zdzisław Stolzmann przebywał w tych latach za granicą. Wprawdzie ich poczynania okupacyjne nie były ukrywane /cyt. publikacja z 1969r.-przypis 247/, nie były jednak popularyzowane wśród młodzieży studenckiej.

7. POLSKI WYDZIAŁ LEKARSKI UNIWERSYTETU W EDYNBURGU 1941-1949

Innym rozdziałem kształcenia medyków Polaków w latach II Wojny Światowej było utworzenie w 1941r. Polskiego Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu w Edynburgu. Przemieszczanie się z biegiem wydarzeń wojennych po kampanii wrzesniowej wielkich rzesz Polaków przez Rumunię, Węgry do Francji, następnie po upadku ostatniej, do Wielkiej Brytanii sprzyjały inicjatywom przydatnym doraźnie, ale też tworzoną na przyszłość. Takim był pomysł przypisywany płk. lek. Irwinowi Fortesue, oficerowi łącznikowemu przy Wojsku Polskim, ppłk.lek. Adamowi Kurtzowi, szefowi sł. zdr. I Korpusu, ppłk. prof. Francisowi A.E. Crew genetykowi na Uniwersytecie w Edynburgu. Uchwała Wydziału Lekarskiego tego Uniwersytetu z listopada 1940r. uruchomiła dalsze starania Komitetu Organizacyjnego Polskiego Wydziału Lekarskiego w osobach: prof. fizjologii z Wilna Jerzego Feglera, prof. chirurgii Uniwersytetu Poznańskiego Antoniego Jurasza, prof. farmakologii ze Lwowa Włodzimierza Koskowskiego, płk lek. Władysława Gergovicha, reprezentującego sztab Naczelnego Wodza, gen. Władysława Sikorskiego. Uwieńczeniem poczynąń była umowa z 24 lutego 1941r. na mocy której utworzono Polski Wydział Lekarski na Uniwersytecie w Edynburgu, podpisana przez wicekanclerza Uniwersytetu Sir Thomasa H. Hollanda i min. prof. Stanisława Kota.²⁵⁷ / Należy wspomnieć, że utworzono w późniejszym czasie Polskie Wydziały: Architektury w Liverpool, Weterynarii w Edynburgu i Prawa w Oxfordzie/²⁵⁸W skład Rady Wydziałowej obok dziekana prof. Antoniego Jurasza weszli: prof.Fegler, prof. Koskowski, prof. Lancker z U.P., prof. Jakub Roztowski ze Lwowa, doc. Adam Elektronowicz/ prawdop. Elektorowicz-przyp.aut./ z U.W. Nadto wykładali w Edynburgu następujący lekarze wywodzący się z U.P.; dr med. Bernard Czemplik- wykł. fizyki lekarskiej, dr med. Józef Dadlez prof. farm. ze Lwowa, późniejszy kier. Katedry i Zakł Farm. U.P. i A.M. w Poznaniu, dr med. Jarosław Iwaszkiewicz laryngolog w U.P., dr med. Wacław

²⁵⁶ L.Krakowiecka, Tamże, s.65

²⁵⁷ Jan Hasik, *Dzieje Wydziału Lekarskiego i Farmaceutycznego Uniwersytetu Poznańskiego i Akademii Medycznej im. Karola Marcinkowskiego (1919-1989)*, Wydawnictwo Jubileuszowe z okazji 70-Lecia akademickiego szkolnictwa medycznego w Poznaniu 1919-1989, Poznań, 1989, s.57

²⁵⁸ Wiktor Tomaszewski, *Garść wspomnień z Polskiego Wydziału Lekarskiego w Edynburgu*, /Księga Pamiątkowa w 80-Lecie Uniwersyteckiego Wydziału Lekarskiego w Poznaniu, Studia i materiały/, pod red.: Romana K. Meissnera, Poznań, 2001, s.413

Stecki wykł. anatomii w U.P., prof. Adam Straszyński dermatolog i wenerolog z U.P., doc. Wiktor Tomaszewski, internista z U.P. dr Lech Działoszyński późniejszy prof., kier. Zakładu Biochemii i Analityki Instytutu Pediatrii w Poznaniu. Wykładowcą pediatrii miał być dr Małkiewicz /na podstawie wypowiedzi prof. R.K. Meissnera; autor nie odnalazł w mat. źródłowych bliższych informacji o tej postaci/. Oprócz 24 profesorów Polaków wykładało też na PWL 6 profesorów angielskich.²⁵⁹ Dziekan prof. Antoni Jurasz / po matce Angielce umocowany w środowisku miejscowym/²⁶⁰, przejawiał wielką aktywność również jako dyrektor utworzonego jesienią 1941 r. w Edynburgu Szpitala im. Ignacego Jana Paderewskiego dla cywilów i wojskowych / z funduszy filantropijnych *Paderewski Testimonial Fund, Inc.*/ Z ramienia Fundacji Paderewskiego profesor wizytował nie tylko ośrodki polonijne w Stanach Zjednoczonych pozyskując na potrzeby Polskiego Wydziału Lekarskiego spore środki pieniężne /75 000 tyś. dolarów od Fundacji Rockefellera, od Fundacji Kościuszkowskiej bogatą bibliotekę naukową/. Zakupy czyniono z myślą o przyszłej odbudowie kraju, a w nim szpitalnictwa.²⁶¹ Po zakończeniu wojny prof. A. Jurasz rozpoczął starania o przeniesienie Szpitala im. I.J.Paderewskiego do Polski, początkowo do Gdańska, następnie na Śląsk. Postawa ówczesnych władz polskich spowodowała, że zobowiązanie profesora stało się niewykonalne. W 1947r. prof. A. Jurasz zrezygnował z dalszej pracy w PWL w Edynburgu i wyemigrował do Stanów Zjednoczonych Am.Płn., gdzie zmarł w Nowym Jorku w 1961r.²⁶² W marcu 1949 r. PWL w Edynburgu ostatecznie zlikwidowano. Studiowało na nim 337 studentów.²⁶³ Wybitny polski bibliograf prof. Stanisław Konopka przytacza, że PWL w okresie swego istnienia /1941-1946/ opublikował siłami 32 autorów łącznie 112 prac naukowych.²⁶⁴ W opracowaniu z 2000r. wspomina się o specjalnym Funduszu Stypendialnym dla studentów medycyny z Polski pragnących dokształcać się w Wielkiej Brytanii, podobnie jak Fundacja Wykładowa prof. A. Jurasza / *A. Jurasz Lectureship*/ promująca wyjazdy dydaktyczne dla profesorów brytyjskich do uczelni w Polsce.²⁶⁵ Szczególnym przyczynkiem do polskich losów jest wspomnienie przytoczone przez prof. Romana K. Meissnera o dwóch studentach PWL w roku

²⁵⁹ J.Hasik, op.cit.,s.58

²⁶⁰ Antoni Tomasz Jurasz/1882-1961/ ur. w Heidelbergu syn prof. laryngologii Antoniego i Angielki Karoliny Gaspey. Szkoły i uczelnia oraz doktorat w Heidelbergu w 1907r., nast. w Londynie, Królewcu i Lipsku. W 1919r. przyjął propozycję objęcia Katedry i Kliniki Chirurgii U.P., w którym był dziekanem i prorektorem. Był naczelnym chirurgiem WP w Kampanii Wrześniowej 1939r. Powrócił na stanowisko w U.P. w 1947r. Ówczesne władze państwowe pozbawiły go kierownictwa Kliniki podczas pobytu prof. w USA. To stało się przyczyną emigracji. W testamencie prof. przekazał swoją bibliotekę oraz instrumentarium chirurgiczne II Klinice Chirurgicznej AM w Poznaniu; źródło: J.H. Skalski, *Zasłużeni dla medycyny...* s.305-310

²⁶¹ W. Tomaszewski, Tamże, s.416,418

²⁶² W. Tomaszewski, Tamże, s.419

²⁶³ J.Hasik, Tamże, s.58

²⁶⁴ Stanisław Konopka, *Polska Bibliografia Lekarska za Okres Wojny Światowej w Latach 1939-1945*, Z.N.im.Ossolińskich, Wrocław, 1983, str.7 /w tym samym artykule autor przytacza, że wg. jego oceny w okresie wojny opublikowano w zakresie medycyny w języku polskim łącznie 970 pozycji /s.8/.

²⁶⁵ Lukas L.Kulczycki, *Polski Wydział Lekarski przy Uniwersytecie w Edynburgu (1941-1949) z perspektywy historii*, XIX Krajowy Zjazd Polskiego Towarzystwa Historii Medycyny i Farmacji/, streszcz. ref., Georgetown University, Medical Center, Washington D.C., s.96

1945/46: Marianie Kaczmarku/ ur. W 1923r. w Osiecznej k/Leszna/ oraz Zbigniewie Cywickim /rocznik 1923/, którzy kontynuowali studia medyczne w Edynburgu po zakończeniu wojny, po wydostaniu się z obozów jenieckich, do których trafili po Powstaniu Warszawskim. Obydwaj byli uprzednio studentami kompletów lekarskich w ramach TUZZ w Warszawie. W komentarzu profesor pisze: „...tamten daleki Wydział na Wyspach Brytyjskich był również wojenną kontynuacją poznańskiej akademickiej szkoły medycznej”.²⁶⁶

8. KLINIKA CHORÓB DZIECIĘCYCH W LATACH 1945-1956- ODBUDOWA, WYDZIELENIE AKADEMII MEDYCZNEJ I POWSTANIE II KLINIKI CHORÓB DZIECIĘCYCH

Niemal natychmiast po zaprzestaniu walk, już 1-go marca 1945r. pracownicy Kliniki Chorób Dziecięcych przy ul. Marii Magdaleny przystąpili do odbudowy częściowo zniszczonego gmachu głównego i budynków pomocniczych/ Jan Drzewiński w cytowanym opracowaniu podaje 10% zniszczeń budynku/. Prace ukończono w 1946r. dokonując pewnych zmian zwiększających liczbę łóżek do 50, uruchomiono ambulatorium, Ośrodek Przeciwgruźliczy ze Stacją Szczepień BCG, Stację Opieki nad Matką i Dzieckiem, Poradnię Przeciwkiłową i Ośrodek leczenia streptomycyną gruźlicy dziecięcej.²⁶⁷ Sprzęty i urządzenia częściowo odzyskano z Dziekanki pod Gnieznem /dokąd wywieziono je decyzją okupanta/, zabezpieczone przez jej dyrektora dra Gallusa oraz dzięki pomocy materialnej Fundacji im. Gen. Wł. Sikorskiego z Wielkiej Brytanii, pozyskanej przez prof. Karola Jonschera, co było bezpośrednim powodem nadania, za zgodą władz, imienia Generała Klinice Chorób Dziecięcych U.P.²⁶⁸/ Wśród innych, niewątpliwie istotniejszych zmian, trzeba też odnotować zmianę numeracji budynków przy ul. Św. Marii Magdaleny; gdy w biuletynie: Spis Wykładów U.P. na rok akademicki 1945/46, nakładem U.P.,1945 widnieje na str. 47 poz.19: „Klinika Chorób Dziecięcych (ul.Św. Marii Magdaleny 3)”, to już w biuletynie: Skład Uniwersytetu w roku akademickim 1949/50 (wg stanu z 31.XII.1949) oraz skład Senatu w roku akad.1948/49; nakładem U.P.,Poznań,1950, na str.52, poz.19 widnieje: „Klinika Chorób Dziecięcych (ul. Marii Magdaleny 14)”. Ewentualnym jest natomiast zapis w biuletynie: Skład Uniwersytetu w roku akademickim 1947/48, XXIII, Nakładem U.P.,1948, na str.57 poz.18: „Klinika Chorób Dziecięcych (Szpital Uniwersytecki im. Heliodora Świącickiego, ul. Przybyszewskiego 49)”. Dokument ten zdaje się potwierdzać informację ustną o staraniach prof. K. Jonschera o usytuowanie zaraz po przejściu przez państwo ewangelickiego Szpitala Diakonisek, przed II Wojną posiadającego 45-łóżkowy Oddział Pediatriczny-

²⁶⁶ R.K.Meissner,*Księga Pamiątkowa w 80-Lecie Uniwersyteckiego Wydziału Lekarskiego w Poznaniu*,Studia i materiały,Poznań,2001,s.339

²⁶⁷ *Kronika Uniwersytetu Poznańskiego za lata akademickie 1945-1954/55*, Poznań 1958, s.283

²⁶⁸ Wspomina o tym w opracowaniu:*Katedra i Klinika Pediatrii UP(1923-1949)* z 24.IV.2007 prof. Marian Krawczyński,dostępne w Bibliotece Szpita. Klin. im. K. Jonschera/ za zgodą Autora/

siedziby Kliniki Chorób Dzieci. Decyzja ta musiała być jednak cofnięta i pomieszczono w tej części budynku przy ul. Przybyszewskiego 49 Klinikę Dermatologiczną.²⁶⁹

Skład osobowy Kliniki Chorób Dziecięcych przedstawiał się w r.1945 następująco: dyr.prof.dr Karol Jonscher, adiunkci: dr Teodor Rafiński i dr Jadwiga Kapłańska, asystenci st.: lek.Ludomira Dembińska-Widy, dr Hanna Tomaszewska, asyst. wolont.: lek. Alfreda Bręborowicz, lek.Helena Trawińska-Zwoździakowa, lek. Danuta Kilarska-Mączyńska, lek.Aleksandra Kurowska-Sobotta, lek.Izabela Bielicka, „funkcjonariuszy niższych: 17”.²⁷⁰W „Spisie Wykładów na rok akad. 1946/47” wśród wykładowców dla V roku wymieniony jest prof.dr Karol Jonscher: 1,2,3 trym.,4 godz./t. Takie same dane w Spisie Wykładów na rok Akad. 1948/49/. W biuletynie: Skład Uniwersytetu na rok Akad. 1947/48 wymienieni są: dyr.prof.dr Karol Jonscher, adiunkci: dr Teodor Rafiński,dr Aleksandra Taylor, asyst.st.: lek. Ludomira Widy, lek. Danuta Mączyńska, as. wolont.: dr Roman Krysiński, „funkcjonariuszy niższych:16”. /str.57,poz.18/. Skład Uniwersytetu na rok akad.1949/50 oraz Skład Senatu na rok akad. 1948/49,nakł. U.P.,Poznań,1950; wymienia następujący skład osobowy Kliniki Chorób Dziecięcych: dyr. prof.dr K. Jonscher, adiunkci: dr Teodor Rafiński, dr Aleksandra Taylor, asyst, st.: dr Roman Rafiński, dr Ludomira Widy, lek. Danuta Mączyńska, dr Helena Zwoździak, asyst. mł.: dr Olech Szczepski, lek. Wanda Radzicka, nadto wymienia 3 „urzędniczy” i „funkcjonariuszy niższych: 3”. W 1950r. już wydzielona Akademia Medyczna wydała: Skład Osobowy i Spis Wykładów na rok akad. 1950/51, w którym na str. 17 podaje wykłady prof. K.Jonschera dla sem.VII i VIII- 2 godz. tyg. oraz dla sem. IX i X 2 godz. tyg./ str.20/.

Profesor Olech Szczepski w opracowaniu z 1969 roku pisze, że w ciągu zaledwie 5 powojennych lat odbudowy na Wydziale Lekarskim U.P. ogłoszono ok. 550 prac naukowych, doktoryzowało się 163 i habilitowało 14 naukowców.²⁷¹ Dalej prof.Olech Szczepski zwraca uwagę na dokonania zespołu Kliniki Chorób Dzieci. Kontynuując tematykę przedwojenną dominuje, zgodnie z potrzebą tamtych lat, zagadnienie gruźlicy; powstają nowe metody szczepienia BCG, nowe rodzaje szczepionek, sposoby postępowania w odczynach poszczepiennych/ dr T.Rafiński/, Klinika stała się placówką wiodącą w Polsce w leczeniu gruźlicy streptomycyną, a nieco później hydrazidem kw. izonikotynowego / wspomnienie dr. Krystyny Strzykała,s.283/. Rozwijano w niej metody prewencji współpracując z sanatoriami dziecięcymi w Ludwikowie k/Mosiny i w Kiekrzu, metody leczenia i kryteria

²⁶⁹ Jan Drzewiński, *Rozwój bazy materialnej nauk medycznych*,/Księga Pamiątkowa w 80-Lecie Uniwersyteckiego Wydziału Lekarskiego w Poznaniu, Studia i materiały pod red. Romana K. Meissnera/,Poznań,2001,s.158

²⁷⁰ *Spis Wykładów na rok akademicki 1945/46*(pocz.roku 1.XI.1945), nakł. U.P., Poznań,1945,s.47,poz.19

²⁷¹ O.Szczepski,*Dzieje Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Poznańskiego ze szczególnym uwzględnieniem rozwoju kierunków naukowo-badawczych w latach 1919-1939 i 1945- 1949*,/W 50-lecie rozwoju nauk medycznych w Poznaniu 1920-1970,red. Mieczysław Stański/, Akad. Med.,Poznań,1969, s.18

odstawienia leczenia oraz kontroli /s.44-46/. Na podstawie pracy: *Leczenie streptomycyną ostrych pierwotnych postaci gruźlicy dziecięcej* doktoryzował się 2. Lipca 1949r., pod kierunkiem prof. K. Jonschera asystent Kliniki od 1948r.- Olech Szczepski.²⁷² Wg. tego samego źródła **prace doktorskie pod opieką prof. K. Jonschera** obronili w tych latach następujący lekarze: Stefan Wrzyszczyński ur. w Poznaniu, na temat: *Problem metodyki oceny działalności Stacji Opieki nad Matką i Dzieckiem* /5.IX.1945/; lek. Maria Biehler-Rejtharowa ur. w Peterhofie na Łotwie, nt.: *Z hematologii wcześniaków* /7.XII.1945/; lek. Aleksandra Kurowska Sobotta ur. w Poznaniu, nt.: *Zastosowanie masywnej dawki witaminy D2 we wczesnej czynnej krzywicy u dzieci* /28.VI.1946/; lek. Piotr Tymosiewicz i lek. Antoni Kycler /1946r./; lek. Aleksander Alfons Woźniak ur. w Berlinie, nt.: *Wzrost i waga dzieci szkół powszechnych miasta Poznania w latach 1945 i 1946 w porównaniu z okresem przedwojennym* / 3.VII.1947/; lek. Kazimierz Alfons Falicki ur. w Pleszewie, nt.: *Badania rozwoju dzieci w latach wojennych w miasteczku wielkopolskim* /8.III.1948/; lek. Jadwiga Magdalena Jasielska ur. w Lublinie, nt.: *Przebieg kliniczny gruźliczego zapalenia opon mózgowo-rdzeniowych w toku leczenia streptomycyną* /15.X.1949/; lek. Anatol Rybczyński ur. w Zdołbuzowie, nt.: *Czynniki wpływające ujemnie na kształtowanie się twarzy niemowlęcia* /16.XI.1949/; lek. Piotr Leszczewicz ur. w Abramowszczyźnie, woj. wileńskie, nt.: *Charakterystyka zdrowotności dzieci i młodzieży na tle warunków higienicznych w powiecie choszczańskim* /28.VI.1950/; lek. Hanna Irena Maria Gerwel ur. w Janowie Lubelskim, nt.: *Wartość próby Coombsa w anemiach hemolitycznych w świetle własnych spostrzeżeń* / 10.VII.1950/; lek. Ireneusz Kromer ur. w Skarżysku-Kamiennej, nt.: *Badania nad zachowaniem się cukru w płynie mózgowo-rdzeniowym u dzieci leczonych streptomycyną z powodu gruźliczego zapalenia opon mózg.-rdz.* /11.XII.1950/; lek. Jerzy Czarnowski ur. w Mławie, nt. *Wpływ adenotomii i tonsillektomii na odczyn opadania krwinek i obraz morfologiczny krwi u dzieci* /21.XII.1950/; lek. Stanisław Zygmunt Nowak ur. w Wielgomłynach, nt.: *Badania nad wpływem streptomycyny na krzepliwość krwi u dzieci gruźliczych* /13.II.1951/; lek. Tadeusz Boczoń ur. w Zalesiu, nt.: *Wyniki masowych badań dzieci w rejonie Wilamowic ze szczególnym uwzględnieniem zakażenia gruźliczego* /13.III.1951/; lek. Leokadia Florkiewicz ur. w Gąbinie, nt.: *Białko i jego frakcje w surowicy oraz morfologia w jadzicy u niemowląt* /29.XI.1951/; lek. Edward Szubert /1951r./; lek. Barbara Andrzejewska ur. w Łowiczu, nt. *Skuteczność gammaglobuliny w zwalczaniu zakażeń wewnątrzszpitalnych odrą* /30.VI.1952/; prof. K. Jonscher był promotorem pracy lek. Kazimierza Bartela ur. w Kalwarii Zebrzyd.: *Leczenie naczynek skóry u dzieci met. Charonk'a* /30.VI.1952/; lek. Maria Bartoszewicz- Holendzka /1952r./ Łącznie w tych latach pod opieką prof. Karola Jonschera doktoryzowało się 22 lekarzy. Pod opieką prof. Adama Wrzoska obroniła pracę doktorską: lek. Jadwiga Kapłańska ur. w Brodach, woj. tarnopolskie, nt.: *Zasługi dr Józefa Brudzińskiego dla pediatrii polskiej* /14.XII.1945/. Wg.

²⁷² Dokumentacja Dziekanatu I Wydziału Lekarskiego UMP; wykaz doktoratów z lat 1945-1952, /z uprzejmości Pani Kierownik Elżbiety Marciniak/.

przytoczonego źródła (wykaz habilitacji i doktoratów uzyskanych w U.P. opracowany w Dziekanacie I Wydziału Lekarskiego UMP-dzięki uprzejmości p. Kierownik Elżbiety Marciniak) pierwszą habilitację w zakresie pediatrii w U.P. po II wojnie przeprowadził dr med. Bolesław Górnicki z Warszawy / 1947r./ Kolejną na podstawie pracy: *Zagadnienie zapaleń ucha środkowego u niemowląt (jako powikłań niektórych schorzeń infekcyjnych wieku dziecięcego)* przeprowadził dr med. Teodor Rafiński /zatw.16.III.1950/. Źródło- jw.

Drukiem ogłoszono 53 prace naukowe, z czego 20 prof.Karola Jonscher, a wśród nich : *Opieka zdrowotna na wsi /1944/, W sprawie epidemii błonicy /1945/, Śp. prof. dr Janusz Zeyland /1947/, Zapobieganie i leczenie gruźlicy u dzieci /referat programowy na V Międzynarod. Zjeździe Pediatrów w Nowym Jorku 1947r/, Badanie, semiotyka i ważniejsze zasady leczenia w pediatrii, Warszawa 1947,s. 327,il., Higiena i żywienie niemowląt, Wyd. 4 Poznań, 1947 ss.212, Kiła wczesna wrodzona i jej leczenie /1948/. Dr med. T.Rafiński opublikował m. in.: *Badania nad oddychaniem u wcześniaków /1945/, Wpływ Wit. A na przemianę podstawową u dzieci z nadczynnością tarczycy /1945/, Wartość rozpoznawcza tzw. szybkiego odczynu tuberkulinowego Sutherlanda /1946/, Higiena niemowląt /1947/, Szybkie leczenie ropnych wysięków opłucnych /1948/; z kolei dr A. Kurowska-Taylorowa opublikowała: *Śmiertelność noworodków” /1947/, Przyczynek do konfliktu serologicznego między matką a dzieckiem” /1948/; Streptomycyna w leczeniu biegunek u niemowląt” /1949/; Ostre pneumokokowe zapalenie otrzewnej u dzieci leczonych daganem” /1949/; Przypadek białaczki u 8-letniej dziewczynki /1949/. Dr L. Dembińska-Widy była autorką doniesienia: *Leczenie krztuśca streptomycyną /1948/; dr J.Jasielska: Przebieg kliniczny gruźliczego zapalenia opon mózgowo-rdzeniowych w czasie leczenia streptomycyną /1951/; dr Roman Rafiński: Przyczynek do techniki nakłucia jamy sułkowej u niemowląt. /1949/; dr. J. Kapłańska: Przypadek duru brzuszno-kręgosłupowego u 2,5 letniej dziewczynki o niezwykle przebiegu /1948/; dr I. Bielicka: Przypadek pierwotnego zespołu gruźlicy płuc u wcześniaka z wyjątkowo krótkim okresem inkubacyjnym /1948/; dr H. Tomaszewska: Choroby zakaźne, Poznań,1947, s.63, Dziecko i wódka, Poznań 1948, s.55, dr Olech Szczepski: *Leczenie gruźlicy prosówkowej streptomycyną na podst. spostrzeżeń Kliniki Chorób Dziecięcych UP”/1949/.*²⁷³ Początek lat 50-tych przyniósł epidemiczne zachorowania na chorobę Heinego –Medina , których zwalczanie obfitowało w prace naukowe rejestrujące zdobyte doświadczenie i tak: prof.K.Jonscher, O. Szczepski ,O.Taszycka opublikowali: *Klinika wczesnych objawów poliomyelitis w ostatniej epidemii i ich znaczenie dla wczesnej diagnostyki*, Ped.Pol. T.27:1952 Nr 7; Fojudzki E., Gerwelowa H., Jonscher K., Skalmowski T.: *Leczenie porażenia dziecięcego nagminnego w okresie ostrym /1951/; Jonscher K., Rafiński T., Szczepski O., Taszycka K.: Leczenie stanów porażennych w chorobie Heinego-Medina szczepionką przeciw wściekliźnie /1954/.* Poszerzał się zakres zainteresowań****

²⁷³ *Kronika Uniwersytetu Poznańskiego za lata akademickie 1945- 1954/55*, Poznań,MCMLVIII, s.283-286

naukowych nowymi możliwościami leczniczymi i nowymi lekami, np.: *Pierwsze próby leczenia gruźlicy hydrazylem kwasu izonikotynowego /1952/* autorstwa: Jonscher K., Fojudzki E., Nowak S., Szczepki O.; *Trzy przypadki grzybicy skóry wyleczone aureomycyną /1953/*, aut.: Jonscher K., Fojudzki E., Koszutski A., Szczepki O.; *Próby zastosowania prep. torfowego w otolaryngologii u dzieci /1950/*, aut.: Rafiński R.; *Badania nad bakteriostatycznymi właściwościami torfu /1950/*, aut.: Rafiński T., Fojudzki E.; *Oporność prątka na działanie streptomycyny /1950/*, aut.: Szczepki O. W roku 1951 pojawiły się prace dot. problematyki noworodków: *Przyczynę do toksoplazmozy wrodzonej u dzieci*; Dembińska-Widy L., Kurowska-Taylorowa A.; *Dwa przypadki transfuzji krwi u noworodków z chorobą hemolityczną* Jerzykowska-Kuleszyna K.; jak również: *Sposoby pobierania szpiku u dzieci* Gerwelowa H.; *Tularemia* Rafiński T.; kolejny **rok 1952** przyniósł: *Przypadek białaczki u dziecka leczony aminopteryną oraz przypadek odczynu białaczkowego w przebiegu zakażenia*; Gerwelowa H., Szczepki O.; *Światła i cienie stosowania antybiotyków w pediatrii* Jonscher K.; *Łatwa technika bronchografii u niemowląt i dzieci* Rafiński R.; **w nast. roku**: *Wyniki leczenia kiły wrodzonej wczesnej* Dembińska-Widy L.; *Odrębności zakażenia gościcowego u dzieci i jego leczenie* Jonscher K.; *Biegunki odrowe u niemowląt* Kurowska-Taylorowa A.; *Próby leczenia nosicielstwa błonicy u dzieci aureomycyną i wyciągiem z torfu* Rafiński T.; **Rok 1954** przyniósł m.in. prace: *Wpływ hormonu kortykotropowego i kortyzonu na stan białka, cholesterolu, fosforu i fosfatazy w surowicy chorych na gościec pierwotnie przewlekły* Sobota S., Fojudzki E.; *Ośrodkowy układ nerwowy w chorobie gościcowej u dzieci na podstawie piśmiennictwa radzieckiego* Taszycka K. W kolejnym **roku 1955** ukazały się m.in.: *Zachowanie się flory bakteryjnej u niemowląt leczonych chloromycetyną* Bedryńska-Dobek M., Kurowska-Taylorowa A.; *Ocena wyników leczenia penicyliną kiły wrodzonej* Dembińska-Widy L.; *Drgawki w wieku dziecięcym* Jonscher K.;

Przypadek marskości wątroby w następstwie choroby hemolitycznej noworodka Radwańska U.; *Róża oraz Tężec* Rafiński T.- rozdziały w podręczniku *Pediatrica Kliniczna* pod red. R. Barańskiego.²⁷⁴

Decyzją Rady Ministrów z 24. X. 1949r. z **dniem 1.I. 1950r.** powołano wydział z Uniwersytetu Poznańskiego- Akademię Lekarską, przemianowaną w dniu 3. III. 1950r. na **Akademię Medyczną** obejmującą obok Wydziału Lekarskiego z Oddziałem Stomatologicznym, Wydział Farmaceutyczny. W tym samym dniu wydzielono z kolei z AM Studium Wychowania Fizycznego powołując samodzielną Wyższą Szkołę Wychowania Fizycznego.²⁷⁵ Komisja z prof. B. Kuryłowiczem na czele, z udziałem prof.K. Jonschera, jako delegata Ministra Zdrowia, dokonała

²⁷⁴ *Bibliografia publikacji z lat 1945-1955* (Dziesięciolecie pracy naukowej Wydziału Lekarskiego i Farmaceutycznego Uniwersytetu Poznańskiego oraz Akademii Medycznej w Poznaniu), A.M., Poznań, 1958, s.202-207

²⁷⁵ Maria Mastyrńska, *Powstanie Akademii Medycznej, jej rozwój instytucjonalny oraz głównych kierunków badawczych w medycynie i stomatologii w latach 1950-1969*, Organizacja Akademii

przejęcia nieruchomości stanowiących majątek wydzielonej uczelni, w tym budynek Kliniki Chorób Dziecięcych przy ul. Marii Magdaleny 14. Pierwszym mianowanym rektorem AM został prof. Tadeusz Kurkiewicz/1950-1952/, kolejnymi profesorowie: E. Czarnecki, Jan Roguski, Anatol Dowżenko. Pierwszym rektorem z wyboru Senatu Uczelni był prof. Antoni Horst/1957-1959/, kolejnymi profesorowie: Wiktor Dega, Aleksander Zakrzewski, Olech Szczepski/1962-1964/, Witold Michałkiewicz. W skład Senatu w tych latach, obok przedstawicieli pracowników naukowych wchodziłi: „...delegaci pomocniczych pracowników(...)dwóch delegatów Rady Zakładowej Związku Zawodowego (później jeden). Przez pewien czas (1953-1955) przedstawiciele organizacji młodzieżowej, jak Związku Młodzieży Polskiej i Zrzeszenia Studentów Polskich. Od r. 1954/55 był zapraszany sekretarz Komitetu Uczelnianego PZPR, a stale uczestniczył od r. akad.1960/61.”²⁷⁶ Jak podaje prof. Mieczysław Stański z chwilą powstania AM liczyła łącznie 37 katedr, w tym 25 teoretycznych i 12 klinicznych. Miarą przyszłego rozwoju jest liczba 47 katedr, w tym 27 teoretycznych i 20 klinicznych w 1968r.²⁷⁷ W styczniu 1968r. przy II Katedrze i Klinice Chorób Dziecięcych powstał Zakład Propedeutyki Pediatricznej z kierownikiem doc. Marią Goncerzewicz. Trzeba też wspomnieć, że w 1955r. przy I Klinice Położnictwa i Chorób Kobięcych powstała pracownia patomorfologii płodu i noworodka, która była początkiem intensywnego rozwoju tego kierunku badań oraz zagadnień patofizjologii noworodka, czego wyrazem była publikacja podręcznika z 1964r.: *Fizjologia noworodka i wcześniaka*, aut.: Jerzykowska K., Żywicka-Twarowska I.²⁷⁸

Następowały kolejne zmiany administracyjne; podporządkowanie z początkiem lat 50-tych szpitali klinicznych Ministerstwu Zdrowia zastąpiono ich rozdziałem i podległością rektorowi. Od stycznia 1955r. Szpital przy ul. Długiej noszący imię Iwana Pawłowa obejmował również Klinikę Chorób Dziecięcych przy ul. Marii Magdaleny 14.

30 Czerwca 1955r. umarł profesor KAROL JONSCHER. Kierownikiem Katedry i Kliniki został prof. Teodor Rafiński /prof. nadzwycz. od października 1954r./, samodzielny prac. nauki byli: doc. Roman Rafiński /habilitacja 23.3.1956/ oraz doc. Olech Szczepski /hab. 30.3.1955r./, adiunktami: dr Aleksandra Taylor-Kurowska/ do 8.1953r./, lek. Maria Goncerzewicz /do grudnia 1956r./, mgr Edmund Fojudzki/ od 10.1955r./, lek. Krystyna Taszycka/ do 1.1957r./, dr Stanisław Nowak /do 1964r./; starszymi asyst. byli: dr Ludomira Widy /do 8.1954r./, dr Hanna Gerwelowa /do 4.1952r./, dr Leokadia Florkiewiczowa/ od 6.1951r./ lek. Anna Goleniowa /od

Medycznej, W 50-Lecie rozwoju nauk medycznych w Poznaniu 1920-1970, red. Mieczysław Stański, PWN, Poznań, 1969, s.70

²⁷⁶ M. Mastyńska, Tamże, s.74-75

²⁷⁷ M. Stański, *W 50-Lecie rozwoju nauk med. w Poznaniu*, PWN, Poznań, 1969, s.9; P.s./nieco inne liczby podaje w swym opracowaniu Maria Mastyńska/jw./: "Z chwilą utworzenia Akademii na Wydz. Lek. istniało 15 katedr teoretycznych z połączonymi zakładami, jeden samodzielny zakład teoretyczny, 12 katedr klinicznych oraz oddział stomatologiczny złożony z 3 zakładów.", s.72

²⁷⁸ M. Mastyńska, Tamże, s.113

10.1954r./ mgr Lilianna Jeżowa /od 12.1955r./, lek. Urszula Radwańska /od 4.1951r./, lek. Edmund Nawrocki /od 9.1950r./, asystentami byli: lek. Helena Cieślak /do 3.1953r./, lek. Hanna Komierowska /do 10.1952r./, lek. Zofia Moskalewska /do 12.1952r./, lek. Zbigniew Sułczyński /do 8.1954r./, lek. Krystyna Pikulska /do 9.1957r./, lek. Romana Pikulska- Rutha /do 8.1953r./, lek. Marian Malesza /do 3.1953r./, lek. Halina Chobot /od 9. 1953r./, lek. Krystyna Fellmann /do 12. 1956r./, lek. Jera Mejer /do 12. 1956r./, lek. Janina Rachocka /do 12. 1956r./, Eugenia Jaśko-Mamońska / od 11. 1952r./, lek. Alicja Budzyńska- Kozanecka /od 2. 1957r./, lek. Weronika Pancewicz- Olszewska / od 2.1957r./, lek. Alina Gundermann /od 9. 1957r./, młodszy asyst.: lek. Zbigniew Kurowski /do 11.1950r./, lek. Stanisław Szymczyk/ do 8.1951r./, lek. Ireneusz Kromer /do 6. 1951r./, lek. Maria Holendzka /do 11. 1951r./, lek. Maria Kaden- Uliszewska /do 8. 1951r./, lek. Wanda Radzicka /do 8. 1951r./, lek. Aniela Bolland /do 8. 1952r./, lek. Alfred Koszutski /do 8. 1952r./, lek. Kazimierz Kozłowski /do 10.1952r./, lek. Lech Sztymela /do 10. 1952r./, lek. Czesław Żychowicz /do 10. 1952r./.

Klinika zatrudniała też 9 pracowników naukowo-technicznych. Pracowała na bazie 70 łóżek na łącznej powierzchni 3100 m² i podzielona była na Oddziały: Niemowlęcy, Wewnętrzny, Gruźliczy, Obserwacyjny. Posiadała Pracownie: Biochemiczną, Mikrobiologiczną, Hematologiczną, Kardiologiczną, Laboratorium Chemiczne, Pracownię Rentgenowską i Zwierzętarnię doświadczalną. Funkcjonował w Klinice Gabinet Laryngologiczny z ośrodkiem bronchoskopii dziecięcej /doc. Roman Rafiński/ oraz Przychodnia Rejonowa D i D-1, Poradnie: Endokrynologiczna, Hematologiczna i Reumatologiczna. Klinika kontynuowała dotychczasową tematykę badawczą w zakresie chorób zakaźnych, zwalczania ostrych infekcji, biegunek i toksykoz, rozwijały się badania nad lekoopornością bakterii, zagadn. kardiologii, nefrologii i hematologii dziecięcej, np. rola erytropoetyny w niedokrwistościach/ dr U. Radwańska/.²⁷⁹ Prowadzone były nowatorskie próby leczenia, np. wymienne przetaczanie krwi w ciężkich posocznicach, met. immunomodulacji szczep. Delbeta w leczeniu astmy oskrzelowej oraz białaczki /gdy nie były jeszcze znane podstawy immunologii nowotworów/, rozwijały się balneologiczne met. leczenia w alergii i przewlekłych chorobach płuc u dzieci na bazie Sanatoryjnego Ośrodka Naukowo-Badawczego w Kołobrzegu /Rafiński T.,Chobot-Maciejewska H./²⁸⁰ Prowadzono wykłady popularyzujące zagadnienia szczepień ochronnych, zaburzeń nerwowych i higieny dziecka szkolnego/ prof.T.Rafiński i adiunkt S. Nowak/. W klinice szkolili się lekarze z województw: poznańskiego, zielonogórskiego i koszalińskiego. W tych latach na bazie Kliniki oprócz doc. Romana Rafińskiego /1956r./ i doc. Olecha Szczepkiego /1955r./ habilitację uzyskała dr med. Kazimiera Jerzykowska /10.1955/.²⁸¹

²⁷⁹ M.Mastyńska, *W 50-Lecie rozwoju nauk medycznych w Poznaniu 1920-1970*, red. Mieczysław Stański, PWN, Poznań, 1969, s.111-112

²⁸⁰ Marian Krawczyński, *Katedra i Klinika Pediatrii UP (1923-1949)*, 24.IV.2007, opr. dostępne w Bibliotece SPSK-5, /za zgodą autora/.

²⁸¹ Wykaz: *Docenci- habilitowani i mianowani na Wydz. Lek. U.P. i A. M./* dzięki uprzejmości kier. Dziekanatu I Wydz. Lek. UMP p. Elżbiety Marciniak/.

W roku akademickim 1956/57 skład osobowy Kliniki Chorób Dzieci AM przedstawiał się następująco: kierownik p.o.- prof. Teodor Rafiński; samodzielny prac. nauki- doc. Olech Szczepki; adiunkci: dr Roman Rafiński, lek. Maria Goncerzewicz, mgr chem. Edmund Fojudzki; st. asystenci: dr Leokadia Florkiewicz, lek. Krystyna Taszycka, mgr biol. Lilianna Jeżowa; asystenci: lek. Halina Chobot, lek. Krystyna Fellmann, lek. Anna Golenia, lek. Eugenia Jaśko, lek. Jera Mejer, lek. Edmund Nawrocki, lek. Krystyna Pikulska, lek. Janina Rachocka, lek. Urszula Radwańska; aspiranci: Danuta Szymendera, lek. Krzysztof Dzikowski; stypendyści Min. Zdr.: lek. Feliks Dederko, lek. Weronika Pancewicz-Olszewska. Ponadto zatrudnionych było 7 prac. nauk.-techn., 10 prac. administr., 16 pielęgniarek, 13 mł. piel., 35 salowych.²⁸²

W grudniu 1956 r. w kilku salach Oddziału Niemowlęcego Woj. Szpitala Dziecięcego im. B. Kryszewicza /dawny Św. Józefa/ utworzona została **II Katedra i Klinika Chorób Dzieci** pod kierownictwem doc. Olecha Szczepkiego.²⁸³ W skład zespołu lekarskiego Kliniki weszli: adiunkci- Maria Goncerzewicz, Krystyna Taszycka, asystenci- Maria Chmielowa, Krystyna Fellmann, Krystyna Lewandowska, Jolanta Mikołajczyk, Zofia Opatowicz, Kazimierz Bartkowiak. Do zespołu tego włączyli się lekarze etatowi Szpitala Dziecięcego: T.Wójciak, B. Biedrzyńska, M. Rybicka, M. Januszewska, M. Kempka, Z. Jezierska, M. Gumowska i inni. Wśród pielęgniarek wyróżniały się: Kamila Szulc /piel. oddziałowa/ i Iwona Lichnowska. Grono asystentów wspomagali wolontariusze: B. Milla, Janusz Maciejewski, Krystyna Krzywińska, B.Gąsiorowska, J. Grzebiliszewski, R. Sikorska, B. Jasińska, Z. Gregoruk J. Korbas. W tym okresie rozwoju II Kliniki pod kierunkiem doc. O. Szczepkiego stopień doktora medycyny uzyskali asystenci: Maria Goncerzewicz /1959/, Maria Chmielowa /1960/, Krystyna Taszycka /1960/ oraz lekarze spoza Kliniki: W.Sapiński, K. Pęcherek, J.Wierzejewska-Kotzura, A.Sapiński. Natomiast specjalizację z pediatrii uzyskali lekarze: B.Milla, J.Maciejewski, K.Krzywińska, B.Gąsiorowska, J.Grzebiliszewski, R.Sikorska, B.Jasińska, Z.Gregoruk, J.Korbas. Należy wspomnieć, że w tych latach doc. O. Szczepki pełnił funkcję specjalisty wojewódzkiego w zakr. pediatrii dla woj. olsztyńskiego, natomiast dr Maria Goncerzewicz dla woj. zielonogórskiego. Wśród 43 opublikowanych w tym okresie prac przejawia się różnorodność zainteresowań naukowych zespołu Kliniki /s.76/.

Wydaje się konieczne przytoczenie w tym miejscu, dorobku naukowego zespołu **lekarskiego Wojew. Szpit. Dziec. im. Bol. Kryszewicza** współpracującego z II Kliniką Chorób Dziecięcych, którego lekarze: „...w zwykłym szpitalu dziecięcym bez pracowni naukowych, nie tylko nadążali za ówczesnym postępowaniem medycyny, ale

²⁸² *Skład Osobowy (wg stanu na dzień 15.II.1956) i Spis Wykładów w roku akadem. 1956/57r.* A.M. w Poznaniu, Poznań, 1956, s.28.

²⁸³ Decyzja zapadła 13 czerwca 1955r. i pierwotnie planowano umieszczenie jej w bud. po Stacji Krwiodawstwa przy ul. Szamarzewskiego. Ostatecznie uruchomienie nastąpiło po uzyskaniu siedziby w budynku Wojew. Szpit. Dziecięcego przy ul. Św. Józefa; źródło: Jan Drzewiński, *Rozwój bazy*

wnosili swój własny trwały wkład w jej dynamiczny rozwój i postęp."Wśród 206 prac ogłoszonych w okresie po 1945r. /do lat 70-tych/ znalazły się doniesienia dotyczące gruźlicy, płonicy, wzw, poliomyelitis /epidemia w 1968r. z 210 przypadkami w Poznaniu/, opis zespołu WPW u dzieci / pierwszy opisany w Polsce/, również pierwszy opis w kraju zesp. Nicolau'a, praca kliniczno-anatomopatologiczna o zawale płuc u niemowląt, prace doświadczalne w zakr. sedymentografii i tromboelastografii. Do osiągnięć tych należy również zaliczyć prace habilitacyjne w zakr. pediatrii dra Tadeusza Skalmowskiego i dra Mieczysława Walczaka oraz 19 prac doktorskich.²⁸⁴ W latach 1950-1957 specjalizacje w zakresie pediatrii uzyskali w ramach pracy i staży w Klinice lekarze: O. Szczepski, St. Nowak, A. Taylor, H. Zwoździak, L. Widy, J. Jasielska, M. Goncerzewicz, W. Radzicka, L. Florkiewicz, A. Golenia, K. Taszycka, M. Bartoszewicz, A. Koszutski, U. Rybakowska, D. Szymendera, H. Beger- Bykowska, H. Chobot, Z. Niemczykiewicz, I. Zrazmus /Erazmus?-aut./, H. Stelmaszak, U. Radwańska, C. Gundermann, E. Jaško, W. Olszewska.²⁸⁵

W kolejnych latach skład osobowy ww. katedr i klinik przedstawiał się następująco: w roku akademickim **1957/58 Katedra i I Klinika Chorób Dziecięcych**: kierownik- prof. nadzw. Teodor Rafiński, samodzielny prac. nauki-doc. Roman Rafiński, adiunkci- dr Stanisław Nowak, mgr chemii Edmund Fojudzki, st. asyst.-dr Leokadia Florkiewicz, lek. Anna Goleniowa, mgr Lilianna Jeż, lek. Edmund Nawrocki, lek. Urszula Radwańska; asystenci- lek Alicja Budzyńska- Kozanecka, lek. Halina Chobot, lek. Cecylia, Alina Gundermann, lek. Eugenia Jaško, lek. Jera Mejer, lek. Weronika Olszewska, lek. Krystyna Pikulska; aspiranci- lek. Danuta Szymendera, lek. Krzysztof Dzikowski; wolontariusze- lek. Urszula Rybakowska, lek. Grzymisława Stoińska, dr Ludomira Dembińska-Widy, lek. Kazimierz Kozłowski. Ponadto Klinika zatrudniała 9 prac. naukowo-technicznych, 6 prac. administracji, 15 pielęgniarek, 11 młodszych piel., 9 salowych.

W tym samym roku akademickim **II Klinika Chorób Dziecięcych** pracowała w zespole: kier.(p.o.) doc. Olech Szczepski; adiunkci- lek. Maria Goncerzewicz, lek. Krystyna Taszycka; asystenci- lek. Maria Chmielowa, lek. Krystyna Fellmann, lek. Krystyna Lewandowska, lek. Jolanta Mikołajczyk, lek. Zofia Opatowicz. Spis wymienia 1 pracownika administracji.²⁸⁶

Skład w r. **1958/59** stanowili: w **I Katedrze i Klinice Chorób Dziecięcych**- kier. prof. nadzw. Teodor Rafiński; samodz. prac. nauki- doc. Roman Rafiński; adiunkci- dr Stanisław Nowak, mgr chemii Edmund Fojudzki; st. asyst.- dr Leokadia Florkiewicz,

materiałnej nauk medycznych, Księga Pamiątkowa w 80-Lecie Uniwersyteckiego Wydziału Lekarskiego w Poznaniu, Studia i materiały, pod red. Romana K. Meissnera, Poznań, 2001, s.163-165

²⁸⁴ E. Błaszczyk, Tamże/ cytat i informację/ s.204-205

²⁸⁵ *Kronika Akademii Medycznej w Poznaniu od 01.stycznia 1950r. do 30. Września 1957r.* Tom II, Wyd. AM, Poznań, 1959, s.58

²⁸⁶ *Skład Osobowy/wg stanu na dzień 15 III 1957, Spis Wykładów w roku akadem. 1957/58*, Akademia Medyczna w Poznaniu, Poznań, 1957s.30-31

lek. Anna Golenia, mgr chem./ biol.-aut./ Lilianna Jeż, lek. Edmund Nawrocki, lek. Urszula Radwańska; asystenci- lek. Alicja Budzyńska-Kozanecka, lek. Halina Chobot, lek. Cecylia, Alina Gundermann, lek. Eugenia Jaśko, lek. Jera Mejer, lek. Weronika Olszewska, lek. Kazimierz Kozłowski, lek. Urszula Rybakowska; aspiranci- lek. Danuta Szymendera, lek. Krzysztof Dzikowski; wolontariusze- dr Ludomira Dembińska-Widy, lek. Maria Majkowska, lek. Danuta Płoskoń, lek. Stanisław Rogulski, lek. Aleksander Januszkiewicz, lek. Wiesława Styczniewicz, lek. Ludmiła Rzepczyk, lek. Wojciech Rossowski. Nadto zatrudnionych było 9 prac. naukowo-technicznych / w tym p. Krystyna Strzykała- patrz wspomnienie s. 283./, 9 prac. administr., 21 pielęgniarek i 7 piel. młodszych oraz 9 salowych.

W tym samym roku skład osobowy **II Katedry i Kliniki Chorób Dziecięcych** stanowili: kierownik (p.o.) doc. Olech Szczepski; adiunkci: lek. Maria Goncerzewicz, lek. Krystyna Taszycka; st. asyst.- lek. Krystyna Fellmann; asystenci- lek. Kazimierz Bartkowiak, lek. Maria Chmielowa, lek. Krystyna Lewandowska, lek. Jolanta Mikołajczyk, lek. Zofia Opatowicz. Zatrudnieni byli też 2 prac. naukowo-techn. I 1 prac. administr.²⁸⁷

9. II KLINIKA CHORÓB DZIECI- LATA 1961 - 1969

W maju 1961r. II Klinika Chorób Dzieci otrzymała nową siedzibę w budynku I Kliniki Ginekologiczno-Położniczej od ul. Jackowskiego 42 po wyprowadzeniu się Wojewódzkiej Stacji Krwiodawstwa, powiększając bazę łóżkową do 50. Z zagadnień naukowych na plan pierwszy wysuwają się: nefrologia/ dr J. Maciejewski/, kardiologia / dr J. Rachocka/, endokrynologia / dr M. Walczak/, zaburzenia metabolizmu, w tym zab. fenyloalaniny i tyrozyny /dr M. Goncerzewicz/.Klinika dysponowała gabinetem laryngologicznym /doc.A.Soboczyński/ oraz laboratorium analitycznym /mgr A. Waligóra/.²⁸⁸

W przytoczonym kształcie organizacyjnym i w oparciu o omówioną bazę materialną funkcjonowały obie Katedry i Kliniki pediatryczne do 1969r., kiedy to na mocy Rozporządzenia Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z 4 lipca 1969r. (Dz. Urz. MZiOS Nr 15/69, poz.46), z mocą od **1 sierpnia 1969r. utworzono** na Wydziale Lekarskim A. M. w **Poznaniu Instytut Pediatrii**.²⁸⁹

Skład osobowy I Katedry i Kliniki stanowili w roku akad. **1961/62**: kierownik- prof.nadzw. Teodor Rafiński; samodz. prac. nauk.- doc. Roman Rafiński; adiunkci- dr Stanisław Nowak i mgr chemii Edmund Fojudzki; st. asyst.- lek. Halina Chobot-Maciejewska, lek. Krzysztof Dzikowski, dr Leokadia Florkiewicz, dr Anna Golenia,

²⁸⁷ *Skład Osobowy /wg stanu na dzień 15 V 1958/ i Spis Wykładów w roku akadem. 1958/59, Akademia Medyczna w Poznaniu, Poznan, 1958,s.37-38*

²⁸⁸ M.Krawczyński, *75-Lat poznańskiej pediatrii akademickiej(1922-1997)*,Pediatria Polska,1998,LXXIII,8,s.806

lek. Alicja Budzyńska-Kozanecka, lek. Kazimierz Kozłowski, dr Urszula Radwańska, lek. Urszula Rybakowska; asystenci- lek. Danuta Cesarska, lek. Waław Zagajewski; wolontariusze- lek. Józefa Brączkowska, dr Ludomira Dembińska-Widy, lek. Danuta Matłoz, lek. Jadwiga Orszulak, lek. Zdzisława Pawlak, lek. Aleksandra Pośluszna, lek. Emilia Ritter; lek. PSK: lek. Aleksander Januszkiewicz, lek. Eugenia Jaśko; asyst. techn.: mgr biol. Lilianna Jeż. Nadto zatrudnionych było 9 laborantów, 6 prac. administr., 25 pielęgniarek, 4 młodsze piel., 12 salowych.

W tym samym roku skład osobowy **II Katedry i Kliniki Pediatrycznej** stanowili: kierownik- prof. nadzw. Olech Szczepski; adiunkci- dr Maria Goncerzewicz i dr Krystyna Taszycka; st. asyst.- lek. Jolanta Mikołajczyk, dr Krystyna Fellmann, dr Maria Chmielowa, lek. Krystyna Lewandowska, lek. Kazimierz Bartkowiak; asystenci- lek. Janusz Maciejewski, lek. Krystyna Krzywińska, lek. Janina Rachocka, lek.med. i stom. Maria Stańska; asyst. techniczni: mgr chemii Aleksandra Waligóra, mgr chem. Krystyna Włodarczak, mgr psych. Barbara Gręzicka, mgr chem. Zbigniew Waligóra. Ponadto: 6 laborantów, 2 prac. admin., 9 st. pielęgniarek, 11 mł. Piel., 8 salowych.²⁹⁰

Rok akademicki **1962/63** przyniósł kolejne zmiany w statusie naukowym składów osobowych i tak: **I Katedrę i Klinikę Pediatryczną**²⁹¹ stanowili: kierownik- prof. nadzw. Teodor Rafiński; sam. prac. nauk.- doc. Roman Rafiński; adiunkci- dr n. biol.. Edmund Fojudzki, dr Anna Goleniowa, dr Stanisław Nowak, dr Urszula Radwańska; st. asyst.- lek. Alicja Budzyńska-Kozanecka, lek. Danuta Cesarska, lek. Danuta / Halina-aut./Chobot-Maciejewska, lek. Krzysztof Dzikowski, lek. Kazimierz Kozłowski; asystenci- lek. Barbara Burchardt, lek. Zdzisława Pawlak, lek. Waław Zagajewski; doktoranci- lek. Józefa Brączkowska, lek. Aleksandra Pośluszna; asyst. techn.- mgr biol. Lilianna Jeż. Zatrudnionych było również; 7 laborantów, 6 prac. admin., 25 pielęgn. Dyplomow., 4 piel., 12 salowych.

Tego samego roku skład osobowy **II Katedry i Kliniki Pediatrycznej** stanowili: kierownik- prof. nadzw. Olech Szczepski; adiunkci- dr Maria Goncerzewicz i dr Krystyna Taszycka; st. asyst.- lek. Kazimierz Bartkowiak, dr Maria Chmielowa, dr Krystyna Fellmann, lek. Krystyna Krzywińska, lek. Krystyna Lewandowska, lek. Janusz Maciejewski, lek. Jolanta Mikołajczyk, lek. Janina Rachocka; asystent- lek. med. i stom. Maria Stańska; asyst. techn.- mgr psych. Barbara Gręzicka, mgr chemii Aleksandra Waligóra, mgr chem. Zbigniew Waligóra, mgr biol. Krystyna Włodarczak. Nadto: 5 laborantek, 2 pomoce labor., 2 prac. admin., 12 piel. Dyplom., 8 piel., 8 salowych.

W roku **1964/65** skład osobowy przedstawiał się następująco: **I Katedra i Klinika Pediatryczna**: kierownik- prof. nadzw. Teodor Rafiński; samodz. prac. nauk.- doc.

²⁸⁹ M.Krawczyński, Tamże, s.805-813(806)

²⁹⁰ *Skład Osobowy Akademii Medycznej w Poznaniu w Roku Akadem. 1961/62* /wg. stanu na dzień 1 I 1962r., AM w Poznaniu, Poznań, 1962, s.53-54

²⁹¹ Nazwa: „Klinika Pediatryczna” pojawiła się w tych latach w biuletynach Skład Osobowy AM w Poznaniu w odniesieniu do Klinik Chorób Dzieci.

Roman Rafiński; adiunkci- dr n. biol. Edmund Fojudzki, dr Anna Goleniowa, dr Halina Chobot-Maciejewska, dr Stanisław Nowak; st. asyst.- lek. Alicja Budzyńska-Kozanecka, lek. Krystyna Gniewkowska, dr Kazimierz Kozłowski; asystenci- lek. Barbara Burchardt, lek. Maria Kosicka, lek. Zdzisława Pawlak, lek. Zdzisław /Wacław?-aut./ Zagajewski; doktoranci- lek. Józefa Brączkowska, lek. Aleksandra Połusznia; asyst. techn.- mgr. biol. Lilianna Jeż. Również zatrudnionych było; 9 laborantów, 6 prac. admin., 12 piel. dyplom., 9 pielęgn., 14 salowych.

Skład osobowy **II Katedry i Kliniki Pediatricznej** w tym roku stanowili: kierownik- prof. nadzw. Olech Szczepski; samodz. prac. nauki- doc. Maria Goncerzewicz; adiunkci- dr Maria Chmielowa, dr Krystyna Fellmann, dr Jolanta Mikołajczyk, dr Mieczysław Walczak; st. asystenci- dr Kazimierz Bartkowiak, lek. Krystyna Krzywińska, lek. Krystyna Lewandowska, lek. Janusz Maciejewski, lek. Janina Rachocka; asystenci- lek. Jan Korbas, lek. Irena Kwapisiewicz, lek. Maria Stańska; asyst. techn.- mgr fil. Maria Chrzanowska, mgr psych. Barbara Gręzicka, mgr fil. Zdzisława Hirsch, mgr chem. Anna Narożna, mgr chem. Aleksandra Waligóra, mgr chem. Zbigniew Waligóra, mgr biol. Krystyna Włodarczak. Ponadto pracowało 5 laborantów, 2 pom. labor., 13 pielęgniarek dyplom., 6 asyst. piel., 30 salowych, 1 prac. obsługi.²⁹²

W roku akadem. **1966/67** w **I Katedrze i Klinice Pediatricznej** skład osobowy przedstawiał się następująco: kierownik- prof. nadzw. Teodor Rafiński; samodz. prac. nauki- doc. Roman Rafiński; adiunkci- dr n. biol. Edmund Fojudzki, dr Anna Goleniowa, dr Halina Chobot-Maciejewska, dr Urszula Radwańska; st. asystenci- lek. Alicja/ Barbara?-aut/ Burchardt, lek. Alicja Kozanecka, lek. Wacław Zagajewski, lek. Krystyna Gniewkowska, lek. Maria Kosicka; asystenci- lek. Jerzy Alkiewicz, lek. Danuta Michalewska; doktoranci- lek. Józefa Brączkowska-Rafińska, lek. Aleksandra Połusznia; asyst. nauk.-techn.- mgr fil.(biol.-aut.) Lilianna Jeż; stypendystka- lek. Danuta Matłosz; wolontariusze- lek. Ryszard Janisch, lek. Krystyna Jakubowska, lek. Krystyna Kraśnik, lek. Krystyna Strzembosz. Pracowało również: 8 laborantów, 6 prac. admin., 17 pielęgn. dyplom., 10 asystentek piel., 13 salowych.

Równocześnie w **II Katedrze i Klinice Pediatricznej** : kierownik- prof. zwyczaj. Olech Szczepski; samodz. prac. nauki- doc. Maria Goncerzewicz; adiunkci- dr Maria Chmielowa, dr Kazimierz Bartkowiak, dr Krystyna Fellmann, dr Krystyna Lewandowska, dr Jolanta Mikołajczyk, dr Mieczysław Walczak; st. asyst.: lek. Jan Korbas, lek. Krystyna Krzywińska, lek. Janusz Maciejewski, lek. Janina Rachocka, lek. Maria Stańska; asystent- lek. Karol Bittner; prac. nauk.-techn.- mgr psych. Barbara Gręzicka-Filuś, mgr chem. Anna Narożna, mgr chem. Aleksandra Waligóra, dr chem. Zbigniew Waligóra, mgr biol. Krystyna Włodarczak. Również: 2

²⁹² *Skład Osobowy Akademii Medycznej w Poznaniu /wg stanu na 1 X 1964r./ i Spis Wykładów w roku akademickim 1964/65, Akademia Medyczna w Poznaniu, Poznań, 1964, s.44-45*

pracowników admin., 6 laborantów, 1 dietetyczka, 2 pomoce labor., 14 pielęgn. dyplom., 5 asyst. pielęgn., 10 salowych.²⁹³

Kolejne zmiany w składzie osobowym, w tym nowe nazwiska pojawiły się w roku akademickim **1968/69. I Katedra i Klinika Pediatryczna**: kierownik- prof. nadzw. Teodor Rafiński; samodz. prac. nauk.- doc. Roman Rafiński; adiunkci: doc. Urszula Radwańska, dr Anna Golenia, dr Halina Chobot-Maciejewska, dr Alicja Kozanecka, st. asystenci: lek. Jerzy Alkiewicz, lek. Barbara Burchardt, lek. Krystyna Gniewkowska, lek. Maria Kosicka, lek. Danuta Michalewska, lek. Józefa Rafińska, lek. Wacław Zagajewski; st. asyst. naukowo-techn.: dr n. biol.. Edmund Fojudzki, mgr biol. Lilianna Jeż; doktorant- lek. Danuta Mrozikiewicz. Nadto pracowało: 8 laborantów, 5 pracown. admin., 3 asystentów PSK, 3 wolontariuszy.

W **II Katedrze i Klinice Pediatrycznej** skład osobowy w tym roku przedstawiał się następująco: kierownik- prof. zwyczaj.. Olech Szczepski; samodz. prac. nauki- doc. Mieczysław Walczak; adiunkci: dr Kazimierz Bartkowiak, dr Maria Chmielowa, dr Krystyna Fellmann, dr Krystyna Lewandowska, dr Jolanta Mikołajczyk; st. asyst.: lek. Jan Korbas, lek. Marian Krawczyński, dr Krystyna Krzywińska, dr Janusz Maciejewski, dr Janina Rachocka, lek. Maria Stańska; asystent- lek. Karol Bittner; asyst. nauk.-techn.: mgr psych. Barbara Gręzicka-Filusz, mgr chem. Danuta Topiak-Górska, mgr chem. Aleksandra Waligóra, dr chem. Zbigniew Waligóra, dr mikrobiol. Krystyna Włodarczak; studium doktoranckie: lek. Krystyna Dorywalska, lek. Bogusław Pawlaczyk. Pracowało w tym czasie: 2 pracown. admin., 6 laborantów, 1 dietetyczka, 2 pomoce labor., 14 pielęgn. dyplom., 5 asystent. piel., 10 salowych.²⁹⁴

W roku akademickim **1968/69** w składzie osobowym II Katedry i Kliniki Pediatrycznej pojawia się pozycja: **Zakład Propedeutyki Pediatrii** z kierownikiem- doc. Marią Goncerzewicz oraz asystentami: lek. Stefanią Łuczak i lek. Jerzym Sochą. Zakład zatrudniał też 2 laborantki i 1 pielęgniarkę.²⁹⁵

Wydanie Składu Osobowego AM w Poznaniu na Rok Akademicki **1969/70** po raz pierwszy przedstawia **strukturę Instytutu Pediatrii** formalnie ustanowionego w tym roku. I tak – dyrektor Instytutu, równocześnie dyr. Państwowego Szpitala Klinicznego Nr 5 / z siedzibą przy ul. Szpitalnej 27/33/ : prof. zwyczaj.. Olech Szczepski, zastępca dyrektora Instytutu: prof. nadzw. Teodor Rafiński, z-ca dyrekt. ds. administracyjnych: mgr Irena Mijał. **I Klinika Chorób Dzieci** /nadal w składzie PSK Nr 1, przy ul. Marii Magdaleny 14/- kierownik: prof. nadzw. Teodor Rafiński; samodz. prac. nauki- doc. Urszula Radwańska; adiunkci: doc. Anna Golenia, dr Halina Chobot-Maciejewska, dr Alicja Kozanecka; st. asystenci: lek. Jerzy Alkiewicz, lek. Barbara Burchardt, lek. Krystyna Gniewkowska, lek. Maria Kosicka, lek. Danuta Michalewska, lek. Józefa

²⁹³ *Skład Osobowy Akademii Medycznej w Poznaniu /wg stanu na 1 X 1966r./ i Spis Wykładów w roku akadem. 1966/67, Akademia Medyczna w Poznaniu, Poznań, 1967, s.59-60*

²⁹⁴ *Skład Osobowy Akademii Medycznej w Poznaniu w roku akademickim 1968/69 / wg stanu na 1 X 1968r./, Akademia Medyczna w Poznaniu, Poznań, 1968, s.52-53*

²⁹⁵ Tamże, s.53

Rafińska, lek. Wacław Zagajewski; st. asyst. naukowo-techn.- dr n. biol. Edmund Fojudzki, mgr biol. Lilianna Jeż; doktorant- lek. Danuta Mrozikiewicz. Wymienieni są również: 8 laborantów, 5 prac. administr., 3 asystenci PSK, 4 wolontariusze, 21 pielęgniarek dyplom., 6 asystentek piel., 13 salowych, 1 dietetyczka.

Z kolei **II Klinika Chorób Dzieci** w składzie Instytutu Pediatrii pozostając w siedzibie przy ul. Jackowskiego 42, w strukturze PSK Nr 3: kierownik- prof. zwycz. Olech Szczepski, adiunkci: dr Kazimierz Bartkowiak, dr Maria Chmielowa, dr Krystyna Krzywińska, dr Krystyna Lewandowska, dr Janusz Maciejewski, dr Jolanta Mikołajczyk, dr Janina Rachocka; st. asyst.: dr Jan Korbias, lek. Eugeniusz Korman, lek. Maria Stańska, lek. Karol Bittner; asyst. nauk.-techn.: mgr biol. Danuta Topiak-Górska, mgr chem. Aleksandra Waligóra, dr chem. Zbigniew Waligóra, dr mikrobiol. Krystyna Włodarczak; studium doktoranckie: lek. Krystyna Dorywalska, lek. Bogusław Pawlaczyk; psycholog- mgr Barbara Gręzicka-Filus. Nadto zatrudnieni byli: 2 pracow. admin., 8 laborantów, 1 dietetyczka, 2 pomoce labor., 14 pielęgn. dyplom., 14 asyst. pielęgn., 10 salowych.

Wymienione są też pozostałe kliniki i zakłady uruchamiane w nowej strukturze Instytutu Pediatrii; i tak: **Klinika Chirurgii Dziecięcej** z kierownikiem- doc. Mieczysławem Wójtowiczem; **Klinika Otolaryngologii Dziecięcej**- kierownik: doc. Roman Rafiński; **Zakład Propedeutyki Pediatrii**- kierownik: doc. Maria Goncerzewicz; st. asystent- dr Marian Krawczyński; asystenci: lek. Stefania Łuczak, lek. Elżbieta Rakowska, lek. Jerzy Socha. Również 1 prac. nauk.-techn., 1 pracow. admin., 2 laborantki, 1 pielęgniarka. Następnie **Samodzielna Pracownia Radiologii** z p.o. kierownika- doc. Kazimierz Kozłowski; **Samodzielna Pracownia Endokrynologii**- kierownik: doc. Mieczysław Walczak; **Zakład Biochemii i Analityki**- vacat na stanow. kierownika.²⁹⁶

Opublikowana w 1967r. Kronika i Bibliografia Dorobku Naukowego Akademii Medycznej w Poznaniu- 1957/58—1963/64 wymienia publikacje naukowe poszczególnych Katedr i Klinik AM, w tym obu Klinik Chorób Dziecięcych.

Bibliografia Klinik Pediatrycznych w latach 1958 - 1969 / przykłady/

Wybrane publikacje **I Katedry i Kliniki Chorób Dziecięcych w roku 1958**: Binkowska-Fellmann Krystyna: *Hyperlipidemia samoistna u 4-tygodniowego niemowlęcia*- *Pediatr.Pol.*T.33 nr 3 s.325-329; Cesarska-Szymendera Danuta: *Przypadek płatowego łuszczenia skóry noworodków (Exfoliatio lamellosa cutis neonatorum)*- *Pol.Tyg.Lek.* R 13 nr 46 s.43-45-,il.,bibliogr.,soderz.,sum.; Chobotowa Halina, Majewski Czesław: *Przypadek rozlanego stwardnienia mózgu typu Schildera u 5-letniej dziewczynki rozpoznany za życia*- *Pediatr.Pol.* T 33 nr 10 s.1234-1239, il., bibliogr.;Goleniowa Anna: *Lotne substancje antybiotyczne roślin w leczeniu ran*

²⁹⁶ *Skład Osobowy Akademii Medycznej w Poznaniu w Roku Akademickim 1969/70 /wg stanu na 1 X 1969r./,Akademia Medyczna w Poznaniu, Poznań, 1969,s.24-26*

zakażonych u dzieci.-Pol.Tyg.Lek. R. 13 nr 47 s.1883-1884; Goleniowa Anna, Budzyńska-Kozanecka Alicja: *Przypadki antritis o niezwykle ciężkim przebiegu.*-Pediatr.Pol. T. 33 nr 9 s.1085-1807; Goncerzewicz Maria, Brzezińska-Jeżowa Lilianna: *Badania nad nosicielstwem chorobotwórczych i antybiotykoopornych gronkowców wśród dzieci wiejskich i miejskich.*-Pediatr. Pol. T. 33 nr 3 s.269-275, bibliogr., soderż., sum., res.; Kozłowski Kazimierz: *Nagłe zgony w wieku dziecięcym.*-Pol.Tyg. Lek. R. 13 nr 43 s. 1674-1676.; Rafiński Teodor, Radwańska Urszula: *Leczenie kobaltem niedokrwistości w przebiegu zakażeń u dzieci.*-Pediatr.Pol. T. 33 nr 8 s.897-907.; /łącznie w 1958r.- 14 pozycji ;nry : 1662-1675/. **W roku 1959** opublikowano m. inn.: Cesarska Danuta, Kozłowski Kazimierz: *Metoda leczenia bodźcowego w świetle badań białkowych.*- Pol. Arch. Med. Wewn. T 29 z. 7 s. 891-897, bibliogr., soderż., sum.; Cesarska Danuta, Kozłowski Kazimierz: *Zachowanie się białka w surowicy krwi w nerczycach lipidowych i zespołach nerczycowych u dzieci.*-Pediatr. Pol. T. 34 nr 6 s. 811-819, bibliogr.,soderż., sum., res.; Chobot Halina, Majer Jera: *Analiza porównawcza elektrokardiogramów dzieci dystroficznych i zdrowych.*-Przegl. Lek. r. 15 Ser. 2 nr 8 s.237-240, il.,bibliogr.; Dzikowski Krzysztof: *Etiopatogeneza otyłości u dzieci,* w: Pamiętnik Zjazdowy. Dni Kliniczne Pediatriów Pomorskich i Poznańskich w Bydgoszczy w dn. 10-12 4. 1959r. Bydgoszcz s.110-112.; Dzikowski Krzysztof: *Znaczenie nerwic w patogenezie społecznego nieprzystosowania.*- Tamże s.36-40, tabl.1 bibliogr., streszcz.; Nowak Stanisław, Dzikowski Krzysztof: *Zakażenia ogniskowe w chorobach nerek.*-Przegl.Lek. R. 15 ser. 2 nr 5 s.133-136, bibliogr.; Nowak Stanisław, Fojudzki Edmund: *Badania nad zachowaniem się kwasu glutaminowego w nerwicach dziecięcych.(Doniesienie tymczasowe),* w: Pamiętnik Zjazdowy . Dni Kliniczne Pediatriów Pomorskich i Poznańskich w Bydgoszczy w dn. 10-12 4 1959r., Bydgoszcz s. 21-23, bibliogr.; Rafiński Teodor, Jeżowa Lilianna: *Zachowanie się szczepów gronkowców antybiotykoopornych pod wpływem środków bodźcowych.*-Pediatr.Pol. T. 34 nr 3a XI Ogólnopolski Zjazd Pediatriów we Wrocławiu w dn. 6-8 6 1958, s. 375-380, il. Bibliogr.; *Wartość diagnostyczna oznaczeń poziomu żelaza i miedzi w surowicy krwi w żółtaczce mechanicznej i mięszonej.*[Oprac.] Felicja Kozłowska, Leon Chodera, Elwira Kosińska, Urszula Radwańska, Edmund Fojudzki.- Pol. Tyg. Lek. R. 14 nr 14 s. 641-646, bibliogr.,soderż., sum.; /łącznie w r. 1959- 16 prac; poz.: 1676- 1691/. **Rok 1960** przyniósł m. in. następujące publikacje: Dzikowski Krzysztof: *Choroby gruczołów dokrewnych,* w: *Zarys pediatrii,* pod red. K. Jonschera. Wyd. 2 unowocześnione pod red. T. Rafińskiego. Warszawa s. 381- 427, il.; Dzikowski Krzysztof: *Wydzielanie androgenów pod wpływem gonadotropin u dzieci.(Doniesienie wstępne),* w: *III Zjazd Pol. Tow. Endokrynologicznego w Gdańsku 26-28 9 1960r.,* Gdańsk s. 47-48.; Fojudzki Edmund: *Przemiana kwasowo-zasadowa,* w: *Zarys pediatrii,* pod red. K. Jonschera. Wyd. 2 unowocześn. Pod red. T.Rafińskiego. Warszawa s. 179-183.; Mastyńska Maria, Golenia Anna: *Przyczynę do kurczu wpustu u dzieci.*- Pediatr. Pol. T. 35 nr 8 s. 893-896, tabl. 2, bibliogr.; *Ocena kliniczna wartości preparatu „Devitol”.*[Oprac.] T[teodor] Rafiński, S[stanisław] Nowak, U[Urszula] Rybakowska, E[Edmund] Fojudzki, w: *Działanie lecznicze Wit. D2*

forte. Odbitki z Pamiętnika I Dni Pediatrycznych w dn. 26,27 6 1959r. w Warszawie. Warszawa s. 25-28, bibliogr.; Rafiński Teodor, Olszewska Weronika: *Przyczynki do leczenia powikłań ocznych u dzieci w gruźliczym zapaleniu mózgu i opon.*- *Pediatr. Pol.* T. 35 nr 10 s. 1223-1227, bibliogr., soderż., sum., res.;/ łącznie w 1960r.- 32 pozycje, w tym rozdziały podr. *Zarys pediatrii- jw.; poz.:1692-1723/*. W kolejnym roku **1961** opublikowano m.in.: Chobot-Maciejewska Halina: *Znaczenie talassoterapii w leczeniu dziecięcym.* Cz. 1.- *Wiad. Uzdrow. R.* 6 nr 4 s. 59-65.; Dzikowski Stanisław, Nowak Stanisław: *Badania katamnesticzne w zespole nerczykowym.* W: *Pamiętnik XII Ogólnopolskiego Zjazdu Pediatrów w Poznaniu w dn. 8-11 9 1960 r.* Warszawa, s. 241-242.; Goleniowa Anna, Rafiński Roman: *Badania katamnesticzne dzieci po antrotomiach w przebiegu toksykozy.*- *Otolar. Pol. R.* 15 nr 1 s. 73-76, soderż., sum.; Kozłowski Kazimierz, Zychowicz Czesław: *Diagnostische Schwierigkeiten bei den primären Lungen Tumoren von Kindern.*- *M Schr. Kinderheilk.* Bd. 109 H. 10 s. 462-467, il., bibliogr.; Nowak Stanisław, Jeżowa Liliana: *Flora jelitowa w czasie leczenia gruźlicy u dzieci.*- *Gruźl. T.* 29 nr 11 s. 945-947, bibliogr., soderż., sum.; Radwańska Urszula: *Badania Gospodarki żelazowej u dzieci.* Poznań, PWN 8' ss. 53, il., bibliogr., sum., PTPN. Wydz. Lek., Prace Kom. Med. Dośw. T. 20 z. 5; Rafiński Teodor, Nowak Stanisław: *Analiza wyników leczenia zespołu nerczykowego.* W: *Pamiętnik XII Zjazdu Pediatrów w Poznaniu w dn. 8-11 9 1960.* Warszawa, s. 243-246, il.; /łącznie w 1061r.-24 poz., nry 1724-1747/. **Rok 1962** to m. in. pozycje: Goleniowa Anna, Nowak Stanisław: *Technika najczęstszych zabiegów u dzieci.* Warszawa, PZWL 8' s. 98, il. Biblioteka Lekarza Praktyka. T. 36; Kozanecka Alicja, Radwańska Urszula: *Wewnątrzmaciczne krwawienie płodu do krążenia matki jako przyczyna niedokrwistości u noworodka.*- *Pediatr. Pol.* T. 37 nr 12 s. 1335-1338, il., bibliogr.; Rafiński Roman, Kozłowski Kazimierz: *Trudności diagnostyki wrodziennej aplazji i gipoplazji liogkich u dietiej.*- *Radiologija Diagnostika T.* 3 nr 1 s. 35-38, il., bibliogr., soderż.; Bartkowiak Kazimierz, Kozłowski Kazimierz, Mikołajczyk Jolanta: *Ziarniaki kwasochłonne i ich oporność na leczenie.*- *Pol. Tyg. Lek. R.* 18 nr 39 s. 1445-1449, il., bibliogr., soderż., sum.; Dzikowski Krzysztof: *Zaburzenia gruczołów dokrewnych.* W: *Zarys pediatrii*, pod red. T. Rafińskiego. Wyd. 3 unowocześn. Warszawa, s. 456-504, il.; Kozłowski Kazimierz: *Radiologia dziecięca.* W: *Zarys pediatrii.* Pod red. T. Rafińskiego. Wyd. 3 unowocześn. Warszawa s. 87-95, lustr.; Nowak Stanisław: *Choroby kolagenowe.* Tamże, s. 852- 855.; Radwańska Urszula: *Choroby krwi i narządów krwiotwórczych oraz Nowotwory u dzieci.* Tamże, s. 417-452 oraz s. 654-660.; Rafiński Roman: *Wartość bronchoskopii i bronchografii w przewlekłych i nawracających zapaleniach płuc u dzieci.* W: *Pamiętnik IV Dni Klinicznych Pediatrów Pomorskich w dn. 20-21 9 1963r. w Koszalinie.* *Pol. Tow. Pediatr. Oddz. Koszal. Koszalin* s. 129-138, il.; /łącznie w 1962r.- 50 pozycji, w tym rozdziały 3 wyd. *Zarysu pediatrii /jw./, nry: 1760-1810/*.; **W roku 1964** ukazały się m. in.: Chobot-Maciejewska Halina: *Obraz immunoelektroforetyczny białek surowicy krwi u dzieci z dychawicą oskrzelową [streszcz.].* W: *XIV Ogólnopolski Zjazd Pediatrów w ramach Roku Jubileuszowego 600-Lecia U.J.,* Kraków 15- 17 10 1964r. Kraków s. 162.; Kozłowski Kazimierz: *Metaphyseal*

dysotosis. Report of five familial and two sporadic cases of a mild type.- Amer. J. Roentgenol. V. 91 nr 3 s. 602- 608, il., bibliogr., sum.; *Późne rozpoznanie zatrucia talem u 13-letniego dziecka ustalone badaniem włosów.*[Oprac.] Halina Chobot-Maciejewska, Ludomira Dembińska-Widy, Krzysztof Dzikowski, Wacław Zagajewski.- Pol.Tyg.Lek. R. 19 nr 7 s. 264-266, il. bibliogr., soderz., sum.; Radwańska Urszula, Golenia Anna: *10-Lat wymiennego przetaczania krwi u noworodków.*-Pol.Tyg.Lek. R. 19 nr 20 s. 747-750, il., bibliogr., soderz., sum.; Radwańska Urszula, Mejer Jera, Grodzka Krystyna: *Badania erytropoetyny u matki i noworodka* [streszcz.]. W: XIV Ogólnopolski Zjazd Pediatrików w ramach Roku Jubileuszowego 600-Lecia U.J., Kraków 15-17 10 1964r., Kraków s. 31-32.; Rafiński Teodor, Radwańska Urszula: *Poszukiwania nowych metod leczenia w białaczce u dzieci.* W: XIII Jubileuszowy Ogólnopolski Zjazd Pediatrików[w Warszawie] w dn. 3-5 5 1962r. Warszawa s. 173-175.; *Transfuzja wymienna w leczeniu ciężkich zkażeń u dzieci.* [oprac.] Teodor Rafiński, Urszula Radwańska, Alicja Kozanecka, Józefa Brączkowska.- Przegł. Lek. R. 20 ser. 2 nr 9 s. 394-399, il., bibliogr., soderz., sum.; /łącznie w 1964r.- 23 poz; nry: 1811-1833/.

W tych samych latach **dorobek publikacji naukowych II Katedry i Kliniki Chorób Dziecięcych** przedstawiał się m. in. następująco: **w roku 1958** -Chmielowa Maria: *Odczyny streptolizynowe u dzieci z chorobą reumatyczną.*-Pediatr.Pol. T. 33 nr 7 s. 797-802, bibliogr., soderz., sum.; Dembińska-Widy L[udomira], Nawrocki E[dmund], Szczepski O[Lech]: *Examinations of children after tuberculous encephalomeningitis.*[Streszcz.]- Biul. Pol. Med. Hist. Sci. V 2 nr 1-2 s. 49-50.; Goncerzewicz Maria, Brzezińska-Jeżowa Liliana: *Badania nad nosicielstwem chorobotwórczych i antybiotykoopornych gronkowców wśród dzieci wiejskich i miejskich.*-Pediatr.Pol. T. 33 nr 3 s. 269-275, bibliogr., soderz., sum., res.; Jeliaszewicz Janusz, Goncerzewicz Maria: *Występowanie białka C-reaktywnego w surowicach dzieci ze schorzeniami o etiologii gronkowcowej.*- Pol.Tyg.Lek. R. 13 nr 36 s. 1381- 1384, il., bibliogr.,soderz.,sum.; Szczepski Olech, Sowiński Witold: *Wyprysk dziecięcy w ujęciu pediatri i dermatologa.*- Probl.Lek. R. 5 nr 2 s. 148-164,bibliogr., soderz., sum.; /łącznie ukazało się w 1958r.- 7 publik.;nry: 1835- 1841/. **Rok 1959** przyniósł m.in.: Goncerzewicz M[aria], Lewandowska K[rystyna], Kręglewska I[rena]: *Rola gronkowców w przebiegu biegunek u niemowląt.*-Pediatr.Pol. T. 34 nr 3a . XI Ogólnopolski Zjazd Pediatrików we Wrocławiu w dn 6-8 6 1958, s. 384- 386, bibliogr.; *Stan neurosekrecji podwzgórza u niemowląt w niektórych stanach chorobowych.*[Streszcz.Oprac.] Krystyna Taszycka, Krystyna Fellmann, Mieczysław Walczak, Aurelia Rucka. W: Pamiętnik Zjazdowy. Dni Kliniczne Pediatrików Pomorskich i Poznańskich w Bydgoszczy w dn. 10-12 4 1959r. Bydgoszcz s. 112-113.; Szczepski Olech, Słowiński Włodzimierz: *Chromatograficzne badania aminokwasów płynu mózgowo-rdzeniowego u dzieci w niektórych stanach chorobowych.*-Pediatr.Pol. T. 34 nr 10 s. 1303-1310, il., bibliogr.,soderz.,sum ./łącznie w 1959r.-8 prac.,nry: 1842- 1849/. W następnym **1960 roku** m.in ukazały się: Chmielowa Maria: *Dwa przypadki choroby trzewnej u rodzeństwa.*-Pediatr.Pol. T.

35 nr 3 s. 330-333, il., bibliogr.; Goncerzewicz Maria: *Choroba reumatyczna*. W: *Zarys pediatrii*. Pod. red. K. Jonschera. Wyd. 2 unowocześn. pod red. T. Rafińskiego, Warszawa, s. 766-778.; Pieńkowska-Mikołajczyk Jolanta, Baron Józef, Walczak Mieczysław: *Rzadki przypadek przedwczesnego dojrzewania płciowego*.- *Pediatr.Pol.* T. 35 nr 2 s. 205-210, il., bibliogr.; Walczak Mieczysław, Pieńkowska-Mikołajczyk Jolanta: *A case of a rare feminizing tumor of the ovary – interstitioma ovarii*.-*Acta Med. Pol.* V. 1 nr ¾, s. 197-202, tabl. 45-49, bibliogr., sum./ łącznie w 1960r. opublikowano- 20 prac, w tym rozdziały w *Zarysie pediatrii*, red. K. Jonschera, wyd. 2 unow. pod red. T. Rafińskiego, nry: 1850- 1869/. W **1961 roku** opublikowano m. in. następujące prace: Bartkowiak Kazimierz, Rucka Aurelia: *Siatkowico-śródbłonkowica typu Abt-Letterer-Sive z ogniskowym magazynowaniem*.-*Patol.Po.* T. 12 nr 2 s. 209-215, tabl. 4, bibliogr., soderż., sum.; Chmielowa Maria: *Odczyny skórne na streptolizynę O w surowicy u dzieci z ostrą chorobą reumatyczną*. Poznań, PWN 8'[2] s.33-48, bibliogr. sum.; Szczepski Olech: *Hormony kory nadnerczy w leczeniu dzieci*. W: *Lubuski Przeg. Lek.*, s.27-36, bibliogr.; *Zachowanie się neurosekrety w podwzgórzu w zaburzeniach gospodarki wodnej i elektrolitowej* [oprac.] Mieczysław Walczak, Krystyna Taszycka, Krystyna Fellmann, Aurelia Rucka. W: *Pamiętnik XII Ogólnopolskiego Zjazdu Pediatrów w Poznaniu w dn.- 8-11 9 1960r.* Warszawa, s.309-315. łącznie w 1961r.-10 pozycji, nry: 1870-1880/. **Rok 1962** to m.in. publikacje: Bartkowiak Kazimierz, Mikołajczyk Jolanta: *Przypadek zespołu Handa-Schüllera-Christiana leczony pomyślnie hormonami sterydowymi i promieniami X*.- *Wiad.Lek. R.* 15 nr 8 s. 573-581, il.; Goncerzewicz Maria: *Badania nad fenyloketonurią* [Rozprawa habilitacyjna] Poznań 8' ss. 137, il., bibliogr., Akademia Medyczna w Poznaniu.; Goncerzewicz Maria: *Proste sposoby rozpoznawania fenyloalaninurii*.- *Pol.Tyg.Lek. R.* 17 nr 32 s. 1270-1272, bibliogr.; Goncerzewicz M[aria], Taszycka K[rystyna]: *Ćwiczenia z pediatrii*. Skrypt dla studentów IV roku medycyny pod red. Olecha Szczepkiego. Poznań 8' ss. 38. Akademia Medyczna w Poznaniu.; Szczepski Olech, Walczak Mieczysław, Mikołajczyk Jolanta: *Leczenie wnetrostwa gonadotropiną*.-*Endokryn. Pol.* T. 13 z. 5 s. 555-558, bibliogr., streszcz., soderż., sum. łącznie w 1962r.-17 pozycji; nry: 1881-1897/. **W roku 1963** ukazały się m.in.: Borówka Teodor, Maciejewski Janusz: *Badania audiometryczne u dzieci po operacjach antrum w okresie niemowlęcym*.-*Otolaryng.Pol.* R. 17 nr 4 s. 370-371.; Fellmann Krystyna: *Zachowanie się globulin odpornościowych w surowicy krwi u niemowląt*.-*Wiad. Lek. R.* 16 nr 10 s. 741-747, il., bibliogr., soderż., sum.; Goncerzewicz Maria: *Własne spostrzeżenia na temat leczenia fenyloketonurii*.- *Pediatr.Pol.* T. 38 nr 1 s. 33-41, il., bibliogr., soderż., sum., res.; Szczepski Olech: *Choroby układu moczowo-płciowego*. W: *Zarys pediatrii* pod. red. T. Rafińskiego. Wyd. 3 unowocześn. Warszawa, s. 386-416./ łącznie w 1963r.- 20 publikacji w tym część w ramach podręcznika: *Zarys pediatrii* p.red.T.Rafińskiego; nry: 1898-1917/. W **1964 roku** opublikowane m.in. zostały: Bartkowiak Kazimierz, Chmielowa Maria: *Zachowanie się miana antystreptolizyn w przypadkach otyłości i cukrzycy dziecięcej*.-*Wiad.Lek. T.* 17 nr 9 s. 763-766, bibliogr., soderż., sum.; Bartkowiak Kazimierz, Pieńkowska-Mikołajczyk Jolanta, Walczak Mieczysław:

Wrodzony zespół nadnerczowo-płciowy u 9-letniego chłopca oporny na leczenie hormonami sterydowymi.-Wiad.Lek. T. 17 nr 8 s.701-705, il.,bibliogr.,soderz.,sum.; Goncerzewicz Maria: *Obraz kliniczny krzywicy.* W: Pamiętnik Konferencji Terenowej Pediatrików w Olsztynie 1963. Pol.Tow.Pediatr.,Oddz. w Olsztynie [b.m.] s.12-21.; *Ocena rozwoju fizycznego i psychicznego dzieci przedwcześnie urodzonych.*[streszcz.oprac.]: O[Lech] Szczepski, M[aria] Goncerzewicz, B[arbara] Gręzicka, J[anusz] Maciejewski, S[tefania] Łuczak, Z[ofia] Szczepańska. W: XIV Ogólnopolski Zjazd Pediatrików w ramach Roku Jubileuszowego 600=Lecia U.J., Kraków 15-17 10 1964 r. Kraków s. 61-62.; Szczepski Olech: *Dziecko wobec industrializacji.* W: Nauka wobec procesu industrializacji Wielkopolski. PTPN. Komisja Upowszechniania Nauki, nr 1. Poznań s. 173-178, bibliogr.; Twardosz Władysław, Walczak Mieczysław, Wojciechowski Kazimierz: *Hypogonadyzm hypogonadotropowy.*- Endokryn.Pol. T. 15 z. 3 s. 327-333, il., bibliogr.,soderz.,sum.; *Zachowanie się niektórych enzymów w mięśniach szkieletowych u dzieci z fenylketonurią i chorobą Downa.*[streszcz']. [oprac.] O[lech] Szczepski, M[aria] Goncerzewicz, M[ieczysław] Walczak, A[ndrzej] Łukaszyk. W: XIV Ogólnopolski Zjazd Pediatrików w ramach Roku Jubileuszowego 600=Lecia U.J.,Kraków 15-17 10 1964. Kraków s. 142-143. /łącznie w 1964r. opublikow.: 32 prace; nry:1918-1949/.²⁹⁷

W latach 1959 do 1964 stopnie naukowe doktora med. uzyskali następujący asystenci: **w I Katedrze i Klinice** Chorób Dziecięcych- dr Urszula Radwańska na podst. pracy: *Badania nad gospodarką żelazową u zdrowych dzieci* /XII,1959/; dr Anna Goleniowa na podst. pracy: *Badania nad występowaniem drożdżowca Candida Albicans u niemowląt* /XI,1960/; dr Kazimierz Kozłowski: *Badania radiologiczne zatok szczękowych u dzieci w dobie stosowania antybiotyków* /XII,1962/; dr Halina Chobot-Maciejewska: *Obraz immunoelektroforetyczny białek surowicy krwi u dzieci astmatycznych* /VI,1964/; stopień doktora habilitowanego uzyskał dr Stanisław Nowak: *Zespół zakażenia ogniskowego w świetle badań wydolności kory nadnerczy* /XI,1962/; stopień doktora n. biologicznych uzyskał dr Edmund Fojudzki: *Własności fizyko-chemiczne niektórych białek w zależności od czynników mogących wpłynąć na zmianę ich struktury* /IV,1962/. Równocześnie kolejne stopnie specjalizacji w zakresie pediatrii / i radiologii-dr K. Kozłowski/ uzyskało 14 asystentów Kliniki oraz 12 lekarzy spoza Akademii. Z kolei **w II Katedrze i Klinice** Chorób Dziecięcych stopień doktora medycyny uzyskali: dr Maria Goncerzewicz na podst. pracy: *Białko C-reaktywne jako dodatkowa metoda badania procesów zapalnych u dzieci* /VI, 1959/; dr Maria Chmielowa: *Odczyny skórne na streptolizynę 0 a wysokość miana antystreptolizyn 0 w surowicy u dzieci z ostrą chorobą reumatyczną* /VI,1960/; dr Krystyna Fellmann: *Badania elektroforetyczne i immunoelektroforetyczne nad zachowaniem się frakcji białkowych w surowicy u niemowląt* / VI,1960/; dr Jolanta Mikołajczyk: *Zmiany w układzie podwzgórzowo- przysadkowym w cukrzycy doświadczalnej* /XII,1962/; dr

²⁹⁷ *Kronika i Bibliografia Dorobku Naukowego Akademii Medycznej w Poznaniu 1957/58- 1963/64, A.M. w Poznaniu, Poznań, 1967; I Katedra i Klinika Chorób Dziecięcych; s.:471- 480[poz.: 1661-1833]; II Katedra i Klinika Chorób Dziecięcych; s.480- 488[poz.:1834-1949].*

Kazimierz Bartkowiak: *Ocena rozwoju fizycznego z uwzględnieniem warunków socjalno- bytowych u dzieci z żłobków poznańskich* /XII,1963/; 24. X. 1962 Uzyskała stopień doktora habilitowanego dr Maria Goncerzewicz, na podst. pracy: *Badania nad fenylketonurią*. W tych latach uzyskało też stopień doktora 5 lekarzy spoza Kliniki. 6 Asystentów Kliniki uzyskało kolejne stopnie specjalizacji w zakr. pediatrii, podobnie jak 10 lekarzy spoza Kliniki.

Istotne było też **uczestnictwo w kongresach i stażach zagranicznych**, w których brali udział zarówno profesorowie jak i asystenci Klinik: doc.R. Rafiński w Weimarze /1957/, w Monachium /1958/, w Budapeszcie /1961/, dr K.Kozłowski w Minneapolis /1958/, prof.T. Rafiński w Mediolanie /1959/, w Sofii /1960/, dr W. Zagajewski w Leningradzie /1961/,w Soczi /1961/, często z referatami problemowymi. Na stażu w Londynie przebywał dr St. Nowak /1959/, na kursie w Nowym Jorku dr K. Kozłowski, w Leningradzie dr W. Zagajewski. Z II Kliniki uczestniczyli z kolei: prof. O. Szczepski w Leningradzie /1957/, dr M. Goncerzewicz w Paryżu /1963/, na stażu szkoleniowym w 1958r przebywał prof. O. Szczepski w Paryżu, natomiast dr M. Goncerzewicz w Paryżu i Jugosławii w ramach kursu WHO, dr J. Grzebiliszewski w Sztokholmie /1961/, podobnie w Sztokholmie dr J. Rachocka /1963/, w Zürichu dr J. Mikołajczyk /1963/. Wszyscy profesorowie i asystenci obu Klinik uczestniczyli corocznie w znacznej ilości konferencji i zjazdów krajowych, niektóre z nich organizując w Poznaniu, jak np. XII Ogólnopolski Zjazd Pediatrów w 1960r. z szeregiem wygłoszonych i opublikowanych w piśmiennictwie referatów. Poszerzając działalność dydaktyczną prowadzono Studenckie Koła Naukowe przy obu Klinikach. Opiekunem Koła przy II Klinice była dr Maria Chmielowa.²⁹⁸

Dorobek publikacji kolejnych lat przedstawiał się następująco- **rok 1964/65 w I Katedrze i Klinice Chorób Dzieci**- Goleniowa Anna, Radwańska Urszula: *Analiza zgonów noworodków z chorobą hemolityczną*.-Pol.Tyg.Lek. R. 20: 1965 nr 43 s.1621-1624, tabl. bibliogr.,rez. sum.; Kozłowski Kazimierz: *Mukopoliszcharydozy*.-Pediatr.Pol T. 40 1965 nr 8 s. 877-883, tab., bibliogr.; Kozłowski Kazimierz: *Zespoły trisomii autosomalnej*.-Wiad. Lek. T.18 1965 z. 3 str. 201-204, rys., bibliogr.; Kozłowski Kazimierz, Burchardt Barbara: *Przerostowe zwężenie odźwiernika a skurcz odźwiernika*.-Przeg. Lek. ser. 2 R. 21; 1965 nr 4 s. 345-347, il., bibliogr., soderż., sum.; Radwańska Urszula: *Erytropoetyna w chorobie hemolitycznej noworodka*.-Pediatr.Pol. T. 40 1965 nr 7 s. 701-706, il., tab., bibliogr., rez.,sum.; Rafiński Teodor, Nowak Stanisław, Fojudzki Edmund: *Die Lungenform der Mucoviscidosis in der Neugeborenenperiode*.- Mschr. Kinderheilk. Bd 113, 1965 H. 8 s. 505-508, il.,bibliogr. / łącznie w 1965r. opublikowano 24 poz., nry: 518-541/.

W II Katedrze i Klinice powstały m. in. nast. prace- Chmielowa Maria, Krzywińska Krystyna, Kwapisiewicz Irena: *Przypadek uogólnionego zapalenia skóry u 6-letniej dziewczynki*.- Pediatr.Pol. T. 40 1965 nr 2 s. 193-197, il., bibliogr.; Goncerzewicz

Maria: *Przyczynek do ustalenia etiologii niedorozwoju umysłowego we wrodzonych zaburzeniach przemiany fenylalaniny.*- *Pediatr.Pol.* T. 40: 1965 nr 3 s. 259-260, bibliogr. rez.,sum.; Huber Z[dzisław], Fellmann K[rystyna], Walczak M[ieczysław]: *EEG examinations in children with diabetes mellitus*[streszcz.] = poz. 435; Maciejewski Janusz, Walczak Mieczysław, Waligóra Aleksandra: *Badania czynności nerek u dzieci z karłowatością podwzgórzowo-przysadkową.* Wybrane zagadnienia pt.: *przesączanie kłębkowe i przepływ nerkowy osocza w karłowatości przysadkowej u dzieci* przedstawiono na IV Zjeździe PTE w Poznaniu(27-29 IX 1962)-*Endokrynol..Pol.* T. 16: 1965 z. 3 s. 257-267, tab., rys., bibliogr., soderz., sum.; *Rodzinne występowanie zespołu nadnerczowo-płciowego z utratą soli.* [Autorzy]: Mieczysław Walczak, Janusz Maciejewski, Krystyna Fellmann, Krystyna Lewandowska.- *Pediatr.Pol.* T. 40: 1965 nr 8 s. 825-830, il., bibliogr., rez.,sum.; Szczepski Olech: *Lekarz dzisiaj i jutro.* W: Międzynarodowa Sesja Naukowa. Ewolucja nauczania medycznego w okresie ostatniego 600-lecia i współczesne problemy dydaktyczne szkół medycznych. 18-21 VIII 1964. *Academia Medica Cracoviensis.* Kraków 1965 s. 212-215, rez., sum.; Szczepski Olech: *Służba zdrowia,w: Wielkopolska w dwudziestolecu Polski Ludowej.* Praca zbiorowa pod red. A. Łopatki. Wojewódzki Komitet Frontu Jedności Narodu w Poznaniu. Poznań 1965 s. 135-140, tab.; Walczak Mieczysław: *Przedwczesne dojrzewanie płciowe u dziewczynki z zwapnieniami okolicy nadsiodelkowej.*- *Patol. Pol.* T. 16: 1965 z. 4 s. 517- 520, il., bibliogr., rez.,sum. /łącznie w 1965r.-21 prac; nry: 542-562/²⁹⁹

Rok 1966 przyniósł m. in. prace- w **I Klinice Pediatrycznej**: Chobot-Maciejewska Halina, Kosicka Maria: *Wycięcie migdałków a wyniki leczenia dychawicy oskrzelowej u dzieci.*-*Pol.Tyg.Lek.* R. 21: 1966 nr 36 s. 1372-1374,tab., rys., bibliogr., rez., sum.; Goleniowa Anna, Jeżowa Lilianna: *Zmiany w jamie ustnej w przebiegu białaczki.*-*Czas. Stomat.* R. 19: 1966 nr 2 s. 189-191, tab., bibliogr., soдрz., sum.; Jeżowa Lilianna, Rafiński Teodor, Wrociński Tadeusz: *Badania nad działaniem antybiotycznego czosnku pospolitego (Allium sativum L.).*- *Herba Pol.* R. 12 : 1966 nr 1 s 3-13, tab., il., bibliogr., soдрz., sum.; Kozanecka A[licja]: *Znaczenie oporności płytek w klinice skaz krwotocznych dziecięcych.* W: Sesja Jubileuszowa Instytutu Hematologii i VIII Zjazd Polskiego Towarzystwa Hematologicznego. Streszczenia referatów. Warszawa 8 VI 1966- Łódź 10-11 VI 1966. [Łódź ok. 1966] s. 42.; Kozłowski Kazimierz, Zagajewski Waclaw: *Zespół tętnicy krezkowej górnej.*-*Pediatr.Pol.* T. 41: 1966 nr 4 s. 463-469, il. rys., bibliogr.; Rafiński Teodor, Fojudzki Edmund, Burchardt Barbara: *Obraz immunoelektroforetyczny białek surowicy krwi w zapaleniach płuc u niemowląt.* W: Pamiętnik XIV Ogólnopolskiego Zjazdu Pediatrów w ramach roku jubileuszowego 600-lecia Uniwersytetu Jagiellońskiego. Kraków 15-17 X 1964. Warszawa 1966 s. 313-316, il.; Rafiński T[eodor], Goleniowa A[lna]:

²⁹⁸ *Kronika i Bibliografia Dorobku Naukowego A.M. w Poznaniu 1957/58- 1963/64.*,s.159-164 oraz 164-166.

²⁹⁹ *Roczniki Akademii Medycznej w Poznaniu Tom I 1964/1965*, Akademia Medyczna w Poznaniu,s.151-155

Paroxysmale Tachycardie beim Neugeborenen.- Mschr. Kinderheilk. Bd 114- 1966 H. 3 s. 482-484, il., tab., bibliogr. /łącznie w 1966r.: 45 publ., w tym rozdziały 4 wyd. *Zarysu pediatrii* red. T. Rafińskiego, Warszawa, 1966r.; poz.: 1032-1076/. Również w tym roku w **II Klinice Pediatrycznej** opublikowano m. in.- Bartkowiak Kazimierz: *Ambulatoryjne leczenie otyłości dziecięcej.*- Wiad.Lek. T. 19:1966 nr 14 s. 1071-1075.; Chmielowa Maria: *Otyłość u dzieci w świetle własnych obserwacji.*- Wiad.Lek. T. 19: 1966 nr 18 s. 1407-1411, soderż., sum.; Chmielowa Maria, Walczak Mieczysław, Waligóra Aleksandra: *Badanie rezerwy ACTH w otyłości wieku dziecięcego za pomocą próby metopironowej.*- *Pediatr.Pol.* T. 41: 1966 nr 5 s. 537-543, tab., bibliogr., soderż., sum.; Fellmann Krystyna, Huber Zdzisław, Walczak Mieczysław: *Badanie EEG u dzieci z otyłością*= poz. 802.; Goncerzewicz M[aria]: *La protection maternelle et infantile en Pologne.*- *Rev.med.Liege* Vol. 21: 1966 nr 10 s. 237-241, il., tab., wyk.; Jankowiak Adam, Krawczyński Marian: *Analiza urazowości u dzieci przedszkolnych i młodzieży szkolnej miasta Poznania w latach 1963-1964*= poz. 207.; Krawczyński Marian: *Wartość diagnostyczna określania płci chromatynowej w stanach interseksualnych u dzieci.*- *Pediatr.Pol.* T. 41, 1966 nr 5 s. 545-550, tab., il., bibliogr., soderż., sum.; *Mechanizm i zaburzenia czynności nerek w tzw. hiperkalcemii samoistnej.* [Autorzy:] Janusz Maciejewski, Krystyna Fellmann, Aleksandra Siekierska, Aleksandra Waligóra.- *Wiad.Lek.* T. 19:1966 nr 8 s. 655-658, rys.; Szczepski Olech, Walczak Mieczysław, Mikołajczyk Jolanta: *Przedwczesne dojrzewanie płciowe w materiale II Kliniki Chorób Dzieci Akademii Medycznej w Poznaniu.* W: *Medycyna Doświadczalna. PTPN. Wydż. Lek. Prace Kom. Med. Dośw.* T. 34. Poznań 1966 s. 275-301, il., bibliogr., sum.; *Test skrobiowy u dzieci podejrzanych o upośledzenie trawienia i wchłaniania węglowodanów.* [Autorzy:] Jolanta Pieńkowska-Mokołajczyk, Jerzy Socha, Aleksandra Waligóra.- *Wiad. Lek.* T. 19:1966 nr 23 s. 1871-1874, bibliogr., soderż., sum.; Walczak Mieczysław, Sarrazin Jadwiga, Bartkowiak Kazimierz: *Wrodzony zespół nadnerczowo-płciowy z napadowym wzrostem ciepłoty ciała.*- *Pediatr. Pol.* T. 41:1966 nr 10 s.1211-1213, tab., il., wyk., bibliogr.; Zierhoffer S[tanisław], Maciejewski J[anusz]: *Badanie angiograficzne nerek w zespole szczątkowych gonad.* [Streszcz.] = poz.412; Jankowiak Adam, Ruczyńska Krystyna, Krawczyński Marian: *Próba jednolitej kwalifikacji dzieci i młodzieży do grup dyspanseryjnych.*- *Wych.fiz.Hig.* R. 14:1966 nr 6 s. 14-16, /łącznie w 1966r.-42 prac; poz.:209, 1035, 1089-1117, 239/.

Kolejny **1967 rok** to publikacje- w **I Klinice Pediatrycznej**: Alkiewicz Jerzy: *On the Discovery of Trichophyton Schönleini (Achorion Schönleini).*- *Mycopathologia* Vol. 33: 1967 fasc. 1 s. 28-32, bibliogr. tabl.1.; Burchardt Barbara, Jeżowa Lilianna: *Analiza powikłań w przebiegu zakażenia pałeczką Salmonella enteritidis Gärtneri.*- *Wiad. Lek.* T. 20: 1967 nr 17 s. 1599-1603, bibliogr., soderż., sum.; *Familial endocardial fibroelastosis.* [Autorzy:] Teodor Rafiński, Anna Goleniowa, Bogdan Woźniewicz, Stanisław Wład.- *J. of Paediat.* Vol. 70:1967 No 4 s. 574-576, il., bibliogr.; Radwańska Urszula: *Badania erytropoetyny u dzieci.* W: *Medycyna Doświadczalna. PTPN. Wydż.Lek. Prace Kom. Med. Dośw.* T. 36. Poznań 1967 s.

153-212, tab., wyk., bibliogr., sum.; Rafiński T[eodor], Fojudzki E[dmund], Nowak S[tanisław]: *Stężenie elektrolitów Na, K i Cl w pocie noworodków*. W: Materiały Naukowe XV Ogólnopolskiego Zjazdu Pediatrów w Łodzi 7-9 IX 1967. Łódź [ok. 1967] s. 388-389, tab., bibliogr.; *Złamania chromosomalne w dwóch przypadkach mnogich wad rozwojowych*. [Autorzy:] T[eodor] Rafiński, A[nna] Golenia, M[ieczysław] Białecki, M[aria] Kosicka, R[yszard] Janisch, K[rystyna] Pecold=poz.371. Łącznie w 1967r. ukazało się 13 prac; poz.:1077-1088,371/. Ten rok przyniósł również m.in. następujące prace z **II Kliniki Pediatrycznej**- Bittner Karol: *Odmiedniczkowe zapalenie nerek u 3-miesięcznego chłopca związane z obecnością stulejki*.- Pol.Tyg.Lek. T. 20:1967 nr 16 s. 1518-1519, bibliogr.; Bittner Karol, Socha Jerzy: *Trawienie dwucukrów i jego zaburzenia*.- Wiad. Lek. T. 20:1967 nr 16 s. 1511-1514, bibliogr.; Goncerzewicz Maria, Korbas Jan, Gręzicka-Filus Barbara: *Wrodzone zaburzenia przemiany fenyloalaniny i tyrozyny a stopień rozwoju umysłowego dzieci z fenyloketonurią*. W: Materiały Naukowe XV Ogólnopolskiego Zjazdu Pediatrów w Łodzi 7-9 IX 1967. Łódź [1967] s. 257-259, wyk., tab.; *Poziomy niektórych substancji mineralnych w surowicy krwi noworodków w pierwszym tygodniu ich życia*. [Autorzy:] Olech Szczepski, Maria Goncerzewicz, Aleksandra Waligóra, Stefania Łuczak, Zofia Szczepańska. Tamże, s. 209-212, wyk., bibliogr.; Rachocka Janina, Walczak Mieczysław: *Badania polikardiograficzne u dzieci i młodzieży z zespołem szczątkowych gonad*.- Endokrynol.Pol. T. 18: 1967 z. 5 s. 541-546, ryc., bibliogr., soderż., sum.; Simon Eugeniusz, Bartkowiak Kazimierz, Pawlaczyk Bogusław: *Przyczynę do obrazu histologicznego skóry w przypadku monilethrix*= poz. 87.; Socha Jerzy, Bittner Karol: *Porównanie ocen aktywności amyloolitycznej trzustki sposobami bezpośrednimi i pośrednimi*.- Pol.Tyg.Lek. T. 22:1967 nr 26 s. 986-988, tab., wyk., bibliogr., soderż., sum.; Szczepski Olech: *Nauczanie dyscyplin klinicznych w Akademjach Medycznych*.- Probl. Inst. Med. 1967 nr 3 s. 21-23.; Szczepski Olech, Korbas Jan, Korman Eugeniusz: *Choroba wrzodowa u dzieci w świetle własnych obserwacji*= poz. 213.; *Współzależność między chromatyną płciową, układem chromosomów mitotycznych a zmianami radiologicznymi układu kostnego w zespole szczątkowych gonad u dzieci*. [Autorzy:] Olech Szczepski, Maria Goncerzewicz, Jan Korbas, Marian Krawczyński, Mieczysław Białecki = poz.369.; *Zespół Turnera u chłopców*. [Autorzy:] Mieczysław Walczak, Bogumił Pawlaczyk, Janusz Maciejewski, Andrzej Soboczyński.- Endokrynol.Pol. T. 18:1967 z. 6 s. 683-685, il., ryc., bibliogr., rez., sum. Łącznie w 1967r.- 39 prac; poz.:413, 1118-1142/.³⁰⁰

Biuletyn: Roczniki Akademii Medycznej w Poznaniu po ukazaniu się Tomu II/III 1965/66- 1966/67 pojawił się ponownie 2 lata później jako Tom IV- 1970. Profesor Olech Szczepski, wówczas przewodniczący Komitetu Redakcyjnego we wstępie „Od Redakcji” pisze: „Nowy Komitet Redakcyjny zachował dotychczasowy, zasadniczy układ tomu...” dając do zrozumienia, że zaszły zmiany organizacyjne i personalne w Redakcji Biuletynu nie tłumacząc ich tła. W kolejnym IV Tomie opublikowane zostały

³⁰⁰ *Roczniki Akademii Medycznej w Poznaniu, T. II/III, 1965/66- 1966/67, Akademia Medyczna, Poznań, 1966*

jednak prace naukowe pracowników AM w Poznaniu sygnowane latami 1968 i 1969. Przerwy zatem w dokumentacji dorobku naukowego poznańskiej pediatrii nie było.³⁰¹

Bibliografia omawianego powyżej okresu przyniosła w **1968r.** m. in. następujące publikacje- powstałe w **I Katedrze i Klinice Pediatrycznej**: Chobot-Maciejewska Halina, Kosicka Maria, Kraśnik Helena: *Trudności w rozpoznawaniu chorób kolagenowych u dzieci.*-Pol. Tyg.Lek. R. 23:1968 nr 50 s. 1933-1935, il., bibliogr., soderz., sum.; Chobot-Maciejewska Halina, Kosicka Maria, Woźniewicz Bogdan: *Współistnienie zakażenia pasożytem *Pneumocystis Carini* z zakażeniem wirusowym w świetle obserwowanych przypadków*=poz.25.; Golenia Anna: *Badania kardiometryczne ze szczególnym uwzględnieniem flebografii w dychawicy oskrzelowej u dzieci.* [Rozprawa habilitacyjna]. Poznań 1968 Pol. Tow. Balneologii, Bioklimatologii i Medycyny Fizykalnej 8' s. 107, il., wyk., tab., bibliogr., soderz., sum., [Dod. Do:] Baln. Pol. T. 13: 1968 z 2/4.; Kosicka Maria, Michalewska Danuta, Janisch Ryszard: *Abt- Letterer Sive- Krankheit mit Agammaglobulinämie A Und M bei einem 18 Monate alten Kind.*-Mschr. Kinderheilk. Bd 116: 1968 H. 12 s. 621-623, il., bibliogr.; Krawczyński M[arian]: *Test chromatyny płciowej u dziewcząt z opóźnionym dojrzewaniem płciowym.*[Streszcz.]. W: Konferencja Naukowa „Okres dojrzewania”. Poznań 25- 26 X 68. Poznań 1968 s. 33.; Rafiński T[eodor], Chobot-Maciejewska H[alina], Gumkowska J[adwiga]: *Niektóre wskaźniki biochemiczne w ocenie fizycznych metod leczenia dychawicy oskrzelowej u dzieci.*- Pol.Tyg.Lek. R. 23:1968 nr 9 s. 292-295, wyk., bibliogr.,soderz.,sum.; Rafiński Teodor, Kosicka Maria: *Wady wrodzone a toksoplazmoza.*-Pol.Tyg.Lek R. 23:1968 nr 14 s. 504-507,tab.,bibliogr.,soderz.,sum.; *Występowanie nerwicy sercowo-naczyniowej u młodzieży w okresie pokwitania.*[Autorzy:] M[aria] Goncerzewicz, J[anina] Rachocka, S[tefania] Suchocka-Łuczak, M[arian] Krawczyński. [Streszcz.]. W: Konferencja Naukowa „Okres dojrzewania”. Poznań 25-26 X 68. Poznań 1968 s. 41 / łącznie- 19 prac; poz.:525-540/. **II Katedra i Klinika** opublikowała m.in. następujące pozycje- *Bakteriomocz a inne wskaźniki zmian w narządzie moczowym w przebiegu jego zakażenia.* [Autorzy:] Janusz Maciejewski, Aleksandra Siekierska, Aleksandra Waligóra, Krystyna Włodarczak. - *Pediatr. Pol. T. 43:1968 nr 5 s. 583, il., tab., bibliogr.,soderz., sum.*; Bartkowiak Kazimierz: *Ocena rozwoju fizycznego z uwzględnieniem warunków socjalno-bytowych dzieci ze żłobków poznańskich.* [Rozprawa doktorska. Streszcz. pol. ang. ros.]-Rocz-i AM Pozn. T. 1 1964/65 [wyd.] 1968 s. 75-76.; Bittner Karol: *Tyreokalcitonina.*- *Wiad. Lek. T. 21:1968 nr 17 s. 1543-1545*,bibliogr.; Bittner Karol: *Zaburzenia trawienia węglowodanów w przypadku zakażenia lambliami.*- *Pediatr. pol. T. 43:1968 nr 3 s. 343-345*, bibliogr.; Bittner Karol, Socha Jerzy, Waligóra Aleksandra: *Zagadnienie oceny czynności wątroby u dzieci.*- *Pol.Tyg.Lek. R. 23:1968 nr 17 s. 623-625*,tab.,bibliogr.,soderz.,sum.; *Czynność nerek w niedoczynności tarczycy u dzieci.*[Autorzy:] Olech Szczepski, Mieczysław Walczak, Janusz Maciejewski, Stanisław Czekalski, Karol Bittner, Eugeniusz Korman= poz.

³⁰¹ *Roczniki Akademii Medycznej w Poznaniu, Tom IV, 1970, Akademia Medyczna w Poznaniu, Poznań, 1971*

326.; Goncerzewicz M[aria]: *Wrodzone zaburzenia enzymatyczne tarczycy.*- Biul.Łódz.Oddz.Tow.Pediatr. R. 11:1968/2 nr 40 s. 133-137,ryc.; Jankowiak A[dam], Korman E[ugeniusz]: *Zachowanie się PBI u dzieci w okresie dojrzewania*=poz.117.; Lewandowska Krystyna, Rachocka Janina: *Układ krwiotwórczy w rozwojowych sinicznych wadach serca.*-Pol.Tyg.Lek. R. 23 nr 51 s. 1984-1986,bibliogr.; Maciejewski Janusz, Walczak Mieczysław, Waligóra Aleksandra: *Niektóre wskaźniki czynności nerek w zakresie gospodarki wodnej i elektrolitowej u osobników z zespołem Turnera.*- Endokryn. Pol. T. 19:1968 nr 2 s. 135-140, wykr.,bibliogr.,res.,sum.; Maciejewski Janusz, Waligóra Aleksandra: *Niektóre aspekty metaboliczne w przypadku zespołu nerczycowego.*- Wiad.lek. T. 21:1968 nr 13 s. 1153-1155, tab.,bibliogr.; *Ocena kliniczna preparatu Benzhydraminum hydrochloricum-Sirupus.* [Autorzy:] Olech Szczepki, Maria Goncerzewicz, Teresa Olejniczak, Aleksandra Waligóra.- Biul.Inf. „Cefarm” R. 18:1968 nr 2 s. 41-44.; *Ocena stanu czynnościowego tarczycy w oparciu o określenie poziomu jodu związanego z białkiem krwi w niedoczynności tarczycy u dzieci.* [Autorzy:] Olech Szczepki, M[aria] Goncerzewicz, Eugeniusz Korman, Kazimierz Bartkowiak.- Endokryn.pol. T. 19:1968 nr 3. VI Zjazd Polskiego Towarzystwa Endokrynologicznego. Łódź 30 V- 1 VI 1968. Streszczenia referatów zjazdowych s. 344-345.; Stańska M[aria] : *Rozwój fizyczny i dojrzewanie zewnętrznych cech płciowych u dzieci wybranych szkół miasta Poznania.* [Streszcz.]. W: Konferencja Naukowa „Okres dojrzewania”. Poznań 25-26 X 68. Poznań 1968 s. 21.; Szczepki O[Lech]: *Aspekty psychologiczne wieku dojrzewania.*[Streszcz.]. W: Konferencja Naukowa „Okres Dojrzewania”. Poznań 25-26 X 68. Poznań 1968 s. 24-25.; Szczepki Olech, Walczak Mieczysław, Krawczyński M[arian]: *Oznaczanie chromatyny płciowej u chłopców z niedorozwojem umysłowym.*- Endokryn. Pol. T. 19:1968 nr 3 s. 348.; Szczepki O[lech], Walczak M[ieczysław], Pawlaczyk B[ogusław]: *Aspekty hormonalne i morfologiczne ginekomastii wieku pokwitania.*[Streszcz.]. W: Konferencja Naukowa „Okres Dojrzewania”. Poznań 25- 26 X 68. Poznań 1968 s. 31.; WalczakM[ieczysław], Bartkowiak K[azimierz], Mikołajczyk J[olanta]: *Własne spostrzeżenia nad zespołem nadnerczowo-płciowym u dzieci (51).*- Endokryn.pol. T. 19:1968 nr 3. VI Zjazd Polskiego Towarzystwa Endokrynologicznego. Łódź 30 V- 1 VI 1968. Streszczenia referatów zjazdowych s. 311-312.; *Wydalanie z moczem 17-KS i 17-KGS u otyłych dzieci w okresie dojrzewania.*[Autorzy:] M[ieczysław] Walczak, A[leksandra] Waligóra, J[erzy] Socha, B[ogusław] Pawlaczyk.[Streszcz.]. W: Konferencja Naukowa „Okres Dojrzewania”. Poznań 25-26 X 68. Poznań 1968 s. 44.; *Zastosowanie angiografii w rozpoznawaniu chorób nerek i nadnerczy u dzieci.* [Autorzy:] Jerzy Wójtowicz, Stanisław Zierhoffer, Jan Stryczyński, Janusz Maciejewski= poz. 236.; *Czynność nerek w niedoczynności tarczycy u dzieci.*[Autorzy:] Olech Szczepki, Mieczysław Walczak, Janusz Maciejewski, Stanisław Czekalski, Karol Bittner, Eugeniusz Korman.- Endokryn.pol. T. 19:1968 nr 3. VI Zjazd Polskiego Towarzystwa Endokrynologicznego. Łódź 30 V- 1 VI 1968. Streszczenia referatów zjazdowych s. 343 **łącznie** 63 prace; poz.: 326, 541-586/.¹

Rok 1969 przyniósł kolejne publikacje- w **I Klinice** m. in.: Alkiewicz Jerzy, Jeżowa Lilianna, Zagajewski Wacław: *Współistnienie zakażenia bakteryjnego i drożdżowcami w zawartości dwunastniczej w przebiegu lambliazy u dzieci.*- Pol.TygLek. R. 24: 1969 nr 26 s. 998-1000, tab., bibliogr., soderż., sum.; Alkiewicz J., Kozłowski K[azimierz]: *Lungenveränderungen bei enen Kind mit Candidosis granulomata generalisata.* W: *Forschritte auf dem Gebiete der Röntgenstrahlen Und der Nuclearmedizin.* H. 6 1969 s. 901-903.; *Analiza zgonów niemowląt na materiale I Kliniki Chorób Dzieci A.M. w Poznaniu.*[Streszc.]. [Autorzy:] H[alina] Chobot-Maciejewska, B[arbara] Burchardt, A. Spaczyńska, E. Celińska. W: *Konferencja Naukowa Pediatrów Polski Zachodniej w Kaliszu 27-28 VI 1969.* Kalisz 1969 s. 95.; Brzezińska-Jeżowa L[i]lianna]: *Lekowrażliwość Proteus vulgaris w zakażeniach dróg moczowych u dzieci.*[Streszcz'].-Tamże: s. 47-48.; Brzezińska-Jeżowa L[i]lianna], Radwańska U[r]szula]: *Badania kwasu foliowego w niedokrwistościach wieku niemowlęcego.* Streszcz.-Tamże: s. 53.; Burchardt B[arbara]: *Serum milk antibodies in respiratory diseases in children.*- Ann. Immunol. V. 1: 1969 No ¾ s. 101-109, tab., wyk., bibliogr., sum.; Fojudzki Edmund, Kałużny Józef: *Immuno elektroforeza białek płynu podsiatkówkowego w samoistnym odwarstwieniu siatkówki*= poz 509.; Kielczewska-Mrozikiewicz Danuta: *Wpływ wody zdrojowej „Słotwinka” na niedokrwistość doświadczalną.*-Pol.Tyg.Lek. R. 24:1969 nr 42 s. 1599-1602. Tab.,wykr., bibliogr., soderż., sum.; Kozanecka Alicja, Mazur Benedykt: *Przypadek nagminnego porażenia dziecięcego u 3 miesięcznego niemowlęcia*= poz. 225.; *Niektóre pierwiastki śladowe w niedokrwistościach niemowląt i małych dzieci.*[Streszcz.]. [Autorzy:] U[r]szula] Radwańska, E[dmund] Fojudzki, A[leksander] Januszkiewicz, J[ózefa] Rafińska, K[rystyna] Strzykała. W: *Konferencja Naukowa Pediatrów Polski Zachodniej w Kaliszu 27-28 VI 1969.* Kalisz 1969 s. 68.; Rafiński T[eodor]: *Aspekty psychiczne i psychologiczne okresu dojrzewania.* W: *Konferencja Naukowa „Okres Dojrzewania”.* Poznań 25-26 X 1969 s. 69-76,sum.; *Wyniki leczenia chorób nerek w I Klinice Chorób Dzieci Akad. Med. w Poznaniu.* [Streszcz.]. [Autorzy:] T[eodor] Rafiński, K[rystyna] Gniewkowska, K[rystyna] Strzembosz, K[azimiera] Jakubowska. W: *Konferencja Naukowa Pediatrów Polski Zachodniej w Kaliszu 27-28 VI 1969.* Kalisz 1969 s.11-12 **łącznie** opublikowano- 28 prac; poz.: 587-610/.

II Klinika opublikowała w tym roku: Bartkowiak Kazimierz, Pawlaczyk Bogusław: *Krzywica witamino-D-oporna u 5-letniej dziewczynki.*- Wiad.lek. T. 22: 1969 z. 15 s. 1429-1432, il., tab., bibliogr., soderż., sum.; Bittner Karol, Chmielowa Maria, Czekalski Stanisław: *Szczególna postać moczówki fosforanowej i hipotrepsja u niemowlęcia*= poz. 361.; Bittner K[arol], Maciejewski J[anusz]: *Zaburzenia gospodarki mineralnej w przebiegu zakażenia układu moczowego wywołanego przez Proteus mirabilis u niemowląt.* [Streszc.] W: *Konferencja Naukowa Pediatrów Polski Zachodniej w Kaliszu 27-28 VI 1969.* Kalisz 1969 s. 44.; Chmielowa M[aria]: *Badania nad zachowaniem się kwasu mlekowego we krwi i w moczu u dzieci , w warunkach fizjologicznych i w chorobach nerek.* [Streszcz.]. W: *Tamże:* s. 26-27.; *The diagnostics plan and the problem of choice of sex in children with hermaphroditic genital organs.* [Autorzy:] Olech Szczepski, Mieczysław Walczak, Maria Chmielowa,

Marian Krawczyński.- Pol. Endokr. V. 20: 1969 no ¾ s. 131-135, bibliogr.; Goncerzewicz M[aria], Krawczyński M[arian]: *Zdolność rozpoznawania barw u młodzieży szkolnej*. Streszcz. W: Konferencja Naukowa Pediatrów Polski Zachodniej w Kaliszu 27-28 VI 1969. Kalisz 1969 s. 85.; Krawczyński M[arian]: *Test chromatyny płciowej u dziewcząt z opóźnionym dojrzewaniem płciowym*. W: Konferencja Naukowa „Okres Dojrzewania” Poznań 25-26 X 1968. Poznań 1969 s. 265-267, tab.,sum.; Maciejewski Janusz, Mikołajczyk Jolanta: *Trudności w ustaleniu podłoża etiopatogenetycznego w przypadku zespołu nerczycowego*.- *Pediatr. Pol. T. 44: 1969 nr 4 s. 481- 484, il., wykr., bibliogr.*; Ocena krzywej elektrokardiograficznej u dzieci i młodzieży z wolem obojętnym. [Autorzy:] M[aria] Goncerzewicz, S. Suchocka-Łuczak, J[an] Korbas, B. Włodarski. W: Konferencja Naukowa „Okres Dojrzewania”. Poznań 25- 26 X 1968. Poznań 1969 s. 243- 246, tab., sum.; Rachocka Janina, Lewandowska Krystyna, Rybakowska-Hoffmann Urszula: *Zmiany elektrokardiograficzne w przebiegu chorób ośrodkowego układu nerwowego u dzieci*.- *Pol. Tyg. Lek. R. 24: 1969 nr 42: s. 1607- 1609, wykr., bibliogr., soderż., sum.*; Rachocka Janina, Walczak Mieczysław: *Zwężenie cieśni aorty jako jedna z przyczyn nadciśnienia tętniczego w zespole szczątkowych gonad*.- *Pol. Tyg. Lek. R. 24: 1969 nr 29 s. 1120-1122, wykr., bibliogr., soderż., sum.*; Socha Jerzy: *Wpływ cukrzycy na wyniki w nauce*.-*Pediatr. Pol. T. 44: 1969 nr 12 s. 1515-1521, tab., bibliogr., soderż., sum.*; Szczepski Olech: *Wychowawcze trudności okresu dojrzewania ze stanowiska pediatri*.- *Biul.Inf.”Cefarm” R. 19:1969 nr 7 s. 241-247,il.*; Szczepski Olech, Bartkowiak Kazimierz, Mikołajczyk Jolanta: *Leczenie wnetrostwa Biogonadylem*. W: Hormony sterydowe w diagnostyce ginekologicznej i położniczej. II Konferencja Naukowa. Sekcja Endokrynologii Ginekologicznej Pol. Tow. Ginekol. Poznań 21 VI 1969. Poznań 1969 s. 85-86, tab.; Walczak Mieczysław, Pawlaczyk Bogusław, Smyk Irena: *Kolonie letnie- nowa forma rehabilitacji dzieci otyłych*.- *Wiad.Lek. T. 22, 1969 z. 17 s. 1567-1571, tab., wykr., bibliogr., soderż., sum.*; *Zachowanie się immunoglobulin w surowicy u dzieci, w przebiegu epidemii poliomyelitis wywołanej typem 3, z uwzględnieniem postaci klinicznych i okresu choroby*. [Autorzy:] Olech Szczepski, Krystyna Włodarczak, Mieczysław Walczak,Zofia Walter. W: *Materiały Naukowe V Zjazdu Pol.Tow.Epidemiologów i Lekarzy Chorób Zakaźnych. Łódź 12-14 IX 1969. Łódź 1969 s. 685-687, wykr., bibliogr., soderż., sum.*; *Zachowanie się kwaśności treści żołądkowej w chorobie wrzodowej u dzieci*. [Autorzy:] Olech Szczepski, Adam Jankowiak, Eugeniusz Korman, Jan Korbas=poz. 141.; *Przypadek obojnactwa rzekomego u 2-letniego chłopca*. [Autorzy:] Maria Chmielowa, Marian Krawczyński, Olgierd Sarrazin, Mieczysław Walczak.- *Pediatr. Pol. T. 44, 1969 nr 3 s. 347-351, il., bibliogr.* / łącznie ukazało się- 66 prac; poz.:611-658/³⁰²

Roczniki Akademii Medycznej w Poznaniu, Tom V, 1971, Akademia Medyczna w Poznaniu, 1971, s. 247-253.

Z roku na rok przybywało publikacji naukowych. Przytaczanie wybranych pozycji ma, w intencji autora, ukazać coraz szersze spektrum tematyki naukowej, jakie kształtowało się w pracach obydwu Klinik, a równocześnie stopniowe wyłanianie się „specjalizacji” zarówno poszczególnych autorów publikacji, jak i Klinik. Znamienne jest, że często są to również prace interdyscyplinarne, pisane wspólnie przez naukowców z różnych klinik i zakładów, niekiedy eksperymentalne, powstałe w zakładach nauk podstawowych. Każdego roku publikowane były prace poznańskie w czasopiśmiennictwie zagranicznym. Często były to referaty wygłaszane na konferencjach naukowych. Zwraca uwagę odbywająca się od 1968 r. ogólnopolska konferencja „Okres Dojrzewania” organizowana w Poznaniu. Wśród autorów publikacji pojawiają się nazwiska nie figurujące w składzie osobowym Klinik w tym czasie, co jest, zdaniem autora, przykładem realizacji zadań dydaktycznych szkolenia podyplomowego przez kliniki pediatriczne.

10. INSTYTUT PEDIATRII - LATA 1970 - 1979

W strukturze powołanego w 1969r. Instytutu Pediatrii następowały dynamiczne zmiany: powstawały i rozbudowywały się zakłady naukowe, z czasem wydzielaly się nowe kliniki, powiększała się kadra naukowa.³⁰³ Spory budynek przy ul. Szpitalnej 27-33 wykonawcy stopniowo oddawali do użytku, nie obyło się bez opóźnień i poprawek /np. problemy z uruchomieniem Bloku Operacyjnego Kliniki Chirurgii Dziecięcej itp./ Biuletyn: Skład Osobowy Instytutu Pediatrii AM im. K. Marcinkowskiego z roku 1970/71 wymienia nast. strukturę: dyr. Inst.-prof. zw. Olech Szczepski; z-ca d.s. działaln. podstawowej- doc. Maria Goncerzewicz; z-ca d.s. nauki i dydaktyki- doc. Mieczysław Wójtowicz;

I Klinika Pediatryczna (nadal pod adresem Marii Magdaleny 14): kier.-prof. nadzw. Teodor Rafiński; docent- doc. Urszula Radwańska; adiunkci: dr Anna Goleniowa, dr Halina Chobot-Maciejewska, dr Alicja Kozanecka; st. asyst.: lek. Jerzy Alkiewicz, dr Barbara Burchardt, lek. Krystyna Gniewkowska, lek. Maria Kosicka, lek. Danuta Michalewska, lek. Józefa Rafińska, lek. Wacław Zagajewski, st. asyst. nauk.-techn.- dr n. przyr. Edmund Fojudzki, mgr biol. Lilianna Jeżowa; doktorant- lek. Danuta Mrozikiewicz. Nadto 7 laborantów /wśród nich p. Krystyna Strzykała/, 6 prac. admin., 2 asystentów PSK, 4 wolontariuszy, 1 dietetyczka. **II Klinika Pediatryczna** (również pod dotychczasowym adresem - przy ul. Jackowskiego 42): kierownik- prof. zw. Olech Szczepski; docent- doc. Mieczysław Walczak; adiunkci: dr Maria Chmielowa, dr Kazimierz Bartkowiak, dr Krystyna Krzywińska, dr Krystyna Lewandowska, dr Janusz Maciejewski, dr Jolanta Mikołajczyk, dr Janina Rachocka, dr Maria Stańska; st. asyst.: dr Jan Korbas, lek. Eugeniusz Korman, lek. Karol Bittner; asyst. nauk.-techn.: mgr biol. Danuta Topiak-Górecka, mgr chem. Aleksandra Waligóra, dr mikrobiol. Krystyna Włodarczak; studium doktor.: lek. Krystyna Dorywalska, lek.,mgr

praw. Bogusław Pawlaczyk. Nadto 2 prac. admin., 7 wolontariuszy, 8 laborantów, 1 dietet., 2 pomoce labor. W **Klinice Chirurgii Dziecięcej** wymienieni są: kierownik-doc. Mieczysław Wójtowicz, adiunkt: dr Waław Zieliński. **Klinię Otolaryngologii Dziecięcej** reprezentował: kier.- doc. Roman Rafiński i 1 asystent PSK. **Zakład Propedeutyki Pediatrii** (również z siedzibą przy ul. Jackowskiego 42) stanowili: kierownik- doc. Maria Goncerzewicz; adiunkt: dr Marian Krawczyński; st. asyst: lek., mgr psych. Jerzy Socha; asyst.: lek. Stefania Łuczak, lek. Elżbieta Rakowska; 1 prac. admin. (p. Helena Gierczak), 2 laborantki. Pod hasłem: **Zakład Biochemii i Analityki** widnieje zapis: vacat. **Samodzielna Pracownia Radiologii:** kierownik- doc. Kazimierz Kozłowski; **Samodzielną Pracownię Endokrynologii** reprezentował- doc. Mieczysław Walczak. Również vacat wykazywano pod hasłem: **Samodzielna Pracownia Dokumentacyjna i Metodyczno-Szkoleniowa.**³⁰⁴W dokumencie „Skład Osobowy... na rok 1972/73 w I Klinice Chorób Dzieci w wykazie adiunktów wymienieni zostali: dr hab. Anna Goleniowa, dr Halina Chobot-Maciejewska, dr Józefa Rafińska, dr Barbara Burchardt, dr Maria Kosicka; st. asyst.: lek. Jerzy Alkiewicz, lek. Danuta Michalewska, dr Danuta Mrozikiewicz; asystent: lek. Ewa Bornakowska-Zabel, lek. Ewa Bernatowska oraz pracownicy PSK-5: dr Alicja Kozanecka, lek. Aleksander Januszkiewicz, lek. Anna Orzeszko-Spaczyńska, lek. Eugenia Jaśko. W II Klinice Chorób Dzieci w pozycji- docent figuruje: doc. Maria Chmielowa; wśród adiunktów wymienieni zostali: dr Krystyna Lewandowska, dr Janusz Maciejewski, dr Jolanta Mikołajczyk, dr Janina Rachocka, dr Eugeniusz Korman, dr Karol Bittner; st. asyst. lek. Stefania Suchocka-Łuczak, asystenci: lek. Elżbieta Bortkiewicz, lek. Krystyna Frynas, lek. Ewa Bączyk ; st. asyst. nauk.-techn.: dr Jan Korbas; prac. PSK-5: dr Jadwiga Sarrazin, lek. Krystyna Dorywalska-Głuszek, lek. Małgorzata Kaczmarek-Kanold, lek. Ewa Proberz.³⁰⁵ W składzie **Kliniki Chirurgii Dziecięcej** kierowanej przez prof. Mieczysława Wójtowicza wymienieni zostali- adiunkci: dr Waław Zieliński, dr Zofia Bartkowiak, dr Olgierd Sarrazin; st. asyst.: lek. Bogdan Szelągowicz; asystenci: lek. Andrzej Jankowski, lek. Marek Orkiszewski, lek. Irena Weychan-Sztuba; W **Klinice Otolaryngologii Dziecięcej** wymieniony został- docent: doc. Andrzej Soboczyński; adiunkt: dr Bogumił Łajp; asystenci: lek. Michał Grzegorowski, lek. Michał Ryglewicz; W **Zakładzie Propedeutyki Pediatrii** pod kier.- prof. Marii Goncerzewicz, wśród st. asystentów wymienieni zostali: dr Jerzy Socha, lek. Stefania Łuczak, lek. Elżbieta Rakowska; asystent: lek. Wojciech Cichy. **Zakład Biochemii i Analityki** prezentował obsadę: kierownik: prof. nadzw. dr n. mat.-przyr., lek. Lech Działoszyński; adiunkt: dr n. przyr. Aleksander Waligóra /przed 9.VI.1973/ st. wykładowca: dr n. przyr. Edmund Fojudzki;

³⁰³ Równocześnie z powołaniem Instytutu Pediatrii AM w Poznaniu zniesiono z dniem 10.09.1069r. katedry pediatrii I i II-/Dz. U. M.Zdr.i Op. Społ. Nr 15/1969, poz.46-49/.

³⁰⁴ *Skład Osobowy Instytutu Pediatrii Akademii Medycznej im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu w latach 1972-2004.* Wykazy na podstawie składów osobowych AM publikowanych w latach 1973-2000. Rok akademicki 1970/71. Podstawa: Akademia Medyczna w Poznaniu w roku akademickim 1970/71. Poznań 1970, s.23-26

³⁰⁵ Pismo z 1.VI. 1973r. z wykazem pracowników II Kliniki Chorób Dzieci podpisane przez prof. O. Szczepkiego.

st. asyst. nauk.-techn. mgr biol. i chem. Lilianna Jeżowa; asyst. nauk.-techn. Jolanta Nagadowska; inż. Elżbieta Michalska oraz pracownicy PSK-5: mgr Maria Brzoskowska, mgr Krystyna Echaust /pisownia oryginalna/, mgr Danuta Górską, mgr Lucyna Klemeńska, mgr Alina Kulińska, mgr Barbara Milachowska, mgr Lukrecja Zych. **Samodzielna Pracownia Radiologii**- kierownik: dr Zygmunt Flejsierowicz; adiunkt: dr Maria Stańska. **Samodzielna Pracownia Endokrynologii** – kierownik: doc. Mieczysław Walczak; adiunkt: dr n. przyr. Aleksandra Waligóra; st. asyst.: dr med.,mgr praw. Bogusław Pawlaczyk, asystent: lek. Elżbieta Piontek; st. asyst. nauk.-techn.: dr farm. Ernestyna Maria Michałkiewicz; asyst. PSK: dr Mieczysław Białecki, mgr Stefania Szwemin, mgr inż. Krystyna Prząda, mgr inż. Zdzisław Wesołowski. **Samodzielna Pracownia Dokumentacyjna i Metodyczno-Szkoleniowa**; kierownik- dr Jan Korbas.³⁰⁶ **Rok akademicki 1976/77** przyniósł następujący Skład Osobowy Klinik i Zakładów Instytutu Pediatrii- **I Klinika Chor. Dzieci**- w pozycji adiunkci wymienieni zostali: dr hab. Anna Goleniowa, dr Jerzy Alkiewicz, dr Barbara Burchardt, dr Danuta Michalewska, dr Halina Chobot-Maciejewska, dr Danuta Mrozikiewicz; st. asystenci: lek. Ewa Bernatowska, lek. Ewa Bornakowska-Zabel, lek. Anna Orzeszko-Spaczyńska, lek. Małgorzata Kaczmarek-Kanold; asyst. PSK-5: lek. Aleksander Januszkiewicz, lek. Ryszard Kaftański, lek. Eugenia Jaśko, lek. Ewa Jarząbkiewicz. **W II Klinice** Skład przedstawiał się następująco- docenci: doc. Maria Chmielowa, doc. Janusz Maciejewski; wśród 6 adiunktów wymieniono dr Stefanię Suchocką-Łuczakową; starsi asystenci: lek. Elżbieta Bortkiewicz, lek. Wacława Paluszak, lek. Iwona Bączyk; asystenci PSK-5: dr Jadwiga Sarrazin, dr Mirosława Godynicka, lek. Wojciech Służewski, lek. Ewa Probiez. **W Klinice Chirurgii Dziecięcej** w gronie 3 adiunktów wymieniony został dr Bogdan Szelałowicz; st. asystenci: dr Andrzej Jankowski, lek. Marek Orkiszewski, lek. Irena Weychan-Sztuba, lek. Jacek Ratajski; asystenci: lek. Wojciech Rohde, lek. Krzysztof Strzyżewski; asyst. PSK-5: lek. Michał Rólski, lek. Teresa Krauss. **W Klinice Otolaryngol. Dziec.** Etaty asyst. PSK-5: lek. Zdzisław Zalewski, lek. Eliza Kompf. **Zakład Propedeutyki Pediatrii** wykazał w poz.- adiunkci: dr Mariana Krawczyńskiego, dr Jerzego Sochę; st. asyst.: lek. Wojciech Cichy; asyst.: lek. Iwona Ignyś; asyst. staż.: Ewa Kulesza; etat PSK-5: mgr psych. Maria Wiśniewska. **Zakład Biochemii i Analityki** stanowili- kier.: prof. Lech Działoszyński; st. wykład.: dr Edmund Fojudzki; st. asyst. dr n. przyr. Krystyna Strzykała; specjalista: mgr Liliana Jeż; chemicy: mgr Jolanta Nagadowska, mgr Elżbieta Zachmann; etaty PSK-5: mgr Maria Brzoskowska, mgr Danuta Górską, mgr Lech Klimczak, mgr Lucyna Klemeńska, mgr Lukrecja Zych-Kaźmierczak, mgr Krystyna Czyżewska, mgr Krystyna Rzędowska, mgr Krystyna Stankiewicz. **Samodzielna Pracownia Radiologii**- kierownik-adiunkt: dr Zygmunt Flejsierowicz; adiunkt: dr Maria Stańska;

³⁰⁶ *Skład Osobowy Instytutu Pediatrii Akademii Medycznej im Karola Marcinkowskiego w Poznaniu w Latach 1972-2004. Rok Akademicki 1972/73. Podstawa: Skład Osobowy Akademii Medycznej w Poznaniu w roku akademickim 1972/73. Poznań, s.51-54 oraz: pismo z 9.VI.1973r. przedstawiające skład osobowy Zakładu Bioch. i Anal. IP podpisane przez prof. L. Działoszyńskiego oraz: skład osobowy Sam.Prac.Endokr. podpisany 8. VI. 1973r. przez doc. Mieczysława Walczaka.*

etat PSK-5: lek. Janina Bittner. **Samodzielna Pracownia Endokrynologii** wykazała- na stanow. Kier.- doc. Mieczysława Walczaka; adiunkci: dr Aleksandra Waligóra, dr Bogusław Pawlaczyk, dr Elżbieta Piontek; chemik: mgr Urszula Pankowska-Miciak; etaty PSK-5: dr Mieczysław Białecki, mgr Stefania Szwemin, mgr Zdzisław Wesołowski.³⁰⁷ **Rok 1977/78** przyniósł następujące zmiany w składzie osobowym- **w I Klinice** wśród 2 docentów pojawiła się: dr hab. Anna Goleniowa. **W II Klinice** wśród 4 st. asyst. pojawiła się lek. Krystyna Frynas; asystentem została: dr Jadwiga Sarrazin. W **Klinice Chirurgii Dziecięcej** etat asystenta PSK-5 otrzymał lek. Michał Wojtalik. W **Klinice Otolaryngologii Dziecięcej** kierownictwo objął doc. Andrzej Soboczyński. **Samodzielna Pracownia Dokumentacyjna i Metodyczno-Szkoleniowa** kierowana była przez Zofię Smehtała /stanowisko mistrza/ z 6 pracownikami na etatach PSK-5.³⁰⁸ W **roku akademickim 1978/1979** nastąpiły istotne zmiany w kierownictwie Instytutu Pediatrii. Utworzone nowe stanowisko z-cy dyrektora d.s. dydaktyczno-naukowych objął prof. nadzwycz. Mieczysław Walczak, prof. Mieczysław Wójtowicz pełnił funkcje. z-cy dyrektora d.s. klinicznych. W trakcie roku kierownictwo **I Kliniki Chorób Dzieci** objęła /po przejściu prof. Teodora Rafińskiego na emeryturę/ prof. nadzw. Urszula Radwańska. Wśród 7 adiunktów wymienione zostało nazwisko dr Anny Orzeszko-Spaczyńskiej. Wśród asystent. PSK-5: lek. Janina Tafelska. Wymieniona została w biuletynie **Pracownia Aerosoloterapii i Diagnostyki Czynnościowej Płuc** /bez wskazań obsady personalnej/ . **W II Klinice** wśród adiunktów wymieniona została dr Elżbieta Bortkiewicz; asystentem: lek. Ewa Nowak; asystent staż.: Alfred Warzywoda; etaty PSK-5 objęli dodatkowo: dr Jadwiga Sarrazin, lek. Krystyna Lubicz, lek. Małgorzata Piątkowska, lek. Ewa Trzcńska-Kaczmarek, mgr psych. Elżbieta Wielgosz, mgr pedag. Maria Łęgiewicz. W **Klinice Chir. Dziec.** wśród asystentów wymienieni zostali: lek. Michał Martyński; asyst. PSK-5: lek. Michał Rólski, lek. Michał Błaszczewski, lek. Janusz Jarmusz, mgr rehab. Krystyna Pietrzyk, mgr rehab. Ewa Wieczorkiewicz, mgr rehab. Dorota Bogusławska. W **Klinice Otolar. Dziec.** Stanowisko adiunkta objął dr Michał Grzegorowski; etaty asyst. PSK-5 objęli dodatkowo: lek. Irena Chwirot-Głyda, lek. Aleksandra Skuratowicz. **Zakład Propedutyki** wykazał wśród adiunktów: dr Jerzego Sochę, dr Wojciecha Cichego, lek. Iwonę Ignyś, lek. Waldemara Szymańskiego. Pojawił się nowy **Zakład Medycyny Dzieci i Młodzieży** pod kierownictwem dra hab. Mariana Krawczyńskiego. **Zakład Analizy Klinicznej** wśród pracowników etat. PSK-5 wykazał dodatkowo: mgr farm. Iwonę Matysiak, mgr chem. Ewę Langner, mgr towaroznawstwa Grzegorza Bielińskiego. Wymienione zostały wydzielone:

³⁰⁷ *Skład Osobowy Instytutu Pediatrii Akademii Medycznej im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu w Latach 1972-2004.* Wykaz na podstawie składów osobowych AM publikowanych w latach 1973-2000. Rok Akademicki 1976/77, Podstawa: Akademia Medyczna w Poznaniu w roku akademickim 1976/77 (wg. stanu na dzień 1.VII 1976r.). Poznań 1976, s. 66-69

³⁰⁸ *Skład Osobowy Instytutu Pediatrii Akademii Medycznej im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu w Latach 1972-2004.* Wykazy na podstawie składów osobowych AM publikowanych w latach 1973-2000. Rok Akademicki 1977/1978. Podstawa: Akademia Medyczna w Poznaniu w roku akademickim 1977/78 (wg. stanu na dzień 30 IV 1976r.). Poznań 1977, s.64-67

Pracownia Analityczna i Pracownia Biochemiczna /bez wskazań obsady personalnej/.³⁰⁹ Kolejny rok 1979/1980 przyniósł kolejne zmiany obsady funkcji: z-cą dyrektora instytutu d.s. dydaktyczno-naukowych został doc. Janusz Maciejewski; z-cą dyr. d.s. klinicznych / po nagłej śmierci prof. Mieczysława Wójtowicza/ został prof. Mieczysław Walczak. **W I Klinice Chorób Dzieci** wśród osób kierownictwa wymienione zostały: prof. Urszula Radwańska i dr hab. Anna Goleniowa. Utworzoną przy I Klinice **Pracownią Aerosoloterapii i Diagnostyki Czynnościowej Płuc** kierował dr Jerzy Alkiewicz z asystentami: dr farm. Stanisław Pic, dr farm. Maria Makowska, dr wf. Kazimierza/?-pisownia oryg./ Małolepsza, mgr biol. Danuta Petral. Kierownictwo **Kliniki Chirurgii Dziecięcej** obejmował doc. Olgierd Sarrazin. Wydzieloną **Pracownią Analityczną** kierował dr n. przyr. Edmund Fojudzki, **Pracownią Biochemiczną**- prof. Lech Działoszyński.³¹⁰

Bibliografia prac naukowych Instytut Pediatrii z lat 1970 - 1979

W biuletynie opublikowanym w 1972 roku nie ma już podziału prac na poszczególne kliniki. Figurują one pod wspólnym hasłem- Instytut Pediatrii. I tak m. in. wymienione są: *Badania aktywności lipolitycznej układu enzymatycznego w otyłości prostej u dzieci w czasie stosowania diety.* [Autorzy:] O[lech] Szczepski, M[ieczysław] Walczak, K[azimierz] Bartkowiak, J[erzy] Socha, A[leksandra] Waligóra, Z. Waligóra. W: Prace oryginalne i streszczenia referatów XXIV Zjazdu tow. Internistów Polskich. Poznań 15-17 X 1970 s. 33.; Bartkowiak K[azimierz], Krawczyński M[arian]: *Dynamika rozwoju fizycznego w zespole nadnerczowo-płciowym.* [Streszcz.] W: II Konferencja Naukowa Pol. Tow. Pediatr. i Pol. Tow. Endokrynol. „Okres Dojrzewania”. Poznań 4-5 XII 1970/[druk] Szamotuły 1970 s. 53-54.; Burchardt B[arbara]: *Występowanie przeciwciał przeciwko białkom mleka krowiego w astmie oskrzelowej u dzieci.* W: Materiały Naukowe XVI Ogólnopolskiego Zjazdu Pediatrów. Katowice 17-20 IX 1970. Cz. 1 . Katowice 1970 s. 178-180, tab.; *Enzymy lipolityczne w cukrzycy i otyłości prostej u dzieci.* [Autorzy:] Olech Szczepski, Jolanta Mikołajczyk, Jerzy Socha, Aleksandra Waligóra, Zbigniew Waligóra.-Pediatr. Pol. T. 45: 1970 nr 7 s.769-776, tab., bibliogr., soderz., sum.; Goleniowa A[anna]: *Schorzenia układu sercowo-naczyniowego w wieku dojrzewania w aspekcie klinicznym.*[Streszcz.]. W: II Konfer. Nauk. Pol. Tow. Pediatr. i Pol. Tow. Endokryn. *Okres Dojrzewania.* Poznań 4-5 XII 1970. [druk] Szamotuły 1970 s. 49.; Goncerzewicz Maria, Krawczyński Marian: *W sprawie poradni kontroli rozwoju.-*

³⁰⁹ *Skład Osobowy Instytutu Pediatrii Akademii Medycznej im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu w Latach 1972-2004.* Wykazy na podstawie składów osobowych AM publikowanych w latach 1973-2000. Rok Akademicki 1978/1979. Podstawa: Akademia Medyczna w Poznaniu w roku akademickim 1978/79(wg stanu na dzień 1 X 1978). Poznań 1978, s. 89-92.

³¹⁰ *Skład Osobowy Instytutu Pediatrii Akademii Medycznej im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu w Latach 1972-2004.* Wykazy na podstawie składów osobowych AM publikowanych w latach 1973-2000. Rok Akademicki 1979/1980. Podstawa: Akademia Medyczna w Poznaniu w roku akademickim 1979-1980(wg stanu na dzień 1. VII 1979r.). Poznań 1979, s. 89-92

Pediatr. Pol. T. 45:1970 nr 12 s. 1529-1536, wykry., bibliogr.; Goncerzewicz Maria, Krawczyński Marian, Suchocka-Łuczak Stefania: Nieprawidłowości rozwojowe narządów płciowych u uczniów szkół specjalnych.- Pediatr. Pol. T. 45, 1970 nr 3 s. 299-304, tab., bibliogr., soderż., sum.; Korman E[ugeniusz], Mikołajczyk J[olanta], Socha J[erzy]: Zachowanie się jodu związanego z białkiem oraz niektórych wykładników klinicznych w nadczynności tarczycy u dzieci podczas leczenia Metizolem. [Streszcz.] W: II Konferencja Naukowa Pol. Tow. Pediatr. i Pol. Tow. Endokryn. Okres Dojrzewania. Poznań 4-5 XII 1970. [druk] Szamotuły 1970 s. 32.; Krawczyński M[arian]: Korelacje genotypowo-fenotypowe u osobników z zespołem Turnera w świetle badań chromatyny płciowej. [Streszcz.] W: Tamże, s. 21-22.; Kwas foliowy u dziewcząt w okresie dojrzewania. [Autorzy:] L[jiliana] Jeżowa, U[rszula] Radwańska, D[anuta] Michalewska, D. Sotnik. [Streszc.]. W: Tamże s. 28.; Kwas pirogronowy w różnych jednostkach chorobowych u dzieci. [Autorzy:] Teodor Rafiński, Anna Golenia, Edmund Fojudzki, Danuta Michalewska.-Przegl. Lek. ser. 2 R. 26:1970 nr 6 s. 527-528, wykry., bibliogr., soderż.,sum.; Maciejewski Janusz: Badania czynności nerek w otyłości u dzieci. W: Medycyna Doświadczalna. PTPN. Wyd. Lek. Prace Kom. Med. Dośw. T. 41. Poznań 1970 s. 129-153, tab., wykry., bibliogr., sum.; Pieńkowska-Mikołajczyk Jolanta, Socha Jerzy: Czynnościowa niedomoga przysadki w przebiegu jadłowstrętu psychicznego.- Endokryn. Pol. T. 21: 1970 s. 17-22, il.,tab., bibliogr., rez., sum.; Próba analizy biochemicznej w przypadkach osteopatii krzywiczo- podobnych. [Autorzy:] Karol Bittner, Janusz Maciejewski, Kazimierz Bartkowiak, Stanisław Czekalski, Aleksandra Waligóra.- Pediatr. Pol. T. 45:1970 nr 4 s. 443-450, tab., soderż., sum.; Rafiński T[eodor], Fojudzki E[Edmund]: Zachowanie się immunoglobulin w okresie dojrzewania u dziewcząt i chłopców. [Sreszcz.] W: II Konferencja Naukowa Pol. Tow. Pediatr. i Pol. Tow. Endokryn. Okres Dojrzewania. Poznań 4-5 XII 1970. [druk] Szamotuły 1970 s. 23.; Rzadkie nieprawidłowości morfologiczne układu moczowego w zespole Turnera.[Autorzy:] Maria Goncerzewicz, Mieczysław Walczak, Janusz Maciejewski, Marian Krawczyński, Karol Bittner.- Pol.Tyg.Lek. R. 25: 1970 nr 45 s. 1707- 1709, il., tab., bibliogr., soderż., sum.; Stachurska E. Socha J[erzy]: Psychologiczna ocena zachowania dzieci z padaczką w okresie dojrzewania. [Streszc.] W: II Konfer. Nauk. Pol. Tow. Pediatr. i Pol. Tow. Endokryn. „Okres Dojrzewania. Poznań 4-5 XII 1970. [druk] Szamotuły 1970 s. 48.; Walczak Mieczysław, Krawczyński Marian: Zaburzenia widzenia barw (daltonizm) w zespole Turnera.[Streszcz.] W: Tamże s. 47-48.; Szczepski Olech: Niektóre zasady intensywnej terapii u dzieci.(Wprowadzenie do dyskusji). W: Intensywna terapia. Materiały Konferencji Naukowej. Poznań 6-7 IV 1970. Poznań 1970 s. 25-35.; Szczepski Olech, Bittner Karol, Maciejewski Janusz: Krzywica- jako zespół zaburzeń metabolicznych.- Pol. Tyg.Lek. R. 25:1970 nr 51 s. 1999-2002,bibliogr.; Szczepski Olech, Goncerzewicz Maria: Propedeutyka pediatrii. Poznań 1970 8' ss. 241,nlb. 1, il., tab., wykry., powiel. Akademia Medyczna w Poznaniu.; Wartość wydalania hydroksyproliny i kreatyniny w ocenie wieku rozwojowego u dzieci i młodzieży z cukrzycą. [Autorzy:] M[aria] Goncerzewicz, J[olanta] Mikołajczyk, J[erzy] Socha, J. Nagadowska, A[leksandra] Waligóra.

[Streszc.] W: II Konfer. Nauk. Pol. Tow. Pediatr. i Pol. Tow. Endokryn. Okres *Dojrzwania*. Poznań 4-5 XI 1970. [druk] Szamotuły 1970 s. 39.; *Wpływ okresu dojrzwania na przebieg astmy oskrzelowej*. [Autorzy:] T[eodor] Rafiński, H[alina] Chobot-Maciejewska, M. Kosicka, J. Andron, I. Orzechowska. [Streszc.] W: Tamże s. 49.; *Zaburzenia regulacji nerkowej gospodarki fosforanami w niedoczynności tarczycy u dzieci*. [Autorzy:] Olech Szczepki, Mieczysław Walczak, Karol Bittner, Janusz Maciejewski, Eugeniusz Korman, Aleksandra Waligóra. W: Materiały Naukowe XVI Ogólnopolskiego Zjazdu Pediatrów. Katowice 17-20 IX 1970. Cz. 1 Katowice 1970 s. 77- 80, tab., bibliogr. **Łącznie** opublikowano w Instytucie Pediatrrii w 1970r.- 131 prac; poz.:735-847/.³¹¹

Rok 1971 przyniósł m. in. następujące publikacje: Alkiewicz K[rystyna], Alkiewicz J[erzy], A[hmed]: *W sprawie trudności rozpoznawczych świeżbu u dzieci i młodzieży*. W: Pamiętnik. Konferencja Naukowa Pediatrów Polski Zachodniej. Kalisz 27-28 VI 1969r. Poznań 1971 s. 206-208,tab.,wykr.; *Badania porównawcze poziomu transferryny oznaczonej metodą pośrednią i bezpośrednią*. [Autorzy:] E[dmund] Fojudzki, U[rszula] Radwańska, D[anuta] Mrozikiewicz, K[rystyna] Strzykała. W: Tamże, s. 101-103, tab.,wykr.; *Le Chelaton dans le traitement de la calcinose interstitielle generalisee*. [Autorzy:] Anna Goleniowa, Helina Chobot-Maciejewska, Ryszard Janisch, Jerzy Alkiewicz, Józefa Rafińska.- Mater. med. pol. [franc] Vol. 3:1971 Fasc. 4[9] s. 25-27, il., wykr., bibliogr.; *Dziesięć lat leczenia ciężkich zakażeń u dzieci przy pomocy transfuzji krwi wymiennej*. [Autorzy:] Teodor Rafiński, Urszula Radwańska, Józefa Rafińska, Alicja Kozanecka, Waław Zagajewski: Materiały Sympozjum Intensywnej Terapii i III Sympozjum Dorażnej Pomocy. Poznań 6-7 IV 1970. Poznań 1970 s. 77-81, il., tab., wykr.; Goleniowa Anna, Fojudzki Edmund, Pieszczochowicz Żywistawa: *Intensywna terapia w ostrych zatruciach u dzieci spowodowanych środkami ochrony roślin*.- Tamże: s. 82-85, tab., wykr.; Goleniowa A[nna], Spaczyńska A[nna]: *Choroby układu sercowo-naczyniowego u dzieci w wieku dojrzwania w aspekcie klinicznym*. W: *Okres Dojrzwania*. Konferencja naukowa. Poznań 4-5 XII 1970. Pamiętnik. [Poznań] 1971 s. 232-234.; Goncerzewicz Maria, Krawczyński Marian, Suchocka-Łuczak Stefania: *Ślepotę na barwy (daltonizm) w świetle badań genetycznych*.- Wiad. Lek. R. 24:1971 z. 4 s. 337-342, il., bibliogr., soderż., sum.; Krawczyński Marian: *Zespół Turnera w świetle badań chromatyny płciowej*.- Endokryn. Pol. T. 22:1971 z. 2 s. 167-179, tab., bibliogr., rez., sum.; *Niektóre aspekty intensywnego leczenia niewydolności oddechowo-krażeniowej w przebiegu zapaleń płuc u niemowląt*. [Autorzy:] T[eodor] Rafiński, A[nna] Goleniowa, B[arbara] Burchardt, A[leksander] Januszkiewicz, M[aria] Kosicka, D[anuta] Michalewska, J[ózefa] Rafińska. W: Materiały Sympozjum Dorażnej Pomocy. Poznań 6-7 IV 1970. Poznań 1971 s. 67-98.; *Odległe wyniki leczenia zespołu nadnerczowo-płciowego u dzieci*. [Autorzy:] O[lech] Szczepki, M[ieczysław] Walczak, K[azimierz] Bartkowiak, B[ogusław] Pawlaczyk, E[łżbieta] Piontek. W: VII Krajowy Zjazd

³¹¹ *Roczniki Akademii Medycznej, Tom VI, 1972. Akademia Medyczna w Poznaniu, 1972r., s. 319-329.*

Endokrynologów. Streszcz. Referat. I komunikatów. Katowice 14-16 X 1971. Katowice 1971 s. 49-50.; Pawlaczyk B[ogusław]: *Index sterydowy i jego wartość diagnostyczna*. W: *Okres Dojrzewan*a. Konferencja nauk. Poznań 4-5 XII 1970. Pamiętnik. [Poznań] 1971 s. 100-101, tab.; *Próby czynnościowe z żelazem u dzieci z niedoczynnością tarczycy*. [Autorzy:] K[rystyna] Lewandowska, M[ieczysław] Walczak, K[azimierz] Bartkowiak, E[ugeniusz] Bartkowiak, E[ugeniusz] Korman, B[ogusław] Pawlaczyk. W: Pamiętnik. Konferencja Naukowa Pediatrów Polski Zachodniej. Kalisz 27-28 VI 1969r. Poznań 1971 s. 110-112, tab., wyk.; Rafiński T[eador]: *Leczenie powikłań nerkowych w ostrych chorobach u dzieci*.- Tamże: s. 20-26, il., wyk.; Rafiński Teodor, Goleniowa Anna: *Częstoskurcz napadowy jako przyczyna stanów nagłych u dzieci*. W: Materiały Sympozjum Intensywnej Terapii i III Sympozjum Doraźnej Pomocy. Poznań 6-7 VI 1970. Poznań 1971 s. 59-66, il., tab.; *Równowaga kwasowo-zasadowa i jej nerkowa regulacja u dzieci z fenylketonurią*. [Autorzy:] Maria Goncerzewicz, Jerzy Socha, Karol Bittner, Elżbieta Rakowska, Stanisław Czekalski= poz. 541.; Socha Jerzy, Bittner Karol, Wligóra Aleksandra: *Electrolyte concentration In the duodenal juice and its digestive activity*.- Pol. Med. J. Vol. 10:1971 No 2 s.489-494, tab., bibliogr.; Szczepski Olech: *Deontologia w ujęciu Władysława Biegańskiego*. W: Władysław Biegański lekarz i filozof 1857- 1917. Praca zbiorowa. Red. Gerwazy Świdorski i Mieczysław Stański. Poznań 1971 s 147-156, il.; Walczak M[ieczysław], Dorywalska K[rystyna], Piontek E[lżbieta]: *Fizjologia okresu dojrzewan*a w aspekcie genetyczno-endokrynologicznym. W: „Okres Dojrzewana”. Konferencja naukowa. Poznań 4-5 XII 1970. Pamiętnik. [Poznań] 1971 s. 18-21.; *Wpływ glukozy i insuliny na podstawowe wskaźniki gospodarki sodem i potasem*. [Autorzy:] Karol Bittner, Jerzy Socha, Janusz Maciejewski, Aleksandra Waligóra.- Pol. Tyg. Lek. R. 26:1971 nr 49 s. 1890-1892, tab., bibliogr., soderż., sum.; *Zachowanie się enzymów lipolitycznych w czasie lipemii pokarmowej w dystrofii wywołanej zespołem upośledzonego wchłaniania u dzieci*. [Autorzy:] Olech Szczepski, Jerzy Socha, Aleksandra Waligóra, Zbigniew Waligóra.-Pol. Tyg. Lek. r. 26:1971 nr 20 s. 742-745, tab., bibliogr., soderż., sum. **Łącznie** w 1971r.- 160 prac; poz.:789-923/³¹²

W roku 1972 ukazały się m. in.: Bartkowiak K[azimierz], Pawlaczyk B[ogusław]: *Ocena sprawności osi podwzgórzowo- przysadkowo- nadnerczowej u dzieci z niedoczynnością tarczycy*. W: *Okres Dojrzewan*a. III Konferencja naukowa. Poznań 2-4 XII 1971r. Pamiętnik. [Poznań] 1972 s. 305-307, tab., wyk.; Bittner Karol, Waligóra Aleksandra: *Wpływ stężenia jonu H w soku żołądka na kształt krzywych po obciążeniu glukozą i skrobią*.- Pol. Tyg. Lek. R. 27: 1972 nr 45 s. 1756-1758, tab., bibliogr., soderż., sum.; Burchardt Barbara: *Rezerwa szpikowa granulocytów u dzieci leczonych chloramfenikolem*. W: VI Konferencja Naukowa Polski Zachodniej. Zielona Góra 23-24 VI 1972. Zielona Góra 1972 s. 71-72, bibliogr.; Chmielowa Maria, Korbas Jan, Korman Eugeniusz: *Chalasia cordiae u niemowlęcia*.-Przeg. Pediatr. T. 2: 1972

³¹²*Roczniki Akademii Medycznej w Poznaniu, Tom VII, 1973*, Akademia Medyczna w Poznaniu, Poznań, 1973 s. 302-314.

nr 4 s. 345-347, bibliogr.; Chmielowa Maria, Socha Jerzy: *Leczenie dzieci dystroficznych dotkniętych zespołem upośledzonego wchłaniania(z.u.w.)*.- Pol.Tyg.Lek. R. 27:1972 nr 22 s. 831-834, tab., bibliogr., soderż., sum.; *Dystrofia u niemowląt z towarzyszącym upośledzeniem wydalania jonu wodorowego przez nerki*. [Autorzy:] Karol Bittner, Janusz Maciejewski, Maria Chmielowa, Stanisław Czekalski=poz. 479.; Goncerzewicz Maria, Krawczyński Marian, Cichy Wojciech: *Kontrola lekarska działalności sportowej dzieci i młodzieży i jej ramy organizacyjne*.-Ped.Pol. T. 47:1072 nr 12 s. 1549-1555, bibliogr.; *Katecholaminy w nerwicach układu sercowo-naczyniowego u dzieci w okresie dojrzewania*. [Autorzy:] T[eodor] Rafiński, A[nn]a Goleniowa, E[dmund] Fojudzki, K[rystyna] Strzykała. W: *Okres Dojrzewania*. III Konferencja naukowa. Poznań 2-4 XII 1972 s. 99-100, tab.; Korman E[ugeniusz]: *Rezerwa tarczycowa u dzieci z chorobą Graves- Basedowa*. W: Tamże, s. 287- 289 tab., wykry.; Kosicka Maria: *Badania nad aktywnością fosfohexoizomerazy oraz niektórych innych wykładników przemiany węglowodanowej u niemowląt z niedoborem wagi*. [Rozpr. doktorska. Streszcz. pol., ang., ros.] - Roczn. AM Pozn. T. 6 1972 s. 190-191.; Kozłowski Kazimierz, Szczepski Olech: *Rentgenodiagnostyka urologiczna wieku dziecięcego*. Warszawa 1972 PZWL. 4; ss. 99, nlb. 1, il., bibliogr.; Krawczyński Marian: *Chromatyna płciowa w niektórych zaburzeniach rozwoju płciowego u dzieci*. [Rospr. doktorska. Streszcz. pol., ang., ros.] - Roczn. AM Pozn. T. 6 1972 s. 192-194.; *Le metabolisme glucidique dans le syndrome de dysgenesie gonadoque*. [Autorzy:] O[lech] Szczepski, M[ieczysław] Walczak, B[ogusław] Pawlaczyk, J[erzy] Socha.-Pediatrie T. 27: 1972 No 2 s. 149-152, tab., bibliogr.; Molicka Maria, Krawczyński Marian: *Osobowość ucznia nie osiągnącego powodzenia w nauce*.- Ped. Pol. T. 47:1972 nr 4 s. 467-472, tab., bibliogr., soderż., sum.; Pawlaczyk B[ogusław]: *Błąd sztuki lekarskiej w świetle prawa karnego*. W: „Okres Dojrzewania”. III Konferencja naukowa. Poznań 2-4 XII 1971r. Pamiętnik. [Poznań] 1972 s. 327-356, bibliogr.; Pawlaczyk B[ogusław]: *Zachowanie się indeksu sterydowego 17 KS w próbach biohormonalnych w niektórych endokrynopatiach*.- Tamże: s. 307-308, tab.; *Postawy rodzicielskie wobec niepowodzeń dzieci w nauce*. [Autorzy:] Maria Goncerzewicz, Marian Krawczyński, Stefania Suchocka-Łuczak, Maria Molicka.-Probl. Rodz. 1972 nr 4(66) s. 10-15, tab., bibliogr.; Rachocka Janina: *Możliwości zastosowania próby z azotynem amyłu w diagnostyce wad serca i wielkich naczyń okresu noworodkowego*.- Pol. Tyg. Lek. R. 27:1972 nr 25 s. 954-957, il., bibliogr., soderż.,sum.; Rafińska Józefa: *Badania nad niedokrwistością niemowląt po chorobie hemolitycznej*. [Rozpr. doktorska. Streszcz. pol., ang., ros.] - Roczn. AM Poznań, T. 6: 1972 s. 206-208.; Socha Jerzy, Cichy Wojciech, Włodarczak Krystyna: *Znaczenie jelitowej flory bakteryjnej w patogenezie zespołu złego wchłaniania*. W: VI Konferencja Pediatrów Polski Zachodniej. Zielona Góra 23-24 VI 1972. Zielona Góra 1972 s. 57-59, tab., bibliogr.; Socha Jerzy, Waligóra Aleksandra, Cichy Wojciech: *Wartość prób obciążeniowych w ocenie procesów trawienia i wchłaniania u dzieci*.-Ped. Pol. T. 47:1972 nr 12 s. 1469- 1478, tab., wykry., bibliogr., soderż.,sum.; *Skojarzone leczenie rubidomycyną i winkrystyną w ostrych białaczkach u dzieci*. [Autorzy:] Hanna Gerwel, Urszula Radwańska, Danuta

Michalewska, Józefa Rafińska.- Ped. Pol. T. 47:1972 nr 5 s. 573-579, tab., wyk., bibliogr., soderż., sum.; Walczak M[ieczysław]: *Wpływ niektórych zaburzeń przemiany sterydowej na termoregulację*. [Streszc] W: I Konferencja Naukowa. Termoregulacja Wieku Dziecięcego. Poznań 24-25 XI 1972, Poznań 1972 s. 7.; *Wydzielanie żółdkowe w nadczynności tarczycy u dzieci*. [Autorzy]: J[erzy] Socha, E[ugeniusz] Korman, W[ojcich] Cichy, H[anna] Rydzewska, A[leksandra] Waligóra=poz. 716.; *Zależność między hydroksyproliną a estrogenami i androgenami oraz między hydroksyproliną a elektrolitami w moczu u dzieci z przedwczesnym dojrzewaniem płciowym*. [Autorzy:] M[aria] Goncerzewicz, M[ieczysław] Walczak, J[erzy] Socha, K[azimierz] Bartkowiak, W[ojcich] Cichy, B[ogusław] Pawlaczyk, A[leksandra] *Badania nad działaniem aerozolowych leków rozkurczowych na układ oddechowy u dzieci z astmą oskrzelową*. Waligóra. W: *Okres Dojrzewania*. III Konferencja naukowa. Poznań 2-4 XII 1971r. Pamiętnik. [Poznań] 1972 s. 226-232, tab., wyk. **Łącznie** w 1972 roku ukazało się 111 prac z IP; poz.:808-905/³¹³

Wybrane pozycje publikacji **Instytutu Pediatrii z 1973** roku: Burchardt Barbara: *Przeciwciała antymleczne w atopowym zapaleniu skóry u dzieci*.- Ped. Pol. T. 48: 1973 nr 8 s. 971-977, tab., wyk., bibliogr., soderż., sum.; *Doświadczenia własne w diagnostyce i leczeniu wad serca u noworodków i niemowląt*. [Autorz:] M[ieczysław] Wójtowicz, B[ogdan] Szelągowicz, J[anina] Rachocka, S[tefania] Łuczak, Z[ygmunt] Flejsierowicz. W: Sesja Naukowa pt. Postępy patofizjologii klinicznej. Streszcz. wygłasz. Doniesień. Poznań 19 X 1973. Poznań 1973 s. 19-20.; Goleniowa Anna, Nowak Stanisław: *Technika najczęstszych zabiegów u dzieci* Wyd. 3 unowocześn. i uzupełn. Warszawa 1973 PZWL 16' ss. 144, nlb. ,il., tab. Centrum Medyczne Kształcenia Podyplomowego. Biblioteka Lekarza Praktyka. Ser. 2. T. 17.; Goncerzewicz Maria: *Mukopolisacharydozy*. W: *Okres Dojrzewania* IV Konferencja naukowa. Górzno 1-2 IX 1972r. Pamiętnik. Druk. Szamotuły 1973 s. 93-104, tab.; Goncerzewicz Maria, Socha Jerzy: *Ocena stanu odżywienia dzieci z nie leczoną fenylketonurią*.- Ped. Pol. T. 48: 1973 nr 5 s. 567-574, tab., wyk., bibliogr., soderż., sum.; Korman Eugeniusz: *Zachowanie się PBI- jodu związanego z białkiem surowicy krwi u zdrowych dzieci w wieku szkolnym na terenie wojew. poznańskiego*.- Roczn. AM Pozn. T. 7 1973 s. 59-79, tab., wyk., bibliogr., streszcz., soderż., sum.; *Leczenie astmy oskrzelowej u dzieci lekami immunosupresyjnymi*. [Autorzy:] T[eodor] Rafiński, H[alina] Chobot-Maciejewska, D[anuta] Mrozikiewicz, B[arbara] Burchardt, J[ózefa] Rafińska, E[wa] Zabel. W: *Pharmacologia Clinika Polona* 1973, I, 2 (Materiały Symposium Farmakologii Klinicznej) [cz. 2]. Poznań 4-5 V 1973 s. 70-73, tab., wyk., bibliogr.; Maciejewski Janusz: *Badania zdolności rozcieńczania i zagęszczania moczu u dzieci we wczesnej fazie przewlekłego odmiedniczkowego zapalenia nerek*. Streszcz. rozpr. habilit.- Pol.Tyg.Lek. R. 28:1973 nr 22 s. 834-836, tab.; Molicka Maria: *Choroba sieroca*. W: *Okres Dojrzewania*. IV Konferencja naukowa. Górzno 1-2 IX 72 r. Pamiętnik. Druk. Szamotuły 1973 s. 21-23.; *Obraz*

³¹³ *Rocznik akademii Medycznej w Poznaniu, Tom VIII, 1974*. Akademia Medyczna, Poznań, 1974, s. 299-307.

kliniczny dzieci z zakażeniem pasożytniczym przewodu pokarmowego. [Autorzy:] Olech Szczepski, Eugeniusz Korman, Jan Korbas, Jerzy Socha, Wojciech Cichy.- Przegł. Pediatr. T. 3: 1973 nr 4 s. 279-286, tab., wyk., bibliogr.; *Ocena czynności zewnątrz i wewnątrzwydzielniczej trzustki u dzieci z mukowiscydzą.* [Autorzy:] M[aria] Goncerzewicz, T[eodor] Rafiński, J[erzy] Socha, H[alina] Chobot-Maciejewska, K. Echaust, J[anina] Porawska. W: *Okres Dojrzewania.* V Konferencja naukowa. Poznań 7-8 XII 1973 s.14-15.; Pawlaczyk Bogusław: *Zaburzenia wewnątrzwydzielnicze a stan psychiczny.* W: *Okres dojrzewania.* IV Konferencja naukowa. Górzno 1-2 IX 72 r. Pamiętnik. Druk. Szamotuły 1973 s. 25-30, bibliogr.; Piontek E[łżbieta]: *Wpływ podawania kofeiny i glukozy na poziom insuliny immunoreaktywnej u dzieci otyłych.* W: *Okres Dojrzewania.* V Konferencja naukowa. Poznań 7-8 XII 1973. Streszczenia. Druk. Szamotuły 1973 s. 15-16.; *Próby oceny osi podwzgórzowo-przysadkowo-nadnerczowej u dzieci z mukowiscydzą.* [Autorzy:] T[eodor] Rafiński, M[aria] Goncerzewicz, H[alina] Chobot-Maciejewska, J[ózefa] Rafińska, J[erzy] Socha, A. Kulińska. Tamże s. 26.; Rafiński T[eodor]: *Zagadnienie leczenia klimatycznego u dzieci.*- Probl. Uzdrow. 1973 z. 5 (71) s. 61-68.; Socha Jerzy: *Wpływ procesów trawienia i wchłaniania na stan odżywienia dzieci z fenylketonurią (PKU).* [Rozprawa doktorska. Streszcz. Pol., ang., ros.]- Roczn. AM Pozn. T. 7 1973 s. 189-191.; Szczepski Olech: *Die Behandlung dystrophischer Kinder in Verlauf mangelhafter Absorption.*- Monatsschr. Kinderheilk. Bd 121: 1973 H. 7 s. 379-381, wyk., bibliogr.; Szczepski Olech: *Klasyfikacja kolagenoz.* W: *Okres Dojrzewania.* IV Konferencja naukowa. Górzno 1-2 IX 1972 r. Pamiętnik. Druk. Szamotuły 1973 s. 87-91, il.; Szczepski Olech, Chmielowa Maria: *Farmakodynamika leków w zależności od wieku.* W: *Pharmacologia Clinica Polona* 1973, I, 2. (Materiały Sympozjum Farmakologii Klinicznej) [cz. 2]. Poznań 4-5 V 1973. [Poznań] 1973 s. 36-39.; Walczak M[ieczysław], Michałkiewicz M[aria], Piontek E[łżbieta]: *Ocena zdolności wiązania (BC) insuliny w cukrzycy u dzieci.* W: *Okres Dojrzewania.* V Konferencja naukowa. Poznań 7-8 XII 1973. Streszczenia. Druk. Szamotuły 1973 s. 16-17.; Walczak M[ieczysław], Piontek E[łżbieta], Pawlaczyk B[ogusław] : *Postęp diagnostyczny współczesnej andrologii wieku dziecięcego.*- Tamże s. 35.; *Wpływ parathormonu na wydalanie Na' i K' z moczem u dzieci z niedoczynnością tarczycy.* [Autorzy:] Olech Szczepski, Karol Bittner, Janusz Maciejewski, Eugeniusz Korman.- *Endokryn. Pol.* T. 24: 1973 nr 4 s. 273- 278, tab., bibliogr., rez., sum.; *Zachowanie się immunoglobulin surowiczych w ostrych białaczkach dziecięcych długotrwale leczonych cytostatykami.* [Autorzy:] U[rszula] Radwańska, E[dmund] Fojudzki, B[arbara] Burchardt, D[anuta] Michalewska, K[rystyna] Strzykała. W: *Pharmacologia Clinica Polona* 1973 I. 1. (Materiały Sympozjum Farmakologii Klinicznej) Poznan, 4-5 V 1973. Poznań [1973] s. 70-71.; *Zachowanie się układu krwiotwórczego u dzieci z dychawicą oskrzelową leczonych lekami immunosupresyjnymi.* [Autorzy:] T[eodor] Rafiński, D[anuta] Mrozikiewicz, J[ózefa] Rafińska, E[wa] Bernatowska. Tamże s. 73.; *Zasadowa fosfataza granulocytów obojętnochłonnych w różnicowaniu zapaleń płuc u niemowląt i małych dzieci.* [Autorzy:] Urszula Radwańska, Małgorzata Kaczmarek, Maria Wengierek, Ewa Zabel.- *Diagn. Lab.* T. 9:1973 nr 1-2 s. 139- 144,

tab.,wykr., bibliogr.,soderż., sum. /**łącznie** liczba opubl. W 1973 r. w IP- 121; poz.: 868- 971/.³¹⁴

Rok 1974 to m. in. następujące publikacje: *Badania kliniczne nad zastosowaniem preparatu czosnkowego Alliofil w lecznictwie pediatricznym.* [Autorzy:] T[eodor] Rafiński, Jerzy Alkiewicz, Tadeusz Wrociński, Lilianna Jeżowa.- Pol.Tyg.Lek. 1974 R. 29 nr 37 s. 1595- 1597, bibliogr., rez.,sum.; Bittner Karol, Maciejewski Janusz, Bortkiewicz Elżbieta: *Zaburzenia gospodarki wapniowo-fosforanowej w schorzeniach nerek u dzieci.* Przegł. Pediatr. 1974 T. 4 nr 1 s. 71-77.; Błaszczuk Eugeniusz: *Częstość występowania i rodzaje wrodzonych wad rozwojowych w powiecie wolsztyńskim w okresie od 1 stycznia 1964r. do 30 czerwca 1967r.* [praca doktorska. streszcz. pol., ang., ros.] Roczn. AM Poznań 1974 T. 8 s. 156- 157.; Kiełczewska-Mrozikiewicz Danuta: *Poziom żelaza w surowicy krwi w przebiegu gorączki u dzieci.* W: *Termoregulacja wieku dziecięcego.* I Konferencja naukowa. Poznań 24-25 IX 1972r. Red. nauk. Olech Szczepki. Roczniki Akademii Medycznej w Poznaniu. Supl. Nr 1. Poznań: 1974 s. 65-68, wykr., bibliogr.; Krawczyński Marian: *Niektóre uwarunkowania genetyczne i cechy fenotypowe zespołu Klinefeltera w okresie dojrzewania.* Wiad. Lek. 1974 T. 27 z. 20 s. 1783-1791 tab., wykr., bibliogr., soderż., sum.; Michalewska Danuta: *Ocena przydatności niektórych badań cytochemicznych w różnicowaniu ostrych białaczek u dzieci.* [pr. doktorska. streszcz. pol., ang.,ros.] Roczn. AM Poznań 1974 T. 8 s. 183-184.; Paluszak Janusz, Paluszak Wacława, Rachocka Janina: *Aktywność mobilizująca lipidy we wrodzonych sinicznych wadach serca=* poz. 898.; Pawlaczyk B[ogusław]: *Problemy współczesnej sterydologii w Klinice Dziecięcej.* W: *Okres Dojrzewania.* V Konferencja naukowa. Poznań 7-8 XII 1973. Pamiętnik. Poznań: 1974 s. 157-158.; *Próba oceny czynności zewnątrz i wewnątrzwydzielniczej trzustki u dzieci z mukowiscydozą.* [Autorzy:] M[aria] Goncerzewicz, T[eodor] Rafiński, J[erzy] Socha, H[alina] Chobot-Maciejewska, K. Echaust, J[anina] Porawska= poz. 642.; *Próba oceny stanu morfologicznego i czynnościowego układu moczowego u małych dzieci z kamicą nerkową.* [Autorzy:] Karol Bittner, Olgierd Sarrazin, Janusz Maciejewski, Edmund Fojudzki, Maria Stańska. Przegł. pediatr. 1974 T. 4 nr 1 s. 57-62 tab., bibliogr.; Radwańska Urszula: *Krwiotworzenie i krew obwodowa u dzieci przedwcześnie urodzonych.* W: *Wcześnieactwo. Aspekty medyczne i społeczne. Materiały konferencji naukowej.* Poznań, 4 V 1974. T. 1. Poznań: 1974 s. 109-114 bibliogr.; Rafiński T[eodor], Kiełczewska-Mrozikiewicz D[anuta], Rafińska J[ózefa]: *Analiza przypadków drgawek gorączkowych w I Klinice Chorób Dzieci Instytutu Pediatrii AM w latach 1968-1971.* W: *Termoregulacja wieku dziecięcego.* I Konferencja Naukowa. Poznań 24-25 IX 1972r. Red. nauk. Olech Szczepki. Roczniki Akademii Medycznej w Poznaniu. Supl. Nr 1. Poznań: 1974 s. 54-57 tab., wykr., bibliogr.; Szczepki Olech: *Intensywna terapia w pediatrii.* W: *Wybrane zagadnienia intensywnej terapii.* T. 3. Praca zbior. Pod red. Witolda Jurczyka. Poznań: 1974 s. 263-280.; *Temperatura*

³¹⁴ *Roczniki Akademii Medycznej w Poznaniu, Tom IX, 1975, Akademia Medyczna, Poznań, 1975r. s. 357-366.*

otoczenia a wydalanie kwasu wanilino- migdałowego w moczu u dzieci z chorobami tkanki łącznej. [Autorzy:] T[eodor] Rafiński, A[nn]a Golenia, L[ech] Działoszyński, A[nn]a Spaczyńska, K[rystyna] Strzykała. W: II Konferencja Naukowa. Termoregulacja wieku dziecięcego. Poznań 13-14 XII 1974 r. [Poznań:] 1974 s. 8.; Topiłko Andrzej, Radwańska Urszula, Michalewska Danuta: *Morphological analysis and differential diagnosis of acute leukemia in children by electron microscopy*= poz. 40.; Walczak M[ieczysław], Pawlaczyk B[ogusław], Piontek E[łzbieta]: *Układ neurosekrecyjny w encefalopatii krztuścowej*. W: II Konferencja Naukowa. Termoregulacja wieku dziecięcego. Poznań 13-14 XII 1974r.[Poznań:] 1974 s. 8.; Walczak Mieczysław, Piontek Elżbieta: *Układ neurosekrecyjny a termoregulacja u noworodków i niemowląt*.-Tamże s. 133-135, tab.; *Wpływ podwyższonej ciepłoty ciała u dzieci na kortyzolemię i wydalanie z moczem metabolitów kortyzolu*. [Autorzy:] O[lech] Szczepski, M[aria] Chmiel, E[ugeniusz] Korman, J[an] Korbas, I[wona] Bączyk, Z[dzisław] Wesołowski, E[wa] Pawlaczyk. Tamże s. 7.; *Wpływ stanu nawodnienia na nerkową gospodarkę wapniem i fosforanami u dzieci z odmiedniczkowym zapaleniem nerek*. [Autorzy:] Karol Bittner, Janusz Maciejewski, Elżbieta Bortkiewicz, Edmund Fojudzki. Ped. Pol. 1974 T. 49 nr 9 s. 1115- 1120 tab., bibliogr., soderż., sum. / **łącznie** opublikowano w 1974r. w IP- 133 prace; poz.: 1009-1118/.³¹⁵

Publikacje naukowe Instytutu Pediatrii w **1975 roku** to m. in.: *Aktywność arylosulfataz A i B w moczu noworodków i dzieci do lat 12*. [Autorzy:] Lech Działoszyński, Anna Działoszyńska, Krystyna Strzykała, Wojciech Służewski. Pediatr. Pol. 1975 T. 50 nr 10 s. 1263-1268 tab., bibliogr., soderż., sum.; Antkowiak Elżbieta, Korytowska Barbara, Wachowiak Jacek: *Insulinemia immunoreaktywna w surowicy krwi u dzieci chorych na cukrzycę*. W: Streszczenia prac XVII Uczelnianej Konferencji STN [Studenckiego Towarzystwa Naukowego]. Poznań 7 V 1975. Poznań: 1975 s. 12.; Bortkiewicz Elżbieta, Jankowski Andrzej, Lubicz Krystyna: *Odptywy pęcherzowo-moczowodowe u małych dzieci*. W: Dzień Nefrologii Dziecięcej [Konferencja Naukowa Zielona Góra, październik 1975 r.] Zielona Góra: 1975 s. 70-75 tab., bibliografia.; *Cewnikowanie serca, angiokardiografia i kineangiografia w ocenie wad wrodzonych serca. Cardiac catheterisation and angiocardiography in evaluation of congenital heart anomalies*. [Autorzy:] Bogdan Szelągowicz, Marek Orkiszewski, Zygmunt Flejsierowicz, Janina Rachocka. W: *Problemy medycyny wieku rozwojowego. Development period medicine*. Prace i materiały naukowe Research reports. T. 5. Warszawa: 1975 s. 207-208. Sum.; Chmielowa Maria: *Dieta bezskrobiowa w leczeniu dystrofii niemowląt*. W: Pamiętnik VII Konferencji Naukowej Pediatriów Polski Zachodniej. Opole, 8-9 VI 1975 r. [Opole: 1975] s. 129-133.; *Doświadczenia własne w chirurgicznym leczeniu wad serca u dzieci wiejskich*. [Autorzy:] M[ieczysław] Wójtowicz, B[ogdan] Szelągowicz, M[arek] Orkiszewski, K[rzysztof] Strzyżewski. W: Dziecko Wiejskie. VI Konferencja Naukowa Okres

³¹⁵ *Roczniki Akademii Medycznej w Poznaniu, Tom X, 1976. Akademia Medyczna, Poznań, 1976, s. 274-279.*

Dojrzewania. Błażejewko. 22-24 V 1975 r. Poznań: 1975 s. 36.; *Dziecko wiejskie z chorobą reumatyczną*. [Autorzy:] A[nna] Goleniowa, J[anina] Rachocka, A[licja] Krzyżaniak, A[nna] Spaczyńska, S[tefania] Suchocka-Łuczak= poz. 708.; Goleniowa A[nna], Fojudzki E[dmund]: *Gromadne zatrucie dzieci wiejskich środkami ochrony roślin*. W: Dziecko Wiejskie. VI Konferencja Naukowa Okres Dojrzewania. Błażejewko 22-24 V 1975 r. Poznań: 1975 s. 75.; Goncerzewicz M[aria], Krawczyński M[arian], Cichy W[ojciech]: *Badania nad epidemiologią upośledzenia umysłowego u dzieci wiejskich*.-Tamże: s. 27.; *Immunoglobuliny w odrze*. [Autorzy:] Maria Chmielowa, Lech Działoszyński, Krystyna Strzykała, Jadwiga Sarrazin, Wojciech Służewski. W: Pamiętnik VII Konferencji Naukowej Pediatrów Polski Zachodniej. Opole 8-9 VI 1975 r. [Opole: 1975] s. 63.; Korman E[ugeniusz], Bruszczyński M., Kiwerski Z.: *Przydatność kliniczna scyntygrafii tarczycy u dzieci*. W: Dziecko Wiejskie. VI Konferencja Naukowa. Okres Dojrzewania. Błażejewko 22-24 V 1975 r. Poznań: 1975 s. 37.; Krawczyński Marian, Bartkowiak Zbigniew, Cichy Wojciech: *Organizacja i funkcjonowanie klas sportowych w świetle kilkuletnich spostrzeżeń lekarskich*. W: Pamiętnik VII Konferencji Naukowej Pediatrów Polski Zachodniej. Opole, 8-9 VI 1975 r. [Opole: 1975] s. 15-24, tab., bibliogr.; Nowak J[erzy], Bączyk I[wona], Chmielowa M[aria]: *Lymphocytes with membrane bound immunoglobulins in infants*. Ann. Immun. 1974 [druk 1975] Vol. 6 No 3-4 s. 39-46 il.,tab.,bibliogr.; Nowak Jerzy, Bączyk Iwona, Chmielowa Maria: *Limfocyty B I T u niemowląt*.-Ped. Pol. 1975 T. 50 nr 10 s. 1237- 1241 tab., bibliogr., soderż., sum.; Piontek Elżbieta: *Wpływ podawania kofeiny i glukozy na zachowanie się insuliny immunoreaktywnej i cukru we krwi u dzieci otyłych*. [praca doktorska. Streszcz. pol., ang., ros.] Roczn. AM Pozn. 1975 T. 9 s. 225-227.; *Płukanie oskrzeli w mukowiscydozie u dzieci*. [Autorzy:] Teodor Rafiński, Roman Rafiński, Kazimiera Brodzińska, Halina Chobot-Maciejewska, Maria Gruchot, Eliza Kompf, Maria Kosicka, Ewa Zabel. Ped. Pol. 1975 T. 50 nr 9 s. 1107-1112 il.,tab., bibliogr., soderż., sum.; Radwańska U[rszula], Michalewska D[anuta]: *Wstępna ocena wyników leczenia ostrych białaczek limfoblastycznych u dzieci metodą intensywną*. W: XI Zjazd Polskiego Towarzystwa Hematologicznego. Program i streszcz. referatów. Gdańsk, 28-29 IX 1975 r. Gdańsk: [1975] s. 153.; *Rozwój psychosomatyczny dzieci z zespołem złego wchłaniania*. [Autorzy:] Maria Goncerzewicz, Jerzy Socha, Maria Molicka, Wojciech Cichy, Marian Krawczyński, Elżbieta Rakowska. Ped. Pol. 1975 T. 50 nr 10 s. 1201-1211 tab.,wykr., bibliogr., soderż., sum.; Socha Jerzy, Cichy Wojciech, Ignyś Iwona: *Przydatność próby Kaya dla diagnostyki i terapii bólów brzucha u dzieci*. W: Pamiętnik VII Konferencji Naukowej Pediatrów Polski Zachodniej. Opole, 8-9 VI 1975 r. [Opole: 1975] s. 97-103 tab., wyk., bibliogr., streszcz.; Szczepski Olech: *Działalność naukowa profesora dra Karola Jonschera*. W: Wkład lekarzy i farmaceutów wielkopolskich do rozwoju nauk medycznych. Materiały Sesli Naukowej. Poznań, 14.XII 1973 r. Roczn. AM Pozn. Supl. Nr 2 Warszawa-Poznań: 1975 s. 27-31 il., bibliogr.; *Trudności diagnostyczne w rozpoznawaniu galaktozemii*. [Autorzy:] Maria Goncerzewicz, Jerzy Socha, Marian Krawczyński, Irena Twarowska= poz. 700.; Włodarczak Krystyna: *Próba oceny*

swoistości odczynu hemaglutynacji biernej w serologicznej diagnostyce zakażeń układu moczowego; Wydzielanie żółdkowe u dzieci z chorobami tkanki łącznej podczas leczenia. [Autorzy:] Jerzy Socha, Anna Goleniowa, Ewa Bornakowska-Zabel, Anna Orzeszko-Spaczyńska. *Pediatr. Pol.* 1975 T. 50 nr 11 s. 1335- 1340 tab., bibliogr., soderż., sum.; *Występowanie poreumatycznych wad serca u dzieci ze środowiska wiejskiego.* [Autorzy:] J[anina] Rachocka, S[tefania] Suchocka-Łuczak, K[rystyna] Frynas, E[wa] Zabel. W: Dziecko Wiejskie. VI Konferencja Naukowa „Okres Dojrzewania”. Błażejewko, 22-24 V 1975r. Poznań: 1975 s. 62-63.; *Zespół Lyella i choroba sulfonamidowa.* [Autorzy:] Maria Chmielowa, Iwona Bączyk, Krystyna Krzywińska, Jadwiga Sarrazin. *Przegl. pediatr.* 1975 T. 5 nr 3 s. 281-284 il., bibliogr. / **łącznie** w 1975 ukazało się- 178 publik.; poz.:937-1094./³¹⁶

Rok 1976 przyniósł wśród publikacji IP następujące pozycje: *Aktywność enzymów lipolitycznych w soku dwunastniczym u dzieci z pankreatopatią.* [Autorzy:] M[aria] Goncerzewicz, M[ieczysław] Walczak, J[erzy] Socha, A[leksandra] Waligóra, Z[bigniew] Waligóra, W[ojcich] Cichy = poz. 674.; Brodzińska Kazimiera, Kruszyński Zdzisław, Podstawska Danuta: *Zastosowanie wentylacji mechanicznej w leczeniu niewydolności oddechowej u dzieci.* *Pediatr. Pol.* 1976 T. 51, nr 11 s. 1293- 1299 tab., bibliogr., soderż., sum.; Chmielowa M[aria], Michalewska D[anuta], Bączyk I[wona]: *Czynność krwiotwórcza w przebiegu wirusowego zapalenia wątroby.* (Streszcz.) W: Materiały Naukowe XVIII Zjazdu Pediatrów. Wrocław: 1976 s. 142.; Goncerzewicz Maria, Socha Jerzy, Krawczyński Marian: *Wpływ niedożywienia na rozwój ośrodkowego układu nerwowego.* *Prz. Pediat.* 1976 T. 6 nr 6 s. 541- 546 bibliogr.; *Korelacje kliniczno- morfologiczno- biochemiczne w zespole złego wchłaniania.* [Streszcz.] [Autorzy] M[aria] Goncerzewicz, L[ech] Działoszyński, J[erzy] Socha, W[iesława] Biczysko, K[rzysztof] Linke, W[ojcich] Cichy, E[lżbieta] Michalska= poz. 67.; Lewandowska K[rystyna], Bortkiewicz E[lżbieta] Maciejewski J[anusz]: *Zachowanie się układu czerwonokrwinkowego w przebiegu leczenia immunosupresyjnego u dzieci z chorobami kłębkowymi nerek.* (Streszcz.) W: Materiały Naukowe XVIII Ogólnopolskiego Zjazdu Pediatrów. Wrocław 23-25 IX 1976r. Wrocław: 1976 s. 140.; *Niedokrwistości hipoplastyczne jatrogenne.* [Autorzy:] T[eador] Rafiński, D[anuta] Michalewska, H[alina] Chobot-Maciejewska, A[nn]a Spaczyńska.- Tamże s. 127-129.; *Ocena przydatności znieczulenia ogólnego do tonsylektomii i adenotomii u dzieci.* [Autorzy:] Andrzej Soboczyński, Kazimiera Brodzińska, Danuta Podstawska, Michał Ryglewicz. *Otolar. Pol.* 1976 T. 30 nr 6 s. 607-611 bibliogr. rez.,sum.; *Oznaczanie hormonów tarczycy metodą radioimmunologiczną u dzieci w okresie dojrzewania.* [Autorzy:] M[ieczysław] Walczak, E[ugeniusz] Korman, A[leksandra] Waligóra, U[rszula] Penkowska-Miciak. W: VI Zjazd. Poznań, 11-13 XI 1976. Streszcz. Polskie Towarzystwo Diagnostyki Laboratoryjnej. [Poznań: 1976] s. 172.; *Scyntygrafia i histoenzymologia wola guzowatego u dzieci.* Doniesienie. [Autorzy:] M[ieczysław] Walczak, E[ugeniusz]

³¹⁶ *Poznańskie Roczniki Medyczne, Tom I (XI), 1977*, Akademia Medyczna w Poznaniu, Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk. Polska Akademia Nauk- Oddział w Poznaniu. Warszawa- Poznań, 1978, PWN, s. 398-411.

Korman, L[udwik] Malendowicz, E[łżbieta] Piontek= poz. 113.; Szczepski Olech: *Moralność pracownika służby zdrowia*. [Referat okolicznościowy] W: Biuletyn Informacyjny AM w Poznaniu. Nr 2, Poznań: 1976 s. 55-62.; *Zastosowanie chromatografii cienkowarstwowej sterydów w diagnostyce endokrynologicznej*. [Autorzy:] L[ech] Działoszyński, E[dmunt] Fojudzki, B[ogusław] Pawlaczyk, D[anuta] Górńska. W: VI Zjazd. Poznań, 11-13 XI 1976. Streszcz. Polskie Towarzystwo Diagnostyki Laboratoryjnej. [Poznań: 1976] s. 100. / łącznie w 1976r. ukazało się 138 prac; poz.:788-905/³¹⁷

Z kolei w roku 1977 m. in. ukazały się w IP prace: Bernatowska Ewa: *Rozpuszczalne sulfatazy aryłowe A i B a diagnostyka różnicowa i rokowanie w ostrych białaczkach u dzieci*. W: Ostra białaczka u dzieci. Diagnostyka i leczenie. Ogólnopolskie Sympozjum Hematologiczne. Zielona Góra: 1977 s. 55-57, tab., wyk.; Burchardt Barbara, Trepińska Ewa, Burchardt Kazimierz: *Limfocyty T, B i O krwi obwodowej w rozwoju osobniczym*= poz. 419.; Goleniowa Anna: *Józef Struś-poznański lekarz jako prekursor badań nad zachowaniem się rytmu serca*. W: Zaburzenia rytmu serca u dzieci. Materiały Konferencji Naukowej. III Dni Kardiologii Dziecięcej w Polanicy-Zdroju, 9-10 XI 1975r. Wrocław: 1977 s. 19-26, il.; Goleniowa Anna, Hofman Teresa, Spaczyńska Anna: *Zaburzenia rytmu serca u dzieci z chorobami tkanki łącznej*.-Tamże: s. 247-249.; *Intal w leczeniu różnych postaci astmy oskrzelowej u dzieci*. [Autorzy:] Teodor Rafiński, Halina Chobot-Maciejewska, Danuta Mrozikiewicz, Maria Kosicka. Po. Tyg.Lek. 1977 T. 32 nr 6 s. 237- 240 tab., wyk., bibliogr., soderż.,sum.; Kaftański Ryszard: *Receptory powierzchniowe limfocytów w ostrej białaczkę limfoblastycznej u dzieci*. W: Ostra białaczka u dzieci. Diagnostyka i leczenie. Ogólnopolskie Sympozjum Hematologiczne. Zielona Góra: 1977 s. 49-51, il.; Kaftański Ryszard, Michałkiewicz Jacek: *Ocena zachowania się subpopulacji limfocytów T i B w krwi obwodowej u dzieci z ostrą białaczką limfoblastyczną*= poz. 463.; Koczocik-Przedpelska Jadwiga, Golenia Anna, Spaczyńska Anna: *Badania elektromiograficzne u dzieci w przebiegu niektórych chorób układowych tkanki łącznej*= poz. 669.; Pawlaczyk B[ogusław], Białecki M[ieczysław]: *Kariotyp 46, xx u dwóch chłopców*. W: VI Zjazd Polskiego Towarzystwa Genetycznego. Białystok, 10-11 IX 1976. Streszcz. referatów. [Białystok: ok. 1977] s. 81.; Radwańska Urszula, Michalewska Danuta, Chmielowa Maria: *Alexan w zapobieganiu ospie wietrznej u dzieci z ostrą białaczką limfoblastyczną leczoną przy pomocy intensywnej polichemioterapii*.W: Ostra białaczka u dzieci. Diagnostyka i leczenie. Ogólnopolskie Sympozjum Hematologiczne. Zielona Góra: 1977 s. 91, bibliogr.; Socha Jerzy: *Gastrynemia w czasie pokarmowego wydzielania HCL wskaźniki gospodarki elektrolitowej i kwasowo-zasadowej*. Pol.Tow.Lek. T. 32 nr 48 s. 1881- 1885, il., tab., bibliogr., soderż., sum.; Stańska Maria, Socha Jerzy: *Korelacja badań radiologiczno-histochemicznych jelita cieńkiego w zespołach złego wchłaniania u dzieci*. W: XXVIII Zjazd Naukowy Radiologów Polskich. Streszcz.

³¹⁷ Bibliografia prac Akademii Medycznej w Poznaniu opublikowanych w roku 1976. /Do użytku wewnętrznego/, Akademia Medyczna w Poznaniu. Poznań, 1980, s. 67-76.

Referatów. Wrocław, 29 IX- 1 X 1977. [Wrocław: 1977] s. 17.; Szczepski Olech, Chmielowa Maria: *Spojrzenie pediatry na leki stosowane w okresie prenatalnym*. Ter. i Leki 1977 R. 5/27 nr 10 s. 361-369, bibliogr., il.; Szczepski Olech, Chmielowa Maria: *Uwagi o leczeniu noworodków i niemowląt*.-Tamże, nr 11 s. 408-411.; Topińko A[ndrzej], Radwańska U[rszula], Krysińska E[łzbieta]: *Submicroscopic cytochemistry in differentia diagnosis of blast cells i n acute leucaemia of children*= poz. 125.; Walczak Mieczysław: *Nauczyciel medycyny jako kierownik praktyk robotniczych*. W: *Rola i miejsce nauczyciela medycyny w systemie dydaktyczno-wychowawczym akademii medycznej*. Red. Marian Obara. Problemy Dydaktyki Medycznej i Wychowania. /T./ 6. Poznań: 1977 s. 236-251.; *Wpływ estrogenów i progestagenów na sekrecję androgenów nadnerczowych u chorych z zespołem Turnera*. /Autorzy:/ Olech Szczepski, Mieczysław Walczak, Edmund Fojudzki, Bogusław Pawlaczyk. Streszcz. W: *Materiały Naukowe III Czechosłowacko- Polskiej Konferencji*. Rabka, 7-8 V 1976. /Kraków: 1977/ s. 178-182, tab., bibliogr. / **łącznie** w IP w 1977 roku ukazało się- 101 prac; poz.: 711-796/³¹⁸

Kolejny rok 1978 przyniósł następujące prace: Alkiewicz Jerzy A.: *Zarys podstawowych cech aerozolu leczniczego*.- Herba Pol. 1978 T. 24 supl. Wybrane problemy terapii aerozolowej. Poznań:1978 s. 13-16 bibliogr.; Chmielowa Maria, Bączyk Iwona, Nowak Ewa: *Korzystne działanie diety bezskrobiowej u dzieci leczonych uprzednio bez powodzenia dietą bezglutenową*. W: VIII Konferencja Naukowa Pediatrów Polski Zachodniej. Piła, 28-29 V 1978r. Piła: 1978 s. 284-285.; *Colitis ulcerosa- w diagnostyce różnicowej zespołu złego wchłaniania*. [Autorzy:] E[wa] Bornakowska-Zabel, W[oiciech] Cichy, T[eodor] Rafiński, M[ichał] Rólski, J[erzy] Socha, W[oiciech] [Waclaw?-aut.] Zieliński . W: VIII Konferencja Naukowa Pediatrów Polski Zachodniej. Piła, 28-29 V 1978r., Piła: 1978 s. 145-146.; *Działania przeciwbakteryjne węglowodorów pochodzenia naturalnego zastosowanych w aerozoloterapii w przewlekłych zespołach zatokowo-oskrzelowych u dzieci*. [Autorzy:] Teodor Rafiński, Halina Chobot-Maciejewska, Danuta Kielczewska-Mrozikiewicz, Jerzy Alkiewicz, Andrzej Soboczyński, Bolesław Dąbrowski, Bogusław Łajp, Liliana Jeżowa, Barbara Burchardt, Ewa Jarząbkiewicz, Janina Tafelska.- Herba Pol. 1978 T. 24 supl. *Wybrane problemy terapii aerozolowej*. Poznań: 1978 s. 43-46 tab.,bibliogr.; *Einige diagnostische und prognostische Indikatoren in akuten Leukämien des Kindesalters in licht- und elektronenmikroskopischen Untersuchungen*. [Autorzy:] U[rszula] Radwańska, A[ndrzej] Topińko, D[anuta] Michalewska, R[yszard] Kaftański, J[acek] Wachowiak. W: 3 Leukämiesymposium Aetiopathogenese und Therapie der Leukämien im Kindesalters. Resümees der Vorträge In Vorbereitung der Tagung von 24-27 Oktober 1978 in Reinhardts-brunn. /b.m.: ok. 1978/ s. 18-19.; Ignyś Iwona, Kulesza Ewa, Socha Jerzy: *Ocena kliniczna odżywek- Humana z MCT, Nutramigenu i Sobee u dzieci z zespołem złego wchłaniania*. W: VIII Konferencja Naukowa Pediatrów Polski Zachodniej. Piła, 28-29

³¹⁸ *Bibliografia prac Akademii Medycznej w Poznaniu opublikowanych w roku 1977./Do użytku wewnętrznego/*. Akademia Medyczna w Poznaniu, Biblioteka Główna, Poznań, 1981, s. 77-86.

V 1978r. Piła: 1978 s. 294-296 wykr.; Krawczyński Marian: *Niektóre lekarskie i sportowe aspekty niezgodności genotypowo-fenotypowej w sporcie kwalifikowanym*. W: Roczniki Naukowe 1978 z. 28. Akademia Wychowania Fizycznego w Poznaniu. Warszawa-Poznań: 1978 s. 329-340 il., bibliogr., rez.,sum.; Krawczyński Marian: *Udział czynników paragenetycznych w etiopatogenezie zespołów aberacji heterochromosomów*. W: I Konferencja Naukowa „Postępy endokrynologii okresu rozwojowego.” Streszcz. prac /pol., ang./. Kraków, 23 X 1978r./s. 4, 8-49.; Krawczyński Marian, Piontek Elżbieta, Kulesza Ewa: *Niektóre endogenne i egzogenne czynniki związane z ujawnieniem cukrzycy u dzieci*.- Przegł. pediatr. 1978 T. 8 nr 6 s. 455-460 tab.,wykr.,bibliogr.; Maciejewski Janusz, Bortkiewicz Elżbieta, Socha Jerzy: *Wydzielanie żółdkowe u dzieci z przewlekłą niewydolnością nerek*. W: VIII Konferencja Naukowa Pediatrów Polski Zachodniej. Piła, 28-29 V 1978r. Piła: 1978 s. 198-201 tab.,bibliogr.; *Nabyte niedokrwistości aplastyczne u dzieci, klinika, wskaźniki prognostyczne*. [Autorzy:] Urszula Radwańska, Danuta Michalewska, Krystyna Lewandowska, Małgorzata Kaczmarek, Ewa Bernatowska. – Ped. Pol. 1978 T. 53 nr 2 s. 161-167 tab., bibliogr., soderż., sum.; *Przyczynek do etiopatogenezy i leczenia acrodermatitis enteropathica*. [Autorzy:] Jerzy Socha, Iwona Ignyś, Eugeniusz Korman, Bogusław Pawlaczyk.- Przegł. Pediatr. 1978 T. 8 nr 5 s. 433-437 il., tab., bibliogr.; Radwańska Urszula, Michalewska Danuta: *Androgeny w leczeniu nabytych niedokrwistości aplastycznych u dzieci*.- Ped. Pol. 1978 T. 53 nr 2 s. 169-174, tab., wykr., bibliogr., soderż., sum.; *Wartość próby glukagonowej w ocenie czynności wątroby u dzieci z żółtaczką*. [Autorzy:] M[aria] Chmielowa, J[erzy] Socha, I[wona] Bączyk, W[aldemar] Szymański. W: Materiały Naukowe X Konferencji Naukowej Pediatrów Polski Północnej. Bydgoszcz, 24-25 IX 1978. /Bydgoszcz: 1978/ s. 22-24 tab., bibliogr.; *Wpływ biostyminy na zachowanie się immunoglobulin i testu NBT u dzieci z zespołem złego wchłaniania*. [Autorzy:] Jerzy Socha, Marian Krawczyński, Krystyna Strzykała, Lilianna Jeżowa, Waldemar Szymański . W: VIII Konferencji Naukowej Pediatrów Polski Zachodniej. Piła, 28-29 V 1978r. Piła: 1978 s. 154-156 il., bibliogr.; *Wstępne wyniki laparotomii ze splenektomią u dzieci z ziarnicą złośliwą*. [Autorzy:] Jerzy Armata, Jan Grochowski, Mieczysław Wójtowicz, Urszula Radwańska, Włodzimierz Borkowski.- Pol. Tyg. Lek. 1978 T. 33 nr 20 s. 805-807 tab., bibliogr., soderż., sum.; *Znaczenie prób obciążeniowych w ocenie przemiany węglowodanów, tłuszczów i białek w zespole złego wchłaniania u niemowląt*. [Autorzy:] Eugeniusz Szydłowski, Janusz Paluszak, Stefan Chalcarz, Waclaw Paluszak= poz.773 /**łącznie** IP opublikował w 1978r- 104 ; poz:814-913.³¹⁹

Instytut Pediatrii sygnował w **1979 roku** m.in. następujące publikacje: *Badania renograficzne i inne metody oceny układu moczowego u dzieci*. [Autorzy:] Janusz Maciejewski, Karol Bittner, Ewa Probierz, Irena Sztuba, Maria Stańska.- Przegł. pediatr. 1979 T. 9 nr 6 s. 511-517 tab., wykr., bibliogr.; *Badanie rozwoju noworodków i dzieci z ciąż nieprawidłowych i zagrożonych*. [Autorzy:] O[Lech]

³¹⁹ Bibliografia prac Akademii Medycznej w Poznaniu opublikowanych w roku 1978, Akademia Medyczna w Poznaniu, Biblioteka Główna. Poznań, 1978, s.88-

Szczepski, J[erzy] Socha, I[wona] Bączyk, M[ichał] Gostyński, I[wona] Ignyś, I. Magowska, M[aria] Wiśniewska, G. Machowska. W: Materiały Naukowe XIX Ogólnopolskiego Zjazdu Pediatrów z międzynarodowym uczestnictwem w XXXV-Lecie PRL. Poznań, /20-22 IX/ 1979. Poznań 1979 s. 121-122.; Chmielowa M[aria], Wysocka E[wa], Wysocki J[acek]: *Niektóre aspekty karmienia naturalnego w wybranej grupie niemowląt.*- Tamże s. 298-300.; *Cholestyramina i luminal w diagnostyce i leczeniu cholestazy wewnątrzwątrobowej.* [Autorzy:] M[aria] Chmielowa, W[aldemar] Szymański, J[erzy] Socha. I[wona] Bączyk.- Tamże s. 346-348 wykr.; Cichy W[ojcich], Socha J[erzy]: *Test sekretynowo- pankreazyminowy u dzieci z bólami w nadbrzuszu lewym.*- Tamże s. 359-360, tab.; Duczmal-Szewczuk B[arbara], Bernatowska E[wa]: *Ocena stanu zdrowia dzieci z ostrą białaczką limfoblastyczną po zakończeniu 3-letniego leczenia intensywnego.* W: XII Zjazd Polskiego Towarzystwa Hematologów i Transfuzjologów. Katowice, 15-16 VI 1979 r. Program i streszcz. refer. /Katowice: 1979/ s. 162-163.; Frynas Krystyna, Krzyżaniak Alicja: *Dzieci z rodzin alkoholików przebywające w szpitalu.* W: Polityka wobec pijaństwa i alkoholizmu w Wielkopolsce. Materiały III sesji naukowej poświęconej problemom kryminologicznym w Wielkopolsce. Ślesin k. Konina, 4-5 X 1979 r. Red. nauk. Aleksander Ratajczak. Poznań: 1979 s. 427-429.; Golenia A[anna], Jeżowa L[ilianna], Korytowska B[arbara]: *Badania nad występowaniem Yersinia enterocolitica w schorzeniach przewodu pokarmowego u dzieci.* W: Materiały Naukowe XIX Ogólnopolskiego Zjazdu Pediatrów z międzynarodowym uczestnictwem w XXXV-Lecie PRL. Poznań, /20-22 IX/ 1979. Poznań: 1979 s. 262-263.; Kaftański Ryszard, Michalewska Danuta, Orzeszko-Spaczyńska Anna: *Aktywność kwaśnej fosfatazy i receptory powierzchniowe limfoblastów w subklasyfikacji ostrej białaczki limfoblastycznej u dzieci.*- *Pediatr. Pol.* 1979 T. 54 nr 8 s. 825- 829 tab., bibliogr., soderż., sum.; Krawczyński Marian: *Urodzeniowy ciężar ciała i podstawowe funkcje statyczno-motoryczne okresu niemowlęcego w zespole Turnera.*- *Endokr. Pol.* 1979 T. 30 nr 6 s. 575-582 tab., bibliogr., soderż., sum., streszcz.; Krawczyński Marian, Flejsierowicz Zygmunt: *Skeletal maturation in Turner's syndrome as related to genotype, estrogen therapy and environmental factors.*- *Endokryn. Pol.* 1979 T. 30 nr 3 s. 257-263 tab., wykr., bibliogr., streszcz. rez., sum.; Mrozikiewicz Danuta, Socha Jerzy : *Współistnienie mukowiscydozy z celiakią.*- *Pediatr. Pol.* 1979 T. 54 nr 9 s. 1069-1071 il., bibliogr.; Piontek Elżbieta: *Ocena wybranych parametrów hormonalnych i biochemicznych u dzieci obciążonych rodzinnie cukrzycą.* /Streszcz. rozpr. habilit./- *Endokr. Pol.* 1979 T. 30 z. 6 s.593-601.; *Próby leczenia immunostymulacyjnego dzieci z przewlekłymi zapaleniami wątroby.* /Autorzy:/ M[aria] Chmielowa, W[itold] Kiczka, W[iesława] Biczysko, J[erzy] Socha, W[aldemar] Szymański, W[ojcich] Służewski, J[erzy] Nowak. W: Materiały Naukowe XIX Ogólnopolskiego Zjazdu Pediatrów z międzynarodowym uczestnictwem w XXXV-Lecie PRL. Poznań, /20-22 IX/ 1979. Poznań:1979 s. 348-350 tab.; *Przydatność tomografii komputerowej w różnicowaniu zmian śródpiersia u dzieci.* /Autorzy:/ Z[Zygmunt] Flejsierowicz, K[azimierz] Rzymiski, J[erzy] Wójtowicz, M[arian] Wojtacha, K[rzysztof] Strzyżewski= poz. 989.; Radwańska Urszula: *Wspomnienie pośmiertne o*

profesorze Teodorze Rafińskim.- Biul. Inf. AM Poznań. 1978 R. 3 nr 4/19/ /wyd/ 1979 s. 51-54.; Sarrazin Olgierd: *Prof. dr hab. Mieczysław Wójtowicz. Wspomnienie pośmiertne*.- Biul. Inf. AM Pozn. 1979 R. 4 nr 2-3 /12-13/ s. 16-17.; Socha Jerzy. Krawczyński Marian, Otworowska Grażyna: *Trudności diagnostyczne mukowiscydozy w wieku młodzieńczym*.-Pol. Tyg. Lek. 1979 T. 34 nr 26 s. 1049-1050 il., bibliogr., rez.,sum.; Stachowski Józef, KołECKI Paweł, Marzuchowska Anna: *Analiza przypadków kamicy dróg moczowych u dzieci z uwzględnieniem współistnienia wad układu moczowego na materiale Instytutu Pediatrii*. W: Informator XXV Uczelnianej Konferencji Studenckiego Koła Naukowego. Poznań, 26 IV 1979r. /Poznań: 1979/ s. 15.; Topiłko A[ndrzej], Krysińska E[łżbieta], Radwańska U[rszula]: *Receptory powierzchniowe Concanavalin A komórek krwi i szpiku w ostrej białaczce u dzieci*. = poz. 101.; Walczak M[ieczysław], Piontek E[łżbieta], Bonikowska-Zgaińska M[irosława]: *Oś enteroinsularna w homeostazie okresu dojrzewania*. W: Materiały Naukowe XIX Ogólnopolskiego Zjazdu Pediatrów z międzynarodowym uczestnictwem w XXXV-Lecie PRL. Poznań, /20-22 IX/ 1979. s. 313-366.; *Wirusowe zapalenie wątroby w przebiegu intensywnego leczenia chorób rozrostowych układu limfatycznego u dzieci*. /Autorzy:/ Maria Chmielowa, Małgorzata Kaczmarek, Iwona Bączyk, Halina Bobrowska.- *Pediatr. Pol.* 1979 T. 54 nr 8 s. 871-876 tab., bibliogr., podrz., streszcz., sum.; Wójtowicz Mieczysław, Szelałowicz Bogdan: *Krążenie pozaustrojowe w intensywniej opiece medycznej*. W: *Intensywna Terapia*. Pod red. Witolda Jurczyka, Zdzisława Rondio. Warszawa: 1979 s. 484-492 tab., bibliogr.; *Zastosowanie katecholamin we wczesnym okresie po operacjach na otwartym sercu*. /Autorzy:/ Zdzisław Kruszyński, Bogdan Szelałowicz, Krzysztof Strzyżewski, Mirosława Niziurska = poz. 39. **Łącznie** ukazały się w 1979r.-124 prace.: poz. 863-972/.³²⁰

11. INSTYTUT PEDIATRII W LATACH 1980 - 1989

Rok akademicki 1980/1981 pozostanie w szczególnej pamięci pracowników Instytutu Pediatrii, ale też studentów, absolwentów AM i rzesz pacjentów- 24 czerwca 1980 roku zmarł po ciężkiej chorobie PROFESOR ZW. DR HAB. N. MED. OLECH SZCZEPSKI – wieloletni kierownik II Kliniki Chorób Dzieci, twórca i pierwszy dyrektor Instytutu Pediatrii AM w Poznaniu, wybitny uczony, lekarz, przyjaciel dzieci, autorytet.

Obsada personalna władz Instytutu ukształtowała się następująco- dyrektor: prof. Mieczysław Walczak; z-ca dyr. d.s. dydaktyczno-naukowych: doc. Janusz Maciejewski; z-ca d.s. klinicznych: prof. Urszula Radwańska; członek kolektywu: doc. Andrzej Soboczyński. Obsada **I Kliniki Chor. Dziec.** przedstawiała się następująco

³²⁰ *Bibliografia prac Akademii Medycznej w Poznaniu opublikowanych w roku 1979*. Do użytku wewnętrznego. Akademia Medyczna w Poznaniu. Biblioteka Główna. Poznań, 1983 ,s.96-107.

– kierownik: prof. Urszula Radwańska; adiunkci: dr Barbara Burchardt, dr Danuta Michalewska, dr Halina Chobot-Maciejewska, dr Małgorzata Kaczmarek-Kanold, dr Anna Orzeszko-Spaczyńska; st. asystent: dr Ryszard Kaftański; asystenci: lek. Anna Bręborowicz, lek. Jacek Wachowiak, dr Ewa Bernakowska-Zabel, lek. Aleksander Januszkiewicz; etaty PSK-5: lek. Janina Tafelska, lek. Eugenia Jaško, lek. Ewa Jarząbkiewicz. **II Klinika** pracowała pod kierownictwem- doc. Janusza Maciejewskiego; etaty asyst. PSK-5 objęli: dr Mirosława Godynicka, lek. Ewa Drews, lek. Krystyna Lubicz, lek. Ewa Trzcńska-Kaczmarek, mgr psych. Elżbieta Wielgosz. Powstał **przy II Klinice- Pododdział Zakaźny**, którego kierownictwo objęła: doc. Maria Chmielowa z zespołem: st. asyst.: lek. Ewa Wysocka; asystent: lek. Jacek Wysocki; asyst. PSK-5: dr Jadwiga Sarrazin, dr Wojciech Służewski, mgr pedag. Maria Łęgiewicz. Również przy II Klinice powstał w tym roku **Pododdział Endokrynologiczno-Diabetologiczny** z kierownikiem: prof. Mieczysławem Walczakiem. W **Klinice Chir. Dziec.** wśród asyst. PSK-5 pojawiło się nazwisko lek. Katarzyny Bernardczyk. W **Klinice Otolaryngol.** przybyło nazwisko asyst.: lek. Marii Zbiranek. Kierownikiem **Zakładu Propeutyki Pediatrii**, po przejściu prof. Marii Goncerzewicz do IP-CZD w Warszawie- Międzylesiu, została doc. Maria Chmielowa; adiunktem: dr Wojciech Cichy; st. asyst.: dr Iwona Bączyk, lek. Iwona Ignyś; asystent: lek. Krzysztof Borski; asyst. PSK-5: mgr psych. Maria Wiśniewska. Nowo-utworzona **Pracownia Genetyki Medycznej** wykazywała vacat. **Zakładem Medycyny Wieku Młodzieńczego** kierował doc. Marian Krawczyński. W **Zakładzie Endokrynologii Pediatricznej** pojawiło się nazwisko asystenta: lek. Krzysztofa Dmochowskiego oraz wśród asyst. PSK-5: dr Danuty Mrozikiewicz.³²¹

Pismem z 25. 5. 1981sr. adresowanym do Rektora AM dyrektor Instytutu Pediatrii prof. Mieczysław Walczak zaproponował program reorganizacji placówki pod kątem zmieniających się potrzeb zdrowotnych, a szczególnie konieczności zmniejszenia niedoboru łóżek -głównie w klinikach zabiegowych. Projekt wymienia liczbę docelową 127 łóżek zabiegowych wobec aktualnych 90. Postuluje utworzenie II Kliniki Chirurgii Dziecięcej. Docelowo Instytut miałby dysponować 350 łóżkami, z których 7 miało stanowić oddział intensywnej opieki medycznej. Miał też powstać „oddział patologii noworodka, jako intensywnej opieki neonatologicznej”. Każda z 3 postulowanych Klinik Chorób Dzieci miała, obok pediatrii ogólnej prowadzić szczegółowe podspecjalności pediatryczne, jak: kardiologia, nefrologia, reumatologia itd., dla celów praktycznych, ale i szkoleniowych przed- i podyplomowych.

Biuletyn- Skład Osobowy na **rok 1982** wymienia: dyrektor Instytutu Pediatrii- doc. Marian Krawczyński; z-ca d.s. dydaktyczno-naukowych: prof. Urszula Radwańska; z-ca d.s. klinicznych: dr Janina Rachocka; członek kolektwy: doc. Andrzej Soboczyński. **I Klinika Chorób Dzieci** odnotowała- kierownik: prof. Urszula Radwańska; adiunkci: dr Danuta Michalewska, dr Ryszard Kaftański, dr Małgorzata

³²¹ Skład Osobowy Instytutu Pediatrii Akademii Medycznej im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu w Latach 1972-2004. Wykazy na podstawie składów osobowych AM publikowanych w latach 1973-2000. Rok Akademicki 1980/1981. Podstawa: akademia Medyczna w Poznaniu w roku akademickim 1980-1981(wg stanu na dzień 1 VII 1980r.). Poznań 1980, s. 93-96.

Kaczmarek-Kanold; st. wykładowca: dr Barbara Burchardt; st. asyst.: lek. Anna Bręborowicz, dr Jacek Wachowiak; asystenci: lek. Paweł Daszkiewicz, lek. Paweł Kołdecki; asyst. PSK-5: lek. Aleksander Januszkiewicz, lek. Ewa Jarząbkiewicz, lek. Janina Tafelska, dr Ewa Bornakowska-Zabel, mgr psych. Elżbieta Słowińska. W **Pracowni Aerozoloterapii i Diagnostyki Czynnościowej Płuc** kierowanej przez dr Jerzego Alkiewicza, wśród asyst. PSK-5 pojawiły się nazwiska: mgr piel. Urszuli Bugaj, mgr fiz. Elżbiety Grygier. W **II Klinice** wśród asystentów wymienione zostało nazwisko: lek. Józefa Stachowskiego. Powstała **Pracownia Dializ** kierował doc. Karol Bittner; asyst. PSK-5: lek. Krystyna Lubicz. Zaczęła działalność **III Klinika Chorób Dzieci** pod kierownictwem- prof. Mieczysława Walczaka; adiunkci: dr Eugeniusz Korman, dr Anna Orzeszko-Spaczyńska; st. wykład.: dr n. przyr. Aleksandra Waligóra; st. asyst.L: lek. Krzysztof Dmochowski; asystent lek. Marian Rewers; specjalista: mgr chem. Urszula Pankowska-Miciak; asyst. PSK-5: lek. Małgorzata Bartkowiak, mgr rehab. Bożena Galusińska, dr Danuta Kielczewska-Mrozikiewicz, lek. Grażyna Mikołajczyk-Chwalisz, lek. Małgorzata Słomko, mgr psych. Danuta Śniatała, lek. Aleksandra Światły, mgr chem. Zdzisław Wesołowski. **Klinika Chirurgii Dziecięcej** kierowana była od tego roku przez dr hab. Wacława Zielińskiego; docentem był dr hab. Zdzisław Huber; adiunkci: dr Andrzej Jankowski, dr Marek Orkiszewski, dr Krzysztof Strzyżewski, st. asystenci: lek. Wojciech Rohde, lek. Krzysztof Jarmusz, lek. Michał Martyński, lek. Michał Wojtalik; asyst. PSK-5: dr Michał Rólski, lek. Michał Błaszczewski, lek. Katarzyna Bernardczyk, dr Józef Kaczmarek, mgr rehab. Krystyna Pietrzyk, lek. Damian Pruchniewski, mgr rehab. Ewa Wieczorkiewicz, mgr rehab. Dorota Bogusławska. **Klinika Obserwacyjno-Zakaźna** prowadzona przez prof. nadzw. Marię Chmielową zatrudniała- st. asyst.: lek. Ewę Wysocką, lek. Iwonę Lisewską, lek. Jacka Wysockiego; asystentem był: lek. Marek Popielarz; asystentami na etatach PSK-5: dr Jadwiga Sarrazin, dr Krystyna Lewandowska, dr Wojciech Służewski, mgr pedag. Maria Łęgiewicz. **Klinika Otolaryngol. Dziec.** Wymienia wśród asystentów: lek. Marię Sobalą; asyst. PSK-5: lek. Grzegorz Woźnicki, dr Michał Ryglewicz, lek. Irena Chwirot-Głyda. **Zakład Propeutyki Pediatrii** pracował pod kierunkiem doc. Mariana Krawczyńskiego; adiunkci: dr Wojciech Cichy, dr Iwona Bączyk, lek. Iwona Ignyś; st. asyst.: lek. Krzysztof Borski; asyst. PSK-5: mgr Maria Wiśniewska, lek. Aleksandra Gabriel-Grudziak. **Pracownia Genetyki Medycznej** zatrudniała asyst. PSK-5: mgr farm. Małgorzata Skowrońska, mgr biol. Małgorzata Kudła, wykazując vacat na stanow. kierownika. **Zakład Analizy Klinicznej** prowadził: prof. Lech Działoszyński, adiunktem: dr n. przyr. Krystyna Strzykała. Kierownikiem **Pracowni Analizy Pediatricznej** był: dr n. przyr. Edmund Fojudzki; specjaliści: mgr Lilianna Jeż, dr n. przyr. Jolanta Nagadowska, mgr chem. Elżbieta Zachmann, na etatach PSK-5: mgr biol. Ewa Bukowicz, mgr chem. Maria Brzoskowska, mgr biol. Teresa Dukat, mgr biol. Danuta Górska, mgr farm. Małgorzata Kozal, mgr chem. Ewa Langner, mgr inż.

Chem. Beata Pietras, mgr chem. Przemysław Połuszny, mgr biol. Lukrecja Zych-Kaźmierczak, mgr biol. Krystyna Rzędowska, mgr biol. Krystyna Stankiewicz.³²²

W roku 1985 skład osobowy pracowników nauki Instytutu Pediatrii przedstawiał się następująco- dyrektor: doc Marian Krawczyński; z-ca d.s. dydaktyczno-naukowych: prof. Urszula Radwańska, z-cz d.s. klinicznych: dr Janina Rachocka. **I Klinika Chorób Dzieci**- kier. Prof. U. Radwańska; adiunkci: dr Danuta Michalewska, dr Małgorzata Kaczmarek-Kanold; st. wykładowca: dr Barbara Burchardt; st. asyst.: lek. Anna Bręborowicz, dr Jacek Wachowiak, lek. Paweł Daszkiewicz, dr Paweł Kołdecki; asyst. lek. Maria Łastowska; etaty PSK-5: lek. Aledsander Januszkiewicz, lek. Ewa Jarząbkiewicz-Ratajczak, lek. Małgorzata Bartkowiak, lek. Janina Tafelska-Stachowiak, mgr psych. Elżbieta Słowińska, lek. Ewa Trejster (oddelegow. do Katedry Patomorfologii Klinicznej), lek. Aleksandra Światły, mgr biol. Maria Stasińska; **Pracownia Aerozoloterapii i Diagnostyki Czynnościowej Płuc** zatrudniała- kierownik: dr Jerzy Alkiewicz; etaty PSK-5: mgr piel. Urszula Bugaj, lek. Tadeusz Grochowina, mgr fiz. Elżbieta Grygier, dr farm. Stanisław Pic, dr farm. Maria Makowska, dr wf Kazimierza Małolepsza; **II Klinika Chorób Dzieci**- kier.: doc. Janusz Maciejewski; adiunkci: dr Janina Rachocka, dr Stefania Łuczak, dr Elżbieta Bortkiewicz, dr Krystyna Frynas, dr Waclawa Paluszak; st. asyst.: lek. Alfred Warzywoda, lek. Aldona Siwińska, lek. Józef Stachowski; etaty PSK-5 dr Mirosława Godynicka, lek. Grzegorz Biegański, lek. Ewa Drews, lek. Jan Królewski, lek. Małgorzata Piątkowska, lek. Ryszard Ratajczak, lek. Krystyna Szumińska-Napiontek, mgr wf. Krystyna Pietrzyk, mgr psych. Elżbieta Wielgosz; sekretarka: Helena Gierczak. Pracownia Dializ zatrudniała na etacie PSK-5: lek. Krystynę Lubicz; na stanow. kierownika: vacat. **III Klinika Chorób Dzieci**- kierownik: prof. Mieczysław Walczak; adiunkci: dr hab. Eugeniusz Korman, dr Anna Orzeszko-Spaczyńska; st. wykładowca: dr n. przyr. Aleksandra Waligóra; st. asyst.: lek. Krzysztof Dmochowski, lek. Alicja Smorawińska, asystent: lek. Marian Rewers, st. specjalista: mgr chem. Urszula Pankowska-Miciak; etaty PSK-5: dr Danuta Kielczewska-Mrozikiewicz, lek. Grażyna Chwalisz, lek. Małgorzata Słomko-Jóźwiak, dr Ewa Zabel, mgr chem. Zdzisław Wesółowski. **Klinika Chirurgii Dziecięcej** zatrudniała- kierownik: dr hab. Waclaw Zieliński; docent: dr hab. Zdzisław Huber; adiunkci: dr Andrzej Jankowski, dr Marek Orkiszewski, dr Krzysztof Strzyżewski, dr Bogdan Szelałowicz; wykładowcy: dr Wojciech Rohde, dr Michał Wojtalik; st. asystenci: lek. Krzysztof Jarmusz, lek. Michał Martyński; etaty PSK-5: dr Michał Rólski, dr Małgorzata Bruska, lek. Mirosław Markwitz, lek. Andrzej Nowicki, lek. Katarzyna Nowakowska, lek. Michał Błaszczewski, lek. Katarzyna Bernardczyk, lek. Joanna Staniszevska, lek. Andrzej Waskiel, lek. Jarosław Więckowski, dr Józef Kaczmarek, mgr rehabilit. Dorota Bogusławska. **Klinika Obserwacyjno- Zakaźna** reprezentowana była przez-kierownika: prof. Maria Chmielowa; adiunkci: dr Wojciech Służewski, dr Ewa Wysocka; st. asyst.: lek. Iwona Lisewska, lek. Jacek Wysocki; etaty PSK-5: dr

³²² *Skład Osobowy (wg stanu na dzień 31, XII. 1982), Akademia Medyczna w Poznaniu, Poznań, 1983, s. 68-71.*

Krystyna Lewandowska, mgr pedag. Maria Łęgiewicz, lek. Małgorzata Wiewiórowska, mgr rehab. Ewa Wieczorkiewicz. **Klinika Otolaryngologii Dziecięcej** to- kierownik: prof. Andrzej Soboczyński; adiunkt: dr Michał Grzegorowski; st. asystenci: lek. Aleksandra Skuratowicz, lek. Maria Sobala; etaty PSK-5: lek. Grzegorz Woźnicki, dr Michał Ryglewicz, lek. Irena Chwirot-Głyda, lek. Andrzej Woźniak. **Zakład Propeutyki Pediatrii** prowadzony był przez: doc. Mariana Krawczyńskiego; adiunkci: dr Wojciech Cichy, dr Iwona Bączyk, dr Iwona Ignyś; st. asyst. lek. Krzysztof Borski; etaty PSK-5: mgr psych. Maria Wiśniewska, lek. Alaksandra Gabryel-Grudziak, lek. Danuta Kostrzewa-Szymiec, lek. Waldemar Malewski. **Pracownia Genetyki Medycznej**- kierownik: dr Anna Latos-Bieleńska; etaty PSK-5: mgr farm. Małgorzata Skowrońska, mgr biol. Małgorzata Kudła. **Zakład Analityki Klinicznej** zatrudniał p.o. kierownika: dr n. przyr. Edmund Fojudzki; adiunkt: dr n. przyr. Krystyna Strzykała; specjaliści: mgr biol. Lilianna Jeż, dr n. przyr. Jolanta Nagadowska, mgr chem. Elżbieta Zachmann; etaty PSK-5 mgr chem. Maria Brzoskowska, mgr biol. Danuta Górka, mgr farm. Małgorzata Grabowska, mgr farm. Maria Lewandowska, mgr inż. chem. Beata Pietras, mgr farm. Przemysław Pośluszny, mgr farm. Ewa Ratajczak, mgr biol. Ewa Stankiewicz.³²³

Skład Osobowy (wg stanu na dzień 30 VI 1988) przytacza następujący skład personalny Instytutu Pediatrii i jego jednostek- dyrektor; doc. Marian Krawczyński; z-ca d.s. dydaktyczno-naukowych; prof. Urszula Radwańska; z-ca d.s. klinicznych: dr Janina Rachocka; **I Klinika Chorób Dzieci**- kierownik: prof. Urszula Radwańska; adiunkci: dr Danuta Michalewska, dr Małgorzata Kaczmarek-Kanold, dr Paweł Kołdecki, dr Jacek Wachowiak; st. wykładowca dr Barbara Burchard; st. asystenci: dr Anna Bręborowicz, lek. Paweł Daszkiewicz, dr Maria Łastowska; etaty PSK-5: lek. Wojciech Dolata, lek. Danuta Januszkiewicz, lek. Aleksandra Rybczyńska, lek. Małgorzata Bartkowiak, lek. Ewa Trejster (oddelegow. do Katedry Patomorfologii) , lek. Aleksandra Świątły, mgr biol. Maria Teschner, mgr psych. Maria Nowak; **Pracownia Aerozoloterapii i Diagnostyki Czynnościowej Płuc** – kierownik: dr Jerzy Alkiewicz; etaty PSK-5 mgr piel. Urszula Bugaj, lek. Tadeusz Grochowina, mgr fiz. Elżbieta Grygier, dr farm. Stanisław Pic, dr farm. Maria Makowska, dr wf Kazimierza Małolepsza; **II Klinika Chorób Dzieci**- kierownik: prof. Janusz Maciejewski; adiunkci: dr Janina Rachocka, dr Stefania Łuczak, dr Elżbieta Bortkiewicz, dr Krystyna Frynas, dr Wacława Paluszak, lek. Aldona Sivińska; asystenci: lek. Bożena Janiak, lek. Emilia Szumińska-Napiontek; etay PSK-5: dr Mirosława Godynicka, lek. Hanna Górzna, lek. Tomasz Krynicki, lek. Jan Królewski, lek. Małgorzata Piątkowska, lek. Alfred Warzywoda, mgr wf Krystyna Pietrzyk; sekret.: Helena Gierczak. **Pracownia Dializ**- p.o. kierownik: dr Józef Stachowski; etaty PSK-5: lek. Wanda Gołda, lek. Ewa Stefaniak; **III Klinika Chorób Dzieci**- kierownik: prof. zw. Mieczysław Walczak; docent: dr hab. Eugeniusz Korman; st. wykładowcy: dr Piotr Fichna, dr Anna Orzeszko-Spaczyńska, dr n. przyr. Aleksandra Waligóra; st. asyst.:

³²³ Skład Osobowy (wg stanu na dzień 31. V. 1985), Akademia Medyczna im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu, Poznań, 1985, s. 71-75.

dr Marian Rewers, lek. Alicja Smorawińska, asystent: lek. Dorota Woźnicka; wykładowca: Krzysztof Dmochowski; st. specjal. mgr chem. Urszula Pankowska-Miciak; etaty PSK-5: dr Danuta Kiełczewska-Mrozikiewicz, lek. Maria Gawlińska, lek. Małgorzata Słomko-Jóźwiak, lek. Sylwia Woźniak, dr Ewa Zabel, mgr chem. Zdzisław Wesołowski; st. technicy: Urszula Jungermann, Barbara Nowakowska, Weronika Wrutniak. **Klinika Chirurgii Dziecięcej** pracowała w składzie- kierownik: dr hab. Wacław Zieliński; profesor: dr hab. Zdzisław Huber; adiunkci: dr Andrzej Jankowski, dr Marek Orkiszewski, dr Wojciech Rohde, dr Krzysztof Strzyżewski, dr Bogdan Szelałowicz, dr Michał Wojtalik; wykładowcy: lek. Krzysztof Jarmusz, dr Michał Martyński; etaty PSK-5: dr Michał Rólski, lek. Mirosław Markwitz, lek. Andrzej Nowicki, lek. Jerzy Harasymczuk, lek. Robert Kulaszewicz, lek. Przemysław Mańkowski, lek. Katarzyna Nowakowska, lek. Girish Sharma, lek. Katarzyna Bernardczyk, lek. Joanna Staniszevska, lek. Jarosław Więckowski, mgr rehabilit. Dorota Bogusławska. **Klinika Obserwacyjno- Zakaźna**- kier.: prof. Maria Chmielowa; adiunkci: dr Wojciech Służewski, dr Ewa Wysocka; st. asystenci: lek. Iwona Lisewska, lek. Jacek Wysocki; etaty PSK-5: dr Krystyna Lewandowska, lek. Arleta Kowala, lek. Agnieszka Ziembowska, mgr pedag. Maria Łęgiewicz, lek. Małgorzata Wiewiórska, mgr rehabilit. Ewa Wieczorkiewicz. **Klinika Otolaryngologii Dziecięcej**- kierownik: prof. Andrzej Soboczyński; adiunkci: dr Michał Grzegorowski, dr Aleksandra Skuratowicz; st. asystent: lek. Maria Sobala; etaty PSK-5: lek. Grzegorz Woźnicki, lek. Jarosław Antyborzec, dr Michał Ryglewicz, lek. Irena Chwirot-Głyda, lek. Andrzej Woźniak. **Zakład Propedeutyki Pediatrii**-kierownik: doc. Marian Krawczyński; docent: dr hab. Wojciech Cichy; adiunkci: dr Iwona Bączyk, dr Iwona Ignyś; st. asyst. dr Krzysztof Borski; etaty PSK-5: lek. Aleksandra Gabryel-Grudziak, lek. Danuta Kostrzewa-Szymiec, lek. Waldemar Malewski; **Pracownia Genetyki Medycznej**- kierow.: dr Anna Latos-Bieleńska; etaty PSK-5: mgr farm. Małgorzata Skowrońska, lek. Danuta Wolnik- Brzozowska; **Zakład Analizy Klinicznej**- p.o. kierownika: dr n. przyr. Krystyna Strzykała; adiunkt: dr n. przyr. Jolanta Nagadowska; st. specjal.: mgr biol. Lilianna Jeż, mgr chem. Elżbieta Zachmann; etaty PSK-5: mgr chem. Maria Brzoskowska, mgr biol. Danuta Górską, mgr biol. Urszula Drymel, mgr farm. Przemysław Połuszny, mgr farm. Ewa Ratajczyk, mgr biol. Ewa Robińska, mgr biol. Dorota Zasada, mgr biol. Lukrecja Zych-Kaźmierczak, mgr biol. Krystyna Rzędowska, mgr biol. Danuta Zawadzka. Decyzją władz AM z 1.07.1989r. powołano w ramach Katedry Psychiatrii **Klinię Psychiatrii Dzieci i Młodzieży**, której kierownikiem został prof. dr hab. med. Andrzej Rajewski.³²⁴

Bibliografia prac z lat 1980 - 1990

³²⁴ *Skład Osobowy Instytutu Pediatrii Akademii Medycznej im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu w Latach 1972-2004, Wykaz na podstawie składów osobowych AM publikowanych w latach 1973-2000, Rok 1988 /podstawa: Akademia Medyczna w Poznaniu. Skład osobowy(wg stanu na dzień 30 VI 1988r.). Poznań, s.80- 84, (s.1-6).*

Rok 1980 przyniósł m.in. prace: Bączyk I[wona] , Chmielowa M[aria], Huber Z[dzisław]: *Katamnetyczne badania eeg dzieci po przebytych zakażeniach oún.* W: XII Krajowa Narada Naukowo-Szkoleniowa „Padaczka wieku rozwojowego”. Poznań, 5 V 1980r. Program obrad. Streszcz. doniesień. [Poznań:] 1980 s. [39].; Bittner Karol: *Kwasica cewkowo-nerkowa u dzieci.*- Prz. Pediat. 1980 T. 10 nr 3 s. 297-305 bibliogr.; Bittner Karol, Maciejewski Janusz: *Próba oceny terapii przeciwkwasicznej w ostrym okresie biegunki u niemowląt.*- Prz. Pediat. 1980 T. 10 nr 6 s. 489-496 tab., bibliogr.; *Chirurgiczne leczenie wrodzonych wad serca.* [Autorzy:] Mieczysław Wójtowicz, Bogdan Szelągowicz, Marek Orkiszewski, Wojciech Rhode, Krzysztof Strzyżewski, Kazimiera Brodzińska, Janina Rachocka, Stefania Łuczak. W: IV Zjazd Polskiego Towarzystwa Chirurgów Dziecięcych. Wrocław, 4-5 VI 1977. Pod red.: Jana Słowikowskiego. Warszawa: 1980 s. 463-467 tab. bibliogr. sum.; Chmielowa Maria: *Kierunki działania społeczno-wychowawczego i postawy społeczne młodzieży.*- Prz. Pediat. 1980 T. 10 nr 4 s. 343-347 bibliogr.; Kaczmarek Małgorzata, Jankowski Andrzej, Bernatowska Ewa: *Zabiegi chirurgiczne w ostrych schorzeniach jamy brzusznej u dzieci z białaczką.*- Pol.Tyg.Lek. 1980 T. 35 nr 52 s. 2051-2053 tab. bibliogr. rez. sum.; Kiełczewska-Mrozikiewicz Danuta: *Poziom magnezu w surowicy krwi w przebiegu niektórych schorzeń gorączkowych u dzieci.*W: Termoregulacja wieku dziecięcego. III Konferencja Naukowa. Poznań, 25 X 1979. Poznań: 1980 s. 95-97 tab. bibliogr. ; Korman Eugeniusz: *Ocena kliniczna i hormonalna terapii substytucyjnej wola pokwitaniowego.* [Streszcz. pr.habilit.]- Ped. Pol. 1980 T. 55 nr 2 s. 217-222.; *Leczenie autoszczepionką zespołu zatokowo-oskrzelowego u dzieci* [Autorzy:] Andrzej Soboczyński, Michał Grzegorowski, Aleksandra Skuratowicz, Lilianna Jeżowa. W: I Europejski Kongres Otolaryngologii Pediatricznej. Warszawa, 5-7 X 1979r. Supl. do Otolar. Pol. 1980 T. 34. Warszawa: [1980] s. 71-74 tab. bibliogr. sum.; *Ocena wyników leczenia dzieci z moczowodami olbrzymimi metodą wyłonień skórno-moczowodowych.* [Autorzy:] Janusz Maciejewski, Elżbieta Bortkiewicz, Ewa Proberz, Andrzej Jankowski, Elżbieta Wielgosz, Edmund Fojudzki.- Ped. Pol. 1980 T. 55 nr 2 s. 197-202 tab. wyk. bibliogr. soderż. sum.; *Oznaczanie rytmu dobowego wydalania kortyzolu u dzieci z otyłością.* [Autorzy:] M[ieczysław] Walczak, M[irosława] Bonikowska-Zgaińska, A[leksandra] Waligóra, Z[dzisław] Wesołowski, K[rzysztof] Dmochowski . W: X Jubileuszowy Zjazd Endokrynologów Polskich. Kraków, 11-13 IX 1980r. Streszcz. Referatów. [Kraków: 1980] s. 233-234.; Szczepski Olech: *Stan zdrowia młodzieży w Polsce.*-Przeg. Ped. 1980 T. 10 nr 4 s. 335- 342 tab. wyk. bibliogr.; Walczak Mieczysław: *Fizjologia okresu dojrzewania w aspekcie genetyczno- endokrynologicznym.*- Prz. Ped. 1980 T. 10 nr 4 s. 331-334.; Walczak Mieczysław: *Wspomnienie pośmiertne o Prof. dr med. Olechu Szczepkim.*- Biul. Inf. AM Pozn. 1980 R. 5 nr 1-2 (15) s. 46-49.; *Wstępne wyniki leczenia nieziarniczych chłoniaków złośliwych u dzieci według programu BACOP.* [Autorzy:] Janina Bogusławska-Jaworska, Julita Grześkowiak-Melanowska, Małgorzata Kaczmarek, Ewa Kościelniak, Leszek Legutko, Danuta Sońta-Jakimczyk, Maria Sroczyńska, Zofia Wójcik.- Pediat.Pol. 1980 T. 55 nr 2 s. 207-210 tab. wyk.

bibliogr. soderż. streszcz. sum. /**łącznie** ukazało się w 1980r.- 105 prac IP, poz.: 809-908/³²⁵

W roku 1981 ukazały się w Instytucie Pediatrii m.in.: Bączyk Iwona: *Przyczyny i leczenie dystrofii niemowląt w świetle klinicznych spostrzeżeń*. [Streszcz. rozpr. dokt. pol. ang.]- Pozn. Roczn. Med. 1979 T. (13) [wyd.] 1981 s. 113-114.; Bornakowska-Zabel Ewa: *Badania kliniczne i morfologiczna ocena błony śluzowej we wrzodziejącym zapaleniu jelita grubego u dzieci*. [Streszcz. rozpr. dokt. pol. ang.]- Pozn. Roczn. Med. 1979 T. 3 (13) [wyd.] 1981 s. 115-116.; *Chosen parameters of carbohydrate and lipid metabolism and acid-base balance in sportsmen under prolonged exercise*. [Autorzy:] K[arol] Bittner, M[arian] Krawczyński, J[acek] Nikisch, P[rzemysław] Sosnowski. W: Abstracts of the XV Congress of the Polish Physiological Society. Białystok, 24-26 IX 1981. [Białystok: 1981] s. 101.; Ciżewska Stanisława, Huber Zdzisław, Służewski Wojciech: *Szczepienia ochronne a czynność napadowa w EEG*. Doniesienie wstępne= poz. 194.; *Epidemiologia zespołu złego wchłaniania (ZZW) w regionie Wielkopolski*. [Autorzy:] Iwona Ignyś, Jerzy Socha, Michał Gostyński, Ewa Kulesza, Waldemar Szymański, Wojciech Cichy, Marian Krawczyński.- Prz. Ped. 1981 T. 11 nr 3 s. 203-210 tab. bibliogr. soderż. Sum.; Kaczmarek Małgorzata, Bortkiewicz Elżbieta, Maciejewski Janusz: *Niewydolność nerek a zespół wykrzepiania wewnątrznaczyniowego u dzieci*.- Ped. Pol. 1981 T. 56 nr 7 s. 755-763 tab. bibliogr. rez. sum.; Michalewska D[anuta], Radwańska U[rszula]: *Memphis- Therapie bei 426 Kindern mit acuter lymphoblastischer Leukämie*. W: 4 Symposium „Pädiatrische Onkologie” mit internationaler Beteiligung. DDR-Reinhardtsbrunn, 4-8 X 1981. Zusammenfassungen [streszcz. ang. niem. b.m. 1981] s. 10.; Radwańska Urszula: *Białaczki i chłoniaki u dzieci*. W: Postępy w rozpoznawaniu i leczeniu nowotworów u dzieci. Pod red.: Józefa Bożka. Warszawa: 1981 s. 223-230 il. tab. bibliogr. sum.; *Rozkład wrodzonych wad serca u dzieci leczonych na Oddziale Kardiologicznym Instytutu Pediatrii AM w Poznaniu w latach 1972-1980*. [Autorzy:] Janina Rachocka, Krystyna Lewandowska, Stefania Łuczak, Wacława Paluszak, Bogdan Szelągowicz. W: Program i streszczenia referatów II Krajowej Konferencji Naukowej Komisji Wad Rozwojowych Komitetu Rozwoju Człowieka Polskiej Akademii Nauk [n.t.] Epidemiologia wad wrodzonych układu sercowo- naczyniowego. Łódź, 3-4 XI 1981. [Łódź: 1981] s. 17.; Służewski Wojciech, Chmielowa Maria: *Przebieg kliniczny przyzakaźnych zapaleń mózgu i opon mózgowo- rdzeniowych u dzieci*.- Pol.Tyg.Lek. 1981 T. 36 nr 41 s. 1581-1584 il. tab. bibliogr. rez. sum.; Wachowiak Jacek: *Znaczenie rokownicze reakcji PAS u dzieci chorych na ostrą białaczkę limfoblastyczną*.- Ped. Pol. 1981 T. 56 nr 9 s. 1009-1015 tab. wykr. bibliogr. rez. streszcz. sum.; *Wyniki intensywnego leczenia 426 dzieci z ostrą białaczką limfoblastyczną*. Oprac.: Danuta Michalewska, Urszula Radwańska. Współaut.: Jerzy Armata, Janina Bogusławska-Jaworska, Grzegorz Bręborowicz, Danuta Ciepielewska, Romana Cyklic, Danuta Derulska, Danuta

³²⁵ Bibliografia prac Akademii Medycznej w Poznaniu opublikowanych w roku 1980. Akademia Medyczna im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu. Biblioteka Główna. Poznań, 1984, s. 93-102.

Jakimczyk, Małgorzata Kaczmarek, Maria Ochocka, Zbigniew Raus, Roma Rokicka-Milewska, Maria Sroczyńska.- Acta Haemat. Pol. 1981 T. 12 nr 3-4 s. 175-181 il. tab. bibliogr. soderż. sum. / **łącznie** w 1981r. ukazało się- 64 prace; poz.: 942-995/.³²⁶

Szczególny **rok 1982** przyniósł m. in. następujące publikacje naukowe: Alkiewicz J[erzy], Dąbrowski B[olesław]: *Badania nad zastosowaniem liofilizowanego wyciągu wodnego z czosnku (Allium sativum L.) w terapii inhalacyjnej schorzeń układu oddechowego u dzieci.*- Herba Pol. 1982 T. 28 nr 3-4 s. 195-204 tab. bibliogr. rez. sum.; Ignyś Iwona, Socha Jerzy: *Skuteczność lecznicza dodawania cynku do diety dzieci z acrodermatitis enteropathica.*- Pol.Tyg.Lek. 1982 T. 37 nr 43 s. 1273-1275 tab. wyk. soderż. sum.; Krawczyński Marian: *Niektóre aspekty rozwoju dzieci z obniżoną sprawnością umysłową.*- Ped. Pol. 1982 T. 57 nr 12 s. 1059- 1066 tab. bibliogr. soderż. streszcz. sum.; Pawlak A[ndrzej], Wiktorowicz K[rzysztof], Duczmal-Szewczuk B[arbara]: *Low constitutive activity of aryl hydrocarbon hydroxylase in phytohaemoagglutinin-stimulated peripheral blood mononuclear cells of children after treatment for acute lymphoblastic leukemia.*- Cancer Lett. 1982 Vol. 17 No 1 s. 95-99 tab. bibliogr. Sum.; *Próba leczenia kalcytoniną dziecka chorego na osteogenesis imperfecta.* [Autorzy:] Jerzy Socha, Danuta Brzozowska-Wolnik, Iwona Ignyś, Maria Stańska.- Pediat.Pol. 1982 T. 57 nr 9 s. 735- 737 il. wyk. bibliogr.; Służewski Wojciech, Wielgosz Elżbieta: *Psychologiczne aspekty przebycia przyzakażnego zapalenia mózgu i opon mózgowo-rdzeniowych u dzieci.*- Pol.Tyg.Lek. 1982 T. 37 nr 11 s. 297-299 tab. bibliogr. soderż. sum.; Wachowiak J[acek], Radwańska U[rszula]: *Ultrastructural evaluation of PAS- positive material in blood cells in children with ALL.* W: XXI Congress of Paediatrics with international participation. Brno, 6-8 X 1982, Abstracts. [b.m. 1982] s. 108. / **łącznie** w IP opublikowano w 1982r.- 39 prac; poz.:499-534/.³²⁷

W roku 1983 m. in. opublikowano: Alkiewicz J[erzy]: *Ocena kliniczna roślinnego preparatu aerozolu do leczenia met. wibracyjną zapalenia zatok bocznych nosa u dzieci.*-Herba Pol. 1983 T. 29 nr 3-4 s. 281-286. Tab. bibliogr. res. sum.; Cichy Wojciech, Socha Jerzy. Krawczyński Marian: *Ocena wydzielania niektórych enterohormonów żołądkowo-jelitowo-trzustkowych u dzieci z celiakią i wtórnym zespołem złego wchłaniania (zzw).* W: XX Jubileuszowy Ogólnopolski Zjazd Pediatrów. Warszawa, 15-16 IX 1983. Materiały naukowe. [T.] 3 [b.m. 1983] Gastroenterologia s. 45-46.; Grądzki Janusz, Duczmal-Szewczuk Barbara: *Tomografia komputerowa mózgowia u dzieci z ostrą białaczką limfoblastyczną (ALL) po zakończeniu intensywnej polichemioterapii skojarzonej z napromienianiem mózgowia*= poz. 612.; Ignyś Iwona: *Zachowanie się wybranych pierwiastków śladowych u dzieci leczonych z powodu zespołu złego wchłaniania.* [Skrót pracy dokt.]- Pozn.Rocz.Med. 1980-1981 T. 4-5 (14-15) [wyd.] 1983. S. 73=91 tab. bibliogr.,streszcz. sum.; *Korekcja całkowita zespołu Fallota u 120 dzieci.* [Autorzy:]

³²⁶ Bibliografia prac Akademii Medycznej w Poznaniu opublikowanych w roku 1981. Akademia Medyczna im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu. Biblioteka Główna. Poznań, 1985, s. 942-995.

³²⁷ Bibliografia prac Akademii Medycznej w Poznaniu opublikowanych w roku 1982. Akademia Medyczna im. K. Marcinkowskiego w Poznaniu. Biblioteka Główna. Poznań, 1986, s. 73-77.

B[ogdan] Szelągowicz, M[ichał] Wojtalik, W[ojciech] Rohde, S[tefania] Suchocka-Łuczak, K[rystyna] Frynas, Z[dzisław] Kruszyński, B[ogdan] Pawlak. W: Streszczenie materiałów II Konferencji „ Postępy w diagnostyce i leczeniu chirurgicznym wad wrodzonych serca oraz zaburzeń rytmu serca u dzieci”. [Warszawa], 4 XI 1983. Komisja Wad Rozwojowych Komit. Rozw. Człowieka PAN. Sekcja Kardiologiczna ZG Pol. Tow. Pediatrycznego. Zespół Problemowy Kardiologii Centrum Zdrowia Dziecka. Warszawa: 1983 s. 30.; Michalewska D[anuta], Radwańska U[rszula], Kaczmarek-Kanold M[ałgorzata]: *Intensyfikacja leczenia ALL na podstawie doświadczeń polskiej grupy ds. leczenia białaczki i innych chorób układu krwiotwórczego u dzieci*. W: XIII Zjazd Polskiego Towarzystwa Hematologów i Transfuzjologów. Szczecin, 15-17 IX 1983 r. Streszcz. referatów [b.m.r.]s. 43- 44.; Paluszak Wacław[a]: *Zachowanie się lipidów krwi oraz wybranych czynników wpływających na gospodarkę tłuszczową u dzieci z wrodzonymi sinicznymi wadami serca*. [Streszcz. rozpr. dokt. Pol. ang.] - Pozn.Roczn.Med. 1980-1981 T. 4-5 (14-15) [wyd.] 1983 s. 154-155.; *Próba oceny istoty upośledzonego zagęszczania moczu u dzieci z przewlekłą niewydolnością nerek*. [Autorzy:] J[anusz] Maciejewski, K[arol] Bittner, E[lżbieta] Bortkiewicz, A[fred] Warzywoda, K[rystyna] Strzykała. W: I Zjazd Polskiego Towarzystwa Nefrologicznego i Posiedzenie Naukowe Sekcji Nefrologicznej Towarzystwa Internistów Polskich. Bydgoszcz, 10-11 IX 1983r. Program obrad i streszcz. refer. [b.m.r.] s. 42.; *Rytm wydzielania HGH u dzieci*. [Autorzy:] Mieczysław Walczak, Danuta Kiełczewska-Mrozikiewicz, Bożena Rejek, Teresa Gertig.- Prz. Pediat. 1983 T. 13 nr 3 s. 167-169 tab. bibliogr. rez. streszcz. sum.; Służewski Wojciech: *Przebieg kliniczny i następstwa przykazażnych zapaleń mózgu i opon mózgowo-rdzeniowych u dzieci*. [Streszcz. rozpr. dokt. pol. ang.] - Pozn.Roczn.Med. 1980-1981 T. 4-5 (14-15) [wyd.] 1983 s. 168.; *Trudności diagnostyczne w różnicowaniu żółtaczek u niemowląt w pierwszych miesiącach życia*. [Autorzy:] Maria Chmielowa, Ewa Wysocka, Jacek Wysocki, Iwona Lisewska. W XX Jubileuszowy Zjazd Pediatrów Polskich. Warszawa 15-16 IX 1983r. Materiały naukowe. [T.] 3. [b.m.1983]. Choroby zakaźne s. 2-3 tab./łączenie w 1983r. opublikował IP- 86 prac; poz.:523-603/.³²⁸

Rok 1984 przyniósł mi. In. prace: *Alergia. (Alergy)*. [Aut.] Halina Chobot-Maciejewska. W: *Zarys pediatrii*. Pod Red. Olecha Szczepkiego, Mieczysława Walczaka . Wyd 5 /kontynuacja podręcznika Karola Jonchera, poprzednia red. Teodor Rafiński- przyp. autora/Warszawa, 1984 s. 866-892 il.; *Analiza genetyczna wad wrodzonych u dzieci urodzonych w okresie jednego roku w IGP, hospitalizowanych w Klinice Neonatologii. (Genetic analysis of congenital defects In children born within one year at the Institute of Gynecology and Obstetrics and hospitalized in Neonatological Clinic)*. [Aut.] A[nn]a Latos-Bieleńska, M[aria] Borszewska-Kornacka. W: Materiały Naukowe VI Sympozjum Neonatologicznego Polskiego Towarzystwa Pediatrycznego “Wady wrodzone- wczesna diagnostyka I

³²⁸ Bibliografia prac Akademii Medycznej im.Karola Marcinkowskiego w Poznaniu opublikowanych w roku 1983./tłum. ang./, Akademia Medyczna im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu, Biblioteka Główna /tłum.ang./, Poznań, 1987, s.81-92.;

leczenie". Kraków, 1984 [Kraków ok. 1984] s. 44.; *Blast crisis In CML showing Elary T- lymphoblastic transformation.* [Aut.] Friedhelm Herrmann, Wolf-Dieter Ludwig, Paweł Kołdecki.- Br.J.Heamatol. 1984 Vol. 56 No 1 s. 175-176 tab. Bibliogr.; *Częstość występowania nadciśnienia w populacji dzieci i młodzieży miasta Poznania. Doniesienie wstępne./tłum.ang./* [Aut.] Alicja Krzyżaniak, Waława Paluszak, Danuta Rapacka, Jan Królewski, Grzegorz Biegański, Janina Rachocka, Janusz Maciejewski, Marek Powidzki= poz. 335.; *Ewaluation of serum pancreatic polypeptide estimations following hormon al stimulation for the diagnosis of exocrine pancreatic insufficiency.* [Aut.] W[o]jciech Cichy, P.G. Lankisch, R. Arnold. W. Creutzfeldt.- Digestion 1984 Vol. 30 No 4 s. 218- 223 tab. wyk. bibliogr. Abstr.; *Immunologiczna i cytochemiczna ocena subpopulacji limfocytów T pomocniczych i supresorowych w nawracających zakażeniach dróg oddechowych u dzieci /tłum.ang./* [Aut.] Barbara Burchardt, Anna Bręborowicz, Paweł Kołdecki, Ewa Trypińska.- Immun.Pol. 1984 T. 9 nr 4 s. 393- 401 tab. bibliogr. streszcz. sum.; *Kierunki rozwoju fizycznego dzieci i młodzieży Poznania w latach 1950-1980./tłum.ang./* [Aut.] Marian Krawczyński, Alicja Krzyżaniak.- Kron. Wielkop. 1984 Nr ¾ (35) s. 119-125 tab. wyk. tab. 1, bibliogr.; *Limfocytarne zapalenie tarczycy w wolu pokwitaniowym./tłum. ang./* [Aut.] E[ugeniusz] Korman, J[adwiga] Furmaniak-Wehr, D[anuta] Bręborowicz, K[rystyna] Jarczewska. W: XI Zjazd Polskiego Towarzystwa Endokrynologicznego. Warszawa, 6-9 VI 1984r. Streszczenia i indeks autorów. [Wrocław, 1984] s. 29.- Endokr.Pol. 1984 T. 35 supl. 1.; *Ostra niewydolność nerek po uderzeniowym stosowaniu witaminy D3./tłum.ang./* [Aut.] Karol Bittner, Krystyna Lubicz, Janusz Maciejewski.- Pediat.Pol. 1984 T. 59 nr 3 s. 239-243 tab. bibliogr.; *Podstawy pediatrii dla studentów Wydziału Pielęgniarskiego. /tłum.ang./* [Aut.] Karol Bittner. Poznań, Wyd. Ucz. AM [im. K. Marcinkowskiego] 1984, s. 146. 24 cm.; *Potrzeby w zakresie postępowania diagnostyczno- leczniczego w przewlekłych chorobach przewodu pokarmowego i zaburzeniach metabolicznych u dzieci./tłum.ang./* [Aut.] Marian Krawczyński, Iwona Ignyś. W: II Naukowe Forum Polonijnego Ruchu Gospodarczego „Potrzeby służby zdrowia ofertą dla przedsiębiorstw polonijnych”. [Poznań, 8, VI 1984. Poznań, 1984] s. 6-11.; *Problemy diagnostyczne u noworodków z objawami niewydolności krążenia. /tłum.ang./* [Aut.] Stefania Suchocka-Łuczak, Waława Paluszak, Janina Rachocka, Janusz Maciejewski. W: Intensywna terapia u dzieci. Materiały Konferencji Naukowej. Wałbrzych, 28-29 IX 1984r. Warszawa, 1984 s. 227-232 tab.- Pediat.Pol. 1984 T. 59 supl.; *The results of high risk children's acute lymphoblastic leukemia Total therapy. A raport from the Polish Choldren's Leukemia/Lymphoma Study Group.* [Aut.] J[anina] Bogusławska-Jaworska, A[licja] Chylicka, E[wa] Kościelniak, J[erzy] Armata, M[aria] Ochocka, U[rszula] Radwańska, R[oma] Rokicka-Milewska, M[aria] Sroczyńska, J[acek] Wachowiak.- Eur.Paediatr.Haematol. Oncol. 1984 Vol. 1 No 2 s. 107-112 tab. wyk. Bibliogr.; *Wielospecjalistyczne postępowanie neuroonkologiczne. (Interspecialistic neurooncologic treatment).* [Aut.] Z[dzisław] Huber, K[rzysztof] Strzyżewski, W: XII Zjazd Polskiego Towarzystwa

Neurologicznego. Szczecin. 13-15 IX 1984. Streszczenia. [Szczecin, 1984] s. 96. Łącznie w 1984r. IP opublikował- 127 prac; poz.: 465-585/³²⁹

Piśmiennictwo naukowe Instytutu Pediatrii AM w Poznaniu w **1985 roku** przyniosło m. in. następujące pozycje- *Analiza kliniczno-morfologiczna wrodzonego zespołu nerczykowego. (Clinico-morphological analysis of the congenital nephritic syndrome)*. [Aut.:] Karol Bittner, Wiesława Salwa-Żurawska, Krystyna Lubicz, Janusz Maciejewski. – *Pediatr. Pol.* 1985 T. 60 nr 2 s. 153-162 il. tab. bibliogr. soderż. streszcz.sum., *Aspects evolutifs des meningo-encephalites ourliennes chez l'enfant. A propos de quadrante-deux cas.* (Outcome of mumps meningoencephalitis in children. A review of 42 cases). [Aut.] W[o]jciech] Służewski. – *Ann. Pediatr.* 1985 Vol. 32 nr 3 s. 233-235 tab. bibliogr. rez. sum., *Epidemiologia cukrzycy typu 1 wśród dzieci i młodzieży. Porównanie cech losowej grupy chorych oraz kompletnego rejestru chorych w określonej populacji.* (The Epidemiology of type 1 diabetes in children and adolescents: a comparison of a random sample of patients with a complete population – based registry). [Aut.] Mieczysław Walczak, Marian Rewers, Danuta Adamska-Czepczyńska, Arleta Rewers, Krzysztof Dmochowski. W: XXXIV Konferencja Naukowa Polskiego Towarzystwa Diabetologicznego. Kołobrzeg, 31 V 1985 -1 VI 1985r., Streszcz. prac naukowych [pol. ang. B.m., ok. 1985] 110, 111., *Intensyfikacja leczenia ostrej białaczki limfoblastycznej u dzieci.* (Intensification of treatment in acute lymphoblastic leukemia in children). [Aut.] Danuta Michalewska, Urszula Radwańska, Jerzy Armata, Walentyna Balwierz, Janina Bogusławska-Jaworska, Danuta Ciepiewska, Romana Cyklis, Danuta Derulska, Małgorzata Kaczmarek, Michał Matysiak, Maria Ochocka, Bożena Rodziewicz, Romana Rokicka-Milewska, Anna Skrobowska-Woźniak, Danuta Sońta-Jakimczyk, Maria Sroczyńska, Zofia Wójcik.- *Pediatr. Pol.* 1985 T. 60 nr 1 s. 5-13 tab. wykr. bibliogr. soderż. streszcz. sum., *Leukocyte migration inhibition test in children with recurrent bronchitis.* [Aut.] Anna Bręborowicz. W: Paediatric Respiratory Diseases, 4-th Meeting of the European Paediatric Respiratory Society. Cracow. September 22-24. 1983. Ed.: J. Rudnik. R. Kurzawa. Rabka, 1985 s. 297-304 tab. wykr. wzory, bibliogr. sum.; *Ocena kliniczna dzieci z ostrą białaczką limfoblastyczną po zakończeniu 3-letniej polichemioterapii skojarzonej z napromienianiem mózgowia.* (Clinical evaluation of children with acute lymphoblastic leukemia after cessation of a 3-year long polychemotherapy combined with brain irradiation). [Aut.] Barbara Duczmal-Szewczuk. – *Pozn. Roczn. Med.* 1982-1983 T. 6-7 (16-17) [wyd.] 1985 s. 106-107. – Streszcz. rozpr. dokt.; „Przymusowe” wskazania do dwuetapowego leczenia ubytku międzykomorowego. („Compulsory” indications to two-stage therapy of intraventricular defekt). [Aut.] B[ogdan] Szelągowicz, W[o]jciech] Rohde, M[ichał] Wojtalik, S[tefania] Suchocka-Łuczak, Z[dzisław] Kruszyński, M[irosława] Niziurska. – W: Streszczenia materiałów IV Konferencji „Postępy w diagnostyce i leczeniu chirurgicznym wad wrodzonych serca oraz zaburzeń rytmu serca u dzieci”.

³²⁹ Bibliografia prac Akademii Medycznej im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu opublikowanych w roku 1984 /tłum.ang./, Akademia Medyczna im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu, Biblioteka Główna. Poznań, 1989, s.89-104.

[Warszawa], 9 XI 1985 r. Warszawa. [ok. 1985] s. 41.; *Uwalnianie polipeptydu trzustkowego po cholecystokininie u dzieci chorych na mukowiscydozę. (Release of pancreatic polypeptide after cholecystokinin in children with fibrocystic disease).* [Aut.] Wojciech Cichy, Jerzy Socha, Ewa Barra. – *Pediat. Pol.* 1985 T. 40 nr 6 s. 440-444 tab. wyk. bibliogr. soderż.,streszcz. sum.; *Właściwości fizyczne wibroaerolu (wA) i możliwości zastosowania w terapii inhalacyjnej. (Physical vibroaerosol (Wa), properties and possibilities of its application in inhaling therapy).* [Aut.] Tadeusz Łaukajtis, Jerzy Alkiewicz. –*Probl. Uzd.* 1985 z. 3/4 (209/210) s. 117-135 il.bibliogr.; *Zaburzenia dojrzewania cielesno-płciowego u dzieci i młodzieży. Nieprawidłowości płciowe u dzieci i młodzieży (zarys). Zachowanie się insuliny, hormonu wzrostu, glukozy i kwasów tłuszczowych we krwi a rozwój somatyczno-płciowy dzieci w okresie dojrzewania. (Disorders of corporal and sexual maturation in children and the youth. Sexual abnormalities in children and the youth (an outline). insulin, growth hormone, glucose and adipose acids behaviour in blood and somatic and sexual development of children in maturation period).* [Aut.] Mieczysław Walczak, Bernard Zajadacz, Poznań: PWN, 1985, 99 s. , il. tab. 5 k. tabl. 24 cm, bibliogr. – *Medycyna Kliniczna i Doświadczalna T. 4./łącznie w 1985r.- 84 prace; poz.: 528-608/.*³³⁰

Rok 1986 przyniósł m. in. następujące publikacje- *Androgens in patients with leukaemia.* [Aut.] U[rszula] Radwańska, B[ogusław] Pawlaczyk, D[anuta] Michalewska, B[arbara] Duczmal-Szewczuk. W: *Recent Results in Paediatric Endocrinological Research. (1st Workshop on Paediatric Endocrinology of the Socialistlc Countries).* Jena. 1986. Abstracts. [Jena, 1986] abstr. No. 54. ; *Choroby rozrostowe układu krwiotwórczego. (Proliferative diseases of the hematopoietic system).* [Aut.] Urszula Radwańska. W: *Pediatrics.* Pod red.: Bolesława Górnickiego, Barbary Dębiec. T. 2. Warszawa. 1986 s. 69-95 il.tab. wyk. bibliogr.; *Clinical aspects of okular toxoplasmosis in children.* [Aut.] W[anda] Kocięcka, B. Bloch, W[o]jciech Służewski, poz. 458.; *[Doc. dr hab. Karol Bittner 1934-1985. Wspomnienie pośmiertne]. (Assistant professor Karol Bittner, M.D. 1934-1985. Obituary notice).* [Aut.] Marian Krawczyński. – *Ped. Pol.* 1986 T. 41 nr 2 s. 134-136 portr.; *Hormony Jelitowe – zastosowanie w praktyce pediatrycznej. (Intestinal hormones in pediatric practice).* [Aut.] Jerzy Socha. Danuta Chaba-Celińska, Wojciech Cichy. – *Prz. Pediat.* 1986 T. 16 nr 2 s. 79-86 tab. bibliogr. rez. streszcz. sum. ; *Nefropatia IgA. (IgA nephropathy).* [Aut.] Józef Stachowski, Elżbieta Bortkiewicz. – *Prz. Pediat.* 1986 T. 16 nr 5 s. 242-249 tab. bibliogr. streszcz.; *Ocena czynności osi jelitowo-trzustkowej u dzieci z biegunką przewlekłą. Rozprawa habilitacyjna. (Evaluatiatlon of the entero-pancreatic axis by children with chronic diarrhoea.Thesis).* [Aut.] Wojciech Cichy. Poznań: Wyd. Ucz. AM im. K.

³³⁰ *Bibliografia Prac Akademii Medycznej im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu Opublikowanych w Roku 1985 /Bibliography of Karol Marcinkowski Academy of Medicine In Poznań, Publisher In 1985/.* Akademia Medyczna im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu, Biblioteka Główna, Poznań 1991, s. 81-89.

Marcinkowskiego. 1986, 189 s. il. tab. wykr. 24 cm. bibliogr. na s 71-86. – Biblioteka Pozn. Rocz. Med. ; *Próba oceny zmian w układzie krzepnięcia u dzieci z zespołem nerczycowym*. (Coagulation disorders In children with nephrotic syndrome – an attempt of evaluation). [Aut.] Elżbieta Bortkiewicz, Józef Stachowski, Krystyna Strzykała, Jolanta Nagadowska. Janusz Maciejewski. W: Program VI Sympozjum Nefrologii Dziecięcej „Zespół nerczycowy u dzieci”. Kalisz, 23-24 V 1986. [B.m., 1986] s. 12. ; *Przeciwciała przeciwko wirusowi A, zapalenia wątroby oznaczane w różnych grupach wiekowych i środowiskowych*. (Hepatitis virus A antibodies assayed in various age and community groups).[Aut.] J[acek] Juszczyk, A[nnna] Kryska, J[acek] Wysocki = poz.488. *Spostrzeżenia własne dotyczące stosowania preparatu TFX w leczeniu posocznicy gronkowcowej*. (Own remarks on the appliance of thymus extract TFX for therapy of a staphylococcal sepsis). [Aut.] Mieczysław Walczak, Witold Kiczka. Alicja Smorawińska, Zdzisław Wesołowski - Prz. Pediat. 1986 T. 16 nr 2 s. 111-114 bibliogr. rez.sum. ; *Subklasyfikacja immunologiczna ostrej białaczki limfoblastycznej wieku dziecięcego. 2. Fenotyp immunologiczny a obraz kliniczny i rokowanie*. (Immunological subclassification of childhood acute lymphoblastic leukaemia. 2. Immunological phenotype and clinical manifestations and prognosis). [Aut.] Paweł Kołdecki. W: Acta Haemat. Pol. 1986 T. 17 nr 3-4 s. 103-109 tab. wykr. bibliogr. rez. streszcz. sum. ; *Use of immunostimulatory factors in the treatment of chronic hepatitis in children*. [Aut.] M[aria] Chmielowa, W[itold] Kiczka, I[wona] Bączyk, J[acek] Wysocki, M[arek] Popielarz. – Wiss. Z. Univ. Halle. Mathem. 1986 Bd 35 nr 6 s. 116-119 tab.bibliogr. – Progress 84. Martin-Luther-Universität –Halle-Wittenberg und Medizinische Akademie Poznań X. Bilaterales Freundschafts- und Jubiläums- Symposium. Halle an der Saale, vom 5. Bis 7. Juni 1984.; *Zespół hemolityczno-mocznicy u bliźniąt*. (The haemolytic-uraemic syndrome in twins). [Aut.] Krystyna Lubicz, Karol Bittner, Janusz Maciejewski, Paweł Burian. – Pediat. Pol. 1986 T. 61 nr 4 s. 250-253 il. tab. bibliogr./łącznie w 1986r.-120 prac; poz.:549-654/.³³¹

Bibliografia **roku 1987** to m. in.- *Badanie cytologiczne wydzieliny oskrzelowej a obraz bronchoskopowy u dzieci z przewlekłymi i nawracającymi zapaleniami oskrzeli*. (Cytological examination of bronchi secretion and bronchoscopic picture in children with chronic and recurrent bronchitis). [Aut.] D[anuta] Bręborowicz, A[ndrzej] Soboczyński, M[ichał] Grzegorowski, A[leksandra] Skuratowicz, B[arbara] Burchardt, A[ndrzej] Bręborowicz, A[leksandra] Światły = poz 1172.; *Birth weight of diabetic children: a key to understanding heterogeneity of IDDM?* [Aut.] M[ieczysław] Walczak, M[arian] Rewers, A[leksandra] Grudziak. – Diabetes 1987 Vol. 36 suppl 1 s. 22A. – Program 47th Annual Meeting Indianapolis, Indiana, 6-9 June 1987.; *Charakterystyka zjawisk immunologicznych w przebiegu zakażenia wirusem hepatitis typu B (HBV)*. (Characterization of immunological disturbances in patients

³³¹ Bibliografia Prac Akademii Medycznej im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu Opublikowanych w Roku 1986./wers. ang./, Akademia Medyczna im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu. Biblioteka Główna./ wers. ang./, Poznań, 1992, s. 89-103.

with hepatitis B infection). [Aut.] Józef Stachowski, Jacek Michałkiewicz, Justyna Wiernicka, Janusz Maciejewski, Kazimierz Madaliński. – Post. Hig.Med. Dośw. 1987 T. 41 nr 6 s. 631-662 il wykr. bibliogr. rez. sum.; *Exocrine and endocrine pancreatic functions in children with the shortbowel syndrome*. [Aut.] Jerzy Socha, Józef Ryżko, Zofia Bogoniowska, Wojciech Cichy, Werner Creutzfeldt. – Mater. Med. Pol. 1987 T. 19 nr 3 (63) s. 169-173 tab. wykr. bibliogr. sum.; *Kierunek zmian w procesie wzrastania i kształtowania masy ciała dzieci i młodzieży miasta Poznania*. (Trends In somatic growth and development in children and adolescents from Poznań) [Aut.] Marian Krawczyński, Alicja Krzyżaniak. – Prz. Pediat. 1987 T. 17 nr 3 s. 172-182 tab. wykr. bibliogr. rez. streszcz.sum.; *Nieprawidłowości odejścia naczyń łuku aorty jako przyczyna nawracających zakażeń układu oddechowego u dzieci*. (Anomalies of the aortic arch complex /Aaac/). [Aut.] J[anina] Rachocka, S[tefania] Suchocka-Łuczak, M[irostawa] Godynicka, J[anusz] Maciejewski, B[ogdan] Szelałowicz, A[ndrzej] Soboczyński, A[leksandra] Skuratowicz, B[ogdan] Pawlak. W: VIII Dni Otolaryngologii Dziecięcej. Poznań, 5-7 VI 1987. Streszcz. referatów. [Poznań, 1987] s. 77.; *Ocena rozwoju fizycznego dzieci z wrodzonymi wadami serca*. (The Estimation of the physical development of the children with congenital heart diseases). [Aut.] Bogusław Pawlaczyk, Elżbieta Małecka, Ewa Błaszyk, Stefania Łuczak = poz. 1367.; *Ostra białaczka limfoblastyczna (ALL) wieku dziecięcego w świetle subklasyfikacji z zastosowaniem przeciwciał monoklonalnych* (Childhood acute lymphoblastic leukemia /ALL/ in view of subclassification by monoclonal antibodies). [Aut.] P[aweł] Kołdecki, U[rszula] Radwańska. W: XIV Zjazd Polskiego Towarzystwa Hematologów i Transfuzjologów. Lublin. 8-10 IX 1987 r. Streszcz.referatów. [Druk Puławy, 1987] poz. 007.; *Potomstwo dziewcząt intensywnie leczonych z powodu ostrej białaczki limfoblastycznej*. (Offsprings of young women previously treated for acute lymphoblastic leukemia). [Aut.] U[rszula] Radwańska, M[ałgorzata] Kaczmarek, D[anuta] Michalewska, K[azimiera] Barczyk. W: XIV Zjazd Polskiego Towarzystwa Hematologów i Transfuzjologów. Lublin, 8-10 IX 1987 r. Streszcz. referatów.[Druk Puławy, 1987] poz. 017.; *Przeciwciała monoklonalne OKT 4 i OKT 8 w ocenie odporności komórkowej u dzieci z nawracającymi zapaleniami oskrzeli*. (Monoclonal antibodies OKT 4 and OKT 8 in evaluation of cell-mediated immunity In children with recurrent bronchitis). [Aut.] A[nnna] Bręborowicz. W: VIII Dni Otolaryngologii Dziecięcej. Poznań, 5-7 VI 1987. Streszcz. referatów. [B.m., 1987] s. 13.; *Rozwój dziecka a czynniki ekologiczne*. (The development of child and ecological factors). [Aut.] Marian Krawczyński. W: Nauczanie medycyny wobec zagrożeń ekologicznych. Red.: Marian Obara. Poznań, 1987 s. 210-220 –Problemy Dydaktyki Medycznej i Wychowania 19.; *Uwalnianie polipeptydu trzustkowego (PP) po stymulacji hormonalnej i pokarmowej u dzieci z mukowiscydozą i z innymi postaciami niewydolności zewnątrzwydzielniczej trzustki* (Serum PP release after hormonal and mixed test meal stimulation by children with CF and other form of exocrine pancreatic insufficiency). [Aut.] W[ojciech] Cichy, J[erzy] Socha, E[wa] Barra, P[aul] G. Lankisch. W: Sympozjum „Postępy w diagnostyce chorób przewodu pokarmowego”.Warszawa, 17-18 X 1987. Streszcz. referatów. Warszawa, [1987] s.

135-136; *Wyniki całkowitej korekcji zespołu czworaczego Fallota u 171 dzieci.* (Results of Total surgical correction of Fallot tetralogy in 171 children). [Aut.] B[ogdan] Szelałowicz, M[ichał] Wojtalik, W[ojcich] Rohde. W: XLII Posiedzenie Naukowe [Polskiego Towarzystwa Kardiologicznego]. Gdańsk, 2-4 X 1987. Streszcz. referatów. [B.m , ok .1987] s. 45; *Zasady leczenia padaczki w wieku rozwojowym.* (Principles of epilepsy treatment at developmental age). [Aut.] Z[dzisław] Huber, Eleonora Jankowiak. – Neurol. Neurochir. Pol. 1987 T. 21 (37) nr 2 s. 143-146 bibliogr.; *Zmiany zachodzące w trakcie ultradźwiękowego rozpraszania wybranych leków.* (Changes occurring during ultrasound dispersion of some drugs). [Aut.] Stanisław Pic, Maria Makowska, Jerzy Alkiewicz. W: VIII Dni Otolaryngologii Dziecięcej. Poznań, 5-7 VI 1987. Streszcz. referatów. [Poznań, 1987] s. 98P./łącznie w roku 1987 opubl.- 134 prace; poz.: 649-767/³³²

W roku 1988 opublikowano m.in. następujące prace- *Blood pressure (BP) in children and youth in the city of Poznań /depending an age (A), weight (W) and heigh (H)/.* [Aut.] Alicja Krzyżaniak, Marek Powidzki, Wacława Paluszak, Elzbieta Bortkiewicz, Janina Rachocka, Janusz Maciejewski = poz 442.; *Der Einfluß einer faserreichen Diät auf die Enterohormone im Blutserum von Kindern mit Adipositas.* (Effect of a diet rich in fiber on enterohormones in the blood serum of obese children). [Aut.] Elżbieta Piontek, Barbara Parcheta, Zofia Bogoniowska, J[ózef] Ryżko, J[erzy] Socha, W[ojcich] Cichy.-Kinderärztl. Prax. 1988 Jg 56 nr 3 s. 119-125 il. tab. bibliogr sum.; *Fagocytoza i zdolność bakteriobójcza granulocytów obojętnochłonnych u niemowląt ze znacznym niedoborem masy ciała.* (Phagocytosis and germicidal ability of neutrophil granulocytes in infants with great deficit of body weight). [Aut.] Jacek Wysocki, Maria Chmielowa. W: Sympozjum „Rola granulocytów w immunologii”. Spała, 3-5 X J988. Ramowy program. Streszcz. komunikatów. [Łódź, 1988] poz. 12.; *Higher resolution banding techniques in the clinical routine,* [Aut.] Anna Latos-Bieleńska, Horst Hameister. – Clin. Genet. 1988 Vol. 33 nr 5 s. 325-330 il. bibliogr. sum.; *Jednostawowe zapalenia u dzieci – trudności diagnostyczne.* (Monoarticular arthritis in children – diagnostic difficulties). [Aut.] Anna Orzeszko-Spaczyńska, Ewa Bornakowska-Zabel, Sylwia Woźniak. – Reumatologia 1988 T 26 nr 3 s 219-220. – Streszcz. referatów zgłoszonych na XV Zjazd Polskiego Towarzystwa Reumatologicznego w Białymstoku 7-9 IX 1988.; Konferencja okrągłego stołu nt. *Patomorfologii zespołu nerczycowego u dzieci* (Round table discussion. Pathomorphology of primary nephrotic syndrome in children) (Uczestn. m.in) Wiesława Salwa-Żurawska, Maciej Krzymański, Jan Żeromski, Irena Bierła, Józef Stachowski = poz. 1145.; *Liver dysfunction in infants infected ,by Salmonella* [Aut.] Maria Chmielowa, Ewa Wysocka, Jacek Wysocki W. Hepatologicum 1985. Poznań, 13-15 V 1985. Komit. Red: P[rzemysław] Gabryel... [i in.J. Poznań, 1988 s. 34-36 il. tab. bibliogr.; *O białacze dziecięcej z perspektywy 15 lat intensywnego*

³³² Bibliografia Prac Akademii Medycznej im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu Opublikowanych w Roku 1987/wers.ang./, Akademia Medyczna im Karola Marcinkowskiego w Poznaniu, Biblioteka Główna/wers.ang./, Poznań, 1993, s. 100-118.

leczenia tej choroby. (On leukemia in children in view of a 15-year history of the intensive treatment) [Aut.] Urszula Radwańska. – *Pediat. Pol.* 1988 T. 63 nr 11 s. 689-692 bibliogr.; *Patologia młodocianych w oczach pediatrii* (Adolescents pathology in pediatrician estimation). [.] Marian Krawczyński – *Zdr. Pub.* 1988 T. 99 nr 10 s. 527-535 bibliogr. streszcz.; *Przypadek rodzinnej limfocytozy erytrocytarnej* (A case of familial erythrophagocytic lymphohistiosis) [Aut.] Alfred Warzywoda, Elzbieta Bortkiewicz, Danuta Michalewska, Przemyslaw Gabryel – *Pol. Tyg. Lek.* 1988 T. 43 nr 7 s. 1516-1518 il. bibliogr.; *Reaktywne zapalenie stawów w przebiegu nabytej toksoplazmozy udziéci* (Reactive arthritis in the course of acquired toxoplasmosis in children)[Aut.] Anna Orzeszko-Spaczyńska, Ewa Bornakowska-Zabel – *Reumatologia* 1988 T 26 nr 3 s. 219 – Streszcz .referatów zgłoszonych na XV Zjazd Polskiego Towarzystwa Reumatologicznego w Białymstoku 7-9 IX 1988.; *Regulacja hormonalna czynności motorycznej przewodu pokarmowego.* (Hormonal regulation of the motoric function of gastrointestinal tract) [Aut.] W[oiciech] Cichy. W; Sympozjum Gastroenterologiczne nt. „Bóle brzucha u dzieci oraz postępy w gastroenterologii dziecięcej”. Bydgoszcz, 23-24 IX 1988.Streszcz. referatów. [B. m., ok. 1988] s. 49-50.; *Samowolne przerwanie leczenia w rozrostowych chorobach krwi i innych nowotworach u dzieci* (Wilful cessation of therapy in proliferative haematopoietic diseases and other neoplasias in childhood) [Aut.] Urszula Radwańska, Paweł Daszkiewicz, Barbara Duczmal. – *Pol. Tyg. Lek.* 1988 T. 43 nr 11 s. 370-375 il. tab. bibliogr. rez. sum.; *Transperitoneal elimination of electrolytes, creatinine, urea and uric acid in children with acute renal failure (ARF).* [Aut.] J[ózef] Stachowski, T[omasz] Krynicki, J[anusz] Maciejewski, W; V International Symposium of Pediatric Nephrology of the Socialistic Countries. Warsaw, 3-4 October, 1988. [Bm., ok. 1988] s. 27.; *Zasady leczenia inhalacyjnego w chorobach układu oddechowego w wieku rozwojowym* (Methods of inhalatory treatment in respiratory tract diseases of childhood) [Aut.] Jerzy Alkiewicz, Ryszard Kurzawa – *Pneum. Pol.*1988 T 56 nr 9 s 430-438 bibliogr./ łącznie ukazało się- 130 prac; poz.587-702³³³

Kolejny rok 1989 przyniósł m. in. następujące pozycje- *Adhezja granulocytów obojętnochłonnych u niemowląt w różnych sytuacjach klinicznych.* (Adhesion of neutrophil granulocytes in infants in different clinical situations). [Aut.] J[acek] Wysocki, D[anuta] Sanocka, M[ałgorzata] Wiewiórowska. W: XXII Ogólnopolski Zjazd Pediatrów. Kraków. 22-24 IX 1989. Materiały naukowe. [B.m., 1989] s. 123.; *Badania echokardiograficzne (ECHO) dzieci po całkowitej korekcji tetralogii Fallota (TF).* (Echocardiographic examination of children after total repair of tetralogy of Fallot). [Aut.] A[ldona] Siwińska, W[acława] Paluszak ,J[anina] Rachocka, B[ogdan] Szelałowicz, M[ichał] Wojtalik. Tamże s. 61.; *Badania wskaźników układu krzepnięcia u dzieci z zespołem nerczycowym.* (Coagulation studies in children with nephrotic syndrome). [Aut.] E[lżbieta] Bortkiewicz, K[rystyna] Strzykała, J[olanta]

³³³ *Bibliografia Prac Akademii Medycznej im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu Opublikowanych w Roku 1988./wers.ang./, Akademia Medyczna im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu, Biblioteka Główna./wers.ang./, Poznań, 1994, s.97-113*

Nagadowska, J[anusz] Maciejewski. W: III Zjazd Polskiego Towarzystwa Nefrologicznego, Gdańsk, 27-29 X 1989. Streszczenia. [Gdańsk, 1989] poz. R51.; *Badanie aberracji chromosomu Y metodą hybrydyzacji DNA w zaburzeniach determinacji płci.* (Evaluation of chromosome Y aberration with the DNA hybridization method in disorders of sex development) [Aut.] J[adwiga] Jaruzelska, M[aciej] Kotecki, P[iotr] Fichna. G[enowefa] Miler. M[ałgorzata] Skowrońska, R[yszard] Słomski W: Postępy w diagnostyce i leczeniu andrologicznym. IV Symposium Andrologiczne. Poznań-Czerniejewo, 22-23 X 1989. Materiały naukowe. [Poznań, 1989] s 12.; *Badanie immunologiczne płynu mózgowo-rdzeniowego w świnkowym zapaleniu opon mózgowo-rdzeniowych i mózgu.* (Immunological research of cerebrospinal fluid in meningitis and encephalitis during epidemic parotitis). [Aut.] M[agdalena] Figlerowicz, M[aria] Chmielowa, E[łżbieta] Jeżewska. W: XXII Ogólnopolski Zjazd Pediatriów. Kraków. 22-24 IX 1989. Materiały naukowe. [B.m., 1989] s. 167.; *Częstość powikłań po biopsji igłowej nerki w obrazie ultrasonograficznym (USG).* (Frequency of complications after kidney biopsy in the ultrasonography). [Aut.] A[lfred] Warzywoda, M[ałgorzata] Warzywoda, M[ałgorzata] Drews, M[ałgorzata] Piątkowska, T[omasz] Krynicki. W: XXII Ogólnopolski Zjazd Pediatriów. Kraków. 22-24 IX 1989. Materiały naukowe. [B.m., 1989] s. 72.; *Diagnostyka przedoperacyjna oraz zasady kwalifikacji do zabiegu kardiochirurgicznego u dzieci z ubytkami międzyprzedsionkowymi typu ostium secundum (ASD II).* (Preoperative diagnosing of the atrial septal defect, secundum and principles of qualification to surgical repair). [Aut.] Janina Rachocka, Aldona Siwińska, Mirosława Godynicka, Wacława Paluszak, Jan Królewski, Anna Górzna, Janusz Maciejewski. – Prz. Pediat. 1989 T. 19 nr 3 supl. S. 142-146 bibliogr.rez. streszcz. sum.

The evaluation of the adrenal activity with children afflicted with acute lymphoblastic leukaemia (ALL) under intensive treatment. [Aut.] Elżbieta Małecka, Paweł Daszkiewicz, Mieczysław Walczak, Bogusław Pawlaczyk, F.Skweres-Pawlaczyk = poz. 1362.; *Globulina przeciwlifocytarna w leczeniu nabytej niedokrwistości.* (Antilymphocyte globuline in the treatment of acquired aplastic anemia). [Aut.] Jacek Wachowiak, Urszula Radwańska – Ped. Pol. 1989 T. 64 nr 6 s. 421-425 il. bibliogr.

Immunostymulacja w leczeniu przewlekłego zapalenia wątroby. (immunostimulation in treatment of chronic hepatitis). [Aut.] M[aria] Chmielowa, A[rieta] Kowala, J[acek] Wysocki, I[wona] Bączyk. W: XXII Ogólnopolski Zjazd Pediatriów. Kraków, 22-24 IX 1989. Materiały naukowe.[B.m., 1989] s. 144.; *Kłębkowe zapalenie nerek w przebiegu zakażenia wirusem hepatitis typu B (HBV):wpływ kompleksów immunologicznych zawierających antygeny HBV na aktywność supresyjną i zależną od IL-2 proliferację limfocytów krwi obwodowej.* (HBV-mediated glomerulonephritis: effect of immune complexes containing hepatitis B virus antigen on suppressor activity of peripheral blood lymphocytes modulatory influence of interleukin-2). [Aut.] J[ózef] Stachowski, J[acek] Michałkiewicz, H[anna] Gregorek, J[anusz] Maciejewski. W: III Zjazd Polskiego Towarzystwa Nefrologicznego. Gdańsk, 27-29 X 1989. Streszczenia.Gdańsk, 1989] poz. R47.; *Najczęstsze błędy w rozpoznawaniu chorób*

rozrostowych u dzieci.(The most frequent errors in the diagnosis of childhood malignancies). [Aut.] U[rszula] Radwańska, J[acek] Wachowiak. W; XXII Ogólnopolski Zjazd Pediatrów. Kraków, 22-24 IX 1989. Materiały naukowe. [B.m., 1989] s. 13.; *Nieprawidłowe żywienie niemowląt w pierwszym kwartale życia jako przyczyna zespołów złego wchłaniania.* (Irregularly infants' feeding for the first quarter of life as cause of malabsorption syndromes). [Aut.] M[aria] Chmielowa, E[wa] Wysocka. – Tamże, s. 24.; *Postępy w pediatrii.* (*Advances In pediatrics*). [Aut.] Marian Krawczyński. W; Nowiny Lekarskie. W 100-lecie wydania pierwszego numeru czasopisma. Red. nacz.: Jan Hasik. Warszawa, Poznań, 1989 s. 85-87.; *Przeciwciała monoklonalne OKT4 i OKT8 w ocenie odporności komórkowej u dzieci z nawracającymi zapaleniami oskrzeli.* (Monoclonal antibodies OKT4 and OKT8 in the evaluation of cellular immunity in children with recurrent bronchitis). [Aut.] Anna Bręborowicz, Paweł Kołdecki. – *Pediat. Pol.* 1989 T. 44 nr 3 s. 155-161 tab. bibliogr. rez. streszcz.sum.;

Przydatność badań nieinwazyjnych w diagnostyce przedoperacyjnej ubytków międzyprzedsionkowych typu ostium secundum (ASD II). (Usefulness of noninvasive method in preoperative diagnosis of atrial septal defects type II).[Aut.] A[ldona] Siwińska, W[acława] Paluszak, J[an] Królewski, J[anina] Rachocka. – Tamże, s. 95.; *Przydatność ultrasonografii (USG) w diagnostyce bólów brzucha o niejasnej etiologii.* (Usefulness of ultrasonography for the diagnosis of abdominal pain of unclear etiology). [Aut.] A[lfred] Warzywoda, E[wa] Kromer, M[ałgorzata] Warzywoda, I[wona] Ignyś, B[ogdan] Pawlak. W: XXII Ogólnopolski Zjazd Pediatrów. Kraków. 22-24 IX 1989. Materiały naukowe. [B.m., 1989] s. 76. *Toksoplazmoza wrodzona a padaczka dziecięca.* (*Congenital toxoplasmosis and epilepsy in children*). [Aut.] Wojciech Służewski, Wanda Kocięcka, Bożena Mrozewicz. W: Materiały VI Konferencji naukowo-szkoleniowej nt. toksoplazmozy. Poznań, I IV 1989. Pod red.: Aleksandra Rydzewskiego. [Poznań, 1989] s. 29-34 tab.; *Wartość rebiopsji w ocenie progresji chorób kłębkowych u dzieci.* (Usefulness of the re-biopsy in the evaluation of progression of glomerulopathies in children). [Aut.] Wiesława Salwa-Żurawska, Elżbieta Bortkiewicz, Irena Turczuk-Bierła, Alfred Warzywoda, Małgorzata Piątkowska, Janusz Maciejewski, Janusz Kaczmarek = poz. 1122.; *Występowanie przeciwciał przeciwtarczycowych u dzieci chorych na cukrzycę insulinozależną.* (The occurring of anti-thyroid antibodies in the group of children with insulin-dependent diabetes). [Aut.] A[licja] Smorawińska, E[ugeniusz] Korman, K[atarzyna] Łącka, U[rszula] Pankowska-Miciak. W: XXII Ogólnopolski Zjazd Pediatrów. Kraków, 22-24 IX 1989. Materiały naukowe. B.m., 1989] s. 149.; *Zastosowanie metody sfigmooscylograficznej do pomiaru tętniczego ciśnienia krwi u dzieci.* (Application of sphygmoooscylographic method for measuring of arterial blood pressure in children). [Aut.] Sylwia Świdzińska. – *Pozn.Rocz. Med.* 1986 T. 10 (20) [wyd.] 1989 s. 134-135. – Streszcz. rozpr. dokt.; *Zespół hemolityczno-mocznicowy z towarzyszącym zespołem rozsianego wykrzepiania wewnątrznaczyniowego.* (The haemolytic—uraemic syndrome with associated intravascular disseminated clotting syndrome). [Aut.] Bożena Janiak, Józef Stachowski, Alfred Warzywoda. – *Wiad. Lek.* 1989 T 42

nr 19-21 s. 1066-1068 bibliogr. rez. streszcz. sum./łącznie w 1989r. ukazało się- 145 prac; poz.: 545-675/³³⁴

Rok 1990 przyniósł następujące prace- *Activation of T cell subsets in uremia?* [Aut.] J[ózef] Stachowski, M.Petit, H[einz] Burcher, C[onrad] A. Baldamus. – Nephrol. Dial. Transplant.1990 Vol. 5 nr 8 s. 684 il. Tab. – 27th Annual Congress of the European Dialysis and Transplant Association – European Renal Association, Vienna, 5-9 September,1990.; *Allogeniczny przeszczep szpiku kostnego u dzieci z nawrotem szpikowym ostrej białaczki limfoblastycznej – doświadczenia własne.* (Allogenic bone marrow transplantation in children with relapse of acute lymphoblastic leukemia –our own experience).[Aut.] Jacek Wachowiak, Małgorzata Kaczmarek-Kanold.W: Choroby nowotworowe układu krwiotwórczego. V Sympozium Polskiej Grupy d/s Leczenia Białaczek i Chłoniaków. Warszawa-Radziejowice,7-9VI 1990. Materiały Sympozjum. Warszawa,1990s.13.; *Childhood diabetes in Arab countries.* [Oprac.] Diabetes Epidemiology Research International Study Group [m.in. Marian Rewers]. – Bull. World Health Organ. 1990 Vol. 68 nr 2 s. 231-236 il. tab. bibliogr. res.;; *Czynność hormonalna tarczycy u dzieci chorych na cukrzycę insuliozależną.* (Thyroid function in children with insulin-dependent diabetes). [Aut.]Eugeniusz Korman, Alicja Smorawska, Urszula Pankowska-Miciak, Katarzyna Łącka, Jerzy Smorawiński. – Pediat. Pol. 1990 T. 45 nr 9-10 s. 28-33 il. tab.streszcz. sum.;; *Encephalites aigues.* [Aut.] W[ojciech] Służewski, G[erard] Ponsot.W: Newologie pediatrique. Eds.: Michel Arthui.s, Nicole Pinsard, Gerard Ponsot.Paris, 1990 s. 270-281 il. tab.;; *Metodologia rejestracji diabetologicznej.* (Methodology of diabetic registration). [Aut.] Mieczysław Walczak, Piotr Fichna. – Diabetyk 1990 T. 3 nr 3(9) s. 30-31.;; *Nienowotworowe guzy serca u noworodków.* (Non-neoplastic heart tumours in newborns). [Aut.] Stefania Suchocka-Łuczak, Aldona Siwińska, Janina Rachocka. – Wiad. Lek. 1990 T. 43 nr 8 s. 356-359 il. bibliogr. rez. streszcz.summ.;; *Normy laboratoryjne u dzieci.* (Laboratory normal values in children). [Aut.] Krystyna Strzykała. W: Vademecum pediatrii. Pod red.: Bolesława Górnickiego, Barbary Dębiec. Wyd. 3 rozszerz. uaktual. Warszawa, 1990 s. 692-700 tab.;; *Ocena kliniczna padaczki u dzieci z toksoplazmozą wrodzoną na podstawie wieloletnich obserwacji.* (Clinical estimation of epilepsy in children with congenital toxoplasmosis on the ground of many years' observation). [Aut.] Wojciech Służewski, Wanda Kocięcka, Janusz Grądzki. – Now. Lek. 1990 nr 1 s. 63-73. il. tab. bibliogr.;; *Pierwotne nadciśnienie płucne u dzieci.* (Primary pulmonary hypertension in children). [Aut.] Janina Rachocka, Waclawa Paluszak. – Wiad. Lek.1990 T. 43 nr 19-20 s. 964-966 bibliogr. rez. streszcz. sum.;; *Postępy w leczeniu guzów Wilmsa u dzieci.* (Progress in Wilm's tumor therapy in children). [Aut.] Małgorzata Kaczmarek, Urszula Radwańska, Waclaw Zieliński, AJeksandra Światły, Anna Łastowska, Barbara Głuszak. – Nowotwory 1990 T. 40 supl. s. 76-78 il. – Streszczenia prac

³³⁴ *Bibliografia Prac Akademii Medycznej im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu Opublikowanych w Roku 1989*, A. M. w Poznaniu, Biblioteka Główna, Poznań, 1994, s.95-113.

prezentowanych na 17 Zjeździe Naukowym Polskiego Towarzystwa Onkologicznego, Poznań 20-22 IX 1990,; *Poznański program podstawowej edukacji diabetologicznej, (Programme of the diabetological evaluation in Poznań)*. [Aut.] Danuta Mrozikiewicz.- Diabetyk 1990 T. 3 nr 2 s. 31.; *Prof. dr Olech Szczepski i jego dzieło: kierunki i perspektywy rozwoju. W 10-tą rocznicę śmierci.* (Prof. dr Olech Szczepski and his achievement: trends and prospects of development in 10th death anniversary). [Aut.] Marian Krawczyński. – Now. Lek. 1990 nr 1 s. 97-103 bibliogr.; *Rodzice wobec choroby u dzieci.* (The diabetic children parents against the disease of their children). [Aut.] Piotr Fichna. – Diabetyk 1990 T. 3 nr 1 s. 28-29.; *Stan psychiczny dzieci z chorobami gruczołów wydzielania wewnętrznego.* (Mental state of children with endocrine diseases). [Aut.] E[ugeniusz] Korman, M[ieczysław] Walczak, B[ogustaw] Pawlaczyk. W: XV-lecie Wydziału Pielęgniarskiego. Poznań, 18-19 V 1990. Poznań, 1990 s. 23.; *Wielospecjalistyczne leczenie choroby nowotworowej u dzieci w powołanym do tego ośrodku onkologicznym.* (Multiprofessional therapy of children with neoplastic diseases at a specialized oncologic center). [Aut.] Urszu Radwańska, Waław Zieliński, Danuta Michalewska, Jacek Wachowiak, Małgorzata Kaczmarek, Paweł Daszkiewicz, Barbara Głuszak, Maria Łastowska, Danuta Januszkiewicz. – Prz. Pediat. 1990 T. 20 nr 1 s. 42-48 il. tab. bibliogr; streszcz.summ.; *Wybrane parametry odporności komórkowej u dzieci z nawracającymi zapaleniami oskrzeli.* (Cell-mediated immunity in children with recurrent bronchitis). [Aut.] Anna Bręborowicz. –Pozn. Roczn. Med. 1987 T. 11 (21) [wyd.] 1990 s. 298-299. – Streszcz.rozpr. dokt. /łącznie ukazało się w 1990 roku- 151 prac; poz.: 526-667/.³³⁵

W roku 1991 nastąpiła rewolucyjna zmiana w systemie archiwizacji i dostępności prac naukowych Akademii Medycznej w Poznaniu- utworzono bazę elektroniczną. Na stronie internetowej GBL AMP/ www.bg.ump.edu.pl/ po wejściu do bazy: Bibliografia pracowników UM w Poznaniu i wybraniu: autora, jednostki organizacyjnej, typu publikacji i roku publikacji/ lub wszystkich od 1991 do obecnego/ uzyskuje się wykaz wszystkich zarchiwizowanych prac naukowych konkretnego naukowca. Do roku 2002 ukazywały się jeszcze książkowe publikacje Bibliografii Pracowników Akademii Medycznej im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu opracowywane i wydawane przez Bibliotekę Główną AMP. Ostatnia publikacja zawierała prace sygnowane rokiem 1999. Opublikowana w 1996r. Bibliografia za rok 1991 zawiera na s. 105-127 łącznie 195 prac /poz.695-877/ pracowników Instytutu Pediatrii. Rocznik Bibliografii za rok 1992, wydany w 1997r., na s. 120-143 zawiera wykaz 173 prac IP/poz. 808-960/. Bibliografia za rok 1993, wydana w 1997r., na s. 60-89 zawiera łącznie 221 prac z IP /poz.371-571/. Wydana w roku 1998 Bibliografia za rok 1994 na s. 65-93, zawiera 235 prac z IP/ poz.416-628/. Bibliografia za rok 1995, wydana w 1998r. na s. 66-104, zawiera łącznie 306 pozycji z IP/ poz.421-698/. Wydana w 1999r. Bibliografia za rok 1996, na s. 76-112,

³³⁵ *Bibliografia Prac Akademii Medycznej im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu Opublikowanych w Roku 1990, A. M. w Poznaniu, Biblioteka Główna, Poznań, 1995, s. 87-107.*

zawiera 294 prace z IP/poz. 503-757/. Bibliografia za rok 1997, z r. 1999, na s. 88-130, zawiera 320 prac z IP/poz.604-882/. Wydana w roku 2001 Bibliografia za rok 1998 na s. 39-81 zawiera 341 prac z IP/poz.183-471/. Ostatnia, opublikowana w roku 2002 Bibliografia za r. 1999, na s. 37-83 zawiera łącznie 361 prac z IP /poz. 132-427/. Autor tej pracy uznał za niecelowe i bardzo ryzykowne dokonanie samodzielnego wyboru rozsądnej liczby publikacji mających dokumentować najbardziej wartościowe i nowe kierunki badań naukowych samodzielnymi pracownikami i całymi zespołami poszczególnych Klinik. Autor zwrócił się z prośbą o dokonanie takiego wyboru do profesorów i docentów, z którymi przeprowadził wywiady pomieszczone w Aneksie tej pracy.

12. INSTYTUT PEDIATRII W LATACH 1990 - 2000

Biuletyn- **Skład Osobowy** Instytutu Pediatrii Akademii Medycznej w Poznaniu z roku 1991 przyniósł następujące informacje- dyrektor: prof. Marian Krawczyński; z-ca d.s. dydaktyczno-naukowych: prof. Urszula Radwańska; z-ca d.s. klinicznych: vacat; **I Klinika Chorób Dzieci**- kierownik: prof. Urszula Radwańska; w składzie adiunktów: dr Danuta Michalewska, dr Anna Bręborowicz, dr Małgorzata Kaczmarek-Kanold, dr Paweł Kołdecki, dr Jacek Wachowiak; st. wykład.: dr Barbara Burchardt; asystenci: dr Danuta Januszkiewicz-Lewandowska, dr Maria Łastowska; etaty PSK-5: dr Paweł Daszkiewicz, lek. Dariusz Boruckowski, lek. Tomasz Nowak, lek. Aleksandra Rybczyńska, lek. Małgorzata Bartkowiak, dr Aleksandra Świątły, mgr psych. Hanna Schmidt-Możdżeń; patomorfolog: lek. Ewa Trejster. **Pracownia Aerozoloterapii i Diagnostyki Czynnościowej Płuc**- kierownik: dr Jerzy Alkiewicz; etaty PSK-5: mgr piel. Urszula Bugaj, lek. Tadeusz Grochowina, dr farm. Maria Makowska, dr wf Kazimierza Małolepsza. **II Klinika Chorób Dzieci**- kierownik: prof. Janusz Maciejewski; adiunkci: dr Elżbieta Bortkiewicz, dr Wacława Paluszak; asystenci: lek. Tomasz Jarmoliński, lek. Emilia Szumińska-Napiontek, etaty PSK-5: dr Mirosława Godynicka, lek. Waldemar Bobkowski, lek. Tomasz Krynicki, lek. Jacek Juszczyk, lek. Wiesław Smoczyk, lek. Małgorzata Piątkowska, lek. Alfred Warzywoda, mgr analit. Maria Stachowiak, mgr psychol. Joanna Mania, mgr wf Krystyna Pietrzyk;/ sekret.: Helena Gierczak/. **Pracownią Dializ** kierował: dr Józef Stachowski; asystent: lek. Jacek Zachwieja; etaty PSK-5: lek. Wanda Gołda-Ciarkowska, lek. Ewa Stefaniak; Pracownią **Kardiometryczną** kierowała dr Aldona Siwińska; etaty PSK-5: lek. Hanna Górzna, lek. Alina Rzeźnik; **III Klinika Chorób Dzieci**- kierownik: prof. zw. Mieczysław Walczak; docent: dr hab. Eugeniusz Korman; st. wykładowcy: dr Piotr Fichna, dr Anna Orzeszko-Spaczyńska; adiunkt: dr Alicja Smorawińska; asystenci: lek. Andrzej Kędzia, lek. Mariusz Stefański, lek. Witold Stankiewicz, lek. Dorota Woźnicka; st. specjalista: mgr chem. Urszula Pankowska-Miciak; etaty PSK-5: dr Danuta Kiełczewska-Mrozikiewicz, lek. Dorota Jasińska, lek. Małgorzata Słomko-Jóźwiak, lek. Sylwia Woźniak, dr Ewa Bornakowska-Zabel; chemik: mgr chem. Zdzisław Wesołowski; psycholog: mgr psych. Danuta Śniatała. **IV Klinika Chorób Dzieci** o składzie- kierownik: prof. Marian Krawczyński; docent: dr hab. Wojciech

Cichy; adiunkci: dr Iwona Bączyk, dr Krzysztof Borski, dr Iwona Ignyś; etaty PSK-5: lek. Aleksandra Gabryel-Grudziak, lek. Danuta Kostrzewa-Szymiec, lek. Waldemar Malewski, lek. Brygida Targońska, lek. Jarosław Walkowiak; psycholog: mgr Renata Strzyżewska. **Pracownia Genetyki Medycznej**- kierownik: dr hab. Anna Latos-Bieleńska; asystenci: lek. Renata Dziesiatniczenko, lek. Maciej Krawczyński, lek. Marzena Wiśniewska; etaty PSK-5 mgr analit. Małgorzata Skowrońska, lek. Danuta Wolnik- Brzozowska, mgr Małgorzata Mazurek, mgr biol. Jolanta Kozłowska, Władysława Danilewicz. **Klinika Chirurgii Dziecięcej**- kierownik: dr hab. Wacław Zieliński; profesor: prof. Zdzisław Huber; docent: dr Andrzej Jankowski; adiunkci: dr Wojciech Rohde, dr Michał Rólski, dr Michał Martyński, dr Krzysztof Strzyżewski, dr Bogdan Szelałowicz; wykładowca: lek. Krzysztof Jarmusz, asystent: lek. Jarosław Więckowski; etaty PSK-5: lek. Piotr Becela, lek. Michał Błaszczyczyński, lek. Imad Doumit, lek. Jerzy Harasymczuk, lek. Jacek Henschke, lek. Mazen Issa, lek. Przemysław Mańkowski, lek. Katarzyna Nowakowska, lek. Witold Porzucek, lek. Girish Sharma, lek. Katarzyna Bernardczyk, lek. Andrzej Wodziński, mgr wf Dorota Bogusławska; **Klinika Obserwacyjno-Zakaźna**- kierownik: prof. Maria Chmielowa; adiunkci: dr Wojciech Służewski, dr Ewa Wysocka; st. asystenci: lek. Iwona Lisewska, lek. Jacek Wysocki; etaty PSK-5: dr Krystyna Lewandowska, lek. Arleta Kowala, lek. Agnieszka Ziembowska, mgr pedag. Maria Łęgiewicz, lek. Małgorzata Wiewiórowska, mgr rehab. Ewa Wieczorkiewicz. **Klinika Otolaryngologii Dziecięcej**- kierownik: prof. Andrzej Soboczyński; adiunkci: dr Michał Grzegorowski, dr Aleksandra Skuratowicz; st. asystent: lek. Maria Sobala; etaty PSK-5: lek. Grzegorz Woźnicki, lek. Jarosław Antyborzec, dr Michał Ryglewicz, lek. Irena Chwirot-Głyda, lek. Andrzej Woźniak. **Zakład Analizy Klinicznej**- p.o. kierownik: dr n. przyr. Krystyna Strzykała; adiunkt: dr n. przyr. Jolanta Nagadowska; st. specjal.: mgr biol. Lilianna Jeż, mgr chem. Elżbieta Zachmann; etaty PSK-5: mgr chem. Maria Brzoskowska, mgr biol. Danuta Górka, mgr biol. Urszula Drymel, mgr farm. Przemysław Połuszny, mgr farm. Ewa Ratajczyk., mgr biol. Ewa Robińska, mgr biol. Dorota Zasada, mgr biol. Lukrecja Zych-Kaźmierczak, mgr biol. Krystyna Rzędowska, mgr biol. Danuta Zawadzka.³³⁶

Biuletyn- **Skład Osobowy Instytutu Pediatrii z 1994/1995** roku odnotowuje zmiany w obsadzie stanowisk w poszczególnych klinikach i pracowniach. W **I Klinice Chorób Dzieci** w grupie adiunktów wymienieni są: dr Danuta Michalewska, dr Anna Bręborowicz, dr Danuta Januszkiewicz-Lewandowska, dr Paweł Kołdecki, dr Jacek Wachowiak; w grupie st. asystentów: dr Małgorzata Kaczmarek-Kanold, dr Maria Łastowska; grupa asystentów na etatach PSK-5: dr Paweł Daszkiewicz, dr Barbara Duczmal, lek. Dariusz Boruczkowski, lek. Tomasz Nowak, lek. Ewa Kniat-Mijał, lek. Aleksandra Rybczyńska, lek. Małgorzata Bartkowiak, dr Aleksandra Świątły; na stanowisku-psychologa: mgr psych. Anna Bukowska-Posadzy. W **Pracowni**

³³⁶ *Skład Osobowy Instytutu Pediatrii Akademii Medycznej im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu w Latach 1972-2004, Wykazy na podstawie składów osobowych AM publikowanych w latach 1973-2000. Rok 1991 /Podstawa: A. M. w Poznaniu. Skład osobowy (wg stanu na dzień 30 XI 1991r.). Poznań 1991, s. 93-99,(s.1-6).*

Aerzoloterapii i Diagnostyki Czynnościowej Płuc, którą nadal kierował prof. AM Jerzy Alkiewicz, pozostaje ten sam zespół współpracowników. W **II Klinice Chorób Dzieci** stanowisko starszego wykładowcy objęła dotychczasowa adiunkt Kliniki dr Wacława Paluszak; w zespole asystentów na etatach PSK-5 pojawiło się nazwisko dr Roberta Niedbalskiego; wśród asystentów PSK-5 w **Pracowni Kardiometrycznej** odnotowano nazwisko dr Waldemara Bobkowskiego. W **III Klinice Chorób Dzieci** wymieniono na stanowisku prof. nadzw.: prof. Eugeniusza Korman; wśród starszych wykładowców wymieniona została dr n. przyr. Aleksandra Waligóra; wśród etatów PSK-5: pojawiło się nazwisko lek. Teresy Szepelak; W **IV Klinice Chorób Dzieci** odnotowano objęcie stanowiska starszego wykładowcy przez dr Iwonę Bączyk. **Kliniką Chirurgii Dziecięcej** kierował nadal prof. AM Wacław Zieliński z udziałem prof. nadzw. Zdzisława Hubera i prof. AM Andrzeja Jankowskiego; stanow. starszego wykładowcy objął dr Bogdan Szelałowicz; wśród asyst. PSK-5 wymieniono nazwiska: lek. lek.: Piotr Becela, Michał Błaszczński, Przemysław Westerski, Jerzy Harasymczuk, Jacek Henschke, Paweł Kroll, Maciej Piaszczyński, Erwin Strzesak, Przemysław Mańkowski, Katarzyna Nowakowska, Witold Porzucek, Girish Sharma, Katarzyna Bernardczyk, Andrzej Wodziński, mgr wf Dorota Bogusławska. Zmienił się skład osobowy **Kliniki Obserwacyjno-Zakaźnej** po śmierci prof. MARII CHMIELOWEJ kierownictwo objął dr hab. Wojciech Służewski; adiunktem została dr Iwona Mozer-Lisewska; asystentami byli: dr Arleta Kowala-Piaskowska, lek. Elżbieta Skorupska; asystentami PSK-5: dr Krystyna Lewandowska, lek. Grzegorz Biegański, lek. Agnieszka Ziembowska, mgr pedagog. Maria Łęgiewicz, lek. Małgorzata Joachimiak-Pęgiel, mgr rehab. Ewa Wieczorkiewicz, dr n. przyr. Ludmiła Machowska, lek. Grażyna Tondel. W składzie osobowym **Kliniki Otolaryngologii Dziecięcej** wymienieni zostali- kierownik: dr hab. Michał Grzegorowski; adiunkt: dr Aleksandra Skuratowicz; asystenci: lek. Jarosław Antyborzec, lek. Iwona von Steiner. W **Zakładzie Analityki Klinicznej** na stan.: starszego referenta technicznego wymienia się mgr biol. Mirosława Nogacz; na etatach PSK-5 wymieniono ponadto: mgr analityki Joanna Kalińska, mgr analit. Małgorzata Kleczewska, mgr biol. Mariola Kołodziejczak, mgr biol. Izabela Lamch-Dolata, mgr chem. Ewa Wenska-Chyży. W **Zakładzie Genetyki Medycznej** wśród asystentów pojawiło się nazwisko lek. Danuta Wolnik-Brzozowska; etat PSK-5 objęła mgr analityki Anna Smętek.³³⁷

W związku z przejściem na emeryturę prof. Urszuli Radwańskiej nastąpiły zmiany w obsadzie stanowisk w Instytucie Pediatrii. W **1998 roku** Biuletyn- Skład Osobowy informuje- dyrektor: prof. Marian Krawczyński; z-ca dyrektora: prof. Eugeniusz Korman; **Klinika Hematologii i Onkologii Dziecięcej** /powstała na miejscu I Kliniki Chorób Dzieci/- kierownik: prof. AM Paweł KołECKI; adiunkci: dr Danuta Januszkiewicz-Lewandowska, dr hab. Jacek Wachowiak; asystenci: lek. Katarzyna

³³⁷ *Skład Osobowy Instytutu Pediatrii Akademii Medycznej im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu w Latach 1972-2004; Wykazy na podstawie składów osobowych AM publikowanych w latach 1973-2000. Rok akademicki 1994/1995/ podstawa: Skład osobowy w roku Akademickim 1994/1995. Poznań 1994 s. 60-66/, s. 1-7.*

Derwich, lek. Katarzyna Stefańska, lek. Dariusz Stencel; st. wykładowca dr Małgorzata Kaczmarek-Kanold, wykładowca: dr Paweł Daszkiewicz; asystenci PSK-5: mgr psych. Anna Bukowska-Posadzy, lek. Dariusz Boruczkowski, lek. Urszula Chobot-Musiałkiewicz, dr Barbara Duczmal-Cichocka, Wanda Gocoł, lek. Michał Leda, lek. Tomasz Nowak, lek. Aleksandra Rybczyńska, lek. Marek Walczak. **Klinika Pneumonologii Dziecięcej** / powstała na miejscu I Kliniki Chorób Dzieci/- kierownik: prof. Jerzy Alkiewicz; adiunkt: dr hab. Aleksandra Szczawińska-Popłonyk; asystenci PSK-5: dr Ewa Kniat-Mijał, lek. Małgorzata Kulesza-Kazanecka, lek. Zdzisława Kycler, dr Anna Popiel, lek. Edyta Swat, dr Aleksandra Świątły; **Pracownią Aerozoloterapii i Diagnostyki Czynnościowej Płuc** kierował nadal prof. Jerzy Alkiewicz z pomocą asyst. PSK-5: dr farm. Marii Makowskiej, dr wf Kazimierzy /Kazimierzy?-aut./ Małolepszej, lek. Piotra Żurawskiego. **Klinika Chorób Dzieci** /kontynuacja II Kliniki Chorób Dzieci/-kierownik: prof. Janusz Maciejewski; adiunkt: dr Elżbieta Bortkiewicz; asystenci: lek. Tomasz Jarmoliński, dr Emilia Szumińska-Napiontek; st. wykładowca: dr Wacława Paluszak; asyst. PSK-5: dr Mirosława Godynicka, lek. Tomasz Krynicki, lek. Bartłomiej Mroziński, lek. Wojciech Musiałkiewicz, lek. Robert Niedbalski, lek. Stanisław Perz, lek. Małgorzata Piątkowska-Kopczyk, dr Alfred Warzywoda, mgr farm. Maria Stachowiak, mgr psych. Joanna Mania, mgr rehab. Agnieszka Stanicka; sekretarka Helena Gierczak. **Pracownia Dializ**- kierownik: dr hab. Józef Stachowski; adiunkt: dr Jacek Zachwieja; asyst. PSK-5: dr Ewa Stefaniak. **Pracownia Kardiometryczna**- kierownik: dr Aldona Siwińska; adiunkt: dr Waldemar Bobkowski; asyst. PSK-5: dr Hanna Górzna, dr Małgorzata Pawelec-Wojtalik, lek. Alina Rzeźnik-Bieniaszewska. **Klinika Endokrynologii i Diabetologii Wieku Rozwojowego** /powstała na miejscu III Kliniki Chorób Dzieci/- po przejściu na emeryturę prof. Mieczysława Walczaka, kierowana przez: prof. Eugeniusza Kormana; adiunkci: dr Marek Niedziela, Alicja Smorawińska, dr Danuta Woźnicka; asystenci: lek. Marlena Figlerowicz-Jachimowicz, dr Andrzej Kędzia, lek. Elżbieta Pawlaczyk-Wróblewska, lek. Witold Stankiewicz; starsi wykładowcy: dr Piotr Fichna, dr Anna Orzeszko-Spaczyńska; st. specjalista nt. mgr farm. Hanna Mikoś; asyst. PSK-5: dr Danuta Kiełczewska-Mrozikiewicz, dr Ewa Bornakowska-Zabel, lek. Monika Dobrowolska, lek. Małgorzata Słomko-Jóźwiak, mgr rehab. Elżbieta Kubicka, mgr biol. Ewa Robińska, lek. Bogda Skowrońska, lek. Teresa Szepelak, mgr psych. Danuta Śniatała, lek. Sylwia Woźniak, mgr chem. Zdzisław Wesółowski. **Klinika Gastroenterologii Dziecięcej i Chorób Metabolicznych** /powstała na miejscu IV Kliniki Chorób Dzieci/- kierownik: prof. Marian Krawczyński; prof. nadzwycz.: prof. Wojciech Cichy; adiunkci: dr Jarosław Walkowiak, dr Krzysztof Borski, dr Iwona Ignyś; st. wykładowca: dr Iwona Bączyk; asyst. PSK-5: lek. Maciej Borucki, lek. Łukasz Kałużny, lek. Waldemar Malewski, lek. Brygida Targońska; psycholog: mgr psych. Renata Strzyżewska. **Klinika Obserwacyjno-Zakaźna**- kierownik: prof. AM Wojciech Służewski; adiunkt: dr Iwona Mozer-Lisewska; asystenci: dr Arleta Kowala-Piaskowska, lek. Katarzyna Mazur-Malewska, dr Elżbieta Skorupska; asyst. PSK-5: lek. Grzegorz Biegański, lek. Grażyna Bugaj, dr Magdalena Figlerowicz, lek. Marlena Filipowicz, dr Krystyna

Lewandowska, mgr pedag. Maria Łęgiewicz, dr n. przyr. Ludomiła Machowska, lek. Jacek Nowicki, lek. Małgorzata Samolewska. **Klinika Otolaryngologii Dziecięcej**- kierownik: prof. AM Michał Grzegorowski; asystenci: dr Jarosław Antyborzec, dr Iwona Steiner, lek. Jarosław Szydłowski, lek. Joanna Zabel-Olejniak; asyst. PSK-5: dr Michał Ryglewicz, dr Maria Sobala, dr Grzegorz Woźnicki, lek. Irena Chwirot-Głyda. **Zakład Analizy Klinicznej**- kierownik: dr n. przyr. Krystyna Strzykała; st. wykładowca: dr n. przyr. Jolanta Nagadowska, st. specjalista: mgr chem. Elżbieta Zachmann; asystenci PSK-5: mgr chem. Maria Brzoskowska, mgr analit. Małgorzata Chabasińska, mgr biol. Danuta Górka, mgr anal. Magdalena Karpińska, mgr analit. Małgorzata Kleczewska, mgr analit. Barbara Kwiatkowska, mgr farm. Przemysław Poślusznny, mgr biol. Izabela Lamch-Dolata, mgr analit. Agnieszka Łoś, mgr analit. Halina Rokicka, mgr biol. Lukrecja Zych-Kaźmierczak, mgr chem. Ewa Wenska-Chyży, mgr biol. Dorota Zasada, mgr biol. Danuta Zawadzka. **Pracownia Neurofizjologii Klinicznej**- kierownik: prof. Zdzisław Huber; asyst. PSK-5: Jolanta Bartkowiak, Arleta Łuczak. **Katedra i Klinika Chirurgii Dziecięcej**- kierownik: prof. Andrzej Jankowski; prof. nadzwycz.: prof. Zdzisław Huber; adiunkci: dr Przemysław Mańkowski, dr Michał Rólski, dr Michał Martyński, dr Krzysztof Strzyżewski; asystent: lek. Piotr Becela; st. wykładowca: dr Krzysztof Jarmusz; asyst. PSK-5: dr Michał Błaszczewski, dr Katarzyna Bednarczyk, lek. Paweł Juszczyk, lek. Jerzy Harasymczuk, lek. Paweł Kroll, lek. Paweł Małasiak, lek. Katarzyna Nowakowska, lek. Witold Porzucek, lek. Katarzyna Bernardczyk, mgr wf Dorota Bogusławska. **Klinika Kardiochirurgii Dziecięcej**- kierownik: dr hab. Michał Wojtalik; asyst. PSK-5: lek. Jacek Henschke, lek. Maciej Piaszczyński, lek. Girish Sharma, lek. Przemysław Westerski, lek. Andrzej Wodziński. **Katedra i Zakład Genetyki Medycznej**- kierownik: prof. AM Anna Latos-Bieleńska; adiunkt: dr Maciej Krawczyński; asystenci: lek. Renata Glazar, lek. Jan Mejnarowicz, dr Marzena Wiśniewska; st. specjal.: dr Anna Materna-Kiryłuk; asyst. PSK-5: lek. Beatrycze Błońska-Polarczyk, Małgorzata Faferek, mgr biol. Jolanta Kołowska, mgr analit. Anna Łabędzka, mgr analit. Małgorzata Mazurek, lek. Danuta Wolnik-Brzozowska.³³⁸ Opublikowany w 2000 roku Biuletyn- Skład Osobowy Instytutu Pediatrii AM w Poznaniu wykazywał nieliczne zmiany w obsadzie pracowników naukowych. I tak w **Klinice Hematologii i Onkologii Dziecięcej** grupę asystentów PSK-5 stanowiły osoby: lek. Dariusz Boruczkowski, dr Barbara Duczmał-Cichocka, lek. Michał Leda, lek. Barbara Łopatka, lek. Benigna Mazur, lek. Aleksandra Rybczyńska, lek. Marek Walczak, mgr anal. Justyna Olejnik, mgr psych. Anna Lewandowska, Wanda Gocoł. **W Klinice Pneumonologii Dziecięcej**- kierownik: prof. Jerzy Alkiewicz; adiunkt: dr hab. Anna Bręborowicz; asystent: dr Aleksandra Szczawińska-Popłonyk; asyst. PSK-5: dr Ewa Kniat-Mijał, lek. Agnieszka Korytowska, lek. Małgorzata Kulesza-Kazanecka, lek. Zdzisław Kycler, dr Anna Popiel, dr Aleksandra Światły. W składzie **Kliniki Chorób Dzieci** na stanowisku- adiunkci widnieją nazwiska: dr Waldemar

³³⁸ Skład Osobowy Instytutu Pediatrii Akademii Medycznej im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu w Latach 1972-2004. Rok 1998, / Podstawa: A. M. w Poznaniu. Poznań 1998, s. 57-63/, s. 1-7.

Bobkowski, dr Jacek Zachwieja; asystenci: lek. Bartłomiej Mroziński, lek. Arkadiusz Niklas, lek. Dariusz Runowski; st. wykład.: dr Wacława Paluszak; w zespole asystentów PSK-5 wymieniono dodatkowo nazwiska: dr Hanna Górzna-Kamińska, dr Ewa Stefaniak. W składzie **Kliniki Endokrynologii i Diabetologii Wieku Rozwojowego** i na stanowiskach adiunktów wymieniono: dr Andrzej Kędzia, dr Alicja Smorawińska; wśród asystentów wymieniono również: lek. Barbarę Rabską-Pietrzak, lek. Bogdę Skowrońską; W **Klinice Otolaryngologii Dziecięcej** wśród asystentów PSK-5 wymieniony jest: dr Waldemar Wojnowski; W **Zakładzie Analityki Klinicznej** starszym referentem została mgr analit. Anna Miśkiewicz. W **Pracowni Neurofizjologii Klinicznej**- asystent. PSK-5 wymieniony został lek. Paweł Małasiak; W **Klinice Chirurgii Dziecięcej** w zespole adiunktów wymieniono: dr Przemysław Mańkowski, dr Michał Błaszczyczyński, dr Michał Rólski, dr Michał Martyński. W **Klinice Kardiochirurgii Dziecięcej** asystentem został lek. Rafał Bartkowski. W **Katedrze i Zakładzie Genetyki Medycznej**- adiunktem została dr Marzena Wiśniewska; samodzielnym referentem Elżbieta Olejniczak-Konarczak. Powstała **Pracownia Poradnictwa Genetycznego w Chorobach Narządu Wzroku**, której kierownikiem na stanowisku adiunkta został dr Maciej Krawczyński.³³⁹

Odrębnym bytem, ściśle jednak złączonym ze strukturą Instytutu Pediatrii była **administracja Szpitala Klinicznego Nr 5**, którego dyrektorami byli:

1. Prof. Olech Szczepski- z nominacji Ministra Zdrowia w 1969r. do1974r., równocześnie z pełnioną funkcją dyrektora Instytutu Pediatrii /brak dokumentacji/.
2. Dr Jerzy Alkiewicz- od 01.05.1974 do 31.01.1986r.
3. Dr Andrzej Rachowski- od 01. 05.1983r. do 16.01.1984r.- w zastępstwie przebywającego na urlopie naukowym dr J. Alkiewicza, w wymiarze ½ etatu.
4. Dr Edmund Fojudzki- od 15.09.1984r. do 30.09.1985r- w zastępstwie dr J. Alkiewicza, w wymiarze ½ etatu.
5. Lek. Aleksander Januszkiewicz- od 01.02.1986r. do 01.08.1990r.
6. Mgr Irena Błońska- od 20.02.1991r. do 31.05.1991r. jako p. o., następnie w wyniku konkursu- do 15.03.1997r.
7. Dr Paweł Daszkiewicz- od 16.03.1997r.- nadal.³⁴⁰

Należy również wspomnieć, że w dniu 25 lutego 1992r. powołany został uchwałą Senatu ówczesnej Akademii Medycznej im. K. Marcinkowskiego w Poznaniu Wydział Medyczny, którego nazwę uchwałą Senatu z 11 marca 1993r. zmieniono

³³⁹ *Skład Osobowy Instytutu Pediatrii Akademii Medycznej im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu w Latach 1972-2004. Wykazy na podstawie składów osobowych AM publikowanych w latach 1973-2000. Rok 2000 / podstawa: A. M. w Poznaniu/, Poznań 2000, s. 62-68 (s.1-7).*

³⁴⁰ Pismo z 19.10.2010. ./DSP-/622/10 z powyższym zestawieniem, podpisane przez Dyr. dr P. Daszkiewicza.

na: **Wydział Lekarski II** nadając równocześnie dotychczasowemu nazwę: Wydział Lekarski I. W latach 1993- 2010 Wydział Lekarski II ukończyło na kierunku lekarsko-dentystycznym- 1611 osób, wypromowano: 705 doktorów i nadano 110 stopni doktora habilitowanego.³⁴¹

13. ROZWÓJ I ZMIANY STRUKTURY INSTYTUTU PEDIATRII PO ROKU 2000

Od czasu, kiedy ówczesny Minister Zdrowia z dniem 1 czerwca 1969 roku powołał prof. Olecha Szczepkiego na stanowisko dyrektora PSK-5 w Poznaniu, obejmującego Klinikę Psychiatrii oraz będący w budowie szpital dziecięcy, a w dniu 4 lipca 1969 roku utworzył w Poznaniu Instytut Pediatrii stopniowo uruchamiano poszczególne odcinki budowanego gmachu, a oficjalne oddanie do użytku ustalono na dzień 3 lutego 1972 roku. W pierwszym okresie działalności, liczący 249 łóżek Instytut Pediatrii stanowiły : I i II Klinika Chorób Dzieci, Samodzielna Pracownia Endokrynologii, Zakład Propedeutyki Pediatrii z Oddziałem Metabolizmu, Klinika Chirurgii Dziecięcej, Klinika Otolaryngologii Dziecięcej, Zakład Biochemii i Analityki, Samodzielna Pracownia Radiologii i Samodzielna Pracownia Dokumentacyjna i Metodyczno-Szkoleniowa. Z biegiem lat zmieniała się struktura Instytutu Pediatrii. Powstawały nowe jednostki, dotychczasowe, wraz z postępującą specjalizacją kliniki zmieniały nazwę. I tak – **w czerwcu 1979 r.** decyzją Rektora /prof. Romana Górala/ powstał przy Klinice Chirurgii Dziecięcej- **Pododdział Kardiochirurgii Dziecięcej**,³⁴² który z kolei zarządzeniem Rektora Nr 12/97 z dnia 17 VI 1997r. został przemianowany na Klinikę Kardiochirurgii Dziecięcej. Tym samym zarządzeniem Rektor stworzył Katedrę Chirurgii Dziecięcej z Kliniką Chirurgii Dziecięcej³⁴³, przemianowaną w lutym 2001r. na Klinikę Chirurgii i Traumatologii Dziecięcej³⁴⁴ Już **w roku 1982** na bazie Oddziału VIII II Kliniki powstała **Klinika Obserwacyjno-Zakaźna**. W 1986 roku powstała Pracownia Echokardiografii przy II Klinice Chorób Dzieci. W czerwcu 1992r. powstała Pracownia Holterowska. Obie Pracownie połączono tworząc Pracownię Kardiometryczną, przekształconą z kolei, decyzją Rektora z **12 marca 2004r., w Pracownię Diagnostyki Kardiologicznej**. W marcu 1995r. Zarządzeniem Rektora Nr 10/95 II Klinika Chorób Dzieci zmieniła nazwę na Klinikę Chorób Dzieci, przekształcając się na mocy decyzji Rektora Nr

³⁴¹ Informacje uzyskane dzięki uprzejmości Kier. Dziekanatu WL II p. mgr Barbary Chyczewskiej(e-mail z 13.01.2011r.).

³⁴² Zarządzenie nr 3/6/79 z dnia 15 czerwca 1979 roku w sprawie powołania Pododdziału Kardiochirurgii Dziecięcej. / Akademia Medyczna w Poznaniu DOP-022/1-272/79/, w podpisie: Rektor, prof. dr hab. Roman Góral.

³⁴³ Zarządzenie Nr 12/97 Rektora Akademii Medycznej im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu z dnia 17 czerwca 1997r. w sprawie zmian organizacyjnych w Wydziale Lekarskim I, Akademia Medyczna im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu, DOP- 99/97; w podpisie: prof. dr hab. Janusz Gadzinowski.

³⁴⁴ Zarządzenie Nr 6/01 Rektora Akademii Medycznej im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu z dnia 27 lutego 2001 roku w sprawie zmian organizacyjnych na Wydziale Lekarskim I, & 1, Akademia Medyczna im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu, DOP- 16/01; w podpisie: prof. dr hab. Leon Drobnik.

31/00 z 6 grudnia 2000r. w **Klinikę Kardiologii i Nefrologii Dziecięcej**.³⁴⁵ W 1995r. I Klinika Chorób Dzieci przekształciła się w **Klinikę Onkologii i Hematologii Dziecięcej**. W tym samym roku z I Kliniki wydzieliła się Klinika Pneumonologii, która z kolei decyzją Rektora Nr 11/00, z 8 marca 2000r. **otrzymała nazwę: Klinika Pneumonologii i Alergologii Dziecięcej**. W tym samym roku na bazie Zakładu Propedeutyki Pediatrii z Oddziałem Metabolizmu powstała IV Klinika Chorób Dzieci, przemianowana z kolei w 1995r. na: **Klinikę Gastroenterologii Dziecięcej i Chorób Metabolicznych**. Dzięki dobudowaniu nowego skrzydła budynku Instytutu od ul. Szpitalnej powstały warunki do utworzenia w 1982r. na bazie Samodzielnej Pracowni Endokrynologii- **III Kliniki Chorób Dzieci**, przemianowanej w 1995r. na: **Klinikę Endokrynologii i Diabetologii Wieku Rozwojowego**. Decyzją rektora z 5.5.2010r. nastąpiło wydzielenie z wspomnianej Kliniki dwóch: **Kliniki Endokrynologii i Reumatologii Dziecięcej oraz Kliniki Diabetologii i Otyłości Wieku Rozwojowego**. Utworzony w roku 1979 w Instytucie Anestezjologii Zakład Anestezjologii Pediatrycznej, działający na terenie Instytutu Pediatrii, przekształcił się w 1991r. **Klinikę Anestezjologii i Intensywnej Terapii Pediatrycznej**. Pracownia Genetyki Medycznej działająca przy IV Klinice Chorób Dzieci w 1993r. podniesiona została do rangi **Zakładu Genetyki Klinicznej**, na bazie którego w r. 1996 powołana została pierwsza w Polsce **Katedra Genetyki Medycznej**.³⁴⁶ Ustawowe zmiany prawnego statusu placówek służby zdrowia w kraju spowodowały przekształcenie Szpitala Klinicznego Nr 5 w Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej.³⁴⁷ Kolejną zmianą było ustanowienie z dniem 20.10.2001r. organem założycielskim SP ZOZ Uniwersytetu Medycznego im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu. W dniu 25 września 2002 roku ustalono nazwę angielską AM- University of Medical Sciences in Poznan, z kolei **28 maja 2003r.** zmieniono angielską nazwę na: **Poznan University of Medical Sciences**. Tego samego dnia **uchwałą Senatu „ w Uczelni przestały funkcjonować Instytuty”**.

Zarządzeniem Rektora z dnia **3 listopada 2003r.** utworzono na **Wydziale Lekarskim I: I, II, i III Katedry Pediatrii**. Do I Katedry włączono: **Klinikę Kardiologii i Nefrologii Dziecięcej**, kierownikiem od 2003r. pozostaje prof. Aldona Siwińska/ z **Pracownią Dializ-** kierownik prof. Jacek Zachwieja/ oraz **Klinikę Gastroenterologii Dziecięcej i Chorób Metabolicznych**³⁴⁸, kierownikiem Katedry i Kliniki w latach 2003-2005 :prof. Marian Krawczyński, od 2005r.- prof. Wojciech Cichy, z **Pracownią Endoskopii Przewodu Pokarmowego**, kierownik: doc. Iwona Ignyś oraz **Pracownią Analitiky Klinicznej i Badań Czynnościowych Przewodu**

³⁴⁵ Zarządzenie Nr 31/00 Rektora Akademii Medycznej im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu z dnia 6 grudnia 2000 roku w sprawie zmian organizacyjnych na Wydziale Lekarskim I, Akademia Medyczna im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu, DOP-107/00; w podpisie: Rektor, prof. dr hab. Leon Drobniak.

³⁴⁶ M.Krawczyński, *75 Lat poznańskiej pediatrii akademickiej (1922-1997)/ 75 years of university pediatrics In Poznań(1922-1997)*, *Pediatria Polska* 1998, LXXIII,8, s.805-814.

³⁴⁷ Zarządzenie Ministra Zdrowia Nr 4/98 z 4.12.1998r.

³⁴⁸ M.Krawczyński, Dane dotyczące Instytutu Pediatrii, opracowanie unikalne dostępne w Bibliotece PSK-5/za zgodą autora/.

Pokarmowego, kier. Od 2004r.-prof. Jarosław Walkowiak. **Do II Katedry** włączono: **Klinicę Endokrynologii i Diabetologii Wieku Rozwojowego** kierownikiem Katedry i Kliniki: prof. Eugeniusz Korman 2003-2004; kier. Kliniki prof. Marek Niedziela od 2004r., **oraz Klinikę Hematologii i Onkologii Dziecięcej**, kierownik: prof. Jacek Wachowiak od 2003r., kier.Katedry od 2004r. W skład **III Katedry** weszły: **Klinika Pulmonologii , Alergologii i Immunologii Klinicznej**, kierownik Katedry i Kliniki: prof. Jerzy Alkiewicz- 2003-2005; kliniki od 2005-prof. Anna Bręborowicz **oraz Klinika Chorób Zakaźnych i Neurologii Dziecięcej**, kierownik Kliniki od 1992r.(w 2003r. zmiana nazwy Kliniki) **oraz Katedry** od 2005r.- prof. Wojciech Służewski /. **Katedra Chirurgii Dziecięcej** obejmuje: **Klinicę Chirurgii Dziecięcej, Urologii i Traumatologii**, kierownik Katedry i Kliniki od 2002r.-prof. Andrzej Jankowski **oraz Klinikę Kardiochirurgii Dziecięcej**, od 2003r. w ramach Katedry Kardio-Torakochirurgii, kierownik od 2002r.- prof. Michał Wojtalik; **Klinika Otolaryngologii Dziecięcej** działa w ramach **Katedry Otolaryngologii**,kierownikiem Kliniki od 2003r.- prof. Michał Grzegorowski; **Klinika Anestezjologii i Intensywnej Terapii Pediatricznej** działa w ramach **Katedry Anestezjologii i Intensywnej Terapii**, p.o. kierownika w latach 2000-2005: dr Mirosława Niziurska; od r. 2006: dr Alicja Bartkowska- Śniatkowska; **Zakład Radiologii Pediatricznej** działa w ramach **Katedry Radiologii** kierownikiem od 1984r. prof. Bogdan Pawlak; **Katedra Genetyki Medycznej**, od jej utworzenia w 1996r. kieruje prof. Anna Latos-Bieleńska i od 1997r. prowadzi Polski Rejestr Wrodzonych Wad Rozwojowych należący do EUROCATu/. Na terenie SPSK-5 ma swoją siedzibę **Katedra Pielęgniarstwa Pediatricznego** należąca organizacyjnie **do Wydziału Nauk o Zdrowiu**,kierownik do 2009r.: prof. Bogusław Pawlaczyk, obecnie doc. Andrzej Kędzia. Również w tym Wydziale funkcjonuje **Katedra Profilaktyki i Lecznictwa** zajmująca się m.in. wakcynologią, kierownik: prof. Jacek Wysocki; **Zakład Epidemiologii UM** /kierownik: prof. Alicja Krzyżaniak/ prowadzi badania epidemiologiczne nadciśnienia tętniczego u dzieci i młodzieży. Zakład Analityki Klinicznej **od 2001r.** działa pod nazwą **Centralnego Laboratorium SPSK-5**, kierownik: mgr Maria Glema.³⁴⁹

Opublikowany w **2004 roku Skład osobowy AM** informował o następującej obsadzie Katedr-

I Katedra Pediatrii: kierownik- prof.zw. Marian Krawczyński; **Klinika Gastroenterologii Dziecięcej i Chorób Metabolicznych-** kier.: prof.zw. M.Krawczyński; prof.zw.: Wojciech Cichy; adiunkci: dr hab. Jarosław Walkowiak, dr Iwona Ignyś; asystenci: dr Lukasz Kałużny, dr Mariusz Szczepanik, dr Beata Klincewicz; st.wykł.: dr I.Ignyś; etaty SPSK: dr Krzysztof Borski, dr Waldemar Malewski, lek. Brygida Targońska, psycholog: mgr Renata Strzyżewska; **Pracownia Endoskopii Przewodu Pokarmowego-** kierownik: dr Iwona Ignyś, dr Iwona

³⁴⁹ *Skład Osobowy AM /...na dzień 1.10.2004/*, Wydawnictwo Naukowe AM im. K. Marcinkowskiego w Poznaniu, Poznań 2004, s.86-92

Bączyk; **Pracownia Analityki Klinicznej i Badań Czynnościowych Przewodu Pokarmowego**- kier.: dr hab. J. Walkowiak; asystent: mgr Małgorzata Chabasińska; st. specj. nauk.-techn.: mgr Elżbieta Zachmann; specjal.: mgr Anna Miśkiewicz-Mucha; **Klinika Kardiologii i Nefrologii Dziecięcej**- kier.: prof. nadzw. Aldona Siwińska; prof. zw.: J. Maciejewski; adiunkci: dr hab. Waldemar Bobkowski, dr hab. Jacek Zachwieja; asystenci: dr Bartłomiej Mroziński, dr Danuta Ostalska-Nowicka, dr Dariusz Runowski, lek. Agnieszka Nowak; st. wykład.: dr Wacława Oszczyk-Paluszak; st. specj. nauk.-techn.: mgr Maria Lewandowska-Stachowiak; etaty SPSK: dr Mirosława Godynicka, dr Hanna Górna-Kamińska, dr Tomasz Krynicki, dr Małgorzata Piątkowska-Kopczyk, dr Ewa Stefaniak, dr Alfred Warzywoda, lek. Stanisław Perz, lek. Alina Rzeźnik-Bieniaszewska, lek. Paweł Prycki, mgr. psych. Joanna Mania, mgr rehab. Agnieszka Stanicka; **Pracownia Dializ**- kier., adiunkt: dr hab. Jacek Zachwieja; **Pracownia Diagnostyki Kardiologicznej**- kier.: dr hab. Waldemar Bobkowski.

II Katedra Pediatrii- kierownik: prof. Jacek Wachowiak; **Klinika Onkologii, Hematologii i Transplantologii Pediatrycznej**- kier. Prof. Jacek Wachowiak; prof. nadzw.: Danuta Januszkiewicz-Lewandowska³⁵⁰, adiunkci: dr hab. Paweł Kołdecki, dr Dariusz Stencel; asystenci: dr Katarzyna Derwich, dr Katarzyna Stefańska; st. wykład.: dr Małgorzata Kaczmarek-Kanold, wykładowca: dr Paweł Daszkiewicz, st. ref. tech.: lek. Anna Pieczonka; etay SPSK: dr Dariusz Boruczkowski, dr Barbara Duczmal-Cichocka, dr Lidia Lewandowska, dr Michał Leda, lek. Benigna Konatkowska, lek. Aleksandra Rybczyńska, lek. Marek Walczak, lek. Piotr Klimas, mgr anal. med. Justyna Falbierska; doktoranci: lek. Grzegorz Grund, mgr Małgorzata Dawidowska; psycholog; mgr Anna Groth; **Klinika Endokrynologii i Diabetologii Wieku Rozwojowego**- kier.: dr hab. Marek Niedziela; prof. zw.: Eugeniusz Korman; adiunkci: dr hab. Piotr Fichna, dr Andrzej Kędzia; asystenci: dr Barbara Rabska-Pietrzak, dr Monika Obara-Moszyńska, dr Witold Stankiewicz, lek. Elżbieta Pawlaczyk-Wróblewska, lek. Bogda Skowrońska; st. wykład.: dr Anna Orzeszko-Spaczyńska; st. specj. nauk.-tech.: mgr farm. Hanna Mikoś; etay SPSK: dr Ewa Bornakowska-Zabel, dr Danuta Kiełczewska-Mrozikiewicz, dr Małgorzata Słomko-Jóźwiak, dr Alicja Smorawińska, dr Elżbieta Małecka, dr Iwona Klimecka, lek. Teresa Szepelak, lek. Sylwia Woźniak, mgr biol. Ewa Robińska, mgr psych. Danuta Śniatała, mgr Zdzisław Wesołowski; Irena Monczakowska-wieloletnia sekretarka Kliniki.

III Katedra Pediatrii- kierownik: prof. zw. Wojciech Służewski; **Klinika Chorób Zakaźnych i Neurologii Dziecięcej**- kier.: prof. zw. Wojciech Służewski; adiunkci: dr Arleta Kowala-Piaskowska, dr Magdalena Figlerowicz; asystenci: dr Katarzyna Mazur-Melewska, dr Elżbieta Skorupska; st. wykład.: dr Iwona Mozer-Lisewska; etaty SPSK: lek. Grzegorz Biegański, lek. Grażyna Bugaj, dr Agnieszka Bujnowska, lek.

³⁵⁰ Praca doktorska: *Ekspresja reseptora dla interleukiny 2 na komórkach ostrej białaczki limfoblastycznej u dzieci*, aut.: Januszkiewicz-Lewandowska Danuta, prom.: Nowak Jerzy, I Klinika Chorób Dzieci Instytutu Pediatrii AM im. K. Marcinkowskiego w Poznaniu, Poznań 1989r., op. fiz.: [3], 66 s., il. tab. 30 cm, bibliogr., streszcz.; Rozpr. habilitacyjna: *Przegrupowania genów dla immunoglobulin i receptora antygenowego limfocytów T w chorobach limfoproliferacyjnych u dzieci*, aut.: Januszkiewicz-Lewandowska Danuta, Poznań: [b.w.], 1995; op. fiz.: 86 s. il. tab. 24 cm, bibliogr. streszcz. / źródło: Bazy GBL UMP, łącznie wykazano 258 rekordów prac naukowych, 22.04. 2011/.

Marlena Filipowicz, dr n.przyr. Ludomiła Machowska, mgr Jacek Nowicki; **Pracownia Diagnostyki Chorób Wirusowych-** kier. Dr Magdalena Figlerowicz; **Klinika Pneumonologii, Alergologii Dziecięcej i Immunologii Klinicznej-** kierownik: prof.zw.Jerzy Alkiewicz; prof.nadzw.:Anna Bręborowicz; asystenci: dr Paulina Sobkowiak, dr Aleksandra Szczawińska-Popłonyk; etaty SPSK: dr Ewa Kniat-Mijał, dr Anna Popiel, dr Aleksandra Światły, lek. Małgorzata Kulesza-Kazecka, lek.Elżbieta Białas; Pracownia Aerozoloterapii i Diagnostyki Czynnościowej Płuc- kier.:prof.zw. Jerzy Alkiewicz. **Katedra i Klinika Chirurgii, Traumatologii i Urologii Dziecięcej-** kierownik: prof.zw.Andrzej Jankowski; adiunkci: dr Michał Błaszczyczyński, dr Krzysztof Jarmusz, dr Przemysław Mańkowski; st.wykład.: dr Michał Rólski; st.specj.nauk.-tech. Dr Michał Martyński; etaty SPSK: dr Katarzyna Bernardczyk, dr Jerzy Harasymczuk, dr Katarzyna Nowakowska, dr Krzysztof Strzyżewski, dr Paweł Kroll, lek. Paweł Juszcak, lek. Paweł Małasiak, lek. Witold Porzucek;rezydenci: lek. Marcin Kaźmierski, lek. Sebastian Moryciński; doktorant: lek. Anna Jażdżewska; **Katedra Kardio-Torakochirurgii-**kierownik:prof.WojciechDyszkiewicz; **Klinika Kardiochirurgii Dziecięcej-** kierownik:prof. Michał Wojtalik; asystenci: dr Rafał Bartkowski, dr Wojciech Mrówczyński; etaty SPSK: dr Jacek Henschke, dr Maciej Piaszczyński, dr Girisch Sharma, lek. Przemysław Westerski, lek. Andrzej Wodziński; **Klinika Anestezjologii i Intensywnej Terapii Pediatricznej-**p.o.kierownik: st.wykład.dr Mirosława Niziurska-Ciesielska; asystent: lek. Jowita Rosada; etaty SPSK: lek.Grażyna Barszczewska, lek. Grażyna Bittner, lek. Wojciech Buxakowski, dr Piotr Gerstenberger, lek. Magdalena Kilanowska, lek. Monika Kwiatkowska-Gorzelana, lek. Elżbieta Migdał, lek.Beata Niemiec-Krawczyńska, lek. Hanna Nowak, lek. Irena Sarnowska-Wroczyńska, lek. Janusz Szpunar; **Klinika Otolaryngologii Dziecięcej-** kierownik: prof.Michał Grzegorowski; asystenci: dr Iwona von Steiner, dr Jarosław Szydłowski, dr Joanna Zabel-Olejnik; Etaty SPSK: dr Michał Ryglewicz, lek.Irena Chwirot-Głyda, dr Beata Pucher; **Katedra Psychiatrii i Klinika Psychiatrii Dzieci i Młodzieży-** kierownik: prof. Andrzej Rajewski; adiunkt: dr Renata Komorowska-Pietrzykowska; asystenci: dr Rafał Antkowiak, dr Filip Rybakowski; etaty SPSK: dr Agnieszka Słopeń, dr n.biol., psych. Małgorzata Talarczyk, lek.Roman Ciesielski, mgr Wojciech Lindner, mgr Agnieszka Przybylska. **Katedra Radiologii i Zakład Radiologii Pediatricznej-**kierownik: prof. zw. Bogdan Pawlak; st. wykładowcy: dr Włodzimierz Adamczyk, dr Małgorzata Warzywoda; st. specjal. nauk.-techn. : mgr fiz. Stanisław Rowiński; etaty SPSK : dr Wiesław Smoczyk, dr Katarzyna Jończyk- Potoczna, lek. Janina Małecka- Bittner, lek. Ewa Samolewska.³⁵¹

Opublikowany w **2007 roku** przez Uniwersytet Medyczny im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu biuletyn **Skład osobowy** przedstawiał następującą obsadę katedr pediatricznych: **I Katedra Pediatrii, kierownik: prof. zw. Wojciech Cichy; Klinika Gastroenterologii Dziecięcej i Chorób Metabolicznych, kier.:prof.**

³⁵¹ *Skład Osobowy AM /... na dzień 1 października 2004 roku/*, Wydawnictwo Naukowe A.M. im. K. Marcinkowskiego w Poznaniu, Poznań, 2004, s.86-92

zw. Wojciech Cichy; prof. nadzw. Jarosław Walkowiak; adiunkci: dr hab. Iwona Ignyś, dr Beata Klincewicz; asystenci: dr Łukasz Kałużny, dr Natalia Kobelska-Dubiel, dr Aleksandra Lisowska, dr Mariusz Szczepanik; st. wykładowca: dr Iwona Bączyk; etaty SK: dr Waldemar Walewski, dr Brygida Targońska; psycholog; Anna Bukowska-Posadzy; rezydenci; lek. Kinga Ilnicka-Borowczyk, lek. Magdalena Kopaczewska; doktoranci: lek. Anna Blask-Osipa, lek. Sylwia Stężowska, mgr Natalia Guglas, mgr Patrycja Piątkowska; **Pracownia Endoskopii Przewodu Pokarmowego**: kierownik dr hab. Iwona Ignyś; asystenci: dr Iwona Bączyk, dr Beata Klincewicz, dr Waldemar Malewski; **Pracownia Analityki Klinicznej i Badań Czynnościowych Przewodu Pokarmowego**, kierownik: prof. Jarosław Walkowiak; asystenci: dr n. przyr. Małgorzata Chabasińska, dr med. Aleksandra Lisowska; st. specjalista: mgr Ewa Wenska-Chyży, specjalista: mgr Anna Miśkiewicz-Mucha; **Klinika Kardiologii i Nefrologii Dziecięcej**, kierownik: prof. zw. Aldona Siwińska; prof. nadzw. Waldemar Bobkowski, prof. nadzw. Jacek Zachwieja; adiunkt: dr Danuta Ostalska-Nowicka; asystenci: dr Bartłomiej Mroziński, dr Agnieszka Bobkowska, dr Marcin Zaniew; st. wykładowca dr Wacława Oszczyk-Paluszak; st. specjalista nauk.-tech. dr n. biol. Maria Lewandowska-Stachowiak; rezydent; lek. Rafał Surmacz; doktorant; lek. Krzysztof Czyż; etaty SK: dr Hanna Górzna-Kamińska, dr Ryszard Krynicki, dr Ewa Stefaniak, dr Alfred Warzywoda, dr Alina Rzeźnik-Bieniaszewska, dr Norbert Szymoniak, lek. Dariusz Sobczyk, lek. Paweł Prycki, mgr psych. Joanna Mania, mgr rehab. Agnieszka Stanicka, lek. Magdalena Stefaniak, lek. Andrzej Blumczyński; **Pracownia Dializ**, kierownik: prof. nadzw. Jacek Zachwieja; **Pracownia Diagnostyki Kardiologicznej**, kierownik: prof. Waldemar Bobkowski; **II Katedra Pediatrii, kierownik: prof. nadzw. Jacek Wachowiak; Klinika Onkologii, Hematologii i Transplantologii Pediatricznej**, kierownik: prof. Jacek Wachowiak; prof. nadzw.; Danuta Januszkiewicz-Lewandowska; adiunkt: dr Katarzyna Derwich; asystenci: dr Michał Leda, lek. Grzegorz Grund; st. wykładowca: dr Małgorzata Kaczmarek-Kanold; wykładowca; dr Paweł Daszkiewicz; st. ref.tech. dr Anna Pieczonka; etaty SK: dr Waldemar Gabor, lek. Monika Woźny-Różycka, lek. Benigna Konatkowska, lek. Aleksandra Konopczyńska, lek. Marek Wdowiak, lek. Bogna Kaźmierczak, lek. Marcin Krystofiak, mgr anal.med. Justyna Falbierska, mgr Małgorzata Dawidowska; psycholog: mgr Jakub Pilarczyk; rezydenci: lek. Katarzyna Lisiecka, lek. Katarzyna Wachowiak, lek. Aleksandra Wziętek; **Klinika Endokrynologii i Diabetologii Wieku Rozwojowego**, kierownik: dr hab. Marek Niedziela; adiunkci; dr hab. Piotr Fichna, dr hab. Andrzej Kędzia; asystenci: dr Barbara Rabska-Pietrzak, dr Monika Obara-Moszyńska, dr Witold Stankiewicz, dr Elżbieta Pawlaczyk-Wróblewska, dr Bogda Skowrońska; st. wykładowca; dr Anna Orzeszko-Spaczyńska; st. specjaliści nauk.-tech.: dr n. biol. Jarosław Maceluch, mgr farm. Hanna Mikoś; etaty SK: dr Ewa Bornakowska-Zabel, dr Danuta Kiełczewska-Mrozikiewicz, dr Małgorzata Słomko-Jóźwiak, dr Alicja Smorawińska, dr Elżbieta Małecka, dr Iwona Klimecka, lek. Teresa Szepelak, lek. Sylwia Woźniak; **Pracownia Endokrynologii Molekularnej**, kierownik: dr hab. Marek Niedziela; st. specj.nauk.-tech.: dr n. biol. Jarosław Maceluch, mgr farm. Hanna Mikoś; **III Katedra Pediatrii, kierownik: prof. zw.**

Wojciech Służewski; Klinika Chorób Zakaźnych i Neurologii Dziecięcej, kierownik: prof. zw. Wojciech Służewski; adiunkci: dr hab. Magdalena Figlerowicz, dr hab. Iwona Mozer-Lisewska, dr Arleta Kowala-Piaskowska; asystent; dr Katarzyna Mazur-Malewska; doktorant: lek. Anna Mania; etaty SK: lek. Grzegorz Biegański, lek. Grażyna Bugaj, dr Agnieszka Bujnowska, lek. Marlena Malarowska, lek. Paweł Kemnitz; **Pracownia Diagnostyki Chorób Wirusowych**, kierownik: dr hab. Magdalena Figlerowicz; **Pracownia Immunopatologii Wirusowych Zapaleń Wątroby**, kierownik: dr hab. Iwona Mozer-Lisewska; **Klinika Pneumonologii, Alergologii Dziecięcej i Immunologii Klinicznej**, kierownik: prof. nadzw. Anna Bręborowicz; adiunkt: dr Aleksandra Szczawińska-Popłonyk; asystenci: dr Paulina Sobkowiak, dr Zdzisław Kycler, dr Irena Wojsyk-Banaszak; etaty SK: dr Anna Popiel, dr Aleksandra Światły, dr Katarzyna Olejniczak, dr Alicja Karlik, lek. Małgorzata Kulesza-Kazecka, lek. Joanna Mitkowska, lek. Agnieszka Korytowska-Niklas, lek. Aleksandra Dachtera, lek. Monika Ratajczak; **Pracownia Aerozoterapii i Diagnostyki Czynnościowej Płuc**, kierownik: dr Paulina Sobkowiak; etat SK: mgr Urszula Bugaj; **Klinika Otolaryngologii Dziecięcej**, kierownik: prof.nadzw. **Michał Grzegorowski**; asystenci: dr Jarosław Szydłowski, dr Beata Pucher; etaty SK: dr Michał Ryglewicz, lek. Irena Chwirot-Głyda, lek. Jagoda Kolasińska-Lipińska; **Katedra Radiologii**, kierownik: prof.zw.**Bogdan Pawlak**; **Zakład Radiologii Pediatricznej**, kierownik: prof.zw.Bogdan Pawlak; asystent: dr Wiesław Smoczyk, st. wykładowca: dr Małgorzata Warzywoda; st. specjalista nauk.-tech.: mgr fiz. Stanisław Rowiński; etaty SK: dr Katarzyna Jończyk-Potoczna, lek. Janina Małecka-Bittner, dr hab. Małgorzata Pawelec-Wojtalik, lek. Ewa Samolewska, lek. Ewa Wodzińska; **Katedra i Klinika Chirurgii, Traumatologii i Urologii Dziecięcej**, kierownik: prof.zw. Andrzej Jankowski; adiunkci: dr Michał Błaszczczyński, dr Jerzy Harasymczuk, dr Krzysztof Jarmusz, dr Przemysław Mańkowski; etaty SK: dr Piotr Becela, dr Katarzyna Bernardczyk, prof. Małgorzata Bruska, lek. Paweł Juszcak, dr Marcin Kaźmierski, dr Paweł Kroll, dr Michał Martyński, dr Katarzyna Nowakowska, lek. Witold Porzucek, dr Krzysztof Strzyżewski; rezydenci: lek. Sebastian Maryciński, dr Anna Jażdżewska; **Katedra Kardio-Torakochirurgii**, kierownik: prof. zw. Wojciech Dyszkiewicz; **Klinika Kardiochirurgii Dziecięcej**, kierownik: prof. zw. **Michał Wojtalik**; asystenci: dr Rafał Bartkowski, dr Wojciech Mrówczyński, etaty SK: dr Jacek Henschke, dr Maciej Piaszczyński, dr Przemysław Westerski, dr Andrzej Wodziński, dr Arkadiusz Biniąś; rezydent: lek. Anna Sosinko; **Katedra i Zakład Genetyki Medycznej**, kierownik: prof.zw. Anna Latos-Bieleńska; adiunkci: dr hab. Maciej Krawczyński, dr Marzena Wiśniewska, dr n. biol. Malwina Czarny-Ratajczak, dr Anna Materna-Kiryłuk; asystenci: lek. Magdalena Badura, dr n. biol. Magdalena Mayer; etat SK: lek. Danuta Wolnik-Brzozowska; Samodz. referenci tech.: mgr Aneta Walkowiak, Elżbieta Olejniczak-Konorczak, mgr inż. Magdalena Głuszak; st. referent tech.: mgr Karolina Turek; doktoranci: mgr Anna Nawrocka, mgr Monika Zakrzewska;

Pracownia Poradnictwa Genetycznego w Chorobach Narządu Wzroku,
kierownik: dr hab. Maciej Krawczyński.³⁵²

W dniu **14 grudnia 2006r.** **Sejm RP** przyjął ustawę: o nadaniu Akademii Medycznej im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu nazwy- **Uniwersytet Medyczny im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu.** (Dz.Ust. nr 23 z 12. 02. 2007r.)

Skład osobowy Klinik Szpitala Klinicznego Nr 5 w 2010r. przytacza następującą obsadę Katedr, Klinik i Zakładów pediatrycznych: **I Katedra Pediatrii-** kier.: prof. Wojciech Cichy; **Klinika Gastroenterologii Dziecięcej i Chorób Metabolicznych-** kier.: prof. Wojciech Cichy; prof. nadzw. Jarosław Walkowiak; adiunkci: dr hab. Iwona Ignyś, dr Beata Klincewicz, dr Natlia Kobelska-Dubiel, dr Aleksandra Lisowska, dr Mariusz Szczepanik; asystent: dr Łukasz Kałużny; st. wykł.: dr Iwona Bączyk; etat SK : dr Brygida Targońska; psycholog: dr Anna Bukowska-Posadzy; **Pracownia Endoskopii Przewodu Pokarmowego-** kier.: doc. Iwona Ignyś; adiunkt: dr Beata Klincewicz; st. wykł.: dr Iwona Bączyk; **Pracownia Analityki Klinicznej i Badań Czynnościowych Przewodu Pokarmowego-** kier.: prof. Jarosław Walkowiak; adiunkt: dr Aleksandra Lisowska; asystent: dr n. rol. Sławomira Drzymała-Czyż; st. specjal.: mgr Ewa Wenska-Chyży; specjal.: mgr Anna Miśkiewicz-Mucha; **Klinika Kardiologii i Nefrologii Dziecięcej-** kier.: prof. zw. Aldona Sivińska; prof. zw. Jacek Zachwieja; prof. nadzw. Waldemar Bobkowski; adiunkci: dr hab. Danuta Ostalska-Nowicka, dr hab. Małgorzata Pawelec-Wojtalik, dr Agnieszka Bobkowska, dr Bartłomiej Mroziński, dr Tomasz Moszura; asystent: lek. Magdalena Silska; etaty SK: dr Alina Rzeźnik-Bieniaszewska, lek. Andrzej Blumczyński, dr Krzysztof Czyż, dr Mirosława Godynicka, lek. Agnieszka Kluska-Jóźwiak, dr Tomasz Krynicki, lek. Paweł Prycki, dr Waclawa Paluszak, lek. Rafał Surmacz, dr Norbert Szymoniak, dr Alfred Warzywoda; psycholog: mgr Joanna Mania; rehabilitant: mgr Agnieszka Stanicka; sekretariat: Helena Gierczak; **Pracownia Dializ-** kier.: prof. Jacek Zachwieja; etat SK: dr Alfred Warzywoda; **Pracownia Immunonefrologii-** kier.: prof. J. Zachwieja; st. specj.: dr n. biol. Maria Lewandowska-Stachowiak; **Pracownia Dziagnostyki Kardiologicznej-** kier. prof. W. Bobkowski; **Pracownia Elektrofizjologii Dziecięcej-** kier.: dr Artur Baszko; prof. W. Bobkowski; **Pracownia Inwazyjnej Kardiologii Dziecięcej-** kier.: dr hab. Małgorzata Pawelec-Wojtalik; adiunkt: dr Tomasz Moszura; etat SK: lek. Rafał Surmacz; st. specjal.: inż. Anna Ulatowska; **II Katedra Pediatrii-** kierownik: prof. zw. Jacek Wachowiak; **Klinika Onkologii, Hematologii i Transplantologii Pediatrycznej-** kier.: prof. Jacek Wachowiak; prof. nadzw. Danuta Januszkiewicz-Lewandowska; adiunkci: dr Katarzyna Derwich, dr Anna Pieczonka; asystenci: dr Jolanta Skalska-Sadowska, dr Benigna Konatkowska, lek. Dawid Szpecht; wykład.: dr Paweł Daszkiewicz; st.

³⁵² *Skład osobowy, Uniwersytet Medyczny im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu, Poznań, 2007, s.87-95*

specjal. dr Małgorzata Kaczmarek-Kanold; st. specjal. dr n. przyr. Ludomiła Machowska; etaty SK: lek. Waldemar Gabor, lek. Aleksandra Rybczyńska, dr Michał Leda; psycholog: mgr Jakub Pilarczyk; **Klinika Endokrynologii i Reumatologii Dziecięcej**- kier.: prof. Marek Niedziela; adiunkci: dr Barbara Rabska-Pietrzak, dr Monika Obara-Moszyńska, dr Elżbieta Pawlaczyk-Wróblewska; etaty SK: prof. zw. Eugeniusz Korman, dr Ewa Bornakowska-Zabel, dr Małgorzata Słomko-Jóźwiak, dr Elżbieta Małecka, dr Iwona Klimecka, lek. Teresa Szepelak; **Pracownia Endokrynologii Molekularnej**- kier. : prof. Marek Niedziela; st. specjal.:dr n. biol. Jarosław Maceluch, mgr Hanna Mikoś, dr n. biol. Aleksandra Rojek; **Klinika Diabetologii i Otyłości Wieku Rozwojowego**- kier.: adiunkt, dr hab. Piotr Fichna; adiunkci: dr hab. Andrzej Kędzia, dr Witold Stankiewicz, dr Bogda Skowrońska; etat SK: dr Alicja Smorawińska; sekretariat: Irena Monczakowska;

III Katedra Pediatrii- kierownik: prof. zw. Wojciech Służewski; **Klinika Pneumonologii, Alergologii Dziecięcej i Immunologii Klinicznej**- kier.: prof. zw. Anna Bręborowicz; adiunkci: dr Aleksandra Szczawińska-Popłonyk, dr Aleksandra Szczepankiewicz, dr Paulina Sobkowiak, dr Zdzisława Kycler, dr Irena Wojsyk-Banaszak; Etaty SK: dr Anna Popiel, dr Aleksandra Światły, dr Alicja Karlik-Książek, lek. Katarzyna Krych, lek. Agnieszka Korytowska-Niklas, lek. Joanna Kocyłowska, lek. Monika Kaczmarek; **Pracownia Aerozoloterapii i Diagnostyki Czynnościowej Płuc**- kier.: dr Paulina Sobkowiak; etat SK: mgr Urszula Bugaj; **Pracownia Badań Komórkowych i Molekularnych**- kier.: dr Alaksandra Szczepankiewicz; **Klinika Chorób Zakaźnych i Neurologii Dziecięcej**- kier. Prof. zw. Wojciech Służewski; prof. nadzw. Magdalena Figlerowicz; asystenci: dr Katarzyna Mazur-Melewska, dr Anna Mania, dr Paweł Kemnitz; etaty SK: lek. Grzegorz Biegański, lek. Grażyna Bugaj; **Pracownia Diagnostyki Chorób Wirusowych**- kier.: prof. Magdalena Figlerowicz; **Pracownia Immunopatologii Wirusowych Zapaleń Wątroby**- ; **Katedra i Klinika Chirurgii, Traumatologii i Urologii Dziecięcej**- kierownik: prof. zw. Andrzej Jankowski; adiunkci: dr hab. Przemysław Mańkowski, dr hab. Michał Błaszczczyński, dr Jerzy Harasymczuk, dr Paweł Kroll; etaty SK: dr Piotr Becela, dr Katarzyna Bernardczyk, prof. Małgorzata Bruska, dr Krzyszto Jarmusz, dr Anna Jażdżewska, dr Paweł Juszcak, dr Michał Martyński, lek. Sebastian Moryciński, dr Katarzyna Nowakowska, dr Witold Porzucek, dr Krzysztof Strzyżewski; **Pracownia Wideochirurgii Dziecięcej**- kier.: dr hab. Przemysław Mańkowski; **Pracownia Neurourologii i Urodynamiki**- kier.: dr Paweł Kroll; **Klinika Kardiochirurgii Dziecięcej**- kierownik: prof. zw. Michał Wojtalik; adiunkci: dr Rafał Bartkowiak, dr Wojciech Mrówczyński; etaty SK: dr Jacek Henschke, dr Przemysław Westerski, dr Andrzej Wodziński; **Klinika Otolaryngologii Dziecięcej**- p.o. kierownik: dr Jarosław Szydłowski; prof. nadzw. Michał Grzegorowski; adiunkt: dr Beata Pucher, etaty SK: dr Michał Ryglewicz, lek. Irena Chwirot-Głyda, lek. Jagoda Kolasińska-Lipińska; **Klinika Anestezjologii i Intensywnej Terapii Pediatrycznej**- p.o. kierownik: dr Alicja Bartkowska-Śniatkowska, asystent: dr Jowita Rosada-Kurasińska; etaty SK: lek. Grażyna Barszczewska, lek. Grażyna Bittner, lek. Wojciech Buxakowski, lek. Monika

Kwiatkowska-Gorzelana, lek. Elżbieta Migdał, lek. Beata Niemiec-Krawczyńska, lek. Hanna Nowak, lek. Irena Sarnowska-Wroczyńska, lek. Janusz Szpunar, lek. Barbara Wójtowicz-Sprada, lek. Agnieszka Pietrzak; **Zakład Radiologii Pediatricznej**- kierownik: prof. zw. Bogdan Pawlak; st. wykład.: dr Małgorzata Warzywoda; asystenci: dr Wiesław Smoczyk, dr Katarzyna Jończyk-Potoczna; **Centralne Laboratorium**- kierownik: mgr Maria Glema; **Przychodnie Specjalistyczne**- kierownik: dr Ewa Bornakowska-Zabel; **Klinika Psychiatrii Dzieci i Młodzieży**- kierownik: prof. zw. Andrzej Rajewski; adiunkci: dr hab. Filip Rybakowski, dr Agnieszka Słopeń; **Katedra Pielęgniarstwa Pediatricznego**- kierownik: adiunkt, dr hab. Andrzej Kędzia; prof. zw. Bogusław Pawlaczyk; adiunkci: dr Anna Bittner-Kowalczyk, dr Ilona Pieczonka-Ruszkowska. W **Katedrze i Zakładzie Genetyki Medycznej** kierowanym przez prof. zw. Annę Latos-Bieleńską, **Pracownią Poradnictwa Genetycznego w Chorobach Narządu Wzroku** kieruje prof. nadzw. Maciej Krawczyński.

Dane liczbowe Szpitala Klinicznego im. K. Jonschera na dzień 31. 12. 2010r. przedstawiały się następująco;

1.Liczba łóżek pediatrycznych na wszystkich oddziałach- 373; liczba łóżek psychiatrycznych dla dzieci i młodzieży-30.

2.Liczba lekarzy zatrudnionych w części pediatrycznej Szpitala- 258 (na etatach lub umowach cywilno-prawnych).

3.Liczba zatrudnionych pielęgniarek- 345 oraz 75 położnych.

4.Liczba hospitalizacji w części pediatrycznej Szpitala w 2010r.- 22 800 (bez porad udzielonych w Izbie Przyjęć Pediatrrii).

5.Liczba porad udzielonych w 28 poradniach specjalistycznych w 2010r.- 38 507.³⁵³

Szpital obejmuje 12 klinik i zakładów samodzielnych, w tym 7 klinik połączonych w 3 Katedrach Pediatrrii, Katedrę i Klinikę Chirurgii, Traumatologii i Urologii Dziecięcej, Klinikę Kardiochirurgii Dziecięcej oraz Katedrę Pielęgniarstwa Pediatricznego, jak też zakłady diagnostyczne.³⁵⁴

14. TWÓRCY POZNAŃSKIEJ SZKOŁY PEDIATRRII³⁵⁵

Profesor zw. dr habilitowany medycyny KAROL GUSTAW J O N C H E R (25.05.1889- 30.06.1955) urodził się w rodzinie ewangelickiej zasłużonego łódzkiego lekarza społecznika dra Karola Ottona Jonschera (1850-1907)³⁵⁶, którego ojciec, Karol Józef był pastorem i profesorem gimnazjalnym w Lublinie, a rodzina matki, Agaty Karoliny z d. Hovelke wywodziła pochodzenie od gdańskiego astronoma

³⁵³ Informacja jest niemal dosłownie zacytowanym pismem z 24.02.2011r. (DON-51/11), dzięki uprzejmości dyr. dr med. Pawła Daszkiewicza.

³⁵⁴ Informacja na stronie internetowej Szpitala z marca 2011r.

³⁵⁵ Przedstawione są, w kolejności „historycznej”, sylwetki niezujących samodzielnych pracowników nauki, którzy decydowali o powstaniu i rozwoju poznańskiej pediatrii akademickiej w najwcześniejszych latach oraz w okresie jej najbujniejszego rozwoju

³⁵⁶ Informacje o zasługach Karola Ottona Jonschera na s.14

Heweliusza(...).³⁵⁷ Matką Karola Gustawa była Maria Adela z Weilów. Miał dwóch braci, Stefana i Jana. Po maturze w Łodzi medycynę studiował w Jenie, Monachium i Wrocławiu, gdzie też obronił doktorat w 1912r., a następnie, po egzaminie państwowym dyplom lekarski otrzymał w Kijowie.³⁵⁸ Obył staże w laboratoriach szpitalnych w Warszawie /w prywatnym laboratorium i zakładzie produkcji szczepionek dr. Stanisława Serkowskiego, twórcy Katedry i Zakładu Higieny i Bakteriologii UW/, w Krakowie i w Wiedniu.³⁵⁹ Po powrocie w 1913r. podjął pracę na stanowisku kierownika pracowni chemiczno-bakteriologicznej nowego szpitala dziecięcego im. Karola i Marii w Warszawie, równocześnie rozpoczynając specjalizację z pediatrii u prof. Józefa Brudzińskiego. W roku 1919 wziął udział w wojnie polsko-bolszewickiej jako lekarz higienista grupy gen. Iwaszkiewicza na froncie litewsko-białoruskim i kolejnych.³⁶⁰ Reklamowany z wojska przez UW objął stanowisko starszego asystenta przy Klinice Chorób Dziecięcych Uniwersytetu Warszawskiego u prof. Mieczysława Michałowicza. W tym czasie wykładał też patologię i bakteriologię w Warszawskiej Szkole Pielęgniarek, działał w Polsko-Amerykańskim Komitecie Opieki nad Dzieckiem i Młodzieżą. W 1922r. uzyskał docenturę na podstawie rozprawy habilitacyjnej: *Z kliniki duru brzuszego u dzieci*.³⁶¹ W lipcu 1922r. przyjął propozycję objęcia katedry pediatrii w Uniwersytecie Poznańskim na stanowisku zastępcy profesora. W styczniu 1923r. uzyskał nominację na profesora nadzwyczajnego. Już w lutym 1923r. zorganizował ambulatorium pediatryczne w dwóch pokojach w Collegium Medicum, od lata tego roku przejął od wojska budynek po tzw. Domu im. Augusty przystosowując go dzięki prywatnym funduszom, w tym organizacji młodzieżowych z USA, dla Kliniki Chorób Dziecięcych.³⁶² W 1925 roku rozpoczęła ona działalność na bazie 36 łóżek. W roku 1928 powstał przy klinice Ośrodek Szczepień Przeciwgruźliczych zorganizowany przez małżeństwo lekarskie Eugenii i Janusza Zeylandów.³⁶³ /opis zabiegów o obsadzenie Katedry Pediatrii w UP oraz pierwszych lat działalności prof. Karola Jonschera zawarty jest na stronach 35-41 niniejszej pracy/. Po wybuchu wojny w 1939 r. profesor wyjechał z rodziną do Łodzi, gdzie został aresztowany i osadzony w obozie koncentracyjnym w Dachau. Przebywał w nim od maja do listopada 1940r.³⁶⁴ Po zwolnieniu z obozu okupację spędził w Warszawie prowadząc dorywczą praktykę lekarską. Tuż przed Powstaniem Warszawskim w 1944r. został powołany przez władze TUZZ do grona 4-osobowej Komisji Odbudowy Uniwersytetu Poznańskiego. Po upadku Powstania, w którym poległ 18-letni syn profesora Władysław, K. Jonscher przeniósł się z rodziną do Zakopanego. W ostatnich

³⁵⁷ Roman K. Meissner, *Księga Pamiątkowa w 80-lecie Uniwersyteckiego Wydziału Lekarskiego w Poznaniu*. Studia i Materiały pod red. R. K. Meissnera, Poznań, 2001, s. 201

³⁵⁸ K. Jonscher, *Życiorys w maszynopisie podpisany przez prof. K. Jonschera* prawdop. w trakcie starań o nominację na stanowisko prof. zwyczajnego po 1933r. /AAN, teczka nr 59614, s. 77/

³⁵⁹ R. K. Meissner, op. cit., s. 201

³⁶⁰ K. Jonscher, *Życiorys w maszynopisie...* /AAN, teczka nr 59614, s. 77/

³⁶¹ R. K. Meissner, *Tamże*, s. 201

³⁶² R. K. Meissner, op. cit., s. 203

³⁶³ R. K. Meissner, *Tamże*, s. 203

³⁶⁴ R. K. Meissner, *Tamże*, s. 203

miesiącach wojny, zanim w marcu 1945r. zgłosił się w Poznaniu, podjął profesor /19.02.1945r./ nieskuteczną próbę uzyskania pracy na UJ.³⁶⁵ Z niezwykłą aktywnością przystąpił z innymi przedwojennymi pracownikami Kliniki poznańskiej do jej odbudowy. W 1946r. liczyła ona już 50 łóżek, posiadała pracownię rentgenowską, laboratorium chemiczno-biologiczne i ogólne, gabinet fizykoterapii, ambulatorium przykliniczne, stację szczepień przeciwgruźliczych, poradnię przeciwkółową, Stację Opieki nad Matką i Dzieckiem, pierwszy w Polsce ośrodek leczenia dzieci gruźliczych streptomycyną (z pomocą UNICEF), nieco później pracownię kardiologiczną i gabinet laryngologiczny. Pieniądze na rozwój pozyskał prof.Karol Jonscher od Komitetu Funduszu dla Szpitala Dziecięcego im. Generała Władysława Sikorskiego z W.Brytanii, co stało się przyczynkiem do nadania Klinice, za zgodą ówczesnych władz, imienia Gen.Wł. Sikorskiego.³⁶⁶ Obok streptomycyny stosowano w leczeniu , szczególnie rozpowszechnionej w powojennym kraju gruźlicy, hydrazyd kwasu izonikotynowego, którego syntezę wg. własnej technologii prowadził w Klinice jej pracownik mgr Edmund Fojudzki. /wspomnienie dr Krystyny Strzykały,s.283/³⁶⁷ Epidemia chor. Heinego-Medina w 1951r. sprzyjała nowatorskim próbom leczenia w przypadkach nie rokujących poprawy,np. stosowanie szczepionki p/wścieklicznie w porażeniach wiotkich w przebiegu tej choroby.³⁶⁸

Profesor Karol Gustaw Jonscher wielokrotnie obdarzany był zaufaniem środowiska uczelnianego pełniąc funkcje: prorektora UP (lata 1937/38) oraz dziekana Wydziału Lekarskiego UP oraz AM (lata: 1934/35, 1948/49, 1949/50, 1950/51). Jako delegat Ministra Zdrowia był członkiem komisji dla wydzielenia majątku przejmowanego od UP przez tworzoną w 1950r. Akademię Medyczną /wstępnie Lekarską/.³⁶⁹ Był profesorem członkiem wielu towarzystw naukowych: od 1916r. Towarzystwa Lekarskiego w Warszawie, od 1922r. prezesem Oddziału Poznańskiego Polskiego Towarzystwa Eugenicznego, jak również sekretarzem Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, od 1928r. współzałożycielem i prezesem Oddziału Poznańskiego Polskiego Towarzystwa Pediatrycznego, a w latach 1938 do 1947 prezesem Zarządu Głównego PTP, od 1933r. inicjatorem i przewodniczącym Słowińskiego Towarzystwa Pediatrycznego.³⁷⁰ Od 1935r. był członkiem Międzynarodowego Związku Towarzystw Przeciwgruźliczych, od 1950r. członkiem korespondentem Polskiej Akademii Umiejętności w Krakowie oraz członkiem British Royal Academy of Science. Był też prezesem Okręgu Wielkopolskiego PCK, członkiem honorowym Lubelskiego i Kaliskiego Towarzystwa Lekarskiego. Był kuratorem Stowarzyszenia Polskiej Akademickiej Młodzieży Ewangelickiej, związany z parafią ewangelicko-

³⁶⁵ R.K.Meissner,Tamże,s.203

³⁶⁶ R.K.Meissner,Tamże,s.204

³⁶⁷ K.Jonscher,E.Fojudzki,St.Nowak,O.Szczepski, *Pierwsze próby leczenia gruźlicy hydrazidem kwasu izonikotynowego*, Przegląd Lekarski,1952,8,seria II,nr 10,s.289-293/ za: R.K.Meissner,Księga Pamiątkowa...s.205/

³⁶⁸ R.K.Meissner,Tamże,s.205

³⁶⁹ R.K.Meissner,Tamże,s.204

³⁷⁰ K.Jonscher,Życiorys w maszynopisie własnoręcznie podpisany,po 1933r./AAN,teczka nr 59614,s.77/

augsburdzką w Poznaniu.³⁷¹ Już w 1919r. został K.G. Jonscher nagrodzony wraz z dr Marią Erlichówną za publikację: *Z hematologii dziecięcej*.³⁷² A był już autorem kilku „wartościowych prac dotyczących duru brzuszego u dzieci” publikowanych od 1914r., aż po rozprawę habilitacyjną z 1921r. pt. *Z kliniki duru brzuszego u dzieci*.³⁷³ Opublikował około 130 prac w językach: polskim, niemieckim, francuskim, angielskim i czeskim. Był autorem cenionych i wznawianych podręczników: *Odżywianie niemowląt zdrowych i chorych* z 1928r., od III wydania z 1938r. pod tytułem: *Higiena i żywienie niemowląt*, *Gruźlicze zapalenie opon mózgowo-rdzeniowych u dzieci* z 1935r, praca napisana w czasie okupacji: *Badanie, semiotyka i ważniejsze zasady leczenia w pediatrii* z 1947r., powtarzana w 1951 i 53r., *Higiena dzieci starszych* z 1956r i najważniejsza pozycja: *Zarys pediatrii* wydana w 1956r. i powtarzana 5-krotnie pod redakcją uczniów i kontynuatorów profesora Karola Jonschera: prof. Teodora Rafińskiego, prof. Mariana Walczaka i Olecha Szczepkiego.³⁷⁴ Jako redaktor naczelny *Nowin Lekarskich* przyczynił się do objęcia ich zasięgiem nie tylko regionu kaliskiego, ale i województwo łódzkie.³⁷⁵ W latach 1951-1955 profesor redagował biuletyn zagraniczny Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk [Bulletin de la Societe des Amis de Sciences et des Lettres, seria C].³⁷⁶ Omawiając obszary zainteresowań naukowych prof. Karola Jonschera prof. Urszula Radwańska wymienia: ostre choroby zakaźne u dzieci, w tym prace nt. duru brzuszego, diagnostyki i kliniki choroby Heinego-Medina, gruźlicy, a szczególnie gruźliczego zapalenia opon mózgowo-rdzeniowych, kliniki odry; wiele prac w tym podręcznikowych poświęcił profesor fizjopatologii wcześniaków i noworodków/ był konsultantem kliniki ginekologiczno-położniczej w Poznaniu/, był autorem *Dietetyki niemowląt*, przestrzegał przed nadużywaniem diety mącznej, ostrzegał już wówczas przed nadużywaniem antybiotyków w leczeniu dzieci, propagował natomiast fizyko-balneo- i klimatoterapię.³⁷⁷ Działał w Radach Naukowych Instytutu Matki i Dziecka oraz Instytutu Balneoklimatycznego w Poznaniu. Był konsultantem pediatrą dla województwa poznańskiego, kuratorem dziecięcych sanatoriów w Ludwikowie, Kiekrzu i w Jeziorach. W swoim wspomnieniu prof. Marian Walczak pisał: „ Karol Jonscher, uczeń wielkiego nauczyciela polskiej pediatrii Józefa Brudzińskiego, wychował wielu pediatrów, naukowców i praktyków, którzy tworzą szkołę jego imienia, znaczącą w całym kraju. Trudno byłoby wymienić nazwiska wszystkich uczniów „szkoły Jonschera”. Jednak dwóch z nich zasługuje na szczególną pamięć, ponieważ stworzyli własne „szkoły”. Są to: prof. dr hab. Teodor Rafiński, następca Karola Jonschera na stanowisku kierownika I Kliniki Chorób Dzieci i prof. dr hab.

³⁷¹ Przekaz ustny, nie udokumentowany naukowo

³⁷² R.K.Meissner, Tamże, s.202

³⁷³ Teodor Rafiński, *Jonscher Karol (1889-1955)*, Polski Słownik Biograficzny, Tom XI, Wydawnictwo PAN, Wrocław, Warszawa, Kraków, 1964-1965, s. 267-268

³⁷⁴ R.K.Meissner, *Księga Pamiątkowa...*, s.204 i 206

³⁷⁵ R.K.Meissner, Tamże, s.206

³⁷⁶ R.K.Meissner, Tamże, s.207

³⁷⁷ Urszula Radwańska, *Jonscher Karol Gustaw (1889-1955)*, Słownik Biograficzny Zasłużonych Pediatrów, red. Edwarda Wikoszewskiego, Polskie Towarzystwo Pediatryczne/Komisja Historyczna, Zeszyt 2, Warszawa 1990, s.48-51

Olech Szczepski, organizator II Kliniki Chorób Dzieci i Instytutu Pediatrii w Poznaniu...”³⁷⁸ W podobnym tonie pisał prof. Olech Szczepski:” Wszechstronne wykształcenie lekarskie, jakie uzyskał w kraju i za granicą oraz przede wszystkim własne zainteresowania i prace naukowo-badawcze sprawiły, że Karol Jonscher zalicza się do czołowych pediatrów polskich. Możemy bez obawy o przesadę nazwać twórcą *poznańskiej szkoły pediatricznej*, z której wyszło 3 profesorów i 2 docentów i to w czasie, kiedy liczba pediatrów była niewielka. Będąc sam niezwykle indywidualnością potrafił stworzyć odpowiedni klimat i warunki do pracy naukowej, sprzyjającej rozwojowi młodej kadry.”³⁷⁹

Przybliżając postać prof. Karola Jonschera, jako człowieka należy wspomnieć, że z małżonką Janiną z Gettlichów poślubioną w 1921 roku wychowywał pięcioro dzieci: Andrzeja, późniejszego profesora Politechniki w Londynie, Władysława, poległego w Powstaniu Warszawskim, Joannę i bliźnięta Marię i Marcina.³⁸⁰ Ta „okoliczność” musiała rzutować na kondycję materialną rodziny i jej potrzeby. Dlatego nie dziwi, że we wniosku ówczesnego rektora UP /z dnia 7 grudnia 1929r./ prof. Stefana Horoszkiewicza do Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego o „zamianowanie nadzwyczajnego profesora pediatrii, D-ra Karola Jonschera, profesorem zwyczajnym tegoż przedmiotu” wysuwa wnioskodawca /w imieniu Senatu Akademickiego/ argument wysokości uposażenia: „grupy V szczebla c”.³⁸¹ Do wniosku dołączona jest prezentacja osiągnięć prof. K. Jonschera dokonana przez ówczesnego dziekana Wydziału Lekarskiego prof. Borowieckiego; oprócz wzorowej organizacji Kliniki Chorób Dzieci w Poznaniu podkreśla zaangażowanie w kształcenie zarówno lekarzy jak i pielęgniarek. Dziekan wymienia dokonania naukowe prof. Karola Jonschera wyrażone publikacjami w języku polskim i francuskim, na tematy: gruźlicze zapalenie opon mózgowo-rdzeniowych, o „skuteczności leczenia zapalenia dróg moczowych związkami zasadowymi”, o „leczeniu liszaja pokrzywkowego peptonem”, „o przeciążeniu młodzieży szkolnej”, o durze brzuszny u dzieci, o „nadużywaniu diety kleikowej i mącznej”, o „odżywianiu niemowląt zdrowych i chorych”, o „epidemiologii odry”.³⁸² W odpowiedzi na ten wniosek z 17 grudnia 1929r. MWRiOP ...”zawiadomiło U.P., iż składa na razie wniosek z załącznikami do aktów, wobec braku w budżecie uczelni odpowiedniej katedry zwyczajnej”.³⁸³ Po blisko 5 latach wniosek UP ponowiono, tym razem uzyskując mianowanie prof. Karola Jonschera przez Prezydenta Rzeczypospolitej

³⁷⁸ Mieczysław Walczak, *Karol Gustaw Jonscher (1889-1955), pediatra*, Szkice do portretów przedstawicieli medycyny poznańskiej 1945-1985, praca zbiorowa pod red. Jana Hasika i Romana K. Meissnera, Akademia Medyczna im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu, Wydawnictwo Akademii Medycznej, Poznań, 1991, s. 188

³⁷⁹ Olech Szczepski, *Wkład Lekarzy i Farmaceutów Wielkopolskich Do Rozwoju Nauk Medycznych*, Materiały Sesji Naukowej, Poznań, 14 grudnia 1973r., Roczniki Akademii Medycznej w Poznaniu, Suplement nr 2, Warszawa-Poznań, 1975, s. 28-29

³⁸⁰ M. Walczak, *Karol Gustaw Jonscher*... s. 188

³⁸¹ AAN, Teczka MWRiOP, nr 59614, pismo Rektora Uniwersytetu Poznańskiego z 7 grudnia 1929r., Nr 6617, Wniosek „o uzwyczajnienie Prof. Dr. Jonschera” do Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w Warszawie, w podpisie: Rektor St. Horoszkiewicz, dokument nr 56

³⁸² AAN, Tamże, poz. 57-66

profesorem zwyczajnym pediatrii na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Poznańskiego.³⁸⁴ Wśród nielicznych i dosyć przypadkowych dokumentów zachowało się wystąpienie prof. Karola Jonschera do Rektoratu U.P. z maja 1928r. zawiadamiające o równoczesnym pełnieniu obowiązków lekarza naczelnego oddziału dziecięcego Szpitala Miejskiego w Poznaniu, w którym to piśmie profesor powiadamia, że otrzymywane wynagrodzenie przekazuje w całości ...”memu zastępcy dr Marianowi Szenicowi, dawniejszemu asystentowi kliniki. Stanowisko to objąłem wyłącznie tylko dla zwiększenia materiału klinicznego dla celów pedagogicznych i naukowych: oddział dziecięcy Szpitala Miejskiego ma 50 łóżek, podczas gdy klinika rozporządza tylko 35 łózkami”. Stwierdza też, że prośba do władz miejskich o bezpośrednie przekazywanie poborów dr M.Szenicowi, nie powiodła się.³⁸⁵ Zachowało się też pismo Prezydium Rady Ministrów z 20 września 1932r. o zezwoleniu na przyjęcie i noszenie przez dr.Karola Jonschera Krzyża Komandorskiego Orderu Jugosłowiańskiego Św. Sawy...³⁸⁶ Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski otrzymał prof. K. Jonscher w 1954 roku.³⁸⁷

Profesor doktor habilitowany medycyny TEODOR SEWERYN R A F I Ń S K I (8.11.1907- 10.12.1978) urodził się w Wilczu k. Bydgoszczy w katolickiej rodzinie kierownika mleczarni Władysława Stanisława Rafińskiego i Anastazji z d. Gajewskiej.³⁸⁸ Po szkole w Gostycynie, gimnazjum w Chojnicach i Tucholi, gdzie zdał maturę w 1927r. rozpoczął Teodor Rafiński studia na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Poznańskiego uwieńczone dyplomem w 1934r.³⁸⁹ Na podstawie pracy pt. *Uśpienie za pomocą Evipan Natrium* w 1938r. uzyskał tytuł doktora medycyny. Już w trakcie studiów w 1930r. był asystentem wolontariuszem w Zakładzie Fizjologii UP u prof. Leona Zbyszewskiego, w którym następnie pracował jako starszy asystent do

³⁸³ AAN, Tamże, poz. 69

³⁸⁴ AAN, Tamże, pismo Prezydium Rady Ministrów z 1 października 1935r., Nr. Joe-7/1 do MWRiOP, w podpisie: p.o. dyrektora Biura Personalnego, J.Jagiełło, poz. 118

³⁸⁵ AAN, Tamże, poz. 45

³⁸⁶ AAN, Tamże, pismo Prezydium Rady Ministrów z 20 września 1932r., nr 1495/Or/32, do MWRiOP w Warszawie, w podpisie: szef Biura Usprawnienia Administracji/Gluth-Nowowiejski płk./, poz. 2-3

³⁸⁷ Roman K.Meissner, *Księga Pamiątkowa w 80-Lecie...* Poznań, 2001, s. 208

³⁸⁸ Tłumaczenie z j. niemieckiego aktu urodzenia wystawionego 15. Listopada 1907r. w urzędzie stanu cywilnego w Małym Łącku przez urzędnika S.C. Malcherczyka, Teczka Osobowa w Dziekanacie I Wydziału Lekarskiego UMP, /signum temporis lat powojennych są zachowane w dokumentach osobowych Wydziału Lekarskiego AM niezwykle szczegółowe/7 stron/, tzw. Ankiety Personalne profesora: pisana odręcznie z 1951r. i w maszynopisie z 1952r., w których w rubryce „Pochodzenie społeczne-przynależność klasowa rodziców” wpisane jest pochodzenie „robotniczo-chłopskie”. Tymczasem w ankiecie z lat 70-tych o nazwie Kwestionariusz Osobowy/2 strony/ w stosownej rubryce „Pochodzenie społeczne” widnieje wpis: „inteligencja pracująca”/.

³⁸⁹ W dokumentacji teczki osobowej profesora w I WL UMP znajduje się Świadectwo Lekarskie z 25. 10.1928r. wystawione w Tucholi przez dr Kolnika /? podpis nieczytelny/ poświadczające chorobę „pana studenta Teodora Rafińskiego(...), w którym to czasie zabraniałem mu zajmować się jakąkolwiek pracą umysłową”. Prawdopodobnie te okoliczności były powodem ubiegania się studenta T.Rafińskiego o zgodę Rady Wydziału o „ zezwolenie powtarzania drugiego roku medycyny”/pismo z 22 01.1930r., teczka osobowa, I WL UMP/

1936r.³⁹⁰ Przeszedł w tym roku na stanowisko st. asystenta w Klinice Chorób Dziecięcych UP, z którą związany był już od 2 lat jako wolontariusz. Przez kilka miesięcy 1939r. pełnił obowiązki dyrektora Szpitala Dziecięcego św. Józefa w Poznaniu, po powołaniu dr Mariana Szenica do wojska.³⁹¹ Podczas kampanii wrześniowej był lekarzem ochotniczego szpitala PCK w Brwinowie pod Warszawą. Okupację spędził praktykując jako pediatra po wysiedleniu do Skierniewic ,gdzie prowadził Stację Opieki nad Matką i Dzieckiem. Po upadku Powstania Warszawskiego włączył się do działań PCK w niesieniu pomocy wypędzonej ludności miasta.³⁹² Już kilka dni po usunięciu z Poznania Niemców przystąpił wraz z innymi pracownikami do odbudowy Kliniki przy ul Św. Marii Magdaleny.W 1950r. na podstawie pracy: *Zagadnienia schorzeń usznych u niemowląt jako powikłania niektórych chorób infekcyjnych* habilitował się. W 1954r. został mianowany profesorem nadzwyczajnym a po śmierci prof.Karola Jonschera objął kierownictwo Kliniki Chorób Dziecięcych.³⁹³ Odtworzył po wojnie Naukowy Ośrodek Szczepienia BCG, konsultował prewentoria p/gruźlicze w Ludwikowie i w Kiekrzu. Stworzył i przez wiele lat kierował prof.Teodor Rafiński Ośrodkiem Naukowo-Badawczym Sanatoriów Dziecięcych w Kołobrzegu. Jak podaje w swoim wspomnieniu prof. Urszula Radwańska w wyniku powołania do wojska otrzymał profesor przydział do szpitala MSW na stanowisko ordynatora, które pełnił do 1956r.³⁹⁴ W dorobku naukowym profesora znalazło się 208 prac samodzielnych lub wspólnych.³⁹⁵ W swym opracowaniu prof.Urszula Radwańska wskazuje na osiągnięcia naukowe prof.Teodora Rafińskiego w zakresie gruźlicy, w tym powikłań poszczepiennych, główne pole zainteresowań to przewlekłe choroby układu oddechowego w tym powikłania zapaleń gronkowcowych,leczenie przetok oskrzelowych /wspólnie z doc.

³⁹⁰ W tym czasie opublikował z J. Bilewiczem-Stankiewiczem *Krótki podręcznik do ćwiczeń z fizjologii* /źródło:U.Radwańska, *Teodor Rafiński(1907-1978)*, *Pediatrica Praktyczna*, Tom 12, Zeszyt 1, s.55

³⁹¹ Życiorys podpisany przez prof. T.Rafińskiego po 1961r. /teczka osobowa I WL UMP/

³⁹² T.Rafiński, Życiorys, Tamże.

³⁹³ W dokumentach osobowych Wydziału Lekarskiego AM w Poznaniu zachowała się opinia w maszynopisie bez daty z pieczęcią Kliniki Chorób Dziecięcych podpisana przez prof. K. Jonschera pt. „Działalność naukowa doc.dr.T.Rafińskiego”/ prawdopodobnie jest to opinia wymagana w procedurze starań o nadanie tytułu profesora/, w której znajduje się następujący passus: „Prace, które ogłosił doc.dr.T.Rafiński świadczą nie tylko o wszechstronnym opanowaniu dziedziny pediatrii, lecz również o uporczywym dążeniu do szukania nowych dróg(...) w oparciu o światowe piśmiennictwo a zwłaszcza o olbrzymie doświadczenia nauki radzieckiej udało się to jemu w dużej mierze urzeczywistnić.(...) W trosce o zdrowie nowych pokoleń w Polsce Socjalistycznej napisał książkę pt. *Higiena Niemowląt*, o której pożytku i wzięciu świadczy, że w krótkim czasie wydrukowano 30.000 egzemplarzy.Książka ta napisana została z myślą by trafiła ona pod każdą strzechę robotnika i ułatwiła racjonalne wychowanie zdrowych dzieci- przyszłych budowniczych Polski Socjalistycznej. Prawie każdą jego pracę cechuje materialistyczne podejście do tematu”./cytat in extenso/

³⁹⁴ Urszula Radwańska, *Teodor Rafiński(1907-1978)*, *Pediatrica Praktyczna*, Tom 12, Zeszyt 1, s.55-56, oraz Kwestionariusz osobowy po 1974r., w którym prof.T.Rafiński podaje pełnienie funkcji ordynatora Oddz.Noworodków w Szpitalu MSW,

³⁹⁵ Urszula Radwańska, *Teodor Rafiński(1907-1978) Pediatra*, Szkiecy do portretów przedstawicieli medycyny poznańskiej 1945-1985, Praca zbior.pod red. J.Hasika i R.K.Meissnera, Wydawn.AM im.K.Marcinkowskiego w Poznaniu, 1990, s.259-261

laryngologii Romanem Rafińskim/.³⁹⁶ Szczególną domeną była dychawica oskrzelowa, klinika choroby, jej determinanty środowiskowe, klimatyczne. Jako pierwszy w Polsce zastosował leczenie immunosupresyjne i immunomodulujące w astmie szczepionkami wieloważnymi /wg. Delbeta/. Był propagatorem leczenia klimatycznego, szczególnie w klimacie morskim, przewlekłych chorób ukł. oddechowego u dzieci. Na długo przed naukowym udokumentowaniem immunologicznego tła chorób nowotworowych w tym białaczek podejmował próby leczenia z pomocą szczepionki BCG. Inspirował wytwarzanie i uczestniczył w klinicznym zastosowaniu preparatów pochodzenia naturalnego, np. wyciągi z torfu i czosnku /wspólnie z dr n. biol. Edmundem Fojudzkiem/ potwierdzając ich skuteczność w leczeniu ostrych i przewlekłych zapaleń u niemowląt i dzieci. Był pionierem leczenia ciężkich posocznicy gronkowcowych przy pomocy wymiennych transfuzji krwi.³⁹⁷ Opublikował prof. Teodor Rafiński obserwacje nt. odrębności przebiegu postaci płucnej mukowiscydozy u noworodka, wprowadził metodę płukania drzewa oskrzelowego w ciężkich przypadkach CF³⁹⁸, uczestniczył w badaniach nad termoregulacją i padaczką u dzieci. Był profesorem redaktorem i autorem wielu rozdziałów w kolejnych wydaniach podręcznika prof. Karola Jonschera *Zarys Pediatrii*- III w 1962r. i IV w 1966r. Był autorem rozdziału: *Leczenie uzdrowiskowe dzieci* w podręczniku *Balneologia Kliniczna* pod red. Józefa Jankowiaka, PZWL, Warszawa, 1972r. Popularnym był poradnik dla matek *Higiena niemowląt*. Wypromował prof. Teodor Rafiński 16 doktorów medycyny i patronował 5 habilitacjom. Od 1936r. działał w Polskim Towarzystwie Pediatrycznym przewodnicząc w latach 1951-1961 Oddziałowi Poznańskiemu PTP.³⁹⁹ Był też

³⁹⁶ Roman Rafiński(1909-1981)urodzony w Gostyczynie k/Tucholi rodzony brat T.Rafińskiego.Po szkołach w Gostyczynie i Tucholi ukończył Gimnazjum Staroklasyczne w Chojnicach.W 1928r. podjął studia na Wydziale Lekarskim UP, gdzie uzyskał dyplom lekarza w 1934r. Obroną pracy:*Mięsień trójgłowy tydki u płodów ludzkich* doktoryzował się w 1938r. W latach 1933-38 specjalizował się w Klinice Laryngologii UP u prof. Laskiewicza. Deportowany do Gorlic spędził tam okupację praktykując jako laryngolog.Powrócił na stanowisko adiunkta w Zakładzie Anatomii UP w marcu 1945r. Od 1948r. został st. asystentem a następnie adiunktem w Klinice Chorób Dzieci.Habilitował się w 1956r. na podstawie pracy: *Zagadnienia pneumatyzacji piramidy kości skroniowej i jej znaczenie w powikłanych zapaleniach ucha środkowego*.Od 1970r. do emerytury w 1977r. kierował Kliniką Otolaryngologii Dziecięcej Instytutu Pediatrii w Poznaniu. Doktoryzował 3 lekarzy, wyspecjalizował 4. Opublikował ok. 70 prac naukowych. Opracował 9 rozdziałów w podręcznikach pediatrii i laryngologii. Wprowadził unikalne wówczas zabiegi met. bronchoskopową w leczeniu przetok oskrzelowych po gronkowcowych zapaleniach płuc /met. przejściowej blokady oskrzela/, stosował inwazyjne leczenie zapaleń ropnych ucha środkowego /antrotomia/.Był aktywnym członkiem PTPN, PTP, PTOtolaryngologicznego,PTL.Był członkiem Stronnictwa Demokratycznego. Źródło:Andrzej Soboczyński,*Roman Rafiński(1909-1981)* Otolaryngolog, Szkice do Portretów Przedstawicieli Medycyny Poznańskiej 1945-1985,Wydawnictwo AM im. K. Marcinkowskiego w Poznaniu,Poznań,1991,s.257-258

³⁹⁷ U.Radwańska,*Teodor Rafiński(1907-1978)* op. cit.,s.260

³⁹⁸ Maria Chmielowa, Opinia do wniosku o przyznanie nagrody I stopnia Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej PRL prof.dr Teodorowi Rafińskiemu,/pismo z 10.5.1974, w zasobach osobowych Wydziału Lekarskiego AM w Poznaniu/

³⁹⁹ W 1960r. przewodniczył prof.T.Rafiński Komitetowi Organizacyjnemu XII Ogólnopolskiego Zjazdu Pediatrów w Poznaniu, wspólnie z doc.Olechem Szczepkim,sekretarzem Komitetu.Podobnie przewodniczył organizacji szczególnie wysoko ocenionej konferencji PTP w Kaliszu w 1968r./źródło:Mieczysław Walczak,Polskie Towarzystwo Pediatryczne-Oddział Poznański, Dzieje

członkiem PTPN, PTL, towarzystw: endokrynologicznego, kardiologicznego, hematologicznego, Międzynarodowego Towarzystwa Pediatricznego, Międzynarodowego Towarzystwa Chorób Klatki Piersiowej.⁴⁰⁰ W małżeństwie z Jadwigą Terlikowską wychowywał córkę Hannę późniejszą prawnik oraz syna Jerzego przedwcześnie zmarłego lekarza. Druga małżonka, Józefa Brączkowska jest dr med. pediatrą.⁴⁰¹ Był profesorem niezwykle popularnym i szanowanym pediatrą praktykiem poznańskim. Podejmował dodatkowe zatrudnienia, prowadził bogatą praktykę prywatną. Był też człowiekiem towarzyskim, humanistą, miłośnikiem sztuki – sam malował, grał na fortepianie. Był szanowanym, ale i lubianym szefem.⁴⁰² Mimo czynionych starań o przedłużenie zatrudnienia w Akademii Medycznej prof. Teodor Rafiński przeszedł z dniem 1 października 1978r. na emeryturę.⁴⁰³ Zaledwie kilka tygodni później wracając z polowania, w wyniku powikłań po wypadku samochodowym, którego był ofiarą, profesor w dniu 10 grudnia 1978r. zmarł.⁴⁰⁴

Profesor zwyczajny doktor habilitowany nauk medycznych OLECH S Z C Z E P S K I (17.4.1914- 24.6.1980) urodził się w rodzinie dyrektora Drukarni S.A. „Ostoja” w Poznaniu Czesława Szczepkiego, działacza Towarzystwa Samokształcenia się Młodzieży Polskiej „Iskra”. Matka Jadwiga zd. Żurkowska prowadziła dom. „Po 2 latach w szkole przygotowawczej uczył się w gimnazjum Marii Magdaleny w Poznaniu, gdzie w roku 1932 zdał maturę. W latach 1932- 1938 studiował na Wydziale Lekarskim UP uzyskując w czerwcu 1938r. dyplom lekarza (L.783/38).⁴⁰⁵ Przed ukończeniem obowiązkowej praktyki lekarskiej powołany do wojska (32 eskadra liniowa 3 pułku lotniczego) uczestniczył w kampanii wrześniowej 1939r. i poprzez Węgry, Jugosławię i Grecję przedostał się do Francji.⁴⁰⁶ Wraz z Dywizją Strzelców Karpackich pod dowództwem gen. Kopańskiego przeszedł jej szlak bojowy: Francja, Środkowy Wschód, Północna Afryka(tam walki pod Tobrukiem), potem kampania włoska z udziałem w bitwie o Monte Cassino. Wojnę zakończył w stopniu porucznika, odznaczony Krzyżem Walecznych.⁴⁰⁷ Do roku 1947 pracował w szpitalach angielskich i hinduskich w Wielkiej Brytanii, po czym powrócił do Poznania. Dokończył przepisową praktykę podyplomową i rozpoczął pracę w

Naukowych Towarzystw Medycznych w Poznaniu w latach 1832-1983, Studia i materiały, AM im.K.Marcinkowskiego w Poznaniu, Poznań, 1985, s.241

⁴⁰⁰ Teodor Rafiński, Życiorys, op.cit.

⁴⁰¹ U.Radwańska, Teodor Rafiński(1907-1978)op.cit., s.261

⁴⁰² Wypowiedzi: prof.U.Radwańska, s.271, dr D.Michalewska, s.258, dr E.Bornakowska-Zabel, s.224.

⁴⁰³ Zachowała się korespondencja w tej sprawie: pismo prof.T.Rafińskiego do ówczesnego rektora „o przedłużenie mojego czasu trwania stosunku służbowego jako samodzielnego pracownika nauki...” z 14.listopada 1977r. oraz kolejne pismo z dnia 16.listopada 1977r. w tej samej sprawie z załącznikami prezentującymi dorobek naukowy. Na piśmie tym widnieje adnotacja odręczna:” Z dniem 1.10.1978 prof.Rafiński winien przejść na emeryturę.”

⁴⁰⁴ U.Radwańska, op.cit, s.261

⁴⁰⁵ Olech Szczepski, Życiorys odręczny z 3.XII.1952r., w zasobach dokumentów personalnych Wydziału Lekarskiego AM

⁴⁰⁶ Olech Szczepski, Tamże,

Klinice Chorób Dzieci, w której uzyskał specjalizację z pediatrii, a w 1949r. obronił pracę doktorską nt. *Leczenie streptomycyną ostrych, pierwotnych postaci gruźlicy dziecięcej*.⁴⁰⁸ Od września 1951r. do grudnia 1952r. był delegowany do Wojewódzkiego Szpitala Zakaźnego /H 14/ na stanowisko dyrektora, dla zorganizowania oddziału dla dzieci chorych na chor. Heinego –Medina podczas pierwszej powojennej epidemii tej choroby.⁴⁰⁹W 1955 r. habilitował się na podstawie pracy: *Znaczenie rozpoznawcze i rokownicze badań płynu mózgowo-rdzeniowego w gruźliczym zapaleniu opon mózgowo-rdzeniowych u dzieci*, uzyskując stanowisko docenta.⁴¹⁰Równocześnie pełnił funkcję specjalisty wojewódzkiego w Poznaniu w zakresie pediatrii(od 1975r. był specjalistą regionalnym w pediatrii i medycynie szkolnej).Od 1 marca do 31 maja 1956r. został doc.Olech Szczepski delegowany przez Ministra Zdrowia na funkcję kierownika Katedry i Kliniki Chorób Dzieci AM w Białymstoku. Już w grudniu 1956r. objął kierownictwo II Katedry i Kliniki Chorób Dziecięcych AM w Poznaniu utworzonej na bazie Wojewódzkiego Szpitala Dziecięcego przy ul. Św. Józefa.⁴¹¹ W latach 1958-1967 równocześnie pełnił obowiązki specjalisty wojewódzkiego w Olsztynie. W 1961r. otrzymał nominację na stanowisko profesora nadzwyczajnego.⁴¹² Również w maju 1961r. II Klinika Chorób Dzieci AM otrzymała nową siedzibę w zaadoptowanym budynku przy ul. Jackowskiego 42 (po Stacji Krwiodawstwa). Od 1960r. profesor sprawował funkcję dziekana Wydziału Lekarskiego , po której w następnej kadencji został wybrany rektorem Akademii Medycznej w Poznaniu i pełnił tę funkcję do 1964r.⁴¹³W roku 1967 otrzymał tytuł profesora zwyczajnego, a w okresie kilku miesięcy na przełomie lat 1968/69 był pełnomocnikiem Ministra Zdrowia w organizowanym Instytucie Pediatrii w Krakowie. Przyświecająca profesorowi idea integracji i rozwoju pediatrii akademickiej w Poznaniu zaowocowała budową siedziby Instytutu Pediatrii przy ul. Szpitalnej, którego został dyrektorem już w 1969r. równocześnie pełniąc funkcję dyrektora PSK-5 obejmującego Klinikę Psychiatryczną oraz IP AM w budowie.⁴¹⁴Stanowisko dyrektora IP profesor pełnił do 30 czerwca 1980r.,tj. do dnia śmierci. Rozległość zainteresowań naukowych prof. Olecha Szczepskiego wyraziła się w strukturze Instytutu Pediatrii, w którym znalazły się obydwie Katedry i Kliniki Chorób Dzieci posiadające doświadczoną kadrę specjalistów w rozwijających się dziedzinach pediatrii ,z bogatym doświadczeniem w prowadzeniu badań naukowych. Rozpoczynając od zagadnień gruźlicy, która dominowała wśród powojennych problemów zdrowotnych, pionierskie były, w warunkach Polski, zastosowania z

⁴⁰⁷ Marian Krawczyński, *Olech Szczepski(1914-1980) Pediatra*,Szkice do Portretów Przedstawicieli Medycyny Poznańskiej 1945-1985,praca zbiorowa pod red.J.Hasika i R.K.Meissnera, Wydawnictwo AM im. K. Marcinkowskiego w Poznaniu,1991,s.300

⁴⁰⁸ M.Krawczyński,op.cit,s.300

⁴⁰⁹ Olech Szczepski,Życiorys,op.cit.

⁴¹⁰ M.Krawczyński,Tamże,s.300

⁴¹¹ Anna Marciniak, *Olech Szczepski(1914-1980),medycyna,pediatria,członek rzeczywisty PAN od 1976*,Kronika Miasta Poznania-Lekarze, Poznań,2001 1,s.415

⁴¹² A.Marciniak,Tamże,s.415

⁴¹³ M.Krawczyński,op.cit.,s.301

⁴¹⁴ A.Marciniak, Tamże,s.415

powodzeniem streptomycyny, a następnie hydrazynu kw. nikotynowego w leczeniu gruźliczych zapaleń u dzieci. Szczególnym zadaniem doraźnym pierwszych lat 50-tych była epidemia choroby Heinego-Medina, w której naukowym podsumowaniu zespół Kliniki z udziałem dr Olecha Szczepkiego opublikował szereg prac prezentujących m. in. próby leczenia porażień wiotkich szczepionką przeciwko wścieklicznie.⁴¹⁵ W dorobku naukowym prof. Olecha Szczepkiego znajduje się ok. 200 opublikowanych prac, w tym kilka podręczników: *Propedeutyka pediatrii* (z M.Goncerzewiczową 1968r.), *Rentgenodiagnostyka urologiczna wieku dziecięcego* (współautorstwo z dr Kazimierzem Kozłowskim 1972r.), *Endokrynologia wieku rozwojowego* (1974r.) i wcześniej: *Psychika dziecka karłowatego* (z B.Gręzicką,1965r.). Był autorem kilku rozdziałów w kolejnych wydaniach *Zarysu Pediatrii*. Pod redakcją profesora ukazał się podręcznik prof. Karola Jonschera *Higiena dziecka starszego*⁴¹⁶. W szczególnym stopniu zainteresowania naukowe prof. Olecha Szczepkiego koncentrowały się na endokrynologii czego wyrazem był cykl kilkunastu corocznych konferencji naukowych (lata 1968-1980) pod wspólnym tytułem „Okres dojrzewania”. Kierunek ten rozwijany był w kolejnych latach przez zespoły prowadzone przez profesorów: Mieczysława Walczaka, Eugeniusza Kormana, Mariana Krawczyńskiego, Bogusława Pawlaczyka. Powstały w 1968r. Zakład Propedeutyki Pediatrii kierowany przez prof. Marię Goncerzewicz rozwijał badania nad genetycznymi wadami metabolicznymi, zagadnieniami gastroenterologicznymi, problematyką rozwoju dziecka, które prowadziły zespoły kierowane przez profesorów: Mariana Krawczyńskiego, Jerzego Sochę, Wojciecha Cichego, doc. Iwonę Ignyś. Nefrologia będąca również w zasięgu zainteresowań prof. Olecha Szczepkiego rozwinęła się pod kierunkiem prof. Janusza Maciejewskiego, doc. Karola Bittnera, prof. Józefa Stachowskiego. Z kolei kardiologia reprezentowana przez dr Janinę Rachocką, dr Stefanię Suchocką-Łuczak oraz dr Wiesławę Paluszak stała się podstawą dla rozwoju kardiologii w osobach dr Bogdana Szelałowicza i prof. Michała Wojtalika. Choroby zakaźne dominujące w pierwszych dekadach działalności Kliniki Chorób Dzieci i w działalności naukowej profesora pozostały w zasięgu Kliniki Obserwacyjno-Zakaźnej Instytutu kierowanej przez prof. Marię Chmielową, a następnie prof. Wojciecha Służewskiego, już z innym spektrum przesuniętym ku chorobom wirusowym i powikłaniom neurologicznym. Inspirujący charakter profesora, jego życzliwość dla młodszych kolegów „w nauce” budowała pojęcie, które pojawia się we wspomnieniach Jego wychowanków: „Szkola Szczepkiego”.⁴¹⁷ Tu warto przytoczyć opinię prof. Olecha

⁴¹⁵ Olech Szczepski, *Leczenie stanów porażennych w chorobie Heinego-Medina szczepionką przeciw wścieklicznie/WSP.* Z K.Jonscherem, T.Rafińskim, B.Biedrzyńską, K.Taszycką, *Ped.Pol.* 1954, 11, 1089-1096

⁴¹⁶ Wniosek o nadanie tytułu naukowego profesora zwyczajnego nauk medycznych ob. prof. dr med. Olechowi Szczepkiemu profesorowi nadzwyczajnemu, kierownikowi II Katedry Pediatrii Akademii Medycznej w Poznaniu, z dnia 8.12.1965, Nr WL 91104/65, podpisany przez rektora prof. Witolda Michałkiewicza oraz dziekana prof. Bolesława Gładysza/ z dokumentacji osobowej Dziekanatu I WL UMP/.

⁴¹⁷ M.Krawczyński, op.cit., s.302

Szczepskiego: ..."najlepszą formą nauki medycyny jest system mistrz - uczeń, co wymaga, aby grupy ćwiczących studentów nie przekraczały 3-5 osób".⁴¹⁸ Profesor wypromował 37 doktorantów i opiekował się 9 habilitacjami. Był recenzentem 49 doktoratów i 12 habilitacji, 5 „wychowanków” otrzymało tytuł profesora. Wspecjalizował 56 pediatrów I stopnia i 53 II st. Profesor był przewodniczącym Rady Naukowej Centrum Zdrowia Dziecka w Międzylesiu- Warszawie. W latach 1970-77 był wiceprezesem Polskiego Towarzystwa Pediatrycznego, członkiem Międzynarodowego Towarzystwa Pediatrycznego (od 1956r.), członkiem PTEndokrynologicznego, PTPN. W 1975r. profesor otrzymał tytuł doktora *honoris causa* poznańskiej Akademii Medycznej.⁴¹⁹ W 1976r. został prof.Olech Szczepski dożywotnio członkiem rzeczywistym Polskiej Akademii Nauk.⁴²⁰ Był odznaczony medalami wojennymi i orderami , w tym Krzyżem Kawalerskim i Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski, jak również szczególnie: *Orderem Uśmiechu* - od dzieci (w 1974r.). Nie było przypadkiem, że właśnie prof.Olech Szczepski wykładał studentom V roku medycyny zagadnienia etyki i deontologię lekarską, z których to wykładów, z pełną frekwencją studentów ,autor niniejszej pracy wspomina niejedną anegdotę. Wśród tematów etycznych szczególnie zajmujących Profesora były: 1)dylematy moralne przeprowadzania eksperymentu medycznego, 2) powinności niesienia pomocy choremu w każdych warunkach i w każdej sytuacji, 3) stosunek lekarza i innych zawodów medycznych do śmierci, 4) problem tajemnicy lekarskiej, 5) zagadnienie przekazywania prawdy o stanie zdrowia choremu.⁴²¹ Szczególnie serdecznie i z wyraźnym szacunkiem wspomina postać i poglądy prof. Olecha Szczepskiego Jego uczeń, prof.Marian Krawczyński. „Niewątpliwie z jego osobą związany jest rozwój organizacyjny i osiągnięty poziom naukowy poznańskiego ośrodka pediatrycznego. Jego perspektywicznemu, nowoczesnemu spojrzeniu naukowemu i zmysłowi organizacyjnemu Instytut Pediatрії, jako zintegrowana naukowo-dydaktyczna placówka pediatryczna, zawdzięcza swoją strukturę i główne kierunki naukowo-badawcze.”⁴²² I dalej: „Był wrogiem polipragmatyzacji. Mawiał, że „uczy ona niewłaściwego poglądu, jakoby pudełko z pigułkami było rezerwuarem zapasów zdrowia, a z lekarza czyni niebezpiecznego eksperymentatora, igrającego ze zdrowiem ludzkim, rzucającego niekiedy swego podopiecznego w objęcia narkomanii”. W innym miejscu prof. M. Krawczyński przytacza: „Pod pojęciem humanizmu rozumiał wszelkie postawy intelektualne i moralne, które wyrażają przeświadczenie o szczególnej doniosłości spraw człowieka oraz wiążą się z poszanowaniem ludzkiej godności i wolności”. I dalej konkluduje prof.Marian Krawczyński: „ Cechy te szczególnie wysoko cenił, a w czasach, w których przyszło

⁴¹⁸ Piotr Suda: „Olech Szczepski...praca doktorska,s.129.

⁴¹⁹ A.Marciniak,Tamże,s.416

⁴²⁰ Piotr Suda, *Olech Szczepski(1914-1980), pediatra, naukowiec, humanista i patriota*, praca doktorska z Kliniki Gastroenterologii Dziecięcej i Chorób Metabolicznych UM im. K. Marcinkowskiego, promotor: prof.Marian Krawczyński, Poznań 2007,s. 116

⁴²¹ Piotr Suda: Tamże, s.208-212.

⁴²² M.Krawczyński,*Olech Szczepski-lekarz-pediatra,etyk i humanista*,Kronika Miasta Poznania-Lekarze,Poznań,2001 1,s.286

mu pracować, niejednokrotnie przekonywał się, że przestały one być wówczas wartościami nadrzędnymi(...) Zarówno w swym postępowaniu, jak i we wszystkich rozważaniach bioetycznych podkreślał bezwzględne dobro chorego człowieka i wykluczał jakiegokolwiek postawy moralnego relatywizmu.”⁴²³

Niektóre oryginalne prace naukowe prof. Olecha Szczepkiego z lat 1976-78.

1. *Badania nad występowaniem czynników stresowych u dzieci z chorobą Graves-Basedowa*, O.Szczepki, M.Walczak, E.Korman, B.Gręzicka-Filus, w: Roczniki Akademii Medycznej w Poznaniu, supl. Nr 3, Warszawa- Poznań, 1976, s. 113-117,
2. *Les e'tudes de la fonction urete'rale chez les enfants avec uropathie*, O. Szczepki, O. Sarrazin- Acta Endoscopica et Radiocinematographica, Tome VI, nr 6, 1976, s. 415-420,
3. *Uszkodzenia poreumatyczne układu krążenia u dzieci wychowujących się w mieście i na wsi*- Medycyna Wiejska 1978, T. XIII, 2: 97-102
4. *Paramedyczne aspekty cukrzycy wieku dziecięcego*- Przegląd Ped. 1978, t. VIII, 6: 97-103,
5. *Glikokortykoidy i ich metabolity w ostrych infekcjach u dzieci*- VI Zjazd Po. Tow. Diagnostyki Laboratoryjnej /streszczenia/, Poznań 1976, s. 98,
6. *Spojrzenie pediatry na leki stosowane w okresie prenatalnym*, O. Szczepki, M. Chmielowa- Terapia i Leki 1977, V/XXVII, 10: 361-369,
7. *Uwagi o leczeniu noworodków i niemowląt*, O. Szczepki, M. Chmielowa- Terapia i Leki 1977, V/XXVII, 11: 408-413,
8. *Człowiek jako podmiot i przedmiot zainteresowania pracownika Służby Zdrowia. Humanistyczne wartości i prakseologiczne aspekty świeckiej kultury w działalności pracowników Służby Zdrowia*, Poznań 1978, s. 8- 21.⁴²⁴

Profesor dr hab. MARIA ALEKSANDRA C H M I E L O W A (10.5.1929-18.4.1991) urodziła się w Gostyniu, w rodzinie o tradycjach ziemiańskich. Ojciec- pułkownik Zygmunt Psarski, wnuk Wiktora Psarskiego powstańca styczniowego, sam powstaniec śląski, uczestnik wojny polsko-bolszewickiej 1920r., odznaczony Krzyżem Virtuti Militari, matka Władysława z d. Karśnicka. Gospodarowali w majątku „Chrusty” pod Kaliszem . Po wybuchu wojny rodzice przeprowadzili się do Piotrkowa Trybunalskiego, następnie do Warszawy, gdzie córka Maria kontynuowała gimnazjum na „kompletach”. Przystąpiła do harcerstwa Narodowej Organizacji Wojskowej związanej z Armią Krajową.⁴²⁵ Pod pseudonimem „Mariola” pełniła służbę sanitariuszki w batalionie AK „Gustaw” w dniach Powstania Warszawskiego na Starym Mieście, Powiślu i w Śródmieściu, w szpitalu powstańczym przy ul. Miodowej.⁴²⁶ Po upadku Powstania zbiegła z transportu do niewoli i ukrywała się do końca wojny wraz z rodzicami w Milanówku. Maturę uzyskała w Liceum

⁴²³ M. Krawczyński, Tamże, s....

⁴²⁴ Opracowanie własne prof. O. Szczepkiego z dnia 11. 6. 1979r., wykaz *Pełnione aktualnie stanowiska i funkcje społeczne* wraz z załącznikiem, s.2

⁴²⁵ Marian Krawczyński, *Maria Chmiel- Lekarz- pediatra, żołnierz, naukowiec, społecznik*, Kronika Miasta Poznania, Lekarze, KMP 2001 1, s.291

⁴²⁶ Wypowiedź M. Chmielowej przytoczona w artykule *Oni walczyli o stolicę*, Głos Wielkopolski, 21/22 lipca 2007, s.3

Ogólnokształcącym w Gostyniu w 1946r⁴²⁷. Dyplom lekarza otrzymała na Wydziale Lekarskim AM w Poznaniu w kwietniu 1952r. Do grudnia 1956r. pracowała w poradniach dziecięcych w Poznaniu i jako wolontariuszka w Klinice Chorób Dzieci. Od grudnia tego roku podjęła pracę asystenta w nowopowstałej II Klinice Chorób Dzieci. I Stopień w zakresie pediatrii uzyskała w 1958r., II stopień w 1961r.⁴²⁸ W marcu 1960r. obroniła pracę doktorską nt.: *Odczyny skórne na streptolizynę 0, a wartość miana antystreptolizyn 0 w surowicy u dzieci z ostrą chorobą reumatyczną*, której promotorem był prof. Olech Szczepski. W 1966r. odbyła staż w Klinice Pediatricznej Uniwersytetu w Liege u prof. A. Lambrechtsa, jako stypendystka rządu belgijskiego. Na podstawie pracy: *Zachowanie się kwasu mlekowego we krwi i w moczu w warunkach fizjologicznych i w chorobach nerek oraz wpływ diety zakwaszonej kwasem mlekowym na powstawanie kwasicy metabolicznej u dzieci* prezentowanej w 1971r.⁴²⁹ uzyskała habilitację, a w sierpniu 1972r. stanowisko docenta.⁴³⁰ W latach 1980-1982 kierowała Zakładem Propeutyki Pediatrii, a w 1982r. objęła kierownictwo utworzonej w IP Kliniki Obserwacyjno-Zakaźnej. Na podstawie wniosku Rady Wydziału Lekarskiego AM z czerwca 1979r. otrzymała w marcu 1983r. mianowanie na stanowisko profesora nadzwyczajnego. W „opinii o działalności i dorobku naukowym doc. Marii Chmielowej” w procedurze nadawania tytułu profesora prof. Stanisław Nowak z II Kliniki Chorób Dziecięcych IP AM w Łodzi podkreślał znaczenie pracy wykazującej istotne zmniejszenie się liczby limfocytów T i B u niemowląt pod wpływem depresyjnego działania glikokortykoidów stosowanych w leczeniu ostrych zapaleń dróg oddechowych. Podkreślił też znaczenie praktyczne wpływu wczesnej diety skrobiowej oraz tzw. mieszanek mlecznych zakwaszanych kw. mlekowym na zaburzenia gospodarki kwasowo-zasadowej i rozwój dystrofii u niemowląt. W publikacjach z zakresu endokrynologii zajmowała się doc. Maria Chmielowa problemem wyboru i ewentualnej zmiany płci w przypadkach obojnactwa z aspektami psychologicznymi łącznie. Autor opinii podkreślał również szczególnie krytyczną ocenę doc. Marii Chmielowej nadużywania leków w okresie noworodkowym i niemowlęcym ingerujących często w niedojrzały metabolizm młodego organizmu. W ocenie osiągnięć dydaktycznych doc. Maria Chmielowa obok prowadzenia przewodów doktorskich, studiów trybem indywidualnym, opieką szkoleń podyplomowych lekarzy wymienił prof. Stanisław Nowak fakt sprawowania od 10 lat opieki nad Studenckim Kołem Naukowym przy II Klinice Chorób Dzieci. Podobnie niezwykle pozytywną opinię wystawiła pismem z 30 maja 1979r. ówczesna dyrektor Centrum Zdrowia

⁴²⁷ Zachował się /w teczce osobowej Dziekanatu I WL UMP/ odpis Świadectwa Dojrzałości z 22 6.1946r. podpisanego przez mgr Jana Gruchałę, w którym obok przeważających stopni „bardzo dobrych” jest kilka „dobrych”, w tym z „przysposobienia wojskowego”...(sic!)

⁴²⁸ Własny Życiorys sygnowany przez dr M. Chmielową z 15. 10.1971r., w teczce osobowej Dziekanatu I WL UMP

⁴²⁹ W teczce osobowej w Dziekanacie I WL UMP zachowały się oceny pracy habilitacyjnej i pozostałego dorobku naukowego dokonane przez profesorów: E. Wilkoszewskiego i K. Bożkową oraz docentów: A. Wojtczaka i H. Karoniową

⁴³⁰ Marian Krawczyński, *Prof. dr hab. Maria Chmielowa (1929-1991) Działalność zawodowa, naukowa, dydaktyczno-wychowawcza i społeczna*, Nowiny Lekarskie, 1991 (3) nr 6 (od wznowienia), s.67-72

Dziecka Szpitala-Pomnika prof. Maria Goncerzewicz wyliczając 67 prac naukowych wydrukowanych, w tym 50 badawczych w pismach polskich oraz 11 prac ogłoszonych za granicą.⁴³¹ Omawiając dorobek naukowy doc. Marii Chmielowej autorka oceny wymieniła badania nad otyłością, cukrzycą, przedwczesnym dojrzewaniem, zaakcentowała istotne wskazanie na odmienności metabolizmu małego dziecka szczególnie w zakresie przemian węglowodanowych. Wskazała na nowoczesne i oryginalne obserwacje odległych następstw zapaleń mózgu i opon mózgowo-rdzeniowych szczególnie w przebiegu ospy wietrznej, również na zastosowanie „aleksanu w zapobieganiu i łagodzeniu przebiegu ospy wietrznej u dzieci z białaczką limfoblastyczną”⁴³². Wymienia autorka oceny fakt wielokrotnie przyznawanych nagród rektora AM oraz nagrody Ministra Zdrowia za osiągnięcia naukowe (w 1977r.). W szczególnych latach 1981- 1984 w wyniku wolnych wyborów objęła prof. Maria Chmielowa stanowisko Prodziekana Wydziału Lekarskiego ds. studenckich, a w latach 1984-1987 została wybrana na stanowisko Prorektora ds. dydaktyki i wychowania AM w Poznaniu. Jak pisał prof. Marian Krawczyński we wspomnieniu z 1991r.: „Będąc aktywnym członkiem „Solidarności” staje się duchowym przywódcą opozycji w Uczelni”.⁴³³ A w innych wystąpieniach przywołuje się fakt: „podczas strajków studenckich w 1981 roku była jedynym członkiem Rady Wydziału, który stwierdził, iż „miejsce nauczyciela akademickiego jest przy studentach”.⁴³⁴ Angażując się w życie polityczne, zostając członkiem Komitetu Obywatelskiego przy Lechu Wałęsie nie unikała refleksji... „obca Jej była zaciętość działacza”.⁴³⁵ W 1991 roku pisała : „Całe moje życie upływało w cieniu wspomnień-myśli i marzeń o niepodległej Polsce”.⁴³⁶ Mąż profesora Marii Chmielowej – dr Józef Chmiel, absolwent medycyny a następnie chemii został również profesorem Akademii Medycznej w Poznaniu i kierownikiem Zakładu Biochemii na Wydziale Farmacji. Wychowywali Państwo Chmielowie troje dzieci: Marię- profesora LO w Poznaniu, polonistkę, Krzysztofa- naukowca w Politechnice Poznańskiej i Magdalenę- profesora pediatrii w Klinice Chorób Zakaźnych i Neurologii Dziecięcej UMP.⁴³⁷ Niemal dokładnie w 15 rocznicę śmierci prof. Marii Chmielowej odbyło się pod patronatem Rektora prof. Grzegorza Bręborowicza w Poznaniu Sympozjum Naukowe poświęcone pamięci Pani Profesor. W sesji wspomnieniowej sylwetkę ŚP.

⁴³¹ M.Krawczyński, *Prof.dr hab. Maria Chmielowa...* Łącznie dorobek naukowy prof.M. Chmielowej wyniósł ponad 100 prac,s.69

⁴³² Cytat z Autoreferatu doc.M. Chmielowej z 21.3.1979r., w dokumentach osobowych Dziekanatu I WL UMP

⁴³³ M.Krawczyński,op.cit.s.69

⁴³⁴ *Życie dobrocią pisane*, Koma, Niezależne pismo studentów Akademii Medycznej w Poznaniu, Rok IV, nr 34, kwiecień' 91

⁴³⁵ *Życie dobrocią pisane*, Tamże.

⁴³⁶ M.Krawczyński, op.cit.,s.71

⁴³⁷ M.Krawczyński, *Maria Chmiel(1929-1991)*, opracowanie dostępne w Bibliotece SK 5 w Poznaniu, s.2

Prof. Marii Chmielowej przedstawiali: dr hab. Anita Magowska, prof. Wojciech Służewski, prof. Jacek Wysocki, prof. Krystyna Boczoń, dr hab. Aldona Kasprzak.⁴³⁸

Doktor habilitowany medycyny A N N A J O A N N A G O L E N I O W A (21.8.1921- 15.12.2005) córka Wincentego i Anastazji z Kozłowskich urodziła się w Miechowie, gdzie mieszkała do końca okupacji niemieckiej i gdzie uzyskała w 1945r. świadectwo dojrzałości. Dyplom lekarza otrzymała w 1949r. po studiach na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Poznańskiego, natomiast w 1960r. obroniła pracę doktorską pt. *Badania nad występowaniem drożdżowca Candida albicans u niemowląt*, której promotorem był prof. Teodor Rafiński.⁴³⁹ Po dyplomie podjęła pracę w Oddziale Noworodków I Kliniki Ginekologiczno-Położniczej w Poznaniu. Od 1954r. rozpoczęła pracę w Klinice Chorób Dziecięcych awansując do stanowiska adiunkta... „ordynatora oddziału oraz kierownika pracowni kardiometrycznej”.⁴⁴⁰ W 1956r. uzyskała II st. specjalizacji z pediatrii, natomiast w 1975r. II st. w zakresie kardiologii.⁴⁴¹ „Na podstawie oceny ogólnego dorobku naukowego i przedłożonej rozprawy habilitacyjnej pod tytułem *Badania kardiometryczne ze szczególnym uwzględnieniem flebografii w dychawicy oskrzelowej u dzieci* uzyskała w 1968r. habilitację zatwierdzoną 16.12.1969r.⁴⁴² Zachowały się... „opinie dotyczące pracy habilitacyjnej i dorobku naukowego dr med. Anny Goleniowej” wystawione przez opiekuna i recenzentów, z których prof. Teodor Rafiński /jako opiekun przewodu / podnosił wartość praktyczną pracy we wczesnym wykrywaniu nadciśnienia płucnego u dzieci astmatycznych polegającą... „na wprowadzeniu do badań kardiometrycznych u dzieci unowocześnionej metody badań flebograficznych za pomocą fotoelektrycznego przetwornika, pozwalającej otrzymywać krzywe flebograficzne bez stosowania ucisku zewnętrznego na żyłę szyjną, jak to stosowano dotychczas”. W dorobku naukowym dr Anny Goleniowej przytacza prof. Teodor Rafiński prace z zakresu kardiologii dziecięcej: *O trudnościach w rozpoznawaniu częstoskurczu nadkomorowego u noworodków, sugerujących wadę wrodzoną serca* („Paroxysmale Tachycardie beim Neugeborenen”, z Teodorem Rafińskim, w Monatschrift f. Kinderheilkunde 1966,114, s.482); *O złamaniach chromosomalnych w zespole wad serca skojarzonym z innymi wadami* (Chromosomalbrüche in zwei Fällen angeborener multiplet Missbildungen”, z Teodorem Rafińskim i in., w Monatschrift f. Kinderheilkunde 1968,116, 14; *O skuteczności operacyjnego leczenia*

⁴³⁸ Program Symposium... zorganizowanego 20. 4. 2006 pod patronatem Stowarzyszenia Absolwentów Akademii Medycznej im. K. Marcinkowskiego w Poznaniu oraz Oddziału Poznańskiego PTP, symposium, Poznań 2006.

⁴³⁹ Życiorys podpisany własnoręcznie przez dr Annę Goleniową z dnia 15.5.1968r., dokumenty osobowe w Dziekanacie I WL UMP oraz Bazy GBL UMP

⁴⁴⁰ Życiorys... op.cit.

⁴⁴¹ Źródło: Z.M. Lewandowska, *Powstanie i rozwój Wydziału Pielęgniarskiego Akademii Medycznej w Poznaniu 1975-1987*, praca magisterska pod kierunkiem prof. R.K.Meissnera, Zakład Historii Nauk Medycznych, Poznań 1988,s.29.

⁴⁴² Prof.T.Rafiński: pismo do rektora prof. W. Michałkiewicza drogą służbową, z dnia 4.3.1970r. w sprawie powołania dr hab. A. Goleniowej na stanowisko docenta etatowego pediatrii w I Klinice Chorób Dzieci w Poznaniu oraz źródło: Bazy GBL UMP

nadciśnienia w przypadkach nerki marskiej u dzieci (die Entfernung der einseitigen Schrumpfniere als Behandlung der Hypertonie von Kindern”, źródło jw.); praca *O rozpoznawaniu u niemowląt „zespołu żyły głównej górnej”* (z T.Rafińskim, *Pediatrics Polska* 1957, nr 7, 803; i dalsze prace: *Przyczynek do leczenia gronkowcowego zapalenia osierdza*” (z Józefą Rafińską, *Ped.Polska* 1967, 42, 989), gdzie wskazano na korzyści w podawaniu antybiotyku do worka osierdziowego po opróżnieniu go z wysięku zapalnego dla zapobiegania zaciskającego zapalenia osierdza; *Przyczynek do leczenia zakażeń gronkowcowych* (z A. Kozanecką, *PTL* 1965, 20, 282), w której przedstawiono korzyści lecznicze wymiennego przetaczania krwi w uogólnionych zakażeniach gronkowcowych. Przytacza też prof. T.Rafiński prace z zakresu neonatologii : *Analiza zgonów noworodków z chorobą hemolityczną*, *PTL* 1965, 20, 1621) oraz: *Pęknięcie śledziony jako powikłanie choroby hemolitycznej noworodka* (z U. Radwańską, *PTL* 1965, 20, 1654); o właściwościach antybiotycznych fitoncydów: *Lotne substancje antybiotyczne roślin w leczeniu ran zakażonych* (*PTL* 1958, 13, nr 47). Z kolei wymienia prof. Teodor Rafiński prace: *Przypadek wyleczenia ostrej posocznicy meningokokowej z zespołem Waterhouse’a- Friderichsena* (z Urszulą Radwańską, *PTL* 1956, 11, nr 13); *Przypadek ostrej niewydolności nerek z azocią w przebiegu zapalenia wyrostka sutkowatego* (z E. Nawrockim, *Ped. Polska* 1957, nr 12, 1356). Z prac dydaktycznych przywołuje profesor 2 wydania podręcznika *Technika najczęstszych zabiegów u dzieci* „ (z St. Nowakiem, w 1962 i 1967r.) oraz 6 rozdziałów w *Zarysie pediatrii* (wyd. pod red. T.Rafińskiego w 1963 i 1966r.).⁴⁴³ W konkluzji popierającej wniosek o nadanie stopnia naukowego docenta prof. Teodor Rafiński napisał: „Jako człowiek jest osobą skromną, zdyscyplinowaną, umiejącą współpracować z otoczeniem”.⁴⁴⁴ W konkluzji opinii prof. Kazimierza Wysockiego dotyczącej tej samej procedury czytamy: „Całość dorobku naukowego dr Anny Goleniowej ujawnia jej dojrzałość naukową. Uzyskane wyniki i poczynione spostrzeżenia stanowią duży wkład do wiedzy teoretycznej i praktycznej w dziedzinie nauk medycznych”.⁴⁴⁵ Z kolei w swojej opinii doc. Antoni Chrościcki podnosi wartość diagnostyczną metody flebograficznej w ukazaniu tzw. „stazy żyłnej” w krążeniu płucnym w przebiegu dychawicy oskrzelowej u dzieci będącej wynikiem uszkodzenia tkanki płucnej (a co za tym rozwojem tzw. „serca płucnego”). Wskazuje na zaangażowanie dydaktyczno- wychowawcze dr A. Goleni , szczególnie wyrażane „nadzorem nad zajęciami praktycznymi i praktykami wakacyjnymi studentów”, nagradzane kilkakrotnie przez rektora AM.⁴⁴⁶ W podobnym duchu wypowiedział się też prof. Olech Szczepki: „ Cały ten dorobek jest poważny zarówno ilościowo jak jakościowo, ukazując nam dr Annę Golenia jako dojrzałego pracownika nauki

⁴⁴³ T. Rafiński, Opinia dot. pracy habilitacyjnej i dorobku naukowego dr med. Anny Goleniowej, dokument bez daty, dokumenty osobowe dr hab. A. Goleniowej w Dziekanacie I WL UMP, s.1-6

⁴⁴⁴ Także wypowiedzi: dr T.Hofman-s.239; M. Kosicka-s.249; dr E. Bernakowska-Zabel-s.224.

⁴⁴⁵ K.Wysocki, *Ocena pracy habilitacyjnej i całokształtu dorobku naukowego dr med. Anny Goleni, adiunkta I Kliniki Chorób Dzieci Akademii Medycznej w Poznaniu*, dokumenty osobowe dr A. Goleni w Dziekanacie I WL UMP

⁴⁴⁶ A. Chrościcki, *Ocena pracy habilitacyjnej i dorobku naukowego Dr med. Anny Golenia*, Dokumenty osobowe w Dziekanacie I WL UMP

umiejącego stawiać i rozwiązywać różnorodne problemy kliniczne. Uwzględniając zaś metody pracy, którymi autorka się posługuje, możnaby ją określić jako nowoczesnego klinicystę, który doceniając znaczenie badań pomocniczych, nie zapomina o spostrzeganiu klinicznym”.⁴⁴⁷ Rada Wydziału Lekarskiego AM w Poznaniu w dniu 13 maja 1970 r. w wyniku tajnego głosowania zdecydowaną przewagą głosów „wypowiedziała się za powołaniem dr med. Anny Goleniowej na etat / docenta/ w I Katedrze i Klinice Pediatrycznej Instytutu Pediatrii Akademii Medycznej w Poznaniu”.⁴⁴⁸,⁴⁴⁹ Dr Anna Goleniowa w roku 1975 objęła funkcję prodziekana Wydziału Pielęgniarstwa AM, a rok później specjalisty wojewódzkiego w Kaliskiem w pediatrii i med. szkolnej.⁴⁵⁰ W roku 1980 przeszła na emeryturę, pozostając aktywnym członkiem Polskiego Towarzystwa Pediatrycznego i PT Kardiologicznego. Z mężem dr n. rolniczych Antonim Golenią, profesorem w Instytucie Ochrony Roślin w Poznaniu, wychowała 2 synów. Dr habilitowana Anna Goleniowa zmarła 15 grudnia 2005r. w wieku 84 lat.

Docent dr habilitowany medycyny K A R O L W I K T O R B I T T N E R (11.7.1934- 6.3.1985) urodził się w Poznaniu w rodzinie lekarza Szpitala Wojskowego zamordowanego w Katyniu w 1940r. Gimnazjum i liceum Księży Palotynów w Wadowicach ukończył egzaminem dojrzałości w 1951 roku. Podjął studia filozoficzno-teologiczne w Seminarium Duchownym w Ożarowie pod Warszawą, które przerwał w 1956r. podejmując pracę korektora w Wydawnictwie „Pallotinum” w Poznaniu. W 1957r. zmuszony był ponownie zdawać egzamin maturalny, bowiem władze nie uznały poprzedniego zdanego w liceum zakonnym. Studia na Wydziale Lekarskim AM w Poznaniu odbył w latach 1958-1964 uzyskując dyplom lekarza, po stażu podyplomowym w Szpitalu Miejskim im. Franciszka Raszei w 1965r. podjął pracę asystenta w II Klinice Chorób Dzieci. Pod kierunkiem prof. Olecha Szczepkiego zdobył kolejne stopnie specjalizacji z pediatrii (I w 1968 i II w 1971r.) oraz, na podstawie pracy *Wpływ stanu nawodnienia i wielkości diurezy na nerkową regulację równowagi kwasowo-zasadowej u dzieci* uzyskał stopień doktora medycyny.⁴⁵¹ Od 1972r. adiunkt Kliniki na podstawie pracy: *Badania nad nerkową gospodarką wapniem i fosforanami u dzieci z kamicą nerkową* habilitował się w zakresie pediatrii. Po uzyskaniu w 1982 roku stanowiska docenta

⁴⁴⁷ O. Szczepski, *Ocena działalności naukowo-dydaktycznej ze szczególnym uwzględnieniem pracy habilitacyjnej dr med. Anny Kozłowskiej- Goleniowej*, 10. Sierpnia 1968, Dokumenty osobowe dr A. Goleniowej w Dziekanacie I WL UMP

⁴⁴⁸ Wyciąg z protokołu posiedzenia Rady Wydziału Lekarskiego Akademii Medycznej w Poznaniu- z dnia 13 maja 1970 roku, podpisany przez Dziekana WL prof. Przemysława Gabryela, dokumenty osobowe dr A. Goleniowej w Dziekanacie I WL UMP.

⁴⁴⁹ W dokumentach osobowych dr hab. med. A. Goleniowej znajduje się pismo Ministerstwa Zdrowia i Op. Społ. z dnia 30.7.1971r. (NK-500-C-80/70) o nie uwzględnieniu wniosku Senatu AM w Poznaniu z 27. 5.1970r. o powołaniu dr hab. Anny Goleniowej na stanowisko docenta w Instytucie Pediatrii AM w Poznaniu.

⁴⁵⁰ Z.M.Lewandowska, op. cit. s.30

⁴⁵¹ M.Krawczyński, *Karol Bittner (1934-1985)*, *Pediatria Praktyczna* 2004, Tom 12, Zeszyt 1, s.22-23

objął kierownictwo Pracowni Dializ w Instytucie Pediatrii.⁴⁵² Od 1981r. sprawował funkcję prodziekana Wydziału Pielęgniarskiego AM, a w latach 1983-1985 był specjalistą w zakresie pediatrii dla woj. poznańskiego.⁴⁵³ Był człowiekiem „niespożytej energii, wielkiej pracowitości, systematyczności”.^{454, 455} Docent Karol Bittner opublikował około 100 prac naukowych, głównie z zakresu nefrologii-zaburzeń gospodarki kwasowo-zasadowej oraz wapniowo-fosforanowej, publikował prace nt. krzywicy i zagrożeń stosowania tzw. „uderzeniowych” dawek wit. D3, na temat wpływu wysiłku fizycznego w ramach zajęć sportowych dzieci i młodzieży na regulację ich homeostazy. Wśród publikacji znajdują się rozdziały w kolejnym wydaniu *Zarysu Pediatrii* pod red. Mieczysława Walczaka oraz *Podstawy pediatrii dla studentów Wydziału Pielęgniarskiego* (1984r.)⁴⁵⁶ Nieprzeciętnie angażował się w pracę dydaktyczną ze studentami również jako opiekun Koła Naukowego STN przy Instytucie Pediatrii. Wielokrotnie nagradzany przez rektora AM i dwukrotnie przez Ministra Zdrowia.⁴⁵⁷ Angażował się społecznie: w okresie studiów w ZSP, następnie w PZPR do funkcji sekretarza POP przy PSK-5.⁴⁵⁸ Docent Karol Bittner zmarł nagle podczas badania chorego dziecka 6.3.1985r.⁴⁵⁹

Profesor zw. dr habilitowany med. MIECZYŚLAW TADEUSZ W A L C Z A K (15.9.1925- 29.3.2005) urodził się w Grodzisku Wielkopolskim w rodzinie robotnika kolejowego Józefa i Agnieszki z domu Górnej. Wojna przerwała mu naukę w Gimnazjum w Kościanie. W 1942r. wywieziony został jako 17 chłopak do pracy w Niemczech w Delmenhorst k/Bremy i we Flensburgu.⁴⁶⁰ Po powrocie , ukończeniu gimnazjum i odbyciu kursu wstępnego na UP, podjął studia na Wydziale Lekarskim w latach 1948- 1953. Od 1949r. w charakterze wolontariusza pracował w Zakładzie Histologii Prawidłowej i Embriologii u prof. Tadeusza Kurkiewicza, gdzie w 1950r. został asystentem, a już po studiach w 1961r. adiunktem. Na podstawie pracy *O histochemii i histofizjologii kory nadnercza morskiej świnki w przebiegu doświadczalnego gnilca z równoczesnym podawaniem ACTH* obronił doktorat promowany przez prof. Tadeusza Kurkiewicza. Od 1957r. pracował w ramach stypendium Woj. Wydz. Zdrowia w Wojew. Szpit. Dziecięcym a po roku w II Klinice Chorób Dzieci. Od kwietnia 1963r. przeszedł na stanowisko adiunkta do II Kliniki Chorób Dzieci AM w Poznaniu(„przeniesiony służbowo” przez Rektora prof.Olecha

⁴⁵² *Kto jest kim w polskiej medycynie-* Informator Biograficzny, Wyd. Interpress, Warszawa 1987, s.62

⁴⁵³ *Kto jest kim*, Tamże,s.62

⁴⁵⁴ M.Krawczyński, Karol Bittner, Tamże,s.22

⁴⁵⁵ Autor tej pracy wspomina dr K. Bittnera z pracy w Pogotowiu Ratunkowym w Poznaniu, kiedy pełniąc w okresie studiów medycznych funkcję młodszego dyspozytora wielokrotnie wręczał dr K. Bittnerowi spory plik wezwań na wizyty domowe do dzieci, które już „czekały” na doktora...

⁴⁵⁶ *Kto jest kim*, Tamże,s.62

⁴⁵⁷ *Kto jest kim*, Tamże,s.62

⁴⁵⁸ M.Krawczyński, Instytut Pediatrii (1969-2004), opracowanie autorskie z 24.4.2007, dostępne w Bibliotece SK-5 w Poznaniu/ za zgodą autora/

⁴⁵⁹ *Kto jest kim w polskiej medycynie-* Informator Biograficzny,PA Interpress,Warszawa 1986, s.20

⁴⁶⁰ M. Walczak, Życiorys w maszynopisie w zasobach dokumentów osobowych Dziekanatu I WL UMP

Szczepkiego)⁴⁶¹ W tym samym roku uzyskał II stopień specjalizacji z pediatrii.⁴⁶² Zaintersowanie i szereg publikacji w zakresie endokrynologii zaowocowały rozprawą: *Nieprawidłowości płciowe u dzieci*, na podstawie której przeprowadził w 1966r., pod opieką prof. Olecha Szczepkiego przewod habilitacyjny.⁴⁶³ W kwietniu 1967r. Ministerstwo Zdrowia zatwierdziło uchwałę Rady WL AM w Poznaniu o nadaniu dr Mieczysław Walczakowi stopnia naukowego docenta med. w zakresie pediatrii.⁴⁶⁴ W roku 1967 został z-cą dyrektora ds. leczenia Woj. Szp. Dziecięcego w Poznaniu, a w latach 1970-1972 jego dyrektorem.⁴⁶⁵ Już w strukturze Instytutu Pediatrii powierzono doc. Mieczysławowi Walczakowi w 1970r. kierownictwo Samodzielnej Pracowni Endokrynologicznej.⁴⁶⁶ Pracownia ta została przekształcona w 1976 roku w Zakład Endokrynologii Pediatricznej z zapleczem łóżek w II Klinice Chorób Dzieci. W 1975r. otrzymał doc. Mieczysław Walczak nominację na stanowisko profesora nadzwyczajnego.^{467,468} W 1978r. objął stanowisko z-cy dyrektora IP ds. dydaktyczno-naukowych. Po śmierci prof. Olecha Szczepkiego w 1980r. powierzono prof. M. Walczakowi obowiązki dyrektora Instytutu Pediatrii (1.8.1980-30.9.1982). W roku 1982 po ukończeniu nowego pawilonu łóżkowego IP utworzono na bazie Zakładu Endokrynologii III Klinikę Chorób Dzieci przemianowaną w 1995r. na Klinikę Endokrynologii i Diabetologii Wieku Rozwojowego, których kierownikiem był prof. Mieczysław Walczak. Od 1972r. przez wiele lat pełnił funkcję konsultanta pediatrii Zachodniej

⁴⁶¹ M. Walczak, Życiorys w maszynopisie pisany po przejściu prof. M. Walczaka z dniem 1.10.1995r. na emeryturę, dokumenty osobowe w Dziekanacie I WL UMP

⁴⁶² M. Walczak, Życiorys... tamże

⁴⁶³ Wśród recenzji rozprawy znajdują się opinie profesorów: Kazimierza Miętkiewskiego wysoko oceniającego warsztat i „walory społeczno-lekarskie habilitanta”, T. Rafiński zwrócił uwagę, że: „wbrew powszechnie przyjętemu pogładowi autor uważa, że niektóre przypadki wnetrostwa rzekomego wymagają leczenia hormonalnego, a zbłąkane jądro należy operować”, Kazimierz Ereciński /z Gdańska/ zwrócił uwagę na pracę dotyczącą zespołu nadnerczowo-płciowego, który... „przebiegał z napadowym wzrostem ciepłoty ciała. Jest to czwarta publikacja w świecie z tej dziedziny” i dalej: „Autor wykazał, że u dzieci powyżej 9 roku życia kanaliki kręte ulegają zwłóknieniu w niezstąpionych jądrach, a nabłonek nasienny rozpada się, (...) autor radzi stosowanie (w tzw. „ruchomym jądrze”) małych dawek gonadotropin i metyltestosteronu”, dokumenty osobowe w Dziekanacie I WL UMP

⁴⁶⁴ Odpis pisma Ministra Z i Op. Społ. z 1.4.1967r. /NN-572-H-1/67/ skierowanego do rektora AM w Poznaniu, w podpisie w/z Ministra W. Titkow, podsekretarz stanu, z kolei pismem z 27.10.1967r./ NN-500-C-67/67/ kierowanym do doc. M. Walczaka minister zdrowia J. Sztachelski mianował go docentem etatowym przy II Katedrze Pediatrii AM w Poznaniu, w dokumentach osobowych Dziekanatu I WL UMP

⁴⁶⁵ Życiorys i charakterystyka działalności prof. dr hab. Mieczysława Walczaka, dokument bez daty z pieczęcią i podpisem prof. M. Walczaka, w dokumentach osobowych w Dziekanacie I WL UMP

⁴⁶⁶ Zachowało się pismo Rektora prof. W. Michałkiewicza z dnia 29.7.1970r. powołujące doc. M. Walczaka na stanowisko kierownika SPE w IP AM w Poznaniu na okres 1970- 1975

⁴⁶⁷ Odpis pisma M.Z.iOp. Społ. z 1.12.1975r. kierowanego do prof. dr hab. M. Walczaka o powołaniu go z dniem 1 grudnia 1975r. na stanowisko profesora nadzwyczajnego w AM w Poznaniu, dokumenty osobowe Dziekanatu I WL UMP

⁴⁶⁸ W procedurze opiniowania kandydata wypowiedzieli się profesorowie: Tadeusz Pawlikowski /z Łodzi/ zwrócił uwagę na badania nad neurosekrecją w podwzgórze, jego przedniej części w stanach patologii /gnilec/, pod wpływem leku /ACTH/, związków chemicznych /fluorek sodu/, w stanach drgawkowych, Olech Szczepki również wyraził uznanie dla 15 prac z zakresu neurosekrecji, konkludując: „doc. dr Mieczysław Walczak jest doświadczonym pediatrą i endokrynologiem, posiadającym poważny dorobek naukowy, stawiający go w rzędzie przodujących u nas w kraju”.

Dyrekcji Okręgowej PKP oraz specjalisty dla województwa leszczyńskiego w pediatrii i medycynie szkolnej (1975-1980), a następnie specjalisty regionalnego w tych dziedzinach(1981-1982)⁴⁶⁹ Od 1979r. odpowiadał za realizację umowy AM z PP Uzdrowisko Kołobrzeg. Od 1981r. uczestniczył w krajowym nadzorze nad lecnictwem sanatoryjnym dziecięco-młodzieżowym, a od 1983r. w krajowym nadzorze w diabetologii⁴⁷⁰, w którym zainicjował stworzenie w Wielkopolsce pierwszego w kraju rejestru dzieci chorych na cukrzycę insulinozależną. Z inicjatywy profesora przekształcono Sanatorium w Osiecznej k/Leszna w Ośrodek Leczniczo-Rehabilitacyjny dla Dzieci i Młodzieży z Cukrzycą.⁴⁷¹ 31 Marca 1988r. decyzją ówczesnej Rady Państwa otrzymał dr M. Walczak tytuł profesora zwyczajnego medycyny z zakresie pediatrii.⁴⁷² Dorobek publikacji naukowych prof. Mieczysław Walczaka wyniósł ponad 300 pozycji, które grupują się w kilka zbiorów tematycznych: *fizjopatologia kory nadnercza* (m.in. temat pracy doktorskiej), *układ neurosekrecyjny w powiązaniu z zaburzeniami wodno-elektrolitowymi, nieprawidłowości płciowe u dzieci* (m.in. temat rozprawy habilitacyjnej), *hormonalna kontrola termogenezy i termoregulacji, diabetologia pediatryczna* z udziałem w opracowaniach medyczno-technicznych biostatorów („sztuczna trzustka”) oraz próby leczenia angiopatii cukrzycowej preparatem grasicy (TFX), *pediatria społeczna-zagadnienia organizacyjne związane z wdrażaniem nowych metod postępowania* np. w poradnictwie endokrynologicznym i cukrzycowym.⁴⁷³ Prof. Mieczysław Walczak uczestniczył w pracach Komitetu Rozwoju Człowieka PAN, Komisji Endokrynologii Rozwojowej, Komisji Wad Rozwojowych, przewodniczył Sekcji Patofizjologii Klinicznej Oddziału PAN w Poznaniu.⁴⁷⁴ Profesor brał czynny udział w szeregu konferencji naukowych zagranicznych, głównie niemieckojęzycznych. Prof. Mieczysław Walczak był inicjatorem cyklu ogólnopolskich konferencji naukowych organizowanych przez Instytut Pediatrii od 1968r. pod wspólnym tytułem: *Okres dojrzewania*, 4 konferencji nt. andrologii oraz cyklu: *Termoregulacja wieku dziecięcego*. Wśród publikacji podręcznikowych należy wymienić redakcję i autorstwo rozdziałów w wydaniach od III do V *Zarysu pediatrii*.⁴⁷⁵ Wypromował prof. Mieczysław Walczak 17 doktoratów i opiekował się 4 habilitacjami, wykształcił 25

⁴⁶⁹ Eugeniusz Korman, Marek Niedziela, *Wspomnienie*, Endokrynologia Pediatryczna, Vol. 4/2005 Nr 2(11), s.71-72 oraz *Życiorys i charakterystyka...op.cit.*

⁴⁷⁰ *Życiorys i charakterystyka...Tamże*

⁴⁷¹ E.Korman.M.Niedziela,Tamże, s.72

⁴⁷² Pismo nominacyjne z podpisem przewodniczącego Rady Państwa gen. Wojciecha Jaruzelskiego, w zasobach dokumentacji Kliniki Diabetologii i Otyłości Wieku Rozwojowego UMP, /dzięki uprzejmości p. Ireny Monczakowskiej/.

⁴⁷³ *Życiorys i charakterystyka...Tamże*

⁴⁷⁴ M. Walczak, *Działalność zawodowo-organizacyjna, naukowa, dydaktyczno-wychowawcza i społeczno-polityczna* prof.dr hab. M. Walczaka,dokument bez daty, /po 1983r./, dokumenty osobowe Dziekanatu I WL UMP

⁴⁷⁵ Profesor Alicja Blaim /Warszawa/ przytacza osiągnięcia prof.M.Walczaka w opinii z 9.11.1984r., w procedurze nadania tytułu prof. zwyczajnego, wśród nich : „W zespołowej pracy pt.: „Long-term Results of Undescended Testicle Operative Treatment” /Prog. In Ped.Surg.,1977, 10, s. 297-304/ przedstawiono ocenę odległych wyników orchidopeksji- po 10-20 latach od zabiegu, wykonywanego

specjalistów w pediatrii i 4 w endokrynologii. 15 Stycznia 1985r. Senat AM wystąpił z wnioskiem o nadanie prof. Mieczysławowi Walczakowi tytułu profesora zwyczajnego.⁴⁷⁶ Wśród towarzystw naukowych, których był aktywnym członkiem, szczególną wagę przywiązywał do Polskiego Towarzystwa Pediatrycznego reaktywowanego po okupacji w Poznaniu już w styczniu 1946r. z „przedwojennym” przewodniczącym- prof. Karolem Jonscherem. Następnymi liderami Oddziału PTP po 1949r. byli: dr Marian Szenic, prof. Teodor Rafiński, doc. Tadeusz Skalmowski. Poznańskie środowisko PTP było organizatorem XII Ogólnopolskiego Zjazdu Pediatrów w 1960r., następnie w 1968r. wspólnie z Kaliskim Tow. Lekarskim konferencji pediatrycznej w Kaliszu. Organizowany od 1968r. z inicjatywy doc. Mieczysława Walczaka wieloletni cykl konferencji *Okres dojrzewania* wprowadził problematykę dzieci w przedziale wieku 15-18 lat, zanedbywaną dotychczas. Podobnie w Poznaniu obradował w 1979r. XIX Ogólnopolski Zjazd Pediatrów, w którego tematyce dominowały obok zagadnień neonatologicznych i gastroenterologicznych zagadnienia okresu dojrzewania. W tym też roku przewodniczącym Oddziału PTP został prof. Mieczysław Walczak, który od 1983r. objął dodatkowo prowadzenie Sekcji Diabetologicznej.⁴⁷⁷ Profesor był aktywnym członkiem ZMP, a następnie PZPR. Wśród wielu odznaczeń i nagród resortowych i wojewódzkich był również kawalerem Krzyża Zasługi oraz kawalerem, a następnie komandorem Orderu Odrodzenia Polski.⁴⁷⁸ Syn profesora, również Mieczysław Walczak absolwent poznańskiej Akademii Medycznej jest obecnie profesorem pediatrii w Pomorskiej Akademii Medycznej w Szczecinie.

Profesor doktor habilitowany medycyny JERZY AHMED ALKIEWICZ (3.5.1938- 15.7.2005) urodził się w znanej z tradycji wielkopolskiej rodzinie lekarskiej m.in. związanej z Osieczną k/Leszna, ojcem był prof. Jan Alkiewicz światowej sławy mykolog i dermatolog związany po wojnie z UP i Akademią Medyczną w Poznaniu. Matka Barbara z d. Kolszewska prowadziła dom. Rodzina spędziła okupację w Warszawie, gdzie dr Jan Alkiewicz kierował Pracownią Mykologii w Państwowym Zakładzie Higieny, następnie w Łowiczu i Mogilnie.⁴⁷⁹ Po powrocie do Poznania ukończył egzaminem maturalnym w 1956r. III Liceum Ogólnokształcące, a po studiach medycznych otrzymał w 1963r. dyplom lekarza AM i rozpoczął pracę początkowo w charakterze wolontariusz w Klinice Chorób Dzieci w Poznaniu. W 1972r. obronił pracę doktorską pt.: *Badania nad morfologią, topografią i częstością występowania drożdżaków Candida albicans w migdałkach podniebiennych i gardłowych u dzieci* /promotorem był prof. Teodor Rafiński/. Z

przed i po 8 roku życia.(...) Jest to unikalna, wszechstronna ocena andrologiczna mężczyzn i odległych wyników orchidopeksji...”,dokumenty osobowe Dziekanatu I WL UMP

⁴⁷⁶ Wyciąg z protokołu z posiedzenia Senatu AM im. K. Marcinkowskiego odbytego 15 stycznia 1985r. podpisany przez Rektora prof.Jerzego Wójtowicza, dokumenty osobowe Dziekanatu I WL UMP

⁴⁷⁷ M.Walczak, *Dzieje Naukowych Towarzystw Medycznych w Poznaniu w Latach 1832-1983*, Studia i Materiały, AM im. K. Marcinkowskiego w Poznaniu, Poznań 1985, s.238-246

⁴⁷⁸ E.Korman, M.Niedziela, tamże, s.72

⁴⁷⁹ Bogdan Kędzia, *In Memory, Wspomnienie o prof.dr hab. Jerzym Alkiewiczu*, Herba Polonica 2005, Vol. 51 No ¾, s. 106

kolei w 1990 r. na podstawie rozprawy: *Inhalacyjna postać koncentratu z Allium sativum w eliminacji Candida albicans u dzieci z chorobami układu oddechowego* uzyskał habilitację.^{480,481} W 1993r. otrzymał powołanie na stanowisko profesora AM, w 1997 na stanowisko prof. nadzwyczajnego.⁴⁸² W 1995r. objął kierownictwo nowo utworzonej Kliniki Pulmonologii i Alergologii Dziecięcej Instytutu Pediatrii w Poznaniu nadal kierując /od 1978r./ Pracownią Aerozoloterapii i Badań Czynnościowych Płuc. W 1998r. otrzymał tytuł profesora zwyczajnego.^{483,484} Z kolei w 2003r. po likwidacji struktury IP objął kierownictwo III Katedry Pediatrii oraz , po zmianie nazwy, nadal kierował Kliniką Pulmonologii, Alergologii Dziecięcej i Immunologii Klinicznej AM w Poznaniu.⁴⁸⁵ W latach 1974- 1987 prof. Jerzy A. Alkiewicz pełnił również funkcję dyrektora PSK Nr 5 w Poznaniu /siedziba IP/.⁴⁸⁶ W latach 1993-1999, przez 2 kadencje był prodziekanem I Wydziału Lekarskiego AM, a od 2000r. działał w

⁴⁸⁰ Anna Breborowicz, *Wspomnienie, Prof. zw. dr hab. Jerzy Alkiewicz*, *Alergia Astma Immunologia* 2005, 10(3), s.167

⁴⁸¹ W dokumentach osobowych Dziekanatu I WL UMP znajduje się opinia popierająca przystąpienie do habilitacji dr J.A.Alkiewicza podpisana przez doc. Irenę Twarowską kierownika Kliniki Neonatologii IGP podnosząca doskonałą współpracę jako konsultantem wojewódzkim w problematyce neonatologicznej zarówno organizacyjnej jak i w leczeniu inhalacyjnym chorych noworodków, również preparatami roślinnymi. W tym zbiorze dokumentów znajduje się Opinia w tej samej sprawie autorstwa prof. U. Radwańskiej z 7.12.1989r., w której: „stosowanie Allium sativum w aerozolu jest nie tylko bezpieczne, ale ma również pozytywne działanie w stosunku do monowarstwy dwupalmitynianu lecytyny- modelu dla badań nad surfaktantem płucnym”. Autorka Opinii zwraca uwagę, że kandydat współpracuje „ z Instytutem Fizykochemii Powierzchni PAN w Krakowie, a problemy aerozoli rozwiązuje we współpracy z Instytutem Inżynierii Chemicznej Politechniki Warszawskiej” i dalej stwierdza w podsumowaniu; „ Jest niezwykle lojalnym, bardzo prawym człowiekiem, odznaczającym się dużą kulturą bycia. Jest życzliwym, lubianym w zespole kolegą.”

⁴⁸² W dokumentach osobowych Dziekanatu I WL UMP znajdują się niezwykle pozytywne opinie związane z procedurą nominacji autorstwa profesorów: Janusza Hałuszki z Zespołu Pediatricznego w Rabce Instytutu Gruźlicy i Chorób Płuc, Magdaleny Hanickiej /z Krakowa/, prof.Kowalewskiego oraz prof. Samochowca

⁴⁸³ W Recenzji działalności naukowo-badawczej, dydaktyczno- wychowawczej i orghanizacyjno- społecznej prof. AM dr hab. med. Jerzego Alkiewicza z dnia 17.2.1998r. w procedurze przyznania tytułu prof. zwyczajnego- prof. M.Krawczyński, Dyrektor Instytutu Pediatrii wymienia obok tematyki mykologicznej obecnej w pracach naukowych kandydata przede wszystkim aerozoloterapię, a w szczególności: „...opracowanie optymalnych parametrów fizyko-chemicznych i farmakologicznych leku inhalacyjnego, a także wpływu tych właściwości(...) na rozkład wielkości cząstek aerozoli generowanych metodą ultradźwiękową, (...) które mogłyby ograniczyć często nieracjonalne stosowanie antybiotyków w tych stanach chorobowych”. Stwierdza dalej, że „ Absolutną nowością w polskim piśmiennictwie są aerozole wibracyjne(...)(jako) metoda inhalacyjnego leczenia przewlekłego zapalenia zatok przynosowych u dzieci preparatami pochodzenia roślinnego”. Jako trzeci kierunek zainteresowań naukowych wymienia prof.M.Krawczyński „...rehabilitację układu oddechowego u dzieci(...) traktowana jako niezbędne uzupełnienie aerozoloterapii(...) leczenie uzdrowiskowe i (...) wpływ klimatu morskiego”, dokumenty osobowe Dziekanatu I WL UMP

⁴⁸⁴ W dokumentach osobowych Dziekanatu I WL UMP znajduje się dokument nadania przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej- Aleksandra Kwaśniewskiego z dnia 22 lipca 1998r. tytułu naukowego profesora nauk medycznych oraz nominacja z dniem 1. 8. 1998r. na stanowisko profesora zwyczajnego przez Rektora AM im. K. Marcinkowskiego prof. Janusza Gadzinowskiego dla prof.dr med. Jerzego A. Alkiewicza

⁴⁸⁵ B. Kędzia, *In Memory...* op.cit.,s.106

⁴⁸⁶ W okresie dyrekcji prof. J.A. Alkiewicza powstał w IP Oddział Intensywnej Opieki Medycznej, Stacja Dializ II Kliniki Chorób Dzieci, III Klinika Chorób Dzieci w nowo wybudowanym Pawilonie IP na 90 łóżek, źródło:opracowanie pt.: Działalność organizacyjna bez daty, podpisane przez prof. J.A.Alkiewicza po r. 1999, dokumenty osobowe w Dziekanacie I WL UMP

senackiej komisji finansów AM.⁴⁸⁷ W 1986r. został specjalistą pediatrii dla woj. poznańskiego. Obok pulmonologii i alergologii pediatrycznej szczególną pasją profesora była aerozoloterapia i związana z nią fitoterapia. Opracowywał receptury, wdrażał i weryfikował leki oparte na związkach pochodzenia roślinnego, ich działanie przeciwbakteryjne, przeciwgrzybicze, wpływ na surfaktant płucny.⁴⁸⁸ W 1984r. powstała monografia *Terapia lekami roślinnymi w zarysie* /z prof. J. Lutomskim/⁴⁸⁹ oraz *Leki roślinne w profilaktyce i terapii* 1993r./i. W roku 1995 prof. Jerzy A. Alkiewicz opublikował monografię: *Leczenie inhalacyjne i rehabilitacja układu oddechowego u dzieci i dorosłych*. Szerokie uznanie dla kierunku i osiągnięć profesora znalazło wyraz m.in. w powierzeniu mu przewodnictwa Polskiej Grupy Roboczej Międzynarodowego Towarzystwa „Aerozole w Medycynie”.⁴⁹⁰ Działał też w Radach Naukowych: Instytutu Gruźlicy i Chorób Płuc, Instytutu Roślin i Przetworów Zielarskich. Był redaktorem naczelnym kwartalnika *Postępy Aerozoloterapii*. Wielokrotnie organizował sympozja, warsztaty i konferencje edukacyjne o tematyce pulmonologicznej i alergologicznej popularyzujące leczenie preparatami wziewnymi. Profesor przez 30 lat był organizatorem obozów studenckich w Trzciance, Zaniemyślu i w Kołobrzegu.⁴⁹¹ Był profesorem autorem blisko 470 publikacji w tym 180 oryginalnych.⁴⁹² Wypromował 5 doktoratów /recenzował 15/, 1 habilitację /recenzował 4/, prowadził łącznie 34 specjalizacje lekarzy w zakresie pediatrii, pulmonologii i alergologii. Prof. Jerzy A. Alkiewicz został odznaczony wieloma medalami, a w tym: Złotym Krzyżem Zasługi, Krzyżem Kawalerskim OOP, Medalem Komisji Edukacji Narodowej, nagrodami Ministra Zdrowia, Rektora AM, Nagrodą II stopnia im. W. Biegańskiego za osiągnięcia dydaktyczne. Popularny i szanowany przez studentów otrzymał „Studenckie Odznaczenie za Wiedzę i Aktywność SOWA” oraz medal „Za zasługi dla Studenckiego Ruchu Naukowego”.⁴⁹³ Żona profesora-Krystyna jest. dr n. med. specjalistą dermatologii, ordynatorem oddziału w Poznaniu. W wypowiedzi dla „Kto jest Kim w Poznaniu” profesor stwierdził, że „najwyżej ceni prawdomówność, fachowość, a także obiektywizm”.⁴⁹⁴ Do 31. 5. 1989r. był szeregowym członkiem PZPR.⁴⁹⁵ Profesor dr hab. Jerzy Alkiewicz zmarł 15. 7 . 2005r.

Profesor zw. dr habilitowany med. J A N U S Z M A C I E J E W S K I (6.8.1932-26.1.2005) urodził się w Poznaniu w rodzinie urzędnika Mieczysława i Walerii z d. Zabłockiej. Rodzina spędziła okupację w Poznaniu. Ucząc się na tajnych

⁴⁸⁷ Who is Who w Polsce, Wyd. I, 2002, Hübners blaues Who is Who, s.31

⁴⁸⁸ A.Bręborowicz, *Wspomnienie...* op.cit, s.167

⁴⁸⁹ Jej wydanie niemieckie: Lutomski J., Alkiewicz J.A., Maiwald L., *Phytotherapie in der Praxis*, Hippokrates Verlag, Stuttgart, 1987

⁴⁹⁰ B.Kędzia, *In Memory*, tamże, s.108

⁴⁹¹ A.Bręborowicz, *Wspomnienie...* tamże, s.168

⁴⁹² B.Kędzia, tamże, s.106

⁴⁹³ A.Bręborowicz, tamże, s.168

⁴⁹⁴ Michał Piotrowski, *Kto Jest Kto w Poznaniu*, Wyd. ITAKA, Poznań 1997, s. 9

⁴⁹⁵ Kwestionariusz Osobowy z 1.3.1990r. osobiście podpisany przez prof. J.A. Alkiewicza, dokumenty osobowe w Dziekanacie I WL UMP

kompletach pracował jako goniec w banku.⁴⁹⁶ Po wojnie kontynuował naukę w Liceum Ogólnokształcącym w Elblągu, gdzie w 1951r. zdał maturę a następnie podjął studia na Wydziale Lekarskim AM w Poznaniu. Dyplom lekarza uzyskał w 1957r. i pracując w Poradni Dziecięcej w Poznaniu równocześnie został wolontariuszem w II Klinice Chorób Dzieci. Kolejno w latach 1964-1967 był lekarzem Poradni Endokrynologicznej, a następnie w latach 1968- 1979 w Poradni Nefrologicznej dla Dzieci /pierwszej zorganizowanej w Polsce /.⁴⁹⁷ W 1960r. został zatrudniony w II Klinice Chorób Dzieci na stanowisku asystenta. W 1964r. zdał egzamin specjalizacyjny z pediatrii. Broniąc w 1966r. pracy pt. *Badanie czynności nerek w otyłości u dzieci* promowanej przez prof.Olecha Szczepkiego uzyskał stopień doktora medycyny.⁴⁹⁸ Pracując nieprzerwanie w II Klinice w 1968r. został jej adiunktem, natomiast w 1973r. na podstawie rozprawy: *Badania zdolności rozcieńczania i zakwaszania moczu u dzieci we wczesnej fazie przewlekłego odmiedniczkowego zapalenia nerek*, habilitował się / opiekunem był prof. Olech Szczepski/.^{499,500} W roku 1975 uzyskał II stopień specjalizacji z nefrologii. W 1977r. był współorganizatorem z dr Karolem Bittnerem Stacji Dializ w Instytucie Pediatrii /drugiej w Polsce/.⁵⁰¹ W roku 1968 i 1977 przebywał na stażach w klinikach w Halle i Erfurcie.⁵⁰² Od 1980r., po śmierci prof. Olecha Szczepkiego objął kierownictwo II Kliniki Chorób Dzieci otrzymując w 1986r. tytuł i stanowisko profesora nadzwyczajnego.⁵⁰³ Profesorem zwyczajnym został mianowany w 1995r.⁵⁰⁴ W latach

⁴⁹⁶ Janusz Maciejewski, Życiorys z dnia 11.6.1973r., dokumenty osobowe Dziekanatu I WL UMP

⁴⁹⁷ Aldona Siwińska, *Wspomnienie-Prof.zw.dr.hab.med. Janusz Maciejewski*, *Pediatrics po Dyplomie* Vol 9 Nr 4, Warszawa, sierpień 2005, s.97

⁴⁹⁸ A. Siwińska, Tamże, s.96

⁴⁹⁹ Wyciąg z Protokołu posiedzenia Rady WL AM w dniu 20.6.1973r. przytacza fragmenty opinii nt. dr J.Maciejewskiego w toku przewodu habilitacyjnego- prof.O.Szczepski: „Od roku 1970 jest sekretarzem Oddziału PTP.(...) Autor 56 prac naukowych- prace głównie są z nefrologii dziecięcej.” Prof. T. Rafiński: „...znakomity, wyróżniający się nefrolog dziecięcy. Inteligentny, o nadzwyczajnej pracowitości i dużej uczciwości w pracy lekarskiej. Bardzo dobry dydaktyk, świetny wykładowca...”

⁵⁰⁰ W dokumentach osobowych Dziekanatu I WL UMP znajdują się bardzo rzeczowe i pozytywne opinie recenzentów rozprawy habilitacyjnej profesorów: O. Szczepkiego, Julii Starkiewiczowej /Szczecin/, która zwróciła uwagę na ... „ badania u osobników z zespołem Turnera(...) w zakresie gospodarki wodno-elektrolitowej oraz problemów embriogenezy w przebiegu zespołu Turnera.” Odnośnie tematyki rozprawy habilitacyjnej zauważa: „ Autora zainteresowało zagadnienie, czy istnienie zdolności prawidłowego zagęszczania moczu w warunkach hydropenii wyklucza istnienie zaburzeń w warunkach diurezy osmotycznej oraz ... „ czy w zaburzeniu zagęszczania moczu odgrywa rolę przeciążenie osmotyczne przetrwałych nefronów /hipoteza Bricknera/ i dalej (...) Dr Maciejewski zastosował metodę obciążenia hipertonicznym /3,5%/ roztworem NaCl, zamiast przyjętej metody obciążenia mannitolem, (...) gdyż pozwala na dokładniejszą analizę zachowania się sodu w poszczególnych odcinkach nefronu w różnych okresach odmiedniczkowego zapalenia nerek u dzieci /p.o.z.n./.” Wypowiedzieli się również prof. Antoni Gębala /Lublin/ i doc.K. Bączyk /Poznań/.

⁵⁰¹ A.Siwińska, *Wspomnienie...* op.cit., s.97

⁵⁰² J.Maciejewski, Życiorys z dnia 4.9.1981r., dok.osob. Dziekanatu I WL UMP

⁵⁰³ W procedurze opiniowania kandydata do tytułu profesora nadzwyczajnego wypowiedział się prof. Antoni Pruszewicz: „ Doc. dr J. Maciejewski zainicjował i stworzył podstawy rozwoju nefrologii dziecięcej w regionie Wielkopolski i Ziemi Lubuskiej. (...) Dzięki inicjatywie doc. J. Maciejewskiego doszło do reaktywowania Sekcji Nefrologii Dziecięcej Ogólnopolskiej i organizacji dorocznych sympozjów.” Prof. Leokadia Chatys-Górska /Wrocław/ zwróciła uwagę, że w pracach prof.J.Maciejewskiego: „ Wykazano szczególną przydatność renografii izotopowej w wykrywaniu wad układu moczowego u dzieci i angiografii w ustalaniu przyczyn nadciśnienia pochodzenia nerkowego

1979- 1982 profesor pełnił funkcję zastępcy dyr. IP ds. dydaktyczno- naukowych, natomiast w latach 1981-1984 był Prorektorem AM ds. Klinicznych i Kształcenia Podyplomowego. Był od 1977r. specjalistą ds. pediatrii i medycyny szkolnej w woj. piłskim. Przewodniczył od 1994r. Radzie Naukowej Instytutu Pediatrii w Łodzi.⁵⁰⁵ W 1986r. podjął profesor współpracę z kliniką nefrologiczną w Hannoverze, a w 1990 z kliniką w Utrechcie, z której IP otrzymał w darze 3 aparaty do dializoterapii / „sztuczne nerki”/, jak również z Kliniką Kardiologii Dziecięcej w Kilonii.⁵⁰⁶ W 1990r. przyczynił się do powstania w IP Pracowni Immunonefrologii.⁵⁰⁷ Od 1985r. profesor był członkiem Komisji Nefrologicznej PAN. Był aktywnym członkiem szeregu towarzystw naukowych polskich i zagranicznych. Po objęciu w 1980r. kierownictwa II Kliniki Chorób Dzieci inicjował rozwój nowych form diagnostyki nieinwazyjnej w kardiologii, np. utworzenie Pracowni Echokardiograficznej i Holterowskiej.⁵⁰⁸ Wypromował prof. Janusz Maciejewski 14 doktorów med., był opiekunem 4 habilitantów, z których 2 uzyskało tyt. profesora, prowadził 19 specjalizacji z pediatrii i 2 z nefrologii. Wielokrotnie nagradzany nagrodami państwowymi i rektorskimi był też Kawalerem Krzyża OOP, Złotego Krzyża Zasługi, również studenckim odznaczeniem STN „Sowa z wieńcem laurowym”. Dorobek naukowy prof. Janusza Maciejewskiego to ponad 400 prac opublikowanych, doniesień na zjazdach i konferencjach naukowych, rozdziały w podręcznikach, w tym w *Zarysie pediatrii*. Był prof. Janusz Maciejewski od 1969 do 1989r. aktywnym członkiem PZPR do funkcji I sekretarza przy PSK-5.⁵⁰⁹ Prezentując swoje osiągnięcia i publikacje naukowe profesor stwierdzał: „na początku działalności naukowej przedmiotem moich zainteresowań były zagadnienia fizjopatologii nerek oraz gospodarki wodno-elektrolitowej, kwasowo-zasadowej i wapniowo-fosforanowej u dzieci zdrowych, w niektórych schorzeniach ogólnych (endokrynopatie, zaburzenia rozwoju somatycznego) oraz w chorobach nerek”.⁵¹⁰ Badania prowadził u dzieci z karłowatością przysadkową, z zesp. Turnera i niedoczynnością tarczycy, u dzieci z otyłością, u których stwierdził upośledzenie... „wydalania jonu sodowego i wody w następstwie ogólnych zmian w obrębie przestrzeni wodnych ustroju, związanych głównie z nadmierną ilością tkanki tłuszczowej”.⁵¹¹ Badania dotyczyły fizjopatologii nerek w zaburzeniach odżywiania, w krzywicy u niemowląt, w cukrzycy, kamicy nerkowej i różnych stadiach zakażeń dróg moczowych, w glomerulopatiach badał

oraz niektórych wad nerek.” / Ocena działalności i dorobku naukowego doc.dr habil. Janusza Maciejewskiego w związku z wnioskiem o nadanie mu tytułu naukowego profesora nadzwyczajnego, Wrocław, 11.2.1982/. Z kolei prof. Marian Wojnarowski w swej „Ocenie” stwierdza: „Doc. Maciejewski jest pionierem w dziedzinie, którą nazwałbym nefro-endokrynologią dziecięcą.”, dokumenty osobowe Dziekanatu I WL UMP

⁵⁰⁴ A.Siwińska,op.cit., s.96

⁵⁰⁵ A.Siwińska, Tamże, s.96

⁵⁰⁶ J. Maciejewski, Notatka o działalności naukowej i dydaktycznej oraz organizacyjnej, bez daty/po r. 1990/, dokumenty osobowe Dziekanatu I WL UMP

⁵⁰⁷ A. Siwińska, Tamże, s.97

⁵⁰⁸ A.Siwińska, Tamże, s.97

⁵⁰⁹ Kwestionariusz Osobowy z roku po 1980/bez daty/, dokumenty osobowe Dziekanatu I WL UMP

⁵¹⁰ Prof.J.Maciejewski, Notatka...op.cit.,s.2

⁵¹¹ Prof.J.Maciejewski, Tamże, s.3

wpływ niektórych mediatorów uszkodzenia kłębków, oceniał odporność komórkową oraz zaburzenia koagulologiczne.⁵¹² W ramach zainicjowanego przez profesora Uczelnianego Zespołu ds. Nefrologii wspólnie z patomorfologiem prof. Wiesławą Salwa-Żurawską realizowany był projekt badawczy KBN pt. *Ocena przydatności rebiopsji dla określenia wpływu leczenia na stan morfologiczny nerek w przypadkach zapaleń kłębkowych*, dzięki któremu ustalono, że rebiopsję należy wykonywać tylko w przypadkach powikłanych, że leczenie powinno być indywidualizowane, stwierdzono opóźnione występowanie remisji u dzieci ze zmianami minimalnymi z przewagą IgA w złogach kłębkowych.⁵¹³ Swoistym podsumowaniem sylwetki kandydata były wypowiedzi członków Rady Instytutu Pediatrii podczas posiedzenia w dniu 23.1.1995r. poświęconego wnioskowi o powołanie prof. Janusza Maciejewskiego na stanowisko profesora zwyczajnego. Profesorowie: Eugeniusz Korman, Andrzej Jankowski, Wacław Zieliński i dr hab. Michał Grzegorowski podkreślali doskonałą współpracę pomiędzy zespołami prowadzonych przez siebie klinik a prof.. Januszem Maciejewskim. Profesorowie: Bogusław Pawlaczyk, Wojciech Cichy i Wojciech Służewski podkreślali walory dydaktyczne i wychowawcze kandydata jako jego, przed laty, studenci. Prof. Urszula Radwańska zwróciła uwagę na sumienność i obowiązkowość kandydata już od jego czasów studenckich. Prof. Mieczysław Walczak podkreślił znaczenie kontaktów zagranicznych, które prof. Janusz Maciejewski korzystnie rozwijał, jak też doskonały dobór kadr, czego przykładem był dr Józef Stachowski, którego habilitacja przyniosła splendor jej opiekunowi. Na dobór kadr naukowych i szczególnie konsekwencję w postępowaniu zwrócił też uwagę prof. Marian Krawczyński.⁵¹⁴ Profesor Janusz Fydryk /ze Szczecina/ w przedstawionej w tej procedurze „Ocenie” zwrócił uwagę na wykazanie w pracach prof. Janusza Maciejewskiego: „...istnienia wyraźnych zmian czynnościowych nefronu we wczesnej fazie choroby /odmiedniczkowe zapalenie nerek-aut./ mających znaczenie kliniczne. Stwierdzenie to jest trwałym, ciągle aktualnym dorobkiem Autora.” A dalej: „Również nowoczesny charakter mają badania związane z odpornością komórkową w pierwotnym zespole nerczycowym (...) sugerują zmienioną funkcję monocytu jako komórki prezentującej antygen, jak również zaburzoną syntezę cytokin biorących udział w procesie kostymulacji.” Recenzent podkreślił również „...wysoki poziom przewodu habilitacyjnego dr med. Józefa Stachowskiego.”, którego prof. Janusz Maciejewski był opiekunem.⁵¹⁵ Profesor wraz z małżonką Mirosławą wychowywał jedną córkę Urszulę. Zmarł po krótkiej chorobie 26.1.2005r.⁵¹⁶

⁵¹² Prof.J.Maciejewski,Tamże,s.4

⁵¹³ J.Maciejewski,Tamże,s.6

⁵¹⁴ Wyciąg z protokołu z posiedzenia Rady Instytutu Pediatrii z 23.1.1995r. podpisany przez Dyrektora IP prof. M. Krawczyńskiego, dokumenty osobowe Dziekanatu I WL UMP

⁵¹⁵ Janusz Fydryk, *Ocena dorobku naukowego i działalności dydaktyczno-wychowawczej prof. dr hab.med. Janusza Maciejewskiego, kierownika II Kliniki Chorób Dzieci IP AM w Poznaniu w związku z wnioskiem o stanowisko profesora zwyczajnego*, dokumenty osobowe Dziekanatu I WL UMP

⁵¹⁶ A. Siwińska, *Wspomnienie- Prof. zw. dr hab. med. Janusz Maciejewski (1932-2005)*, Fakty AM Nr 4(2005),s.24

Profesor AM dr habilitowany med. J Ó Z E F S T A C H O W S K I (13.2.1954-10.7.2000) urodził się w rodzinie inteligentnej Ludwika i Mirosławy Stachowskich w Poznaniu. Jeszcze w szkole średniej przejawiał poważne zainteresowania naukowe czego wyrazem stała się praca przygotowana na Centralną Olimpiadę Biologiczną, której został laureatem, pt.: *Sukcesja periofytów w stawach pometeorytowych w Morasku*.⁵¹⁷ Po maturze od 1974r. studia na Wydziale Lekarskim AM w Poznaniu od IV roku tokiem indywidualnym /tutorem był prof. Janusz Maciejewski/, zakończone dyplomem z wyróżnieniem- „Medalem Uczelni im. Karola Marcinkowskiego”.⁵¹⁸ Zatrudniony w II Klinice Chorób Dzieci już w 1986r. po uzyskaniu specjalizacji w zakresie pediatrii objął kierownictwo Pracowni Dializ IP utworzonej, jako druga w Polsce w ramach II Kliniki Chorób Dzieci. Już w 1985r. odbył staż naukowy w Zakładzie Immunologii Centrum Zdrowia Dziecka w Międzylesiu- Warszawie, gdzie m.in. zajmował się skutkami zakażenia HBV u dzieci z kłębkowym zapaleniem nerek. W 1987r. obronił pracę doktorską pt. *Wpływ immunomodulacyjny antygenów HBV i ich swoistych kompleksów immunologicznych izolowanych z surowicy dzieci z kłębkowym zapaleniem nerek na wybrane parametry odpowiedzi immunologicznej in vitro*- promowanej przez prof. Janusza Maciejewskiego.⁵¹⁹ W 1988 został adiunktem Kliniki. W latach 1989 do 1991 odbył dr Józef Stachowski staż w klinice Nefrologii Uniwersytetu w Kolonii kierowanej przez prof. C. A. Baldamusa /w ramach stypendium Else- Kröner- Fresenius- Stiftung/ prowadząc badania nad zaburzeniami immunologicznymi w mocznicy oraz problemem odrzucania przeszczepionych nerek.⁵²⁰ Wśród opublikowanych w tym okresie znajdują się publikacje nt.: zespołu hemolityczno-mocznicowego, ostrej niewydolności nerek w przebiegu zespołu nerczycowego, choroby ziarniniakowej, zespołu Goodpasteure'a, nefropatii IgA.⁵²¹ W 1994r. przedstawił dr Józef Stachowski rozprawę habilitacyjną pt. *Immunologiczny mechanizm hiporeaktywności układu odpornościowego na szczepienie przeciwko wirusowemu zapaleniu wątroby typu B u chorych z przewlekłą niewydolnością nerek* /opiekunem był prof. J. Maciejewski/, na podstawie której w 1995r. otrzymał stopień

⁵¹⁷ J. Maciejewski, *Ocena zbiorcza dorobku naukowego działalności dydaktycznej i organizacyjnej oraz pracy habilitacyjnej dr med., Józefa Stachowskiego, adiunkta II Kliniki Chorób Dzieci Instytutu Pediatrii AM w Poznaniu*, dokumenty osobowe Dziekanatu I WL UMP

⁵¹⁸ J. Maciejewski, *Ocena zbiorcza...* op.cit.s.1

⁵¹⁹ Maciej Krzymański, *Ocena dorobku naukowego i rozprawy habilitacyjnej pt. „ Immunologiczny mechanizm hiporeaktywności układu odpornościowego na szczepienie przeciwko wirusowemu zapaleniu wątroby typu B u chorych z przewlekłą niewydolnością nerek”* doktora med. Józefa Stachowskiego, dok.osob. Dziekanatu IWL UMP; recenzent zwrócił uwagę na wykazanie w pracy doktorskiej habilitanta, „...że kompleksy immunologiczne jak i wolne antygeny wirusowe hamują odpowiedź proliferacyjną limfocytów (...) także limfocytów supresorowych,(...) wiążą i inaktywują interleukinę-2,” jak również na konkluzję, „...że dodanie wolnej interleukiny-2 może przywrócić właściwe funkcje immunoregulacyjne”.

⁵²⁰ J.Maciejewski, tamże,s.2, również Opinia prof. C.A.Baldamusa jako członka Komisji ds. habilitacji dr J. Stachowskiego na posiedzeniu 14.12.1994r.,dokumenty osobowe Dziekanatu I WL UMP

⁵²¹ M.Krzymański, *Ocena dorobku naukowego...* op.cit.

doktora habilitowanego.⁵²² Recenzenci rozprawy podkreślali zastosowanie nowoczesnych technik badawczych: cytometrię przepływową z użyciem przeciwciał monoklonalnych, produkcję i oczyszczanie cytokin techniką ELISA oraz z pomocą specjalnych linii komórkowych, techniki biologii molekularnej, typowanie antygenów tkankowych HLA oraz określanie allotypów układu dopełniacza.⁵²³ Habilitant wykazał m.in.: defekt w przetwarzaniu antygeny wirusa przez monocyt i limfocyt, szczególnie przy narastaniu mocznicy i w szczególnych osobniczych właściwościach genetycznych powodujących niską odpowiedź immunologiczną na szczepionkę HBV, z czego wysunął postulat wykonywania szczepień przed dializowaniem pacjenta z niewydolnością nerek.⁵²⁴ Profesor Juliusz Pryjma /z Krakowa/ zwrócił uwagę w swej „Ocenie...” habilitanta na dorobek naukowy w postaci 28 publikacji w większości oryginalnych, w tym 7 opublikowanych za granicą.⁵²⁵ Z kolei prof. Janusz Fydryk /Szczecin/ wskazał na otwarty problem przyczyn zmniejszenia ekspresji receptorów rozpoznających antygen na powierzchni limfocyta T oraz „obniżonej produkcji interleukiny-2 u chorych z PNN nie odpowiadających ma szczepienie przeciw wzv typu B.”⁵²⁶ W dokumentach osobowych w Dziekanacie I WL UMP znajduje się Protokół z posiedzenia Rady Wydziału Lekarskiego AM w Poznaniu z 14.6.2000r. w sprawie stanowiska profesora nadzwyczajnego dla docenta Józefa Stachowskiego, w zastosowaniu tzw. „krótkiej ścieżki”. Wniosek poparto jednogłośnie. „Kilka dni przed śmiercią (...) Senat AM w Poznaniu powołał Go na stanowisko profesora akademii Medycznej”.⁵²⁷ Z małżonką Ewą wychowywał córkę Aleksandrę. Profesor Józef Stachowski zmarł po długiej chorobie 10.7.2000 roku. Kilka przykładów publikacji naukowych współautorstwa prof. Józefa Stachowskiego: 1) *Are TCR/CD3 receptor expression and costimulatory processes an indicator for the successful HBS vaccination (VAC) in hemodialysis patients?* Autorzy: Józef Stachowski, M[anfred] Pollok, C[audia] Barth, H[einz] Burrichter, C[aroline]Spithaler, C[onrad] A. Baldamus. Źródło: - J. Am. Soc. Nephrol. 1992 Vol. 3 nr 3 s. 616 il. Uwagi: Program and abstracts 25th Annual Meeting ASN. Washington, November 15-18, 1992 2) *Zaburzenia układu immunologicznego w mocznicy*, Józef Stachowski. Ped. Pol. 1993 T. 68 nr 6 s. 57-64 il. tab. bibliogr. streszcz. summ. 3) *Teoretyczne podstawy upośledzonej odpowiedzi immunologicznej na szczepienie przeciwko wirusowemu zapaleniu wątroby typu B u chorych z przewlekłą niewydolnością nerek*, Józef Stachowski, Janusz Maciejewski, Ped. Prakt. 1994 T. 2 nr 4 s. 379-407 il. tab.

⁵²² Pismo Centralnej Komisji ds. Tytułu Naukowego i Stopni Naukowych z 24. 4.1995r./BCK-IV-H-163/95/, adresowana do Wydziału Lekarskiego I AM im. K. Marcinkowskiego w Poznaniu, podpisana przez z-cę przewodn. Komisji prof. Witolda Rudowskiego, dokumenty osobowe Dziekanatu I WL UMP

⁵²³ M.Krzymański, tamże, s.4

⁵²⁴ M.Krzymański, tamże, s.5

⁵²⁵ Juliusz Pryjma, *Ocena dorobku naukowego, rozprawy habilitacyjnej oraz działalności dydaktyczno-wychowawczej dr nauk med. Józefa Stachowskiego*, 6.12.1994r., dokumenty osobowe Dziekanatu I WL UMP

⁵²⁶ J.Maciejewski, *Ocena zbiorcza*, op.cit., s.4

⁵²⁷ Tomasz Jarmoliński, *Józef Stachowski (1954-2000), Wspomnienie pośmiertne*, Ped. Pol. 2001, 6, s. 471

bibliogr. streszcz. summ. 4) Siwińska A, Górzna H., Bortkiewicz E., Stachowski J.: *Mocznicowe zapalenie osierdzia (MZO) u dzieci i młodzieży ze schyłkową niewydolnością nerek (ESKD) leczonych hemodializami (HD)*. 51 Kongres Polskiego Towarzystwa Kardiologicznego, Gdańsk 2-3.10.92. 5) Jarmolinski T., Zachwieja J., Warzywoda A., Stachowski J. Warzywoda M., Stefaniak E., Bortkiewicz E., Górzna H., Maciejewski J.: *Choroba zakrzepowo-zatorowa jako powikłanie zespołu nerczycowego u dzieci* 1. Kongres Polskiego Towarzystwa Flebologicznego, Bielsko-Biała, 29-30 kwietnia 1994. 6) Stachowski J., Maciejewski J.: *Immunologiczny mechanizm hiporeaktywności na szczepienie przeciwko wirusowemu zapaleniu wątroby typu B u chorych z przewlekłą niewydolnością nerek i próba jego modyfikacji*. 14. Sympozjum Nefrologii Dziecięcej, Rzeszów-Jawor, 26-29 maja 1994. 7) Stachowski J., Zachwieja J., Stefaniak E., Maciejewski J.: *Zastosowanie aparatu „sztuczna nerka” (Fresenius 2008C) do wolumetrycznie kontrolowanej plazmaferezy*. 14. Sympozjum Nefrologii Dziecięcej, Rzeszów-Jawor, 26-29 maja 1994. 8) *Leczenie interferonem-a (IFN-a) kłębkowego zapalenia nerek (GN) z towarzyszącym zakażeniem hepatitis typu C (HCV): wpływ na ekspresję molekuł B7-2 (CD86) i CD28 oraz aktywność komórek NK*. J[ózef] Stachowski, G[ary] L. Kissinger, M[anfred] Pollok, H.M. Steffen, K. Jilke, B. Kneissel R. Eilers, J[acek] Michałkiewicz, J[anusz] Maciejewski, C[onrad] A. Baldamus. -Prz. Lek. 1998 T. 55 supl. 1 s. 80 tab. 9) *Odporność na leczenie w przebiegu pierwotnego zespołu nerczycowego: wpływ aktywności genu MDR 1*. Józef Stachowski, Claudia Barth, Berndt Zanker, Dariusz Runowski, Marcin Zaniew, Adam Peszko, Anna Medyńska, Danuta Zwolińska, Anna Rogowska-Kalisz, Lidia Hyla-Klekot, Krystyna Szpryngner, Jolanta Węglarska, Maria Sieniawska, Wojciech Musiał, Janusz Maciejewski, Conrad August Baldamus. Pol. Merk. Lek. 2000 T. 8 nr 46 s. 218-221 il. bibliogr. summ. 10) *Zakażenie wirusem hepatitis C u chorych z chorobami nerek- aktualny stan wiedzy, problemy terapeutyczne i perspektywy*. Józef Stachowski. Pol. Merk. Lek. 2000 T. 8 nr 46 s. 303-306 il. bibliogr. summ. / Bibliografia Publikacji w GBL UAM w Poznaniu zawiera łącznie 213 rekordów z nazwiskiem prof. J. Stachowskiego od 1991 do 2000r./.

15.TWÓRCY KLINIK POKREWNYCH PEDIATRII W INSTYTUCIE PEDIATRII

Przywołując postaci zmarłych wybitnych poznańskich pediatrów - twórców *Poznańskiej Szkoły Pediatrii* nie sposób pominąć ściśle z nimi współpracującego twórcę pierwszej w Poznaniu Kliniki Chirurgii Dziecięcej- Profesora zw. MIECZYŚLAWA WÓJCIKOWICZA (1924-1979). Urodził się 1.8.1924r. w rodzinie chłopskiej w Oziebłowie k/Opatowa w kieleckim. Maturę zdał w 1946r. w Liceum w Ostrowcu Świętokrzyskim. W tym roku rozpoczął studia na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Poznańskiego, które ukończył w 1952r. Już w trakcie studiów pracował w Zakładzie Anatomii Prawidłowej i Opisowej jako

demonstrator. Od 1951r. jako wolontariusz podejmował zadania dydaktyczne i naukowe w II Klinice Chirurgicznej AM w Poznaniu. W latach 1953-55 w ramach służby wojskowej pracował w Oddziale Chirurgicznym Szpitala Powiatowego w Głogowie. W roku 1957 uzyskał specjalizację II st. w zakresie chirurgii i otrzymał etat asystenta w II Klinice Chirurgii kierowanej przez prof. Romana Drewsa. Na podstawie pracy: *Choroba Graves-Basedowa- zagadnienie przełomu tarczycowego* uzyskał w 1962r. tytuł doktora medycyny. W roku 1964 habilitował się na podstawie pracy: *Doświadczalne badania czynnościowych i morfologicznych zmian w wątrobie i w niektórych gruczołach wydzielania wewnętrznego w przebiegu żółtaczk zaparowej*. W 1966r. został mianowany docentem etatowym w II Klinice Chorób Dzieci AM w Poznaniu, a 1.2. 1970r. kierownikiem tworzonej pierwszej w Poznaniu Kliniki Chirurgii Dziecięcej w ramach organizowanego Instytutu Pediatrii AM. W 1971r. doc. Mieczysław Wójtowicz uzyskał specjalizację II st. w zakresie chirurgii dziecięcej natomiast w 1972r. nominację na stanowisko profesora nadzwyczajnego. Od 1970r. pełnił funkcję zastępcy dyrektora IP ds. naukowych, natomiast od 1972r. funkcję prodziekana ds. studenckich Wydziału Lekarskiego, następnie w latach 1972-1975 dziekana, a w kadencji 1975- 1978 funkcję prorektora AM w Poznaniu. Organizując Klinikę Chirurgii Dziecięcej odbył szereg staży i szkoleń w ośrodkach europejskich: w Londynie, w Liverpool, w Danii, w Bremie w RFN, również w Nigerii w Afryce. Korzystał z doświadczenia chirurgów dziecięcych, późniejszych następców : dr Olgierda Sarrazina⁵²⁸, dr Wacława Zielińskiego⁵²⁹, oraz dr Bogdana Szelałowicza-organizatora kardiouchirurgii dziecięcej w Poznaniu.⁵³⁰ Sam prof. Mieczysław Wójtowicz wykształcił wielu chirurgów dziecięcych pracujących do dzisiaj: dr Jerzy Błaszczński, dr Zdzisław Krzyżański, dr Andrzej Jankowski / obecnie profesor-kierownik Katedry i Kliniki Chirurgii, Traumatologii i Urologii Dziecięcej UMP/, dr Michał Rólski, dr Jacek Ratajski, dr Marek Orkiszewski, dr Hanna Paszkowska, dr Krzysztof Strzyżewski, dr Irena Weychan- Sztuba. Własne zainteresowania naukowe profesora wyraziły się w ponad 100 publikacjach nt.: chirurgii przewodu pokarmowego, patogenezy żółtaczek, chirurgii noworodka w zakresie wad wrodzonych, w tym układu moczowego i serca, chirurgii gruczołów wydzielania wewnętrznego. Był członkiem Rady Naukowej Centrum Zdrowia Dziecka w Warszawie- Międzylesiu, członkiem Komitetu Rozwoju Człowieka PAN oraz

⁵²⁸ Po śmierci prof. M. Wójtowicza Kliniką kierował w latach 1979-1981-**doc. Olgierd Sarrazin**; praca doktorska:*Zmiany poziomu witaminy C w surowicy krwi w stanach pooperacyjnych*, aut. Sarrazin Olgierd, prom. Piskorz Adam, III Klinika Chirurgiczna AM w Poznaniu, Poznań, 1963. Rozprawa habilitacyjna: *Czynność moczowodów u dzieci z jednostronnymi odpływami wstecznymi pęcherzowo-moczowodowymi i u dzieci z jednostronną kamcią nerkową*, aut. Sarrazin Olgierd, Klinika Chirurgii Dziecięcej IP AM, Poznań, 1977. Od r. 1982 prof. Olgierd Sarrazin kierował Kliniką Chirurgii Dziecięcej AM w Bydgoszczy / źródło: *Historia oddziałów chirurgii dziecięcej regionu Wielkopolski i Ziemi Lubuskiej*, red. Antoni Sukiennicki i Krzysztof Strzyżewski, Poznań, 2008, s.39 oraz: Bazy GBL UMP

⁵²⁹ **Prof. Wacław Zieliński (1925-1995)** kierował Kliniką w latach 1982-1995; praca dokt.: *Ocena wartości operacji Rehbeina we wrodzonej niedrożności odbytu u dzieci*, aut. Zieliński Wacław, prom.: Drescher Edward, Klinika Chirurgii Dziecięcej P.A.M. w Szczecinie, Szczecin 1963; rozprawa habilit.: *Ocena elektrointestynograficzna i morfologiczna krótkotrwałych okresów niedokrwienia jelita u szczura*, aut.: Zieliński Wacław, Klinika Chirurgii Dziecięcej IP AM w Poznaniu, Poznań 1980 /źródło:*Historia oddziałów chirurgii...* op.cit., s.39 oraz Bazy GBL UMP

⁵³⁰ Stosując aparat płuco-serce zbudowane w poznańskich zakładach Wiepofama wykonywał dr B. Szelałowicz pierwsze w Poznaniu operacje na otwartym sercu w wadach wrodzonych u dzieci./źródło:*Historia oddziałów chirurgii dziecięcej...* op. cit., s.43/.

Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk. Był Kawalerem Orderu Odrodzenia Polski. Zmarł nagle 10 kwietnia 1979r.⁵³¹

Kierownikiem Kliniki Otolaryngologii Dziecięcej w Instytucie Pediatrii AM w Poznaniu w latach 1977- 1994 był profesor zw. ANDRZEJ SOBOCZYŃSKI (1924-1995).

Urodzony w Bydgoszczy w rodzinie lekarza laryngologa kontynuował tradycję rodzinną studiami na Wydziale Lekarskim UP a następnie AM w Poznaniu /dyplom 1951r./ oraz specjalizując się w Klinice Chorób Uszu Gardła i Krtani w Poznaniu u prof. Aleksandra Zakrzewskiego. W roku 1961 związał się z II Kliniką Chorób Dzieci, jako konsultant laryngolog. Doktoryzował się w r. 1960⁵³², a habilitował w r. 1967⁵³³. Kierując Kliniką Otolaryngologii Dziecięcej w Poznaniu uzyskał w r. 1982 tytuł prof. nadzwyczajnego, natomiast w r. 1992- tytuł prof. zwyczajnego. Kontynuując tradycję laryngologii dziecięcej rozwijanej w Poznaniu przez swego poprzednika doc. Romana Rafińskiego wprowadził metodę znieczulenia ogólnego w operacjach usunięcia migdałków u dzieci. Prowadził badania nad immunologią schorzeń laryngologicznych. Wielokrotnie nagradzany był kawalerem i oficerem Orderu Odrodzenia Polski. Był szanowanym i bardzo lubianym przez współpracowników i pacjentów lekarzem.⁵³⁴

Zakładem Anestezjologii Pediatricznej, a następnie Kliniką Anestezjologii i Intensywnej Terapii Pediatricznej kierowała w latach 1976 – 1997
Profesor dr hab. med. KAZIMIERA BRODZIŃSKA.⁵³⁵

⁵³¹ Źródło: Waław Zieliński, *Mieczysław Wójtowicz (1924-1979), Chirurg*, w: Szkice do portretów przedstawicieli medycyny poznańskiej 1945-1985, pod red.: Jana Hasika i Romana K. Meissnera, Wydawnictwo Akademii Medycznej im. K. Marcinkowskiego, Poznań 1991r., s. 323-324 oraz poz. 574, s. 43.

⁵³² Praca doktorska: *Znaczenie antybiotyków w leczeniu brodawczaków krtani u dzieci*, aut.: **Soboczyński Andrzej**, prom.: Zakrzewski Aleksander, Klinika Otolaryngologiczna AM w Poznaniu, Zakład Mikrobiologii Lekarskiej AM w Poznaniu, Poznań 1960

⁵³³ Rozprawa habilitacyjna: *Występowanie przeciwciał adenoidalnych w przewlekłym zapaleniu migdałków podniebiennych u dzieci*, aut.: **Soboczyński Andrzej**, II Klinika Chorób Dzieci AM w Poznaniu, Poznań, 1967/ źródło: Bazy GBL UMP/

⁵³⁴ Marian Krawczyński, *Prof. dr hab. med. Andrzej Soboczyński (1924 – 2010)*, *Pediatrica Polska* tom 85, nr 5, wrzesień-październik 2010, s.530-531 oraz:

Michał Grzegorowski, *Wspomnienie o śp. Prof. zw. dr hab. med. Andrzeju Soboczyńskim*, *Otolaryngologia Polska*, tom 65, nr 1, styczeń-luty 2011, s.68-69

⁵³⁵ Praca doktorska: *Doświadczalne badania krwi i krążenia obwodowego w przebiegu głębokiej hipotermii*, autor: **Brodzińska Kazimiera**, promotor: Nowicki Stanisław, I Klinika Chirurgiczna AM w Poznaniu, Poznań, 1963;

Rozprawa habilitacyjna: *Układ oddechowy w doświadczalnym wstrząsie endotoksycznym*, aut.: **Brodzińska Kazimiera**, Poznań 1973.

16. KONTYNUATORZY I TWÓRCY NOWYCH KIERUNKÓW ROZWOJU POZNAŃSKIEJ PEDIATRII AKADEMICKIEJ

- Prof. Wojciech Cichy /rozmowy z profesorami zamieszczone są w Aneksie/
- Prof. Maria Goncerzewicz
- Prof. Eugeniusz Korman
- Prof. Marian Krawczyński
- Prof. Alicja Krzyżaniak
- Prof. Anna Latos-Bieleńska
- Prof. Bogusław Pawlaczyk
- Prof. Urszula Radwańska
- Prof. Aldona Siwińska
- Prof. Wojciech Służewski
- Prof. Jacek Wachowiak
- Prof. Jacek Wysocki

17. WYCHOWANKOWIE POZNAŃSKIEJ UCZELNI MEDYCZNEJ PRACUJĄCY, JAKO SAMODZIELNI NAUKOWCY W INNYCH OŚRODKACH AKADEMICKICH

1. Stanisław Zygmunt N O W A K - urodzony 28.1.1917r. w Wielgomłynie. Studia medyczne rozpoczął w Warszawie w latach 1936- 1939, ukończył w 1948r. na Wydziale Lekarskim UP. Związany z Kliniką Chorób Dzieci awansował do stanowiska adiunkta w 1950r. Następnie przeniósł się do Łodzi, gdzie kierował w latach 1958- 1965 II Kliniką Pediatrii Akademii Medycznej. W 1952r. obronił doktorat, w 1953r. uzyskał specjalizację II st. w pediatrii. W roku 1958 odbył staż naukowy w Instytut of Child Health w Londynie. W 1962r. habilitował się, a w 1978r. otrzymał tytuł profesora nadzwyczajnego. Szczególne zainteresowania naukowe profesora dotyczyły; rozwoju dziecka, gastroenterologii, gruźlicy dziecięcej, diabetologii. Od 1968r. był członkiem Komisji Rozwoju Człowieka PAN. Równolegle uczestniczył w pracach szeregu towarzystw pediatrycznych i diabetologicznych polskich i zagranicznych w tym Światowej Federacji Diabetologicznej, której był delegatem na Polskę ds. diabetologii dziecięcej. Wśród 110 publikacji naukowych należy wymienić podręczniki: *Pediatrica kliniczna* (1953r.), *Technika najczęstszych zabiegów u dzieci* (wspólnie z dr hab. Anną Goleniową- 1962r.), *Propedeutyka pediatrii* (1970r.). Odznaczony Krzyżem Kawalerskim OOP, Krzyżem Walecznych i Krzyżem Partyzanckim. Prof. Stanisław Nowak zmarł 7 marca 1988r.⁵³⁶

2. Ewa BERNATOWSKA / zapis rozmowy w Aneksie- s. 219 /.

⁵³⁶ *Kto jest kim w polskiej medycynie*, Informator biograficzny, Wyd. Interpress, Warszawa 1987, ss.475-476

3. Maria Katarzyna BORSZEWSKA- KORNACKA urodziła się 27.1.1948r. w Poznaniu. Po studiach w latach 1966-1972 pozostała w rodzimej uczelni realizując kolejne etapy rozwoju zawodowego i naukowego: stopień doktora medycyny w 1980r.^{537,538} W tym samym roku II st. w zakresie pediatrii a w 1989r. specjalizację z neonatologii. W 1993r. uzyskała stopień dr habilitowanego⁵³⁹, a w 1997r. tytuł profesora AM w Poznaniu. Od 1973r. prof. Maria K. Borszewska- Kornacka związana była z Kliniką Neonatologii AM w Poznaniu. W roku 2000 podjęła pracę na stanowisku prof. nadzwyczajnego w II Katedrze i Klinice Położnictwa i Ginekologii AM w Warszawie, na Oddziale Neonatologii i Intensywnej Terapii Noworodka. Od 2002r. kieruje ww. Kliniką uzyskując w 2005r. stanowisko i tytuł profesora zwyczajnego w Warszawskim Uniwersytecie Medycznym. W latach 1989- 1999 prof. Borszewska- Kornacka odbyła wielokrotnie staże naukowe w klinikach w Europie /Francja, Szwecja, Serbia, Finlandia/ oraz w St. Zjednoczonych. Profesor pełni różnorodne funkcje uczelniane, w towarzystwach naukowych, jest konsultantem w zakresie neonatologii dla woj. wielkopolskiego /poprzednio dla woj. kaliskiego/. Ogromna aktywność pani profesor i różnorodność działań przejawia się w: organizacji konferencji naukowych, prowadzeniu i koordynowaniu kilkunastu projektów badawczych, w publikacjach naukowych /łącznie ponad 625/, w promowaniu doktoratów / 8 obronionych/.⁵⁴⁰ Obok genetyki i kardiologii noworodka głównym polem zainteresowań prof. Marii K. Borszewskiej-Kornackiej jest ultrasonografia oun noworodka i jego intensywna terapia. Również zagadnienia wcześniactwa ze skrajnie niską wagą urodzeniową.⁵⁴¹

⁵³⁷ M.K. Kornacka: *Próba oceny przyczyn wad wrodzonych u noworodków urodzonych w Instytucie Ginekologii i Położnictwa AM w Poznaniu w okresie jednego roku*, promotor: Twarowska Irena, Poznań 1980.

⁵³⁸ Kontynuatką zainteresowań doc. dr Kazimierzy Jerzykowskiej-Kuleszyny(1908-1999) asystentki i doktorantki z 1936r. prof.K. Jonschera w zakresie problematyki noworodków, kierującej od 1945r. oddziałem dla zdrowych i chorych noworodków w Klinice Położniczo-Ginekologicznej w Poznaniu, była **prof. Irena Twarowska(1926-2000)**,/pr.doktorska: *Przebieg kliniczny urazu porodowego centralnego układu nerwowego noworodka ze specjalnym uwzględnieniem wartości stosowania naktucia podoponowego*, Poznań 1952; rozprawa habilitacyjna; *Okoloporodowe uszkodzenie ośrodkowego układu nerwowego w obrazie elektronicznym*,Twarowska Irena, Instytut Ginekologii i Położnictwa AM w Poznaniu,Poznań 1977.Autorka podręczników: *Postępy w neonatologii-1990*, *Neonatologia-1993*.Była prof. I.Twarowska pierwszym kierownikiem Kliniki Neonatologii AM w Poznaniu(1972-1993),współtworzyła Sekcję Neonatologiczną PTP.

⁵³⁹ M.K.Kornacka: *Ultrasonograficzna ocena krwawień dokomorowych i okołokomorowych oraz zmian leukomalacyjnych u noworodków w zestawieniu ze stanem klinicznym i rozwojem dzieci w pierwszym roku życia*, rozprawa habilitacyjna, Poznań 1993r.

⁵⁴⁰ Autoreferat M.K. Borszewskiej- Kornackiej pozyskany przez autora dzięki uprzejmości p. prof..

⁵⁴¹ Op. cit. Przykłady publikacji naukowych prof. M.K.Kornackiej: **1. M.K.Kornacka**: *Żywienie noworodka*,w: *Medycyna Prenatalna T II* red. Z. Słomko, PZWL, Warszawa 1985,s. 329; **2. Patofizjologia noworodka**, *Pediatrics T I* red. B. Pawlaczyk, Warszawa 1990, s.149; **3. Adaptacja noworodka do życia pozamacicznego, Krwawienia śródkomorowe i okołokomorowe u noworodków** w: *Neonatologia*, red. D. Łozińska, I. Twarowska, PZWL, Warszawa 1993, s. 200; **4. M.K.Kornacka**, I.Twarowska, *Zasady opieki medycznej nad noworodkiem w systemie trójstopniowej opieki*, red. I. Twarowska (C. P. B. R.) Poznań, 1990; 52; **5. J. Rataj, M.K.Kornacka**, E.Korman, *Przydatność oznaczania stężenia bilirubiny w krwi pępowinowej dla prognozowania wystąpienia hiperbilirubinemii u noworodków*.*Gin.Pol.* 1994; 6:276; **6. M.K.Kornacka**, K.Strzyżewski, E.Burchardt-Kroll, P. Kroll : *Wodogłowie pokrwotoczne u noworodków i niemowląt*.*Neur.Dziec.*1996: 10:9; **7. M.K.Kornacka**; *Tlenoterapia*”, *Postępy w Neonatologii Supl.* 1996; 63; **8. M.K.Kornacka**, Z.Olkiewicz *Systemy*

4. Janusz GADZINOWSKI ur. 23.6.1948r w Poznaniu, w którym też ukończył w 1972r. studia medyczne. Po uzyskaniu I st. specjalizacji z ginekologii i położnictwa związał się z Kliniką Neonatologii AM uzyskując kolejno specjalizację II st. w zakresie pediatrii, następnie z neonatologii. W roku 1982 obronił pracę doktorską, a w 1990r. habilitował się. Odbył kilkakrotnie staże naukowe w Uniwersytetach w St. Zjednoczonych oraz w Finlandii. Od 1993 kieruje Kliniką a od 1998r. również Katedrą Neonatologii AM w Poznaniu. Od 2001r. równocześnie pełni profesor funkcję kierownika Kliniki Neonatologii Instytutu Centrum Zdrowia Matki Polki w Łodzi. W 1996 otrzymał tytuł profesora nadzwyczajnego, a w 2000 r. nominację na prof. zwyczajnego. Był profesor w kadencji 1990-1993 prorektorem, a w latach 1993-1999 rektorem Akademii Medycznej im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu. Był równocześnie członkiem Rad Naukowych CZMP w Łodzi i IP CZD w Warszawie-Międzylesiu. Od 1999r. pełnił profesor funkcję konsultanta krajowego oraz wojewódzkiego w Wielkopolsce ds. neonatologii. Jest prof. Janusz Gadzinowski współautorem i koordynatorem od 1993r. *Programu Poprawy Opieki Prenatalnej w Polsce*, wg. którego wdrożono „trójstopniowy regionalny system opieki prenatalnej w 14 regionach Polski”. Jest członkiem szeregu towarzystw naukowych, redakcji periodyków naukowych polskich i zagranicznych. Wypromował prof. Janusz Gadzinowski 7 doktorów medycyny, był opiekunem 1 rozprawy habilitacyjnej, był kierownikiem specjalizacji 5 lekarzy.⁵⁴² Zainteresowania naukowe i publikacje dotyczyły m. in.: wentylacji oscylacyjnej jako metody z wyboru w leczeniu zaburzeń oddychania w okresie noworodkowym, inhalacyjnego leczenia tlenkiem azotu, roli siarczanu magnezu w niedotlenieniu okołoporodowym, zastosowania surfaktantu egzogenego w leczeniu niewydolności oddechowej u noworodków oraz

oceny noworodka po porodzie, Kliniczna Perinatologia i Ginekologia 1997; XX: 50; **9.** **M.K.Kornacka**: *Kryteria śmierci mózgowej* –referat programowy, Jubileuszowe Spotkanie Neonatologów –Wrocław 25.09.98; **10.** E.Helwich, **M.K.Kornacka**: *Noworodek z masą ciała poniżej 1000 g- pierwsze godziny życia jako prognostyczny wykładnik przeżywalności*, Sympojum Francusko-Polskie –Zdrowie matki i dziecka w okresie transformacji. Warszawa 12-13.11.1999; **11.** **M.K.Kornacka**, *Noworodek z bardzo małą urodzeniową masą ciała*, Polsko-Ukraińska Konferencja Neonatologiczna Krasiczyn 26-27.04.99; **12.** **M.K.Kornacka**, D.Pietrzycka, E.Burzyńska, J.Gadzinowski: *Wpływ prenatalnego stosowania sterydów na zachorowalność noworodków*, XXVI Ogólnopolski Zjazd Pediatrów, 6-9.06.99 –Mikołajki; **13.** M.Krawczyński, E.Korman, **M.K.Kornacka**, J.Maciejewski, J.Wachowiak, M.Walczak, J.Wysocki, A.Materna-Kiryłuk, M.R.Krawczyński, J.P.Mejnartowicz, M.Wisniewska, R.Gizar, D.Wolnik-Brzozowska, B.Łońska-Polarczyk, A.Ignyś, A.Latos-Bieleńska: *Analiza epidemiologiczna wrodzonych wad rozwojowych w regionie poznańskim w 1997 roku*, XXVI Ogólnopolski Zjazd Pediatrów. 6-9.06.99 –Mikołajki *Pediat. Pol.* 1999; 74, (6): 170; **14.** K.Strzyżewski, Z.Huber, **M.K.Kornacka**: *Urazy ośrodkowego układu nerwowego u noworodków*, Problemy współczesnej diagnostyki i terapii w neurochirurgii red. S.Nowak, R.Żukiel, Wydawnictwo Poznańskie PAN, Poznań 1999; 205; **15.** **M.K.Kornacka**, *Najczęstsze zabiegi u noworodków*, w: Neonatologia red.J.Szczapa. PZWL, Warszawa 2000:623; **16.** **M.K.Kornacka**, *Zapobieganie zakażeniom*, w: Wcześniak red. E.Helwich, PZWL, Warszawa 2002.

⁵⁴² Księga Pamiątkowa w 80-lecie Uniwersyteckiego Wydziału Lekarskiego w Poznaniu, Studia i materiały pod red. Romana K. Meissnera, nota biograficzna: Janusz Gadzinowski, Poznań 2001, s. 148-151

sterydoterapii prenatalnej w profilaktyce zesp. zab. oddychania, profilaktyki i leczenia dysplazji oskrzelowo- płucnej.^{543,544}

5.Maria GONCERZEWICZ / zapis rozmowy w Aneksie- s. 214 /.

6.Elżbieta Anna MARSZAŁ absolwentka poznańskiej AM, związana z Akademią Medyczną w Katowicach. Profesor dr hab. w zakresie neurologii i neurologii dziecięcej, pediatrii. Kierownik Katedry Pediatrii oraz pracownik naukowy Wydziału Nauki o Zdrowiu w Bielsku Białej. Zainteresowania naukowe to głównie: encefalopatie, zaburzenia metaboliczne oun, padaczka.⁵⁴⁵

7.Elżbieta, Barbara PIONTEK – studia w poznańskiej Akademii Medycznej w latach 1960-1966. Adiunkt w II Klinice Chorób Dzieci AM w Poznaniu w latach 1975- 1979. Doktorat w 1974r.⁵⁴⁶ Habilitacja w 1982r.⁵⁴⁷ Specjalizacja z pediatrii: I st.- 1971, II st.-1974, z alergologii II st.- 1997r. Od 1979r. ordynator Oddziału Pediatrii Ogólnej w IP CZD w Warszawie- Międzyzlesiu, następnie kierownik Kliniki Pediatrii i Diabetologii w CZD. Od 18.03.1999 profesor dr hab. n. med. Szczególne zainteresowania naukowe to endokrynologia i diabetologia / stypendia WHO w tym zakresie, jak też chorób metabolicznych w ośrodkach naukowych w RFN/⁵⁴⁸ Do 1975r. praca w nadzorze konsultanta wojewódzkiego woj. leszczyńskiego. Jest prof. Elżbieta Piontek członkiem polskich towarzystw naukowych: pediatrycznego, endokrynologicznego, diabetologicznego, alergologicznego. Odznaczona w 1997r. Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, laureatka nagród naukowych rektora AM i innych państwowych . W ostatnich latach prof. Elżbieta Piontek związana jest również z Instytutem Pielęgniarstwa i Położnictwa w Rzeszowie.⁵⁴⁹

⁵⁴³ Informator Nauki Polskiej 2006, Tom 4A, s. 207 oraz Tom 2A, poz 111 s. 64

⁵⁴⁴ Kliniką Zakażeń Noworodka UMP kieruje **prof. dr hab. Jerzy Szczapa**, od 24.04.1996r. profesor, członek Komitetu Rozwoju Człowieka PAN /rozprawa hab.: *Znaczenie niektórych prostanoidów u noworodków z zespołem zaburzeń oddychania* , Poznań 1990r./.

⁵⁴⁵ Informator Nauki Polskiej 2006, Tom 2B poz. 4891, s. 1381 oraz poz. 2342 s. 721; Tom 4A s. 532

⁵⁴⁶ Praca doktorska: *Wpływ podawania kofeiny i glukozy na zachowanie się insuliny immunoreaktywnej i cukru u dzieci otyłych*, autor: **Piontek Elżbieta**; promotor: Walczak Mieczysław, Samodzielna Pracownia Endokrynologii Instytutu Pediatrii AM w Poznaniu, Poznań 1974r., Cz. 1. [3], 74 k tab. 30 cm, bibliogr. streszcz. + Cz. 2. [25] k. tabl./źródło: Bazy GBL UMP/

⁵⁴⁷ Rozprawa habilitacyjna: *Zachowanie się insuliny, gastryny, c 3'5' AMP, wolnych kwasów tłuszczowych i pirogronianu w surowicy krwi u dzieci z rodzin cukrzycowych po doustnym obciążeniu glukozą, diabetolem, aminokwasami i tłuszczami*./inf. od. Prof.E.Piontek/.

⁵⁴⁸ Informator Nauki Polskiej 2006, Tom 2A poz. 1545, s. 443; Tom 4B str. 684

⁵⁴⁹ Publikacje wskazane przez prof.E.Piontek: **1.** Cukrowska B., **Piontek E.**, Ceregra A., Czarnowska E., Klenicka E., Motyl L, Slizewska K., Libudzisz Z.,: *The effect of nev probiotic Lactobacillus casei and casei paracesei stains on gut ecosystem and clinical symptom of children with atopic dermatitis. Allergy and Clin.Immunology international: J. World Allergy Org. Suppl. 1 (2005) 516.* **2.** Nowicka E., **Piontek E.**, Madaliński K., Gregorek H., Najberg E. *Hypersensitivity of the immediate IgE type and hereditary angioedema (HAE).* XXV Congress of the European Academy of Allergology and Clinical Immunology, Vienna, Austria, 10-14 June 2006 (Abstract Book). **3.** Witkowski D., **Piontek E.**, Janas R. *Autoimmune polyglandular syndrome type 2 in 14-year old boy with diabetes mellitus type 1 cured by personal insulin pomp therapy.* Pediatric Diabetes 2006; volume 7; supplement 7;sup5;78. **4.** Wysoka-Mincewicz Marta, **Piontek Elżbieta**, Iwona Gromek, Józwiak Sergiusz, Skwarzec Jolanta: -

8. Jerzy SOCHA ur. 22.2.1939r. w Dziekanowicach k/Gniezna. W 1963r. ukończył / z wyróżnieniem/ Wydział Lekarski poznańskiej AM, a następnie w 1968r. otrzymał magisterium z psychologii w Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. W latach 1963- 1978 był asystentem a następnie adiunktem w Zakładzie Propedeutyki Pediatrii i Oddziale Gastroenterologii i Chorób Metabolicznych w Instytucie Pediatrii AM w Poznaniu. Od 1. 9. 1979r. objął Oddział Gastroenterologii CZD w Międzyzlesiu pod Warszawą. W 1971r. specjalizacja II st. z pediatrii, w 1976r. specjalizacja w gastroenterologii. W 1972r. obronił pracę doktorską⁵⁵⁰, a w 1978r. przedstawił rozprawę habilitacyjną.⁵⁵¹ Odbył też kilka wielomiesięcznych staży naukowych zagranicznych w Europie i USA. W roku 1988 otrzymał nominację profesorską. Prof. Jerzy Socha w latach 1995- 2003 kierował Kliniką Gastroenterologii, Hepatologii i Żywienia IP CZD, a następnie do kwietnia 2009r. Kliniką Gastroenterologii, Hepatologii i Immunologii IP- CZD. Jest prof. członkiem wielu towarzystw naukowych polskich i zagranicznych, przewodniczy od 2005r. Komisji Żywienia Dzieci i Młodzieży PAN. Był profesorem Jerzy Socha wielokrotnie nagradzany za osiągnięcia naukowe, np. za „osiągnięcia w zakresie /badań-aut./ niewydolności wątroby i leczenia przeszczepowego”, za sukcesy w leczeniu dzieci i rozwój pediatrii w Polsce- w tym „Oskarem Pediatrii Polskiej” (Poznań-2009). Udekorowany został m.in. Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski.⁵⁵² Wśród publikacji podręcznikowych, których prof. Jerzy Socha jest współautorem i współredaktorem należy wskazać: *Gastroenterologię praktyczną /1999/, Żywienie dzieci zdrowych i chorych /1987, 1990, 1998/, Choroby autoimmunologiczne u dzieci 2005/, Choroby wątroby i dróg żółciowych u dzieci /1994/, Żywienie pozajelitowe i dojelitowe w*

Prevalence of neurological abnormalities in poor metabolic controlled children with short duration of type 1 diabetes Eur.J.Paediatr.Neurol. 2008 Vol.12 suppl. 1 s. 64. 5. Piontek E.,: Cukrzyca typu 1 u dzieci i młodzieży- czynniki etiopatogenetyczne, rozpoznawanie i diagnostyka laboratoryjna. Nowa Klinika – Diabetologia, Vol 12, No 3,4, 2005, 369. 6. Piontek E., Szewczyk A. Edukacja terapeutyczna – wybrane metody pedagogiczne stosowane u dzieci i młodzieży z cukrzycą typu 1. Medycyna Metaboliczna – cukrzyca – otyłość – miażdżyca 2006;2; tom X:31-32. 7. Piontek Elżbieta, Wajda-Cuszlag Matgorzata: - Cukrzyca noworodkowa, diabetologia na co dzień listopad 2008, s. 31-32. 8. Elżbieta Piontek: - Ostre powikłania cukrzycy u dzieci; Klinika Pediatria vol 16 nr 4 (16), s 417. 9. Marta Wysoka-Mincewicz, Elżbieta Piontek: - Powikłania neurologiczne w cukrzycy u dzieci; Klinika Pediatria vol 16 nr 4 (16), s 428. 10. Cukrzyca u dzieci, pod red. Elżbiety Piontek i Daniela Witkowskiego.-Wydawnictwo Lekarskie PZWL Warszawa 2009 wyd. I s. 9-90./ dorobek naukowy to ponad 200 publikacji autorstwa lub współautorstwa, w tym 12 w piśmiennictwie zachodnim oraz 21 rozdziałów w podręcznikach i monografiach- informacja od prof. E. Piontek/.

⁵⁵⁰ Praca doktorska: *Wpływ procesów trawienia i wchłaniania na stan odżywienia dzieci z fenylketonurią* autor: **Socha Jerzy**; promotor: Goncerzewicz Maria, Zakład Propedeutyki Pediatrii IP AM w Poznaniu, Poznań 1972, [2], 60k. il. tab. [1] k tabl. 30 cm, bibliogr. streszcz.

⁵⁵¹ Rozprawa habilitacyjna: *Czynniki warunkujące przepuszczalność jelita cienkiego dla makroglobin w zespole złego wchłaniania u dzieci*, autor: **Socha Jerzy**; Zakład Propedeutyki Pediatrii IP AM w Poznaniu, Poznań 1978, Przeg. Ped. 1978 T. 8 nr 5 s [439]-444

⁵⁵² W piśmiennictwie / Standardy Medyczne 1/2010/ pojawił się termin „**Szkoła profesora J. Sochy**” na określenie grona wychowanków profesora: „3 profesorów, 6 docentów, 25 doktorów med. oraz sposobu przekazywania oryginalnej wiedzy i tworzenia klimatu życzliwej i koleżeńskiej pomocy w rozwoju naukowym i doświadczeniu lekarskim kolejnym pokoleniom adeptów medycyny.

chirurgii /1994/, *Zaburzenia czynnościowe układu pokarmowego u dzieci i młodzieży*/ red. Józef Ryżko i Jerzy Socha, PZWL, Warszawa 2004/.⁵⁵³

9. Mieczysław Edmund WALCZAK ur. 9.8.1953r. w Poznaniu. Studia ukończył w 1978r. w Akademii Medycznej w Poznaniu. Doktorat w 1989r. w Szczecinie⁵⁵⁴, habilitacja w 1998r.⁵⁵⁵ Związany z II Kliniką Chorób Dzieci Pomorskiej Akademii Medycznej w Szczecinie, od 1998r. jako jej kierownik.⁵⁵⁶ Główne zainteresowania naukowe: auksologia, endokrynologia i diabetologia wieku rozwojowego. Jest prof. dr hab. M. E. Walczak członkiem Komitetu Rozwoju Człowieka PAN, przewodniczącym Zespołu Koordynacyjnego ds. Stosowania Hormonu Wzrostu przy IP CZD. Jest prof. Mieczysław E. Walczak synem profesora Mieczysława Walczaka nieżyjącego już endokrynologa- diabetologa w Instytucie Pediatrii w Poznaniu.⁵⁵⁷

V. PODSUMOWANIE I Dyskusja

Profesor Roman K. Meissner pisząc o 25-Leciu Instytutu Pediatrii w Poznaniu stwierdza wprawdzie, że: „utworzenie w Polsce organizacji instytutowej akademii medycznych miało tło zdecydowanie polityczne i było powieleniem wzoru sowieckiego”, niemniej przyznaje, że „instytuty mają najlepsze warunki do realizacji kompleksowych zadań: dydaktyczno-wychowawczych, naukowo-badawczych(...)

⁵⁵³ Prof. J. Socha wskazał na kilka publikacji naukowych: **1.** *Ocena „osi jelitowo-trzustkowej” w cholestazie niemowlęcej.* Elżbieta Świątkowska, **Jerzy Socha**, Wojciech Cichy, Reiner Nustede, Kazimierz Kozłowski, Roman Janos, Irena Jankowska.- *Pediatr, Pol.* 1993 T. 68 nr 10 s. 23-30 tab. bibliogr. streszcz. summ. **2.** *Autoagresyjne zapalenie wątroby. Choroba przyszłości?* **Jerzy Socha**, Jacek Michałkiewicz, Józef Stachowski, *Pediatr .Pol.* 1994 T 69 nr 7 s. 489-494 il. bibliogr. **3.** *Opieka nad dzieckiem z chorobą wątroby,* **Jerzy Socha**, Wojciech Służewski.- *Standardy Med., Pediatr*, 2001 J. 3 nr 2 supl. s. 4-5. **4.** *Program leczenia dzieci z przewlekłymi wirusowymi zapaleniami wątroby,* **Jerzy Socha**, Wojciech Służewski, Marek Woynarowski, *Standardy Med. Pediatr.* 2001 T. 3 nr 2 supl., s. 34-35 **5. J. Socha**, E. Eggermont, H. Carchon i wsp. *Plasma prealbumin in low birthweight infants:* *Acta Paediatr. Belg.*, 1977, 30, 171-174. **6. J. Socha** *Antiendomysium antibodies as a screening test for celiac disease;* *Acta Paediatr.*, 1996, 85; 814-17 *J. Pediatr. Gastroenterol. and Nutrition:* 1984; 3, 143-146 **7. J. Socha**, Książyk J, Fogel WA i inni: *Is growth hormone a feasible adjuvant in treatment of children after small bowel resection?* *Clin. Nutr.* 1996, 15, 185-188. **8.** *Podsumowanie ogólnopolskiego projektu badań genetycznych w celiakii,* A. Rybak, A[anna] Szaflarska-Popławska, B[eata] Oralewska, B. Muszyńska, W[oiciech] Cichy, B[artosz] Korczowski, K. Fryderek, E[wa] Hapyn, K[rystyna] Karczewska, A. Zalewska, I. Sakowska-Maliszewska, R. Mozrzymas, A[Licja] Żabka, M. Kołasa, B[arbara] Iwańczak, K. Plata-Nazar, K[rystyna] Wąsowska-Królikowska, C. Wijmenga, **J[erzy] Socha**, B[ożena] Cukrowska, *Pediatr. Współcz.*, 2009 .L11 _nr .3 s. 126.

⁵⁵⁴ Praca doktorska: *Wcześnieactwo i hipotrofia wewnątrzmaciczna w świetle wybranych czynników medycznych i społeczno-ekonomicznych w populacji dzieci szczecińskich*, autor: **Walczak Mieczysław**; Pomorska Akademia Medyczna w Szczecinie, Szczecin 1989r., 114 k., [46] k. tabl.: wykr.; 30 cm.

⁵⁵⁵ Rozprawa habilitacyjna: *Ocena wybranych wyznaczników procesów wzrastania i dojrzewania u wcześniaków oraz noworodków z hipotrofią*, autor: **Walczak Mieczysław**; Wielkopolska Fundacja Neonatologii, Poznań 1997r, opubl.: *Postępy Neonatologii* 1997 supl.3.

⁵⁵⁶ Obecna nazwa: Klinika Pediatrii, Endokrynologii, Diabetologii, Chorób Metabolicznych i Kardiologii Wieków Rozwojowych PAM w Szczecinie; źródło: *Kurier Elektroniczny Medycyny Praktycznej* z 12.3.2010r., 110, [1] s.: wykr.; 24 cm. (*Postępy w Neonatologii* 1997, supl. 3).

⁵⁵⁷ *Złota Księga Polskiej Medycyny 2002*, Polski Instytut Biograficzny, Wyd. Helion 2002, s. 359

oraz kliniczno-leczniczo-usługowych”.⁵⁵⁸ Przeważała jednak opinia, że powrót do struktury katedr i zakładów naukowych, lub klinik przywróci historyczną ciągłość tradycji nauczania uniwersyteckiego na ziemiach polskich, zgodną z tradycją europejską i ściśle z nią powiązaną. Struktura ta stanie się zarazem bardziej czytelna dla środowisk naukowych europejskich i światowych kultury zachodniej w szczególnie sposób pielęgnujących tradycję.

W ramach IP I Klinika Chorób Dzieci była bezpośrednią kontynuatorką Kliniki Chorób Dzieci UP powstałą w 1922r. pod kierownictwem prof. Karol Jonschera. Prowadził ją uczeń i następca prof. Karola Jonschera- prof. Teodor Rafiński (lata: 1955-1978), następnie, po przejściu prof. T. Rafińskiego na emeryturę- prof. Urszula Radwańska (1978-1995). I Klinika kontynuowała zainteresowania naukowe ukształtowane jeszcze przed wojną: pulmonologię, rozwój i żywienie dzieci oraz zagadnienia odporności w chorobach zakaźnych, głównie gruźlicy(prof. Teodor Rafiński). Kierunkiem wytyczonym już po II Wojnie była hematologia szybko zmierzająca w stronę onkologii dziecięcej (prof. Urszula Radwańska) oraz reumatologia ściśle powiązana z kardiologią (dr hab. Anna Goleniowa)⁵⁵⁹. 60 łóżek Kliniki podzielono w proporcji: 25/25/10 między ww. dziedziny. Wyobraźnia naukowa i ogromne doświadczenie lekarskie prof. Teodora Rafińskiego inspirowały zespół I Kliniki do wdrażania nowych metod terapeutycznych: wprowadzenie w Polsce leczenia gruźlicy dziecięcej streptomycyną, następnie hydrazidem kwasu nikotynowego (lata 50).⁵⁶⁰ Metody immunostymulacji i immunomodulacji szczepionkami wieloważnymi (wg. Delbeta), leczenie immunosupresyjne w astmie, propagowanie leczenia klimatycznego dzieci w oparciu o ośrodek sanatoryjny w Kołobrzegu. Kontynuatorem tego kierunku był prof. Jerzy Alkiewicz, który objął w 1995r. wydzieloną z I Kliniki Chorób Dzieci w 1994r.- Klinikę Pneumonologii Dziecięcej. Działająca przy Klinice Pracownia Aerozoloterapii i Badań Czynnościowych Płuc rozwijała badania nad wykorzystaniem surowców naturalnych /np. czosnku i torfu/ w leczeniu metodą wziewną chorób zapalnych płuc i oskrzeli /np. grzybic/, opracowano systemy rehabilitacji w chorobach płuc, m.in. w mukowiscydozie /wydana w 1990r. praca pod red. prof. Jerzego Alkiewicza: *Aerozoloterapia i rehabilitacja układu oddechowego u dzieci*/. Kontynuowany jest kierunek epidemiologii chorób alergicznych, diagnostyki i leczenia astmy, mukowiscydozy i innych przewlekłych chorób płuc, prowadzone są badania genetyczne w chorobach alergicznych i w niedoborach odporności, powstały standardy postępowania leczniczego opracowane z udziałem ośrodków krajowych i zagranicznych.^{561,562} Kierunek onkohematologii miał swoje pionierskie doświadczenia w latach 1956-1966, kiedy dokonywano /bez powodzenia/, pierwszych prób

⁵⁵⁸ R.K.Meissner: Jerzyckie Szpitale; Nowiny Lekarskie 2000,R.70,nr 6,s.682.

⁵⁵⁹ Wypowiedzi: dr Marii Kosickiej,s.250; dr Teresy Hofman,s.240; dr Ewy Bornakowskiej-Zabel,s.224

⁵⁶⁰ Wypowiedź: dr. Krystyny Strzykała,s.284

⁵⁶¹ Anna Bręborowicz, *Klinika Pneumonologii, Alergologii Dziecięcej i Immunologii Klinicznej III Katedry Pediatrii Uniwersytetu Medycznego im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu*, Współczesna Alergologia, 2008, T. 3, nr 1, s. 32-33.

⁵⁶² Wypowiedź prof. Anny Bręborowicz: s.227

przeszczepiania szpiku u dzieci z anemią aplastyczną /m.in. polekową/.⁵⁶³ W IP w Poznaniu po raz pierwszy w kraju zastosowano intensywną metodę leczenia białaczki wg protokołu z Memphis.⁵⁶⁴ Pierwszej transplantacji szpiku u dziecka w Polsce dokonał dr Ryszard Kaftański w zespole prof. Urszuli Radwańskiej w 1982r., wg. obowiązujących wówczas standardów.^{565,566} Rok wcześniej powstały na terenie IP ośrodek kompleksowego leczenia nowotworów u dzieci skupiały zarówno klinikę pediatriczną, kliniki zabiegowe i placówki diagnostyczne. Pierwszy raz w Polsce leczono w I Klinice przypadek ciężkiej nabytej niedokrwistości aplastycznej limfoglobuliną.⁵⁶⁷ W roku 1989 utworzono Oddział Transplantacji Szpiku Kostnego i powierzono go dr Jackowi Wachowiakowi⁵⁶⁸. W 1992r. powstała w Poznaniu Polska Grupa Guzów Litych u Dzieci skupiająca 8 krajowych ośrodków akademickich. Przewodniczyła Grupie jej inicjatorka- prof. Urszula Radwańska. W 1995r. dokonano zmiany nazwy I Kliniki dostosowując ją do głównego zakresu jej działalności: Klinika Onkologii i Hematologii Dziecięcej. Rok później po przejściu prof. Urszuli Radwańskiej na emeryturę, kierownictwo objął doc. Paweł Kołecki. Leczenie skaz krwotocznych i niedokrwistości /poza aplastyczną/ przejął Szpital Dziecięcy im. B. Krysiwicza w Poznaniu z dr Haliną Bobrowską, była asystent Kliniki. Z kolei w 2001r. powierzono kierownictwo kliniki doc. Jackowi Wachowiakowi, a w 2004r. poszerzono nazwę na: Klinika Onkologii, Hematologii i Transplantologii Pediatricznej. W latach 1972-2006 28 lekarzy uzyskało w Klinice stopień doktora medycyny, 4 osoby- doktora habilitowanego, 3 osoby uzyskały stopień profesora medycyny.⁵⁶⁹

Powstała w 1956r. II Klinika Chorób Dzieci po kilkunastu latach pracy w trudnych warunkach lokalowych wykształciła spory zespół specjalistów o sprecyzowanych zainteresowaniach naukowych, które z powodzeniem mogły się rozwinąć w sporej kubaturze Instytutu Pediatrii. I tak, jeszcze w czasach siedziby przy ul. Jackowskiego, kształtowały się: kardiologia (dr Jerzy Grzebiliszewski, dr Janina Rachocka, dr Stefania Suchocka-Łuczak, Waława Paluszak), nefrologia (dr Janusz Maciejewski, dr Karol Bittner), endokrynologia (dr Mieczysław Walczak, Jolanta Mikołajczyk, dr Kazimierz Bartkowiak), zaburzenia metaboliczne, zwłaszcza fenyloketonuria (dr Maria Goncerzewicz) oraz biegunki i inne choroby infekcyjne, w tym zakaźne (dr Maria Chmielowa). Rozwój cytogenetyki w latach 60-tych wprowadził do diagnostyki oznaczanie chromatyny płciowej (dr Marian Krawczyński) i kariotypu (dr Mieczysław

⁵⁶³ Wypowiedź dr Danuty Michalewskiej, s.260

⁵⁶⁴ U.Radwańska,D.Michalewska i In.:*Wyniki intensywnej leczenia 426 dzieci z ostrą białaczką limfoblastyczną*,Acta Hemat. Pol. 1981,12,s.175.

⁵⁶⁵ Urszula Radwańska,*Historia onkologii w Polsce 1994-1995*, Medycyna Wieku Rozwojowego,2006,X,3 część I Suplement I,s.27.

⁵⁶⁶ Wypowiedź prof. Urszuli Radwańskiej, s.273

⁵⁶⁷ Wypowiedź prof. Jacka Wachowiaka, s.288

⁵⁶⁸ Op.cit.

⁵⁶⁹ J.Wachowiak,Radwańska U.,*Historia i osiągnięcia I Kliniki Chorób Dzieci, a następnie Kliniki Hematologii i Onkologii Dziecięcej i Kliniki Onkologii, Hematologii i Transplantologii Pediatricznej Akademii Medycznej w Poznaniu 1972-2006*, Medycyna Wieku Rozwojowego,2006,X,3 część I Suplement I,s. 67-70.

Białecki, dr Jan Korbas). Rozwijały się badania nad zespołem Turnera (dr Mieczysław Walczak, dr Marian Krawczyński). Diagnostyka obrazowa wzbogaciła się o nową nieinwazyjną met. – ultrasonografię, realizowaną przez dr Małgorzatę Warzywoda i innych. Nowoczesne możliwości diagnostyczne pozwoliły na rozwój w IP kardiologii w ramach działalności Kliniki Chirurgii Dziecięcej (dr Bogdan Szlągowicz). Nowoczesna aparatura do EKG /Pracownia Diagnostyki Kardiologicznej od 1972r.-dr J. Rachocka i dr St. Suchocka-Łuczak/, a następnie echokardiograf barwny w 1986r. poszerzyły znakomicie diagnostykę kardiologiczną (dr Aldona Siwińska, dr Hanna Górzna-Kamińska, dr Waldemar Bobkowski). Wreszcie rozwój kardiologii postępował również we współpracy z zespołem powstałej Kliniki Kardiologii Dziecięcej (1997r.-prof. Michał Wojtalik). Rocznie przeprowadza się obecnie ok. 350 operacji kardiologicznych, w tym na otwartym sercu. Pojawiły się nowoczesne metody kardiologii interwencyjnej (dr Małgorzata Pawelec-Wojtalik).⁵⁷⁰ Drugą specjalnością II Kliniki była nefrologia zapoczątkowana w formule Poradni Nefrologicznej już w 1968r. przez dr Janusza Maciejewskiego. Zespół nefrologów stopniowo powiększał się (dr dr Karol Bittner, Ewa Probiez-Drews, Krystyna Lubicz, Ewa Stefaniak, Małgorzata Piątkowska-Kopczyk, Jacek Krynicki, Jacek Zachwieja, Tomasz Jarmoliński /późniejszy ordynator nefrologii dziecięcej w Szczecinie/, Dariusz Runowski). Podobne placówki poradniane zorganizowano kolejno w nowych miastach wojewódzkich Wielkopolski i w Zielonej Górze. Badania naukowe prof. J. Maciejewskiego obejmowały zagadnienia histopatologii chorób nerek na poziomie mikroskopii elektronowej, funkcji nerek w stanach patologii, np. w otyłości, w przewlekłych stanach zapalnych, w fazach ich niewydolności (również dr Karol Bittner). W latach 80-tych rozwinął się kierunek badań immunonefrologicznych (prof. Józef Stachowski) w pierwotnym zesp. nerczycowym i w zakażeniu wzv B. W 1977r. rozpoczęła działalność Pracownia Dializ / druga w Polsce- dr Karol Bittner/. W latach 80-tych wprowadzono nowe metody: automatyczną dializę otrzewnową, hemodializę, hemofiltrację, hemoperfuzję i plazmaferezę / prof. Józef Stachowski/. Od 2000r. Pracownię Dializ prowadzi prof. Jacek Zachwieja. Rocznie leczonych jest w Klinice ok. 1500 dzieci i młodzieży z chorobami nerek.^{571, 572} Wytłoniony z II Kliniki Chorób Dzieci w 1968r. Zakład Propedeutyki Pediatrii prowadzony przez doc. Marię Goncerzewicz od początku kierunkował swoje zainteresowania naukowe na zaburzenia metaboliczne u dzieci, szczególnie zaburzenia fenyloalaniny i tyrozyny oraz ustalenie norm wydzielania

⁵⁷⁰ Prof. M.Krawczyński w opracowaniu nt. II Kliniki Chorób Dzieci z 24 IV 2007r. przywołuje tradycję dziecięcej kardiologii w Poznaniu w osobach: dr Tadeusza Skalmowskiego-twórcy pierwszej Pracowni Ekg w Szpitalu Dziecięcym im. B.Krysiewicza. Kontynuował konsultacje i opisywanie EKG internista dr J.Maciejewski. Dobrze wyposażoną Pracownią Dziecięcej Poradni Kardiologicznej kierował od 1958r. dr Andrzej Sapiński, współpracując z dr Antonim Bittnerem, w latach późniejszych dr D. Kozłowską-Majchrzycką. Od 1987r. Zakładem Elektrodiagnostyki i Fizjopatologii /w strukturze Specjalist.ZOZ nad Matką i Dzieckiem/ kierowała dr A.Mytko-Krzywkowska. Placówka służyła zarówno Wielkopolsce jak Ziemi Lubuskiej. Opracowanie dostępne w Bibliotece SPSK-5 w Poznaniu./za zgodą autora/.

⁵⁷¹ M.Krawczyński, Klinika Kardiologii i Nefrologii Dziecięcej oraz Nefrologia dziecięca w Wielkopolsce, 24 IV 2007r, opracowanie dostępne w Bibliotece SPSK-5 w Poznaniu./za zgodą autora/.

⁵⁷² Wypowiedź prof. Jacka Zachwiei: s.310

hydroksyproliny, jako b. czułego wskaźnika fazy dojrzewania płciowego.⁵⁷³ Drugim kierunkiem rozwijanym w ZPP była auksologia, medycyna szkolna, medycyna sportowa.⁵⁷⁴ Przy współpracy z Zakładem Higieny A.M. (prof. Adam Jankowiak) opracowano system opieki czynnej /dyspanseryjnej/ nad dziećmi i młodzieżą szkolną (prof. Marian Krawczyński). Rozwijano diagnostykę zesp. Turnera, nieprawidłowości narządów płciowych, zaburzeń widzenia barwnego (prof.M. Krawczyński)⁵⁷⁵ W pracy ZPP znalazły zastosowanie metody diagnostyki i terapii psychologii klinicznej (mgr psych. Maria Molicka, Maria Wiśniewska, Renata Strzyżewska). Od 1972r. nauczanie propedeutyki dla III r. medycyny prowadzono w oparciu o 7 łóżek „metabolicznych”. Dopiero w 1990r. powstała IV Klinika Chorób Dzieci (prof. Marian Krawczyński) o wyraźnym profilu gastroenterologicznym i metabolicznym , od 1995r. istnieje pod nazwą: Klinika Gastroenterologii Dziecięcej i Chorób Metabolicznych. Wśród zainteresowań naukowych zespołu Kliniki należy wymienić: zagadnienia wczesnej diagnostyki zaburzeń trawienia i wchłaniania, nietolerancje pokarmowe, mukowiscydozę, aktywności enzymatyczne w tym testy czynnościowe (np. RIST IgE i RAST) w alergiach pokarmowych, od 1975r. wykonywano biopsje ssące jelita cieńkiego kapsułką Crosby’ego, badano funkcjonowanie „osi jelitowo-trzustkowo-wątrobowej”/ prof. Wojciech Cichy/⁵⁷⁶Rozwijano diagnostykę endoskopową (od 1988r. w Pracowni Endoskopii-doc. Iwona Ignyś), opracowano schematy żywienia eliminacyjnego doustnego w różnych stanach chorobowych, postępowanie w przewlekłym zapaleniu błony śluzowej żołądka, w oparciu o badania immunohistochemiczne ekspresji cytokin w zakażeniu H. pylori (doc.I. Ignyś).⁵⁷⁷ Oryginalne badania prowadziła dr Iwona Bączyk, m.in.: nad epidemiologią choroby trzewnej w Wielkopolsce, powiązaniem chor. trzewnej ze schizofrenią u dzieci oraz z cukrzycą. Utworzona w 2004r. Pracownia Analityki Klinicznej i Badań Czynnościowych Przewodu Pokarmowego (prof. Jarosław Walkowiak) wprowadziła manometrię przewodu pokarmowego oraz pH-metrię ,niezbędną w diagnozowaniu choroby refluksowej przełyku, rozwijana jest diagnostyka i badania naukowe nad mukowiscydozą.⁵⁷⁸ Również przy ZPP powstała w 1978r. Pracownia Genetyki Medycznej (dr Mieczysław Białecki z Zakł. Patologii A.M. prof. Antoniego Horsta, następnie mgr farm. Małgorzata Skowrońska). W 1984r. Pracownię objęła dr Anna Latos-Bieleńska , genetyk, stypendystka Fundacji im. A.v. Humboldta. W 1993r powołano Zakład Genetyki Klinicznej, a w 1996r. utworzona została Katedra i Zakład Genetyki Medycznej / prof. Anna Latos-Bieleńska/⁵⁷⁹

⁵⁷³ Wypowiedź prof. Marii Goncerzewicz, s.214

⁵⁷⁴ Wypowiedź prof. Mariana Krawczyńskiego: s.251

⁵⁷⁵ Wypowiedź prof. M.Krawczyńskiego,s.251

⁵⁷⁶ Wypowiedź prof. Wojciecha Cichego: s.229

⁵⁷⁷ Wypowiedź doc. Iwony Ignyś, s.242

⁵⁷⁸ Wypowiedź prof. Jarosława Walkowiaka,s.300

⁵⁷⁹ M.Krawczyński, Od propedeutyki pediatrii do gastroenterologii dziecięcej w Poznaniu(1968-2005), Cz.I Zakład Propedeutyki Pediatrii (1968-1990); Cz.II IV Klinika Chorób Dzieci oraz Klinika Gastroenterologii Dziecięcej i Chorób Metabolicznych, 24.IV. 2007, opracowanie dostępne w Bibliotece SPSK-5 w Poznaniu./za zgodą Autora/.

W 1970 roku powstała przy II Klinice Chorób Dzieci Samodzielna Pracownia Endokrynologii (dr Mieczysław Walczak, we współpracy z: dr Eugeniuszem Kormanem, dr Bogusławem Pawlaczykiem, dr Eugenią Miler, dr Marianem Krawczyńskim). Tematyka naukowa obejmowała zagadnienia: dysgenezy gonad, opóźnionego dojrzewania płciowego, obojnactwa, przerostu nadnerczy /dawniej zesp. nadnerczowo-płciowy/, również problematykę tyreologiczną (dr Eugeniusz Korman). Tematyce tej poświęconych było łącznie 16 ogólnopolskich konferencji naukowych *Okres dojrzewania* odbytych w latach 1968- 1997. Zakład Endokrynologii Klinicznej, powstały w 1976r. dysponował już Pracownią Izotopową (dr n.biol. Aleksandra Waligóra) realizującą radioimmunologiczne oznaczanie hormonów. W tematyce naukowej dominowały problemy andrologiczne / poświęcono im 4 konferencje naukowe np. w 1979r. w Zielonej Górze- I Wielkopolsko-Lubuskie Sympozjum Endokrynologii Pediatrycznej, przy współudziale dr Zbysława Kopyścia/. Rozwijano problematykę cukrzycy (dr Danuta Kiełczewska-Mrozikiewicz). W 1982 ZEK przekształcono w III Klinikę Chorób Dzieci na bazie nowo-wybudowanego pawilonu PSK-5. Wydzielono w III Klinice Pododdział Reumatologiczny (dr Anna Orzeszko-Spaczyńska, dr Ewa Bornakowska-Zabel). Lata 80-te przyniosły nowoczesne rozwiązania dotyczące epidemiologii i czynnej opieki nad dziećmi z cukrzycą insulinozależną (dr Marian Rewers, dr Piotr Fichna, dr Antoni Dmochowski). W 1988r. powstał Wielkopolski Rejestr Zachorowań na Cukrzycę Insulinozależną /współpracujący z systemami europejskimi EURODIAB i DERI/. Klinika podjęła współpracę ze Światową Grupą Roboczą Diabetologii Pediatrycznej (ISGD) /po emigracji dr Mariana Rewersa do USA, dzięki jego pracy w Diabetes Research Center w Pittsburgu.⁵⁸⁰ W 1995r. zmieniono nazwę na Klinikę Endokrynologii i Diabetologii Wieku Rozwojowego, której kierownictwo rok później, po przejściu prof. Mieczysława Walczaka na emeryturę, objął prof. Eugeniusz Korman.⁵⁸¹ Wprowadzono w diagnostyce zaburzeń rozwoju płciowego tzw. sondy genetyczne dla wykrywania markerów chromosomu Y, oznaczanie przeciwciał przeciwinsulinowych, biopsję cienkoigłową tarczycy, scyntyografię i ultrasonografię, badania densytometryczne. Wprowadzono w terapii nowoczesne pompy insulinowe, metodę pulsacyjną w intensywnym leczeniu immunomodulującym sterydami. Ośrodek poznański opublikował w 2000r. podręcznik: *Podstawy endokrynologii wieku rozwojowego* pod red. prof. E. Kormana z współautorstwem: dr Piotra Fichny, dr Andrzeja Kędzi, dr Marka Niedzieli, dr Alicji Smorawińskiej. Oddział Poznański PTP wydał *Cukrzycę wieku dziecięcego i okresu dojrzewania* współautorstwa dr Piotra Fichny. W 1993r. prof. E.Korman zainicjował wydawanie kwartalnika *Pediatrya Praktyczna*. Na forum krajowym prof. E. Korman w 2001r. przewodniczył Zarządowi Głównemu Polskiego Towarzystwa Endokrynologii Dziecięcej, natomiast w latach 1996-1999 z upoważnienia Komisji PAN, jako ich członek /Komisji Endokrynologii Komitetu Rozwoju Człowieka oraz Komitetu Patofizjologii Klinicznej/ kierował

⁵⁸⁰ Wypowiedź doc. Piotra Fichny, s.235

⁵⁸¹ Wypowiedź prof. Eugeniusz Kormana,s.246

wieloośrodkowymi badaniami nad występowaniem raka tarczycy u dzieci i młodzieży w Polsce. Prof. Eugeniusz Korman pełnił w latach 1980-1999 bardzo aktywnie funkcję konsultanta w zakresie pediatrii w województwie kaliskim. Po przejściu prof. na emeryturę w 2003r. Klinikę objął prof. Marek Niedziela.^{582,583} Kolejną placówką powstałą z „pnia” II Kliniki Chorób Dzieci prof. O. Szczepkiego jest Klinika Obserwacyjno-Zakaźna utworzona na bazie VIII Oddziału Zakaźnego PSK-5 w 1982r. w doskonałych warunkach 20 boksów izolacyjnych z filtrem, węzłem sanitarnym i dwoma wejściami zapewniającymi bezpieczeństwo epidemiologiczne /nie przewidzianymi jednak dla towarzyszących obecnie dziecku rodzicom/. Kierownik Kliniki- prof. Maria Chmielowa zbudowała zespół (dr Jadwiga Sarrazin, dr Krystyna Krzywińska, Krystyna Lewandowska, dr Iwona Bączyk, dr Wojciech Służewski, dr Ewa Wysocka, dr Jacek Wysocki, dr Iwona Mozer-Lisewska, dr Marek Popielarz, dr Elżbieta Skorupska, dr Grzegorz Biegański i inni), który podejmował szeroką problematykę naukową odnośnie chorób infekcyjnych i ich powikłań, np. neurologicznych wczesnych i późnych w przebiegu zapaleń opon mózgowo-rdzeniowych (dr Wojciech Służewski)⁵⁸⁴, zakażeń wirusowych, jak: wzw A, B, C, HIV, zakażeń oportunistycznych w przebiegu leczenia immunosupresyjnego chorób nowotworowych, zagadnienia immunologiczne tych chorób (dr Ewa Wysocka i dr Jacek Wysocki)⁵⁸⁵ Zainteresowania prof. Marii Chmielowej to również racjonalne żywienie niemowląt i dzieci, diety eliminacyjne w przewlekłych biegunkach, problematyka socjalna dziecka chorego i wiele innych.⁵⁸⁶ W latach 90-tych pojawiły się w pracach Kliniki tematy hepatologiczne (dr Jacek Wysocki, dr Iwona Mozer-Lisewska, dr Agnieszka Bujnowska, dr Magdalena Figlerowicz). Po przedwczesnej śmierci Profesor MARII CHMIELOWEJ w 1991r. Klinikę objął prof. Wojciech Służewski. W 2003r. zmieniła ona nazwę na: Klinika Chorób Zakaźnych i Neurologii Dziecięcej /30 łóżek/, a w 2005r. weszła w skład III Katedry Pediatrii, również pod kierownictwem prof. Wojciecha Służewskiego.⁵⁸⁷ Niezbędnym uzupełnieniem klinik pediatrycznych w obrębie IP były: kliniki chirurgiczne, otolaryngologiczna, anestezjologii i intesywnej terapii, Zakład Radiologii, Zakład Pielęgniarstwa Pediatrycznego, Laboratorium Centralne i inne. Należy wspomnieć o poradniach specjalistycznych działających przy SPSK-5; w roku 1997 działało ich 27 z gabinetami diagnostycznymi i zabiegowymi. W kolejnych latach powstawały nowe poradnie ,np. w 2004r. unikalna Poradnia Kardiologii Prenatalnej. Rocznie udzielanych jest ponad 100 000 porad.⁵⁸⁸ Profesor Marian Krawczyński dyrektor Instytutu Pediatrii w Poznaniu od 1982r. do jego rozwiązania w 2003r. prezentując

⁵⁸² M.Krawczyński, Klinika Endokrynologii Pediatrycznej i Diabetologii Wieku Rozwojowego, 24.IV.2007, opracowanie dostępne w Bibliotece SPSK-5/za zgodą autora/.

⁵⁸³ Wypowiedź prof. Marka Niedzieli, s.264

⁵⁸⁴ Wypowiedź prof. Wojciecha Służewskiego, s.279

⁵⁸⁵ Wypowiedź prof. Jacka Wysockiego, s.303

⁵⁸⁶ Wypowiedź prof. Magdaleny Figlerowicz, s.238

⁵⁸⁷ M.Krawczyński, Klinika Obserwacyjno-Zakaźna oraz Klinika Chorób Zakaźnych i Neurologii Dziecięcej, 24.IV 2007r., opracowanie dostępne w Bibliotece SPSK-5 w Poznaniu, /za zgodą autora/.

⁵⁸⁸ M.Krawczyński, 75- Lat poznańskiej pediatrii akademickiej(1922-1997), *Pediatrics* Polska, 1998, LXXIII, 8, s.805-814.

Instytut w jego 30-Lecie w roku 2002 przytoczył następujące dane: „ wg stanu na dzień 01.02.2002 w Instytucie Pediatrii zatrudnionych jest 50 pracowników naukowo-dydaktycznych oraz dalszych 26 w jednostkach pozainstytutowych, działających na bazie SPSK-5. W grupie tej jest 17 samodzielnych pracowników naukowych. Na 28 adiunktów i wykładowców przypada 21 asystentów. Ponadto w Instytucie pracuje 10 stypendystów Studium Doktoranckiego AM i 6 rezydentów. Opiekę nad dziećmi sprawuje również 77 lekarzy SPSK i 36 pracowników z wyższym wykształceniem w zakresie innych dziedzin(chemia, biologia, psychologia, rehabilitacja, pedagogika).”(…) „Stopień naukowy doktora posiada łącznie 77 lekarzy i 4 przedstawiciele innych nauk (przyrodniczych i rehabilitacji).”(…) „W okresie ostatnich 30 lat pracownicy naukowcy Instytutu uzyskali 21 stopni doktora habilitowanego i 22 tytuły i stanowiska profesora.” Kolejne- do dnia dzisiejszego przeprowadzone habilitacje to: dr hab. **Danuta Ostalska- Nowicka** oraz dr hab. **Arleta Kowala- Piaskowska**⁵⁸⁹(…) „Pracę za granicą kraju wybrało 19 lekarzy, w tym 7 pediatrów, 5 chirurgów, 4 anestezjologów...”(…) „ Corocznie ponad 1500 studentów (w tym anglojęzyczni-przyp. aut.) wkracza do klinik i zakładów Instytutu.”⁵⁹⁰ W latach 70-tych i 80-tych 5 asystentów kontynuowało swoje badania naukowe w ośrodkach zagranicznych dzięki **stypendium Fundacji im. Aleksandra v. Humboldta**, byli to: dr Wojciech Cichy, dr Andrzej Jankowski, dr Paweł Kołecki, dr Anna Latos-Bieleńska, dr Jacek Wachowiak.⁵⁹¹

Rada Naukowa Instytutu Pediatrii- oprócz działalności naukowej IP prowadził zajęcia dydaktyczne i w szerokim zakresie tzw. działalność usługową, czyli leczenie zarówno stacjonarne, jak i diagnostykę i poradnictwo poradniane. Był i pozostaje-

⁵⁸⁹ Rozprawa habilitacyjna: *Ocena wybranych czynników morfologicznych i immunohistochemicznych w prognozowaniu odpowiedzi na leczenie w idiopatycznym zesp. nerczycowym u dzieci*, aut.: **Ostalska-Nowicka Danuta**, Poznański Uniwersytet Medyczny im. K. Marcinkowskiego w Poznaniu, 2007r. Op. fiz.:48 s 30 cm, bibliogr. streszcz. + 6 kopii publikacji.

Praca doktorska: *Różnicowanie komórek nabłonkowych w rozwoju zrębu grasicy szczura w świetle badań immunohistochemicznych i ultrastrukturalnych*, aut.: **Ostalska-Nowicka Danuta**, prom.: Brelińska-Plinzner Renata, Katedra i Zakład Histologii i Embriologii AM w Poznaniu, Poznań 2000; op. fiz.: 94 s il. tab [17]k, tabl. 30 cm, bibliogr.,streszcz. /źródło: Bazy GBL UMP w Poznaniu/ oraz – Rozprawa habilitacyjna: *Wybrane aspekty kliniczno-terapeutyczne wirusowych zapaleń wątroby typu C u dzieci*, autor: **Kowala-Piaskowska Arleta**, Poznań, Wyd. Nauk. UMP w Poznaniu, 2008, op. fiz.:98, [1]s. 30 cm, bibliogr. kopie 10 publikacji z czasopism.;

Praca doktorska: *Obraz kliniczny i morfologiczny przewlekłego zapalenia wątroby w zależności od wieku dziecka i drogi zakażenia wirusem B*, autor: **Kowala-Piaskowska Arleta**, promotor: Służewski Wojciech, Klinika Obserwacyjno-Zakaźna IP AM i. K. Marcinkowskiego w Poznaniu, Poznań, 1993; op. fiz.: [3], 113 k. il. tab. bibliogr. streszcz.

⁵⁹⁰ M.Krawczyński, *30-Lat Instytutu Pediatrii A.M. im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu (1972-2002)*, /30-Years Anniversary of Institute of Pediatrics of Karol Marcinkowski University of Medical Sciences, Poznań, Poland/, Klinika Gastroenterologii Dziecięcej I Chorób Metabolicznych Instytutu Pediatrii A.M. im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu, kierownik: prof. dr hab. Marian Krawczyński; *Pediatria Praktyczna* 2002, Tom 10, Zeszyt 1, s.9-17.

⁵⁹¹ Prof. W. Cichy przekazując tę informację nadmienił, że grupa poznańskich stypendystów Fundacji im. Humboldta była najliczniejszą w tych latach, z jednego ośrodka naukowego, w kraju. Profesor uważa, że świadczy ten fakt również o szczególnie życzliwej polityce ówczesnego kierownictwa Instytutu Pediatrii- prof. O. Szczepeskiego, prof.M. Walczaka oraz długoletniego dyrektora IP prof. M. Krawczyńskiego, która gwarantowała stypendyście powrót na poprzednie stanowisko w Instytucie /rozmowa z 12.11.2010/.

choć z inną strukturą i pod inną nazwą - placówką o najwyższym poziomie referencyjnym w makroregionie środkowo-zachodniej Polski. Borykał się z trudnościami i nadal nie są mu obce problemy wszystkich szpitali w kraju. Bieżące problemy omawiane były zazwyczaj na regularnych posiedzeniach Rady Instytutu Pediatrii stanowionej przez kierowników Klinik i Zakładów oraz przedstawicieli związków i organizacji społecznych i politycznych. W protokołach z tych posiedzeń utrwaliły się też echa okoliczności historycznych, o których autor pragnie wspomnieć. I tak w protokole z posiedzenia Rady IP z dnia 24. 11. 1980r., któremu przewodniczył prof. M. Walczak/ przy obecności 15 czł. Rady/, w którym uczestniczył prof. Jerzy Wójtowicz- dyrektor Instytutu Radiologii , poruszono problemy Zakładu Radiologii Pediatricznej działającego na terenie IP, zwracając uwagę na nadużywanie badań diagnostycznych. Kierownik Zakładu dr Z. Flejsierowicz przytacza liczby: ponad 5000 badań rocznie dla Szpitala i ok. 4500 badań dla Poradni. Wspomina o dwóch awaryjnych 8-letnich aparatach rtg, o braku zaplecza socjalnego dla pracowników Zakładu, o przeprowadzonej przebudowie, której nie konsultowano z radiologami. Prof. Mieczysław Walczak stwierdza, że ... „z uwagi na wybitną ciasnotę w Instytucie, nie można wydzielić dodatkowych pomieszczeń dla Zakładu”./ Radiologii- aut”/. Po dyskusji prof. M.Walczak ... „proponuje, aby pozostałe punkty (...) programu- z uwagi na bardzo ważne zebranie zwołane przez KZ PZPR- przenieść na następne posiedzenie Rady...” Na zakończenie prof. M.Walczak stwierdza, że sprawa przedstawiciela Związków Zawodowych w Radzie Instytutu zostanie ostatecznie ustalona po rozwiązaniu tych spraw na terenie ZZPSZ i NSZZ „Solidarność” i wybraniu przez nie delegata.” Protokół podpisał dyrektor IP- prof. Mieczysław Walczak, protokółował dr Karol Bittner. Protokół z Posiedzenia Rady IP z dnia 9. 2. 1981r. które prowadził prof. M. Walczak, /z udziałem 18 członków Rady/, dokumentuje następujące tematy i wypowiedzi: tematem wiodącym był „ Stan medycyny wieku rozwojowego w Polsce- opracowanie dla Instytutu Matki i Dziecka i ZG PTP”. Wypowiedziała się w tej sprawie prof. U. Radwańska: „stan kadry budzi duże zastrzeżenia, wielu młodych lekarzy wobec dużych obciążeń odchodzi od specjalizowania się w pediatrii. Należy zwiększyć ilość i wysokość stypendiów specjalizacyjnych”. W dyskusji lek. B. Stajgis: „istotne jest utrzymanie rejonów pediatryczno-szkolnych(...) Należy także zlikwidować wydzielone służby pediatryczne /WOP, PKP itp./”. Z kolei prof. Mieczysław Walczak...”stwierdza, że napływ absolwentów do pediatrii jest coraz mniejszy. Uważa, że należy stworzyć sytuację zachęty, łącznie ze skróceniem czasu specjalizacji.” Doc. M. Chmielowa wypowiedziała się w sprawie:„ zasady reglamentowania żywności budzą ogromne zastrzeżenia, stwarzają sytuację grożącą niedożywieniem. Należy wprowadzić przydziały dla dzieci do 1 roku życia.”Prof. J. Maciejewski informował o braku obsady ordynatorskiej w 3 oddziałach noworodkowych w woj. pilskim, którego był konsultantem. Wywiązała się dyskusja nt. udziału przedstawiciela studentów na posiedzeniach zespołu dydaktycznego Instytutu i ich niechęci do tego uczestnictwa z powodu przepracowania. Protokół podpisał dyr. IP- prof. Mieczysław Walczak, protokółował doc. Karol Bittner.

Studenckie koła naukowe. W życiu codziennym IP, ważnym elementem procesu dydaktycznego, stwarzającym możliwości poszerzania wiedzy studentom zainteresowanym w szczególnym stopniu specjalnością, ale też rozpoczęcia pracy naukowej jeszcze w trakcie studiów, były studenckie koła naukowe. Koła takie działały przy obydwu Klinikach Chorób Dzieci. W I Klinice Koło działało pod opieką doc. Urszuli Radwańskiej, a w II Klinice pod opieką doc. Marii Chmielowej. W listopadzie 1971r. doszło do połączenia obu Kół dając początek Kołu Naukowemu przy Instytucie Pediatrii, którego opiekunem została doc. Anna Goleniowa z I Kliniki /sprawowała tę funkcję do roku 1976/, a pierwszą przewodniczącą- Ewa Goncerzewicz. Koło liczyło wówczas 34 członków. Obok identyfikowania i podtrzymywania tradycji poznańskiej pediatrii / prezentacje sylwetek prof. Karola Jonschera i Janusza Zeylanda/ Koło przystąpiło do organizacji tzw. „białych niedziel” /pierwsza w Napachaniu, a następnie w Murowanej Goślinie, Białej, w Krzyżu, Żydowie, Obornikach/. Obok waloru praktycznego zarówno dla studentów /kontakt z realnym pacjentem i jego problemami/ jak i miejscowej ludności- Wielkopolska była terenem wybitnie deficytowym w pediatrii- był też walor naukowy. Opracowywano prace prezentowane na konferencjach STN. Wiele publikowano, zdobywając uznanie i wymierne nagrody. Szczególnie „płodne” były coroczne Studenckie Obozy Naukowe w Trzciance, od 1970r. przez 27 lat prowadzone przez późniejszego prof. Jerzego Alkiewicza /opiekunami byli też: doc. Anna Golenia, doc. Karol Bittner, doc. Wojciech Cichy, doc. Wojciech Służewski, dr Małgorzata Kaczmarek-Kanold, dr Józef Stachowski, dr Michał Ryglewicz, dr Michał Grzegorowski, dr Grzegorz Woźnicki/. Z biegiem lat przekształciły się w Interdyscyplinarny Obóz Naukowy Środowiska Akademickiego Miasta Poznania dzięki udziałowi studentów Uniwersytetu, Akademii Ekonomicznej, Akademii Rolniczej, Politechniki Poznańskiej.⁵⁹² Usytuowanie Obozu w powiecie, w którym z początkiem lat 70-tych działało zaledwie 2 pediatrów zaowocowało *Raportem o stanie zdrowia dzieci trzcianeckich w okresie 1972-1982-* we wszystkich grupach wiekowych, z których część została objęta czynnym poradnictwem, część trafiła w celach diagnostycznych do IP. Opiekunami sekcji Koła byli naukowcy Instytutu: dr Karol Bittner(ogólnopediatrycznej), dr Eugeniusz Korman (endokrynologicznej), dr Wacław Zieliński (chirurgicznej). W latach późniejszych opiekunami zostawali poprzedni aktywni członkowie Koła pozostając w Uczelni i w Instytucie; „ Aldona Siwińska, Wojciech Służewski, Anna Wysocka(Bręborowicz), Jacek Wachowiak, Katarzyna Bernardczyk, Michał Martyński, Halina Bobrowska, Danuta Ślusarek, Anna Materna(Kiryłuk), Barbara Korytowska(Gurda), Elżbieta Błażewicz(Schöneich), Krzysztof Borski, Teresa Hofman, Marian Stępień, Józef Stachowski, Małgorzata Krzywińska i wielu innych.” Od 1976r. opiekunem Koła został doc. Karol Bittner, opiekunami sekcji: dr Stefania Łuczak i dr Krystyna Frynas (kardiologicznej), dr Małgorzata Kaczmarek-Kanold (hematologicznej), Elżbieta Bortkiewicz (nefrologicznej), dr Wojciech Cichy (gastroenterologicznej), dr Andrzej Jankowski

⁵⁹² Wypowiedź dr Teresy Hofman, s.240

(chirurgicznej), dr Iwona Bączyk (ogólnopediatrycznej). Koło przyznawało nagrody za wybitne osiągnięcia w wynikach studiów, np. w 1980r. „Złotego stetoskopu” dla Anny Wysockiej-Bręborowicz i „Sowy z Czerwonym Krzyżem” dla Jacka Wachowiaka. W grudniu 1981 roku STN, jak wszystkie organizacje studenckie został na mocy dekretów stanu wojennego, rozwiązany i... „Nigdy później już Koło Pediatryczne nie osiągnęło tylu sukcesów i nie przyciągnęło tak wielu entuzjastów.” Reaktywowane Koło przy Instytucie Pediatrii w marcu 1983r. pozostawało przez kilka miesięcy pod opieką doc. Karola Bittnera, a następnie przez kolejne 4 lata- dr Wojciecha Cichego, którego zastąpił z kolei dr Wojciech Służewski. Przewodniczącą Koła została Emilia Szumińska (Napiontek), a kolejnymi: Mariusz Sroczyński i Jarosław Walkowiak. Reaktywowana w 1987r. sekcja hematologiczna podjęła się pod opieką dr Jacka Wachowiaka opracowania epidemiologii nowotworów wieku dziecięcego w Wielkopolsce wyróżnionego na konferencji STN. W tym samym roku powstała sekcja genetyki pod opieką dr Anny Latos-Bieleńskiej. Reaktywowaną sekcją kardiologiczną opiekowała się dr Aldona Siwińska (następnie dr Hanna Górzna), ogólnopediatryczną dr Jacek Wysocki (nast. dr Iwona Lisewska), natomiast chirurgiczną dr Krzysztof Strzyżewski (nast. dr Michał Martyński), powstała sekcja pulmonologiczno-alergologiczna pod opieką dr Anny Bręborowicz i laryngologiczna z opiekunem dr Michałem Grzegorowskim. W listopadzie roku 1990 Koło zorganizowało pod kierunkiem liderów STN, studentów VI roku Jarosława Walkowiaka i Tomasza Jarmolińskiego , pod patronatem prof. Janusza Maciejewskiego I Ogólnopolską Studencką Konferencję Pediatryczną. Kolejnymi sekcjami powstałymi w latach 1994-95 były: gastroenterologiczna (opiekun dr Iwona Ignyś), kardiologiczna (dr Bogdan Szelągowicz), neurochirurgiczna (prof. Zdzisław Huber), opiekunem sekcji nefrologicznej po dr Emilii Napiontek został dr Jacek Zachwieja. W kwietniu 1997r. w 25-Lecie Koła odbyła się w Instytucie Pediatrii Ogólnopolska Konferencja Kół Pediatrycznych. Przewodniczącym jej Komitetu Naukowego był prof. Wojciech Służewski.⁵⁹³

Akademickie środowisko poznańskich pediatrów uczestniczyło aktywnie, jak już wspomniano, w życiu naukowym w kraju i za granicą biorąc udział w kongresach, zjazdach i konferencjach. Samo wielokrotnie było organizatorem takich spotkań, jak np. kilkanaście konferencji *Okres dojrzewania* w latach 1968- 1997. Był również **Poznań gospodarzem Ogólnopolskich Zjazdów Pediatrów** organizowanych od lat przedwojennych: w 1924, 1960, 1979, 2009r.⁵⁹⁴ W dniach 8-11 września 1960 roku odbył się XII OZP, natomiast blisko pół wieku później w dniach 25-27 czerwca 2009 roku odbył się XXX Jubileuszowy Zjazd Polskiego Towarzystwa Pediatrycznego. W pierwszym powojennym Zjeździe, wśród opublikowanych referatów środowisko poznańskich klinik pediatrycznych przedstawiło prace:

⁵⁹³Tomasz Jarmoliński, Zdzisława Maciejczyk-Kyrcel, *25 Lat Studenckiego Koła Naukowego przy Instytucie Pediatrii A.M. im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu (1972-1997)*, *Pediatrica Praktyczna*, 2002, Tom 10, Zeszyt 1, s.19-26.

⁵⁹⁴ Krawczyński Marian, *Propedeutyka Pediatrii*, PZWL, Warszawa 2009r., s.25-27.

Teodor Rafiński: *Terapia zespołu nerczycowego*, O. Szczepski, *Klinika nerczycy samoistnej*, E. Fojudzki, A. Goleniowa: *Oznaczanie indykanu w nerczycach i chorobach nerek*, T. Rafiński, St. Nowak: *Analiza wyników leczenia zespołu nerczycowego*, S. Nowak, E. Fojudzki: *Badania nad witaminami A, B, i C w nerczycach wieku dziecięcego*, U. Radwańska: *Badania nad gospodarką żelazem u dzieci*, M. Walczak, K. Taszycka, K. Fellmann, A. Rucka: *Zachowanie się neurosekretu u niemowląt w przebiegu zaburzeń gospodarki wodnej i elektrolitowej*, T. Rafiński, J. Wiza, L. Jeżowa, L. Florkiewiczowa: *Próba zapobiegania ostrym zakaźnym zapaleniom przewodu pokarmowego (stanom biegunkowym) u niemowląt, za pomocą szczepień przeciwbiegunkowych*.⁵⁹⁵ Przewodniczyli komitetowi organizacyjnemu profesorowie: Teodor Rafiński i Olech Szczepski.

Czerwcowy /2009r./ Jubileuszowy XXX Zjazd PTP, odbył się pod patronatem Rektora poznańskiego Uniwersytetu Medycznego im. K. Marcinkowskiego- prof. pediatrii Jacka Wysockiego oraz Prezes Zarządu Głównego PTP prof. Alicji Chybickiej- 7 miesięcy po uroczystości obchodzonej w listopadzie 2008r. w Warszawie 100- Leciu Polskiego Towarzystwa Pediatrycznego.⁵⁹⁶ Zgromadził ponad 1000 uczestników. Przewodniczącym Komitetu Naukowego i Organizacyjnego był prof. Wojciech Służewski. W szczególnie starannej oprawie zaprezentowano bogaty program referatów, sesji plakatowych /142 prezentacje/, wśród których środowisko poznańskie przedstawiło : doc. Magdalena Figlerowicz- *Urodzeni z cytomegalią*; prof. Jacek Wysocki - *Dlaczego świat boi się pneumokoków*; prof. W. Służewski - *Neurozakażenia bakteryjne i wirusowe- najnowsze trendy*; prof. Jerzy Szczapa- *Opieka nad dzieckiem z CLD w warunkach domowych*; prof. Anna Bręborowicz, dr M. Pirożyński- *Prof. Jerzy Alkiewicz- twórca współczesnej polskiej szkoły aeroloterapii, lekarz i nauczyciel*; prof. Eugeniusz Korman- *Tarczycza w zdrowiu i chorobie- ocena ostatniego dwudziestolecia*; prof. Marek Niedziela- *Aspekty endokrynologiczne przewlekłego leczenia glikokortykosteroidami*; prof. Jacek Wysocki- *Profilaktyka zakażeń pneumokokowych*; [prof. Mieczysław Walczak (j)- *Wybrane aspekty terapii hormonem wzrostu*]; prof. Jacek Zachwieja- *Zatrucia u dzieci*; dr hab. Piotr Fichna, dr B. Skowrońska- *Cukrzyca typu 2 u dzieci- stan przedcukrzycowy, diagnostyka i prewencja*; prof. Jarosław Walkowiak- *Żywienie dzieci- od schematu do rzeczywistości*; [prof. Jerzy Socha- *Żywienie w chorobach nowotworowych u dzieci*]; prof. Jacek Zachwieja- *Nadciśnienie tętnicze u dzieci i młodzieży*; prof. Aldona Siwińska- *Powikłania kardiologiczne w chorobach wieku dziecięcego*; prof. Marek Niedziela- *Rak tarczycy u dzieci*; [prof. Ewa Bernatowska- *Priorytety szczepień w chorobach przewlekłych*]; prof. Iwona Mozer- Lisewska-

⁵⁹⁵ XII Ogólnopolski Zjazd Pediatrów w Poznaniu, 8-11 września 1960, Referaty naukowe, PZWL, Warszawa 1961, ss.153-166, 207-212, 243-246, 273-275, 309-315, 333-340

⁵⁹⁶ Jubileusz 100-Lecia Polskiego Towarzystwa Pediatrycznego 29 listopada 2008r., zorganizowany w Hotelu Hilton w Warszawie pod patronatem Prezes PTP prof. Alicji Chybickiej. W trakcie podniosłej uroczystości wśród kilkorga seniorów- profesorów pediatrów / np. prof. Krystyny Bożkowej, wieloletniej dyrektor Instytutu Matki i Dziecka w Warszawie/ uhonorowana została laurem PTP- „Oskarem Pediatrii Polskiej” prof. Maria Goncerzewicz- pierwszy i wieloletni dyrektor Szpitala- Pomnika Centrum Zdrowia Dziecka w Warszawie- Międzylesiu.

*Patogeneza przewlekłych zapaleń wątroby typu B i C; prof. Magdalena Figlerowicz-
Klinika i współczesne metody terapii przewlekłego zapalenia wątroby typu B i C; prof.
Marian Krawczyński- Zaburzenia rozwojowe- zakres pojęcia i skala problemu; prof.
Jacek Wachowiak- Zastosowanie transplantacji komórek krwiotwórczych w pediatrii;
prof. Wojciech Służewski- Stany napadowe, niepadaczkowe u dzieci; prof. Anna
Bręborowicz- Postępowanie w napadzie astmy.*⁵⁹⁷

Podsumowując można, dla przejrzystości, przyjąć istnienie **3 okresów w historii rozwoju** poznańskiej pediatrii uniwersyteckiej. **Pierwszy** to okres **od roku 1922/23** – pierwszego roku akademickiego, w którym podjęte zostały systematyczne wykłady z pediatrii, początkowo prowadzone przez doc. Bronisława Szulczewskiego, następnie prof. Karola Jonschera. Uruchomiono w Coll. Maius ambulatorium pediatryczne. Remontowano Dom Augusty na siedzibę Kliniki Chorób Dziecięcych. Trwała organizacja zespołu Kliniki, powstawały pierwsze prace naukowe poszerzające dotychczasowy dorobek wykładowców pediatrii, pojawiały się nowe tematy badań i obserwacji klinicznych. W 1926r. rozpoczął pracę w Klinice dr Janusz Zeyland wnosząc doświadczenie, kontakty zagraniczne, inwencję badawczą szczególnie w zakresie gruźlicy / strony: 43-47/. Czas ten pojawił się jedynie we wspomnieniach p. Barbary Sierpińskiej- najstarszej żyjącej w sierpniu 2009r. pielęgniarki zatrudnionej jeszcze przed wojną w Klinice Chorób Dziecięcych w Poznaniu/ s. 276/. Okres pionierski, zdaniem autora, uległ cenzurze z wybuchem II wojny światowej. Lata wojny 1939-1945 były wyrwą, którą wypełniły bolesne straty ludzkie, grabież i zniszczenie bazy materialnej, strata zmarnowanego czasu /strony: 53-55 oraz wypowiedź dr K. Strzykały- s.284/.

Natychmiast po zakończeniu działań wojennych w Poznaniu zaczęła się odbudowa Kliniki wraz z całym Uniwersytetem Poznańskim. Powrócili, obok prof. Karola Jonschera: dr Teodor Rafiński- st. asystent Kliniki sprzed wojny oraz dr Olech Szczepski- absolwent UP z 1939r. kończący swoją epopeję wojenną⁵⁹⁸ To jakby **drugi etap okresu pionierskiego**. W 1950r. nastąpiło wydzielenie z UP nowej uczelni- Akademii Medycznej. Do 1955r. Kliniką Chorób Dziecięcych kierował nadal prof. Karol Jonscher. Okres odbudowy, powiększania zespołu, wzbogacania sprzętowego, poszerzania tematyki naukowej uległ przyspieszeniu w 1956r., kiedy powstała II katedra i Klinika Chorób Dzieci pod kierunkiem doc. Olecha Szczepkiego. Fakt ten oznaczał niewątpliwie postęp, jednak obie Kliniki działały w bardzo trudnych warunkach lokalowych hamujących w jakimś stopniu ich rozwój / strony: 66-73/. Doświadczenia lat pionierskich pojawiają się w wypowiedziach: prof. Marii Goncerzewicz /s.214/, prof. Urszuli Radwańskiej/ s.273/, p. Barbary Sierpińskiej /s.277/, dr Krystyny Strzykały /s.284 /. Uzyskana w tym czasie

⁵⁹⁷ Program XXX Jubileuszowego Zjazdu Polskiego Towarzystwa Pediatrycznego 25-27 czerwca 2009 roku- Poznań, Symposion, Poznań 2009r. / prezentacje zaznaczone [...] wygłoszone zostały przez profesorów wywodzących się z Poznania, a reprezentujących obecnie inne środowiska- Szczecina i Warszawy- Międzylesia/.

struktura organizacyjna i zdobyta baza materialna zbudowała typową dla tych lat „małą stabilizację” pozwalającą w tamtych warunkach realizować plany rozwoju obu Klinik / strony 70-88/, nie konkurując ze sobą. Wspomina o tym prof. Urszula Radwańska /s.273/ oraz prof. Eugeniusz Korman /s.246/. I Klinika rozwijała pulmonologię z alergologią poszerzając bazę terapeutyczną o kompleks sanatoriów w Kołobrzegu. Rozwijała się hematologia i reumatologia z kardiologią/ wypowiedzi prof. Urszuli Radwańskiej- s.273/, dr Danuta Michalewskiej- s.260/, rozwiązywano problemy terapii szukając nowych leków, pozyskując i opracowując nowe technologie ich produkcji / wypowiedź dr Krystyny Strzykały- s.284/, prof. Urszuli Radwańskiej- s.273/.

Z kolei II Klinika rozwijała nowe dyscypliny: nefrologię, gastroenterologię, zaburzenia metaboliczne, choroby zakaźne, diagnostykę i symptomatologię chorób, zagadnienia rozwoju / wypowiedzi: prof. Bogusława Pawlaczyka- s.270, prof. Marii Goncerzewicz- s.214, prof. Mariana Krawczyński-s.251/. Rosła kadra pracowników naukowych, a z tym faktem liczba publikacji naukowych, rosła liczba uzyskiwanych doktoratów oraz przybywało samodzielnych pracowników nauki / strony: 70-88/.

Kolejnym etapem w rozwoju poznańskiej pediatrii uniwersyteckiej / wówczas akademickiej/, było, bez wątpienia, powstanie Instytutu Pediatrii i autor uważa, że lata funkcjonowania tej struktury organizacyjnej należy uznać za **2 okres rozwoju pediatrii w Poznaniu**. Formalnie od 1969r. a faktycznie od roku 1972/73 pracowały już w swoich nowych siedzibach przy ul. Szpitalnej obie Kliniki Chorób Dzieci, ale i pozostałe struktury: Zakład Propedeutyki Pediatrii, Klinika Chirurgii Dziecięcej, Klinika Otolaryngologii Dziecięcej. Wydzieliła się z zespołu II Kliniki Samodzielna Pracownia Endokrynologii/ s.74 /. Powstanie Instytutu związane z nazwiskiem prof. Olecha Szczepkiego pierwszego dyrektora IP, ale też prof. Marii Goncerzewicz, stało się fundamentem realizacji wizji prof. O. Szczepkiego- dalszego rozwoju pediatrii jako dyscypliny medycznej i specjalności lekarskiej w Poznaniu. Świadczy o tym stopniowy proces wydzielania się kolejnych klinik powstających na bazie Oddziałów tworzących uprzednio I i II Klinikę Chorób Dzieci, np. na bazie Oddz. VIII- Klinika Obserwacyjno-Zakaźna wydzielona z II Kliniki. Powiększająca się liczebnie kadra naukowa wyłaniała stopniowo samodzielnych pracowników nauki kreujących kolejne pracownie i zakłady /s. 88-92/.

Bibliografia prac naukowych z tamtych lat obrazuje coraz bogatszą różnorodność tematyki naukowej, często będącą następstwem prac badawczych prowadzonych w ramach stypendiów naukowych przez asystentów IP delegowanych w tym celu do ośrodków europejskich i pozaeuropejskich/ s. 92-107/ oraz wypowiedzi: prof. W. Służewskiego- s.279; prof. W. Cichego-s.229 ; prof. J. Wysockiego- s.303; doc. I. Ignyś- s.242/. Po śmierci prof. O. Szczepkiego w 1980r. kierownictwo IP objął prof. M. Walczak i w okresie 2 lat Instytut powiększył się o nowy pawilon łóżkowy,

⁵⁹⁸ Olech Szczepki: *Moja Wojna, od Warty do Padu 1939- 1945*, Wyd. AM im. K. Marcinkowskiego, Poznań 2003r.

dzięki czemu utworzona została III Klinika Chorób Dzieci kontynuująca dorobek Samodzielnej Pracowni Endokrynologii, jak też powiększyła się baza łóżkowa Kliniki Chirurgii Dziecięcej umożliwiając rozwój kardiologii dziecięcej. Od roku 1982 z kolei rozpoczął się trwający ponad 20 lat okres dyrektury IP prof. Mariana Krawczyńskiego. Pod wieloma względami trudne lata 80-te nie były okresem stagnacji.⁵⁹⁹ Świadectwem utrzymania szerokiej gamy tematyki naukowej oraz wprowadzania nowoczesnych metod diagnostycznych i leczniczych jest bibliografia prac naukowych z tego okresu/ s.112-126/. W tamtym okresie, jak też w dekadzie następnej ukształtował się zespół kontynuatorów dzieła twórców *Poznańskiej Szkoły Pediatrii*, czyli prof. prof. K. Jonschera, T. Rafińskiego, O. Szczepkiego - profesorowie: Marian Krawczyński, Urszula Radwańska, Maria Chmielowa, Mieczysław Walczak, Jerzy Alkiewicz, Janusz Maciejewski. Postacią, którą, zdaniem autora, należy wymieniać w gronie twórców *Poznańskiej Szkoły* jest prof. Maria Goncerzewicz, która po objęciu w 1976r. dyrektury Instytutu-Pomnika Centrum Zdrowia Dziecka w Warszawie-Międzylesiu rozwijała, współdziałając z prof. Olechem Szczepkim, poznańskie doświadczenia w tworzeniu nowoczesnego szpitala dziecięcego rangi klinicznej / wypowiedź prof. M. Goncerzewicz- s.214/. Połowa lat 90-tych przyniosła kolejne zmiany pokoleniowe w gronie kadry kierowniczej pediatrii IP- przedwczesne odejście prof. Marii Chmielowej, przejście na emeryturę prof. Mieczysława Walczaka, prof. Urszuli Radwańskiej, prof. Janusza Maciejewskiego, równie przedwczesne odejście prof. Jerzego Alkiewicza. Od 1995r. nastąpiły istotne zmiany w nazewnictwie Klinik, które, zgodnie ze standardami europejskimi, przyjęły nazwy wskazujące na obszar zainteresowań naukowych i kompetencji terapeutycznych zespołów medycznych / s. 128-133/. Kontynuatorami *Poznańskiej Szkoły Pediatrii* zostali uczniowie poprzedników: prof. Eugeniusz Korman, prof. Wojciech Służewski, prof. Anna Bręborowicz, prof. Wojciech Cichy, prof. Jacek Wachowiak, prof. Aldona Siwińska / wypowiedzi: prof. E. Kormana-s.246 ; prof. W. Służewskiego- s.278; prof. A. Bręborowicz- s.227; prof. W. Cichego- s.229, prof. J. Wachowiaka- s.288/, prof. W. Bobkowskiego- s.221/. Nie wszyscy „wychowankowie” Instytutu Pediatrii kontynuowali karierę naukową i zawodową w jego strukturach. Prof. Jacek Wysocki obejmując ordynaturę Oddziału Zakaźnego Wojewódzkiego Szpitala Dziecięcego im. B. Krysiwicza w Poznaniu współorganizował równocześnie Wydział Nauk o Zdrowiu / s.303/. Wcześniej, jeszcze w latach 80-tych prof. Bogusław Pawlaczyk objął Zakład Pielęgniarstwa Pediatrycznego Wydziału Pielęgniarstwa AM w Poznaniu /s. 270/. Podobnie doc. Anna Goleniowa /s.157/. Odrębną grupę stanowili profesorowie, którzy kończyli studia w Poznaniu, a kariery naukowe zaczęli w innych ośrodkach w kraju, lub tacy, którzy rozwijali kariery do etapu pełnej samodzielności naukowej i obejmowali kliniki w innych ośrodkach w Polsce/ s. 174-179 /.

⁵⁹⁹ M. Krawczyński, „85 lat poznańskiej pediatrii akademickiej (1922- 2007)”, *Pediatr. Pol.* 2008;83(6):769-784.

Kolejną cezurą, wyznaczającą nowy etap rozwoju *Poznańskiej Szkoły Pediatrii* jest data **3 listopada 2003r.**, kiedy to uchwałą Senatu Uczelni zlikwidowano strukturę instytutów i przywrócono formułę katedr przedmiotowych skupiających stosowne zakłady lub kliniki. Utworzono 3 Katedry Pediatrii / s. 135/. Autor uważa, że ten fakt **wyznacza 3 okres rozwoju pediatrii uniwersyteckiej w Poznaniu** trwający nadal. W ostatnich latach powstały kolejne jednostki naukowo-diagnostyczne, kolejne Kliniki, inne „doprecyzowały” swoje nazwy /s.136-143/. Pierwsza dekada XXI wieku przyniosła nowe nazwiska samodzielnych naukowców- pediatrów, którzy kontynuując tradycje swoich mistrzów czerpią doświadczenie w ośrodkach zagranicznych kontynuując w nich badania naukowe rozpoczęte w kraju, przywożąc wyniki i doświadczenie wzbogacające dorobek osobisty, a tym samym poznańskiego i krajowego środowiska pediatrów / wypowiedzi profesorów: J. Wysockiego- s.303; M. Figlerowicz- s.238; I. Mozer-Lisewskiej s.261 ; W. Bobkowskiego- s.221; J. Walkowiaka-s.300; J. Zachwiei- s.310; M. Niedzieli- s.264; P. Fichny- s.235; A. Kędzi- s.245.

Autor dokonał przeglądu publikacji w katalogach GBL poświęconych opisaniu rozwoju pediatrycznych środowisk uniwersyteckich w kraju i wśród niezbyt licznych pozycji wyróżniają się opracowania z Łodzi.⁶⁰⁰ Już uprzednio cytowana publikacja prof. Jerzego Supady pt. *Choroby dzieci a medycyna w Łodzi na przełomie XIX i XX wieku* ma w podtytule termin: „Geneza łódzkiej szkoły pediatrycznej”. Po takich postaciach, jak: dr Józef Polikarp Brudziński, dr Władysław Szenajch, dr Tadeusz Michał Mogilnicki- wszyscy związani ze Szpitalem im. Anny Marii w Łodzi /fundacji M.E. Herbstów i E. Geyera- s.22/, za twórcę „**Łódzkiej Szkoły Naukowej Pediatrii**” uchodzi prof. Stanisław Torokan-Popowski /1894-1954/, absolwent medycyny w Kijowie, doktorant UW z 1922r. Objął w 1945r. pierwszą w Łodzi Katedrę i Klinikę Chorób Dzieci utworzoną w w/w Szpitalu.⁶⁰¹ Głównymi zainteresowaniami naukowymi profesora były: gruźlica, alergia, reumatologia. Współautor podręcznika *Pediatrica kliniczna* z 1955r. pod. red. Rajmunda Barańskiego. W 1950 r. utworzono w łódzkiej Akademii Medycznej II Klinikę Chorób Dzieci pod kierownictwem prof. Franciszka Redlicha wychowanka prof. Franciszka Groera we Lwowie.⁶⁰² Jego następcą był wywodzący się z poznańskiej kliniki prof. Karola Jonschera, a później prof. Teodora Rafińskiego- prof. Stanisław Nowak/ s.174/. Wśród plejady twórców „łódzkiej szkoły” wymienia się profesorów: Kazimierza Erecińskiego /późniejszego kierownika Kliniki w Gdańsku/, prof. Kazimierza Sroczyńskiego, prof. Barbarę Dębiec, prof. Marię Gołębiowską, prof.

⁶⁰⁰ Wykonane w listopadzie 2010r. przeszukanie internetowe zasobów bibliotecznych nt.: „historia pediatrii akademickiej w Polsce” ujawniło 23 prace poświęcone głównie historii klinik onkologii i onkohematologii dziecięcej niemal wszystkich ośrodków akademickich medycznych w kraju, w tym 3 prace z ośrodka poznańskiego.

⁶⁰¹ Maria Gołębiowska: *Szpital Anny Marii w Łodzi (zasługi dla pediatrii). Wydanie z okazji Stulecia Szpitala Anny Marii w Łodzi i Sześćdziesięciolecia Wydziałów Medycznych Uniwersytetu Łódzkiego*, Wyd. Bestom- Dentonet. pl, Łódź 2005, ss. 78-81.

⁶⁰² M. Gołębiowska, op.,cit.,s.92.

Edwarda Wilkoszewskiego, prof. Irenę Lipińską-Piotrowską.⁶⁰³ Obecna Klinika Chorób Dzieci Uniwersytetu Medycznego w Łodzi jest kontynuacją II Kliniki Chorób Dzieci, którą obecnie, po prof. Jerzym Bodalskim, kieruje prof. Wojciech Młynarski. Za główne kierunki specjalizacji Kliniki wymienia się: nefrologię, cukrzycę oraz, od lat 90-tych, onkohematologię.⁶⁰⁴

Dokonane podsumowanie upoważnia, zdaniem autora do podjęcia **próby odpowiedzi na zadane pytania badawcze /s.34/.**

Ad.1.W oparciu z przyjętą definicję *szkoły* /s.3/⁶⁰⁵: organizująca się w szczególnych okolicznościach i atmosferze pierwszych lat odzyskanej państwowości grupa naukowców, ale i lekarzy praktyków- pediatrow związanych z Poznaniem stworzyła zespół budujący pierwszą w tym mieście i dzielnicy Polski katedrę i klinikę pediatriczną. Zmagając się z przeszkodami nie tylko materialnymi, różnej skali i przyczyn, osobistym wkładem potrafiła stworzyć solidną bazę dla prowadzenia badań naukowych, wprowadzania nowych rodzajów diagnostyki i terapii, wdrażania, jako pierwsi w kraju, nowoczesnej profilaktyki przeciwgruźliczej, dla świadczenia codziennej, na nowoczesnym poziomie ówczesnej wiedzy, pomocy chorym dzieciom. W działalności naukowej odzwierciedlały się najbardziej istotne społecznie problemy zdrowotne, a równocześnie znajdowały wyraz poglądy obejmujące zagadnienia pediatrii społecznej, rozwoju dziecka, żywienia, wychowania poprzez aktywność fizyczną, racjonalny odpoczynek dzieci i młodzieży. Wymieniając niekwestionowany autorytet tamtego okresu- profesora Karola Jonschera, nie można pomijać plejady lekarzy Szpitala Dziecięcego im. Św. Józefa, Oddziału Dziecięcego Szpitala Miejskiego w Poznaniu, którzy tworzyli podwaliny pod rozwój pediatrii jako specjalności i współtworzyli poznańską pediatrię uniwersytecką, np. w osobie pierwszego specjalisty w pediatrii w mieście i regionie- dr Bolesława Krysiewicza oraz pierwszego docenta pediatrii i pierwszego wykładowcę przedmiotu w UP- docenta Bronisława Szulczewskiego. Już po kilku latach działalności pojawił się w kraju termin *Poznańska Szkoła Nian* na określenie szczególnych metod pielęgnacji, karmienia i nauczania zawodu /wypowiedź prof. Mariana Krawczyńskiego-s.251/. Okres lat 1922- 1939 zakończył się katastrofą wojenną, która mimo bolesnych strat jedynie przerwała działalność środowiska. Już w pierwszych dniach po zaprzestaniu działań wojennych pracownicy Kliniki Chorób Dziecięcych przy ul. Św. Marii Magdaleny przystąpili do jej odbudowy i pod kierownictwem prof. Karola Jonschera oraz jego dawnych i nowych współpracowników kontynuowali działalność tworząc na nowo centrum naukowe, dydaktyczne i lecznicze pediatrii w Poznaniu, w Wielkopolsce, a w wyniku zmian

⁶⁰³ M. Gołębiowska, op., cit., ss.86-97

⁶⁰⁴ Wojciech Młynarski: Opracowanie rocznicowe pozyskane w listopadzie 2010r. w sekretariacie Kliniki, za zgodą autora.

terytorialnych kraju- regionu zachodniej Polski- Ziemi Lubuskiej /wypowiedź prof. Marii Goncerzewicz-s.214/. Promieniowanie tego środowiska to nie tylko coroczne promocje młodych lekarzy, z których wielu podejmowało specjalizację z pediatrii, doktoraty nie tylko przyszłych naukowców, habilitacje, ale również osiągnięcia w pozyskiwaniu nowych metod leczenia, leków szczególnie potrzebnych w zrujnowanym kraju /wypowiedź prof. Urszuli Radwańskiej-s.273/. Elementem, który przewija się we wspomnieniach świadków i uczestników tamtych lat i wydarzeń była powstająca w trudnych warunkach szczególna więź łącząca współpracowników Katedry i Kliniki Chorób Dzieci. Osobowość prof. Karola Jonschera wywarła nieoceniony wpływ na środowisko, kontynuowali tradycję następcy profesora: prof. Teodor Rafiński i prof. Olech Szczepski /wypowiedź dr Ewy Bornakowskiej-Zabel-s.225 i dr Danuty Michalewskiej- s.260/. Już tylko przytoczone fakty pozwalają, w przekonaniu autora, określić poznańską pediatrię uniwersytecką mianem *Szkoły*. Już od pierwszych lat 1922/23- „Szkoły Jonschera”, tak, jak w latach następnych- „Szkoły Rafińskiego” i równoległe „Szkoły Szczepskiego”. Syntetycznie ujął różnice między obydwojma osobowościami wymienionych profesorów kontynuator ich dzieła- prof. Eugeniusz Korman- „Podczas gdy I Klinika- kontynuatorka tradycji prof. Karola Jonschera miała charakter głównie „terapeutyczny”, to utworzona przez prof. Olecha Szczepskiego w 1956 roku II Klinika Pediatryczna akcentowała aspekt „diagnostyczny” /s.246/. Razem, co dobitnie potwierdziło się po roku 1970, wymienione „kierunki” obu klinik znalazły warunki dalszego rozwoju w powstałym Instytucie Pediatrii Akademii Medycznej. Analiza zebranego materiału wykazała szereg elementów świadczących o własnej charakterystyce *Poznańskiej Szkoły Pediatrii*. Cechą szczególną od zarania działalności Kliniki Chorób Dzieci kontynuowaną w kolejnych strukturach był szczególnie wysoki poziom wrażliwości w nauczaniu pediatrii w Poznaniu na cierpienie dziecka w chorobie /wypowiedź prof.W. Cichego- s.229/. Obowiązywał wysoki poziom etyki zawodowej w stosunku do pacjenta i w zakresie badań naukowych, w których prymat wiodło dobro dziecka, a nie dociekliwość badacza. Charakteryzuje *Poznańską Szkołę Pediatrii*: otwartość na nowości naukowe przydatne w terapii chorego / pozyskiwanie leków przeciwgruźliczych w latach powojennych, onkohematologia /wypowiedź prof. Urszuli Radwańskiej-s.273/, aerzoloterapia i talasoterapia chorób płuc /wypowiedź prof. Anny Bręborowicz- s.227/, diagnostyka i leczenie mukowiscydozy i przewlekłych zaburzeń trawienia i wchłaniania /wypowiedź doc. Iwony Ignyś- s. 242, prof. Wojciecha Cichego- s.229 oraz prof. Jarosława Walkowiaka- s. 300/, terapia neuroinfekcji i HIV /wypowiedź prof. Wojciecha Służewskiego- s. 279, prof. Magdaleny Figlerowicz- s.237 i prof. Iwony Mozer-Lisewskiej- s.261 /, system opieki nad dzieckiem cukrzycowym /wypowiedź dr hab. Piotra Fichny-s.235/, diagnostyka prenatalna wad wrodzonych serca wraz z rozwojem kardiologii dziecięcej /wypowiedź prof. Waldemara

⁶⁰⁵ Autor nie wskazuje na wybrane atrybuty przytoczone w definicji, bowiem uważa, że wszystkie pojawiają się w charakterystyce *Poznańskiej Szkoły Pediatrii*, zatem nie narusza wymogów metodologicznych.

Bobkowskiego- s.221/, dializoterapia /wypowiedź prof. Jacka Zachwiei- s. 310/, standardy postępowania w zaburzeniach endokrynych, szczególnie tarczycy /wypowiedź prof. Marka Niedzieli- s. 264/, kompleksowa i wieloletnia ocena rozwoju fizycznego dzieci poznańskich, szczególnie w warunkach wzmożonego wysiłku sportowego /wypowiedź prof. Mariana Krawczyńskiego- s. 251/ i wiele innych/. *Poznańska Szkoła* kładła szczególny nacisk i czyni to nadal, na kształcenie kadr medycznych i propagowanie wiedzy pediatrycznej wśród lekarzy praktyków- pediatrów i rodzinnych, na rzetelność naukową i lekarską. Tradycją była i jest życzliwość dla kształcących się asystentów, stwarzanie bezpiecznych warunków odbywania staży, w tym zagranicznych /wypowiedzi: prof. Wojciecha Cichego- s. 229 , prof. Magdaleny Figlerowicz- s. 238, prof. Wojciecha Służewskiego- s. 279, prof. Jacka Wysockiego- s. 303/.

Ad.2. *Poznańską Szkołę Pediatrii* wiąże się bez wątpienia z nazwiskami profesorów: Karola Jonschera, Teodora Rafińskiego i Olecha Szczepkiego, chociaż niektórzy sięgają głębiej w przeszłość przywołując nazwiska Jana Chróściejowskiego i Józefa Strusia- wybitnych XVI-wiecznych poznańskich lekarzy i społeczników... /wypowiedź prof. Wojciecha Cichego- s. 229/. Autor w trakcie przeprowadzania ankiety stanowiącej aneks pracy notował również wiele kolejnych nazwisk kontynuatorów dzieła pionierów poznańskiej pediatrii akademickiej będących z kolei pionierami nowych, w poznańskich warunkach, kierunków rozwoju pediatrii, twórców nowoczesnych dyscyplin, nowych i nowatorskich metod diagnozowania i leczenia. Grono dziś już nieżyjących profesorów autor przedstawił na stronach: 143-169. Pozostałe nazwiska przewijają się przez niemal wszystkie strony tej pracy. Autor pragnie przytoczyć wypowiedź dr n. med. Danuty Michalewskiej: ...”Trzeba też pamiętać o dr med. Halinie Hobot- Maciejewskiej, dr med. Barbarze Burchard- one wszystkie działały na polu swoich zainteresowań naukowych i działalności praktycznej. One też tworzyły „Szkołę”, wpływały na jej poziom”/ s.260/. Profesor Iwona Mozer-Lisewska przywołuje w swej wypowiedzi postać dr Jana Korbasa- pediatrę, który zajmował się psychiatrią dziecięcą /s.261/. Z kolei prof. Bogusław Pawlaczyk wspomina dr Kazimierza Bartkowiaka z II Kliniki Chorób Dzieci, autora manuskryptu podręcznika symptomatologii pediatrycznej- „do dzisiaj te notatki nie straciły na aktualności” /s.270/. Autor z szacunkiem przytacza te wypowiedzi uznając, że należy w domyśle wymienić niemal wszystkie nazwiska adiunktów, asystentów, pracowników nauki, którzy swoją pracą i osiągnięciami przyczyniali się do rozwoju i poziomu działalności naukowej i leczniczej *Poznańskiej Szkoły*. Wśród rozmówców autora była też najstarsza, żyjąca wówczas, pielęgniarka pracująca w Klinice Chorób Dzieci prof. Karola Jonschera, a następnie w Instytucie Pediatrii- pani Barbara Sierpińska, jako przedstawicielka zawodu bez którego uprawianie pediatrii na każdym poziomie było by niemożliwe.

Ad.3. Spośród rozmówców autora, których wypowiedzi zamieszczone są w aneksie do pracy zdecydowana większość akceptowała termin: *Poznańska Szkoła Pediatrii*.

Często akceptacji towarzyszyło uzasadnienie, jak np. prof. Ewy Bernatowskiej: „ To określenie daje poczucie integracji, ciągłości, osadzenia w tradycji”./ s.219 /. Jeśli za przesłankę uznać różnorodność zainteresowań naukowych, osiągnięcia na forum światowym, uczestnictwo w pracach naukowych w zespołach zagranicznych, czynne uczestnictwo w wymianie naukowej na różnych szczeblach i w różnych formach to kryterium wydaje się, wg. wypowiedzi profesorów spełnione / wypowiedzi: prof. W. Cichego- s. 229, prof. J. Wachowiaka- s. 288, prof. J.Walkowiaka- s. 300, prof. M. Niedzieli- s. 264/. Wyraźnie stwierdza to prof. W. Bobkowski- „ ...Szkoła to nie tylko wielkie nazwiska profesorów, kolejne pokolenia uczniów, ale i promieniowanie ośrodka ponad własne środowisko. Tak było i jest w Poznaniu: osiągnięcia poznańskich uczonych pomnażane w Warszawie, Łodzi, Krakowie, Szczecinie” /s.- 221/. W podobnym duchu wypowiedź prof. M. Krawczyńskiego- s. 251, prof. I. Mozer-Lisewskiej- s. 261, prof. J. Wysockiego- s. 303, prof. J. Zachwiei- s. 310/. „Promieniowanie” to również podręczniki: prof. Karola Jonschera (*Zarys Pediatrii*) kontynuowany przez następców: prof. Teodora Rafińskiego, Olecha Szczepkiego, Mieczysława Walczaka, ale też podręczniki prof. Bogusława Pawlaczyka, Mariana Krawczyńskiego, Wojciecha Służewskiego i wiele innych wydawnictw popularyzujących wiedzę pediatryczną /wypowiedź doc. I. Ignyś- s. 242 i prof. B. Pawlaczyka- s. 270/. W wypowiedziach profesorów pojawił się szczególnie wielogłos, który autor chciałby przytoczyć. Dotyczy stosunku do tradycji w nauce, w nauczaniu. Dobitnie wyraził to prof. Wojciech Służewski: „Lekarz kształci się u mistrza. Inaczej można by medycynę studiować zaocznie. Wykształcony i doświadczony lekarz kształci następców”./ s.- 279/. Współgra z tą wypowiedzią zdanie prof. Wojciecha Cichego: „Naturalne następstwo pokoleń, również w nauce powinno pielęgnować tradycję” /s.-229/. Z kolei prof. Jacek Wachowiak stwierdza: „Myślę, że tradycja stanowi fundament, na którym możemy podejmować nowe wyzwania. Moim zdaniem tradycja wcale nie przeszkadza być nowoczesnym”. /s.- 288/. Odrębnym poglądem podzielił się dr hab. Piotr Fichna: odnosząc się do pojęcia *Poznańska Szkoła Pediatrii* stwierdził, że używanie tego terminu „... obecnie nie jest zasadne (...) zmieniły się czasy, dzisiaj liczy się Internet jako źródło wiedzy, nie mentor w zawodzie. Dobrze, kiedy ktoś doświadczony pokaże w praktyce, jak tę wiedzę „internetową” zastosować lub weryfikować (...).Wiedza staje się globalna, a nie regionalna”/ s.- 235/. Problemów nauczania dotyczy również wypowiedź prof. Marka Niedzieli: „... proces kształcenia uległ w ostatnich latach przeobrażeniom niekoniecznie korzystnym.(...) Niestety relacja uczeń- nauczyciel uległa zatarciu”./s.- 264/. Profesor Bogusław Pawlaczyk stwierdził: „ Prof. Olech Szczepski był propagatorem specjalizacji w pediatrii, w tym duchu kształtował Instytut Pediatrii. Prof. Teodor Rafiński, z kolei hołdował pediatrii integracyjnej nie przeszkadzając w indywidualnym rozwoju naukowym swoich współpracowników, sam jednak trzymał się pediatrii ogólnej w najlepszym jej wydaniu. (...) Obecnie wydaje się, że ten ruch dezintegracyjny nasila się. Nie wiem, czy z pożytkiem dla pediatrii?”/ s.- 270/. Przytoczony wielogłos świadczy, zdaniem autora, o żywotności problemu edukacji w ogóle, a medycyny i pediatrii w szczególności. Internet jest z pewnością źródłem

wiedzy nieporównywalnym z żadnym z dotychczasowych źródeł, ale wiedzy nie zweryfikowanej, czasem wręcz fałszywej, na granicy manipulacji odbiorcą. Medycyna to również umiejętność wykorzystania wiedzy, praktyka oparta na doświadczeniu. Czy internet może tu być decydujący, czy tylko pomocny?. Medycyna jest elementem kultury ogólnoludzkiej, ale i regionalnej, wręcz narodowej. A kultura wyrasta przecież z tradycji. Autor uważa, że o specyfice *Poznańskiej Szkoły Pediatrii* świadczy również wrażliwość na problemy etyczne zawodu, środowiska pediatrów, nawet obyczaje. Te elementy, tak bliskie twórcom „Szkoły” pojawiają się również w przytaczanych wypowiedziach, np. profesorów: Iwony Mozer- Lisewskiej, Wojciecha Cichego, Bogusława Pawlaczyka, Marka Niedzieli, Wojciecha Służewskiego i innych. I ten element autor uważa za kolejną przesłankę kontynuacji, jako wyraz szacunku do tradycji, która, niezależnie od postępu wiedzy, technologii, środków komunikacji elektronicznej stanowi bazę, a cytując prof. Jacka Wysockiego: „Widzę to jak drzewo, którego pniem jest postać prof. Karol Jonschera, konarami profesorowie Teodor Rafiński i Olech Szczepski i dalej kolejne gałęzie...”/s.303/. Autor sądzi, że pełną odpowiedź na pytanie o żywotność terminu: *Poznańska Szkoła Pediatrii* przyniosą następne lata budowania prestiżu UMP a w nim Katedr i Klinik Pediatrycznych. W odczuciu twórców ich pozycji naukowej, w odczuciu „wyznawców”- rzesz lekarzy, w tym pediatrów praktykujących na różnych szczeblach zawodowej drabiny i w świadomości rzesz ich pacjentów. Mocne przesłanki zasadności i aktualności terminu *Poznańska Szkoła Pediatrii* w odniesieniu do pediatrii uniwersyteckiej w Poznaniu, w przekonaniu autora istnieją i zostały dowiedzione.

Pragnę wyrazić moją wdzięczność profesorowi zwyczajnemu dr hab. med. Wojciechowi Służewskiemu, kierownikowi III Katedry Pediatrii oraz Kliniki Chorób Zakaźnych i Neurologii Dziecięcej UMP za inspirację i ukierunkowanie moich poczynań w przygotowaniu dokumentacji niezbędnej dla opracowania zamierzonego tematu, za życzliwą pomoc i radę w trakcie realizacji pracy. Pragnę wyrazić moją wdzięczność wszystkim Osobom, które okazały mi przychylność na wszystkich etapach mojej pracy, a szczególnie profesorom: Marii Goncerzewicz, Urszuli Radwańskiej, Marianowi Krawczyńskiemu, Wojciechowi Cichemu, Eugeniuszowi Kormanowi, Bogusławowi Pawlaczykowi, Jackowi Wysockiemu, Jackowi Wachowiakowi i wszystkim pozostałym Samodzielnym Pracownikom Nauki , również innym przedstawicielom zespołów klinicznych-pediatrom, którzy poświęcili mi czas i wyrazili zgodę na przeprowadzenie rozmów wg. schematu ankiety wzbogacając materiał źródłowy mojej pracy. Pragnę podziękować dr historii Markowi Rezlerowi , kierownikowi Biblioteki SK-5 za pomoc w dotarciu do niektórych informacji rozproszonych i za życzliwą radę praktyka w publikacjach naukowych. Szczególnie chcę podziękować Pani Elżbiecie Marciniak, kierownikowi Dziekanatu I Wydziału Lekarskiego UMP, która w swym zapracowaniu znajdowała czas i zrozumienie dla moich poszukiwań. Dziękuję też

mojej rodzinie, szczególnie mojej żonie Zofii za cierpliwość...mojej córce i synom za pomoc - szczególnie w zmaganiach z komputerem, wszystkim przyjaciółom i współpracownikom za, mniej lub bardziej świadome, wsparcie w okresie pisania pracy.

STRESZCZENIE

Słowa kluczowe: pediatria uniwersytecka, rozwój w Poznaniu

Inspiracją do podjęcia tematu pracy doktorskiej była zbliżająca się rocznica utworzenia w 1922 roku Kliniki Chorób Dziecięcych powstałego w 1919r. Uniwersytetu Poznańskiego- pierwszej tej rangi samodzielnej uczelni wyższej w Wielkopolsce. Zamiarem było również przywołanie postaci twórców poznańskiej pediatrii akademickiej- wybitnych polskich pediatrów, o których pamięć była i jest pielęgnowana w wyłonionej z Uniwersytetu Poznańskiego w 1950r. Akademii Medycznej przemianowanej w 2006r. na Uniwersytet Medyczny w Poznaniu im. Karola Marcinkowskiego. Po krótkim wprowadzeniu historycznym sięgającym do źródeł tradycji europejskiej wiedzy o pielęgnacji i leczeniu dzieci, jak również nauczania medycyny, a w tym pediatrii, również w Rzeczypospolitej Polskiej, autor przedstawił działania aktywnych środowisk Wielkopolan od niemal pierwszych lat porozbiorowych zmierzających do utworzenia uczelni uniwersyteckiej w Poznaniu. Mimo nieskuteczności tych zabiegów, zbudowano środowisko skupiające ludzi światłych i wykształconych (Towarzystwo Przyjaciół Nauk Poznańskie od 1857.), rozbudowano aspiracje wśród młodzieży, pomagano w jej kształceniu (Towarzystwo Naukowe Pomocy dla Młodzieży Wielkiego Księstwa Poznańskiego- 1848r. i podobne). Nawiązywano kontakty z innymi ośrodkami naukowymi na ziemiach polskich pozostających pod zaborami. Spełnieniem tych celów i marzeń było utworzenie w 1919r. Uniwersytetu Poznańskiego i jego rozbudowa do 1939r. Autor przedstawił powstawanie zespołu Kliniki Chorób Dziecięcych UP od roku 1922, jego dorobek naukowy, losy wojenne w oparciu o dostępne dokumenty, materiały historyczne, indywidualne spisane wspomnienia, relacje świadków. Okres po 1945r. to czas odbudowy i konsekwentnego rozwoju bazy kadrowej i materialnej, powstanie II Katedry i Kliniki Chorób Dzieci w 1956r., następnie Instytutu Pediatrii w 1969r. Cytując publikacje uczelniane (Składy osobowe, Roczniki oraz Bibliografie publikacji AM) przedstawione zostały zespoły naukowców tworzących obie kliniki pediatryczne i kolejne wyodrębniające się z biegiem lat jednostki organizacyjne. Stan osobowy i struktura organizacyjna zostały doprowadzone do roku 2010. Prezentacja wybranych publikacji klinik i zakładów pediatrycznych miała na celu ukazanie rozległości tematyki naukowej podejmowanej w kolejnych latach do 1990r., tj. do utworzenia bazy elektronicznej, rejestrującej coraz liczniejsze publikacje powstałe w Akademii Medycznej w Poznaniu. Jednym z celów szczegółowych pracy były również odpowiedzi na pytania badawcze dotyczące zasadności terminu: *Poznańska Szkoła Pediatrii* w odniesieniu do środowiska pediatrii uniwersyteckiej w Poznaniu. Autor omówił rolę jaką odegrali twórcy *Poznańskiej Szkoły Pediatrii*- nieżyjący już

profesorowie. Analizując „promieniowanie” ośrodka poznańskiego w kraju autor zaprezentował sylwetki naukowców, którzy wywodząc się ze środowiska poznańskiego kontynuowali swój rozwój naukowy rozwijając inne placówki w Polsce. Dla wzbogacenia materiału oraz dla prezentacji postaci obecnych kontynuatorów tradycji *Poznańskiej Szkoły Pediatrii* autor przeprowadził rozmowy z 27 profesorami i innymi przedstawicielami grona pediatrów i pracowników związanych z placówkami pediatrycznymi AM- UMP, wg jednolitej ankiety, która, jako źródło wywołane, wzbogaciła faktografię pracy i pomogła w precyzowaniu odpowiedzi na postawione pytania badawcze. Pracę uzupełniają wykresy, diagramy i zestawienia obrazujące: liczebność kadry naukowej, publikacji naukowych w poszczególnych dekadach 90- lecia, rozwój bazy materialnej. Uzupełnieniem są też fotografie z różnych okresów życia środowiska pediatrów UP- AM- UMP. Praca opatrzona jest ponadto w bibliografię źródeł, do których odwołuje się autor w treści pracy, jak również w indeks nazwisk przytaczanych w jej tekście.

S U M M A R Y

Key words: university paediatrics, development in Poznań

An inspiration to start writing this doctoral thesis was the approaching anniversary of the establishment of the Paediatric Clinic in the University of Poznań in 1922. It was the first autonomous college of such importance in Great Poland region. The intention was also to refer to the creators of university paediatrics in Poznań. Their memory was cherished in Medical College, formed from the University of Poznań in 1950, that next changed its name in 2006 into Karol Marcinkowski Medical University. In the introduction the author presents the history of European knowledge of nursing and treating children, as well as teaching medicine (including paediatrics) in Poland. Then the author presents activities of Great Poland inhabitants who were trying to form university in Poznań. Although these attempts were unsuccessful, an environment with intelligent and well-educated people was created (Learned Society in Poznań since 1857). Also aspirations of young people were aroused- they were helped in education (Learned Society to Help the Youth of the Great Duchy of Poznań- 1848 and other societies). What is more, contacts with other science centres in annexed territories of Poland were made. The establishment of the University of Poznań in 1919 and its development up to 1939 was a kind of realization of these aims and dreams.

The author describes here the development of the Paediatric Clinic in the University of Poznań (history since 1922), its achievements, war experiences based on documents, historical materials, individual memories and witnesses' reports. The period after 1945 was a time of revitalization and further development of of the research personnel and equipment, and also the beginning of the Second Department and the Clinic of Paediatrics in 1956, and then the Paediatric Institute in 1969.

Having studied university publications, the author of this dissertation presented teams of scientists forming both paediatric clinics up to 2007. The presentation was aimed to show the extent of the scientific subject taken up to 1990 when electronic data base was developed in Medical College in Poznań. One of the purposes of the thesis was also showing answers to research questions, connected with the legitimacy of the term School of Paediatrics in Poznań, related to the society of university paediatrics in Poznań. The author describes here the role of School creators- late professors and profiles of scientists who came from the Poznań environment and continued their scientific development in other institutions in Poland.

To enrich the material and to introduce the present continuators of the Paediatric School in Poznań, 27 professors, other paediatricians as well as people connected with Paediatric Clinic of Medical College and Medical University were interviewed. For this purpose, uniform questionnaire was prepared, which helped to specify the answers to research questions. The dissertation is supported by diagrams and compilation showing the number of scientists, publications in the 90s, development of the equipment. This thesis is also supplemented with photographs covering different periods of life of paediatricians of University of Poznań, Medical College and Medical University in Poznań. It also contains bibliography and name index.

B I B L I O G R A F I A P R A C Y

1. *Archiwum Akt Nowych, teczka 1476.* Warszawa.
2. *Archiwum Akt Nowych - teczka 59614.* Warszawa.
3. *Bibliografia prac AM w Poznaniu opublik. w r. 1976.* (1980). Poznań.
4. *Bibliografia prac AM w Poznaniu opublik. w r. 1977.* (1981). Poznań.
5. *Bibliografia prac AM w Poznaniu opublik. w r. 1978.* (1983). Poznań.
6. *Bibliografia prac AM w Poznaniu opublik. w r. 1979.* (1983). Poznań.
7. *Bibliografia prac AM w Poznaniu opublik. w r. 1980.* (1984). Poznań.
8. *Bibliografia prac AM w Poznaniu opublik. w r. 1982.* (1986). Poznań.
9. *Bibliografia prac AM w Poznaniu opublik. w r. 1983.* (1987). Poznań.
10. *Bibliografia prac AM w Poznaniu opublik. w r. 1984.* (1989). Poznań.
11. *Bibliografia prac AM w Poznaniu opublik. w r. 1985.* (1991). Poznań.
12. *Bibliografia prac AM w Poznaniu opublik. w r. 1986.* (1992). Poznań.
13. *Bibliografia prac AM w Poznaniu opublik. w r. 1987.* (1993). Poznań.

14. *Bibliografia prac AM w Poznaniu opublik. w r. 1988. (1994).* Poznań.
15. *Bibliografia prac AM w Poznaniu opublik. w r. 1989. (1994).* Poznań.
16. *Bibliografia prac AM w Poznaniu opublik. w r. 1990. (1995).* Poznań.
17. *Bibliografia prac AM w Poznaniu opublik. w r. 1981. (1985).* Poznań.
18. *Bibliografia publikacji z lat 1945-1955 (Dziesięciolecie pracy naukowej Wydziału Lekarskiego i Farmaceutycznego Uniwersytetu Poznańskiego oraz Akademii Medycznej w Poznaniu. (1958).* Poznań. Wydawnictwo AM w Poznaniu.
19. *Bibliografia zawartości poznańskich wydawnictw medycznych okresu międzywojennego 1919-1939. (1970).* Poznań.
20. Błaszczuk Eugeniusz, S. A. (1977). *Szpital Dziecięcy im. Bolesława Krysiwicza w Poznaniu 1877-1977.* Warszawa- Poznań: PWN.
21. Bogdanowicz, J. (1965). *Pediatrics i pediatra.* Warszawa: PZWL.
22. Brzeziński, T. (2004). *Historia Medycyny, wyd. IV.* Warszawa: PZWL.
23. Dehnel-Dammowa, J. (1945). *Maciej Leon Jakubowski- ojciec pediatrii polskiej 1837-1915, praca doktorska.* Poznań.
24. *Dokumentacja Dziekanatu I Wydziału Lekarskiego UMP: wykaz doktoratów z lat 1945-1952.*
25. *Dzieje Wydziału Lekarskiego i Farmaceutycznego Uniwersytetu Poznańskiego i AM, red. J. Hasika. (1989).* Poznań.
26. *Dziesięciolecie pracy naukowej Wydziału Lekarskiego i Farmaceutycznego U. P. oraz A.M. w Poznaniu. (1958).* Poznań: Akademia Medyczna w Poznaniu.
27. Giza, T. (1963). *Dzieje nauki i nauczania pediatrii, Sześćsetlecie medycyny krakowskiej, Tom II- Hist. Katedr.* Kraków: PWN.
28. Gołębiowska, M. (2005). *Szpital Anny Marii w Łodzi (zasługi dla pediatrii).* Łódź: Wyd. Bestom- Dentonet.
29. Goncerzewicz M., C. E. (1956). Zbiorowe zatrucie niemowląt aniliną zawartą w tuszu użytym do znakowania bielizny. *Pediatrics Polska, T. 3.*
30. Gostyński, L. (1945). *Ignacy Zielewicz i jego działalność lekarska i społeczna, praca doktorska.* Poznań: Zakład Historii i Filozofii Medycyny.
31. Górnicki, B. (1959). *Kierunki rozwojowe pediatrii w XVII wieku, Archiwum Hist. Med. red. St. Konopka, tom XXII.* Warszawa: PAN, PZWL.

32. Górnicki, B. (1939-47). *Zarys piśmiennictwa pediatrycznego do roku 1600*. Warszawa: Archiwum Historii i Filozofii Med. red. Adam Wrzosek.
33. Hasik J., M. R. (1991). *Szkice do portretów przedstawicieli medycyny poznańskiej*. Poznań: Wyd.A.M.im. K. Marcinkowskiego.
34. *Historia Nauki Polskiej, T. V 1918-1939, red. Bogdan Suchodolski*. (1992). Wrocław-Warszawa-Kraków: Zakł. Narod.im. Ossolińskich,PAN.
35. *Historia Nauki Polskiej, T.IV 1795-1862, red. Bogdan Suchodolski*. (1987). Wrocław-Warszawa-Kraków: Zakł.Narod.im.Ossolińskich,PAN.
36. *Historia Oddziałów Chirurgii Dziecięcej Regionu Wielkopolski i Ziemi Lubuskiej, red. Sukiennicki A., Strzyżewski K.* (2008). Poznań: PTChD.
37. *Informator Nauki Polskiej 2006 , T.2A i 4A.* (2006). Warszawa.
38. *Informator Nauki Polskiej 2006, T.2B i 4B.* (2006). Warszawa.
39. Jarmoliński, M.-K. Z. (2002). 25 Lat Studenckiego Koła Naukowego przy Instytucie Pediatrii AM w Poznaniu (1972-1997). *Pediatrica Praktyczna, T.10, Zesz.1.*
40. Jarmoliński, T. (2001). Józef Stachowski (1954-2000). Wspomnienie pośmiertne. *Pediatrica Polska Nr 6.*
41. *Jubileuszowy XX Krajowy Zjazd Pol. Tow. Hist. Med. i Farm. streszcz.ref.* (2003). Poznań.
42. Kapłańska, J. (1948). *Zasługi Józefa Brudzińskiego na polu pediatrii, praca doktorska*. Poznań: Archiwum Zakł. Hist. i Filoz.Med., tom XIX, GBL sygn. 130083.
43. Korman E., N. M. (2005). *Wspomnienie o prof. M. Walczaku*. Warszawa: Endokrynologia Pediatryczna Vol. 4.
44. Kowalenko, W. (1961). *Tajny Uniwersytet Ziem Zachodnich, Uniwersytet Poznański 1940-1945, wyd.II*. Poznań: Instytut Zachodni.
45. Krawczyński, M. (2002). 30-Lat Instytutu Pediatrii AM im.K. Marcinkowskiego w Poznaniu (1972-2002). *Pediatrica Praktyczna, T.10, Zesz. 1.*
46. Krawczyński, M. (1998). *75 Lat poznańskiej pediatrii akademickiej (1922-1997)*. Warszawa: Pediatrica Polska LXXIII.
47. Krawczyński, M. (2007). *II Klinika Chorób Dzieci*. Poznań: Biblioteka Szp.Klin.im.K.Jonschera-opracowanie unikatowe.

48. Krawczyński, M. (2007). *Instytut Pediatrii (1969-2004), opracowanie autorskie*. Poznań: Biblioteka Szp. Klin. im. K. Jonschera- oprac. unikatowe.
49. Krawczyński, M. (2004). *Karol Bittner (1934-1985)*. Warszawa: *Pediatrica Praktyczna* T.12.
50. Krawczyński, M. (2007). *Katedra i Klinika Pediatrii UP (1923-1949), opr. unikalne w Bibl.Lek. Szpit.Klin. im.K. Jonschera*. Poznań.
51. Krawczyński, M. (2007). *Klinika Endokrynologii Pediatrycznej i Diabetologii Wieku Rozwojowego*. Poznań: Biblioteka Szp.Klin.im.K.Jonschera.
52. Krawczyński, M. (2007). *Klinika Kardiologii i Nefrologii Dziecięcej oraz Nefrologia Dziecięca w Wielkopolsce*. Poznań: Biblioteka Szpit.Klin.im.K.Jonschera- opracowanie unikatowe.
53. Krawczyński, M. (2007). *Klinika Obserwacyjno-Zakaźna oraz Klinika Chorób Zakaźnych i Neurologii Dziecięcej*. Poznań: Biblioteka Szp.Klin.im.K.Jonschera- opracowanie unikatowe.
54. Krawczyński, M. (2007). *Od propedeutyki pediatrii do gastroenterologii dziecięcej w Poznaniu (1968-2005)*. Poznań: Biblioteka Szp.Klin.im.K.Jonschera- opracowanie unikatowe.
55. *Kronika Akademii Medycznej w Poznaniu od.01.01.1950 do 30.09.1957r., T.II.* (1959). Poznań: Wyd.A.M.
56. *Kronika i Bibliografia Dorobku Naukowego AM w Poznaniu 1957/58 - 1963/64.* (1967). Poznań: A.M. w Poznaniu.
57. *Kronika Miasta Poznania- Lekarze.* (2001). Poznań.
58. *Kronika Uniwersytetu Poznańskiego za lata akademickie 1945-1954/55.* (1958). Poznań.
59. *Kronika Uniwersytetu Poznańskiego za rok szkolny 1931/32.*
60. *Księga Pamiątkowa w 80-Lecie Uniwersyteckiego Wydziału Lekarskiego w Poznaniu, red.R.K. Meissner.* (2001). Poznań.
61. *Księga Pamiątkowa Wojewódzkiego Zespołu Specjalistycznego Chorób Płuc i Gruźlicy, red.R.K.Meissner.* (1988). Poznań.
62. *Kto jest kim w polskiej medycynie- Informator Biograficzny.* (1987). Warszawa: Interpress.

63. Lewandowska, Z. M. (1988). *Powstanie i rozwój Wydziału Pielęgniarskiego AM w Poznaniu 1975-1987, praca magisterska*. Poznań : Zakład Historii Nauk Medyczny AM w Poznaniu.
64. Łuczak, A. (2007, lipiec 21/22). "Oni walczyli o stolicę". *Głos Wielkopolski* .
65. *Medycyna i Farmacja w XIX i XX Wieku*, red. R.K.Meissner. (2007). Poznań: Wyd. Nauk. U.M. im. K. Marcinkowskiego w Poznaniu.
66. Meissner R.K., H. J. (1989). *Polski wkład w medycynę światową*. Poznań: KAW.
67. Meissner, R. K. (2000). *Jeżyckie Szpitale*. Poznań : Nowiny Lekarskie R.70, Nr 6.
68. *Nowa Encyklopedia Powszechna PWN, T.5*. (1996). Warszawa: PWN.
69. *Nowa Encyklopedia Powszechna PWN, T.6*,. (1998). Warszawa: PWN.
70. *Pediatrics po Dyplomie, Vol. 9, Nr 4, sierpień*. (2005). Warszawa.
71. *Pediatrics Praktyczna T. 10, Zesz. 1*. (2002). Warszawa.
72. *Pismo prof. L.Działoszyńskiego: skład osob. prac. Zakł. Biochem. i Analit. IP AM w Poznaniu z 9.06.1973r.*
73. *Pismo prof. O. Szczepskiego: wykaz pracowników II Kl. Chor.Dz. z 01.06.1973r.*
74. *Pismo prof.M.Walczaka: skład osobowy Sam. Prac. Endokryn IP AM w Poznaniu z 8.06.1973r.*
75. *Polska Bibliografia Lekarska za Okres Wojny Światowej w Latach 1939-1945, red. Stanisław Konopka*. (1983). Wrocław: Z.N. im. Ossolińskich.
76. *Polski Słownik Biograficzny, T. XI*. (1964-65). Wrocław, Warszawa, Kraków: Wyd. PAN.
77. *Poznańskie Roczniki Medyczne, T. I(XI), 1977, AM w Poznaniu*. (1978). Warszawa-Poznań: PWN.
78. *Program Symposium Rocznicowego z 23.04.2006r. poświęconego pamięci prof. M. Chmielowej* (2006). Poznań Wydaw. UMP.
79. *Program XXX Jubileuszowego Zjazdu Polskiego Tow. Ped. 25-27 czerwca 2009r.* (2009). Poznań: Symposion.
80. Przychodzki, M. (1939-47). *Działalność naukowa i społeczna Franciszka Chłapowskiego*. Poznań: Archiwum Historii i Fil. Med. tom XVIII red. A. Wrzosek.
81. Radwańska, U. (2006). *Historia onkologii w Polsce 1994-1995*. Warszawa: Medycyna Wieku Rozwojowego T.X, Supl. I.

82. *Roczniki Akademii Medycznej w Poznaniu, Suplement nr 2.* (1975). Warszawa-Poznań.
83. *Roczniki Akademii Medycznej w Poznaniu, T II/III, 1965/66- 1966-67.* (1966). Poznań: A.M. w Poznaniu.
84. *Roczniki Akademii Medycznej w Poznaniu, T. IV, 1970.* (1971). Poznań: A.M. w Poznaniu.
85. *Roczniki Akademii Medycznej w Poznaniu, T. VI, 1972r.* (1972). Poznań: AM w Poznaniu.
86. *Roczniki Akademii Medycznej w Poznaniu, T.I 1964/65.* Poznań: A.M. w Poznaniu.
87. *Roczniki Akademii Medycznej w Poznaniu, T.V, 1971.* (1971). Poznań: A.M. w Poznaniu.
88. *Roczniki Akademii Medycznej w Poznaniu, T.VII, 1973.* (1973). Poznań.
89. *Roczniki Akademii Medycznej w Poznaniu, T.VIII, 1974r.* (1974). Poznań.
90. *Roczniki Akademii Medycznej w Poznaniu, T.IX, 1975.* (1975). Poznań.
91. *Roczniki Akademii Medycznej w Poznaniu, T.X, 1976.* (1976). Poznań.
92. Serczyk, J. (1987). *Zabór pruski, Historia Polski red. Bogdan Suchodolski.* Wrocław, Warszawa: Zakł. Narod. im. Ossolińskich.
93. Seyda B. (1977). *Dzieje medycyny w zarysie.* Warszawa: PZWL.
94. Skalski J.H., G. R. (2009). *Zasłużeni dla medycyny.* Poznań: Termedia W.M.
95. *Skład Osobowy AM w Poznaniu i Spis Wykładów w r. akad. 1964/65.* (1964). Poznań: A.M.w Poznaniu.
96. *Skład Osobowy AM w Poznaniu i Spis Wykładów w r. akad. 1966/67.* (1967). Poznań: A.M. w Poznaniu.
97. *Skład Osobowy AM w Poznaniu w r. akad. 1961/62.* (1962). Poznań: AM w Poznaniu.
98. *Skład Osobowy AM w Poznaniu w r. akad. 1968/69.* (1968). Poznań: A.M. w Poznaniu.
99. *Skład Osobowy AM w Poznaniu w r. akad. 1969/70.* (1969). Poznań: A.M. w Poznaniu.
100. *Skład Osobowy AM w Poznaniu w r. akad. 2004.* (2004). Poznań.

101. *Skład Osobowy i Spis Wykładów w r. akad. 1956/57.* (1956). Poznań: A.M. w Poznaniu.
102. *Skład Osobowy i Spis Wykładów w r. akad. 1958/59.* (1958). Poznań: AM w Poznaniu.
103. *Skład Osobowy I.P. AM im. K. Marcinkowskiego w Poznaniu w latach 1972-2004. Rok akad. 1972/73.* Poznań.
104. *Skład Osobowy Instytutu Pediatrii AM im. K. Marcinkowskiego w Poznaniu w r. akad. 1970/71.* (1970). Poznań.
105. *Skład Osobowy IP AM w Poznaniu w r. akad. 1976/77.* (1976). Poznań; AM w Poznaniu.
106. *Skład Osobowy IP AM w Poznaniu w r. akad. 1977/78.* (1977). Poznań; AM w Poznaniu.
107. *Skład Osobowy IP AM w Poznaniu w r. akad. 1978/79.* (1978). Poznań; AM w Poznaniu.
108. *Skład Osobowy IP AM w Poznaniu w r. akad. 1980/81.* (1980). Poznań; AM w Poznaniu.
109. *Skład Osobowy IP AM w Poznaniu w r. akad. 1982/83.* (1982). Poznań; AM w Poznaniu.
110. *Skład Osobowy IP AM w Poznaniu w r. akad. 1985/86.* (1985). Poznań; AM w Poznaniu.
111. *Skład Osobowy IP AM w Poznaniu w r. akad. 1998.* (1998). Poznań.
112. *Skład Osobowy IP AM w Poznaniu w r. akad. 2000.* (2000). Poznań.
113. *Skład Osobowy IP AM w Poznaniu w r. akad. 1988/89.* (1988). Poznań.
114. *Skład Osobowy IP AM w Poznaniu w r. akad. 1991.* (1991). Poznań.
115. *Skład Osobowy IP AM w Poznaniu, w r. akad. 1979/80.* (1979). Poznań.
116. *Skład Osobowy IP AM w Poznaniu, w r. akad. 1994/95.* (1994). Poznań.
117. *Skład Osobowy Uniwersytetu Medycznego w Poznaniu w r. akad. 2007.* (2007). Poznań.
118. *Skład Osobowy Uniwersytetu Medycznego w Poznaniu w r. akad. 2010.* (2010). Poznań.

119. *Skład Osobowy, Spis Wykładów w r. akad. 1957/58.* (1957). Poznań; Wyd. A.M. w Poznaniu.
120. *Słownik biograficzny pol.nauk med.XX w.,T. I red. Zofia Podgórska- Klawe.* (1996). Warszawa; Inst. Hist. Nauki PAN.
121. *Słownik Biograficzny Zasłużonych Pediatrów, red. E. Wikoszewski, Zesz. 1.* (1985). Warszawa; Polskie Tow. Pediatryczne.
122. *Słownik Biograficzny Zasłużonych Pediatrów, red. E. Wilkoszewski Zesz. 2.* (1990). Warszawa; PTP,.
123. *Spis Wykładów na rok akademicki 1945/46.* (1945). Poznań: U.P.
124. *Standardy Medyczne Nr 1.* (2010). Warszawa; Media Press.
125. Stańska, M. (1975). *Dorobek naukowy prof.dra Janusza Zeylanda 1897-1944.* Warszawa-Poznań; Rocznik AM w Poznaniu.
126. Stańska, M. (1974). *Nowe formy organizacji opieki lekarskiej nad niemowlęciem w Wielkopolsce w latach 1919-1939.* Poznań; Wyd.AM im. K. Marcinkowskiego.
127. Stański, M. (1983). *Heliodor Święcicki 1854-1923.* Warszawa-Poznań; PWN.
128. *Studia i materiały AM im. K. Marcinkowskiego w Poznaniu.* (1985). Poznań.
129. Suda, P. (2007). *Olech Szczepski(1914-1980) pediatra,naukowiec,humanista i patriota, praca doktorska.* Poznań; Klinika Gastroenterologii Dziecięcej i Chorób Metabolicznych.
130. Supady, J. *Choroby dzieci a medycyna w Łodzi na przełomie XIX i XX wieku. Geneza łódzkiej szkoły pediatrycznej.* GBL UMP sygn. 72360.
131. Surdyk, K. (2006). *Pierwszy "polski" traktat o chorobach dzieci, 1583r. - praca doktorska.* Poznań: Zakład Historii Nauk Medycznych AM w Poznaniu.
132. Szczepski, O. (1969). *Dzieje Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Poznańskiego,(...) 1920-1970.* Poznań: AM w Poznaniu.
133. Szenajch, W. (1965). *Główne etapy rozwoju pediatrii.* Warszawa: PZWL.
134. Szoldrska, H. (1948). *Walka z kulturą polską, Uniwersytet Poznański podczas okupacji.* Poznań: Księgarnia Akademicka.
135. *Szpital dobrej woli, Szpital Wolski w latach 1939-1944.* (1990). Warszawa: Czytelnik.

136. Szumowski, W. (1994). *Historia medycyny filozoficznie ujęta*, wyd. III. Warszawa; Sanmedia.
137. Szwed, A. (1964, sierpień 16). "Saga rodu upartych". *Pismo Pracowników Służby Zdrowia*, XVI, Nr 3 (780) .
138. Szymczak, M. (1981). *Słownik języka polskiego T.3*. Warszawa; PWN.
139. Tempka, T. (1963). *Sześćsetlecie medycyny krakowskiej, Tom I- Życiorysy*. Kraków; PWN.
140. *Tradycja i współczesność. XXV Lat Instytutu Medycyny Społecznej w Poznaniu, 1972-1997*, red. J. T. Marcinkowski, J. Skommer, E. Wąsiewicz, A. Zarzycki. (1997). Poznań; Wydaw. AM w Poznaniu.
141. *Udostępnione dokumenty zgromadzone w teczkach osobowych nieżyjących profesorów pediatrów UP, AM w Poznaniu w zasobach Dziekanatu I WL UMP*.
142. *W 50-Lecie rozwoju nauk medycznych w Poznaniu 1920-1970*, red. M. Stański. (1969). Poznań; PWN.
143. Wachowiak Jacek, R. U. (2006). Historia i osiągnięcia I Kliniki Chor. Dzieci, a nast. Klin. Hemat. i Onkol. Dziec. i Klin. Hemat. i Transplantologii Pediatricznej AM w Poznaniu 1972-2006. *Medycyna Wieku Rozwojowego*, T. X, nr 3, cz. 1, Suplement I.
144. Walczak, M. (1985). *Dzieje Naukowych Towarzystw Medycznych w Poznaniu w Latach 1832-1983*. Poznań; Studia i Materiały AM w Poznaniu.
145. *Who is Who w Polsce, Wyd. I*. (2002). Warszawa: Huebners blaues Who is Who.
146. *Wielkopolski Słownik Biograficzny*, red. R. K. Meissner. (1981). Warszawa-Poznań: PWN.
147. Wrzosek, A. (1924). *Uniwersytet Poznański w pierwszych latach swego istnienia (1919-23), za rektoratu Heliodora Święcickiego. Księga Pamiątkowa*. Poznań: Wydaw. AM.
148. Wrzosek, A. (1925). *Uniwersytet Poznański w pierwszych latach swego istnienia/1919-1923/*. Poznań; Uniwersytet Poznański.
149. *Wydział Lekarski i Oddział Farmaceutyczny Uniwersytetu Poznańskiego 1919-1939. Bibliogr. publ. Mat. biogr.*, red. R. K. Meissner. (1997). Poznań; Wyd. A.M. im K. Marcinkowskiego.
150. *XII Ogólnopolski Zjazd Pediatrów w Poznaniu 8-11 września 1960r. Referaty naukowe*. (1961). Warszawa; PZWL.

151. *XIX Krajowy Zjazd Polskiego Towarzystwa Historii Medycyny i Farmacji, streszcz. ref.* (2000). Poznań.
152. *Złota Księga Polskiej Medycyny 2002, Polski Instytut Biograficzny.* (2002). Warszawa; Helion.
153. *Życie dobrocią pisane.* (1991, kwiecień). *Koma. Niezależne pismo studentów Akademii Medycznej w Poznaniu R. IV, nr 34.*

WYKAZ HABILITACJI Z ZAKRESU PEDIATRII Z LAT 1945 – 2010
PRZEPROWADZONYCH W UP, AM, UMP

1947r.- Bolesław Górnicki

1950r.- Teodor Rafiński

1955r.- Kazimiera Jerzykowska

- Olech Szczepski

1956r. - Roman Rafiński

1962r.- Maria Goncerzewicz

- Stanisław Nowak

- Tadeusz Skalmowski

1965r.- Kazimierz Pęcherek

- Maria Rudobielska

1966r.- Mieczysław Walczak

1968r.- Urszula Radwańska

1969r.- Anna Goleniowa

1971r.- Maria Chmielowa

1973r.- Janusz Maciejewski

1977r.- Karol Bittner

1978r.- Marian Krawczyński

- Irena Żywicka- Twarowska

1979r.- Jerzy Socha

1983r.- Eugeniusz Korman

- Bogusław Pawlaczyk

1986r.- Wojciech Cichy

1990r.- Jerzy Alkiewicz

- Janusz Gadzinowski

- Wojciech Służewski

- Jerzy Szczapa

1993r.- Katarzyna Borszewska- Kornacka

- Paweł Kołecki

1995r.- Danuta Januszkiewicz- Lewandowska

1996r.- Anna Bręborowicz

1999r.- Iwona Ignyś

- Aldona Siwińska

2000r.- Bernard Zajadacz

2002r.- Jarosław Walkowiak

- Jacek Zachwieja

2003r.- Waldemar Bobkowski

- Marek Niedziela

2004r.- Piotr Fichna

2005r.- Magdalena Figlerowicz

- Andrzej Kędzia

2006r.- Iwona Mozer- Lisewska

2008r.- Arleta Kowala- Piaskowska

- Danuta Ostalska- Nowicka

ANEKS

W okresie od 19 lutego 2009r. do października 2010r. autor przeprowadził rozmowy z profesorami, docentami, asystentami i innymi pracownikami klinik dziecięcych i zakładów naukowych związanych z pediatrią poznańską od lat przedwojennych do chwili obecnej. Podstawą wywołującą tematykę rozmowy była jednolita ankieta o następującej treści:

Ankieta jest narzędziem pomocniczym w zbieraniu materiałów informacyjnych do pracy doktorskiej pt. „Rozwój pediatrii uniwersyteckiej w Poznaniu w XX wieku” lekarza med. Henryka Sicińskiego, powstającej pod opieką prof. zw. dr hab. med. Wojciecha Służewskiego, kierownika Kliniki Chorób Zakaźnych i Neurologii Dziecięcej III Katedry Pediatrii Uniwersytetu Medycznego w Poznaniu.

1. Czy wybór medycyny, jako kierunku studiów i przyszłej pracy zawodowej był dla Pani/Pana Profesora : a/tradycją rodzinną,
b/świadomym wyborem,
c/ zbiegiem okoliczności /przypadkiem?
2. Czy wybór pediatrii był: a/tradycją rodzinną,
b/świadomym wyborem,
c/zbiegiem okoliczności/ przypadkiem?
3. Czy temat pracy doktorskiej był: a/świadomym wyborem tematu badawczego,
b/sugestią promotora w pełni akceptowaną,
c/inne okoliczności.
4. Czy tematyka pracy doktorskiej była przez Panią/Pana Profesora kontynuowana w dalszym rozwoju naukowym; a/ zdecydowanie, choć nie wyłącznie,
b/raczej nie, inne problemy wysunęły się na pierwszy plan,
c/inna odpowiedź.
5. Jakie kierunki, problematykę naukową uważa Pani/Pan Profesor za najważniejsze w swojej pracy naukowej?
6. Jakie fakty naukowe, publikacje uważa Pani/Pan Profesor za najważniejsze w swoim dorobku?

7. Czy uważa Pani/Pan, że niektóre osiągnięcia naukowe były:
 - a/ wynikiem kontynuacji pracy Pani/Pana nauczycieli,
 - b/ były wyłącznie oryginalnym polem dociekań, bez związku ze stanem wiedzy poprzedników,
 - c/ a nawet w opozycji do dawnych poglądów?
8. Czy może Pani/Pan użyć w odniesieniu do któregoś ze swoich nauczycieli akademickich określenia „mój mistrz”?
9. Czym w opinii Pani/Pana Profesora jest przewód habilitacyjny:
 - a/ summą wiedzy i dokonań potwierdzającą samodzielność w działalności naukowej,
 - b/ kolejnym etapem rozwoju warsztatu naukowego
 - c/ inna opinia.
10. Czy pojęcie *Poznańska szkoła pediatrii* jest w Pani/Pana opinii zasadne i z jakimi postaciami należało by je wiązać?
11. Jakie kierunki rozwoju pediatrii w XX wieku w Pani/Pana Profesora opinii, były najsilniej reprezentowane w działalności naukowej poznańskiego środowiska akademickiego?
12. Czy medycyna, a szczególnie pediatria znalazły kontynuatorów w następnych pokoleniach Pani/Pana Profesora rodziny?
13. Czy istnieje, istnieją inne pola zainteresowań /pasje, hobby/ w życiu, aktywności Pani/Pana Profesora, poza działalnością naukową i dydaktyczną?
14. Czy w ankiecie brakuje pytania, które, zdaniem Pani/Pana Profesora „powinno być zadane i na które udzieliła by Pani/Pan chętnie odpowiedzi? Jakiej?

Zapis rozmowy z Panią prof. zw. dr hab. med. MARIĄ GONCERZEWICZ- była organizator i kierownikiem Zakładu Propedeutyki Pediatrii Instytutu Pediatrii AM w Poznaniu i pierwszym, wieloletnim dyrektorem I-P CZD, przeprowadzonej w dniu 19 lutego 2009 r. w Międzyzlesiu pod Warszawą.⁶⁰⁶

Pani Profesor zaczęła rozmowę od przytoczenia artykułu w Służbie Zdrowia z 1964 roku na temat działań poznańskiej Akademii Medycznej na terenie województwa Zielonogórskiego w latach 50 tych w tworzeniu i porządkowaniu struktur ochrony zdrowia w 4 podstawowych dyscyplinach. Konsultantem w zakresie pediatrii była właśnie Pani Profesor Goncerzewicz, w innych dyscyplinach pojawiły się nazwiska docent [Marii] Dowżenkowej, doc. Jerzego Borszewskiego, prof. Edwarda Howorki. Wyrazem podnoszenia poziomu kadry medycznej były bronione, liczne doktoraty. Wśród pediatrów: dr Czesława Gurowa, dr Strzelcowa⁶⁰⁷, obecny prof. Józef Ryżko, wszyscy z Zielonej Góry, dr [Albin] Sądowski z Nowej Soli.⁶⁰⁸

⁶⁰⁶ Zapis rozmowy został, po korekcie, zaaprobowany przez Panią Profesor Marię Goncerzewicz.

⁶⁰⁷ Prawdopodobnie chodzi o dr Marię Sthrel- po konsult. z prof. M. Krawczyńskim.

⁶⁰⁸ Anna Szwed: *Saga rodu upartych*- artykuł z 1964r. o „pionierskich latach” tworzenia lecznictwa pediatrycznego na Ziemi Lubuskiej i roli, jaką odegrała w kształceniu i budowaniu środowiska

M.G. „Do kliniki profesora Karola Jonschera przyszedłam w 1950 roku, dostałam stypendium na trzy miesiące, a profesor mnie zatrzymał. Chyba nie był tym zachwycony wówczas docent Teodor Rafiński. Ciasnota w budynku Kliniki na Mostowej była powodem „upychania” studentów, gdzie się dało. Godzinami uczyli się gotować mieszanki i kaszki w kuchni mlecznej. Ja wyprowadziłam ich do Poradni D i D-1, do Domów Dziecka. Tą „nową metodą” dydaktyki zainteresowało się Ministerstwo Zdrowia”. Profesor Karol Jonscher nauczył mnie uczciwości w rozpoznawaniu, w leczeniu, w postępowaniu z chorym dzieckiem. Prawdziwą podstawę leczenia, propedeutykę pediatrii zdobyłam u Jonschera. Pamiętam asystentkę profesora dr /Aleksandrę-aut./ Taylor ; dziecko do 2 lat było całkowicie rozbierane na stole do badań. Referowałam kiedyś profesorowi przypadek 12 letniej dziewczynki, czytałam wyniki badań, posiewów, a profesor wziął moją rękę i poleciał delikatnie przesunąć wzdłuż mięśni prostych grzbietu. Wyczułam- to był zimny, gruźliczy ropień opadowy. Nauczył mnie patrzeć i badać dzieci, nauczył mnie kliniki. Zawsze uważnie słucham wywiadu od matki, równocześnie obserwując dziecko, jego zachowanie, ruchliwość, tor oddechowy. Przecież u noworodka i małego niemowlęcia zapalenie płuc widać!” *Henryk Siciński- Czy profesor był naukowcem w dzisiejszym rozumieniu?* **M.G.**- „Interesował się, nie przeszkadzał, inspirował swoją postawą. Człowiek musiał szukać, zdobywanie wiadomości naukowych było bardzo trudne, nie było piśmiennictwa zachodniego. Delegacja do Warszawy to była okazja przeczytania czegoś w bibliotece kliniki. Ówczesną codziennością pediatryczną były biegunki, zapalenia uszu. Docent Roman Rafiński, któremu często towarzyszyłam podczas badania, był pionierem w Polsce bronchoskopii u dzieci, znakomity technicznie, szczególnie przy usuwaniu ciał obcych z oskrzeli. Zainteresowałam się białkiem C-reaktywnym jako markerem zapalnym, to był mój doktorat.⁶⁰⁹ Potem przysły defekty metaboliczne, fenyloketonuria / temat habilitacji/⁶¹⁰. Wsparta nas WHO, ale wdrożenie badań przesiewowych przypadło Instytutowi Matki i Dziecka, profesor Krystynie Bożkowej. Uznałam, że Warszawa ma więcej możliwości technicznych, a raczej administracyjnych. Trzeba było przecież znaleźć pieniądze na wprowadzenie metody do wszystkich oddziałów noworodkowych w Polsce. *H.S.-Na pytanie o usytuowanie prof. K. Jonschera w środowisku poznańskim, Pani profesor odpowiada.* **M.G.**- „Jonscher nie był przebojowy. Nie postępował „per fas et nefas”. Początkowo profesor zamieszkał w Poznaniu przy ul. Przybyszewskiego, bo w tamtym szpitalu miała być utworzona Klinika Dziecięca. Miejsce to zostało jednak przejęte przez klinikę dermatologiczną. Profesor lubił wytworne towarzystwo.

pediatrycznego ówczesna docent Maria Goncerzewicz, jako konsultant wojewódzki w zakresie pediatrii, Pismo Pracowników Służby Zdrowia, XVI Nr 3 (780), 16 sierpnia 1964r.

⁶⁰⁹Praca doktorska: *Białko C-reaktywne jako dodatkowa metoda badania procesów zapalnych u dzieci*, autor: **Goncerzewicz Maria**, promotor: Szczepski Olech, Katedra i Klinika Chorób Dzieci, Poznań, 1959./źródło: dokumentacja Dziekanatu I WL UMP, dzięki uprzejmości p. kier. Elżbiety Marciniak/.

⁶¹⁰ Rozprawa habilitacyjna: *Badania nad fenyloketonurią*, autor: **Goncerzewicz Maria**, Katedra i Klinika Chorób Dzieci AM, Poznań, 1962/ źródło: dokumentacja Dziekanatu I WL UMP, dzięki uprzejmości p. kier. Elżbiety Marciniak/.

Obowiązywał wówczas kult tytułu. Liczył się profesor, no co najmniej docent. W Klinice obowiązywała hierarchia. Przyjęcie dziecka przy niedoborze łóżek wymagało najwyższej zgody. Czasami wchodziłyśmy, my młode asystentki w konflikt, duch nowych czasów robił swoje. Mimo mojej, czasami, niepokorności, prof. K. Jonscher okazywał mi swoją sympatię. On mnie ceniał. Naraziłam się wielu osobom z władzy akademickiej, kiedy zadeklarowałam moje przejście z docentem O. Szczepskim do nowo tworzonej II Kliniki Pediatrycznej w 1956 roku, już po śmierci prof. K. Jonschera. Do tego moje objęcie nadzorem specjalistycznym woj. Zielonogórskiego. Pamiętam zatrucie aniliną wcześniaków bodaj w Ostrowie Wielkopolskim. Byłam tam z kontrolą. W rozpoznaniu pomogła mi siostra zakonna –pielęgniarka tego oddziału pokazując pieluchę z wielką literą D, oznakowaną przed kradzieżą/ farba zawierała anilinę/. Opisałam tę sytuację w *Pediatrici Polskiej*.⁶¹¹ Klinika na Mostowej miała, mimo trudności lokalowych, dość komfortowe warunki pracy- nie było ostrych dyżurów. Przypadki w pewnym sensie były dobierane. Przeciwnieństwem był Szpital Wojewódzki Świętego Józefa/ później im. dr Bolesława Krysiewicza/, który dyżurował ciągle, przyjmował wszystko. Była duża śmiertelność, szczególnie niemowląt. Doktor Olech Szczepski- człowiek wielkiej kultury, nie wysuwał się, szybko zdobył sympatię prof. K.Jonschera. Odpowiadali sobie. Potem stanowiąłam dla prof. O. Szczepskiego rodzaj gardy w „starciach” z władzą. To ja byłam wysyłana do załatwiania spraw trudnych i kłopotliwych. Były rezultaty i udawało mi się nie konfliktować.” *H.S.- Czy kliniki pediatryczne ze sobą rywalizowały? M.G.- „Szczepski był rzetelnym badaczem, pracowitym, popierał, nie przeszkadzał, ceniał samodzielność swoich asystentów. To był bardzo dobry człowiek, był przyjacielem. Strasznie się skomplikowało jego życie osobiste. Byliśmy blisko. Profesor Teodor Rafiński to był myśliwy, prowadził świetną praktykę prywatną, miał dobry status. Początkowo konsultantem wojewódzkim w Wielkopolsce i Zielonogórskim został doktor/Mieczysław-aut./ Stabrowski. Był dyrektorem Wojew. Szpitala Dziecięcego im. dr B. Krysiewicza, ale wkrótce ustąpił z Zielonogórskiego i ja to wzięłam. To miało znaczenie- poznano mnie w Ministerstwie Zdrowia. Na starcie II Kliniki Pediatrycznej przekonałam w ministerstwie o potrzebie udzielenia dotacji na jej zorganizowanie i wyposażenie- to był milion złotych! W „rewanżu” zobowiązano prof. O. Szczepskiego do objęcia nadzorem specjalistycznym woj. Olsztyńskiego. Z innych samodzielnych pracowników naukowych pediatrów wspominam docent Annę Goleniową. Była solidnym, dobrym lekarzem. Bardzo wycofująca się. Zajmowała się reumatologią i kardiologią.”*

„Nie zgłaszałam się na żaden konkurs na dyrektora CZD. Nie byłam partyjna. Byłam już profesorem zwyczajnym. Ja nie musiałam tam być. Dochodziło do konfliktów z wykonawcami, były błędy projektu, np. pamiętna wadliwa kuchnia mleczna. To było tak, że władza chciała mieć pomnik, a ja szpital. Miałam całkowitą swobodę w doborze kadry, byłam oporna na naciski partyjne. Kluczową postacią ze strony

⁶¹¹ **Goncerzewicz Maria**, Chróścielewski Edmund, Bartkowiak Zbigniew: *Zbiorowe zatrucie niemowląt aniliną zawartą w tuszu użytym do znakowania bielizny.*-Ped. Pol. T. 31; 1956 Nr 11 s. 1235-1238, z il., bibliogr., odb. 8'ss.4

władzy był minister Wieczorek. Rozumiał mnie i bardzo pomagał”. *H.S.-Pytanie o motywację wyboru medycyny i pediatrii, o tradycję rodzinną.* **M.G.-** „Miałam moje osobiste doświadczenie z leczeniem mego syna w okresie okupacji. W rodzinie było dwóch lekarzy. To wszystko przyczyniło się do mojej decyzji. Medycyna szkolna, wiedziałam, że jest z tym problem. Osobiście się nim nie zajmowałam, ale np. prof. Mieczysław Walczak zwrócił moją uwagę na zagadnienia dojrzewania. Rozwinął temat rozwoju i jego patologii prof. Marian Krawczyński. Szczególnie ważne jest to, że ich prace wypełniły lukę odnośnie „niechcianego” przedziału wiekowego 14- 18 lat. Już nie dzieci, a jeszcze nie dorośli. Medycyna szkolna objęła tę populację. Boleję, że wszystko to zostało rozbite, nie istnieje, nie można nikogo nakłonić do zajęcia się tym problemem. Kiedy razem z prof. K. Bożkową odbierałyśmy na jubileuszowej gali PTP w 2009 r. „Oskara Pediatrii” powiedziałyśmy sobie : „Jaka to ironia losu, odbieramy Oskary za osiągnięcia życiowe w pediatrii na ruinach systemu opieki nad dziećmi, który tworzyłyśmy”. Ile podjęto błędnych decyzji, już choćby wyjmując onkologię pediatryczną z Centrum Onkologii. Ile to zrodziło trudności i dyskomfortu w dostępie dzieci z chorobami nowotworowymi do nowoczesnej aparatury. *H.S.- Jakie osiągnięcia naukowe?* **M.G.-** „Wykrycie, że metabolizm fenyloalaniny i tyrozyny jest problemem szerszym, że należy wychwytywać w badaniach heterozygoty. Boleję, że pozostaje niedokończona sprawa przemiany fenyloalaniny w tyrozinę w przewodzie pokarmowym. Przemiany takiej może dokonać pałeczka odmieńca. Wprowadzenie Proteusa do jelit być może uchroniło by dzieci z upośledzeniem metabolicznym przed skutkami defektu. Zainteresowali się tym pomysłem Japończycy, ale do współpracy nie doszło. *Czy moja praca była kontynuacją?* Profesor Jonscher był ostrożny w ogłaszaniu sukcesów, np. zastosowanie aureomycyny doustnie w biegunkach. Były ciekawe wyniki, ale profesor nie poszedł na szybką publikację. Potem doszliśmy do wniosku, że zdrowienie niekoniecznie było zasługą antybiotyku. Choroba często cofała się „sama”, czyli organizm dziecka sam sobie radził z eliminacją bakterii. Zmienił się warsztat badawczy, dostępność do nowoczesnych metod diagnostycznych. Zmieniła się medycyna, co nie zawsze oznacza kontynuację. Nie pamiętam, nie znam istoty konfliktu między Jonscherem a Zeylandem, jeśli on był.” *H.S.- Dr E. Fojudzki – zatrudniony w I Klinice a potem w Instytucie Pediatrii ...***M.G.** „Syntetyzował hydrazyd- był tani i dawał znakomite rezultaty w leczeniu gruźlicy. Uważam za znaczący wkład poznańskiej pediatrii akademickiej- schematy żywienia niemowląt. Uczestniczyłam jeszcze przed doktoratem w zebraniu najwyższego areopagu pediatrycznego w Warszawie na temat żywienia niemowląt. Pojechałam nie uprzedzona o kontrowersjach w tym środowisku. Szkoła żywienia warszawska zdominowana była przez Instytut Matki i Dziecka. Kryzys gospodarczy lat 70-tych pogłębił jeszcze bałagan w zaleceniach dietetycznych dla dzieci. Pozytywnym rezultatem tego okresu był powrót do propagandy karmienia naturalnego i trwa to do dzisiaj. Profesor K. Jonscher miał dobre stosunki z prof. Julianem Aleksandrowiczem w Krakowie, szczególnie, gdy chodziło o białaczki. Kontynuacja medycyny w mojej rodzinie, to moja córka / prof. Ewa Bernatowska/ i dalej będzie moja prawnuczka.

Bardzo lubię literaturę- pamiętniki np. Anki Kowalskiej, Marii Dąbrowskiej, Brezę, Brandysów, pamiętniki Noszczyków. I bardzo lubię Jarosława Iwaszkiewicza, no tak jest. Lubię też literaturę wojenną. Ubolewam, że młodzi lekarze nie czytają. Rzadko mam okazję rozmawiać na te tematy. Erudytą był prof. Bolesław Górnicki.”

Ja tyle serca doznałam od warszawiaków! Ja nadal jestem aktywna- np. w komisji etycznej. Miałam doskonałe kontakty z prof. Krystyną Kubicką, prof. Rowecką, Antonim Chróścickim, Teresą Wyszyńską, której dzieło tak doskonale kontynuuje młody prof. Grenda. Kontynuatorem i naukowo i organizacyjnie poznańskiej gastroenterologii był prof. Jerzy Socha, który przyszedł z Poznania . Podobnie profesor Elżbieta Pionkowa- diabetolog. Też prof. Józef Ryżko, kiedyś z Zielonej Góry.⁶¹² Cenię dyrektora [Macieja] Piróga. Dzisiaj są inne czasy. Wspominam, jakim autorytetem dla nas młodych był profesor Karol Jonscher, a potem profesor Olech Szczepski. Na tym rozmowa się zakończyła. Pani profesor była zmęczona, a ja wspominam znakomity, ciepły jej klimat stworzony przez obie Panie Profesor w ich domu w Międzyzlesiu.

Pani prof. dr hab. med. Maria Goncerzewicz urodziła się 28 VIII 1917r. Po maturze w Gimnazjum Humanistycznym w Częstochowie podjęła studia medyczne w Uniwersytecie Warszawskim uzyskując dyplom w maju 1949r. Od 1.11.1950 rozpoczęła staż w Klinice Chorób Dzieci Uniwersytetu Poznańskiego. W roku 1954 zdała egzamin specjalizacyjny II st. z pediatrii, a rok później otrzymała stanowisko adiunkta w Klinice. Od 1956r. pełniła funkcję konsultanta wojewódzkiego w woj. zielonogórskim. Z dniem 1. 2. 1957r. przeszła na stanowiska adiunkta w powstającej II Klinice Chorób Dzieci AM w Poznaniu. W 1958r. przez kilka miesięcy uczestniczyła w kursie w zakresie pediatrii społecznej w Paryżu i w Jugosławii. Jest m. in. członkiem Międzynarodowego Towarzystwa Pediatrycznego. Od 1978 do 1991r. prof. M. Goncerzewicz była dyrektorem IP CZD w Warszawie-Międzyzlesiu.⁶¹³/Źródło: Kronika i Bibliografia Dorobku Naukowego Akademii Medycznej w Poznaniu 1957/58-1963/64, Akademia Medyczna w Poznaniu, Poznań 1967,s. 167/.

Przykłady publikacji naukowych prof. M. Goncerzewicz: 1. *Grypa*. W: *Zarys pediatrii*. Pod red. K. Jonschera. Warszawa, s. 543-546. 2. *Opieka nad dzieckiem zdrowym*. W: *Zarys pediatrii*. Pod red, K. Jonschera. Warszawa, s. 58-65. 3. *Badania nad nosicielstwem chorobotwórczych i antybiotykoopornych gronkowców wśród dzieci wiejskich i miejskich*. [Autorzy:] **Maria Goncerzewicz**, Lilianna Brzezińska-Jeżowa, — *Pediat. Pol .T. 33, nr 3, s. 269—275, bibliogr., soderż, sum., res.*

4. *Nosicielstwo Staphylococcus aureus wśród dzieci w Poznaniu*. [Autorzy:].W[anda] Brzezińska, J[adwiga] Wilanowska, **M[aria] Goncerzewicz**, J[anusz] Jeljaszewicz. — *Pediat. Pol. T. 34, nr 3a. XI Ogólnopolski Zjazd Pediatrów we Wrocławiu w dn. 6-8 6 1958 r., s. 387—389, bibliogr.* 5. *Choroba reumatyczna*. W: *Zarys pediatrii*. Pod red.

⁶¹² Rozprawa habilitacyjna: *Zaburzenia metabolizmu Wit. D u dzieci w przewlekłych chorobach wątroby u dzieci; autor:Ryżko Józef*, IP Centrum Zdrowia Dziecka, Warszawa 1991, 153 s., il., 21 cm./źródło: katalog GBL UMP/.

K. Jonschera. Wyd. 2 unowocześn. Pod red. T. Rafińskiego. Warszawa. S. 766—778. **6. Oleandomycyna z tetracykliną w leczeniu zakażeń u dzieci ze szczególnym uwzględnieniem gronkowcowych: badania in vivo i in vitro.** [Autorzy:] **Maria Goncerzewicz**, Janusz Jeljaszewicz. W: Lubuski Prz. Lek., s. 47—63, IL, bibliogr., streszcz. **7. Ocena rozwoju fizycznego i psychicznego dzieci przedwzrostnie urodzonych.**[Streszcz.] [Autorzy:] O[lech] Szczepski, **M[aria] Goncerzewicz**, B[arbara] Gręzicka, J[Anusz] Maciejewski, S[tefania] Łuczak, Z[ofia] Szczepańska. W: XIV Ogólnopolski Zjazd Pediatrów w ramach Roku Jubileuszowego 600-lecia U. J., Kraków 15—17 10 1964 r. Kraków. s. 61—62. **8. Zachowanie się niektórych enzymów w mięśniach szkieletowych u dzieci z feloketonurią i chorobą Downa.** [Streszcz.] [Autorzy:] Olech Szczepski, **Maria Goncerzewicz**, Mieczysław Walczak, Andrzej Łukaszyk. W: XIV Ogólnopolski Zjazd Pediatrów w ramach jubileuszowego 600-lecia U. J., Kraków 15—17 10 1964 r. Kraków, s. 142—143./ Źródło: jw./.

Rozmowa z Panią prof. dr hab. med. EWA BERNATOWSKĄ- profesorem pediatrii i immunologii klinicznej w IP Centrum Zdrowia Dziecka, przeprowadzona w dniu 19 lutego 2009 roku w Międzyzlesiu k. Warszawy.⁶¹⁴

Bezpośrednio po rozmowie z prof. Marią Goncerzewicz poprosiłem o wypowiedź panią profesor dr hab. med. Ewę Bernatowską, związaną również z Centrum Zdrowia Dziecka, córkę prof. M. Goncerzewicz. *H.S.-Czy zatem wybór medycyny był prostą konsekwencją tradycji rodzinnej?* **Ewa Bernatowska-** „Otóż nie tylko! To był mój świadomy wybór, to była moja decyzja, a że wpisała się przy okazji w tradycję... Natomiast co do pediatrii, to przyznaję, tradycja zaważyła. *Praca doktorska:* „początkowo miałam prowadzić badania enzymatyczne w krwince czerwonej w ciężkich niedokrwistościach, ale stan badanych dzieci był zły i ze względów technicznych nie można ich było tymi badaniami obciążać. W laboratorium ówczesnego Instytutu Pediatrii w Poznaniu oznaczane były arylofosfatazy, jako mierniki zmienności procesu chorobowego w ostrej białaczce limfoblastycznej i ostrej mieloblastycznej. Promotorem moim była prof. Urszula Radwańska, stąd temat pracy wydawał się oczywisty w gronie onkohematologów, w jakim wówczas pracowałam.⁶¹⁵ Działalność pani profesor U. Radwańskiej była nowatorska. Pioniersko adaptowała na teren Polski najnowsze światowe metody leczenia białaczek i innych chorób nowotworowych u dzieci. Profesor była bardzo wymagająca, co tylko nam na dobre wszystkim wyszło. Po wyjeździe z Poznania w Centrum Zdrowia Dziecka zajęłam się immunologią kliniczną. Podniosłam ten temat w wyniku dyskusji z moją mamą. Moja praca naukowa w CZD to realizacja między innymi grantów Unii Europejskiej, publikacje dotyczące głównie genetyki i

⁶¹³ Z dniem 30.09.1991r. prof. M. Goncerzewicz przeszła na emeryturę pozostając w CZD na stanowisku konsultanta, członka Komisji Etycznej i innych./informacja pozyskana w sekretariacie dyrektora CZD/.

⁶¹⁴ Zapis rozmowy autoryzowany.

⁶¹⁵ Praca doktorska: *Aktywność arylofosfataz A i B w ostrych białaczkach u dzieci*, autor: **Bernatowska Ewa**, promotor: Radwańska Urszula, I Klinika Chorób Dzieci Instytutu Pediatrii AM w Poznaniu; [4], 51 s. il. tab. 29 cm, bibliogr, Poznań, 1977.

pierwotnych zaburzeń i niedoborów odporności. Obecnie działamy w zespole. Pracę habilitacyjną pisałam już w Centrum, a tematem były pierwotne niedobory przeciwciał u dzieci- ich diagnostyka i leczenie.⁶¹⁶ Za najważniejsze prace w moim dorobku naukowym uważam tę, Która dotyczy niepożądanych odczynów poszczepiennych BCG w najcięższych niedoborach odporności. Jestem doradcą WHO w tej problematyce, przez 6 lat pracowałam w Światowym Komitecie Doradców ds. Bezpieczeństwa Szczepień. Dzięki tej pracy i publikacjom jestem dzisiaj rozpoznawana na świecie. Drugim tematem jest leczenie substytucyjne preparatami immunoglobulin, optymalizacja dawki- to publikacja z 1997 roku, że „więcej nie znaczy lepiej”. Ta praca też jest cytowana w literaturze światowej. Uczestniczyłam w programach lekowych. Jestem na Mazowszu konsultantem w zakresie immunologii klinicznej. Muszę powiedzieć, że jestem już postrzegana, jako warszawianka. W Poznaniu mam oczywiście koleżanki, ale już tam nie funkcjonuję. Opracowaliśmy standard europejski w postępowaniu diagnostyczno- terapeutycznym u dzieci z niedoborami odporności. Swoimi pracami w zakresie zaburzeń odporności, odczynów poszczepiennych pewnie wpisuję się w tradycję tematyki bliskiej twórcom poznańskiej pediatrii uniwersyteckiej- profesorów Karola Jonschera, Janusza Zeylanda, a i następców – prof. Olecha Szczepkiego i innych”. *H.S.-Czy zasadne jest używanie terminu „poznańska szkoła pediatryczna”?* **E.B.-** „To określenie daje poczucie integracji, ciągłości, osadzenia w tradycji. Pamiętam zaangażowanie mojej mamy w pracy, jak zaraziła się od małego pacjenta błonicą. To „malowanie”, czyli dezynfekcja San-Epidu w naszym domu, potem moje wędrówki z bratem pod okno Kliniki Chorób Zakaźnych na Zawadach żeby zobaczyć leczącą się tam mamę. Sama „załapałam” dwukrotnie krztusiec w okresie epidemii”. *H.S.- Czy Poznań wyróżnia się czymś na tle kraju?* **E.B.-** „Z pewnością są osiągnięcia unikalne. A w pediatrii? /chwila zastanowienia /. Oczywiście profesor U. Radwańska była w transplantologii onkohematologicznej liderką w Polsce, ale równocześnie we Wrocławiu działała prof. Bogusławska-Jaworska, a dzisiaj jej uczennica i kontynuatorka prof. Alicja Chylicka. Profesor Jacek Wachowiak robi w Poznaniu wspaniałe rzeczy, może nie tak spektakularnie, jak Wrocław ostatnio. W mojej dziedzinie doskonale współpracuje mi się z prof. Anną Bręborowicz w zakresie niedoborów odporności. Dobrze współpracuje nam się z profesorami: Zębałą z Krakowa, Jankowskim we Wrocławiu, Zemanem w Łodzi. Nie bardzo wychodzi jakoś polski rejestr przypadków pierwotnych niedoborów odporności, zgłaszamy je natomiast do rejestru europejskiego. Jest w Polsce ok. 1500 takich pacjentów, choć nie wszystkie przypadki są nam zgłaszane. Co do kontynuacji tradycji lekarskiej w naszej rodzinie – moi synowie nie są lekarzami, natomiast jedna z moich wnuczek prawdopodobnie pójdzie w mojej mamy i moje ślady. Inne zainteresowania? Nie starcza czasu, ale lubię narty, biegam na nich po lesie, zjeżdżam. Staram się zachować sprawność

⁶¹⁶ Rozprawa habilitacyjna: *Pierwotne niedobory przeciwciał u dzieci: ocena zaburzeń immunologicznych i leczenie*, aut.: **Bernatowska- Matuszkiewicz Ewa**, IP CZD; /b.w./, 77 s.,/25/ k. tabl. Il., 21 cm, Warszawa, 1988./źródło: katalog GBL UMP/.

fizyczną. Wolny czas poświęcam umacnianiu więzów rodzinnych- bardzo to szanujemy i pielęgnujemy”.

Przykłady publikacji podręcznikowych autorstwa i współautorstwa prof. Ewy Bernatowskiej: 1. *Uodpornienie przeciw chorobom zakaźnym u dzieci i młodzieży*, red.: Woynarowska Barbara, Szajnert-Milart Irena, **Bernatowska Ewa**, Lublin : Czelej 1997. 2. *Immunoterapia chorób układu oddechowego* / pod red. Tadeusza Płusy ; [aut, **Ewa Bernatowska** et al.] Warszawa : Medpress, 2000. 3. *Neurologia dziecięca w praktyce* / pod red. Sergiusza Józwiaka i Romana Michałowicza ; [aut.: **Ewa Bernatowska** et al.]-Lublin : BiFolium, 2001. 4. *Wakcynologia* /red. Wiesław Magszik, Danuta Naruszewicz- Lesiuk, Andrzej Zieliński; [aut. **Ewa Bernatowska** et al.], Bielsko-Biala : alfa-medica press, cop. 2007. 5. *Immunology* red David Male; wyd. 2 pol. / pod red. Jana Żeromskiego ; tł. z j. ang. **Ewa Bernatowska** [et al.]. Wrocław : Elsevier Urban & Partner, cop. 2008. 5. *Diagnostyka rynologiczna* / pod red. Antoniego Krzeskiego; [aut. rozdz.: **Ewa Bernatowska** et al.], Kraków: Medycyna Praktyczna, 2009. 6. *Pediatrics: podręcznik dla studentów*. T. 2 /red. nauk. Krystyna Kubicka, Wanda Kawalec;[aut. t. 2 **Ewa Bernatowska** et al.], Warszawa: Wydawnictwo Lekarskie PZWL, Cop. 2010. Rozmowa z Prof. dr hab. med. WALDEMAREM BOBKOWSKIM- kierownikiem Pracowni Diagnostyki Kardiologicznej II Katedry Pediatrii i Kliniki Kardiologii i Nefrologii Dziecięcej UMP, w dniu 26. Listopada 2009r. w Szpitalu Klinicznym im. K. Jonschera w Poznaniu.⁶¹⁷

Henryk Siciński- Rozmawiamy w gabinecie profesora w Klinice Kardiologii i Nefrologii Dziecięcej Uniwersytetu Medycznego w Poznaniu. **W.B.**- Profesor pochodzi z Sulechowa. Bez szczególnych tradycji rodzinnych w medycynie. W pełni świadomie wybrał ten kierunek, a potem pediatrię. Studiował w latach 1982 do 1988 w Poznaniu. Po studiach pierwszą pracą była asystentura w Zakładzie Histologii i Embriologii ówczesnej Akademii Medycznej. Ze szczególnym szacunkiem i podziwem wspomina profesor swojego promotora pracy doktorskiej nt. *czynności komórek Leydiga w jądrach* - prof. Andrzeja Łukaszyka⁶¹⁸. Wspaniałego uczonego żyjącego jakby w świecie czasami odległym od pospolitej codzienności, umiającego w kilku słowach celnie podsumować żywą i wielowątkową dyskusję naukową, której przysłuchiwał się, będąc pozornie myślami w innym miejscu. Staż specjalizacyjny odbywany w warunkach wolontariatu w Klinice Obserwacyjno-Zakaźnej u prof. Marii Chmielowej rozpoczęty już w 1990 roku, przesądził o wyborze pediatrii, jako specjalności lekarskiej. W 1995 roku, po obronie doktoratu, prof. Janusz Maciejewski kierujący wówczas Kliniką Chorób Dzieci, będącą kontynuacją II Kliniki prof. Olecha Szczepkiego, zaproponował pracę w Klinice i specjalizowanie się w kardiologii dziecięcej. Profesor wspomina ile zachodu było z przekonaniem

⁶¹⁷ Zapis rozmowy autoryzowany.

⁶¹⁸ Praca doktorska: *Modulowanie czynności komórek Leydiga w świetle badań doświadczalnych in vitro nad wiązaniem melatoniny i sekrecją testosteronu*, autor: **Bobkowski Waldemar**, promotor: Łukaszyk Andrzej, Katedra i Zakład Histologii i Embriologii AM im. K. Marcinkowskiego w Poznaniu, [4], 55 k. il. bibliogr., streszcz., Poznań, 1992./ źródło: Bazy GBL UMP/.

ówczesnego szefa o konieczności sprecyzowania nazwy Kliniki pod kątem jej specjalizacji, bowiem tradycyjna- ogólna nic nie mówiła partnerom w kontaktach naukowych na Zachodzie, gdzie specjalizacja poszła daleko do przodu. A prof. Janusz Maciejewski należał to trudnych partnerów w dyskusji. Pryncypialny- w wielu sprawach bywał nieprzejednany, żeby nie powiedzieć despotyczny. Ale udało się i od 6 grudnia 2000 roku decyzją rektora dotychczasową nazwę przemianowano na : Klinikę Kardiologii i Nefrologii Dziecięcej. Profesor Janusz Maciejewski pozostał oczywiście przy swojej nefrologii, natomiast sztandar kardiologii nadal dzierżyła, jeszcze od czasów prof. O. Szczepkiego – dr med. Janina Rachocka, a następnie prof. Aldona Siwińska.⁶¹⁹ Tu profesor wspomina, jak stopniowo Klinika wzbogacała się w sprzęt diagnostyczny; np. w 1986 roku pierwszy echokardiograf, którego wszyscy, z obecną szefową prof. Aldoną Siwińską, jeździli się uczyć w Centrum Zdrowia Dziecka w Warszawie- Międzylesiu. Profesor W. Bobkowski wspomina zespół kardiologów; podkreśla niezwykłą pracowitość, dokładność niemal perfekcyjną w ocenie i opisie badań diagnostycznych, „kardiologiczny” sposób myślenia, jakich nauczył się od dr J. Rachockiej, a współpracowały z nią dr med. Stefania Łuczakowa i dr med. Waława Paluszakowa pracująca w Klinice do dziś. Kiedy przechodzimy do dzisiejszych możliwości diagnostycznych i leczniczych Kliniki profesor wymienia : echokardiografię w tym przezprętykową, echo wewnątrznaczyniowe, cewnikowanie serca ze wszystkimi możliwymi kardiologicznymi zabiegami interwencyjnymi, w tym zamykanie ubytków przegrody międzyprzedsionkowej, zamykanie nieprawidłowych połączeń naczyniowych, poszerzanie zwężonych naczyń i zastawek. W 2007 roku wprowadzono w Klinice leczenie zaburzeń rytmu serca metodą ablacji RF, a w 2009 dodatkowo metodą krioablacji. Te zabiegi wykonywane są u dzieci tylko w 2 ośrodkach w Polsce, a w Poznaniu leczeni są pacjenci z całego kraju. Profesor śmieje się, że kiedyś do diagnozowania skomplikowanych wad i zaburzeń serca u dzieci musiała wystarczyć / i najczęściej skutecznie/ słuchawka dr Janiny Rachockiej, dzisiaj używa się skomplikowanej i bardzo drogiej aparatury. Jeszcze nie tak dawno wyczynem i dużym krokiem w diagnostyce szczególnie wad było cewnikowanie serca dzisiaj zarezerwowane wyłącznie dla wad bardzo skomplikowanych oraz dla dzieci

⁶¹⁹ Prof. dr hab. med. **Aldona Maria Siwińska**-praca doktorska: *Proces zakwaszania moczu oraz niektóre wskaźniki gospodarki elektrolitowej u niemowląt z obturacyjnym zapaleniem oskrzeli leczonych amonofiliną*.,promotor: Maciejewski Janusz, II Klinika Chorób Dzieci Instytutu Pediatrii AM w Poznaniu; [3], 69 s [21], il. tab. 30 cm, bibliogr. streszcz., Poznań, 1988.

Rozprawa habilitacyjna: *Echokardiograficzne wskaźniki czynności skurczowej i rozkurczowej serca i ich znaczenie rokownicze u niemowląt, dzieci i młodzieży z wrodzonymi wadami zastawki aortalnej oraz zwężeniem cieśni aorty*. Autor: **Siwińska Aldona Maria**, Klinika Chorób Dzieci. Oddział Kardiologii, Instytut Pediatrii Akademii Medycznej im. K. Marcinkowskiego w Poznaniu; 235s, [8] s. tab., il.; 23 cm, bibliogr., streszcz.,summ., Poznań, 1999.

Ówczesna doc. Aldona Siwińska objęła stanowisko kierownika Kliniki Kardiologii i Nefrologii Dziecięcej 01.10.2002r./pismo Rektora z 21.05.2002r./.. W dniu 22. 01. 2003r. otrzymała nominację profesorską z rąk prezydenta RP, a w maju tego roku objęła stanowisko profesora decyzją Rektora AM w Poznaniu. W dniu 8.marca 2007r. decyzją Rektora na wniosek Senatu AM prof. A. Siwińska otrzymała nominację na stanowisko profesora zwyczajnego w Klinice Kardiologii i Nefrologii Dziecięcej w Poznaniu.

przygotowywanych do niektórych złożonych zabiegów kardiochirurgicznych. *H.S.-Już dla porządku zadaję pytanie o zakres zainteresowań naukowych profesora w obrębie kardiologii. W.B.-*To oczywiście zaburzenia rytmu serca, a za najważniejsze, jak dotąd, osiągnięcie profesor uważa „określenie czynników ryzyka wystąpienia częstoskurczu komorowego u dzieci z wypadaniem płatków zastawki dwudzielnej”. Taki był temat pracy habilitacyjnej obronionej w roku 2002⁶²⁰. W 2007 roku mój rozmówca obejmuje stanowisko zastępcy kierownika Kliniki i tytuł profesora Uniwersytetu Medycznego. Taki był zwyczaj, czy jak kto woli pragmatyka w przedwojennym Uniwersytecie Poznańskim. *H.S.Kiedy pytam o stosunek profesora do terminu: „poznańska szkoła pediatrii”* na chwilę wstaje i przynosi dwie książki w miękkiej oprawie. Oglądam: *Badanie, semiotyka i ważniejsze zasady leczenia w pediatrii z 1947* oraz *Higiena i żywienie niemowląt* – obydwie autorstwa prof. Karola Jonschera. Profesor przegląda spis treści i komentuje : **W.B.-**, Wszystkie te rozdziały napisał jeden człowiek. Dzisiaj stan wiedzy tak się zmienił, że było by to niemożliwe. A określenie „szkoła” to nie tylko wielkie nazwiska profesorów, kolejne pokolenia uczniów, ale i promieniowanie ośrodka ponad własne środowisko. Tak było i jest w Poznaniu: osiągnięcia poznańskich uczonych pomnażane w Warszawie, Łodzi, Krakowie, Szczecinie...*H. S.- Pytam jeszcze o inne pasje.* Okazuje się, że jest nią historia II Wojny Światowej na Pacyfiku. Nie ukrywam zaskoczenia, a profesor dodaje, że to pasja jeszcze z czasów chłopięcych i że nawet nie marzył, że kiedyś zobaczy Arizonę na dnie basenu portowego w Pearl Harbor. Aż w 1996 roku, kiedy skutkiem potężnego trzęsienia ziemi, które zrujnowało japońskie Kobe organizatorzy przenieśli światowy kongres kardiologów właśnie na Hawaje. Swoją znajomością historii tego regionu zaskakiwał i peszył amerykańskich uczestników... *H.S.-Jeszcze pytam o podtrzymanie tradycji medycznej w rodzinie- W.B.-*, już jest: syn i siostrzeniec- odpowiada profesor i kończymy rozmowę ponieważ czekają pacjenci na planowe zabiegi. /W lipcu 2010r. prof. W. Bobkowski objął funkcję konsultanta wojewódzkiego w zakresie pediatrii dla Ziemi Lubuskiej/.

Przykłady publikacji naukowych wskazanych przez prof. Waldemara Bobkowskiego:

1. *Dyspersja QT i skorygowany odstęp QT a komorowe zaburzenia rytmu serca u dzieci z kardiomiopatią przerostową.* **Waldemar Bobkowski**, Aldona Siwinska, Jacek Zachwieia, Robert Niedbalski, Bartłomiej Mrozinski, Wacława Paluszak, Janusz Maciejewski. *Folia Cardiol.* 1999 T. 6 nr 4 s. 347-352 il. tab. bibliogr. streszcz. summ.
2. *Zaburzenia elektrolitowe i arytmia komorowa u dzieci z pierwotnym wypadaniem płatków zastawki dwudzielnej.* **Waldemar Bobkowski**, Aldona Siwińska, Jacek Zachwieja, Bartłomiej Mroziński, Wacława Paluszak, Janusz Maciejewski. *Pol. Mark. Lek.* 2001 T. 11 nr 62 s. 125-128 Il.tab. bibliogr. streszcz. summ.
3. *A prospective study to determine the significance of ventricular late potentials in children with mitral*

⁶²⁰ Rozprawa habilitacyjna: *Zaburzenia rytmu serca i elektrokardiograficzne wskaźniki zagrożenia częstoskurczem komorowym u dzieci i młodzieży z pierwotnym wypadaniem płatków zastawki dwudzielnej w badaniach prospektywnych*, autor: **Bobkowski Waldemar**, Dział Wydaw. Ucz. AM im. K. Marcinkowskiego w Poznaniu, 155 s il. tab. 24 cm, bibliogr. streszcz. summ., Poznań, 2002./ źródło: jw./.

valvar prolapsed. **Waldemar Bobkowski**, Aldona Siwińska, Jacek Zachwieja, Bartłomiej Mroziński, A[lna] Rzeźnik-Bieniaszewska, Janusz Maciejewski. *Cardiol. Young* 2002 Vol. 12 nr 4 s. 333-338 tab. bibliogr. abstr. 4. *Wartość prognostyczna dyspersji QT jako czynnika zagrożenia częstoskurczem komorowym u dzieci z wypadaniem płatków zastawki dwudzielnej*. **Waldemar Bobkowski**, Jacek Zachwieja, Aldona Siwińska, Bartłomiej Mroziński, Alina Rzeźnik-Bieniaszewska, Janusz Maciejewski. *Folia Cardiol.* 2002 T. 9 nr 2 s. 109-115 il. tab. bibliogr. abstr. streszcz. 5. *Wpływ autonomicznego układu nerwowego na występowanie zaburzeń elektrolitowych u dzieci z wypadaniem płatków zastawki dwudzielnej*. **Waldemar Bobkowski**, Jacek Zachwieja, Aldona Siwińska, Bartłomiej Mroziński, Alina Rzeźnik-Bieniaszewska, Janusz Maciejewski. *Pol. Merk. Lek.* 2003 T. 14 nr 81 s. 220-223 il. tab. bibliogr. streszcz. summ. 6. *Wpływ autonomicznego układu nerwowego na występowanie komorowych zaburzeń rytmu serca u dzieci z wypadaniem płatka zastawki dwudzielnej*. **Waldemar Bobkowski**, Aldona Siwińska, Jacek Zachwieja, Agnieszka Nowak, Janusz Maciejewski. *Folia Cardiol.* 2003 T. 10 nr 3 s. 373-379 il. tab. bibliogr. abstr. streszcz. 7. *Zagrożenie nagłą śmiercią u dzieci z kardiomiopatiami*. **Waldemar Bobkowski**, Katarzyna Bieganowska.- *Folia Cardiol.* 2003 T. 10 nr 5 s. 579-586 bibliogr. 8. *The importance of magnesium status in the pathophysiology of mitral valve prolapse*. **W[aldemar] Bobkowski**, A[gnieszka] Nowak, J. Durlach. *Magnes. Res.* 2005 Vol. 18 nr 1 s. 35-52 bibliogr. abstr. 9. *Mutation of the MYH7 gene in a child with hypertrophic cardiomyopathy and Wolff-Parkinson-White syndrome*. **Waldemar Bobkowski**, Małgorzata Sobieszkańska, Anna Turska-Kmieć, Agnieszka Nowak, Józef Jagielski, Marzena Gonerska, Arleta Lebioda, Aldona Siwińska. *J. Appl. Genet.* Vol. 48 nr 2 s. 185-188 il. bibliogr. abstr. 10. *Powikłania kardiologiczne w chorobach wieku dziecięcego*. Aldona Siwińska, **Waldemar Bobkowski**. *Prz. Pediat.* 2009 Vol. 39 supl. 1 s. 59. XXX Jubileuszowy Zjazd polskiego Towarzystwa Pediatrycznego. Poznań, 25-27 czerwca 2009./w Katalogu GBL UMP w dniu 5.1.2011 wykazanych było 257 publikacji autorstwa lub współautorstwa prof. W. Bobkowskiego/.

Wywiad z Panią dr med. EWA BORNAKOWSKĄ- ZABEL w dniu 08 września 2009r. w Poradni Specjalistycznej przy Szpitalu im. Karola Jonschera przy ul. Szpitalnej w Poznaniu.⁶²¹

Rozmowę zaczęliśmy od kierunków specjalizowania się I Kliniki Chorób Dzieci po śmierci prof. T. Rafińskiego. **Ewa Bornakowska-Zabel**- „klinika została zdominowana przez kierunek hematologii, a z czasem onkohematologii związane z osobą pani prof. Urszuli Radwańskiej. Oczywiście pozostała też pulmonologia, którą bardzo rozwijał wraz z alergologią prof. Jerzy Alkiewicz, do przedwczesnej śmierci, a obecnie prof. Anna Bręborowicz. Reumatologia została jakby na uboczu. Kardiologię przejęła, już w Instytucie, II Klinika prof. Olecha Szczepkiego. Wiele spraw wynikało z osobowości, umiejętności promowania swojego pola zainteresowań”. *H.S.- jak*

⁶²¹ Zapis rozmowy autoryzowany.

pani dr pamięta postać doc. Anny Goleniowej? **E.B.-Z.-** „była osobą bardzo skromną, nie nawiązywała łatwo bliskich kontaktów, były poprawne, ale służbowe. Izolowała się w obrębie Kliniki. Po utworzeniu Instytutu i dokonaniu podziału poszczególnych kierunków specjalizacji klinik kardiologia przypadła, jak powiedziałam, II Klinice i doc. Goleniowa kontynuowała swoje zainteresowania już w obrębie reumatologii. Miała taki stary aparat do EKG jeszcze z Kliniki na Marii Magdaleny i do czasu utworzenia pracowni echokardiografii służył on naszym pacjentom. Dzięki sprowadzonym przez panią docent przystawkom do flebografii i termografii wykonywałyśmy pod jej kierunkiem z dr med. Anną Orzeszko-Spaczyńską badania, których wyniki opisałyśmy w kilku pracach. To były ciekawe i rzadkie badania, szczególnie u dzieci. Poboczną dziedziną zainteresowań pani docent była rola pierwiastków śladowych. Już po odejściu z kliniki spotykałyśmy się przy okazji zebrań naukowych Polskiego Towarzystwa Reumatologicznego. Przekazywała nam wtedy swoje pomysły dotyczące badań nad rolą mikroelementów w ludzkim organizmie. Interesowała się niektórymi problemami medycyny naturalnej, nie jej stosowania, ale przesłankami naukowymi, które można było obserwować w tych działaniach. Pamiętam, jak zostałyśmy kiedyś zaproszone do domu doc. Anny Goleniowej, gdzie poczęstowała nas sałatką z mlecza. Prywatnie była osobą ciepłą i serdeczną. Opowiadała o swoich synach: Tomaszu, który zawędrował do Stanów i Tadeuszu, dziennikarzu. Trzeba jeszcze wspomnieć udział doc. A. Goleniowej w reaktywacji i prowadzeniu Studenckiego Koła Naukowego przy Instytucie Pediatrii, które początkowo prowadziła pani prof. U. Radwańska, a kontynuowała doc. A. Goleniowa.” *H.S.- proszę powiedzieć, jakim szefem był prof. Teodor Rafiński?* **E.B.-Z.-** „wspominam profesora jako cudownego człowieka, choć bywał chimeryczny. Był ludzkim, dobrym szefem. Spełniał kryteria, może już dzisiaj anachroniczne, „przedwojennego” profesora. Był wszechstronnie wykształcony, malował, grał na fortepianie, śpiewał. Znał kilka języków, miał szerokie zainteresowania, polował. Zginął przecież w drodze z polowania. Można było z profesorem porozmawiać o wszystkim, ważne były dla niego problemy naszych rodzin. Był serdeczny, nasze dzieci go uwielbiały. Miał gest, czasem nawet krępujący. Widać było, że kontakty z nami sprawiały mu przyjemność. Stworzył w latach powojennych ośrodek sanatoryjny dla dzieci w Kołobrzegu. To było aż 6 pawilonów, do dziś jest ulica jego imienia w Kołobrzegu. Kiedy lekarze tam pracujący przyjeżdżali do naszej Kliniki na staże specjalizacyjne, ktoś z nas musiał jechać na zastępstwo. Próbował jeszcze utrzymać więź z tym ośrodkiem prof. J. Alkiewicz, ale zmieniły się warunki, sanatoria się usamodzielniały. Profesor Teodor Rafiński miał bardzo rozległą praktykę prywatną. Był tak popularnym i tak szanowanym lekarzem, że nie mógł z tej praktyki zrezygnować. Nie było chyba rodziny w Poznaniu i to we wszystkich środowiskach, również ówczesnej władzy, która nie korzystałaby z pomocy profesora. Trzeba natomiast powiedzieć, że profesor przy całej rozległości swoich zainteresowań i aktywności nie dbał specjalnie o dokumentację tego wszystkiego. W przeciwieństwie do prof. O. Szczepkiego, który pilnował publikacji, zachęcał do zdobywania stopni naukowych. To dzisiaj procentuje dostępem do tej

wiedzy.”*H.S.- postacią szczególną I Kliniki Pediatricznej był dr n. przyr. Edmund Fojudzki. E.B.- Z.-* „wszyscy współpracowaliśmy z nim, był kierownikiem laboratorium, robiliśmy prace naukowe. Dr Edmund Fojudzki był autorem kilku unikalnych technologii pozyskiwania leków - wówczas trudno dostępnych - jak streptomycyna odzyskiwana z moczu leczonych dzieci, aureomycyna czy sigmamycyna pozyskiwana z kapsułek do postaci preparatu dożylnego. Już za czasów prof. Jerzego Alkiewicza Laboratorium przygotowywało preparaty z czosnku. Codziennością ówczesnych lat były przypadki niemowląt przywożonych do kliniki z powodu przewlekających się przetok z pośladków, często z kości, po iniekcjach podawanych w domu. Często przyjeżdżały już w stanie sepsy, dzisiaj tak medialnie eksponowanej. Wykonywaliśmy płukania przetok wyciągami z czosnku – aliofilem obserwując „dramatyczną” wręcz poprawę i zdrowienie tych dzieci. Chcę powiedzieć jeszcze o jednej zasadzie wpojonej nam pediatrom przez prof. Teodora Rafińskiego- lekarz leczący nie miał prawa opuścić pacjenta podczas wykonywania istotnych badań lub zabiegów. Ten lekarz referował wykonującemu zabieg dotychczasowy przebieg choroby i postępowania. W tym również wyrażała się jego opieka nad pacjentem i szacunek do niego.”

Pani dr n. med. Ewa Bornakowska-Zabel studiowała na Wydziale Lekarskim AM w Poznaniu w latach 1964- 1970r. Od 1970 r. pracowała w I Klinice Chorób Dzieci, a następnie, od 1980r. w Oddziale Reumatologii III Kliniki Chorób Dzieci, która od 1995r. zmieniła nazwę na Klinikę Endokrynologii i Diabetologii Wieku Rozwojowego. W 1979r. obroniła pracę doktorską nt.: *Badania kliniczne i morfologiczna ocena błony śluzowej we wrzodziejącym zapaleniu jelita grubego u dzieci*, promotorem była prof. Urszula Radwańska. Od 2002r. dodatkowo pełni pani doktor funkcję kierownika przyszpitalnych Poradni Specjalistycznych.

Rozmowa z Panią prof. zw. dr hab. med. ANNA BŘĘBOROWICZ- kierownikiem Kliniki Pneumonologii, Alergologii i Immunologii Dziecięcej UMP w dniu 18 grudnia 2009r. w Szpitalu Klinicznym im. Karola Jonschera w Poznaniu.⁶²²

Zaczynamy od stwierdzenia pani profesor, że z zasady nie udziela wywiadów, na co odpowiadam, że nie jestem dziennikarzem, więc wywiadów nie przeprowadzam. Skupiamy się na ankiecie. Pani profesor jest córką profesora interny Kazimierza Wysockiego, który wprowadzał mój rok studencki w tajniki „królowej medycyny”, za jaką nadal wielu uważa naukę o chorobach wewnętrznych. Zatem wybór medycyny, jako kierunku studiów był i tradycją i świadomym wyborem pani profesor. Podobnie jak pediatria. Lata studiów to okres 1973-1979 a później pozostanie na uczelni w zespole I Kliniki Chorób Dzieci kierowanej wówczas przez prof. Urszulę Radwańską. Temat pracy doktorskiej dotyczący nawracających zapaleń oskrzeli, był

⁶²² Zapis rozmowy autoryzowany.

sugestią promotora, w pełni akceptowaną przez doktoranta⁶²³. Późniejsze zainteresowania naukowe podążyły w innym kierunku. Za najważniejsze w swoim dorobku uważa pani profesor: badania nad astmą wczesnodziecięcą, jej diagnostyką i leczeniem, a w tym zagadnienia farmakogenetyki. Wymienionej tematyki dotyczyła rozprawa habilitacyjna z 1996 roku.⁶²⁴ A przewód habilitacyjny uważa pani profesor za sumę wiedzy i dokonań potwierdzającą samodzielność w działalności naukowej. Z kolei profesor wymienia wśród najważniejszych swoich dokonań zagadnienia epidemiologii chorób alergicznych oraz monitorowania zapalenia w astmie. Pani profesor przyznaje, że problemy naukowe, którymi się zajmuje są w jakimś stopniu kontynuacją zainteresowań jej nauczycieli - poprzedników. Pulmonologia była głównym kierunkiem zainteresowań prof. Teodora Rafińskiego. Kiedy pytam o wskazanie mistrzów w zawodzie pani profesor wymienia dwa nazwiska: prof. Urszulę Radwańską i prof. Danutę Chmielewską- Szewczyk, wieloletnią kierownik Kliniki Alergologii i Pneumonologii Dziecięcej AM w Warszawie, współtwórczynię polskiej szkoły alergologii pediatricznej. Rozmowa zmierza do pytania o *Poznańską Szkołę Pediatrii*? Pani profesor bez wahania wymienia kolejne nazwiska: profesor Karol Jonscher, prof. Teodor Rafiński, prof. Olech Szczepski, prof. Urszula Radwańska, prof. Maria Chmielowa, prof. Marian Krawczyński. Spośród „najmocniejszych” specjalności „szkoły” wymienia: onkologię kardiologię z kardiochirurgią i waha się, czy wypada wspomnieć też o pulmonologii z dużym udziałem aerozoloterapii tak efektywnie rozwijanej przez poprzednika pani profesor w Klinice- prof. Jerzego Alkiewicza. W podsumowaniu profesor stwierdza jednak: "nie można pominąć wkładu poznańskiej szkoły w pulmonologię i alergologię dziecięcą w Polsce". Kiedy pytam: czy będzie kontynuacja medycyny w rodzinie pani profesor pada odpowiedź: obydwaj synowie są lekarzami, ale nie pediatrami. W wolnym czasie, którego jest tak niewiele przyjemnością pani prof. A. Bręborowicz są podróże, ogród i psy.

Publikacje wskazane przez panią prof. Annę Bręborowicz: 1. *Astma, alergiczny nieżyt nosa i atopowe zapalenie skóry u dzieci w wieku szkolnym*. Wersja ang. tytułu: *Asthma, allergic rhinitis and atopic dermatitis in school children*. Autorzy: **Anna Bręborowicz**, Barbara Burchardt, Hanna Pieklik. Źródło: - *Pneum. Alerg. Pol.* 1995 T. 63 nr 3-4 s. 157-161 il. bibliogr. summ. 2. *Występowanie objawów astmy po przebytych w pierwszym roku życia obturacyjnym zapaleniu oskrzeli*. Wersja ang. tytułu: *Relationship between wheezy bronchitis in infancy and later development of asthma*.

Autorzy: **Anna Bręborowicz**, Aleksandra Swiatły, Jerzy Alkiewicz. Źródło: *Pediat. Pol.* 1995 T. 70 nr 9 supl. S. 57-60 tab. bibliogr. streszcz. sum. Uwagi: Materiały

⁶²³ Praca doktorska: *Wybrane parametry odporności komórkowej u dzieci z nawracającymi zapaleniami oskrzeli*, autor: **Bręborowicz Anna**, promotor: Radwańska Urszula, I Klinika Chorób Dzieci Instytutu Pediatrii AM, Poznań, op.fiz.[2],34,[15]s.il.tab.[23]k.tabl.29cm, bibliogr. streszcz. Poznań, 1986, /źródło: Bazy GBL UMP/.

⁶²⁴ Rozprawa habilitacyjna: *Analiza kliniczna i immunoalergologiczna obturacyjnych zapaleń oskrzeli u niemowląt pod kątem przewidywania nawrotów choroby i rozwoju astmy oskrzelowej* autor: **Bręborowicz Anna**, op.fiz.157s.il.tab.30cm, bibliogr. streszcz., Poznań:[b.w.], 1995, /źródło: Tamże/

naukowe XXIV Zjazdu Naukowego Polskiego Towarzystwa Pediatrycznego. Gdańsk, 21-23 IX 1995.

3. *Ocena częstości występowania nadwrażliwości na alergeny wziewne u dzieci w wieku szkolnym na podstawie testów skórnych.* Wersja ang. tytułu: Skin sensitivity to inhalant allergens among schoolchildren. Autorzy: **Anna Bręborowicz**, Hanna Pieklik, Barbara Burchardt. Źródło: - *Pediat. Pol.* 1996 T. 71 nr 1 s. 11-14 il. tab. bibliogr. streszcz. summ.

4. *Występowanie objawów sugerujących astmę oskrzelową a rozpoznanie astmy u dzieci szkolnych na terenie miasta Poznania.* Wersja ang. tytułu: Prevalence of asthma symptoms in school children relation to asthma diagnosis. Autorzy: **Anna Bręborowicz**, Aleksandra Świątły, Jerzy Alkiewicz, Jerzy Moczko. Źródło: - *Pediat. Pol.* 1998 T.73nr II s. 1157-1162 tab. bibliogr. streszcz. summ.

5. *Stężenie eozynofilowego białka kationowego w surowicy niemowląt chorych na obturacyjne zapalenie oskrzeli.* Wersja ang. tytułu: Eosinophil cationic protein in wheezy bronchitis in children. Autorzy: **Anna Bręborowicz**, Aleksandra Świątły, Jerzy Alkiewicz. Źródło: - *Pneum. Alerg. Pol.* 1998 T. 66 nr 7-8 s. 361-367 il. bibliogr. summ.

6. *Zastosowanie video-kwestionariusza w ocenie częstości występowania astmy oskrzelowej u dzieci szkolnych w badaniach epidemiologicznych ISAAC.* Wersja ang. tytułu: Video-questionnaire in assessment of prevalence of childhood asthma in epidemiological study ISAAC. Autorzy: **Anna Bręborowicz**, Aleksandra Świątły, Jerzy Alkiewicz, Jerzy Moczko. Źródło - *Pneum. Alerg. Pol.* 1998 T. 66 nr 7-8 s. 368-372 tab. bibliogr. summ.

7. *Wybrane aspekty bezpieczeństwa leczenia glikokortykosteroidami wziewnymi dzieci chorych na astmę oskrzelową. Cz. 1. Wpływ glikokortykosteroidów wziewnych na czynność nadnerczy i metabolizm kości.* Wersja ang. tytułu: Safety aspects of therapy with inhaled glucocorticoids in asthmatic children. Pt. 1. Effect of inhaled glucocorticoids on adrenal function and bone metabolism. Autorzy: **Anna Bręborowicz**, Marek Niedziela. Źródło: - *Alergia Astma Immun.* 2004 T. 9 nr 1 s. 11-23 tab. bibliogr. streszcz. summ.

8. *Wybrane aspekty bezpieczeństwa leczenia glikokortykosteroidami wziewnymi dzieci chorych na astmę oskrzelową. Cz. 2. Wpływ glikokortykosteroidów wziewnych na wzrost.* Wersja ang. tytułu: Safety aspects of therapy with inhaled glucocorticosteroids in asthmatic children. Pt. 2. Effect of inhaled glucocorticosteroids on growth. Autorzy: **Anna Bręborowicz**, Marek Niedziela. Źródło: - *Alergia Astma Immun.* 2004 T. 9 nr 2 s. 81-92 bibliogr. streszcz. summ.

9. *Low risk adrenal dysfunction In children with severe asthma treated with high-dose inhaled glucocorticoids.* Autorzy: Anna Bręborowicz, Marek Niedziela. Źródło: - *Eur. Respir. J.* 2005 Vol. 26 suppl. 49 s. 161s. Uwagi: 15th ERS Annual Congress. Copenhagen, Denmark, September 17-21, 2005

10. *Ocena częstości występowania i ciężkości przebiegu astmy oskrzelowej u dzieci w wieku szkolnym w Krakowie i Poznaniu na podstawie badania ISAAC.* Wersja ang. tytułu: Prevalence and severity of asthma symptoms In schoolchildren in Poland (ISAAC study). Autorzy: **Anna Bręborowicz**, Grzegorz Lis, Ewa Cichocka-Jarosz,

Jerzy Alkiewicz, Jacek Pietrzyk. Źródło: - *Pediat. Pol.* 2005 T. 80 nr 10 s. 866-873 tab. bibliogr. streszcz. summ.⁶²⁵

Rozmowa z Prof. zw. dr hab. med. WOJCIECHEM CICHYM - kierownikiem I Katedry Pediatrii i Kliniki Gastroenterologii Dziecięcej i Chorób Metabolicznych z dnia 12. czerwca 2009 r. przeprowadzona w Szpitalu Klinicznym im. K. Jonschera w Poznaniu.⁶²⁶

Prof. Wojciech Cichy: *Co do wyboru medycyny..?* „Kłopotu z wyborem kierunku nie miałem, wahałem się natomiast między Poznaniem a Wrocławiem. Wybór dokonany przez mego przyjaciela szkolnego Eugeniusza Błaszczyka z Rawicza, dzisiaj dr med. pracującego w Książu, pomógł mi i zgłosiłem się też do Akademii Medycznej w Poznaniu. A pediatria... była właściwie wyborem z konieczności. Po studiach rozpocząłem specjalizację z chirurgii pod kierunkiem prof. Jana Fibaka i byłem w niej już dość zaawansowany, ale względy zdrowotne, które ujawniły się niespodziewanie dla mnie /o charakterze przewlekłe zapalnym w układzie kostno-stawowym/, przesądziły o konieczności rezygnacji ze specjalności zabiegowej. Wtedy zdecydowałem się na pediatrię. Temat mojej pracy doktorskiej był własny i świadomy, a wynikał po części z mojej współpracy z obecnym profesorem Jerzym Sochą- nad problemami wchłaniania i bariery jelitowej.⁶²⁷ Prof. Jerzy Socha wziął część badań dotyczących zespołu złego wchłaniania w aspekcie przepuszczalności błony śluzowej, a ja podjąłem zagadnienie samego trawienia i wchłaniania. Czyli praca nasza łączyła funkcję enterocyta oraz połączeń między-enterocytarnych. Pyta pan czy tematyka pracy naukowej była kontynuacją... zdecydowanie tak, bowiem głównym tematem, którym zajmował się zespół Kliniki za czasów pani prof. Marii Goncerzewiczowej, a następnie prof. Mariana Krawczyńskiego, a jeszcze wcześniej prof. Marii Chmielowej, była problematyka przewodu pokarmowego, trzustki i wątroby. Tematem były zatem pierwotne i wtórne choroby układu pokarmowego. Zawsze jednak podchodziliśmy do problemu całościowo; narządy i ich problemy traktowaliśmy jako całość. Układ pokarmowy, jako „duży narząd”, w skład którego wchodziły różne organy. Moim kierunkiem zainteresowań w szczególności była regulacja pod wpływem pokarmu funkcji przewodu pokarmowego, którą nazywamy regulacją enterohormonalną. Czyli : na ile i jak zmiany ilościowe i jakościowe przyjmowanego pokarmu wpływają na uwalnianie hormonów przewodu pokarmowego zwanych enterohormonami, które w konsekwencji działają na stan metaboliczny, ustroju. Jakie kierunki naukowe uważam za najważniejsze w swojej pracy? Właśnie to co powiedziałem, ale i pankreatologię i różnego rodzaju „osie” : jelitowo-trzustkową, wewnątrztrzustkowe, osie powiązań między trzustką a jelitami i wątrobą. Prof. Werner Creutzfeldt z Uniwersytetu w Getyndze, trzykrotnie

⁶²⁵ Źródło: Bibliografia Publikacji UM w Poznaniu, GBL UMP

⁶²⁶ Zapis rozmowy autoryzowany.

⁶²⁷ Praca doktorska: *Poziomy insuliny i hormonu wzrostu po stymulacji pokarmowej u dzieci z dystrofią i zzw.*; autor: **Cichy Wojciech**; promotor: Szczepski Olech, *Pozn. Roczn. Med.* 1978, 12, 95., *Ped. Pol.* 1979, 9, 983.

nominowany do nagrody Nobla, u którego w latach 1979 do 1983 edukowałem się w ramach stypendium Humboldta, powiązania te nazywa „polem wątrobowo-jelitowo-trzustkowym”. Tę nazwę przytacza też prof. Marek Krawczyk, obecny rektor Uniwersytetu Medycznego w Warszawie, również stypendysta Humboldta w tamtym okresie. Za najważniejsze fakty i publikacje w moim naukowym dorobku uważam prace nt. enterohormonów i ich oznaczania, w czym byłem pionierem w Polsce, ale tu muszę uczciwie zauważyć, że istotną dla mnie inspiracją były rozmowy i wspólna praca z prof. Jerzym Sochą, z którym przez 12 lat siedzieliśmy w tej Klinice w jednym pokoju. Uważam prof. J. Sochę nie tylko za swego kolegę, ale i mistrza w mojej pracy naukowej. Ten pokój nazywaliśmy „ciemnicą” z racji niedoświetlenia, którego walorem była bliskość gabinetu prof. Marii Goncerzewiczowej, z którą współpracowaliśmy i której rady miały wpływ na kierunki naszych zainteresowań naukowych. Po powrocie ze stypendium Humboldta w 1984 roku rozpocząłem działania w kierunku zbudowania w kraju, na wzór zachodni, wielospecjalistycznej grupy genetyków, gastroenterologów, pulmonologów, stworzenia polskiej grupy roboczej mukowiscydozy. Udało się to w 1992 roku wraz z prof. Wittem i przy współpracy z bardzo młodym wówczas, dziś już profesorem Jarosławem Walkowiakiem. Grupa powstała przy Polskiej Akademii Nauk. W 2006-7 roku przekształciła się z kolei w Polskie Towarzystwo Mukowiscydozy. Innym faktem jest stworzenie wraz z profesorem Marianem Krawczyńskim pierwszej w Polsce Poradni Kontroli Lekarskiej Wychowania Fizycznego i Sportu Dzieci i Młodzieży. Zwróciliśmy uwagę na wpływ wysiłku fizycznego, wydolności fizycznej na rozwój młodzieży w każdym aspekcie. Powstała wówczas pierwsza na ten temat monografia. Ten kierunek został również zaakceptowany przez prof. Barbarę Woynarowską i dr Lecha Sidorowicza z Warszawy. W podsumowaniu tego co powiedziałem- uważam, że kontynuowałem tematykę rozpoczętą we współpracy z prof. Jerzym Sochą, pod okiem pani prof. Marii Goncerzewiczowej, choć pierwszym moim nauczycielem w badaniach naukowych była prof. Maria Chmielowa. W 1963 roku wspólnie z obecnym prof. Jerzym Sochą założyliśmy studenckie koło naukowe w ramach reaktywowanego przez prof. Andrzeja Wojtczaka, późniejszego wiceministra zdrowia, Studenckiego Towarzystwa Naukowego. W tym czasie stworzyło ono wielu studentom szansę rozwoju i pracy naukowej jeszcze podczas studiów. Co do współpracy międzynarodowej wspomnieć wypada, że z ramienia J. M. Rektora naszego Uniwersytetu Medycznego jestem już od ponad 20 lat pełnomocnikiem uczelni do kontaktów naukowych z Uniwersytetem Martina Lutera w Halle. Współpracujemy też z Uniwersytetem w Kiel /Kilonii/ z prof. Foelschem, gdzie zajmujemy się genotypowaniem i fenotypowaniem nieswoistych chorób zapalnych jelit. Jeśli chodzi o określenie „mój mistrz”- mogę to odnieść do pani profesor Marii Goncerzewicz, z którą miałem wiele różnych zdań na różne tematy, ale która była moim mistrzem jeśli chodzi o postawę, zachowanie hierarchii wartości. Bezwzględnie moim mistrzem w zawodzie był prof. Olech Szczepki. Był postacią, profesorem z klasą, dla którego zachowanie wartości, wiarygodności, prawdy, brak koniunkturalizmu, lojalność, zgodność słów z czynami, niezwykła kultura osobista

były tak naturalne, że stanowiły normę obyczaju codziennego, co z prof. Marią Chmielową określaliśmy terminem *la vie quotidienne*. Wielkość prof. Szczepskiego była przez nas odbierana jako naturalność. Była naturalnością.

Czym jest przewód habilitacyjny? Myślę, że jest elementem porządkującym myślenie kandydata o sobie w odniesieniu do porządku świata zewnętrznego. Aby uzyskać samodzielność musimy podporządkować się zewnętrznemu systemowi oceny. Zmieniamy wtedy świat imperatywnie dostosowując się do nakazów. Nie jest to dobra historia. Wiedza i wynikająca z niej prawda nie powinny wymagać weryfikacji przez innych ludzi, ale nie zawsze moja samoocena jest zbieżna z postrzeganiem moich poczynań przez innych. Czyli próba uporządkowania moich wartości wewnętrznych, w tym i wiedzy, przez innych wymaga układu odniesienia. Ta ocena ma miejsce właśnie w pracy habilitacyjnej. Osobiście jestem zwolennikiem określenia habilitacji sumą wiedzy i umiejętności, niż etapem, do którego dążymy, jakąś koniecznością.⁶²⁸ *Pytanie o zasadność terminu „poznańska szkoła pediatrii” oraz osoby, z którymi należy go wiązać* uważam za bardzo ważne i wartościowe. Szkoła / czyli łać. *schola*/ to zawsze zbiór tych, którzy się uczą i tych którzy nauczają. Oba kryteria oceny są tu przydatne. Można zacząć od Chróściejowskich i Strusia-najgłośniejszych do dzisiaj lekarzy działających w XVI wieku, którzy nie tylko leczyli, pisali podręczniki, ale i pełnili funkcje społeczno- administracyjne, dawali zatem wzór postawy zawodowej i obywatelskiej. Podobnie w XIX wieku, gdzie postacią symboliczną jest dr Karol Marcinkowski i ruch pozytywistyczny, pracy organicznej. A w XX wieku - w odniesieniu do pediatrii akademickiej - osoba profesora Karola Jonschera i jego umiejętność tworzenia wokół siebie zbioru najlepszych uczniów-kontynuatorów. To właśnie tworzyło szkołę i w wąskim i w szerokim znaczeniu. Wśród uczniów- liderów wystarczy wymienić profesorów Teodora Rafińskiego i Olecha Szczepskiego i dalej całą plejadę kolejnych profesorów- kierowników klinik, kontynuatorów dzieła kolejnych mistrzów w nauce i w zawodzie. I trzeba wymienić osobę prof. Mariana Krawczyńskiego, który przez blisko ćwierćwiecze kierował ówczesnym Instytutem Pediatrii, który łagodził antagonizmy, prowadził właściwą działalność promocyjną i dydaktyczną, inicjował szkolenia międzyjednostkowe, który podkreślał zawsze, że pediatria jest wspólna, holistyczna. Nie sposób nie wymienić w tym gronie pani prof. Marii Chmielowej, osoby o szczególnej charyzmie. Wspomnieć trzeba prof. Janusza Maciejewskiego, który też tworzył wokół siebie grupę uczniów nefrologów. Dalej- prof. Urszula Radwańska, pionierka onkohematologów dziecięcych w Polsce. Z kolei wspomnieć trzeba poznańską szkołę higieny szkolnej i medycyny sportowej z całą metodologią oceny rozwoju fizycznego uczniów, z dokonaniem prof. Mariana Krawczyńskiego, prof. Adama Jankowiaka i z moim, skromnie zaznaczę, udziałem... Oczywiście pani prof. M. Goncerzewicz niewątpliwie należąca do twórców tej Szkoły, mimo wieloletniego już związku z Centrum Zdrowia Dziecka w Warszawie- Międzylesiu. Wrócić jeszcze pragnę do postaci prof. Teodora

⁶²⁸ Rozprawa habilitacyjna: *Ocena czynności osi jelitowo-trzustkowej u dzieci z biegunką przewlekłą*. Autor: **Cichy Wojciech**, Akademia Medyczna, Poznań 1986, 1-189.

Rafińskiego - był diametralnie inną osobowością niż prof. Olech Szczepki. Był znakomitym diagnostą, co przynosiło mu sławę i wyrażało się w ogromnej popularności prywatnej praktyki, jaką uprawiał. To, że jest postacią mniej po wielu latach eksponowaną wynika, jak sądzę, z faktu, że z wyjątkiem prof. Urszuli Radwańskiej i doc. Anny Goleniowej nie wykształcił takiej liczby samodzielnych pracowników nauki jak prof. O.Szczepki i stąd „klasa” uczniów prof. Szczepkiego w omawianej szkole poznańskiej była liczniejsza, niż „klasa” prof. Teodora Rafińskiego. Wszystkim im z obu klas winniśmy najgłębszy szacunek i podziw. Muszę też wymienić profesora Mieczysława Wójtowicza- pierwszego kierownika Kliniki Chirurgii Dziecięcej w Instytucie Pediatrii. Z jego osobą wiąże się pewna anegdota, którą panu przytoczę. Otóż po kilku latach pracy w Instytucie prof. Mieczysław Wójtowicz powiedział mi takie zdanie: wiesz, kiedy byłem chirurgiem dorosłych /w klinice u prof. Romana Drewsa / operowałem często wybitnych przedstawicieli władzy, znamienitych obywateli . Zdecydowana większość z nich przyrzeczone mi przed operacją obietnice spełniała, załatwiała z pożytkiem dla kliniki. Kiedy obecnie operuję ich dzieci i wnuki może ze 20% tych obietnic jest realizowanych. Wiesz dlaczego- bo sami nie cierpią! Dlatego często powiedzenie „wszystkie dzieci są nasze”- brzmi jak nieszczerzy komunał. To dzisiaj widać po kondycji materialnej placówek pediatrycznych. Jest jeszcze jedna postać, której nie można pominąć: docent Karol Bittner. Znakomity kolega i dydaktyk. Karol przynosił zawsze obfite śniadania lub kolacje, któreśmy mu podjadali. Kiedyś zjadłem prosto z lodówki 4 jaja na twardo i to się zbiegło z ostrym zapaleniem mojego wyrostka robaczkowego. Nie mogłem uwolnić się od przekonania , że to Jego kolacja mi zaszkodziła. Krzychałem, żeby w drodze na stół towarzyszył mi Karol, jako winowajca i dbał, żebym jechał głową do przodu...

Poznańska Szkoła Pediatrii od zarania wskazywała na konieczność umniejszania cierpienia, lęku w postępowaniu z dziećmi, na właściwą pielęgnację /”szkoła niań” prof. Karola Jonschera/, na walkę z bólem-stąd znieczulenie ogólne przy tonsillektomii i innych zabiegach laryngologicznych wprowadzone przez docenta Romana Rafińskiego. *Moja aktywność pozazawodowa*, pozanaukowa- moje hobby to języki obce. Znam ich 4 : francuski, niemiecki, rosyjski i angielski i co może zaskakujące angielski , uważam, najslabiej...Gram w tenisa, lubię sport, ruch. Zajmuję się też od lat zachowaniami kompulsywnymi; bulimią, jadłowstrętem psychicznym. Leczę te schorzenia i śledzę dalszy rozwój dzieci, ich dalsze losy. To zwykle osoby bardzo utalentowane, wrażliwe, często odnoszące sukcesy, ale też często” wypalające się” przedwcześnie. Nie mając własnych dzieci angażuję się w pomoc ludziom z chorobą ciała i duszy. Z wieloma pozostaję od lat w kontakcie i sprawia mi to wielką osobistą satysfakcję. *Zadałbym , na pana miejscu jeszcze jedno pytanie w ankiecie:* o relacje między kolegami lekarzami w obecnym, bezwzględnie rozwijającym się, konkurencyjnym społeczeństwie informatycznym. Dla mnie zachowanie zasad kodeksu etycznego zawodowego i ludzkiego, zgodność słów z czynami, czyli wiarygodność, lojalność zawodowa i ludzka, radość z uczestniczenia w korporacji zawodowej są wartościami niezbywalnymi. Dążąc do wartości

osobistych w jakimkolwiek wymiarze powinniśmy uzyskiwać wartości ogólne, przydatne innym. Codzienny bilans powinien być dodatni na obu polach. Życie nie może być bezrefleksyjne.

Pełnię funkcję przewodniczącego Rady Klinikistów i spotykamy się w gronie kilkudziesięciu lekarzy specjalistów, naukowców- pozostaje to jednak na poziomie oficjalnym, formalnym. Nie inicjujemy i nie pielęgnujemy kontaktów korporacyjnych, nieformalnych, klubowych, czy może towarzyskich, które umożliwiały by wymianę poglądów, opinii własnych, nie zasłyszanych, niwelowały by niesnaski, po ludzku zbliżały. Brakuje mi swobodnej płaszczyzny porozumienia budującej wzajemną życzliwość, zrozumienie intencji, wzajemny szacunek, lojalność uczniów do nauczycieli, ale i odwrotnie. Naturalne następstwo pokoleń również w nauce powinno pielęgnować tradycję. To ona decyduje o standardach przyszłości, również w odniesieniu do każdego z nas. Nasze zachowanie wobec starszych, już odchodzących świadczy nie tylko o naszej kulturze, ale i o wyobraźni. Będzie ono oddane nam przez tych, którzy nas obserwują a jeszcze od nas dzisiaj zależą. Sposób pełnienia funkcji buduje wielkość osoby, a nie samo formalne jej usytuowanie. Takie było przesłanie moich mistrzów, a ich postawa etyczna była integralnym motywem budującym pojęcie „szkoły” i życzylbym wszystkim, aby to przesłanie obowiązywało nadal w *Poznańskiej Szkole Pediatrii*.

Przechodząc do dnia dzisiejszego- niepokoju luka pokoleniowa powstała w ostatnim czasie. Odchodzą wykształceni wszechstronnie specjaliści pełniący funkcje adiunktów, starszych asystentów. Pozostają profesorowie i młodzi lekarze rezydenci. Mizeria finansowa kadry naukowej, szczególnie tej średniej, źle rokuje dla przyszłości uczelni i przyszłości nauczania.”

Przykłady publikacji naukowych wskazanych przez prof. Wojciecha Cichego: 1. Szczepski O., Socha J., **Cichy W.**, Korbas J., Korman E.: *Ocena trawienia i wchłaniania u dzieci z robaczycami przewodu pokarmowego*. Przeg. Ped. 1973, 3,287 2. Szczepski O., **Cichy W.**, Socha J., Korman E., Korbas J.: *Ocena czynności wątroby u dzieci z robaczycami przewodu pokarmowego*. Przeg. Ped. 1973, 3,293 3. Krawczyński M., **Cichy W.**: *Spostrzeżenia morfologiczne z długofalowych badań uczniów klas pływackich*. Wych. Fiz. i Hig. Szkolna 1974, 22(6), 4. Socha J., **Cichy W.**, Biedrzyńska B.: *Wydzielanie żołądkowe kwasu solnego u dzieci zdrowych*. Ped. Pol. 1975, 50, 569. 5. Goncerzewicz M., **Cichy W.**: *Specyfika badania sportowo-lekarskiego w wieku rozwojowym*. *Poradnictwo sportowo-lekarskie*. W: *Kontrola lekarska wychowania fizycznego i sportu dzieci i młodzieży* – red. M.Goncerzewicz, M.Krawczyński, **W.Cichy**. PZWL Warszawa 1977, 31. 6. **Cichy W.**: *Diagnostyka czynnościowa wydolności fizycznej dzieci i młodzieży*. *Poradnictwo sportowo-lekarskie*. W: *Kontrola lekarska wychowania fizycznego i sportu dzieci i młodzieży* – red. M.Goncerzewicz, M.Krawczyński, **W.Cichy**. PZWL, Warszawa 1977, 45. 7. Arnold R., **Cichy W.**, Ebert R., Koop H., Creutzfeldt W.: *Release of gastroenteropancreatic hormones in children with celiac disease and in states of secondary malabsorption*. Monogr. Pediatr. Krager Basel 1982, 16, 103. 8. **Cichy W.**, Lankisch P.G., Arnold R., Creutzfeldt W.: *Serum Pancreatic Polypeptide levels*

after Cholecystokinin stimulation in patients with exocrine pancreatic insufficiency. Digestion 1982,25, 20, Mat. Nauk. 89 Zjazdu Niemieckiego Tow. Med. Wew. Wiesbaden, RFN, 1983, 94. **9. Cichy W.**, Lankisch P.G., Arnold R., Creutzfeldt W.: *Evaluation of serum Pancreatic Polypeptide estimations following hormonal stimulation for the diagnosis of exocrine pancreatic insufficiency.* Digestion 1984, 30,218. **10.** Witt M., Reis A., **Cichy W.**, Dziechciowska K.: *Microsatellite Haplotypes of Polish Cystic Fibrosis Alleles delta F508 chromosomes demonstrate a North South haplotype frequency gradient.* Hum.Hered.1996, 310-314. **11.** Sinaasappel M., Stern M., Littlewood J.,**Cichy W.**: *Nutrition in patients with cystic fibrosis: a European Consensus.* Consensus Report J. of Cystic Fibrosis 2002:51-75. **12. Cichy W.**, Kominiarczyk D., Rosińska A: *Choroby przewodu pokarmowego a przebieg mukowiscydozy.* Family Medicine & Primary Review 2005, 7(3): 685-694. **13.** Szczepanik M., Krawczyński M., **Cichy W.**, Kobielska-Dubiel N.: *Czy Fryderyk Chopin chorował na mukowiscydozę. Fragmenty biografii kompozytora naznaczone piętnem choroby (wiek młodzieńczy) Cz.1.* Pediatr. Pol. 2006, 81(4): 243-249. **14.** Szczepanik M., Krawczyński M., **Cichy W.**, Kobielska-Dubiel N.: *Czy Fryderyk Chopin chorował na mukowiscydozę. Fragmenty biografii kompozytora naznaczone piętnem choroby (wiek dojrzały). Cz. 2.* Pediatr. Pol. 2006, 81(5): 380-386. **15.** Krzyżanowski M., Mikos M., **Cichy W.**: *Editorial. How to inspire and involve future medical doctor in CF care?* Journal of Cystic Fibrosis 2007, 6: 315-316. **16. Cichy W.**, Walkowiak J., Krawczyński M., Lisowska A.: *Ocena tolerancji mleka o obniżonej zawartości laktozy MINILA w hipolaktazji typu dorosłych.* Standardy Medyczne. 2007/1 (4): 120. **17.** *Propedeutyka Pediatrii-* Marian Krawczyński. PZWL, Warszawa 2009. Rozdział 6.10, M.Krawczyński. **W.Cichy:** *Żywnienie a zwiększona aktywność fizyczna.* s.208- 211. **18.** *Cukrzyca w populacji wieku rozwojowego – co nowego?.* Red. E. Otto- Buczkowska. Rozdział 29. **W. Cichy,** N. Kobelska- Dubiel: *Współwystępowanie zaburzeń zewnątrzwydzielniczej funkcji trzustki i cukrzycy u młodocianych chorych.* 2009: 309-318./ W dniu 23.11.2010r. w Bazie GBL UMP zawartych było 405 rekordów publikacji naukowych autorstwa lub współautorstwa prof. Wojciecha Cichego/.

Rozmowa z Dr habilitowanym med.⁶²⁹ PIOTREM FICHNĄ- kierownikiem Kliniki Diabetologii i Otyłości Wieku Rozwojowego II Katedry Pediatrii UMP przeprowadzona w dniu 30.10.2009 roku w Szpitalu Klinicznym Nr 5 im. Karola Jonschera w Poznaniu.⁶³⁰

Mamy mało czasu, zaraz po wizycie porannej. Otrzymuję opracowaną , przekazaną wcześniej ankietę. Na pytania o wybór medycyny i pediatrii krótkie odpowiedzi. .,„były świadomym wyborem”. Temat pracy doktorskiej realizowanej pod kierunkiem prof. Ludwika K. Malendowicza w Zakładzie Histologii i Embriologii AM w Poznaniu

⁶²⁹ W korekcie zapisu rozmowy dr hab. med. Piotr Fichna zwraca uwagę, że stanowisko „docent” nie istnieje już w nomenklaturze Uniwersytetu Medycznego w Poznaniu

⁶³⁰ Zapis rozmowy autoryzowany.

był „sugestią promotora w pełni akceptowaną”⁶³¹. Dalsze zainteresowania naukowe były coraz bogatszą kontynuacją – cukrzyca, choroby nadnerczy, otyłość. I właśnie temat: relacje między nadnerczami a patofizjologią cukrzycy uważa docent za najważniejszy w dotychczasowym dorobku naukowym.⁶³² *H.S.- na pytanie: czy wspomniane osiągnięcia są w jakimś sensie kontynuacją pracy nauczycieli pana doktora-* odpowiedzią jest- **dr hab. Piotr Fichna:** „i tak i nie”. Wymienione kierunki były w polu zainteresowań poprzedników, ale własne dociekania i konkluzje są całkowicie nowatorskie. Zwłaszcza, że przeszedł drogę od endokrynologii eksperymentalnej do endokrynologii klinicznej wieku rozwojowego. Starał się przenieść doświadczenia z pracy w dyscyplinach podstawowych do pracy klinicznej. Uważa, że jest to bardzo dobra droga, chociaż wydłuża osiągnięcie pozycji zawodowej. Kiedy pytam o mistrza w zawodzie, doktor bez wahania wymienia prof. Kazimierza Miętkiewskiego – histologa, ale jednocześnie endokrynologa tak eksperymentującego, jak i budującego podwaliny endokrynologii klinicznej. Po studiach w latach 1969- 1975 przez wiele lat dr hab. Piotr Fichna zajmował się endokrynologią eksperymentalną, od roku 1987 pracuje w Klinice Endokrynologii i Diabetologii Wieków Rozwojowych. Obszar endokrynologii specjalnie śledzi i ceni w tradycji poznańskiej. Kiedy jednak pada pytanie o zasadność terminu „poznańska szkoła pediatrii” dr hab. Piotr Fichna zdecydowanie stwierdza, że obecnie nie jest to zasadne; **dr hab. P.F.:** „zmieniły się czasy, dzisiaj liczy się Internet jako źródło wiedzy, nie mentor w zawodzie”. Dobrze, kiedy ktoś doświadczony pokaże w praktyce, jak tę wiedzę „internetową” zastosować lub weryfikować, ale w dużej mierze zależy to od dociekliwości i starań lekarza specjalizującego się w danej dziedzinie. Często najmłodszy z grona specjalizujących się przynoszą do zespołu informacje o nowościach w diagnostyce lub terapii i jest to ich samodzielny wysiłek intelektualny, efekt ich poszukiwań. Często „mistrzowie” też korzystają z tego, gdyż konfrontują swoją wiedzę i doświadczenie z „nowinkami”. Ten proces jest wspólny dla różnych regionów i dawnych „szkół” w kraju. Wiedza staje się globalna, a nie regionalna. *H.S.- na pytanie : czy są jeszcze inne zainteresowania w aktywności pana doktora –* pada zdecydowana odpowiedź- **P.F.:** „rodzina”. Okazuje się, że medycyna jest w rodzinie pana doktora kontynuowana, ale już nie pediatria, choć też endokrynologia i dodatkowo genetyka. *H.S.- na pytanie o sprawy, których w ankiecie nie poruszyłem dr hab. P.F.* wylicza: „konieczne są zmiany w organizacji opieki endokrynologicznej nad dziećmi, poprawa ich finansowania i dostępności. Niedostatek poradni endokrynologicznych dla dzieci ogranicza możliwości szybkiej diagnostyki; „dziecko w naturalny sposób zmienia się i nie może czekać na diagnozę

⁶³¹ Praca doktorska: *Różnice płciowe w strukturze i czynności kory nadnerczy szczura badane na izolowanych komórkach gruczołu*. Autor: **Fichna Piotr**, promotor: Ludwik K. Malendowicz, Zakład Histologii i Embriologii Instytutu Biostruktury AM w Poznaniu, 1978r. /źródło: Bazy GBL UMP/.

⁶³² Rozprawa habilitacyjna: *Sekrecja, metabolizm i wydalanie kortyzolu u dzieci i młodzieży z cukrzycą typu 1*, autor: **Fichna Piotr**, Klinika Endokrynologii i Diabetologii Wieków Rozwojowych UMP, Wydawnictwo Uniwersytetu Medycznego im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu, 2003r., 1-148; (ISBN 83-88732-97-8). Stopień doktora habilitowanego medycyny został zatwierdzony w zakresie: pediatria, endokrynologia i diabetologia wieku rozwojowego. / źródło j.w./

i leczenie, bo odbija się to na jego zdrowiu, bardzo często w sposób nieodwracalny”. Pan docent wymienia również : „ potrzebę ustanowienia krajowego specjalisty ds. endokrynologii dziecięcej, aby dbał i to na poziomie ministerialnym, o racjonalne, bez krzywdy dla chorych dzieci organizowanie tego obszaru opieki. To samo dotyczy diabetologii wieku rozwojowego; wiemy jak powinna wyglądać taka opieka optymalnie. Ograniczenia organizacyjno- finansowe utrudniają realizację właściwej opieki nad dziećmi z cukrzycą”. Pojawia się nowy, bardzo ważny obszar z pogranicza ogólnej endokrynologii i jej szczególnej części, jaką jest diabetologia. To problem otyłości. Jest zaburzeniem metabolicznym, podlegającym spaczoney równowadze hormonalnej, który niesie ryzyko powikłań już w dzieciństwie. Prowadzi często do cukrzycy typu 2, do niedawna określanej typem dorosłych, która w ostatnich latach staje się również problemem pediatrycznym. Z tych powodów powołano Klinikę Diabetologii i Otyłości Wieku Rozwojowego, której kierownikiem został dr hab. med. Piotr Fichna.

Przykłady publikacji naukowych wskazane przez dr hab. P. Fichnę:

1. **Fichna P**, Malendowicz LK. *A karyometric and stereologic study of the effects of gonadotrophin and testosterone on the interstitial gland of the testis of intact and endoxan treated rats.* Cell Tissue Res. 1975; 164(3): 411-24.
2. Malendowicz LK, **Fichna P**. *Effect of ACTH on cholesterol desmolase activity in rat adrenal cortex as estimated by pregnenolone formation from endogenous cholesterol.* Endokrynol Pol. 1976; 27(6): 584-94.
3. Malendowicz LK, **Fichna P**. *Sex differences in adrenocortical structure and function. IV. Effects of postpubertal gonadectomy and sex hormones on adrenal steroid 5alpha-reductase activity in the rat.* Endokrinologie. 1978; 72(1): 36-42.
4. Malendowicz LK, **Fichna P**, Sulanowski L. *In vitro studies of nuclear volume of rat adrenocortical cells: lack of ACTH effect.* Z Mikrosk Anat Forsch. 1980;94(4):721-732.
5. **Fichna P**, Malendowicz LK. *Progesterone effects on adrenal cortex of intact and ovariectomized rat.* Endokrinologie. 1980 Mar;75(2):173-86.
6. Malendowicz LK, **Fichna P**. *Effects of duration of gonadectomy, sex and age on adrenal steroid 5alpha-reductase activity in the rat.* Experientia. 1981; 37(6): 602-3.
7. **Fichna P**, Malendowicz LK. *Cytochemical and functional evaluation of ACTH responsive isolated rat adrenocortical cells. The maintenance of sex differences.* Folia Histochem Cytobiol. 1987; 25(1):3-15.
8. Kotecki M, Jaruzelska J, Skowrońska M, **Fichna P**. *Deletion mapping of interval 6 of the human Y chromosome.* Hum Genet. 1991; 87(2): 234-6.
9. Jungerman M, Sanchez-Mazas A, **Fichna P**, Ivanova R, Charron D, Hors J, Djoulah S. *HLA class II DRB1, DQA1 and DQB1 polymorphisms in the Polish population from Wielkopolska.* Tissue Antigens. 1997; 49(6): 624-8.

10. Masuda M, Powell M, Chen S, Beer C, **Fichna P**, Rees Smith B, Furmaniak J. *Autoantibodies to IA-2 in insulin-dependent diabetes mellitus. Measurements with a new immunoprecipitation assay.* Clin Chim Acta. 2000; 291(1): 53-66.
11. **Fichna P**. *Kortyzol w cukrzycy typu 1 u dzieci i młodzieży – zmieniona równowaga hormonalna.* Endokrynologia Pediatria 2003; 2(3): 35-40.
12. **Fichna P**. *Ewolucja testu stymulacyjnego z ACTH₁₋₂₄ – sugestia nowej wersji testu.* Endokrynologia Pediatria 2003; 2(3): 49-56.
13. Bernardczyk-Meller J, Siwiec-Prościńska J, Stankiewicz W, **Fichna P**, Pecold K, Korman E. *Influence of Eqb 761 on the function of the retina in children and adolescent with long lasting diabetes mellitus--preliminary report.* Klin Oczna. 2004; 106(4-5): 569-71.
14. **Fichna P**., Fichna M., Korman E. *Endokrynologiczna charakterystyka adrenoleukodystrofii u dzieci i młodzieży.* Endokrynologia Pediatria 2004; 3(1):69-81.
15. Kędzia A, Rabska-Pietrzak B, Obara-Moszyńska M, **Fichna P**, Korman E. *Comparison of growth rates in short-stature patients with partial growth hormone (GH) deficiency treated with growth hormone by morning or evening injections.* Pediat. Pol. 2005; 80(8): 628-632.
16. **Fichna P**, Skowrońska B. *Powikłania otyłości u dzieci i młodzieży.* Endokr. Diabet. Ch. Przem Mat W Rozw 2006; 12(3): 223-228.
17. Roycroft M, Fichna M, McDonald D, Owen K, Zurawek M, Gryczyńska M, Januszkiewicz-Lewandowska D, **Fichna P**, Cordell H, Donaldson P, Nowak J, Pearce S. *The tryptophan 620 allele of the lymphoid tyrosine phosphatase (PTPN22) gene predisposes to autoimmune Addison's disease.* Clin Endocrinol (Oxf). 2009; 70(3): 358-62.
18. Fichna M, Zurawek M, Januszkiewicz-Lewandowska D, Gryczyńska M, **Fichna P**, Sowiński J, Nowak J. *Association of the CYP27B1 C(-1260)A polymorphism with autoimmune Addison's disease.* Exp. Clin. Endocrinol. Diabetes. 2010; 118(8): 544-549.
19. Zurawek M, Fichna M, Januszkiewicz-Lewandowska D, Gryczyńska M, **Fichna P**, Nowak J. *A coding variant in NLRP1 is associated with autoimmune Addison's disease.* Hum Immunol. 2010; 71(5):530-534.
20. Zachwieja J, Sołtysiak J, **Fichna P**, Lipkowska K, Stankiewicz W, Skowrońska B, Kroll P, Lewandowska-Stachowiak M. *Normal-range albuminuria does not exclude nephropathy in diabetic children.* Pediatr Nephrol. 2010; 25(8): 1445-51.
21. Cieslak J, Skorczyk A, Stachowiak M, Szydłowski M, Grześ M, Paczyńska P, Skowrońska B, Majewska K, Stankiewicz W, **Fichna P**, Switoński M. *Polymorphisms in 5'-flanking regions of genes encoding adiponectin, leptin, and resistin are not associated with obesity of Polish children and adolescents.* Mol Biol Rep. 2010 Sep 15. DOI: 10.1007/s11033-010-0294-9.
22. Fichna M, **Fichna P**, Gryczyńska M, Walkowiak J, Zurawek M, Sowiński J. *Screening for associated autoimmune disorders in Polish patients with Addison's disease.* Endocrine. 2010; 37(2): 349-60.

23. Jarosz-Chobot P, Polanska J, Szadkowska A, Kretowski A, Bandurska-Stankiewicz E, Ciechanowska M, Deja G, Mysliwiec M, Peczyńska J, Rutkowska J, Sobel-Maruniak A, **Fichna P**, Chobot A, Rewers M. *Rapid increase in the incidence of type 1 diabetes in Polish children from 1989 to 2004, and predictions for 2010 to 2025. Diabetologia.* 2010 Dec 17. DOI: 10.1007/s00125-010-1993-4./ w Bazie GBL UMP w dniu 6.1.2011. wykazanych było 216 publikacji naukowych autorstwa lub współautorstwa dr hab. P. Fichny/.

Rozmowa z prof. dr hab. med. MAGDALENĄ FIGLEROWICZ przeprowadzona w dniu 02. października 2009r. w Klinice Chorób Zakaźnych i Neurologii Dziecięcej UMP w Szpitalu Klinicznym im. K. Jonschera w Poznaniu.⁶³³

H.Siciński- dlaczego medycyna i pediatria? Małgorzata Figlerowicz-, Kontynuuję tradycję rodzinną. Mój Tata kończył medycynę, Mama, jak pan wie, Maria Chmielowa, była profesorem pediatrii. W domu rodzinnym żyliśmy więc medycyną. W szkole średniej wybrałam klasę biologiczno-chemiczną. Jestem najmłodszą z rodzeństwa, moi starsi- siostra i brat nie poszli w tym kierunku. Moje dzieci też nie. Po studiach podjęłam pracę w Klinice Obserwacyjno-Zakaźnej, przez pierwsze 5 lat pod kierunkiem mojej Mamy. Ona też miała wpływ na wybór tematu mojej pracy doktorskiej⁶³⁴, którą kończyłam już pod opieką prof. Wojciecha Służewskiego, który jest następcą Mamy w Klinice. Początkowo nie planowałam kariery naukowej. Pracowałam na etacie szpitalnym i chciałam po uzyskaniu specjalizacji i doktoratu poświęcić się medycynie praktycznej. Jednak otworzyły się nowe perspektywy i w roku 2002, dzięki profesorowi Służewskiemu otrzymałam etat naukowo-dydaktyczny i nawiązałam wiele ciekawych kontaktów umożliwiających mi dalszy rozwój naukowy. Pierwsza moja większa „przygoda naukowa” to współpraca z prof. Hilarym Koprowskim, twórcą szczepionki doustnej przeciwko polio. Pracowaliśmy w Instytucie Chemii Organicznej PAN nad stworzeniem jadalnej szczepionki p/ko wzw B metodami inżynierii genetycznej w sałacie. Powstało kilka prac na ten temat. Ta współpraca dała mi dużo satysfakcji. Później skupiłam się na hepatologii i zakażeniach wirusami zapalenia wątroby typu B i C. Na klinice, na nowych metodach terapii u dzieci, na badaniach molekularnych dotyczących zmienności wirusów, ich polimorfizmu.⁶³⁵ Nadal współpracuję z Instytutem Chemii Organicznej PAN. Muszę wspomnieć, że gdy uzyskałam mój pierwszy grant KBN dyrektor Szpitala dr Paweł

⁶³³Zapis rozmowy autoryzowany.

⁶³⁴Praca doktorska: *Obraz kliniczny i ocena wyników leczenia zapalenia opon mózgowo- rdzeniowych i mózgu wywołanego wirusem świnki u dzieci w zależności od wieku*, autor: **Figlerowicz Magdalena**; promotor: Służewski Wojciech, Klinika Obserwacyjno- Zakaźna Instytutu Pediatrii AM w Poznaniu, 1993r./źródło:Bazy GBL UMP/.

⁶³⁵Rozprawa habilitacyjna: *Przewlekłe zapalenie wątroby typu C u dzieci- wpływ czynników klinicznych oraz wirusologicznych na efekty leczenia interferonem alfa lub interferonem alfa i rybawiryną*, autor: **Figlerowicz Magdalena**; Wydawnictwo Naukowe AM im. K. Marcinkowskiego, Poznań 2005r., 134 s. il. Tab. 24 cm, bibliog. streszcz., summ.,

Daszkiewicz pomógł mi stworzyć Pracownię Diagnostyki Chorób Wirusowych, która działa nadal. Część badań naukowych możemy tu wykonywać, jednak bardziej zaawansowane kontynuujemy na bazie ośrodków naukowych specjalistycznych". *H.S.- czy pozostawianie na etacie szpitalnym komplikowało rozwój naukowy? M.F.-* „Podział na pracowników naukowych i „usługowych” istniał. Na przykład nie byłam brana pod uwagę w planach rozwoju naukowego placówki. W tym sensie było to ograniczenie. Moja determinacja spowodowała, że włączyłam się do badań i to dało mi szansę przejścia do grupy naukowej i rozwoju w tym kierunku. *H.S.- postać prof. Marii Chmielowej żyje w naszej, byłych studentów , pamięci. Pamiętamy Jej pasję poznawczą, sposób prowadzenia zajęć rozbudzający zainteresowanie, umiejętność stawiania pytań. Czy rozległość zainteresowań prof. M. Chmielowej znajduje kontynuację w działalności kliniki i osobiście pani docent? M.F.-* „Prof. Chmielowa uczyła lekarskiego myślenia, była osobą wywierającą wpływ na otoczenie, lubiła ludzi. Kiedy przez 2 lata po ślubie mieszkaliśmy z mężem razem z moją Mamą obserwowałam jej inspirujący wpływ na zainteresowania medyczne męża. Tacy byli oboje moi Rodzice; otwarci, serdeczni, ciekawi ludzi, życzliwi i pomocni. Takich ich w rodzinie pamiętamy- kochających ludzi. Wprawdzie obiektywnie zrobili kariery naukowe, ale nigdy nie dochodzili do sukcesów bezwzględnie. Myślę, że nie bez wpływu na ich stosunek do ludzi, styl życia pozostawały doświadczenia wojenne, dzięki którym potrafili zachować dystans do problemów codziennych.”

Przykłady publikacji naukowych wskazanych przez prof. Magdalenę Figlerowicz: **1.** Chmielowa M., **Figlerowicz M.** *Zespół nabytego upośledzenia odporności (AIDS).* w: *Zarys Pediatrii* pod red. Walczaka M. PZWL W-wa, 1991,2: 568-575, **2.** Kapusta J., Modelska M., **Figlerowicz M.**, Pniewski T., Letellier M., Lisova O., Yusibov V., Koprowski H., Płucienniczak A., Legocki A.B. *A plant-derived edible vaccine against hepatitis B virus.* FASEB J, 1999, 13:1796 – 1799. **3.** **Figlerowicz M.**, Alejska M., Kurzyńska-Kokorniak A., Figlerowicz M. *Genetic variability – the key problem in prevention and therapy of RNA-based virus infections,* Med. Res. Rev.,2003,23:488-518. **4.** **Figlerowicz M.**, Służewski W., Kowala-Piaskowska A., Mozer-Lisewska I. *Interferon alpha and ribavirin in the treatment of children with chronic hepatitis C.* Eur. J. Pediatr., 2004,163: 265-267. **5.** **Figlerowicz M.**, Machowska L., Nowicki J., Kowala-Piaskowska A., Mozer-Lisewska I., Służewski W. *Endo i egzogenny interferon alfa oraz przeciwciała przeciwinterferonowe w surowicy krwi dzieci w przebiegu leczenia przewlekłego zapalenia wątroby typu B.* Pediat. Pol, 2004, 79: 507-512. **6.** **Figlerowicz M.**, Kowala-Piaskowska A., Filipowicz M., Bujnowska A., Mozer-Lisewska I., Służewski W. *Efficacy of lamivudine in the treatment of children with chronic hepatitis B.* Hepatol. Res., 2005, 31: 217-222. **7.** Kędziora P., **Figlerowicz M.** Formanowicz P., Alejska M., Jackowiak P., Malinowska N., Frątczak A., Błażewicz J., Figlerowicz M. *Computational methods in diagnostics of chronic hepatitis C.* Bull. Pol. Acad. Sci. Technical Sciences. 2005,53(3): 273-281. **8.** Alejska M., **Figlerowicz M.**, Malinowska N., Urbanowicz A., Figlerowicz M. *Universal BMV-based RNA recombination system – how to search for general rules in RNA recombination.* Nucleic Acids Res., 2005, 33 (12):el05. **9.** **Figlerowicz M.**, Kowala-

Piaskowska A., Mozer-Lisewska I., Służewski W. *Samoistna i wspomagana terapią eliminacja HCV z surowicy dzieci z przewlekłym zapaleniem wątroby typu C*. Ped. Pol. 2006; 81 (4): 247-251. **10.** Kurzyńska-Kokorniak A., Jackowiak P., **Figlerowicz M.**, Figlerowicz M. *Human- and Virus-Encoded microRNAs as Potential Targets of Antiviral Therapy Mini-Reviews in Medical Chemistry*, 2009,9: 927-937./ w Bazie GBL UMP w dniu 6.1.2011. przytoczone były 153 publikacje naukowe autorstwa lub współautorstwa prof. Magdaleny Figlerowicz/.

Rozmowa z dr med. TERESĄ HOFMAN- kierownikiem Centrum Alergologii przy ul. Bogusławskiego w Poznaniu w dniu 30. 9. 2009r.⁶³⁶

Henryk Siciński- samodzielnymi pracownikami nauki, którzy ukształtowali się w Klinice Dziecięcej kierowanej przez prof. Teodora Rafińskiego były : pani prof. Urszula Radwańska i doc. Anna Goleniowa. Wiem, że pani doktor miała kontakt z doc. A. Goleniową działając w Studenckim Towarzystwie Naukowym. T.H.- kiedy byłam na III roku zajęcia z pediatrii mieliśmy w klinice na ul. Marii Magdaleny, a był to już ostatni rok ówczesnej siedziby kliniki. Tam właśnie odbywały się spotkania Koła Pediatrycznego, którym wówczas opiekowała się pani docent. Pracowaliśmy tak intensywnie, że np. ja napisałam podczas studiów, pod kierunkiem pani docent 6 prac naukowych.⁶³⁷ Pierwsza praca dotyczyła powikłań płasawicy, mózgowej postaci choroby reumatycznej. Grupę badaną stanowiło ok. 20 pacjentów, którzy blisko 20 lat wcześniej, w dzieciństwie przechorowali płasawicę. Wykazaliśmy, że wielu z nich miało przewlekłą postać tej choroby, stwierdziliśmy wady serca wcześniej nie rozpoznane. Jeździliśmy na wakacyjne wielouczelniane obozy naukowe do Trzcianki. Pracowaliśmy razem z inżynierami, drogowcami, leśnikami, zresztą tam właśnie poznałam swojego męża. Grupą pediatryczną w tym czasie opiekowała się doc. A. Goleniowa, później, jak wiem opiekę tę przejął późniejszy prof. Jerzy Alkiewicz. Ciekawe były badania nad występowaniem wzw wśród dzieci wsi Białka; niektórzy z nas właśnie tam zarazili się żółtaczką potwierdzając złą sytuację epidemiologiczną miejscowego środowiska. Niektóre prace robiłam wspólnie z dr Zygmuntem Górnym, dzisiaj ordynatorem w Szpitalu w Puszczykowie. Ocenialiśmy też wartości kaloryczne posiłków w przedszkolach. *H.S.- jakim człowiekiem była doc. Anna Goleniowa? T.H.-* bardzo serdecznym, życzliwym, sympatycznym, uczynnym. Przez krótki czas miałam też kontakt z dr Ewą Bernatowską, dzisiaj prof. w CZD. Poprzez nią, swoją córkę, a czasem bezpośrednio włączała się do naszej pracy prof. Maria Goncerzewicz. Pomagał nam w wykonywaniu części laboratoryjnej naszych prac prof. Lech Działoszyński, wówczas kierownik laboratorium Instytutu Pediatrii, np. przy oznaczaniu arylofosfatazy w surowicy dzieci z krzywicą. Powstały z tego publikacje. Docent Goleniowa w ramach pracy habilitacyjnej, za którą otrzymała nagrodę państwową- badała przepływy żyłne, co było wówczas pionierskie przy ówczesnej technice badawczej i diagnostycznej, jeszcze przed pojawieniem się ultrasonografii. Docent Goleniowa była autorem podręcznika o najczęstszych

⁶³⁶ Zapis rozmowy autoryzowany.

⁶³⁷ Studia medyczne na AM w Poznaniu w latach: 1968-1974.

zabiegach diagnostyczno-leczniczych u dzieci, bodaj wydanego w serii Biblioteka Pediatri. Pani docent odeszła z Instytutu w przykrych okolicznościach, choć nie znam szczegółów. Przechorowała to odejście. Mąż doc. Goleniowej, Antoni Golenia był leśnikiem, profesorem na Akademii Rolniczej. *H.S.- zainteresowania doc. Goleniowej ogniskowały się początkowo na kardiologii?* **T.H.-** można chyba powiedzieć, że jej wychowanką jest obecna kierownik Kliniki Kardiologii i Nefrologii Dziecięcej prof. Aldona Siwińska. Po przejęciu tego kierunku przez II Klinikę prof. Olecha Szczepkiego, przez dr med. Janinę Rachocką, rozwinęła doc. Goleniowa zainteresowania reumatologią, kolagenozami. Współpracowały z doc. Goleniową: dr med. Anna Orzeszko- Spaczyńska i dr med. Ewa Zabel. Miała pani docent za Głuszyną ogród, który był jej pasją. Robiła przetwory, którymi nas częstowała, przyznam, że były bardzo słodkie. Pochodziła spod Krakowa. Sprowadziła ją do Poznania jej dużo starsza siostra, stomatolog, co było przed wojną rzadkością. W ostatnich latach życia zbliżyła się doc. Goleniowa do problemów etycznych, religijnych, może była to reakcja na upokorzenia? Jeszcze przed odejściem z Instytutu zaangażowała się w organizację i prowadzenie Wydziału Pielęgniarstwa, którego była przez jakiś czas prodziekanem.

Praca doktorska: *Zasięg dendrytów neuronów jądra piersiowego Clarkea u kota*, Autor: Hofman Teresa, promotor: Grottel Kazimierz, Zakład Anatomii Prawidłowej Instytutu Biostruktury AM w Poznaniu, kierownik: prof. Witold Woźniak, Poznań, 1978, / źródło: informacja od autora/.ca@centrumalergologii.pl

Rozmowa z doc. dr hab. med. IWONĄ IGNYŚ kierownikiem Pracowni Endoskopii Przewodu Pokarmowego przy Klinice Gastroenterologii Dziecięcej i Chorób Metabolicznych przeprowadzona 30 października 2009r. w Szpitalu Klinicznym im. K. Jonschera w Poznaniu

H.S.- siedzimy w maleńkim gabinecie pani docent w Klinice Gastroenterologii ...
Iwona Ignys- „No bo nie może być większy, jest nam już bardzo ciasno. Od roku 1970, kiedy otwierano Instytut Pediatrii, mimo dobudowania w latach 80-tych nowego pawilonu, rozwój klinik, pracowni diagnostycznych był i jest dynamiczny, a Szpital ciągle taki sam. Zupełnie nie jest np. przygotowany na formułę matki z dzieckiem. Sale dla chorych są małe, jak tu zapewnić jeszcze komfort rodzicom? *H.S.- a jak było z wyborem medycyny?* **I.I.-** maturę zdałam w Kaliszu u Anny Jagiellonki /pani docent mówi to z dumą/. Studia zaczęłam w 1966 roku, a zakończyłam z wyróżnieniem w 1972r. Pochodzę z rodziny nauczycielskiej, bez tradycji medycznych. I powiem panu, że lekarzem chciałam być od dzieciństwa, ale nigdy nie pediatrą! Moim marzeniem była pozycja szanowanego lekarza w małym mieście... /oboje śmiejemy się/. Po studiach odbywałam staż w Szpitalu im. Franciszka Raszei i rozglądałam się za pracą. Jeszcze na studiach wyszłam za mąż. Wówczas obowiązywały skierowania do pracy, a ja miałam stypendium fundowane z Kalisza.

Również stypendium naukowe. Należałam do Studenckiego Koła Naukowego Internistyczno-Kardiologicznego, potem jeszcze do Gastroenterologicznego. Przez miesiąc pracowałam w Szpitalu Wojewódzkim przy ul. Lutyckiej. Nie żyjący już ordynator - pan dr Witoszycki bardzo miłe mnie przyjął, ale za namową męża zdecydowałam się na etat w Instytucie Pediatrii. To był etat konkursowy, jedyny wówczas. Z Zakładu Propedeutyki Pediatrii kierowanego przez prof. Marię Goncerzewicz przechodziła właśnie do II Kliniki Pediatrii na kardiologię pani dr Wacława Paluszak. Na gastroenterologię namówił mnie ówczesnie doktor Jerzy Socha, który faktycznie kierował 10-łóżkowym Oddziałem Gastroenterologii i Chorób Metabolicznych. Z pracujących na nim obecny prof. Wojciech Cichy był na stypendiach naukowych, ówczesny docent Marian Krawczyński w tych latach głównie zajmował się medycyną rozwojową, szkolną, sportową, dużo czasu poświęcał dydaktyce. W 1976 roku dr Jerzy Socha zdał specjalizację z gastroenterologii i rok później przeszedł do Centrum Zdrowia Dziecka kierowanego już przez prof. Marię Goncerzewicz. Szefem Zakładu Propedeutyki została wówczas na krótko prof. Maria Chmielowa. Z kolei docent Marian Krawczyński został kierownikiem Zakładu Efebologii⁶³⁸, po czym objął kierownictwo Zakładu Propedeutyki. W 1981 roku obroniłam pod kierunkiem prof. Marii Goncerzewicz doktorat z problematyki zespołu złego wchłaniania⁶³⁹, a w 1986 r. zdałam specjalizację z gastroenterologii. Byłam pierwszą kobietą i drugim pediatrą/pierwszym był Jerzy Socha/, która zrobiła tę specjalizację w Polsce. Moją z kolei wychowanką jest dr med. Ewa Bączyk. Stopniowo rozwijaliśmy nasze możliwości diagnostyczne. Prof. J. Socha wprowadził kapsułkę Crosby'ego, prof. Wojciech Cichy przywiózł z Getyngi nasz pierwszy gastroskop i rektoskop. W 1989 roku formalnie powstała Pracownia Endoskopii, a krótko potem Zakład Propedeutyki został przemianowany na klinikę- początkowo IV Klinikę Chorób Dzieci, następnie na Klinikę Gastroenterologii Dziecięcej i Chorób Metabolicznych. Dominują dzisiaj wśród naszych pacjentów nieswoiste choroby zapalne, głównie chor. Leśniowskiego-Crohna obok wrodzonych zaburzeń metabolicznych. *H.S.- a choroba trzewna? I.I.- jest, ale rzadziej. Myśmy ją sobie sami kiedyś hodowali propagując, wobec niechęci matek do karmienia piersią, mieszanki mleka krowiego z mąką pszenną...* Dzisiaj wróciło karmienie piersią a i mieszanki mleczne są zupełnie inne. Habilitowałam się w 1999r., a praca dotyczyła zapaleń błony śluzowej żołądka.⁶⁴⁰ Po powrocie ze stypendiów zagranicznych prof. Wojciech Cichy kontynuował kierunek naszej Kliniki. Niedawno na swoim jubileuszu prof. Mieczysława Czerwionka-Szaflarska w Bydgoszczy wspominała, że przejęła wykorzystanie kapsułki Crosby'ego właśnie z Poznania. Z kolei prof. Krystyna Wąsowska-Królikowska z Łodzi uczyła się

⁶³⁸ Zakład Medycyny Wieku Młodzieńczego

⁶³⁹ Praca doktorska: *Zachowanie się wybranych pierwiastków śladowych u dzieci leczonych z powodu zespołu złego wchłaniania (zzw)*, autor: **Ignys Iwona**, promotor: Goncerzewicz Maria, Instytut Pediatrii AM im. K. Marcinkowskiego, Poznań 1981

⁶⁴⁰ Rozprawa habilitacyjna: *Przyczyny i następstwa zapalenia błony śluzowej żołądka u dzieci*, autor: **Ignys Iwona**, Wydaw. Ucz. AM im. K. Marcinkowskiego, 172,[26]s., il. Tab., [13]s, tabl. 24 cm, bibliogr. streszcz. summ., Poznań 1999

endoskopii też w naszej Klinice. *H.S.- a pamięta pani docent prekursorów poznańskiej pediatrii akademickiej?* **I.I.-** zajęcia z pediatrii miałam w klinice prof. Teodora Rafińskiego. Pamiętam tzw. „zimny wychów”- dzieci z zapaleniami płuc leczono m. innymi werandowaniem, nawet w zimie i to z dobrym skutkiem. Dzisiaj wydaje się to nie do obrony...*H.S.- szczególnie w obecności rodziców...* **I.I.-** warto jeszcze wspomnieć o szczególnym „drylu” dyżurnym w Instytucie. Lekarz dyżurny wykonywał obchody praktycznie co 2 godziny do godz. 24. O godz. 20 obowiązywał telefon do profesora Janusza Maciejewskiego o stanie dzieci w Klinice. A mimo to znajduwaliśmy czas na wspólny posiłek i spotkanie w gronie dyżurnych lekarzy. Było to bardzo potrzebne. Zналиśmy się lepiej. Dzisiaj czasy się zmieniły. *H.S.- jak pamięta pani docent postać prof. Marii Chmielowej?* **I.I.-** miałam z nią mały kontakt. Pamiętam głównie z dyżurów jako życzliwą, ciepłą, miłą kobietę. Bardzo dbała o swój zespół – Oddział VIII. Natomiast z dużym szacunkiem wspominam prof. Marię Goncerzewiczową. Wprowadzie od 1976 roku praktycznie była już w Warszawie, imponowała mi tym, że zawsze wiedziała czego chce, uczyła nas, że nigdy nie wolno się tanio sprzedać...*H.S.- a prof. Olech Szczepski- wydaje się, że mimo wielu ludzkich zalet był człowiekiem zdystansowanym w przeciwieństwie do prof. Teodora Rafińskiego?* **I.I.-** prof. Olech Szczepski przyglądał mi się, nie ingerował, dopiero po obronie mojego doktoratu powiedział: no to dopięta pani swego...*H.S.- a jak będzie z kontynuacją medycyny w rodzinie pani docent?* **I.I.-** córka jest lekarzem, kończy specjalizację z radiologii, nie przejmie więc tradycji gabinetu pediatrycznego. Ja wolę pracę z pacjentem, choć staje się to w ostatnich latach trudne i niewdzięczne. Pacjenci wychowani na Internecie uważają, że wiedzą więcej, przychodzą z dyspozycjami co do metod diagnozowania, leczenia, nie zawsze jest to tylko śmieszne... *H.S.- czy jest coś poza medycyną, jakiś ogródek?* **I.I.-** w ogródku lubię posiedzieć, jak mam czas. Uwielbiam podróże, najbardziej te najdalsze, np. RPA, wybieram się tam jeszcze raz. Znam północną Afrykę, sporo środkowej, trochę Azję, Amerykę Środkową. Nie ciągnie mnie Ameryka Północna a nie wiem, czy odwagę się na Amerykę Południową...*H.S.- czy zdaniem pani docent uprawniony jest termin: Poznańska Szkoła Pediatrii ?* **I.I.-** myślę, że tak; choćby podręczniki: prof. Karola Jonschera, potem pod. red. Teodora Rafińskiego, a jeszcze Zeylandowie- to są nazwiska tych najstarszych. A współcześnie : prof. Marii Goncerzewicz, prof. Jerzego Socha, w CZD. Myślę, że to uprawniony termin. Ale czasy się zmieniają, młodzi są już bardziej niezależni, albo tak im się wydaje... Są ekspansywni. Lekarze ze stażem, doświadczeniem przegrywają np. materialnie z młodymi rezydentami. Teoria, że lekarz sam się wyżywi coś przypomina i nie brzmi to optymistycznie... A pomimo zmian, postępu medycyna pozostaje polem ogromnych wzajemnych zależności...

Wybór publikacji wskazanych przez p. doc. Iwonę Ignyś: **1. Ignyś I.,** Socha J., Gostyński M., Kulesza E., Szymański W., Cichy W., Krawczyński M. *Epidemiologia zespołu złego wchłaniania (zww) w regionie Wielkopolski*, Przeg. Ped.1981, XI, 3,

203-210. **2. Ignyś I**, Bączyk I., Malewski W., Cichy W., Walkowiak J., Krawczyński M.: *Ocena skuteczności Ventrisolu w leczeniu stanów zapalnych błony śluzowej żołądka i dwunastnicy u dzieci z zakażeniem Helicobacter pylori*. *Pediatrics Polska* 1995, 1, 59-65. **3. Ignyś I.**, Linke K.: *Endoskopowa pankreatocholangiografia wsteczna i jej zastosowanie w chorobach trzustki u dzieci*. *Gastroenterologia Polska* 1998, 5 (3): 243- 247. **4. Ignyś I.**, Krauss H., Bączyk I., Majewski P., Krawczyński M., Cichy W.: *Wpływ leczenia ranitydyną na wykładniki stresu oksydacyjnego u dzieci w stanach zapalnych błony śluzowej żołądka i dwunastnicy oraz chorobie wrzodowej*. *Gastroenterol. Polska* 1999, 6(4): 285-292. **5. Ignyś I.**, H. Krauss, P. Majewski, M. Krawczyński: *Specyficzny polipeptyd tkankowy antygen karcinoembrionalny u dzieci z przewlekłym zanikowym zapaleniem błony śluzowej żołądka i metaplazją jelitową*. *Ped. Pol.* 2000, 75 (9): 709-714. **6. I. Ignyś**, W. Cichy, K. Linke, P. Majewski: *Wpływ omeprazolu na stężenie gastryny u dzieci z zapaleniem błony śluzowej żołądka i chorobą wrzodową*. *Gastroenterologia* 2000,4,10-13. **7. Ignyś I.**, Bączyk I., Cichy W., P. Majewski,: *Skuteczność smektynu dwuoktanościennego w przewlekłym zapaleniu żołądka u dzieci*. *Ped. Wsp. Gastroenterol. Hepat. i Żywnienie Dziecka* 2001,3,1,83-93. **8. Ignyś I.**, Krauss H., Cichy W.: *Wpływ suplementacji witaminą C na stan antyoksydacyjny osocza u dzieci z przewlekłym zapaleniem błony śluzowej żołądka i/lub owrzodzeniem dwunastnicy*. *Gastroenterologia Polska* 2001,8(2): 127-132. **9. Ignyś I.**, Klincewicz B., Bączyk I., Majewski P.: *Polyps of lower oesophagus in children*. *Proc. of the EuroSurgery 2002, Lisbon (Portugal), June 5-7, 2002* Monduzzi Editore S.p.A.-MEDIMOND Inc., 367-372. **10. Ignyś Iwona**: *Eosinophil cationic protein (ECP) in children with chronic gastritis*. *Gastroenterologia Pol.* 2003,10(2):121-127. **11. Ignyś Iwona**, Przemysław Mańkowski, Iwona Bączyk, Andrzej Jankowski: *Przezskórna endoskopowa gastrostomia (PEG) u dzieci*. *Nowa Pediatrics*, 2003,2: 114-117. **12. Ignyś Iwona**, Beata Klincewicz, Wojciech Cichy; *Influence of omeprazole on pain relief and remission of gastritis in children*. *Gastroenterol. Pol.* 2003;5,10; 407-412. **13. Ignyś I.**, Majewski P., Żurawski J., Krauss H.: *IL-1b, IL-6 and TNFa expression evaluation in children with chronic atrophic gastritis*. *Polish J. of Environmental Studies*,2005,14, supl.II, 132-138. **14. Ignyś I**, Krauss H., Klincewicz B., Cichy W.: *The role of active forms of nitrogen and oxygen in atrophic gastritis in children*. *Gastroenterologia Pol.* 2006,13(4): 293-299. **15. Ignyś A. Ignyś I.**, Baran S.: *Probiotyki w czynnościowych bólach brzucha u dzieci*. *Ann.UMCS Sect. D.* **16. Ignyś I.**, Klincewicz B., Malewski W., Cichy W.: *Nieinwazyjny test wykrywania infekcji Helicobacter pylori u dzieci- wartość diagnostyczna wykrywania antygeny Helicobacter pylori w kale*. *Pediatr. Współcz. Gastroenterol. Hepatol. Żywnienie Dziecka* 2006,8,4, 234-236. / W dniu 3.12. 2010. W Bazie GBL UMP wykazano 404 rekordy prac naukowych autorstwa lub współautorstwa pani docent Iwony Ignyś/.

Odpowiedź na ankietę dr habilitowanego med. ANDRZEJA KĘDZIA, adiunkta Kliniki Diabetologii i Otyłości Wieku Rozwojowego oraz p.o. kierownika Katedry Pielęgniarstwa Pediatricznego UMP, przesłana w październiku 2010r.⁶⁴¹

Na pytanie o motywacje wyboru medycyny jako kierunku studiów i przyszłej pracy p. doc. **Andrzej Kędzia** podaje: oparty na tradycji rodzinnej świadomie dokonany wybór. Podobnie pediatria jako specjalność była wyborem świadomym. Z kolei temat pracy doktorskiej był całkowicie akceptowaną sugestią promotora.⁶⁴²

Temat ten nie był później kontynuowany, bowiem „inne problemy wysunęły się na pierwszy plan”/cytat za ankietą/. Problematyką naukową uznaną przez p. doc. Andrzeja Kędzia za najważniejszą w swoim dotychczasowym rozwoju naukowym są: „ zaburzenia wzrastania- niedobór wzrostu, molekularne przyczyny nieprawidłowości w transdukcji sygnału wzrostowego”. Uważa swoje dokonania za całkowicie oryginalne, bez związku ze stanem wiedzy poprzedników, „ a nawet w opozycji do dawnych poglądów” /cytat za ankietą/. Pracę habilitacyjną uważa p. docent za: „sumę wiedzy i dokonań potwierdzającą samodzielność w działalności naukowej” oraz „ kolejny etap rozwoju warsztatu naukowego”/cytat za ankietą/⁶⁴³. Na pytanie o zasadność terminu „poznańska szkoła pediatrii” i wskazanie jej twórców istotnych z własnego punktu widzenia p. docent Andrzej Kędzia odpowiada: „ prof. prof. Mieczysław Walczak, Maria Chmielowa, Jerzy Alkiewicz”. Na pytanie o „ kierunki rozwoju pediatrii w XX wieku (...) najsilniej reprezentowane w działalności naukowej poznańskiego środowiska akademickiego” p. docent podaje: „ żywienie, białaczki, nowotwory”. Dowiadujemy się na zakończenie, że pediatria nie znalazła kontynuatorów w następnych pokoleniach rodziny p. doc. Andrzeja Kędzi. W załączeniu 10 prac najistotniejszych, zdaniem doc. Andrzeja Kędzi, w Jego dotychczasowym rozwoju naukowym: **1. Kędzia A.**, Obara-Moszyńska M., Chmielnicka-Kopaczyk M. : *Assessment of ghrelin, GHS-R, GH, and neurohormones in human fetal pituitary glands and central nervous system: an immunohistochemical study*. Folia Histochem. Cytobiol., 2009 **2.** Obara-Moszyńska M., Kędzia A., Chmielnicka-Kopaczyk M.: *Expression of ghrelin in human fetal adrenal glands and paraadrenal nerve ganglions*. Folia Histochem. Cytobiol., 2009, 47, 1, 25-28. **3.** Obara-Moszyńska M., **Kędzia A.**, Niedziela M. *Usefulness of growth hormone (GH) stimulation tests and IGF-I concentration measurement in GH deficiency diagnosis*. J. Pediatr. Endocrinol. Metab., 2008, 21, 569-579. **4. Kędzia A.**, Obrępańska-Stęplowska A., Pacholska-Bogalska J., Obara-Moszyńska M., Korman E., Goździcka-Józefiak A.: *Genetic variants in the promoter region of the IGF-I gene as a reason for short stature*. J. Pediatr. Endocrinol. Metab., 2006, 19, 5, 733 – 739. **5. Kędzia A.**, Chmielnicka-Kopaczyk M., Uklejewska D., Obara-Moszyńska M.:

⁶⁴¹ Zapis rozmowy aautoryzowany.

⁶⁴² Praca doktorska: *Nerwy okrężnicze długie u płodów ludzkich*. Autor: **Kędzia Andrzej**; promotor Woźniak Witold, Poznań 1992; 53 k, tab, [77] k. tabl. bibliogr./źródło: Bazy GBL UMP/.

Immunohistochemical assessment of ghrelin expression and receptor(GHS-R) in human fetal organs. Archives of Perinatal Medicine, 2006, 12, 2, 12-16. **6.** Uklejewski R., Rogala P., Stryła W., **Kędzia A.:** *Bone as organ viewed as a Biomechatronic system.* Biomechanics, Medimond, 2006, 11-15, **7.** Uklejewski R., **Kędzia A.,** Rogala P.: *Living porous as biomechatronic system.* *Biot's Proceedings 2005,* Univ. Oklahoma, 2005,1-5. **8.** **Kędzia A.,** Friebe Z., Kędzia H.: *Small cell carcinoma of the ovary in adolescent girls without hypercalcemia.* Pol. J. Gynaecol. Investig., 2005, 8, 3, 103-105. **9.** Obrępańska-Stęplowska A, **Kędzia A,** Goździcka-Józefiak A, Jakubowicz M, Korman E: *Analysis of the human growth hormone receptor and IGF-I coding sequences in children with growth disorders.* J Pediatr Endocrin Metab 2003, 16, 819-825. **10.** **Kędzia A,** Goździcka-Józefiak A, Obrępańska A, Olejnik A, Korman E: *Detection of DNA of human papillomavirus (HPV), Herpesviruses (HSV), cytomegalovirus (CMV), and chlamydia pneumonia in the upper respiratory tract in children with IDDM by using polymerase chain reaction.* Pol. J Endocrinol 2003, 54, 410-416. W dniu 23. 11. 2010r. w Bazie GBL zarejestrowanych było 188 rekordów prac naukowych prof. A. Kędzi.

Rozmowa z Prof. zw. dr. hab. med. EUGENIUSZEM KORMANEM- emerytowanym Kierownikiem II Katedry Pediatrii i Kliniki Endokrynologii i Diabetologii Wieku Rozwojowego, przeprowadzona 12. czerwca 2009r. w Szpitalu Klinicznym im. K. Jonschera w Poznaniu.⁶⁴⁴

Na pytania ankiety **prof. E. Korman** odpowiada: „medycyna była moim świadomym wyborem. Poznański „Marcinek”, liceum, które kończyłem , sąsiadowało z Collegium Chemicum przy ul. Grunwaldzkiej. Przyglądaliśmy się korporacyjnym czapkom z czerwonym otokiem studentów medycyny- to rozbudzało wyobraźnię.

Byłem dobrym uczniem, ale na medycynę było się trudno dostać, to było jak wyzwanie, zawód cieszył się szczególnym prestiżem społecznym. Nie miałem lekarskiej tradycji rodzinnej. Pediatria natomiast- jej wybór był zbiegiem różnych okoliczności. W czasie studiów udzielałem się w kole naukowym fizjologii, a później zainteresowała mnie interna. Ostatnią dyscypliną mego stażu podyplomowego była pediatria i trafiłem do zespołu pani profesor Marii Chmielowej. Panowała w nim znakomita, życzliwa atmosfera i to prof. Maria Chmielowa zachęciła mnie do pediatrii. W tym czasie w klinice specjalizowała się pani doktor Wierzejewska-Wieruszowa, która była adiunktem w Zakładzie Higieny u prof. Adama Jankowiaka i zmobilizowała mnie do starania się o zwalniany właśnie etat w Zakładzie. Tak się stało. Równocześnie specjalizowałem się w pediatrii w II Klinice u prof. Olecha Szczepkiego. Wcześniej zainteresowałem się tyreologią. Dyscyplina była wówczas w bardzo wczesnej fazie rozwoju, mało było badań obiektywnych. W II Klinice uruchamiałem aparat do badania przemiany materii, wówczas było to urządzenie unikalne. W Warszawie odbyłem szkolenie w zakresie oznaczania poziomu jodu

⁶⁴³ Rozprawa habilitacyjna: *Diagnostyka zaburzeń wzrastania oraz możliwości leczenia dzieci i młodzieży z niedoborem wzrostu z regionu wielkopolskiego*, autor: **Kędzia Andrzej**, Wydawnictwo Naukowe UAM; 131 s il. tab 24 cm, bibliogr. streszcz. summ. Poznań, 2004. /źródło:jw./

⁶⁴⁴ Zapis rozmowy autoryzowany.

związanego z białkiem /PBJ/. Zainteresowany nowością prof. Adam Jankowiak zasugerował mi, jako że Zakład Higieny zajmował się również higieną szkolną, abym przeprowadził u dzieci w okresie dojrzewania badania w kierunku oceny poziomów hormonów tarczycy. Stąd temat mojej pracy doktorskiej i stąd prof. Adam Jankowiak jej promotorem.⁶⁴⁵ Dużo mu zawdzięczam. Ten właśnie kierunek mojej pracy naukowej właściwie mnie wypromował. Prof. Olech Szczepski, który wówczas był rektorem, zaproponował, abym przeniósł się do II Kliniki i kontynuował moje zainteresowanie endokrynologią. Tyreologia jest zatem nie tylko „kamieniem węgielnym” mojej drogi naukowej, ale i zaczynem dalszego rozwoju ukoronowanego pracą habilitacyjną, której opiekunem był prof. Szczepski, a po jego śmierci w 1982r. opiekę przejął prof. Mieczysław Walczak.”⁶⁴⁶ H.S.- *Pamiętam określenie pana Profesora kilka tygodni po kolokwium habilitacyjnym, że to „egzamin życia”*. E.K.- „O tak, to było dla mnie spore przeżycie. Po serii egzaminów specjalizacyjnych z pediatrii, endokrynologii, habilitacyjny przewyższał powagą i emocjami wszystkie poprzednie. Habilitacja jest, moim zdaniem, kolejnym etapem rozwoju naukowego. W moim przypadku trudno powiedzieć, żeby coś podsumowywała. Droga prowadziła dalej. Co do moich najważniejszych publikacji wskazał bym podręcznik *Endokrynologia wieku rozwojowego*, następnie publikacje związane z patogenezą wola. Byłem jednym z pierwszych w Polsce wykonującym biopsje gruczołu tarczowego – badanie niezbędne dla wyjaśnienia wielu pytań w diagnostyce, choć jak wszystkie inwazyjne, nie lubiane przez pediatrów. Pozostawałem w kontakcie z ośrodkiem krakowskim, który obok Warszawy prowadził już te badania. Poznań, wg. mojej orientacji, był trzecim w Polsce – u dzieci. Mam świadomość, że moje badania w endokrynologii były nowością w naszej klinice. W ogóle były jeszcze w powijakach, nie tylko w Polsce. Prof. Olech Szczepski, głęboki humanista, rozumiał konieczność poszerzania wiedzy pediatrycznej o tereny nie zbadane, pionierskie. Moja droga była więc oryginalna, ale w pełni akceptowana. Co do pytania dotyczącego osoby mistrza w zawodzie i nauce. W sensie ogólnolekarskim – tak, z pewnością profesor Szczepski- miał umiejętność analizowania problemów naukowych, wyciągania trafnych wniosków i wskazywania istoty zagadnienia, mimo, że temat naukowo nie był mu najbliższy. To cecha najwybitniejszych naukowców, takim był np. prof. Henryk Brokman, którego poznałem osobiście. No i od strony praktycznej- prof. Olech Szczepski szczególnie pielęgnował: relacje pacjent-rodzice-lekarz, zagadnienia deontologiczne i szerzej- etyczne. Muszę też wspomnieć o temperamencie prof. Mieczysława Walczaka, który potrafił inspirować, czasem z zaskoczenia, kiedy np. w ostatnim momencie dowiadywałem się o temacie mojego wykładu na sympozjum, który profesor już zgłosił. Co do pojęcia: *Poznańska Szkoła*

⁶⁴⁵Praca doktorska: *Zachowanie się PBI- jodu związanego z białkiem surowicy krwi u zdrowych dzieci w wieku szkolnym na terenie woj. poznańskiego*, autor: **Korman Eugeniusz**, promotor: Jankowiak Adam; II Klinika Chorób Dziecięcych Instytutu Pediatrii Akademii Medycznej w Poznaniu, 44s. il. tab. 30 cm, bibliogr., Poznań, 1969.

⁶⁴⁶Rozprawa habilitacyjna: *Charakterystyka kliniczna i ocena wyników leczenia wola pokwitaniowego*; autor: **Korman Eugeniusz**, II Klinika Chorób Dzieci Instytutu Pediatrii Akademii Medycznej w Poznaniu; [2], 103s. il. tab. 30 cm, bibliogr. streszcz., Poznań, 1982.

Pediatrici- to , moim zdaniem , zasadny termin . Od profesora Karola Jonschera i I Kliniki Pediatrycznej począwszy, od lat 20-tych ubiegłego wieku, po utworzeniu w 1919 roku Uniwersytetu Poznańskiego z Wydziałem Lekarskim, poprzez następców – profesorów: Teodora Rafińskiego i Olecha Szczepkiego. To były dwie bardzo różne osobowości, które się uzupełniały i razem patronowały rozwojowi poznańskiej pediatrii akademickiej.

Podczas, gdy I Klinika- kontynuatorka tradycji prof. Jonschera miała charakter głównie „terapeutyczny”, to utworzona przez prof. Olecha Szczepkiego w 1956 roku II Klinika Pediatryczna akcentowała aspekt „diagnostyczny”. To w niej pojawiły się badania w kierunku endokrynologii, genetyki, kardiologii, nefrologii i inne. Pyta pan, co było najważniejsze w XX wiecznej poznańskiej pediatrii, jaki kierunek badań? Nie mogę być obiektywny- dla mnie endokrynologia z ponad dwudziestoma konferencjami nt. okresu dojrzewania o zasięgu ogólnopolskim była w tym obszarze wyznacznikiem pozycji naszego środowiska. Oczywiście hematologia, białaczki , rozwinięte przez panią prof. Urszulę Radwańską. A trzeci kierunek – kontynuowany przez prof. Jerzego Alkiewicza , to pulmonologia z alergologią, no i kardiologia równolegle wspierana przez rodzimą kardiochirurgię, od lat 60-tych związana z postacią pani doktor Rachockiej. Szybko rozwijała się też nefrologia z prof. Januszem Maciejewskim na czele. Równocześnie osiągnięcia przedwcześnie zmarłego prof. Jerzego Stachowskiego. A wreszcie gastroenterologia i choroby metaboliczne inspirowane przez prof. Marię Goncerzewicz. Co do kontynuacji medycyny w mojej rodzinie: spośród moich trzech synów najstarszy właśnie obronił doktorat z endokrynologii rozrodu, jest ginekologiem, drugi jest adiunktem w katedrze rehabilitacji, a najmłodszy studentem IV roku medycyny. Budujemy zatem bardzo silną tradycję rodzinną...Poza medycyną i działalnością zawodową – kiedyś uprawiałem wioślarstwo , kajakarstwo, nawet na poziomie międzynarodowym, również narciarstwo. Ostatnio jednak, przyznam, uprawiam je bardziej wspomnieniowo... Literatura : głównie historia nowożytna, II Wojna Światowa.

Gdyby mnie pan zapytał, czy dzisiaj powtórzyłbym wybory młodości, co do medycyny i co do pediatrii, to mimo wątpliwości, które nie były mi obce u zarania studiów / wspominam mądrą pomoc ówczesnego dziekana/, są one moją satysfakcją. W pełni akceptuję moją drogę życiową.”

Przykłady publikacji naukowych wskazanych przez prof. Eugeniusza Korman: **1. Współistnienie cukrzycy typu 1 z chorobami tarczycy o podłożu autoimmunologicznym.: E[ugeniusz] Korman, A[licja] Smorawińska, U[rszula]Pankowska-Miciak, D[anuta]Mrozikiewicz, M[arlena]Felerowicz.W.: XXIII Ogólnopolski Zjazd Pediatrów. Lublin, 10-12 IX 1992. Streszczenia.[Lublin,1992],poz.40. 2. Deficyt jodowy w patogenezie wola u dzieci i młodzieży. Eugeniusz Korman. Kiln. Perinat.Ginek. 1994 supl. 7 s. 76-86 il. bibliogr. summ. 3. Zapadalność na nadczynność tarczycy u dzieci i młodzieży na terenie Wielkopolski w latach 1976-1994. Eugeniusz Korman, Marlena Felerowicz-Jachimowicz, Piotr Fichna, Malgorzata .Słomko- Jóźwiak, Alicja Smorawińska. Endokr. Diabet. 1995 Vol. 1 nr2 s. 97-100 il. tab. bibliogr. streszcz. summ.**

4. *Występowanie nadczynności tarczycy u dzieci i młodzieży na terenie regionu Wielkopolski w latach 1976-1994.* **Eugeniusz Korman**, M[arlena] Felerowicz-Jachimowicz, P[iotr] Fichna, M[ałgorzata] Słomko-Józwiak, A[licja] Smorawińska. *Endokr. Pol.* 1996 T 47 nr 2 supl. 1 s. 190. 5. *Fizjopatologiczne uwarunkowania czynności tarczycy u wcześniaków.* **Eugeniusz Korman**. *Endokr. Diabet.* 2000 T. 6 nr 1 s. 45-50 il. tab. bibliogr. abstr. streszcz. 6. *Choroby gruczołu tarczowego.* **Eugeniusz Korman**. W: *Podstawy endokrynologii wieku rozwojowego*, Pod.red.: Eugeniusza Kormana. Warszawa, 1999 s. 114-173 il. bibliogr. summ. 7. *Diagnostyka i leczenie choroby guzkowej tarczycy u dzieci i młodzieży.* **Eugeniusz Korman**, Marek Niedziela. *Standardv Med., Pediat.* 2001 T, 3 nr 1 (15) s. 26-32 il. tab. bibliogr. 8. *Postępowanie diagnostyczno-terapeutyczne w chorobie guzkowej tarczycy u dzieci i młodzieży.* **Eugeniusz Korman**, Marek Niedziela. *Endokr. Diabet.* 2000 T 6 supl. 1 s. 73-82 il. tab. bibliogr. 9. *Leczenie radiojodem chorób tarczycy u dzieci i młodzieży.* **Eugeniusz Korman**. *Klin. Pediat.* 2003 Vol. 11 nr spec, s. 11-15 bibliogr. abstr. streszcz. 10. *Zmiany wartości parametrów metabolicznych, densytometrycznych i bioakustycznych kośćca dzieci i młodzieży z somatotropinową niedoczynnością przysadki leczonych w ciągu 1.5 roku hormonem wzrostu.* **Eugeniusz Korman**, A[ndrzej] Kędzia, A[anna] Orzeszko-Spaczyńska, R[yszard] Uklejewski, M[onika] Obara-Moszyńska, B[arbara] Rabska-Pietrzak. *Endokr. Pediat.* 2006 T. 5 s. 57. 11. *Zmiany gęstości mineralnej kośćca (BMD/BMC) oraz ilościowa ocena ultradźwiękowa kości promieniowej (w części dystalnej) i trzonu kości piszczelowej oraz sężeń osteokalcyny w surowicy u dzieci i młodzieży z somatotropinową niedoczynnością przysadki leczonych hormonem wzrostu.* **Eugeniusz Korman**, Andrzej Kędzia, Ryszard Uklejewski, Anna Orzeszko-Spaczyńska, Monika Obara-Moszyńska. *Endokr. Pediat.* 2008 T. 7 nr 1 s. 29-40 il. tab. bibliogr. abstr. streszcz. / w Bazie GBL UMP w dniu 6.1.2011. wykazane były 533 rekordy publikacji naukowych autorstwa lub współautorstwa prof. E. Kormana/. Rozmowa z dr med. MARIĄ KOSICKĄ w dniu 25. Sierpnia 2009r. w Centrum Alergologii przy ul. Bogusławskiego w Poznaniu.⁶⁴⁷

Pytam o profesora Teodora Rafińskiego, w którego zespole w I Klinice Chorób Dzieci pani doktor pracowała po ukończeniu studiów/lata 1956 do 1961/ i po stażu podyplomowym, początkowo w charakterze wolontariusza, uzyskując etat kliniczny w 1964r. W 1972r. otrzymała stanowisko adiunkta, na którym pracowała do marca 1976r. **M. K.**- „Prof. T. Rafiński był bardzo dobrym i życzliwym człowiekiem. Chciał nas, swoich asystentów, nauczyć pediatrii i tak się stało. Zawdzięczamy mu to. Mówił, że każdy z nas młodych ma czytać, pytać i patrzeć. Główne zainteresowania profesora to była pulmonologia i alergologia. Kardiologią w klinice zajmowała się doc. Anna Goleniowa, hematologią dr med. Danuta Michalewska i dr med. Urszula Radwańska. Z doc. Anną Goleniową, która prowadziła przy Klinice studenckie koło naukowe, współpracowały : dr med. Anna Spaczyńska i dr med. Ewa Zabel. Wprowadzaliśmy nowe leki w leczeniu astmy – intal, a potem tilade w inhalacji.

⁶⁴⁷ Zapis rozmowy autoryzowany.

Płukaliśmy mistabronem drzewo oskrzelowe w mukowiscydozie, usprawnialiśmy te dzieci. Stan astmatyczny leczylimy wyciszeniem chloralhydratem, metyloksantynami i szczepionką wg. Delbeta. Profesor zawsze uważał, jeszcze przed powszechnym uznaniem tego mechanizmu, że astma jest chorobą zapalną. Był wrogiem tonsillektomii. Udowodniliśmy, że usunięcie migdałków podniebiennych w astmie nasila jej przebieg, lub przyspiesza jej ujawnienie się. Profesor Teodor Rafiński kontynuował zainteresowania prof. Karola Jonschera, potem pulmonologią zajmował się prof. Jerzy Alkiewicz, a obecnie prof. Anna Bręborowicz. Profesor współdziałał w utworzeniu sanatorium dla dzieci w Kołobrzegu. Propagował leczenie klimatyczne dzieci, jako jeden z ważnych elementów postępowania szczególnie w chorobach przewlekłych. Docent Anna Goleniowa odeszła z Kliniki przed 1976 rokiem. Została prodziekanem Wydziału Pielęgniarstwa /przy ul. Świętosławskiej/. Powinna więcej szczegółów pamiętać dr Teresa Hofmanowa, która działała w Kole Naukowym pediatrycznym prowadzonym przez pewien czas przez doc. Annę Goleniową.”

Rozprawa doktorska: *Badania nad aktywnością fosfoheksoizomerazy oraz niektórych innych wykładników przemiany węglowodanowej u niemowląt z niedoborem wagi*, autor: Kosicka Maria, promotor: Rafiński Teodor, I Klinika Chorób Dzieci IP AM w Poznaniu, 1970./źródło;GBL UMP; Bazy on-line. Dysertacje-Rozprawy doktorskie i habilitacyjne AM w Poznaniu 1950-/

Rozmowa z Prof. zw. dr hab. med. MARIANEM KRAWCZYŃSKIM (wieloletnim kierownikiem Zakładu Propedeutyki Pediatrii, IV Kliniki Chorób Dzieci IP przemianowanej na Klinikę Gastroenterologii Dziecięcej i Chorób Metabolicznych, w latach 1982- 2003 dyrektorem Instytutu Pediatrii w Poznaniu) przeprowadzonej w dniu 22 czerwca 2009r. w Szpitalu SK-5 im. K. Jonschera w Poznaniu.⁶⁴⁸

Chciałem prosić pana profesora o odpowiedzi na kilka pytań, które w formie ankiety przedstawiłem wcześniej.

1.H.S. *Czy zatem wybór medycyny był dla pana profesora tradycją rodzinną, świadomym wyborem, czy zbiegiem okoliczności, przypadkiem?*

M.K.-U mnie medycyna była świadomym wyborem, nikt z mojej rodziny tej profesji nie uprawiał. Zdecydowałem się już w liceum, a dostałem się na studia dopiero za trzecim podejściem, choć nie dlatego, że nie zdawałem egzaminu wstępnego, ale z powodu ówczesnych układów politycznych- nie miałem właściwej przynależności. Ze specjalizacją było natomiast skrajnie inaczej- kończąc studia pediatrię całkowicie wykluczyłem jako dalszy kierunek. Nawet sprzedałem posiadane podręczniki pediatrii, o które wówczas nie było łatwo. Później jednak okazało się, że nie było miejsca stażowego na internie, więc trafiłem na pediatrię i w młodym zespole II Kliniki

⁶⁴⁸ Zapis rozmowy autoryzowany.

Pediatrycznej pod kierunkiem prof. Olecha Szczepkiego przekonałem się do tej specjalności. I do dzisiaj wybór ten sobie chwałę.

2. H.S.- *Z czego wyniknął temat pracy doktorskiej ?*

M.K.-Temat wyniknął z kierunków reprezentowanych w Klinice prof. Szczepkiego; obok rozwijającej się endokrynologii dziecięcej raczkowała genetyka kliniczna. Dla ówczesnej diagnostyki zaburzeń rozwoju płciowego cennym badaniem była ocena chromatyny płciowej. Pierwotnie był to temat zebrania naukowego. Następnie, już w oparciu o moje własne badania, profesor zaakceptował temat mojej rozprawy doktorskiej: *Badania chromatyny płciowej w zaburzeniach rozwoju płciowego u dzieci*⁶⁴⁹. Tematyka była potem kontynuowana, poszerzana o różne zagadnienia z pogranicza endokrynologii i genetyki; były to próby konfrontacji badań wówczas już rozwijającej się cytogenetyki, a więc aberracji chromosomów z obrazem klinicznym, co było nowością z początkiem lat 60-tych. Obok kardiologii i nefrologii endokrynologia kliniczna była jednym z trzech głównych kierunków rozwijanych w Klinice z inspiracji prof. Szczepkiego. Wówczas moja bezpośrednia współpraca z przyszłym profesorem Mieczysławem Walczakiem spowodowała zainteresowanie się endokrynologią dziecięcą, a zwłaszcza zaburzeniami determinacji płci i różnicowania płciowego.

3. H.S.- *Przeglądając bibliografię pana profesora, a jest obecnie 571 pozycji, to rekord jak dotąd, tematyka prac była dużo różnorodniejsza. Kiedy np. pojawił się kierunek gastroenterologiczny.?*

M.K.- Etat w Klinice otrzymałem po uzyskaniu II stopnia specjalizacji z pediatrii w 1967r.. Do tego czasu pracowałem w Wojewódzkim Ośrodku Matki i Dziecka w oddziale higieny szkolnej / później medycyny szkolnej/. Dzięki życzliwości ówczesnego konsultanta w tej dziedzinie prof. Adama Jankowiaka i dyrektor WOMiDz- dr Reginy Wentzel uzyskałem zgodę na kontynuowanie specjalizacji z pediatrii w ramach wolontariatu w Klinice. Moje początkowe zainteresowania musiały zatem oscylować wokół pediatrii społecznej i medycyny szkolnej, co okazało się później przydatne, gdy w 1968 r. powstał Zakład Propedeutyki Pediatrii pod kierownictwem prof. Marii Goncerzewicz. Zostałem wtedy pierwszym asystentem tego Zakładu. Z racji zainteresowań pani profesor w strukturze Instytutu Pediatrii utworzono wówczas 9-łóżkowy Oddział Metabolizmu będący zaczątkiem Kliniki Gastroenterologii Dziecięcej i Chorób Metabolicznych. Muszę podkreślić, że obecny kierunek tej Kliniki jest w dużym stopniu zasługą naszego ówczesnego kolegi, a dzisiaj profesora w Centrum Zdrowia Dziecka Jerzego Sochy, który w 1976 roku wyjechał tam razem z prof. Marią Goncerzewicz, po objęciu przez nią dyrektury CZD. Myślę, że jego pasja badawcza i kliniczna w tym kierunku zrodziła się właśnie w naszym Zakładzie Propedeutyki później przekształconym w IV Klinikę Pediatryczną, a następnie w Klinikę Gastroenterologii Dziecięcej i Chorób Metabolicznych. Z kolei moje zaangażowanie w tematykę metaboliczną zaistniało nie bez inspiracji prof.

⁶⁴⁹ Praca doktorska: *Chromatyna płciowa w niektórych zaburzeniach rozwoju płciowego u dzieci*, autor: **Krawczyński Marian**; promotor: Szczepski Olech, II Klinika Chorób Dzieci AM w Poznaniu, Poznań, 1968, 84 s. il. tab. 30 cm, bibliogr.

Marii Goncerzewicz, której pasją była między innymi fenylketonuria/ temat jej habilitacji/. Wówczas były to początki rozpracowywania tego problemu klinicznego. Problematyka leczenia żywieniowego/ dieta niskofenylalaninowa/ to wiele lat później.

4. H.S.- Jaką problematykę naukową wśród tylu różnorodnych podejmowanych tematów uważa pan profesor za szczególnie ważną?

M.K.- Z perspektywy czasu na pewno w ówczesnych latach /60-70-tych/ pogranicze endokrynologii i genetyki klinicznej, a więc temat mojej pracy doktorskiej i habilitacji. Przed opublikowaniem mojej rozprawy habilitacyjnej o zespole Turnera nie spotkałem w piśmiennictwie terminu „zależności genotypowo-fenotypowe” w badaniach nad tym zespołem. Teraz jest to już sformułowanie bardzo popularne także w odniesieniu do wielu innych zagadnień. Ten kierunek zrodził następne badania – nad zespołem Klinefeltera oraz badania w różnych stanach obojactwa itd. Problematyka ta dominowała w latach 70-tych. Ponieważ trochę „w spadku” po pierwszych latach mojej aktywności zawodowej pozostała mi medycyna szkolna, moje zainteresowania dotyczyły m. in. okresu dojrzewania. Korelowało to z tematyką cyklicznych konferencji organizowanych przez duet profesorów: Szczepski i Walczak nt. okresu dojrzewania, w których też miałem swój udział. Z kolei innym zagadnieniem rozwijanym wspólnie z kol. profesorem Wojciechem Cichym było lekarskie spojrzenie na wychowanie fizyczne i sport dzieci i młodzieży. Wówczas była to nowość w polskiej pediatrii. Nie bez znaczenia dla mnie był fakt, że równoległe przez ponad 30 lat prowadziłem Poradnię Sportowo-Lekarską przy KKS „Lech”. Trzeba wspomnieć, że właśnie z inicjatywy prof. W. Cichego przy naszym szpitalu klinicznym powstała Poradnia Lekarskiej Kontroli Wychowania Fizycznego, bodaj pierwsza w kraju. Wraz z prof. Jerzym Smorawińskim zdawaliśmy razem w Warszawie specjalizację z medycyny sportowej. Odnośnie moich oryginalnych badań w zakresie medycyny szkolnej to chciałbym wspomnieć o pracach dotyczących występowania zaburzeń rozpoznawania barw, czyli daltonizmu u dzieci i młodzieży. Zagadnienie to jest istotne m. in. dla późniejszego wyboru zawodu, bo przecież u 7% mężczyzn występują zaburzenia rozpoznawania barw. Wspólnie z dr med. Stefanią Suchocką-Łuczak przy użyciu tablic Ishihary przebadaliśmy wówczas ok. 17 tysięcy uczniów. Po ostatecznym organizacyjnym ukształtowaniu Kliniki Gastroenterologii Dziecięcej i Chorób Metabolicznych dalsze badania naukowe ukierunkowane były na zaburzenia wchłaniania jelitowego, zapalenia jelit oraz mukowiscydozę (prof. Wojciech Cichy i prof. Jarosław Walkowiak). Rozwinięto także nieodzowne dla potrzeb diagnostyki klinicznej w gastroenterologii badania endoskopowe przewodu pokarmowego u dzieci (dr hab. Iwona Ignyś), a w ostatnim 10-leciu także badania czynnościowe tego układu (prof. Jarosław Walkowiak). Nie można również pominąć marginalizowanej często problematyki auksologicznej, czyli oceny rozwoju dziecka, która jest mi szczególnie

bliska⁶⁵⁰, a także szeroko pojętej profilaktyki w wieku rozwojowym, reprezentowanej w działalności naukowej Kliniki. Chciałbym podkreślić, że postępująca dezintegracja pediatrii, z jednej strony umożliwia choremu dziecku uzyskanie świadczeń wysokospecjalistycznych, z drugiej zaś- warunkuje często niedostrzeganie dziecka jako całości psychofizycznej, co wyraża się m. in. trudnościami w rozwiązywaniu wielu problemów psychosomatycznych współczesnej młodzieży, których źródła niejednokrotnie poszukiwać należy także w środowisku rodzinnym i szkolnym.⁶⁵¹

5. H.S.- A przecież jest jeszcze jedno pole zainteresowań pana profesora- historia medycyny, tradycja.

M.K. -To prawda, kierując przez ponad 20 lat Instytutem Pediatrii uważałem, że pewne fakty, czy wydarzenia z przeszłości warto utrwalić, przypomnieć. Okazją były oczywiście kolejne jubileusze, które sprzyjały refleksji nad drogą, którą wspólnie przeszliśmy w różnych rozwiązaniach organizacyjnych opieki nad dzieckiem. Chociaż powoływanie instytutów naukowych w uczelni nastąpiło w oparciu o tzw. wschodni model, to uważam, że akurat Instytut Pediatrii odegrał istotną rolę scalającą pediatrię wielkopolską. Nadał jej kierunek zgodny z koncepcją prof. Szczepskiego- całościowego spojrzenia na problemy zdrowia dzieci i młodzieży. W dobie postępującej dezintegracji pediatrii na wąskie specjalności medyczne /teraz określa się je „szczegółowymi”/, czego wyrazem są m.in. różne profile klinik naszego ośrodka, jest to szczególnie ważne. Trzeba też podkreślić bardzo dobrą współpracę z klinikami zabiegowymi : chirurgii dziecięcej i otolaryngologii dziecięcej. Pierwszym kierownikiem Kliniki Chirurgii Dziecięcej w Poznaniu w ówczesnym Instytucie Pediatrii był od 1979 r. prof. Mieczysław Wójtowicz, potem profesorowie: Olgierd Sarrazin, Waław Zieliński i Andrzej Jankowski. M. in. nie można zapomnieć wielkiego wkładu dra Bogdana Szelałowicza w powstanie w naszym ośrodku kardiochirurgii dziecięcej, tak znakomicie rozwijanej obecnie przez prof. Michała Wojtalika wieloletniego ucznia i współpracownika prof. Zbigniewa Religi. Podobnie neurochirurgia- kierunek realizowany przez prof. Zdzisława Hubera, urologia dziecięca obecnie kierowana przez prof. Andrzeja Jankowskiego. Dalsze kierunki reprezentowane w Klinice to chirurgia przewodu pokarmowego i przede wszystkim chirurgia noworodka, m.in. wczesne korekcje wad wrodzonych. Chciałbym też przypomnieć, że w naszym ośrodku , w Klinice Otolaryngologii prof. Andrzej Soboczyński we współpracy z prof. Olechem Szczepskim i prof. Kazimierą Brodzińską- kierownikiem Kliniki Anestezjologii i Intensywnej Terapii Pediatrycznej wprowadził wykonywanie tonsillektomii i adenotomii w znieczuleniu ogólnym oszczędzając dzieciom zbędnego stresu. Oczywiście trudno w tej wypowiedzi ująć

⁶⁵⁰Krawczyński M.(red.): *Dziecko Poznańskie 2000*. PO PTP. *Pediatrica Praktyczna*, 2000,8(4):302-441, PO PTP, Poznań 2000.

⁶⁵¹Autor uważa, że należy w tym miejscu zacytować wypowiedź prof.M.Krawczyńskiego w opracowaniu: „*85-Lat poznańskiej pediatrii akademickiej (1922-2007)*”: „Niestety, efekty reformy strukturalnej ochrony zdrowia oraz zmiany systemu organizacyjnego opieki nad dziećmi i młodzieżą kładą cień na dalsze losy podstawowego poradnictwa pediatrycznego na najbliższe lata XXI wieku”; *Pediatrica Polska* tom 83 nr 6, Warszawa 2008r.,s. 783

całość problemów Instytutu Pediatrii, to tylko przykłady z klinik zabiegowych. Proponuję zajrzeć do artykułu *85 Lat poznańskiej pediatrii akademickiej*.⁶⁵²

6. H.S.-Czy można zatem stwierdzić, że te różnorodne kierunki badań, jakie wymieniał pan profesor, były w jakiejś mierze kontynuacją zainteresowań i dokonań naukowych pańskich mistrzów, nauczycieli pediatrii?

M.K.- Myślę, że nic nie jest oderwane od, dzisiaj już, historycznych dokonań. Ciągłość, kontynuacja jest naturalną sprawą. Chciałbym tutaj przypomnieć postać prof. Karola Jonschera- twórcy pierwszej Kliniki Pediatricznej w Poznaniu, którego 120 rocznicę urodzin obchodziliśmy w 2009 roku. Początkowo był on ukierunkowany na zagadnienie chorób zakaźnych, na żywienie niemowląt. Jego prace były powszechnie znane, ja też uczyłem się na studiach z podręcznika pediatrii prof. Jonschera. Potem dzieło kontynuował prof. Teodor Rafiński rozwijając swoje zainteresowania głównie pulmonologiczne, wspólnie z bratem doc. Romanem Rafińskim- laryngologiem dziecięcym. Myślę, że wśród zasług prof. Rafińskiego wymienić trzeba troskę o rozwój sanatorium dla dzieci w Kołobrzegu, rozwój balneologii w odniesieniu do dzieci. Był propagatorem leczenia bodźcowego, immunostymulacji kontynuowanej później w pracach prof. Jerzego Alkiewicza i jego wychowanków. Ten kierunek, z kolei jest kontynuowany przez Klinikę Pulmonologii i Alergologii Dziecięcej i Immunologii Klinicznej kierowanej obecnie przez prof. Annę Bręborowicz. Drugi kierunek, który rozwinął się w zespole prof. Teodora Rafińskiego to hematologia a potem onkohematologia i znakomite osiągnięcia prof. Urszuli Radwańskiej i jej następców, zwłaszcza prof. Jacka Wachowiaka w zakresie transplantacji szpiku. Rozwój niektórych kierunków badań i uprofilowanie klinik wynikało najczęściej z potrzeby, np. onkologia dziecięca. Dokładnie 20 lat temu w 1989 roku powstał w Poznaniu pierwszy w Polsce ośrodek allogenicznych przeszczepów szpiku kostnego w chorobach onkologicznych u dzieci, stworzony przez panią prof. U. Radwańską. Również pod jej kierownictwem powstała polska grupa ds. leczenia guzów litych u dzieci. Obecnie Kliniką niezwykle efektywnie kieruje prof. Jacek Wachowiak. Działania nasze były i są sukcesą osiągnięć naszych mistrzów- profesorów: Jonschera, Rafińskiego i Szczepkiego. Co do tego nie ma wątpliwości. Muszę też wymienić prof. Marię Goncerzewicz, która eksponowała kierunek metaboliczny, równocześnie inspirując zajęcie się dzieckiem zdrowym- jego rozwojem. Przecież propedeutika pediatrii zrodziła się w latach 60. ub. wieku. Później znalazło to wyraz w konkretnym podręczniku. Z innych luminarzy poznańskiej pediatrii trzeba wymienić prof. Marię Chmielową- pierwszego kierownika Kliniki Obserwacyjno-Zakaźnej, obecnie pod nazwą Kliniki Chorób Zakaźnych i Neurologii Dziecięcej kierowanej przez prof. Wojciecha Służewskiego. Nie można pominąć prof. Mieczysława Walczaka- pioniera w endokrynologii dziecięcej już w latach 60-tych. Ma on szczególne zasługi organizacyjne w diabetologii dziecięcej. Był współtwórcą systemu opieki nad dzieckiem z cukrzycą w Wielkopolsce. Kolejny

⁶⁵² Marian Krawczyński, *85 Lat poznańskiej pediatrii akademickiej (1922-1907)*, *Pediatr. Pol.* 2008; 83 (6): 769-784

etap rozwoju endokrynologii dziecięcej to tyreologia i wielkie zasługi na jej polu prof. Eugeniusza Kormana, m. in. redaktora podręcznika *Podstawy endokrynologii wieku rozwojowego*. Z innych wiodących kierunków należy wspomnieć kardiologię znakomicie rozwijaną od czasów prof. Olecha Szczepkiego przez dr med. Janinę Rachocką, a obecnie prof. Aldonę Sivińską, prof. Waldemara Bobkowskiego współpracującego w zakresie zaburzeń rytmu m. in. z dr med. Arturem Baszko. Drugim wiodącym kierunkiem kliniki była nefrologia dziecięca, m. in. leczenie nerkozastępcze /dializoterapia/, początkowo pod kierunkiem prof. Janusza Maciejewskiego i doc. Karola Bittnera, a następnie prof. Józefa Stachowskiego i obecnie przez prof. Jacka Zachwieję.

7. H.S.- *Czym w opinii pana prof. jest habilitacja?*

M.K.- Dla pracowników wyższych uczelni habilitacja jest kolejnym etapem rozwoju stabilizującym pozycję naukową⁶⁵³. Daje możliwość kontynuacji samodzielnej pracy z własnym zespołem. Natomiast stopień doktora habilitowanego łatwiej dzisiaj uzyskać już w oparciu o dotychczasowy dorobek naukowy. Sądzę, że przed laty droga do osiągnięcia tego stopnia naukowego była dużo trudniejsza.

8. H.S.- *czy jest zasadny termin Poznańska Szkoła Pediatrii?*

M.K.- Pojęcie *Poznańska Szkoła Pediatrii* było znane za czasów prof. K. Jonschera i to już w końcu lat 30-tych ub. wieku. Wtedy głównie odnosiło się do problematyki żywienia niemowląt, do uznawanych za bardzo wysokie kwalifikacji pielęgniarek pracujących w klinice prof. Jonschera. „Poznańska szkoła niań”, jak ją nazywano, była znana w kraju.

9. H.S.- *Czy medycyna jest kontynuowana w rodzinie pana profesora?*

M.K.- Kontynuacja medycyny w mojej rodzinie ma miejsce. I syn i synowa są lekarzami, ale nie pediatrami. Syn jest okulistą i genetykiem, profesorem Uniwersytetu Medycznego w Zakładzie Genetyki Medycznej u pani prof. Anny Latos-Bieleńskiej, a synowa- anestezyjologiem dziecięcym.

10. H.S.- *Czy oprócz medycyny ma pan prof. jakąś inną pasję, hobby?*

M.K.- Rzeczywiście coś trzeba mieć oprócz samej aktywności zawodowej. Moją pasją dawniej była turystyka kolarska i kajakarska, teraz już bardziej samochodowa... Jeszcze literatura faktu, biografie i filatelistyka.

11. H.S.- *Czy powinno być w ankiecie pytanie, którego nie zadałem?*

M.K.- Myślę, że istotna jest również sprawa udziału poznańskich pediatrów uniwersyteckich w działalności ogólnopolskiej, ponadregionalnej.

Trzeba tu wymienić udział prof. Szczepkiego w tworzeniu pediatrycznego nadzoru specjalistycznego w woj. olsztyńskim, jak również, na wniosek Ministerstwa Zdrowia, jego wkład w organizację Amerykańskiego Instytutu Pediatrii w Krakowie-Prokocimiu, którego przez krótki czas był dyrektorem. Udział profesora, jako przewodniczącego Rady Programowej Centrum Zdrowia Dziecka w Warszawie-Międzylesiu, gdy równocześnie od 1976 roku dyrektorem CZD była prof. Maria

⁶⁵³ Rozprawa habilitacyjna: Dynamika rozwoju somatycznego i wybrane zależności genotypowo-auksologiczne w zespole Turnera; autor: **Krawczyński Marian**, Poznań, 1977; Zakład Propedeutyki Pediatrii IP AM w Poznaniu; 101s [70] k. tabl. 30 cm, bibliogr., streszcz.

Goncerzewicz. Również rozwój pediatrii zielonogórskiej od lat 50-tych ub. wieku odbywał się przy współdziałaniu naukowym i organizacyjnym poznańskich pediatrów. Od doktora Mieczysława Stabrowskiego w latach 50-tych następnie prof. M.Goncerzewicz, a w ostatnim 30-leciu również mnie przypadł ten zaszczyt. Poznańska pediatria zawsze aktywnie reprezentowana była także w Zarządzie Głównym Polskiego Towarzystwa Pediatrycznego / od kilku kadencji pan prof. pełni funkcję wiceprzewodniczącego ZG PTP – aut./ .Pediatrzy mają także swój udział w kierowaniu Uczelnią. W latach 60-tych stanowisko rektora A.M. powierzono prof. Olechowi Szczepskiemu, a obecnie Uniwersytetem Medycznym kieruje prof. Jacek Wysocki. Funkcję prorektora sprawowali również: prof. Maria Chmielowa i prof. Janusz Maciejewski.

12.H.S.-Pytam jeszcze o sugerowany przez niektórych historyków medycyny konflikt między profesorami : Jonscherem i Januszem Zeylandem. Profesor sięga do dawnych wspomnień i rozmów z ludźmi, którzy znali prof. Zeylanda, ale o konflikcie nie słyszał. Jakie były relacje między prof. Rafińskim a Szczepskim?

M.K.- W Instytucie Pediatrii współpraca była bez zarzutu. Każda z Klinik miała inny kierunek, trudno więc było o konkurencję.

Przykłady prac naukowych wskazanych przez prof. Mariana Krawczyńskiego: **1.** Goncerzewicz M., **Krawczyński M.** Suchocka-Luczak S.: *Nieprawidłowe widzenie barw w świetle badań młodzieży szkolnej.* Ped. Pol. 1971, 46:327-331. **2.** **Krawczyński M.:** *Zespół Turnera w świetle badań chromatyny płciowej.* Endokr. Pol. 1971, 22: 167-179. **3. a.** Goncerzewicz M., **Krawczyński M.,** Bartkowiak K.: *Tempo i rytm wzrastania osobników z zespołem Turnera.* Endokr. Pol. 1971, 22: 69-76. **b.** Goncerzewicz M., **Krawczyński M.,** Bartkowiak K.: *Growth tempo and rhythm in individuals with Turner's syndrome.* Pol. Endocr. 1971, 22: 57-64, **4.** Goncerzewicz M., **Krawczyński M.,** Suchocka-Łuczak S.: *Aspekt lekarski niepowodzeń szkolnych ucznia.* Ped. Pol. 1971, 46: 1423-1432, **5.** Krawczyński M.: *Niezgodność genotypowo-fenotypowa w świetle badań chromatyny płciowej u chłopców.* Endokr. Pol. 1972, 23: 289-297. **6.** Goncerzewicz M., **Krawczyński M.,** Cichy W.: *Kontrola lekarska działalności sportowej dzieci i młodzieży i jej ramy organizacyjne.* Ped. Pol. 1972, 47: 1549-1555. **7.** **Krawczyński M.,** Maciejewski J., Grzybkowska B., Bartkowiak K.: *Les anomalies de la vascularisation du systeme urogenital dans le syndrome de Turner.* Pediatrie (Lyon) 1974, 29: 413-422. **8.** **Krawczyński M.:** *Niektóre uwarunkowania genetyczne i cechy fenotypowe zespołu Klinefeltera w okresie dojrzewania.* Wiad.Lek. 1974, 27: 1783-1791. **9.** Goncerzewicz M., **Krawczyński M.,** Gręzicka-Filus B., Białecki M.: *Chromatyna płciowa i aberracje heterochromosomów, a sprawność umysłowa u fenotypowych chłopców.* Pol. Tyg. Lek. 1974, 40: 1777-1779. **10.** **Krawczyński M.:** *interseksualizm a sport wyczynowy.* Endokr. Pol. 1976, 27: 417-425. **11.** **Krawczyński M.:** *Zagadnienie oceny płci w sporcie wyczynowym kobiet.* Sport Wyczynowy 1975, 13(4): 31-37. **12.** **Krawczyński M.:** *Dynamika rozwoju somatycznego i wybrane zależności genotypowo-auksologiczne w zespole Turnera.* Pozn. Roczniki Med. PWN 1979, 2: 75-93. **13.** Szczepski O., Goncerzewicz M., **Krawczyński M.,** Bartkowiak K.: *Klinische,*

cytogenetische und psychoneurologische Beobachtungen bei Knaben mit Klinefeltersyndrom. Mtschr. Kinderheilk. 1980,128: 84-88. **14.a. Krawczyński M.:** *Genotypic and ecological differentiation of linear growth dynamics in cases of Turner's syndrome*. Studies in Human Ecology 1980,4: 175-186. **b.Krawczyński M.:** *Genotypowe i środowiskowe uwarunkowania morfologiczne fenotypowych dziewcząt z zespołem Turnera*. Ped.Pol.1980,55:1111-1118. **15.** Krawczyński M.R., **Krawczyński M.:** *Genetyczne podstawy determinacji płci u człowieka*. Endokr. Pol. 1997,48: 71-79. **16. Krawczyński M.:** *Gorączka niewiadomego pochodzenia u dzieci*. Ped. Pol. 1997,72: 315-320. **17. Krawczyński M.:** *Wzrastanie, dojrzewanie i sprawność fizyczna dzieci i młodzieży w Polsce na przełomie XX i XXI wieku*. Endokr. Ped. 2003,2(1): 9- *Problemy i potrzeby dorastającej młodzieży*. Standardy Med. 2003,5(4): 983-987 **1916.** **18. Krawczyński M.:** Krawczyński M.: *Kontrola lekarska wychowania fizycznego i aktywności sportowej dzieci i młodzieży*. Ped. Pol. 2007,82(1): 3-9. **20. Krawczyński M.:** *Antybiotykoterapia empiryczna czy celowana w ambulatoryjnej praktyce pediatrycznej?* Family Medicine 2007, 9(1): 113-120. /Łącznie na stronie GBL w dniu 23.11.2010 przedstawionych było 589 publikacji po roku 1990 z nazwiskiem prof. Mariana Krawczyńskiego jako autora lub współautora/. W ostatnich latach ukazały się pozycje podręcznikowe pod redakcją prof. Mariana Krawczyńskiego: *Norma kliniczna w pediatrii*, Warszawa 2005, *Żywnienie dzieci w zdrowiu i chorobie*, Help-Med., Kraków 2008, *Propedeutyka pediatrii*, wyd. II, autor: **Marian Krawczyński**, PZWL 2009, *Farmakoterapia dzieci i młodzieży*, PZWL, Warszawa 2009.

Odpowiedź na ankietę Pani prof. dr hab. med. ALICJI KRZYŻANIAK ⁶⁵⁴

1.Wybór medycyny, jako kierunku studiów był: „świadomym wyborem. Sądzę, że może niewielki wpływ mogły mieć też tradycje rodzinne.”

2.Wybór pediatrii podobnie- był „świadomym wyborem”

3.Z kolei temat pracy doktorskiej był: „świadomym wyborem tematu badawczego, nie można jednak wykluczyć sugestii i poparcia ze strony promotora”. ⁶⁵⁵

4.Temat pracy doktorskiej był w pracy prof. Alicji Krzyżaniak kontynuowany, „zdecydowanie, choć nie wyłącznie”.

5.Co do kierunków, problematyki naukowej za najważniejsze w swojej pracy naukowej p. prof. uznaje: „pediatrię, medycynę szkolną i epidemiologię.”

6.Na pytanie o fakty naukowe, publikacje najważniejsze w swoim dorobku pani prof. podaje: „ monografie wg załącznika, badania naukowe prowadzone w ramach programu Ministerstwa Zdrowia pt. „ Zapobieganie wtórnym skutkom nadciśnienia tętniczego u dzieci i młodzieży”, prowadzenie badań w ramach polsko- norweskiego programu pt. „U progu dorosłego życia- ADOPOLNOR”, organizacja corocznych konferencji poświęconych tematyce nadciśnienia tętniczego u dzieci i młodzieży”.

⁶⁵⁴ Pani prof. od 01.10.1991r. (p.o.), następnie od 01.10.2002r.(nomin.) kieruje Zakładem Epidemiologii UMP.

⁶⁵⁵ Praca doktorska: *Ocena stanu zdrowia uczniów szkoły specjalnej na tle środowiska rodzinnego*, autor: **Krzyżaniak Alicja**, prom.:Walczak Mieczysław, Zkład Higieny Środowiska Instytutu

7. Na kolejne pytanie p. prof. odpowiada: „Zainteresowania dotyczące problematyki medycyny szkolnej i badań środowiskowych są wynikiem kontynuacji pracy i badań moich nauczycieli, chociaż badania dotyczące epidemiologii klinicznej stanowią własne pole dociekań i badań naukowych.”

8. I kolejna odpowiedź: „Pojęciem „mistrza” mogę określić prof. Adama Jankowiaka zajmującego się problematyką medycyny szkolnej oraz higieny środowiskowej oraz pediatrów- Olecha Szczepkiego i Mieczysława Walczaka.”⁶⁵⁶

9. Co do przewodu habilitacyjnego- pani prof. odpowiada: jest „kolejnym etapem rozwoju warsztatu naukowego.”⁶⁵⁷

10. Pytanie o *Poznańską Szkołę Pediatrii* pani prof. precyzuje: „Pojęcie *Poznańska Szkoła Pediatrii* wiąże się ściśle z takimi nazwiskami jak: Teodor Rafiński, Olech Szczepki, Mieczysław Walczak, Urszula Radwańska.”

11. Wśród kierunków rozwoju pediatrii najsilniejszych w ośrodku poznańskim p. prof. wymienia: „Endokrynologia- konferencje „Okres dojrzewania”, Efebologia- medycyna i problemy wieku rozwojowego, monitorowanie rozwoju fizycznego i stanu zdrowia dzieci miasta Poznania, kardiologia- zwłaszcza inwazyjna, przeszczepianie szpiku (onkologia dziecięca).”

12. Kontynuuje medycynę córka p. prof.- jest internistą kardiologiem.

13. Z innych, pobocznych zainteresowań p. prof. wymienia: „turystyka, sport, historia.”

14. Na zakończenie p. prof. stwierdza odnośnie ankiety: „moim zdaniem ankieta jest wyczerpująca.”

Przy tej okazji autor został obdarowany egzemplarzem pracy pod redakcją prof. Alicji Krzyżaniak: *Ciśnienie tętnicze u dzieci i młodzieży. Normy, monitorowanie, profilaktyka* z 2004r.

Publikacje wskazane przez p. prof. Alicję Krzyżaniak:

1. Praca zbior. pod red. **Krzyżaniak A.**: *Ciśnienie tętnicze u dzieci i młodzieży. Normy, monitorowanie, profilaktyka*; Wydaw. AM im. K. Marcinkowskiego, Poznań 2004.

2. Krawczyński M., Walkowiak J., **Krzyżaniak A.**: *Akceleracja rozwoju fizycznego dzieci i młodzieży Poznania w latach 1980- 1990*; *Pediatrics Polska* 1995, LXX, 6

Medycyny Społecznej AM w Poznaniu, Poznań 1977, [2], 105, [1], 8s. tab. [17] k tabl. 30 cm, bibliogr. streszcz.

⁶⁵⁶ Doc. dr hab. Adam Jankowiak (1907-1975), absolwent UP z 1936r., doktorant prof. Fr. Raszei z 1938r.: rozpr.: *Kręcz karku mięśniowy, jego istota i leczenie*. Jeniec Woldenbergu w 1939r. i Pawiaka w 1944r. Rozprawa habilitacyjna: *Ocena stanu zdrowia młodzieży szkolnej miasta Poznania i woj. poznańskiego na podstawie badań prowadzonych w latach 1956-1961*, Katedra i Zakład Higieny Ogólnej Akademii Medycznej w Poznaniu, Poznań, 1962r. Docent od 1953r. do 1972r. był kierownikiem tej Katedry i Zakładu, nast. dyrektorem Instytutu Medycyny Społecznej AM do 1974r. Za działalność patriotyczną otrzymał Krzyż Walecznych i Krzyż Kawal. Ord. Odrodzenia Polski. (źródło: *Tradycja i współczesność (XXV Lat Instytut. Med. Społ. w Poznaniu 1972-1997)*, red. : Marcinkowski J.T., Skommer J., Wąsiewicz E., Zarzycki A., 1997, Poznań, Wyd. AM im. K. Marcinkowskiego.

⁶⁵⁷ Rozprawa habilitacyjna: *Ciśnienie tętnicze krwi dzieci i młodzieży miasta Poznania w latach 1986-1996- uwarunkowania, kierunek zmian, normy*, autor: **Krzyżaniak Alicja**, Poznań, Wydawn. Ucz. AM im. K. Marcinkowskiego, 1999; 399s. il. tab. 23 cm, bibliogr., streszcz. summ.

3. **Krzyżaniak A.**, Gałęcki J., Stawińska-Witoszyńska B., Krzywińska-Wiewiorowska M.: *The role of epidemiology in interprofessional learning (Rola Epidemiologii w nauczaniu interdyscyplinarnym)*; Probl. Hig. Epidemiol., grudzień 2006, tom 87 nr 4.
4. **Krzyżaniak A.**, Siwińska A., Bryl W., Gałęcki J., Bobkowski W., Paluszak W., Mroziński B., Maciejewski J.: *Problemy kardiologiczne dzieci i młodzieży w środowisku szkolnym*; Nowiny Lekarskie 1997, 66 Supl. I, 32-38.
5. Kułaga Z., **Krzyżaniak A.**, Palczewska I., Barwicka K.: *Dynamika narastania nadwagi i otyłości dzieci i młodzieży- wybrana populacja polska na tle populacji USA*; Standardy Medyczne 3/2007, 4 267-271.
6. Pr. Zbior. Pod red. **Krzyżaniak A.**: *Zdrowie poznańskich uczniów*; Poznań, Wydaw. Miejskie 2009.
7. **Krzyżaniak A.**, Stawińska-Witoszyńska B., Krzywińska- Wiewiorowska M.: *Tradycja i współczesność- dwie dekady badań ciśnienia tętniczego u dzieci i młodzieży w Polsce*; Nadciśnienie tętnicze 2009, tom 13 nr 1.
8. **Krzyżaniak A.**, Lepka R., Stawińska- Witoszyńska B., Krzywińska- Wiewiorowska M.: *Ocena lęku szkolnego*; Wydaw. Nauk. Uniwersytetu im. A. Mickiewicza 2009, 172-174.
9. **Krzyżaniak A.**, Krzywińska-Wiewiorowska M., Stawińska-Witoszyńska B., Kaczmarek M., Krzych Ł., Kowalska M., Szilagyi- Pągowska I., Karch A., Joško J., Ostrowska- Nawarycz L., Nawrycz T.: *Blood pressure references for Polish children and adolescents*; J. Pediatr. (2009), 168: 1335-1342.
10. Ostrowska-Nawarycz L., **Krzyżaniak A.**, Stawińska-Witoszyńska B., Krzywińska-Wiewiorowska M., Szilagyi-Pągowska I., Kowalska M., Krzych Ł., Nawarycz T.: *Percentile distributions of waist circumferences for 7-19 year-old Polish children and adolescents*; Obes. Rev. 2010 Vol. 11 nr 4 s. 282-288. / w Bazie GBL w dniu 17.03.2011r. wykazano 271 rekordów autorstwa, lub współautorstwa prof. A. Krzyżaniak/.

Rozmowa z Panią dr n. med. DANUTĄ MICHALEWSKĄ z dnia 25 sierpnia 2009 r. w jej domu w Dąbrowie k/Poznania.⁶⁵⁸

H.S.- Chciałbym zapytać panią doktor o I Klinikę Chorób Dzieci za czasów prof. Teodora Rafińskiego? Danuta Michalewska-kiedy doc. U. Radwańska zorientowała się, że umiem dobrze „czytać” rozmazy krwi przyjęła mnie do swego zespołu. Początkowo zajmowaliśmy się hematologią, później było coraz więcej przypadków onkologicznych- białaczki, ziarnica. Profesor Teodor Rafiński miewał czasem jakby „prorocze wizje”, których wówczas jeszcze nie można było realizować z przyczyn np. technicznych. Pamiętam jak w niektórych stanach chorobowych mówił: „przeszczepimy szpik”, choć jeszcze wówczas nie było to możliwe. Chętnie stosował tzw. leczenie bodźcowe- szczepionkę wg. Delbeta. Otrzymaliśmy dzięki profesorowi dobrą szkołę pediatrii. Od 1962 roku pracowałam w Klinice prof. Teodora Rafińskiego przez 16 lat. Leżałam w grudniu 1978 roku w Szpitalu przy ul. Długiej po wypadku, z licznymi złamaniami. Profesor mnie odwiedził, pocieszał, ofiarował pobyt w swoim domku wypoczynkowym na rekonwalescencję. Po kilku dniach dowiedziałam się, że profesor uległ wypadkowi samochodowemu i przywieziono go

⁶⁵⁸ Zapis rozmowy autoryzowany.

do tego samego szpitala. Podczas udzielania profesorowi pomocy na Bloku Operacyjnym nastąpił nagły zgon z powodu obrażeń wewnętrznych. *H.S.-a inni samodzielni naukowcy Kliniki?* **D. M.**- docent Anna Goleniowa odeszła z Kliniki po śmierci profesora. Miała dolegliwości sercowe, nie czuła się dobrze. To było takie smutne odejście. Została prodziekanem Wydziału Pielęgniarstwa. Uczestniczyła nadal w zebraniach reumatologów. Zdaje się w późniejszych latach zaangażowała się w działalność Sodalicii Mariańskiej. *H.S.- szczególną postacią Kliniki, a później Instytutu był kierownik Laboratorium?* **D. M.**- dr n. przyr. Edmund Fojudzki prowadził Laboratorium. Potrafił pozyskiwać Sigmamycynę z kapsulek i przygotowywał ją do podawania dożylnego, kiedy ta postać była jeszcze w kraju niedostępna. Nie żyje od ponad 10 lat. Myślę, że warto porozmawiać z dr Krystyną Strzykałą. Odnośnie ciągłości zainteresowań, badań w kierunkach specjalistycznych, jak pulmonologia, alergologia kontynuował je prof. Jerzy Alkiewicz, a następnie i nadal prof. Anna Bręborowicz. Trzeba też pamiętać o dr med. Halinie Chobot- Maciejewskiej, dr med. Barbarze Burchardt- one wszystkie działały na polu swoich zainteresowań naukowych i działalności praktycznej. One też tworzyły szkołę, wpływały na jej poziom. Docent Roman Rafiński- laryngolog był niezwykle pomocny w działalności kliniki, a potem Instytutu. Profesor Teodor Rafiński miał bardzo szeroką praktykę prywatną. Dzieci przyjeżdżały do niego czasem z bardzo daleka. Sporo było z uszkodzeniem oun, po zapaleniu opon mózgowo-rdzeniowych. Profesor stosował niekonwencjonalne metody leczenia, np. testosteron. Uzyskiwał widać jakieś efekty, może większą aktywność tych dzieci? Matki były zachwycone podejściem, troską profesora . Miał prof. Teodor Rafiński intuicję, wielkie umiejętności diagnostyczne. Ujmował zarówno chorych jak i nas lekarzy ludzkim, serdecznym podejściem. Umiał wesprzeć w sytuacjach trudnych, np. po śmierci dziecka na dyżurze. Profesor spędził wojnę w Generalnym Gubernatorstwie w pobliżu Warszawy. Znała ten okres życia profesora nie żyjąca już pani Lidia Szymczyk, przełożona pielęgniarek w Klinice. Prof. Teodor Rafiński zginął 10 grudnia 1978 roku wracając z polowania. Doszło do czołowego zderzenia z drugim samochodem.

Pani dr n. med. Danuta Michalewska studiowała w poznańskiej Akademii Medycznej w latach 1954 do 1959r. Dyplom lekarza uzyskała w 1961r., a w 1962 rozpoczęła pracę w I Klinice Chorób Dzieci, początkowo jako wolontariusz, następnie stypendystka, a od 1965r., jako etatowy asystent. W 1973r. obroniła pracę doktorską nt.: *Ocena przydatności niektórych badań cytochemicznych w różnicowaniu ostrych białaczek u dzieci*, promotorem była prof. Urszula Radwańska. Pani doktor pracowała w Klinice do przejścia na emeryturę w 1995r./informacja od dr D.M./.

Wywiad z Prof. dr hab. med. IWONĄ MOZER-LISEWSKĄ- kierownikiem Kliniki Chorób Zakaźnych UMP, pediatrą , w dniu 16 października 2009r. w Szpitalu Zakaźnym w Poznaniu, przy ul. Zawady.⁶⁵⁹

H.S.- skąd medycyna i i skąd pediatria? **I.M-L.**- kończyłam Liceum im. Anny Jagiellonki w Kaliszu. Być może zachętą był wybór medycyny przez moje koleżanki, a wśród nich Mirki Nadybskiej. To dzisiaj znakomity, wysoko notowany w środowisku

⁶⁵⁹ Zapis rozmowy autoryzowany.

zawodowym neurolog, doskonały lekarz.⁶⁶⁰ Nie mogę więc przywoływać żadnej tradycji rodzinnej, ani przeszłej ani przyszłej. Oboje moich dzieci studiuje prawo. Może dzisiaj trochę żałuję, że nie sugerowałam im wyboru...*H.S.- a skąd pediatria?* **I.M-L.-** staż odbywałam w klinice kierowanej przez panią profesor Marię Chmielową, którą podziwiałam i jako lekarza i jako kobietę. Odbywając staż w charakterze wolontariuszki równocześnie pracowałam w Poradni Dziecięcej na Wildzie. Po jakimś czasie pani profesor zaproponowała mi etat. Nie była to łatwa decyzja, wiązała się z częstymi dyżurami, sporym obciążeniem, a byłam już mężatką. Przyjęłam tę propozycję. *H.S.- a praca doktorska?* **I.M-L.-** „czynniki ryzyka w ropnych zapaleniach opon mózgowo-rdzeniowych u dzieci”⁶⁶¹ - temat wynikał z codziennej praktyki klinicznej, z coraz bardziej dominującej w Klinice neuropedii. Potem zainteresowałam się hepatologią. Po śmierci prof. Marii Chmielowej, kiedy kierownikiem Kliniki został prof. Wojciech Służewski zostałam jego zastępcą. Pasjonowało mnie leczenie ostrych stanów zapalnych, szybkość decyzji i najczęściej, satysfakcja z uzyskiwanej poprawy. Hepatologia pociągała natomiast swoim szybkim rozwojem, możliwościami, przecież wirus wzv C został sklasyfikowany dopiero w 1989 roku. Przedtem opisywaliśmy go jako „non A, non B”. Obserwowaliśmy zjawisko jatrogenii, bardzo przykre. *H.S.- którą ze swoich publikacji uważa pani profesor za najważniejszą?* **I.M-L.-** uważam, że było to wykrycie receptorów TOL-podobnych w komórkach wątrobowych i w leukocytach u dzieci zakażonych. Są zjawiskiem filogenetycznie najstarszej odporności wrodzonej przeciwko wirusom hepatitis B i C. Prowadzę badania nadal wspólnie z Katedrą Immunologii Klinicznej naszego Uniwersytetu Medycznego. Pierwsza praca ukazała się w 2001 roku w *Scandinavian Journal of Immunology* i to bardzo szybko. Kontynuuję ten nurt badawczy.⁶⁶² Otrzymałam 2 granty na jego realizację, te badania są bardzo kosztowne. Cieszy mnie też uznanie ze strony władz naszej Uczelni -cały nasz zespół badawczy przez 3 lata z rzędu otrzymywał naukową nagrodę rektorską: docent Kamila Piaskowska, doc. Magdalena Figlerowicz, prof. Wojciech Służewski i ja. *H.S.- czy ma pani prof. poczucie kontynuacji swoją pracą kierunków wyznaczonych przez poprzedników.* **I.M-L.-** nie jest łatwo utożsamiać się z naszymi mistrzami, byli ludźmi wielkiego formatu. Przyznam jednak, że obecnie pracując z dorosłymi pacjentami staram się realizować zasady wpojone mi przez prof. Marię Chmielową. Przede wszystkim patrzeć na pacjenta całościowo. Nie wszyscy interniści mają ten nawyk, widzą chorobę, nie chorego. Profesor zwykła mówić: najpierw patrzcie na chorego, potem go badajcie. Trzeba widzieć wszystkie problemy chorego człowieka. *H.S.- dziś często słyhać hasło, aby medycyna była*

⁶⁶⁰ Pani doktor Mirosława NADYBSKA zmarła po ciężkiej chorobie w grudniu 2010r. /aut./

⁶⁶¹ Praca doktorska: *Ryzyko zachorowania oraz czynniki złej prognozy w ropnym zapaleniu opon mózgowo-rdzeniowych u dzieci*, autor: **Mozer-Lisewska Iwona**, promotor: Chmielowa Maria, Klinika Obserwacyjno-Zakaźna AM im. K. Marcinkowskiego w Poznaniu, Poznań, 1987r., [3], 73 k. il. tab. 30 cm, bibliogr., streszcz./ źródło: Bazy GBL UMP/.

⁶⁶² Rozprawa habilitacyjna: *Wybrane aspekty immunopatogenezy przewlekłych wirusowych zapaleń wątroby typu B i C u dzieci*, autor: **Mozer-Lisewska Iwona**, Poznań: Wyd.Nauk. AM im. K. Marcinkowskiego, 2006, 16 s 29cm, bibliogr. + kopie 10 publikacji z lat 2002-2006.

holistyczna, czyli całościowa, a przecież pediatria od czasów swoich pionierów sięgając do profesorów: Groera, Michałowskiego, Brokmana, Jonschera zawsze była holistyczna, tylko nikt tego tak nie nazywał. J.M-L.- chyba ma pan rację, nigdy nie zrezygnuję z mojego „pediatrycznego” podejścia również pracując z dorosłymi. Pomysł objęcia przez internistów całości populacji od noworodka do staruszka nie sprawdził się. Łatwiej natomiast pediatrzy odnaleźć się w problematyce dorosłych, bo pozwala na to „pediatryczny” warsztat. Zresztą widać to po zachowaniu rodziców poszukujących coraz mniej licznych pediatrów. *H.S.- czy w tym kontekście termin „poznawska szkoła pediatrii” jest zasadny? I.M-L.-* padły tu już nazwiska naszych mistrzów, a jeszcze prof. Mieczysław Walczak- twórca endokrynologii dziecięcej w Poznaniu, a prof. Marian Krawczyński – wieloletni dyrektor Instytutu Pediatrii. Chcę jeszcze przywołać postać doktora Jana Korbasa, znakomitego pediatrę, który pod koniec swej kariery zawodowej zajął się psychiatrią dziecięcą. Cieszył się wielkim szacunkiem pacjentów, rodziców i nas- wówczas młodych lekarzy, którzy się z nim zetknęli. Również prof. Eugeniusz Korman, prof. Urszula Radwańska – już na emeryturze. A jeszcze nie żyjący prof. Janusz Maciejewski... *H.S.- a odpoczynek, pasja uboczna? I.M-L.-* języki obce, podróże „ z pasją „ i ogród- tam odpoczywam. Marzy mi się komputerowy system nawadniania, drogie to, ale może kiedyś...*H.S.- czy jakiegoś pytania nie zadałem, a powinienem? I.M-L.-* mam świadomość i z własnej obserwacji znam niemało ludzi, którzy jeszcze na studiach mieli znaczne osiągnięcia, nie tylko edukacyjne, ale wręcz naukowe, a potem gdzieś przepadali, nikt się nimi nie zajął, nie pomógł, może nie trafili na kogoś, kto chciałby ich poprowadzić. Boli mnie też zjawisko, coraz mniej marginalne w naszym zawodzie- to komercjalizacja. Każdy z nas pragnie odpowiedniego poziomu życia, jesteśmy źle opłacani, ludzie nauki i nie tylko. Niektórzy z nas zatracamy się w tym. Obserwuję moich dorosłych chorych, czasem ludzi z marginesu, dotkniętych chorobą alkoholową, już z marskością wątroby, a jeszcze młodych, zagubionych, którzy nie potrafili przebrnąć przez gąszcz przepisów, dotrzeć gdzie trzeba. Dostęp do nas, do rzeczywistej pomocy medycznej jest ograniczony, mimo znacznych nakładów finansowych państwa na te programy. *H.S.-dziękuję za rozmowę i pytam jeszcze na zakończenie o przewidywany termin przeprowadzki do nowej imponującej nowoczesnością i rozmachem siedziby kliniki? I.M-L.-* podobno już po Nowym Roku 2010.

Przykłady publikacji naukowych wskazane przez panią prof. Iwonę Mozer-Lisewską:

1. Ocena efektywności leczenia rekombinowanym preparatem interferonu alfa -2a przewlekłego zapalenia wątroby typu B u dzieci. **I[wona] Mozer-Lisewska**, W[ojciech] Służewski, M[agdalen]a Figlerowicz, A[rleta] Kowala-Piaskowska. *Pediatr. Prakt.* 1997 T. 5 nr 1 s. 39, 116.
2. Ocena immunofenotypu limfocytów krwi obwodowej u dzieci z przewlekłym wirusowym zapaleniem wątroby typu B leczonych interferonem alfa.: **Iwona Mozer-Lisewska**, Wojciech Służewski, Marlena [Magdalena] Filipowicz, Arleta Kowala-Piaskowska, Magdalena Figlerowicz, Magdalena Trybus, Jan Żeromski. Źródło: - *Alergia Astma Immun.* 2002 T. 7 nr 1 s. 44-48 il. tab. bibliogr. streszcz. summ.
3. Virus genotype 1b and long-term response to interferon alpha monotherapy in children with chronic hepatitis C. **Iwona Mozer-Lisewska**, Wojciech Służewski, Khaled Ali Youseif, Magdalena Figlerowicz, Arleta Kowala-Piaskowska. *Eur. J. Pediatr.* 2003 Vol. 162 nr 11 s. 755-759 tab. bibliogr. abstr.
4. Alterations of soluble transferrin receptor level in children with chronic hepatitis C during treatment with recombinant interferon-alpha and ribavirin. **I[wona Mozer-Lisewska**, Anna Mania, Arleta Kowala-Piaskowska, Magdalena Figlerowicz, Wojciech Służewski. *Hepatology Res.* 2005 Vol. 33 nr 1 s. 19-23 il. Tab. bibliogr. abstr.
5. Histopathological evaluation of liver biopsy specimens in children with chronic hepatitis B. **Iwona Mozer-Lisewska**, Wojciech Służewski, Anna Mania, Bożena Walewska-Zielecka, Agnieszka Bujnowska, Arleta Kowala-Piaskowska, Magdalena Figlerowicz. *Hepatology Res.* 2006 Vol. 34 nr 1 s. 9-14 il. tab. bibliogr. abstr.
6. Significance of alterations in PBMC immunophenotype of children with chronic viral hepatitis C – the role of dendritic cells. **I[wona] Mozer-Lisewska**, G[rzegorz] Dworacki, E[lzbieta] Kaczmarek. W[ojciech] Służewski, M[ariusz] Kaczmarek, A[idona] Woźniak, J[an] Żeromski. *Scand. J. Immunol.* 2006 Vol. 63 nr 4 s. 311-319 il. tab. bibliogr.
7. Rola czynnika NF-κB w przewlekłych wirusowych zapaleniach wątroby typu B i C. **Iwona Mozer-Lisewska**, Mariusz Kaczmarek, Jan Żeromski. *Post. Biochem.* 2006 T. 52 nr 1 s. 56-61 il. bibliogr. streszcz. summ.
8. Kliniczne i laboratoryjne objawy u pacjentów z inwazyjną chorobą meningokokową: **Iwona Mozer-Lisewska**, Wojciech Służewski, Joanna Prusinowska, Anna Mania, Paweł Kemnitz, Arleta Kowala-Piaskowska, Magdalena Figlerowicz, Justyna Pohland, Iwona Breńska, Tomasz Macedulski.- *Pediatr. Pol.* 2008 T. 83 nr 3 s. 259-263 il. tab. bibliogr. streszcz. summ.
9. Rola immunomodulacji w zapobieganiu i leczeniu chorób ze szczególnym uwzględnieniem pediatrii. **Iwona Mozer-Lisewska**. W: *Immunologia dla studentów Wydziału Lekarskiego. Praca zbior.* Pod red. Jana Żeromskiego. Poznań: Wydaw. Nauk. Uniw. Med., im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu, 2008 s. 231-238. / W Bazie GBL UMP w dniu 4.12. 2010r. znajdowało się 181 rekordów prac naukowych autorstwa lub współautorstwa pani prof. Iwony Mozer-Lisewskiej/.

Rozmowa z Profesorem dr hab.med. MARKIEM NIEDZIELĄ- kierownikiem Kliniki Endokrynologii i Reumatologii Dziecięcej UMP, przeprowadzona w dniu 30 października 2009r. w Szpitalu im. K. Jonschera w Poznaniu.⁶⁶³

H.S.- gdybyśmy zaczęli od wyboru medycyny? Marek Niedziela- w szczególny sposób mój wybór nie był prawdopodobnie przypadkiem. W 16 roku życia straciłem ojca. Nie byłem na to przygotowany. To przeżycie miało wielkie znaczenie w podejmowaniu moich decyzji co do przyszłości. Wcześniej wybrałem klasę biologiczno-chemiczną w Liceum Ogólnokształcącym im. Hugo Kołłątaja w Krotoszynie. Na stacji, już podczas studiów, mieszkałem u starszego niewidomego pana, który urodził się na terenie przedwojennej Polski, wcześniej stracił wzrok i do końca lat 50-tych tułał się po Związku Radzieckim. Pomagałem mu w nauce, w jego nauce, zwłaszcza w studiowaniu ulubionej Księgi Pierwiastków... Ten fakt też wpłynął na moje życiowe wybory. Studia to lata 1981-87 w Poznaniu. Zakładałem powrót po studiach w moje rodzinne strony tj. w leszczyńskie. Pochodzę bowiem spod Kobylina. Oprócz mojej cioci stomatologa, siostry mego ojca, innych tradycji medycznych w rodzinie nie było. Po studiach ożeniłem się, moja żona kończyła studia, też medyczne, zacząłem więc szukać pracy w Poznaniu. Zgłosiłem się do profesora Lecha Torlińskiego, który organizował wówczas Zakład Biochemii Lekarskiej, z pytaniem o pracę asystenta stażysty. Miejsca już nie było, ale prof. skierował mnie do prof. Andrzeja Łukaszyka w Zakładzie Histologii i Embriologii. Histologia poznańska jest kolebką endokrynologii polskiej, więc zdecydowałem się na endokrynologię doświadczalną. Co do specjalizacji lekarskiej – pediatria była przesądzona jeszcze na studiach. Staż salowego przed pierwszym rokiem studiów odbywałem na Oddziale VI w ówczesnym Instytucie Pediatrii. Pierwszą pacjentką, którą wówczas zapamiętałem była dziewczynka z okolic Ślesina z ciężką postacią choroby Gravesa- Basedowa i chłopiec z zespołem nerczycowym z woj. zielonogórskiego. Pracując w Zakładzie Histologii równocześnie, na wolontariacie przez 8 lat robiłem specjalizację z pediatrii I stopnia i część specjalizacji II stopnia. Moją podporą i opiekunem wówczas była pani dr med. Barbara Burchardt, ordynator Oddziału VII Pulmonologicznego I Kliniki Chorób Dzieci. *H.S.- praca doktorska dotyczyła tematu teoretycznego...M.N-* jak najbardziej, promotorem był prof. Andrzej Łukaszyk. Doktorat obroniłem w 1993 roku.⁶⁶⁴ W 1994r., dzięki pani prof. Renacie Brelińskiej, prof. Alexandrowi Lerchlowi i prof. Eberhardowi Nieschlagowi z Niemiec, aplikowałem i otrzymałem stypendium Niemieckiej Akademii Nauk w Münster w Niemczech, w liczącym się w świecie Instytucie właśnie u prof. E. Nieschлага. Opublikowałem 2 prace, miałem propozycję kontynuacji badań i pobytu w tej jednostce, wcześniej jednak zwierzyłem się prof. E. Nieschlagowi z moich zamiarów pójścia drogą rozwoju klinicznego. Zachęcił mnie do tego wcześniej prof. Mieczysław

⁶⁶³ Zapis rozmowy autoryzowany.

⁶⁶⁴Praca doktorska: *Modulujący wpływ melatoniny na wiązanie LH i stymulowane wydzielanie testosteronu przez komórki Leydiga in vitro*, autor: **Niedziela Marek**; promotor: Andrzej Łukaszyk, Katedra i Zakład Histologii i Embriologii AM im. K. Marcinkowskiego w Poznaniu, 1992r. /źródło: Bazy GBL UMP/.

Walczak, a po jego przejściu na emeryturę, kiedy kierownictwo Kliniki przejął prof. Eugeniusz Korman w 1995r. to on podtrzymał propozycję etatu w Klinice, co przesądziło o moim wyborze specjalizacji w endokrynologii klinicznej. Moja habilitacja z kolei- choroba guzkowa tarczycy⁶⁶⁵ była już wyrazem moich nowych, klinicznych zainteresowań do których zainspirował mnie prof. Eugeniusz Korman. Muszę jednak wyraźnie podkreślić, że moim celem wraz z przyjściem do Kliniki było dokończenie specjalizacji z pediatrii i wyspecjalizowanie się w endokrynologii, a nie habilitacja. Rozprawa habilitacyjna dotyczyła dużej grupy pacjentów. W drugiej połowie lat 90-tych obserwowaliśmy skutki długotrwałego niedoboru jodu jak i prawdopodobnie katastrofy w Czarnobylu w 1986 roku. W tym czasie rozwinęły się nowe możliwości diagnostyczne: przeciwciała p/tarczycowe, usg. Po przyjściu do Kliniki szybko uczyłem się ultrasonografii, bowiem czekał już nowy aparat. Dzisiaj jest to podstawa szybkiej diagnostyki w endokrynologii. Wracając do prof. E. Nieschлага- po mojej „klinicznej” deklaracji w 2 tygodnie później wręczył mi aplikację, a później akceptację mojego udziału w kursie doskonalącym z endokrynologii klinicznej w Genewie, pod auspicjami Europejskiej Federacji Towarzystw Endokrynologicznych (EFES). *H.S.- padło dotychczas wiele nazwisk ważących na losach naukowych i życiowych pana profesora. Proszę powiedzieć, czy kogoś z wymienionych mógłby pan określić mianem swojego mentora, mistrza w zawodzie, w nauce?* **M.N.**- wszystkich, których wymieniłem: prof. Andrzeja Łukaszyka, dr med. Barbarę Burchardt, prof. Eugeniusza Kormana, prof. Eberharda Nieschлага w Münster, ale też grupę naukowców, z którymi współpracowałem w Denver w Colorado w USA w 1997r. i w Berlinie-Charite w 2000r. To byli czołowi endokrynolodzy-interniści i endokrynolodzy-pediatrzy w Stanach Zjednoczonych i w Niemczech. Współpraca z nimi wywarła na mnie wielki wpływ. Także inicjatywy European Society for Paediatric Endocrinology /ESPE/ i kontakt z wybitnymi europejskimi endokrynologami dziecięcymi były dla mnie niepowtarzalną szkołą. W 2008r., przez 1 miesiąc w Nairobi (Kenia) , sam byłem tym, który szkolił innych: 8 pediatrów z Kenii, Nigerii i Tanzanii w ramach programu ESPE. W lipcu 2011r., w ramach ww. programu, ponownie jadę do Nairobi szkolić następnych pediatrów. *H.S.- czy właśnie to osobiste pana doświadczenie, kontakty z tyloma różnorodnymi osobowościami uzasadnia przywoływanie dzisiaj terminu „szkoła” do procesu nauczania zawodu, np. hasła „pознаńska szkoła pediatrii”?* *Czy jest to dzisiaj tylko ładnie brzmiący anachronizm?* **M.N.**- proces kształcenia uległ w ostatnich latach przeobrażeniom niekoniecznie korzystnym. Osobiście ubolewam nad tym. Jakiś czas temu zaproponowałem , aby wszyscy rezydenci w naszym Szpitalu organizowali spotkania z udziałem specjalistów naszego Szpitala, którzy wskazywaliby rzeczy najważniejsze, porządkowali wiedzę, czyli działali w charakterze mentora. Niestety relacja uczeń- nauczyciel uległa zatarciu. Są złe systemowe warunki dla właściwej relacji , gdy system ostentacyjnie ceni ucznia,

⁶⁶⁵ Rozprawa habilitacyjna nt.: *Choroba guzkowa tarczycy u dzieci i młodzieży w regionie Wielkopolskim- analiza klinicznych i genetycznych czynników występowania nowotworu*, autor: **Niedziela Marek**, Poznań: Dział Wydaw. Ucz. AM im. K. Marcinkowskiego, 2002., opis fizyczny: 147 s. il. tab. [35] k tabl. 29 cm , bibliogr. streszcz. /źródło: Bazy GBL UMP/.

deprecjonując nauczyciela. To jest błąd. Poświęcam dużo energii na nawiązywanie właściwych relacji w procesie nauczania młodej kadry medycznej i naukowej i mam głębokie przekonanie, że w naszym Zespole ta zdrowa relacja istnieje i jest systematycznie wzbogacana. *H.S.- jakie prace, wyniki uważa pan profesor za najważniejsze do chwili obecnej w swoim dorobku?* **M.N.-** wymienię moje opracowania w zakresie guzów tarczycy/ profesor pokazuje egzemplarz czasopisma *Endocrine-Related Cancer* z czerwca 2006 roku z artykułem swego autorstwa w tł. pol.: „Patologia, diagnostyka i postępowanie w guzach tarczycy u dzieci”⁶⁶⁶ / o wysokim współczynniku oddziaływania (Impact Factor; IF 4.763). Przez 3 lata praca należała do 3 najbardziej „ściąganých” na świecie prac opublikowanych przez to czasopismo naukowe i nadal nią pozostaje pomimo upływu prawie 5 lat od chwili jej publikacji. Nie ukrywam, że sprawiło mi satysfakcję dwukrotne wskazanie mojej pracy , jako standardu przez prelegentów na światowej konferencji endokrynologów dziecięcych ESPE/LWPES w Nowym Yorku w tym roku (2009) oraz cytowanie 2 prac mojego autorstwa w rekomendacjach światowych dotyczących postępowania w guzach tarczycy pt.: *Medical Guidelines for Clinical Practice for the Diagnosis and Management of Thyroid Nodules* opublikowane w *Hot Thyroidology, Endocrine Practice* oraz *Journal of Endocrinological Investigation* (2010). Z kolei wysoko odnotowana została w kategorii naukowej moja praca dotycząca markerów raka tarczycy, głównie galektyny 3.⁶⁶⁷ Moje badania dowiodły, że przewlekłe autoimmunologiczne zapalenie tarczycy typu Hashimoto daje fałszywie dodatni wynik tych markerów. Praca ta zdeprecjonowała zatem ten bardzo obiecujący diagnostycznie wskaźnik i jest szeroko cytowana. Muszę też wymienić pracę wykonaną wspólnie z panią profesor Anną Bręborowicz nt. funkcji nadnerczy u dzieci przewlekle leczonych glikokortykosteroidami wziewnymi.⁶⁶⁸ Przeanalizowaliśmy łącznie ponad 30 pacjentów z ciężką astmą leczonych dużymi dawkami tych sterydów, bez ich stosowania systemowo. Wyniki były optymistyczne, jeśli chodzi o brak supresji nadnerczy przez egzogenne sterydy wziewne. Bardzo sobie tę pracę cenię właśnie za jej ogromne naukowo-kliniczne znaczenie. Z pewnością publikacje w czasopismach zagranicznych przyczyniły się do zapraszania mnie jako wykładowcę na prestiżowe zjazdy, jak np. *European Congress of Endocrinology*, *Annual ESPE Meeting*, a także do Rady Naukowej czasopism zagranicznych, m. in. *Frontiers in Bioscience* i *Frontiers in Pediatric Endocrinology*. *H.S.- czy będzie pan profesor miał kontynuatorów w swojej rodzinie?* **M.N.-** córka jest na III roku medycyny, więc już się stało, druga córka ma 9 lat i pragnie zostać lekarzem weterynarii... *H.S.- czy jest coś poza medycyną, coś dla przyjemności?* **M.N.-**

⁶⁶⁶ Tytuł oryginału: *Pathogenesis, diagnosis and management of thyroid nodules In children*, aut.: M. Niedziela. *Endocrine- Related Cancer* 2006, 13; 427-453.

⁶⁶⁷ Tytuł oryginału: *Galectin-3 is not an universal marker of malignancy in thyroid nodular disease in children and adolescents.*, aut.: M. Niedziela, J. Maceluch, E. Korman, *Journal of Clinical Endocrinology & Metabolism* 2002, 87(9); 4411-4415

⁶⁶⁸ Tytuł oryginału: *Adrenal Function in Children with Severe Asthma Treated with High-Dose Inhaled Glucocorticoids; Recommended Screening Tests in Outpatient Conditions*, aut.: A. Bręborowicz, M.Niedziela, *J. Ped. Endocrinol. Metab.* 2007, 20(7); 781-789.

bezsprzecznie rodzinne wyjazdy wakacyjne- letnie nad morze lub w góry oraz zimowe- narciarskie. Uwielbiam podróże! W młodości pasjonowałem się geografią i chyba coś mi zostało. Lubię kino, np. obejrzałem ostatnie 2-3 filmy Almodovara, ale to moja żona jest zawsze inspiratorem wyjścia i wybór należy do niej. Zdecydowanie preferuję filmy komediowe. Czasem /zwykle na wakacjach/ „uda” mi się przeczytać książkę nie medyczną. Zawsze uprawiałem sport, m.in. byłem w uczelnianej reprezentacji tenisa stołowego. Szczęśliwie spotykam się co ok. 3-4 miesiące z moimi trzema przyjaciółmi aby zagrać w brydża. Brydżowi poświęciliśmy dużo czasu w czasie studiów! Co kilka miesięcy muszę odpocząć wyjeżdżając z całą rodziną lub tylko z żoną- „mens sana in corpore sano”- [zdrowy duch (rozum) w zdrowym ciele]- pamiętam jeszcze z lekcji łaciny w Krotoszynie. Mieliśmy świetnego łacinnika- prof. Hieronima Ławniczaka, przedwojennego harcerza i niespożytego społecznika. To bardzo ważna postać w moim życiu. Do dzisiaj lubię cytować łacińskie maksymy, których mnie nauczył. Muszę przyznać, że miałem i mam szczęście pracować z niezwykłymi ludźmi. Z pewnością moi wspaniali, nieżyjący już rodzice byłiby bardzo szczęśliwi czytając tę opowieść i dlatego im ją dedykuję. *H.S.- na zakończenie rozmowy zostałem obdarowany numerem czasopisma z artykułem profesora o chorobie guzkowej tarczycy. Z dedykacją.*

Przykłady wybranych publikacji naukowych: **1. Melatonin inhibits forskolin stimulated testosterone secretion by hamster Leydig cells in primary culture. Marek Niedziela, Andrzej Łukaszyk.** W: *Melatonin and the pineal gland – From basic science to clinical application.* Ed.: Y, Touitou, J. Arendt, P. Pevet. Amsterdam, 1993 s. 285-288 il. bibliogr. **2. Direkt effects of the pineal hormone melatonin on testosterone synthesis of Leydig cell in Djungarian hamsters (Phodopus sungorus) in vitro. Marek Niedziela, Alexander Lerchl, Eberhard Nieschlag, Neurosci. Lett.** 1995 Vol. 201 nr 3 s. 247-250 il. bibliogr. abstr. **3. Zaburzenia rozwoju narządów płciowych. M. Niedziela, W: Podstawy endokrynologii wieku rozwojowego-** wyd. I pod red. Eugeniusza Kormana, Wydawnictwo Lekarskie PZWL, Warszawa, 1999, 10: 292-323. **4. Postępowanie diagnostyczno-terapeutyczne w chorobie guzkowej tarczycy u dzieci i młodzieży.** Eugeniusz Korman, **Marek Niedziela.** Endokr. Diabet. 2000 T. 6 supl. 2 s. 73-82 il. tab. bibliogr. **5. Niepalpacyjne guzki tarczycy- kontrowersje diagnostyczno- terapeutyczne u dzieci. Marek Niedziela, Eugeniusz Korman.** Pediatr. Pol 2001 T. 76 nr 6 s. 449- 454 il. bibliogr. streszcz. summ. **6. Badanie ultrasonograficzne w chorobie guzkowej tarczycy. M[arek] Niedziela, M[ałgorzata] Warzywoda.** Pediatr. Prakt. 2002 T. 10 z. 1 s. 230. **7. Severe hypothyroidism due to autoimmune atrophic thyroiditis- predicted target height and a plausible mechanism for sexual precocity. Marek Niedziela, Eugeniusz Korman.** J.Pediatr. Endocrinol. Metab. 2001 Vol. 14 nr 7 s. 901-907 il. tab. bibliogr. abstr. **8. Hot nodules in children and adolescents in western Poland from 1990 to 2000: clinical analysis of 31 patients. Marek Niedziela, D[anuta] Bręborowicz, E[wa] Trejster, Eugeniusz Korman.** J. Pediatr. Endocrinol. Metab. 2002 Vol. 15 nr 6 s. 823- 830 il. tab. bibliogr. abstr. **9. M. Niedziela, E. Korman, D. Bręborowicz, E. Trejster, J. Harasymczuk, M.**

Warzywoda, M. Rólski, J. Breborowicz. *A prospective study of thyroid nodules and disease in children and adolescents in western Poland from 1996 to 2000 and the incidence of thyroid carcinoma relative to iodine deficiency and the Chernobyl disaster*. *Pediatric Blood & Cancer* 2004. **10**. *The clinical diagnosis and molecular genetics of Kearns- Sayre syndrome: a complex mitochondria encephalomyopathy*. J. Maceluch, **M. Niedziela**. *Pediatr. Endocrinol Rev.* 2006-2007, 4(2): 117-137. **11**. *Przewlekłe autoimmunologiczne zapalenie tarczycy u dzieci – ocena retrospektywna choroby w latach 2000-2005 na podstawie materiału Kliniki Endokrynologii i Diabetologii Wieku Rozwojowego AM w Poznaniu*. Rozprawa doktorska. Autor: Wioletta Stacha, **Promotor: Marek Niedziela**. Poznań, 2007, 102 s. il. tab. 30 cm, bibliogr. streszcz. summ. Klinika Endokrynologii i Diabetologii Wieku Rozwojowego II Katedry Pediatrii AM im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu. **12**. *Subclinical hypothyroidism- dilemmas in the treatment of children* (Opinion). **M. Niedziela**. *J. Endocrinol Invest* 2007, 30(6): 529- 531. **13**. *Usefulness of growth hormone (GH) stimulation tests and IGF-I concentration measurement in GH deficiency diagnosis*. Monika Obara- Moszyńska, Andrzej Kędzia, Eugeniusz Korman, **Marek Niedziela**. *J. Pediatr. Endocrinol. Metab.* 2008 Vol. 21 nr 6 s. 569-579. **14**. *Stanowisko Zespołu Ekspertów ds. Reumatologii Dziecięcej przy Konsultancie Krajowym w Dziedzinie Reumatologii dotyczące terapii biologicznej w leczeniu młodzieńczego idiopatycznego zapalenia stawów*. Lidia Rutkowska-Sak, Ewa Tuszkiewicz-Misztal Henryka Brózik, **Marek Niedziela**, Zbigniew Żuber, Witold Tłustochowicz, Piotr Wiland. *Reumatologia* 2009 Vol. 47 nr 3 s. 111-115 bibliogr. streszcz. summ. **15**. *Diagnostyka dzieci niskorosłych przewlekłe leczonych glikokortykosteroidami*. **Marek Niedziela**, Anna Bręborowicz, Monika Obara-Moszyńska. *Endokr. Pediat*, 2009 T. 8 supl. 2 s. 52-58 il. bibliogr. abstr. streszcz. **16**. *Guzy tarczycy u dzieci*. **Marek Niedziela**.- *Med. Dypł.* 2009 zesz, eduk. 11/09 s. 37-45 il. tab. Nowotwory układu endokrynnego. Pod red. W. Zgliczyńskiego. **17**. *Endokrynologia*. **Marek Niedziela**. W: *Farmakoterapia dzieci i młodzieży*. Red. nauk.: Marian Krawczyński. Warszawa; PZWL, 2009 s. 281-324 bibliogr. **18**. *Czynniki prozapalne u dzieci z młodzieńczym idiopatycznym zapaleniem stawów*. Dominika Kaminiarczyk, Karolina Adamczak, **Marek Niedziela**. *Reumatologia* 2010 Vol, 48 nr 1 s. 62-65 bibliogr. streszcz. summ. **19**. *Receptor insuliny i jego związek z różnymi formami insulinooporności*. Aleksandra Rojek, **Marek Niedziela**.- *Post. Biol. Komórki* 2009 Vol. 36 nr 4 s. 617-648 il. tab. bibliogr. streszcz. summ. **20**. *Układ kortykoliberyny – rola w regulacji łaknienia*. Alicja Karlik, **Marek Niedziela**, Eugeniusz Korman. *Endokr. Pediat*, 2007 T, 6 nr 1 s. 45-51 tab. bibliogr. abstr. streszcz. **21**. *Growth impairment in a boy with late-onset congenital arenal hyperplasia and anorexia nervosa*. **Marek Niedziela**, W. Sippell. *Exp. Clin. Endocrinol. Diabetes* 2010 Vol. 118 nr 3 s. 180-183. **22**. *No correlation between androgen receptor CAG and GGN repeat length and degree of genital virilisation in females with 21-hydroxylase deficiency*. Maik Welzel, Hans-P. Schwarz, Jürgen Hedderich, Helmuth G. Dörr, Gerhard] Binder, Jürgen] H. Brämwig, Heiko] Krude, Annette Richter-Unruh, **Marek] Niedziela**, Jörg Gromoll, Nils Krone, Felix G. Riepe, Paul]-Martin Holterhus. *J. Clin. Endocrinol. Metab.* 2010 Vol. 95 nr 5

s.2443- 2450 il. Tab. Bibliogr. Abstr. **23**. . *Diagnostyka i leczenie raka tarczycy – rekomendacje polskie*. Polska Grupa do spraw Nowotworów Endokrynnych. Red.: Barbara Jarzab, Stanisław Sporny, Dariusz Lange, Jan Włoch, Andrzej Lewiński. Współaut.: [m.in.] Katarzyna Łącka, **Marek Niedziela**, Jerzy Sowiński. Endokr, Pol, 2010 T. 61 nr 5 s. 518-568 tab. bibliogr. streszcz./ w dniu 29.12. 2010 w Bazie GBL UMP zarejestrowanych było łącznie 355 publikacji naukowych autorstwa i współautorstwa prof. Marka Niedzieli/.

W czasie opracowywania niniejszej rozmowy (grudzień 2010) została opublikowana praca, współautorstwa prof. M. Niedzieli, która rzuca nowe spojrzenie na patogenezę rodzinnej postaci wola wieloguzkowego, także współistniejącego z wirylizującym, hormonalnie czynnym rakiem jajnika (Sertoli-Leydig Cell Tumor). Ta przełomowa praca (tytuł: *Dicer 1 Mutations in Familial Multinodular Goiter With Or Without Ovarian Sertoli- Leydig Cell Tumors*) została przyjęta w JAMA (The Journal of the American Medical Assotiation), czasopiśmie o najwyższej randze naukowej (IF 28,5/2009). Nie byłoby tej publikacji gdyby wcześniej nie została opublikowana inna praca profesora (*Virilizing ovarian tumor in a 14-year-old female with a prior familial multinodular goiter*. **Marek Niedziela**. *Pediatr. Blood Cancer* 2008 Vol. 51 nr 4 s. 543-545 il. tab. bibliogr. abstr.), która stała się podstawą do współpracy z dr Williamem D. Foulkesem, z ośrodka kanadyjskiego w Montrealu, na Mc Gill University.

-Rozmowa z Prof. zw. dr hab. med. BOGUSŁAWEM PAWLACZYKIEM-emerytowanym kierownikiem Katedry Pielęgniarstwa Pediatrycznego, byłym dziekanem Wydziału Pielęgniarstwa AM przeprowadzona 16.10.2009r. w Szpitalu Klinicznym im. Karola Jonschera w Poznaniu.⁶⁶⁹

Henryk Siciński- panie profesorze- skąd wybór medycyny ? Bogusław Pawlaczyk- Liceum Ogólnokształcące im. Ignacego Jana Paderewskiego w Poznaniu, które kończyłem, nie było sprofilowane, ale zgłosiłem się do klasy łącińskiej. Jeszcze dzisiaj mogę recytować klasyczne wiersze. Po maturze zdałem egzamin wstępny na medycynę i dostałem się. Odrabiając 2 letni staż podyplomowy chciałem iść na chirurgię lub położnictwo, widziałem się z zabiegowcem, ale w kolejności poszedłem na staż do I Kliniki Chorób Dzieci prowadzonej przez prof. Teodora Rafińskiego i powiem panu- nie ja wybrałem, to dzieci mnie wybrały...Mimo mojej, wydawało się, groźnej sylwetki dzieci Ignęły do mnie i to mnie ujęło. Etmu nie było. Zgłosiłem się do prof. Olecha Szczepkiego na staż w ramach wolontariatu, pracując w Poradni Dziecięcej w mieście. I powiem panu dobitnie- lekarz, który nie „przeszedł” w swej karierze zawodowej przez poradnię dla dzieci nie wie co to jest pediatria praktyczna, gdzie trzeba szybko podejmować decyzje nie chowając się za plecami ordynatora. Na wolontariacie robiłem specjalizację, następnie związałem się z prof. Mieczysławem Walczakiem i z endokrynologią. Jeszcze w siedzibie II Kliniki na ul.

⁶⁶⁹ Zapis rozmowy autoryzowany.

Jackowskiego moim mentorem był dr Kazimierz Bartkowiak. Nauczył mnie analizy przypadków, opisu i śledzenia historii naturalnej choroby. Podobnie dr Jolanta Mikołajczykowa uczyła mnie praktycznego postępowania lekarskiego. *H.S.- pańska praca doktorska dotyczyła endokrynologii, ale promotorem był prof. O. Szczepski.* **B.P.-** tak mi zasugerował ówczesny docent Mieczysław Walczak. Obrona mojej pracy doktorskiej⁶⁷⁰ zbiegła się w czasie z utworzeniem Zakładu Endokrynologii w Instytucie Pediatrii, gdzie dostałem etat. Habilitowałem się, z kolei, tuż przed utworzeniem III Kliniki Chorób Dzieci o profilu endokrynologicznym.⁶⁷¹ To był czas, kiedy prof. Maria Goncerzewicz przechodziła do Warszawy – do Centrum Zdrowia Dziecka i zaproponowała mi, jak i innym, objęcie tam kliniki. Byłem jedynakiem, a moi rodzice byli już wiekowi, nie zdecydowałem się. Pod koniec lat 70-tych zaproponowano mi objęcie Zakładu Pielęgniarstwa Pediatricznego na Wydziale Pielęgniarzkim, którego w latach 80-tych zostałem dziekanem. W 1991 r. zostałem profesorem uczelnianym, a w 1995 r. nominację profesorską wręczył mi prezydent Wałęsa. W tym czasie Zakład został przemianowany na Katedrę. Zawsze jednak pracowaliśmy w oparciu o Klinikę Endokrynologii. *H.S.- ideą szkoły jest kontynuacja w przekazywaniu następnym pokoleniom wiedzy i wartości...* **B.P.-** bez wątpienia mam świadomość uczestniczenia w tej sztafecie pokoleń, którą określamy „poznańską szkołą pediatrii”. *H.S.- to się wiąże z pojęciem mistrza...* **B.P.-** wspominałem już doktora Kazimierza Bartkowiaka. Kiedy szedł na emeryturę przekazał mi kilka sporych zeszytów będących nie wydany podręcznikiem symptomatologii pediatricznej. Do dzisiaj te notatki nie straciły na aktualności. Ja sam zacząłem pisać podręczniki: *Pielęgniarstwo pediatriczne / 2007/, Zarys pediatrii /2005/,* w którym za radą arcybiskupa Stanisława Gądeckiego pomieściłem rozdział napisany przez prof. Pawła Bortkiewicza- dziekana Wydziału Teologicznego UAM dotyczący badań prenatalnych od strony teologii katolickiej. Jest tam wyraźne stwierdzenie, że badania te są pożyteczne, bo służą człowiekowi. Wytrąciło to wiele argumentów doktrynalnym przeciwnikom tych badań. Kilka lat temu, będąc na pielgrzymce w Ziemi Świętej zainspirował mnie ks. Arcybiskup Stanisław Gądecki tematyką medyczną w Biblii. Po powrocie napisałem książkę.⁶⁷² *H.S.- podobną tematyką zajmował się przed II Wojną prof. Adam Wrzosek z Uniwersytetu Poznańskiego.* **B.P.-** ależ tak, to też jest, jak widać tradycja. Następne moje książki z tej tematyki dotyczyły symboliki krwi oraz anatomii człowieka w Biblii. Byłem też redaktorem książki pt. *Soma i psyche* - podnoszącej problem stosunku do pacjenta, relacji lekarz- pacjent w dobie technizacji medycyny. Współautorem tej książki jest też ks. prof. Tomasz Węclawski z UAM i wielu profesorów z 8 ośrodków

⁶⁷⁰ Praca doktorska: *Czynność kory nadnerczy w zespole szczątkowych gonach u dzieci i młodzieży*, autor: **Pawlaczyk Bogusław**; promotor: Szczepski Olech, z II Kliniki Chorób Dzieci Instytutu Pediatrii AM w Poznaniu, Poznań 1970r./źródło: Bazy GBL UMP/.

⁶⁷¹ Rozprawa habilitacyjna: *Zachowanie się androgenów w surowicy krwi i w moczu u dzieci i młodzieży z zaburzeniami rozwoju płciowego*. Autor: **Pawlaczyk Bogusław**, Zakład Endokrynologii Pediatricznej Instytutu Pediatrii AM, Poznań 1982r., [3], 115, [18] k. il. tabl. 30 cm, bibliogr. streszcz. /źródło: jw./.

⁶⁷² Bogusław Pawlaczyk red.: *Biblia a medycyna*, Druk. Księg. Św. Wojciecha, Poznań 2007

akademickich w Polsce. *H.S.*- wymienia pan profesor tematy z zakresu etyki , a to przecież też tradycja np. profesora Olecha Szczepkiego. **B.P.**- profesorowie: Szczepski, Rafiński to byli ludzie innego modelu, to były osobowości wzorcowe, dzisiaj już niezwykle rzadkie, niemożliwe. Prof. Olech Szczepski był propagatorem specjalizacji w pediatrii, w tym duchu kształtował Instytut Pediatrii. Prof. Teodor Rafiński z kolei hołdował pediatrii integracyjnej nie przeszkadzając w indywidualnym rozwoju naukowym swoim współpracownikom , sam jednak trzymał się pediatrii ogólnej w najlepszym jej wydaniu. Jeszcze kilkanaście lat temu, mimo wyraźnych już podziałów na specjalności w Instytucie, większość prac naukowych robiliśmy razem, interdyscyplinarnie. Obecnie wydaje się, że ten ruch dezintegracyjny nasila się. Nie wiem, czy z pożytkiem dla pediatrii? *H.S.*- a jak z tradycją medycyny w rodzinie pana profesora? **B.P.**- wszystkie moje trzy córki są lekarzami, jedna jest reumatologiem kształconym przez prof. Marka Niedzielę. Nie wtrącałem się... Dwie następne ukończyły stomatologię, w tym stomatologię dziecięcą. *H.S.*- w *I Klinice Chorób Dzieci* pracowała pani docent Anna Goleniowa? **B.P.**- pamiętam, była żoną profesora Akademii Rolniczej. W Wydziale Pielęgniarstwa była prodziekanem przy pierwszym dziekanie i organizatorze Wydziału prof. Józefie Baronie. Drugim dziekanem był prof. Zygmunt Przybylski z medycyny sądowej, a trzecim byłem ja. *H.S.*- czy tematyka etyczna, historyczna jest wyrazem osobnej pasji pana profesora? **B.P.**- to wraca moje rozmówienie w humanistyce wyniesione z liceum. Dotknięcie kulturą antyczną, językiem łacińskim , tym się już żyje... Wspomnieć chciałbym jeszcze o profesorze endokrynologu Konradzie Seige z Uniwersytetu w Halle w ówczesnym NRD, z którym kontakt utrzymywał prof. Mieczysław Walczak. Uczestniczył on w organizowanych cyklicznie w naszym Instytucie Pediatrii w latach 70-80 tych konferencjach nt. dojrzewania. W ramach rewizytowania się jeździliśmy do Halle, dokąd z kolei przyjeżdżali naukowcy z Europy Zachodniej. Nawiązywaliśmy kontakty. Jeżdżąc po świecie; w Australii, Azji, w Amerykach miałem znajomych poznanych w NRD...Dzisiaj wzajemne, osobiste kontakty naukowców zastępuje , niestety, impact factor /wskaźnik wpływu/... Nie wiem , czy z pożytkiem?. Obawiam się, że profesorowie Szczepski i Rafiński mieli by dzisiaj niski I.F., ale oni byli znani. *H.S.*- zbliżamy się do 90-lecia Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Poznańskiego. **B.P.**- cóż mogę jeszcze dodać? Chyba to, że studenta trzeba szanować, wychowywać, rozumieć różne uwarunkowania, ale i wymagać – nie tylko wiedzy, również szacunku do ludzi, współpracowników. Po prostu „kindersztuby”. A co do hobby – to paliłem fajkę, sportowo. Jeździłem na zawody międzynarodowe... Aż zdrowie upomniało się o swoje... lubię muzykę poważną, operę. Zawsze pasjonowała mnie historia, a ostatnie lata- kultura ludów Bliskiego Wschodu.

H.S.- profesor dorzucił jeszcze, że po studiach medycznych ukończył prawo. Pracę magisterską pisał nt. błędu medycznego w świetle prawa karnego i to pod kierunkiem docenta prawa Radzickiego, który równocześnie był lekarzem.

Przykłady publikacji naukowych wskazanych przez prof. Bogusława Pawlaczyka: 1. *Pediatria*. (Materiały pomocnicze). Cz. 1-3, Pod red.: **Bogustawa Pawlaczyka**.

Warszawa: Centrum Metodyczne Doskonalenia Nauczycieli Średniego Szkolnictwa Medycznego, 1991, 241 s. il. tab. 21 cm, bibliog. **2. Zarys Endokrynologii Dziecięcej**, autor. **B. Pawlaczyk**, Wyd. Ucz. AM, Poznań 1986. **3. Pediaatria**, red. B. Pawlaczyk, CMDŚSM, Warszawa 1990. **4. Wybrane Zagadnienia Pielęgniarstwa**, pod red. **B. Pawlaczyka**, Wyd. Ucz. AM, Poznań 1992-1996. **5. Organizacja i zarządzanie w opiece zdrowotnej**, pod red. M.D. Głowackiej i **B. Pawlaczyka**, Wyd. Ucz. AM, Poznań 1997. **6. Zarys pediatrii**, pod red. **B. Pawlaczyka**, PZWL, Warszawa 2005. **7. ,** red. **B. Pawlaczyk: Pielęgniarstwo pediatryczne**, PZWL, Warszawa 2007, **8. Biblia a medycyna**, red. **B. Pawlaczyk**, Druk. I Księg. Św. Wojciecha, Poznań 2007. **9. Soma i psyche**, red. **B. Pawlaczyk**, Wyd. Uniw. Med. im K. Marcinkowskiego, Poznań 2008. **10. Krew i jej symbolika w Świecie Biblii**, **B. Pawlaczyk**, E. Pawlaczyk- Wróblewska, Wyd. Uczeln. UMP, Poznań 2009, **11. Anatomia człowieka w Biblii**, **B. Pawlaczyk**, Wyd. Uczeln. UMP, Poznań 2009. / w Bazie GBL UMP w dniu 5. 12. 2010 znajdowało się 307 rekordów publikacji naukowych autorstwa lub współautorstwa prof. Bogusława Pawlaczyka/.

Rozmowa z Panią prof. zw. dr hab. med. **URSZULĄ RADWAŃSKĄ**- emerytowanym kierownikiem I Kliniki Chorób Dzieci (1978-1995), następnie Kliniki Onkologii i Hematologii Dziecięcej(1995-1996) Akademii Medycznej im. Karola Marcinkowskiego przeprowadzona w dniu 13. Czerwca 2009 roku w Poznaniu.⁶⁷³

Henryk Siciński -Na pytanie o medyczne tradycje rodzinne Pani Profesor odpowiada.
Urszula Radwańska- „mój ojciec był lekarzem weterynarii, a mój wybór medycyny był świadomy. Lekarzy medycyny nie mieliśmy w rodzinie. Wybór pediatrii był moim wiodącym marzeniem. Sama też wybrałam temat pracy doktorskiej. Tematem była gospodarka żelazem u dzieci.⁶⁷⁴ Promotorem był prof. Teodor Rafiński, choć jego zainteresowania naukowe szły w kierunku pulmonologii. Potem rozwijałam moje zainteresowania hematologiczne w Instytucie Pediatrii, głównie zajęłam się białaczkami. Za najważniejszy fakt w moim dorobku naukowym uważam wprowadzenie w Polsce transplantacji szpiku u dzieci. Byliśmy pierwszym ośrodkiem pediatrycznym w kraju, który tego dokonał z powodzeniem. Pierwsza transplantacja szpiku u dorosłych wykonana była we Wrocławiu. Moje zainteresowanie hematologią było nowością wśród asystentów i współpracowników prof. Teodora Rafińskiego, trudno więc uznać je za kontynuację. Mój mistrz? /krótkie zastanowienie/- raczej taki ojciec. Ani prof. Teodor Rafiński, ani wcześniej prof. Karol Jonscher nie zajmowali się hematologią. Obydwaj nigdy nie przeszkadzali w wyborze zainteresowań naukowych asystentów, a raczej je wspierali i pomagali. Mistrzem w sensie naukowym był prof. Włodzimierz Ławkowicz w Instytucie Hematologii w Warszawie,

⁶⁷³ Zapis rozmowy autoryzowany.

⁶⁷⁴ Praca doktorska: *Badania nad gospodarką żelazową u zdrowych dzieci*, autor: **Radwańska Urszula**, promotor: Rafiński Teodor, I Klinika Chorób Dziecięcych AM w Poznaniu, Poznań 1959, [2], 85, VI s. il. tab. + Autoreferat, 5 s. 30 cm, bibliogr./źródło: Bazy GBL UMP/.

do którego często jeździłam w trakcie specjalizacji. O profesorze Teodorze Rafińskim – im wspomnienia są odleglejsze tym serdeczniej o nim myślę, wbrew ówczesnym młodzieńczym żalom i krytycznym uwagom. To był człowiek wielkiego serca i wielkiej życzliwości dla ludzi, dla otoczenia. Był niesłychanie gościnnie, szczodry, podczas wyjazdowych konferencji potrafił 20 osobowej grupie fundować kolację. Praktykował prywatnie, więc mógł sobie na to pozwolić, ale było widać, że sprawiało mu to przyjemność. Habilitacja jest, moim zdaniem, kolejnym etapem rozwoju naukowego. Ja się wtedy zajmowałam erytropoetyną.⁶⁷⁵ Trudno powiedzieć, że bym pracę wykonywała pod czyjąś opieką. Opowiem o pewnym wydarzeniu z tym związanym. Dałam profesorowi Teodorowi Rafińskiemu gotową pracę habilitacyjną do zaopiniowania, ale czas biegł a praca leżała, nie było dalszego postępowania. Za poradą męża zaniósłam pracę do Dziekanatu. Praca trafiła do rąk ówczesnego dziekana. Po krótkim czasie na posiedzeniu Rady Wydziału w obecności prof. Teodora Rafińskiego dziekan głośno moją pracę pochwalił. Profesor zareagował natychmiast, zwołał zebranie w Klinice, postawił kawę, nadał bieg przewodowi habilitacyjnemu. Muszę to powiedzieć: najsurowszym recenzentem moich prac naukowych od początku kariery był mój mąż, który jest wprawdzie profesorem prawa, ale i człowiekiem niezwykle logicznym. Dawał mi taką szkołę, że nierzadko płakałam i rezygnowałam z pracy naukowej. Marzyłam na studiach o pracy lekarza poradnianego, a jednak praca naukowa wciągnęła mnie. O poznańskiej szkole pediatrii- ja nie umiem zająć stanowiska, może nie wypada mi się chwalić... Coś w kraju w dziecięcej hematologii znaczyliśmy. Profesor Karol Jonscher był wielkim autorytetem w pediatrii ogólnej, rozwoju i żywieniu niemowląt, chorobach zakaźnych, szczepieniach, gruźlicy też, choć tu prym wiodł prof. Janusz Zeyland. Prof. Karol Jonscher już po wojnie wprowadził w Wielkopolsce, wspólnie z doktorem Edmundem Fojudzkiem hydrazyd i streptomycynę w leczeniu gruźlicy u dzieci. To były pierwsze lata 50 te. Studia kończyłam w 50-51 roku akademickim, początkowo chodziłam do kliniki jako lekarz wolontariusz. Skierowano mnie na oddział noworodków w Klinice Ginekologiczno-Położniczej, gdzie nauczyłam się wykonywać transfuzje wymienne krwi w konfliktach serologicznych. Był to czas, kiedy wykonywaliśmy transfuzje dla całego regionu. Dzisiaj jest już ta metoda niemal przeszłością. Wciągnęłam do wykonywania tych zabiegów późniejszą docent Annę Goleniową i wspólnie działałyśmy. Po kilku latach opublikowałyśmy pracę o tym jak niekorzystne epidemiologicznie jest pozostawianie noworodków po transfuzji w klinice pełnej przypadków infekcyjnych¹. Stopniowo oddziały noworodkowe zaczęły sobie radzić same. Moja pierwsza samodzielna praca naukowa w I Klinice Pediatricznej jeszcze za czasów prof. Karola Jonschera dotyczyła zespołu Friderichsena- wykrzepiania śródnaczyniowego. Pamiętam, że w Klinice Pediatricznej w tamtych latach 2 do 3 sal było obłożonych przypadkami gruźliczych zapaleń opon mózgowo- rdzeniowych. Przyjmowane dziecko z objawami oponowymi

⁶⁷⁵ Rozprawa habilitacyjna: *Badania nad erytropoetyną u dzieci*, autor: **Radwańska Urszula**, I Klinika Chorób Dziecięcych AM w Poznaniu, Poznań 1966, [2], 104 s, [VIII], il. tab. [3] k tabl. 30 cm, bibliogr./źródło jw./.

miało wykonywane nakłucie lędźwiowe- płyn wodojasny oznaczał rozpoznanie gruźliczego zapalenia i to rokowało bardzo niepomyślnie. I nagle następował przełom i obserwowaliśmy stopniowe zdrowienie. Pamiętam czasy, kiedy zapalenie płuc u dzieci leczyło się świeżym powietrzem- leżakowaniem przy otwartym oknie. Były próby leczenia sulfonamidami, kamforą. To były czasy kiedy nierzadko znajdowaliśmy chore niemowlęta podrzucone na schodach Kliniki. Trzeba je było przyjąć nawet gdy było przepętnienie, a tak było najczęściej. Dzieci przynoszone były w ciężkim stanie, z tzw. „toksykozą”, dzisiaj mówimy o stanie septycznym, o zaburzeniach wodno-elektrolitowych. Nie było możliwości diagnostycznych biochemicznych jak dzisiaj, nie było leków. Stosowaliśmy wówczas kroplówki podskórne. Zakładała je nasza siostra przełożona Szymczykowa z doktorem asystentem. Bywały dni, w okresach epidemii, kiedy dziennie umierało po 16 dzieci, głównie niemowląt. Pracowaliśmy ciężko, było nas mało. Nie dostawaliśmy urlopów.*H.S.-Jakim człowiekiem , naukowcem był prof. Karol Jonscher?* **U.R.-** W moich czasach, jak go pamiętam był już chory. Niezwykle pomocny był profesorowi dr biologii Edmund Fojudzki, od aprowizacji począwszy, przywoził i odwoził profesora z kliniki. Starał się podtrzymać profesora Jonschera, jego przydatność i rangę. Profesor był dla nas wybitnym autorytetem. Kiedy czuł się źle jechaliśmy całym zespołem pojazdem zwanym ceremoniałem do Kicina, gdzie profesor miał mały domek wypoczynkowy”./Pani profesor pokazuje zdjęcie ze spotkania w Kicinie: prof.Karol Jonscher, jest późniejszy prof.Olech Szczepski, Prof.Maria Goncerzewiczowa, dr Pikulski, dr Stanisław Nowak, dr Jerzykowska, późniejsza neonatolog, nie widać prof. Teodora Rafińskiego, być może to on robił zdjęcie. Jest też dr Urszula Radwańska/. *H.S.-Jakie były relacje między profesorami Rafińskim a Szczepskim?* **U.R.-** „Nie było rywalizacji między I a II Kliniką, każda miała swoje kierunki rozwoju. Profesorowie byli zupełnie odmiennymi osobowościami, ale doskonale współdziałali w utworzonym w 1970 roku Instytucie Pediatrii. To byli ludzie „z klasą”, z wielką kulturą osobistą. Rafiński to był „brat łąta”, serdeczny, ale sangwinik. Jeśli byliśmy świadkami czasem ostrych kontrowersji prof.Teodor Rafińskiego to z własnym bratem – Romanem Rafińskim , laryngologiem. Dotyczyły one oczywiście różnic w poglądach na postępowanie w konkretnych przypadkach leczonych dzieci. Np. Teodor uważał, że trzeba wykonać antrotomię, Roman, że nie. Teodor czasem miał rację- była ropa, a czasem nie, ale dziecko po zabiegu się poprawiało. Wtedy mówił: widocznie trzeba było ten wyrostek sutkowaty „przewietrzyć”. Profesor propagował tzw. leczenie bodźcowe- „lubił” szczepionkę wg. Delbeta. Metoda immunostymulacji lub –modulacji stosowana jest z powodzeniem do dzisiaj. Spośród pozostałych asystentów prof. Teodora Rafińskiego np. dr Barbara Burchardtowa kontynuowała w I Klinice pulmonologię po profesorce, reumatologią zajmowała się docent Anna Goleniowa, a potem dr Anna Spaczyńska i dr Ewa Zabelowa, które przeszły, po jej utworzeniu , do III Kliniki, natomiast I Klinika została zdominowana przez onkohematologię. Również pulmonologią i alergologią zajmował się prof. Jerzy Alkiewicz, bardzo zaangażowany w aerozoloterapię . To był „mój” docent. Tak młodo odszedł z powodu nieuleczalnej choroby. Zawsze ceniłam

ludzi, którzy posiadali ogromną wiedzę, ale też potrafili przyznać się, że czegoś nie wiedzą. Taki był prof. Włodzimierz Ławkowicz : co to za komórka panie profesorze? „ Najszczerzej to musiałbym powiedzieć, że nie wiem, ale najbardziej ona przypomina...” Wydaje mi się, że spośród nowoczesnych kierunków pediatrii najsilniej była w środowisku poznańskim reprezentowana hematologia z białaczkami. Mieliśmy coś do powiedzenia w Polsce. W następnym pokoleniu mój następca prof. Jacek Wachowiak bardzo rozwinął transplantologię. Rozpoczęliśmy od 2 stanowisk, boksów izolacyjnych, potem powiększyliśmy do 4 stanowisk, a teraz jest już całe piętro z pełnym zapleczem. Mam wrażenie, że obecnie w Polsce zapotrzebowanie na łóżka hematologiczne transplantologiczne dziecięce jest już pokryte. Nie wszystkie białaczki przecież wymagają przeszczepu szpiku. Raczej nawroty, lub o szczególnie ciężkim przebiegu. Nasza Klinika na całym obszarze wschodniej Europy jest chyba wiodąca. Profesor Wachowiak, człowiek skromny, nie wysuwający się, ma znaczącą pozycję w międzynarodowych towarzystwach onkohematologicznych. Poznański ośrodek organizuje międzynarodowe konferencje w tej tematyce. Jest to satysfakcjonująca kontynuacja naszej pracy. Trzeba też wspomnieć docenta Pawła Koleckiego, poliglotę, co owocowało znakomitymi kontaktami naukowymi międzynarodowymi.⁶⁷⁶ Niestety choroba uniemożliwiła dalszy rozwój obiecującej kariery naukowej. Z innych zainteresowań: obecnie, będąc na emeryturze czytam beletrystykę, oglądam seriale /pani profesor śmieje się/ naprawdę, mam nawet dwa ulubione. Uwielbiam też pracę w ogródku, jestem szczęśliwa dzięki tym zajęciom”.

Przykłady publikacji naukowych wskazanych przez Panią Prof. Urszulę Radwańską:

1. A. Topiłko, **U. Radwańska**: *Present and future application of elektron microscopy in acute leukemia*. Zentralbl. All. Anat. 1981, 125, 400.
2. **U. Radwańska**, A. Topiłko, D. Michalewska, J. Wachowiak, R. Kaftański. *The dliagnostic and prognostic use of cytochemical examination in children with acute leukemia evalulated with optic and electron microscope*. XII Zjazd PTHiT 1979.
3. D. Michalewska, **U. Radwańska** , M. Kaczmarek, J. Armata, J. Bogustawska- Jaworska, R. Cyklis, D. Derulska, T. Newecka-Samól, M.Ochocka, B. Rodziewicz, R. Rokicka-Milewska, D. Sońta-Jakimczyk, M. Sroczyńska: *Intensive therapy in childhood acute lymphoblastic leukemia. A report from the Polish Children's Leukemia and Lymphoma Study Group after 11 years*. Acute Leukemias. Büchner i wsp ./ red./, Berlin 1987, 480.
4. **U. Radwańska**, M. Kaczmarek, D. Michalewska, K. Barczyk. *Potomstwo dziewcząt leczonych intensywnie z powodu białaczki limfoblastycznej*. Ped Pol. 1988, 63,754.
5. *Standard and intermediate risk acute lymphoblastic leukemia in Poland: A Report*

⁶⁷⁶ Dr hab. med. **Paweł Jan KOŁECKI** był od 1.10.1995 do 30.6.2001r. kierownikiem Kliniki Onkologii i Hematologii Dziecięcej AM w Poznaniu. Praca doktorska: *Reakcja PAS w komórkach blastycznych u dzieci z ostrą białaczką limfo blastyczną* , autor: **Kołecki Paweł**, promotor: Radwańska Urszula, I Klinika Chorób Dzieci AM im. K. Marcinkowskiego w Poznaniu, Poznań 1982r./Bazy GBL UMP/. Rozprawa habilitacyjna: *Zastosowanie przeciwciał monoklonalnych anty CD 5 do stymulacji aktywności cytolitycznej w białaczkach*, autor: **Kołecki Paweł Jan**, Poznań: [b.w.], 1992, 130 s.il.tab. 24 cm,bibliogr.,streszcz.,summ.Obecnie prof. P. Kołecki jest pracownikiem Katedry Medycyny Społecznej UMP.

of the Polish Children's Leukemia/Lymphoma Study Group. Autorzy: **Urszula Radwańska**. Danuta Michalewska, Paweł Kołdecki, Jerzy Armata, Walentyna Balwierz. Janina Bogusławska-Jaworska, Alicja Chybicka, Romana Cvkliś, Jerzy Kowalczyk, Maria Ochocka, Katarzyna Pawelec. Roma Rokicka-Milewska, Danuta Sońta-Jakimczuk, Grażyna Śladkowska, Elżbieta Zelenay. Acta Paediatr. Jpn. 1995 Vol. 37 nr 1 s. 31-36 il. tab. bibliogr. abstr. **6.** *Białaczki u dzieci. /Leukemias in children/*. Pod red.: **Urszuli Radwańskiej**. Wrocław: Wvd. VOLUMED. 1998. 233 s. il. tab. 24 cm, bibliogr. **7.** **U. Radwańska**, W. Zieliński, D. Michalewska, J. Wachowiak, M. Kaczmarek, P. Daszkiewicz, B. Głuszak, M. Łatowska, D. Januszkiewicz: *Wielospecjalistyczne leczenie choroby nowotworowej u dzieci w powołanym do tego ośrodku onkologicznym*. Przeg. Ped. 1990, 20-42. **8.** *Informacja na temat organizacji leczenia nowotworów u dzieci w Polsce, epidemiologii tych nowotworów i zamierzeń Krajowego Zespołu Konsultanta Medycznego w dziedzinie Onkologii Dziecięcej*. **Urszula Radwańska.**: - Biul. Inf. Centrum Onkol. 1995 nr 1 s. 19-24 il. **9.** *Choroby nowotworowe u dzieci*. **Urszula Radwańska**. W: *Pediatrics. Podręcznik dla studentów*. Pod red.: Krystyny Kubickiej, Wandy Kawalec. Warszawa. 1999 s. 441-464 il. Tab. **10.** *Transplantacja Komórek hematopoetycznych. Współczesne możliwości i ograniczenia, zastosowanie w pediatrii*. Jacek Wachowiak, **Urszula Radwańska**. - Med. Dypl. 1998 Vol. 7 nr 7 s. 11-20 bibliogr. **11.** J. Wachowiak, M. Kaczmarek-Kanold, M. Wojtalik, **U. Radwańska**. *Transplantacja szpiku allogenicznego w chorobach rozrostowych krwi u dzieci i młodzieży*. Obserwacje wstępne. Acta haematologica Pol. 1991, 22, 310. **12.** M. Kaczmarek-Kanold, J. Wachowiak, **U. Radwańska**. *Our own experience in bone marrow transplantation in children with leukemia*. Post. Med. Klin. Dośw. 1992. supl. I, 59.

Tekst rozmowy z pielęgniarką, Panią BARBARĄ SIERPIŃSKĄ (1911- 2010) z dnia 23 sierpnia 2009r. w Domu Pomocy Społecznej przy ul. Ugory w Poznaniu.⁶⁷⁷

B.S.- jestem z rocznika 1911. Dopiero od 5 lat mieszkam w Domu Pomocy. Miałam swoje mieszkanie, ale nie mogłam już być sama. Bardzo to przeżyłam. **H.S.**- *pani pracowała z profesorem Karolem Jonscherem?* **B.S.**- w 1945 roku, po zakończeniu działań wojennych powracali pracownicy Kliniki Dziecięcej, w tym przełożona Zofia Dąbrowska z okolic Warszawy, wypędzona z Poznania na początku wojny przez Niemców. Jednym z pierwszych wrócił prof. K. Jonscher. Pracowałam w Klinice od 1946 roku przez 26 lat, a później, już w czasach Instytutu Pediatrii przez 10 lat w Poradni przy Instytucie. Pamiętam, że prof. K. Jonscher był już po powrocie bardzo chory. W ostatnich miesiącach życia profesora przywoziła go do Kliniki córka, a dwaj mężczyźni, wśród nich bodaj mgr Edmund Fojudzki, wnosili go na rękach do gabinetu. Tam przynosiłyśmy profesorowi dzieci do badania. Profesor cenił i

⁶⁷⁷ Miesiąc później osobiście przeczytałam tekst zapisu naszej rozmowy, który został przez p. B. Sierpińską zaakceptowany.

szanował pracowników. Pamiętam pożegnanie idącej na emeryturę szwaczki, jeszcze sprzed wojny. Pani Zimna- sekretarka była prawą ręką profesora. Fama głosiła, że profesor „kasę dla kliniki nosi w kieszeni”. Nie było jeszcze kont bankowych i tego wszystkiego. Profesor Teodor Rafiński miał inny charakter, był impulsywny, spontaniczny. Dla pracowników był równie dobry. Miał zwyczaj wręczania przy poważniejszych okazjach egzemplarzy swoich prac. Pierwszym lekarzem asystentem po wznowieniu pracy przez Klinikę Pediatryczną była dr med. Jadwiga Kapłańska. Jedną z pierwszych pielęgniarek była przełożona Lidia Szymczykowa. Po śmierci prof. Jonschera jego następcą został prof. Teodor Rafiński a wkrótce, w 1956 roku odszedł doc. Olech Szczepski do nowo powstałej II Kliniki Pediatrii. Prof. Teodor Rafiński był świetnym diagnostą, cieszył się ogromnym szacunkiem pacjentów. Pamiętam jak często ze szpitali powiatowych przywożono dzieci w bardzo ciężkim stanie , przesycone antybiotykami, nie było czym leczyć. W laboratorium pracował wspomniany mgr Edmund Fojudzki- zajmował się pozyskiwaniem antybiotyków: streptomycyny, aureomycyny. Wśród lekarzy pracujących w tych latach pamiętam dr Aleksandra Januszkiewicza, dr Urszulę Radwańską, dr Danutę Michalewską, dr Halinę Chobot- Maciejewską, dr Barbarę Burchardt , dr Stanisława Nowaka, który odszedł do Łodzi. Zaprzyjaźniłam się z docent Anną Goleniową. Mieszkałyśmy blisko siebie. Miała dwóch synów. Jeden żyje w Ameryce, drugi pracował w Domu Dziecka na Śródcie. Doc. Anna Goleniowa była bardzo delikatna i dobra, nie umiała się bronić. Odeszła tak szybko. Moje pielęgniarstwo zaczęło się w 18 roku mego życia. Urodziłam się w Jutrosinie w Wielkopolsce. Trafiłam na roczny kurs pielęgniarski w Szpitalu Miejskim przy ul. Strusia, którego Oddział Pediatryczny mieścił się w budynkach przy ul. Piekary, z dużym ogrodem. W jednym domu był Oddział Niemowlęcy, w drugim- Dla Dzieci Starszych i Oddział Zakaźny. Pracowały tam tylko 4 siostry miłosierdzia. To był rok 1929. Lekarzami byli dr Marian Szenic i dr Tadeusz Skalmowski. Absolwentki tego kursu mogły pracować jako opiekunki dla dzieci wynajmowane prywatnie. Ja wychowałam piątkę dzieci. W tym czasie, jak pamiętam, były w Polsce tylko 3 szkoły pielęgniarskie: w Warszawie, w Krakowie, gdzie też uczono położne i w Poznaniu.⁶⁷⁸ Moich rodziców nie było jednak stać na posłanie mnie do takiej szkoły. Po wojnie chętnie przyjęto mnie do pracy z racji mojego przygotowania, ale przez 5 lat uczyłam się , pracując w szpitalu, do egzaminu państwowego z pielęgniarstwa. Była rywalizacja między pielęgniarkami zakonnymi a cywilnymi, ale pracowałyśmy w zgodzie. Rodziny przed wojną nie założyłam, a po wojnie miałam już 33 lata i postanowiłam całkowicie poświęcić się dzieciom, chorym dzieciom. Smutny był przebieg zapaleń opon mózgowo-rdzeniowych na tle gruźliczym. Po okresie poprawy trwającym często ponad 6 miesięcy następowało załamanie- nie można już było tych dzieci uratować. Trafiały się przypadki choroby Heinego-Medina, bywał tyfus. Ręce od lizolu miałyśmy jak tarki. Niektóre dzieci przebywały w klinice przez wiele tygodni a nawet miesięcy, powracały. Pamiętam rocznego Grzesia z Bydgoszczy, który trafił

⁶⁷⁸ Była też szkoła o podobnym profilu we Lwowie /aut./

do kliniki z powodu niedorozwoju płuca, w ciężkim stanie, siniał. Prowadziła go doc. Anna Goleniowa. Leczenie trwało wiele miesięcy, ale wyprowadzono go. Zadomowił się tak, że zaczął do mnie mówić „mama”, bo własną widywał w tym okresie rzadziej. Rokowano mu najwyżej 6 lat życia, tymczasem Grześ wydorostał, zaczął pracować, ożenił się i miał dwie córki. Żył 39 lat. Do dzisiaj z jego żoną i córkami utrzymuję kontakt. Wprawdzie mieszkam w Domu Opieki, ale odwiedza mnie moja bratanica. Cieszę się, że moje wspomnienia i tych parę fotografii mogą się panu doktorowi przydać. Otrzymałem od pani Barbary Podręcznik Pediatrii prof. Karola Jonschera pod redakcją prof. Teodora Rafińskiego z jego osobistą dedykacją dla Pani Sierpińskiej.

Pani Barbara Sierpińska zmarła w Poznaniu 23 maja 2010r.

Rozmowa z Profesorem zw. dr hab. med. WOJCIECHEM SŁUŻEWSKIM – Kierownikiem III Katedry Pediatrii i Kliniki Chorób Zakaźnych i Neurologii Dziecięcej UMP przeprowadzona w dniu 01.10.2009r. w Szpitalu Klinicznym im. K. Jonschera w Poznaniu.⁶⁷⁹

Rozmawiamy w Klinice Chorób Zakaźnych i Neurologii Dziecięcej w Poznaniu. *Henryk Siciński- czy medycyna i pediatria są wynikiem tradycji rodzinnej?* **Wojciech Służewski-** „Wywodzę się z rodziny lekarskiej. Mój ojciec był ordynatorem oddziału wewnętrznego , a mama ordynatorem oddziału dziecięcego w Szpitalu Powiatowym w Śremie. Oboje byli lekarzami z zamiłowania, a że mieszkaliśmy blisko szpitala, moje dzieciństwo i wczesna młodość związane były z tym miejscem. Wszyscy mnie znali, personel trochę mnie traktował jak maskotkę. Później pokazywano mi dyskretnie ciekawsze przypadki, różne zabiegi. Kiedy przyszedł moment wyboru zawodu zdałem sobie sprawę, że świat medycyny i jej magia to moje „naturalne” środowisko i z wyborem nie miałem problemu. Rodzice nie wywierali na mnie żadnej presji. *H.S.- a temat pracy doktorskiej?* **W.S.-** „Studiowałem w latach 1968 do 1974. Już na stażu pracowałem w Klinice Obserwacyjno-Zakaźnej w ówczesnym Instytucie Pediatrii, kierowanej przez prof. Marię Chmielową. W tamtych czasach wybór tematu doświadczalnego był ograniczony, głównie ze względów finansowych i materiałowych. Interesowały mnie zagadnienia subpopulacji limfocytów, ale zorientowałem się, że realniejsza będzie praca z zakresu kliniki. Obserwowaliśmy w tym czasie wiele powikłań neurologicznych w przebiegu chorób zakaźnych wieku dziecięcego, np. w przebiegu świnki. Głównym impulsem było zderzenie naszych obserwacji z opiniami w ówczesnym piśmiennictwie naukowym o łagodnym i przemijającym charakterze tych zmian. Tymczasem widzieliśmy nie tylko powikłania wczesne, ale też późne poważne następstwa padaczki, otyłości patologiczne, podwzgórczyce. Przeprowadziliśmy rozległe badania retrospektywne naszych przypadków klinicznych. W 1979 r. obroniłem doktorat, następnie zdałem II stopień

⁶⁷⁹ Zapis rozmowy autoryzowany.

specjalizacji z pediatrii.⁶⁸⁰ Moje zainteresowania były determinowane przez bieżącą praktykę w klinice. Były też zagadnienia interesujące kierownika Kliniki prof. Marię Chmielową, np. problemy żywienia dzieci, ich rozwoju, zagadnienia pediatrii społecznej, zagrożeń środowiskowych, epidemiologii. Pamiętam pracę powstałą w wyniku naszego udziału w tzw. „białych niedzielach” w PGR w Napachaniu pod Poznaniem. Stan zdrowia tych dzieci był dramatyczny; krzywica, zaburzenia odżywienia próchnica. Profil naszego Oddziału wpłynął też na kolejny kierunek moich zainteresowań, tj. neurologię dziecięcą. Fascynowała mnie problematyka diagnostyki i postępowania w padaczkę dziecięcą. Jeśli chce się ją dobrze prowadzić potrzeba dużej finezji- to bardzo „inteligentna” choroba z racji mnogości i różnorodności objawów, czasem zaskakujących. Padaczka to 70% wszystkich zaburzeń neurologicznych u dzieci, podczas gdy u dorosłych stanowi ok. 15%. To inna skala.” *H.S.- które swoje osiągnięcia naukowe uważa pan prof. za najważniejsze?* **W.S.-** po zagadnieniach przyzakaźnych powikłań ośrodkowego układu nerwowego, przy okazji pracy habilitacyjnej wprowadziłem do piśmiennictwa polskiego praktyczny podział zapaleń mózgu na 2 duże grupy; jedną, gdzie dochodzi do niszczenia przez wirusa neurocytów oraz drugą, gdzie występują mechanizmy immunologiczne, a zmiany zachodzą w istocie białej.⁶⁸¹ Podział ten ma znaczenie praktyczne, bowiem istotnie wpływa na kierunki diagnostyki i terapii. Drugim tematem są obserwacje nad czasem trwania śpiączki, a rokowaniem co do wybudzenia oraz konsekwencji pośpiączkowych, zwrócenie uwagi, że źródłem powikłań jest nie tyle kora mózgowa, jak wcześniej sądzono, a podwzgórze. Pojawiła się w tym czasie możliwość diagnozowania z pomocą KT, choć jeszcze nie NMR. Tomografia komputerowa pozwoliła mianowicie ukazać, że w stanach śpiączkowych powyżej 7 dni następowały zmiany, głównie naczyniowe, w tętnicach końcowych, które unaczyniają wzgórze i podwzgórze. Dochodziło tam do głębokich zmian. Mimo wybudzenia w sensie korowym, dzieci pozostawały ciężko uszkodzone. Około 15 lat później ukazała się w piśmiennictwie amerykańskim praca opisująca przypadek nastolatki, którą decyzją sądu, po kilkunastu latach śpiączki odłączono od respiratora i u której w autopsji stwierdzono niemal niezmienną strukturę kory mózgowej, natomiast występowało istotne zniszczenie ośrodków wzgórza i podwzgorza. Muszę też wspomnieć o kolejnej specjalności naszego ośrodka, mianowicie o doświadczeniach związanych z terapią wzw typu B i C. Byliśmy pionierami w Polsce stosowania interferonu, lamiwudyny i rybawiryny u dzieci. Udowodniliśmy, że wstrzymywanie się z leczeniem u dzieci z tymi zakażeniami pogarsza rokowanie i dalszy rozwój. Dziś już nikt tego nie kwestionuje.” *H.S.- jesteście w szczególnym miejscu symbolizującym tradycję nauczania pediatrów w Poznaniu. Czy może pan prof. w plejadzie swoich*

⁶⁸⁰ Praca doktorska: *Przebieg kliniczny i następstwa przyzakaźnych zapaleń mózgu i opon mózgowo-rdzeniowych u dzieci*, autor: **Służewski Wojciech**, promotor: Chmielowa Maria, Instytut Pediatrii Akademii Medycznej w Poznaniu, Poznań, 1979, opis fiz.: [1], 153 k il. Tab. 30 cm, bibliogr., streszcz.

⁶⁸¹ Rozprawa habilitacyjna: *Analiza kliniczna elementów rokowniczych i wartości diagnostycznej stosowanych metod pracowniowych w ostrych wirusowych zapaleniach mózgu u dzieci*, autor: **Służewski Wojciech**, Klinika Obserwacyjno-Zakaźna Instytutu Pediatrii Akademii Medycznej w Poznaniu, Poznań, 1989; opis fiz.: [3], 223 k il. tab. [43] k tabl. 30 cm, bibliogr., streszcz.

nauczycieli wskazać mistrza w zawodzie, mentora? **W.S.**- „Dla młodego człowieka wkraczającego do zawodu ważna jest płaszczyzna fachowa, etyczna, moralna. Tu w klinice, w której zacząłem pracować nadawał prof. Olech Szczepski. Był osobą niekonwencjonalną, wielkiej wrażliwości, intelektu. Szybko dostrzegł konieczność wydzielenia, nieformalnego jeszcze, poszczególnych dyscyplin w pediatrii. Być może była to sugestia po jakimś pobycie zagranicznym, ale wydaje mi się był profesor w tym względzie pionierem w Polsce. Ta Jego innowacyjność i inne postrzeganie pediatrii powodowało, że profesor był zapraszany do rad naukowych powstających w tym czasie nowych, ważnych placówek pediatrycznych; w Krakowie-Prokocimiu i w Międzyzlesiu-Centrum Zdrowia Dziecka. Równocześnie był człowiekiem niezwykle skromnym i ta cecha tworzyła klimat w Instytucie. Miał profesor poczucie humoru i pewien dystans konieczny na piastowanym stanowisku. Jako anegdotę opowiem, że kiedyś wyszedłem z kliniki zapominając, że w tym dniu mam zaplanowany dyżur. Mieliśmy ich wtedy tak dużo, że nieraz można było się pomylić. Na drugi dzień była awantura i zostałem wezwany na dywanik do szefa. Wymówiłem oczywiście skruchę i gotowość poddania się konsekwencjom dyscyplinarnym. Profesor się uśmiechnął, powiedział, że to się może zdarzyć, ale nie może się powtórzyć, koleżanka mnie zastąpiła, więc z nią po koleżeńsku mam sprawę załatwić. A na zakończenie dodał jeszcze: jak pan ode mnie wyjdzie kolego to niech pan powie wszystkim, że strasznie pana zrugalem... Z kolei nauczycielem bardzo mi bliskim była prof. Maria Chmielowa kierownik Kliniki i moich pediatrycznych specjalizacji. Jako lekarz nie ograniczała się do problemów wyłącznie medycznych dziecka. Starła się pomóc w innych aspektach: rodzinnych, prawnych małego pacjenta. Tak byliśmy, młodzi lekarze, wychowywani. Muszę też wspomnieć o moich zagranicznych mistrzach, którzy patronowali mi podczas staży naukowych. I tak kierownikiem kliniki pediatrii w Montpellier we Francji był prof. Roger Jean, późniejszy doktor h.c. naszej uczelni. Był niezwykle życzliwy Polsce, zapraszał na staże do siebie w czasach, kiedy to było dla Polaków trudno-dostępne. Jego polem zainteresowań była endokrynologia pediatryczna. Uważał, że nowoczesna klinika musi pracować z silnym zapleczem naukowym. Roczny pobyt w Montpellier ugruntował moje przekonanie, jak ważny jest dostęp kształcącego się lekarza do nowoczesnej bazy naukowej. Szczególną osobą, której dużo zawdzięczam w zakresie neurologii dziecięcej był profesor Michel Arthuis, kierownik Kliniki Neurologii Dziecięcej Uniwersytetu Rene Desiart w szpitalu Saint Vincent de Paul w Paryżu. Genezą neurologii dziecięcej we Francji, podobnie jak w Polsce, jest rozpracowanie epidemii polio i jej powikłań. Filarami francuskiej neuropediatrii byli dwaj profesorowie: Michael Arthuis i Gilles Lyon. Prof. M. Arthuis imponował maestrią diagnostyczną. Pamiętam przypadek 1,5 rocznego chłopczyka z zaburzeniami nerwowo-mięśniowymi, którego przed przyjazdem do Francji był diagnozowany w kilku ośrodkach w Niemczech, gdzie nie potrafiono postawić rozpoznania, pomimo bardzo rozległej diagnostyki. Zebrałem wywiad, zbadałem dziecko, jak sądziłem, bardzo dokładnie, przejrzałem wyniki badań i referowałem na wizycie z profesorem Arthuis. Po chwili prof. przerwał mi i przystąpił do badania dziecka – wziął młotek neurologiczny i delikatnie uderzył w kciuk ręki – w tym

miejscu , ku naszemu zaskoczeniu, pojawił się spory wał mięśniowy, który się nie cofał. Profesor poprosił o podejście matkę chłopca i też lekko uderzył w jej kciuk-reakcja była taka sama. No to mamy diagnozę powiedział,/ to była miotonia Thomsena /, wiemy na czym choroba polega i jak z nią postępować, może pani wracać do domu. Matka nie ukrywała podziwu i ulgi. Prof. Gille Lyon, wywodzący się z tej samej Kliniki, u którego pracowałem już w Klinice Neurologii Dziecięcej Uniwersytetu Katolickiego w Louvain, był z kolei niezwykle sprawnym neuropatologiem. Zabiegał abysmy na podstawie analizy obrazu klinicznego lokalizowali zmianę patologiczną w oun. Pasionujące były quizy jakie organizowaliśmy, młodzi lekarze , nastawiając pod mikroskopem wyszukane preparaty histologiczne, które profesor bezbłędnie rozpoznawał. Spotkałem natomiast przypadkiem prof. Minkowskiego- polskiego pochodzenia wybitnego neonatologa – na Izbie Przyjęć Szpitala Saint Vincent de Paul, gdzie pojawił się towarzysząc, jak się okazało , swemu wnukowi choremu na anginę ropną. Jego mama, a córka prof. Minkowskiego przyszła zweryfikować diagnozę swego ojca, który był tą sytuacją bardzo zdegustowany.” *H.S.- jakie kierunki pediatrii w XX wieku najsilniej były reprezentowane w ośrodku poznańskim?* **W.S.-** „Potrafię powiedzieć o ostatnich 30 latach. Moim zdaniem był to czas Instytutu Pediatrii i uważam, że był to triumf idei specjalizacji, którą zapoczątkował prof. Olech Szczepki. Medycyna w całości, a w niej pediatria uległy niebywałemu rozwojowi. Trzeba wymienić: endokrynologię, kardiologię, nefrologię dziecięcą, pulmonologię z alergologią i znakomity rozwój aeroterapii pod kierunkiem prof. Jerzego Alkiewicza. Oczywiście były inne ośrodki w kraju, szczególnie CZD rozwijające się w latach 80-tych, a przecież organizowała i kierowała nim prof. Maria Goncerzewicz. Podobnie Instytut Pediatrii w Krakowie-Prokocimiu, gdzie przez krótki czas dyrektorował prof. Olech Szczepki. Niewątpliwie w tamtym okresie wymienione placówki miały łatwiejszy dostęp do medycyny światowej, możliwości kontaktu z zagranicznymi ośrodkami.” *H.S.-jak pan prof. odbiera termin Poznańska Szkoła Pediatryczna?* **W.S.-** Lekarz kształci się u mistrza. Inaczej można by medycynę studiować zaocznie. Wykształcony i doświadczony lekarz kształci następców. I to jest szkoła. Impuls dał jej z pewnością prof. Karol Jonscher i wszyscy, którzy jeszcze przed wojną tworzyli Klinikę Dziecięcą Uniwersytetu Poznańskiego. A przecież wokół kliniki powstawała spora grupa lekarzy specjalizujących się , pozostających w kontakcie z Kliniką, jak choćby moja mama- dr Halina Służewska. Szkołący się po dyplomie lekarze przywozili do swoich miast, szpitali nowe metody postępowania, nową myśl w pediatrii, w terapii. Oczywiście wyrastały na tym gruncie indywidualności, często wybitne i tak jest nadal, dzisiaj.” *H.S.- a co z kontynuacją medycyny w rodzinie pana prof.?* **W.S.-** „W mojej rodzinie albo wybierało się medycynę, albo prawo. Moja najstarsza córka jest adwokatem. Druga córka jest lekarzem z własnego wyboru, neurologiem dorosłych. Syn z kolei jest farmaceutą, więc za daleko nie uciekł od medycyny. Najmłodsza córka ma 7 lat i wybór jeszcze przed nią.” *H.S.- a hobby?* **W.S.-** „Poznawanie ludzi. Pasionuje mnie poznawanie mentalności, wyobrażeń, kultury ludzi w rejonach, w których bywam. Interesują mnie losy ludzi, ich biografie,

niekiedy bardzo zawile, determinowane przez przeróżne czynniki. Zafascynowała mnie np. kiedyś biografia Puszkina.” *H.S.- a czy jest pytanie, którego nie zadałem, a powinienem ?* **W.S.-** „Ponownie wzrasta populacja Polaków – bazujemy, jako społeczeństwo na sobie, nie na imigracji, jak wiele krajów europejskich. Mam nadzieję, że zostanie wdrożony pomysł, który jakiś czas temu zrodził się w gronie Zarządu Głównego PTP, aby ustawowo zobowiązać do powierzenia opieki nad dziećmi np. do 7 lat, pediatrom. To, moim zdaniem, uczyniło by pediatrię na powrót żywą i pożądaną specjalnością, przyciągnęło by młodzież lekarską. Temu powinna towarzyszyć rozbudowa możliwości diagnostycznych w pediatrii. A w przyszłości- to już wizjonerstwo- marzę o terapii genetycznej. Są choroby, których istotę już znamy, np. dystrofia mięśniowa Duchennea itp., ale nadal czekamy na przełom w terapii.”

Przykłady publikacji naukowych wskazanych przez prof. Wojciecha Służewskiego:

1. *Aspects évolutifs des meningo-encephalites ourliennes de la rubeole, et de la varicelle chez l'enfant a' propos de 67 cas*, aut.: **Sluzewski Wojciech**, La Revue de Pediatrie, T. XXVI Janvier 1990 N°1, s.28-30.

2. *La toxoplasmose oculaire infantile*, aut. **W. Sluzewski**, W. Kociecka, B. Bloch, B. Mrozewicz, La Revue de Pediatrie T.XXVI Fevrier 1990 N°2, s.71-77.

3. *Interferon alfa (IFN-a) w leczeniu przewlekłego zapalenia wątroby typu B u dzieci*, aut.: Jacek Wysocki, **Wojciech Służewski**, Arleta Kowala-Piaskowska, Wiesława Biczysko, *Pediatrics Polska* 1995, LX X. 5, s.407-411.

4. *Kortyzol i jego metabolity w przebiegu przyzakaźnych zapaleń mózgu i opon mózgowo-rdzeniowych u dzieci*, **Wojciech Służewski**, Iwona Klimecka, Bogusław Pawlaczyk, *Neur. Dziec.* 1996, T 5, Nr 10, s.37-49.

5. *Encephalites aiguës de l'enfan*, aut.: G. Ponsot, D. Rodriguez, **W. Sluzewski**, *Neurologie Pediatrique / Deuxieme edition/*, 1998 by Flammarion, France, s.537-551.

6. *Analiza zmian elektroencefalograficznych w przebiegu świnkowego zapalenia opon mózgowo-rdzeniowych i mózgu w zależności od wieku dziecka*, aut.: **Wojciech Służewski**, Magdalena Figlerowicz, *Neur. Dziec.* 1997, T6, Nr 11, s.46-53.

7. *Obraz kliniczny zakażenia pałeczkami z rodzaju Salmonella w zależności od typu bakterii i wieku dziecka*, aut.: **Wojciech Służewski**, Agnieszka Bujnowska, Aldona Kasprzak, *Pediatrics Polska* 1998, LXXIII, 2, s. 115-119.

8. *Safety, immunogenicity and tolerability of a new pediatric tick-borne encephalitis (TBE) vaccine, free of protein-derived stabilizer*, aut.: O. Zent*, A. Banzhoff, A.K. Hilbert, S. Meriste, **W. Sluzewski**, Ch. Wittermann, *Vaccine* 21 (2003) 3584-3592.

9. *Vertical transmission of hepatitis C virus infection*, aut.: Arleta Kowala-Piaskowska, Magdalena Figlerowicz, Iwona Mozer-Lisewska, Katarzyna Mazur-Melewska, Tadeusz Pawełek, **Wojciech Służewski**, *Hepatology Research* 30 (2004) 137-140.
10. *Sustained virilgical response in children with chronic hepatitis C treated with peginterferon alfa-2b plus ribaviriv*, aut.: Arleta Kowala-Piaskowska, **Wojciech Służewski**, Magdalena Figlerowicz, Iwona Mozer-Lisewska, *E&C Hepatology*, 2006; 2(4): 18-23.
11. *Significance of Alterations in PBMC Immunophenotype of Children with Chronic Viral Hepatitis C – the Role of Dendritic Cells*, aut.: I. Mozer-Lisewska*, G. Dworacki, E. Kaczmarek, **W. Służewski***, M. Kaczmarek, A. Wozniak, J. Żeromski, 2006 Blackwell Publishing Ltd. *Scandinavian Journal of Immunology* 65, 311-319.
12. *Early Virological Response in Children with Chronic Hepatitis C Treated with Pegylated Interferon and Ribavirin*, aut.: A. Kowala-Piaskowska, **W. Służewski**, M. Figlerowicz, I. Mozer-Lisewska, *Infection* 35 2007 , No. 3 © Urban & Vogel, s. 1-5.
13. *Marskość i rak wątroby w przebiegu przewlekłego zakażenia wirusami zapalenia wątroby typu B i C*, aut.: Magdalena Figlerowicz, Paweł Kemnitz, Anna Mania, Katarzyna Mazur-Melewska, Iwona Mozer-Lisewska, Arleta Kowala-Piaskowska, Justyna Pohland, Iwona Bręńska, **Wojciech Służewski**, *Przegląd Pediatryczny* 2010, VOL 40, NO 3, s. 147-153.
14. *Narażenie dzieci na materiał potencjalnie zakażony wirusami przenoszonymi drogą krwi- obserwacje własne*, aut.: Katarzyna Mazur-Melewska, Anna Mania, Magdalena Figlerowicz, Paweł Kemnitz, **Wojciech Służewski**, *Przegląd Pediatryczny* 2010, Vol. 40, No 3, s. 155-159.
15. *Zakażenie Toxocara species u dzieci- trudności diagnostyczno-terapeutyczne*, aut.: Katarzyna Mazur-Melewska, Magdalena Figlerowicz, Anna Mania, Paweł Kemnitz, **Wojciech Służewski**, Iwona Mozer-Lisewska, Arleta Kowala-Piaskowska, *Pediatrics Polska* tom 86. Nr 1, styczeń- luty 2011, s.86-89.

Rozmowa z Panią dr n. przyr. KRYSZYŃĄ STRZYKAŁĄ – 01. września 2009 roku w Komornikach pod Poznaniem.⁶⁸²

Henryk Sicinski.-Rozmawiamy o dokumentacji historycznej I Kliniki Pediatrycznej pozostałej po tragicznej śmierci prof. Teodora Rafińskiego w 1978 r. Krystyna Strzykała- dużą wiedzę na ten temat posiadał prof. Jerzy Alkiewicz bardzo związany z prof. Teodorem Rafińskim. Pamiętamy wszyscy np. imieniny profesora T. Rafińskiego jeszcze na ul. Marii Magdaleny. To było święto całej Kliniki, od „dołu do góry” i było bardzo szczere. Profesora Teodora Rafińskiego nazywaliśmy

człowiekiem renesansu – z racji szerokich zainteresowań, uzdolnień artystycznych, jak i stylu życia, stosunku do ludzi. Na Marii Magdaleny panowała wręcz rodzinna atmosfera. Nie tylko pracowaliśmy razem, rozmawialiśmy ze sobą nie tylko o sprawach zawodowych. W panującej tam ciasnocie szczególnym miejscem spotkań i wymiany myśli była zaimprovizowana stołówka w korytarzu piwnicznym przy kuchni, pralni, szwalni, czym tam jeszcze. Nie dostałam się na studia medyczne, zabrakło mi preferencyjnych punktów. Przyszłam do laboratorium I Kliniki Chorób Dzieci w charakterze ucznia w 1957r. na rok do pracy i już zostałam. Kolejno kończyłam : szkołę laborantów medycznych, studia w latach 1968 do 73 na Uniwersytecie im. Mikołaja Kopernika w Toruniu, potem doktorat w 1976r. obroniony również w Toruniu⁶⁸³. Pracowałam na Akademii 46 lat. Prof. Jerzy Alkiewicz podtrzymywał tradycje i styl współżycia prof. Teodora Rafińskiego. Łączył pracowników Kliniki, organizował spotkania nieformalne, przychodzili również ci, którzy już w niej nie pracowali, czuli się jednak związani. Cześć asystentów Kliniki odeszła po śmierci prof. Teodora Rafińskiego wraz z prof. Mieczysławem Walczakiem do nowopowstałej III Kliniki Dziecięcej, część z innych powodów. W I Klinice, której już wówczas kierownikiem była prof. Urszula Radwańska pozostali: późniejszy profesor Jerzy Alkiewicz, dr med. Halina Chobot-Maciejewska- alergolog dziecięcy, pulmonolog dr med. Barbara Burchardt, hematolog dr med. Danuta Michalewska z młodszymi asystentami, którzy z czasem zdobywali kolejne stopnie kariery naukowej. *H.S.- pani doktor pracowała z dr n. przyr. Edmundem Fojudzkiem?* **K.S.**-kiedyś miałam sporą dokumentację dotyczącą dr Edmunda Fojudzkiego. Znalazłam trochę materiałów i zdjęć. Proszę tutaj: to prof.T. Rafiński obok dr E. Fojudzki , dalej dr Aleksander Januszkiewicz , a tutaj dr Ryszard Kaftański, który uczestniczył, jak pamiętam, w przeprowadzeniu pierwszego przeszczepu szpiku u dziecka w Poznaniu.⁶⁸⁴ Potem wojażował po świecie, a teraz jest lekarzem rodzinnym w Komornikach. A na tym zdjęciu jest dr Edmund Fojudzki i prof. Lech Działoszyński w latach 1972 do 1982 kierujący laboratorium w Instytucie Pediatrii.⁶⁸⁵ A to zdjęcie– to chyba jakaś uroczystość prof. Urszula Radwańskiej. Tu jest korespondencja z lat 1953-55 w sprawie badań dotyczących streptomycyny i aureomycyny, nad którymi dr Edmund Fojudzki pracował w tych czasach, gdy dokuczał powszechny niedobór antybiotyków. *H.S.- pani doktor pokazuje mi pisma z kilku szpitali i klinik w kraju z prośbą o dostarczenie preparatów odzyskiwanych antybiotyków lub technologii ich odzyskiwania, dla tamtejszych pacjentów*⁶⁸⁶ **K.S.**-we współpracy z prof. Teodorem Rafińskim dr Edmundem Fojudzki przygotowywał wyciągi z owodni stosowane u

⁶⁸² Tekst wraz z przypisami został po korektach zaakceptowany przez p. dr K. Strzykała

⁶⁸³ Praca doktorska: *Właściwości oczyszczonych sulfataz arylowych śledziona wieprzowej*, autor: **Strzykała Krystyna**, promotor: Działoszyński Lech, UMK, Toruń, 1976r.

⁶⁸⁴ Fot. nr 24: drugi od lewej-prof.T.Rafiński, piąta-dr M. Kaczmarek-Kanold, obok dr A.Januszkiewicz, w środku prof.U.Radwańska, obok dr R.Kaftański, poniżej dr E. Bernatowska, od prawej dr K.Strzykała i dr E.Fojudzki,

⁶⁸⁵ Fot. nr 27: pierwszy od lewej-prof. B.Filipowicz z Łodzi, trzeci-dr E.Fojudzki, w środku dr K.Strzykała, obok prof.L.Działoszyński,

⁶⁸⁶ Dok. nr 1,2,3,4,5,6

dzieci alergicznych, lub w trudno gojących się ranach. Z dobrym skutkiem. To było jeszcze przed erą leków hormonalnych syntetycznych. Również opracowana została metoda pozyskiwania antybiotyku z torfu. Sterylizacja wyciągu polegała na stosowaniu specjalnych lamp kwarcowych zanurzeniowych. Preparat stosowano również dożylnie bez żadnych objawów ubocznych, pamiętam przypadki sepsy leczone z powodzeniem z zastosowaniem tego preparatu. To były pionierskie metody. Konieczność skłaniała do pomysłów nowatorskich i niespotykanych, jak np. odzyskiwanie streptomycyny z moczu leczonych nią dzieci. Streptomycyna metabolizowana jest w organizmie w nikłym procencie, większość wydalana jest z moczem w postaci nie zmienionej, aktywnej. Bogatsi rodzice kupowali antybiotyk, dla większości była jednak streptomycyna niedostępna. Stąd ten pomysł. Podobnie; rodzice albo dorośli pacjenci przyjeżdżali wczesnym rankiem z zakupionymi np. kapsułkami sigmamycyny z prośbą o przygotowanie roztworu dożylnego. Dokumentacja dotycząca produkcji hydrazydu została już w latach pięćdziesiątych przekazana bezinteresownie przez dr Edmunda Fojudzkiego do zakładów farmaceutycznych w kraju. Pamiętam starszego człowieka z butelką wina własnej produkcji, który przyjechał z daleka do Instytutu Pediatrii na Szpitalnej, aby podziękować dr Edmundowi Fojudzkiemu za uratowanie hydrazidem syna chorego wiele lat wcześniej na gruźlicę. Przez lata produkowaliśmy w laboratorium płyny infuzyjne. Wykonywaliśmy próby biologiczne na zwierzętach, nigdy nie było żadnych powikłań, żadnego wstrząsu po toczeniu naszych płynów. Wiele lat później, już za czasów prof. Jerzego Alkiewicza przygotowywaliśmy preparaty z wyciągów z czosnku. *H.S.- pani doktor pokazuje notatkę spisana przez dr E. Fojudzkiego na temat jego życiorysu wojennego. Wymaga ona przytoczenia w całości.*⁶⁸⁷ **K.S.-** kiedy odwiedzałam doktora w szpitalu, już po wylewie, przeżycia wojenne powracały w pozornie bezładnych majączeniach. Musiały być bardzo silne, choć tak rzadko o nich przedtem mówił. *H.S.- jak wspomina pani doktor postać docent Anny Goleniowej?* **K.S.-** doc. A. Goleniowa była przede wszystkim dobrym człowiekiem. Z konsekwencją i determinacją zdobywała kolejne stopnie naukowe. Zajmowała się kardiologią, a po przejściu do Instytutu i dokonaniu podziału szczegółowych specjalizacji między I i II Kliniką, kiedy kardiologia przypadła klinice prof. O. Szczepskiego, zajęła się głównie reumatologią. Mąż doc. Anny Goleniowej był bodaj profesorem na Wyższej Szkole Rolniczej. Była doc. Anna Goleniowa takim pomocnym, życzliwym, cichym, może za cichym człowiekiem. Taką ją pamiętam. *H.S.- Zostałem na zakończenie rozmowy obdarowany kopiami dokumentów archiwalnych zgromadzonych przez panią dr Krystynę Strzykałę. Bardzo dokumentację mojej pracy wzbogaciła.*

Dok. nr 7. "Wiosną 1939 r. ukończyłem studia, jednocześnie pracując na stanowisku asystenta w zakładzie chemii organicznej u prof. dr J. Suszki członka ówczesnej Akademii Nauk /Polska Akademia Umiejętności-przyp.aut./. Na wrzesień miałem wyznaczony termin obrony pracy magisterskiej. Pierwsza bomba w Poznaniu padła

⁶⁸⁷ Dok. nr 7

na ul. Kraszewskiego, w miejscu gdzie znajduje się obecnie znany zakład szyjący damską odzież „MODENA”. Mieszkałem wówczas przy ul. Głogowskiej i właśnie tam zaskoczył mnie wybuch wojny. W pierwszych jej dniach zmobilizowano mnie do służb obrony przeciw chemicznej kraju. Jednostka moja dostała rozkaz ewakuowania się wraz ze Strażą Pożarną w kierunku Warszawy. Jednostką dowodził płk. Czapski. Długa kolumna złożona z samochodów stwarzała dogodny cel dla samolotów niemieckich. Byliśmy niemal bez przerwy nękani nalotami. Jednakże w ostatniej chwili przed całkowitym okrążeniem Warszawy dotarliśmy do stolicy. Zastał tam nas nowy rozkaz: wymarsz na wschód w kierunku Podlasia. Po upadku Warszawy oraz po zaprzestaniu zorganizowanych działań wojennych, przebiegałem się wraz z nielicznymi towarzyszami niemal całkowicie rozbitej mojej jednostki z powrotem do Poznania. W Poznaniu przebywałem zaledwie tydzień, bowiem z całą rodziną zostałem wysiedlony do GG, do maleńkiej wioski w okolicach Terespoła. Wzmoczone łapanki zmuszały nas do częstej zmiany miejsca pobytu. W ten sposób dotarliśmy ponownie do Warszawy. Brałem czynny udział w walce zbrojnej i sabotażowej przeciwko Niemcom. W czasie jednej z akcji w dwa dni po napaści Niemiec na ZSRR w 1941 r. zostałem aresztowany i osadzony w Gestapo przy ul. Szucha. Byłem tam podd.../brak w orygin./ Przewieziono mnie wraz z innym, również uczestnikiem tej akcji- do więzienia na Pawiak przy ul. Pawiej. Znalazłem się w celi nr 224 na oddziale VII- piwnicznym. Oddział ten był przeznaczony dla więźniów skazanych na karę śmierci. W czasie pobytu na Pawlaku byłem świadkiem nieludzkich tortur i mordów dokonywanych na więźniach, a szczególnie na Żydach. Pawiak bowiem mieścił się w obrębie Getta Warszawskiego. Dzięki staraniom organizacji podziemnej oraz nieustającym przekupywaniu pracowników Gestapo, m.in. płk. SS Waltera Schyllinga i zdrajcy Polaka Stefana Krótkiego, zostałem po 16 miesiącach katorgi więziennej zwolniony. Ważyłem wówczas zaledwie 37 kg. W jednej celi o wymiarach 2x3 m musiało egzystować 11 więźniów bez możliwości położenia się na wznak nawet na podłodze. Mimo potwornych przeżyć, po wielokrotnej zmianie nazwiska i adresu, brałem nadal czynny udział z bronią w ręku w konspiracyjnych akcjach odwetowych. Szczególnie przeciwko zdrajcom i sprzedawczykom. W czasie jednej z takich akcji- po wielu miesiącach tropienia udało nam się złapać jednego z głównych oprawców z Al. Szucha, z tzw. „tramwajków”. Poza tym byłem wykładowcą tajnego uniwersytetu Poznańskiego / po wybuchu wojny część dawniejszych profesorów rozpoczęła konspiracyjne wykłady na terenie Warszawy/..../ Brałem w Nim /Powstaniu Warszawskim-przyp. aut./ nie tylko ja sam, ale jak wszyscy inni, z całą rodziną. Pod koniec Powstania wydostaliśmy się z pierścienia okrążającego Warszawę i do czasu nadejścia Armii Radzieckiej, przebywaliśmy w okolicach Podkowy Leśnej. Stamtąd ponownie wróciłem do Warszawy, aby dowiedzieć się o losach mojej rodziny. Zastała mnie druzgocąca wiadomość: trzech z braci i szwagier znajdowali się w obozach koncentracyjnych jako uczestnicy Powstania Warszawskiego. Reszta rodziny szczęśliwie przeżyła i przebywała w Piotrkowie Trybunalskim. Ja natomiast następnego dnia byłem świadkiem pierwszej defilady w już oswobodzonej stolicy. Był to 18 stycznia 1945 roku. Korzystając z różnych środków lokomocji, pragnąłem

możliwie najprędzej dostać się do ukochanego rodzinnego Poznania. Do Poznania dotarłem w pierwszych dniach marca, a więc już po wyzwoleniu miasta. Poznań był morzem ruin i palących się szkieletów budynków. Pierwsze kroki skierowałem do rodzinnego domu przy ul. Głogowskiej, który na szczęście ocalał, a następnie nawiązałem kontakt z władzami uniwersyteckimi. Moim- i nie tylko- zadaniem bojowym było jak najszybsze uruchomienie całego Uniwersytetu a szczególnie Collegium Chemicum i Anatomicum. Dzień Zwycięstwa /9 maja 1945r./ zastał mnie w czasie prac w obrębie zakładów uniwersyteckich./.../ Sam dzień 9 maja utkwiał mi w pamięci jako dzień wielki, w czasie którego ludzie okazywali spontanicznie swą radość i szczęście, że przeżyli koszmar wojny, bandytyzm i nieludzkie- wręcz zwierzęce postępowanie faszystów z ludźmi w obozach i więzieniach. /.../Jestem autorem ponad 100 opublikowanych prac naukowych w czasopiśmie polskich i zagranicznych. W pierwszych latach po wojnie opracowałem metody produkcji leków przeciwgruźliczych, /chorobie/ Heinego-Medina i dyfterytowi. Były to pierwsze wówczas opracowania w Europie, dzięki którym uratowano życie dziesiątkom tysięcy ludzi. Metody produkcji tych leków przekazałem w darze przemysłowi farmaceutycznemu, który do dziś z nich korzysta. Za moją działalność naukowo-badawczą, a także społeczno-polityczną otrzymałem najwyższe odznaczenia państwowe nadane mi przez Radę Państwa oraz resortowe- przez Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej./.../ Moimi serdecznymi przyjaciółmi i ponad 30-letnimi współpracownikami byli nie żyjący już profesorowie: Szczęsny Simm i Olech Szczepski- bohaterowie walk o Monte Cassino. Oni to właśnie brali udział w uroczystym nadaniu honorowego Imienia Waszej szkole.”

Powyższy tekst był wypowiedzią doktora E. Fojudzkiego podczas wywiadu przeprowadzonego w dniu 9 maja 1985r. przez córkę doktora Krystynę Fojudzką, uczennicę Szkoły Podstawowej Nr 25 w Poznaniu imienia Bohaterów Monte Cassino. Doktor E. Fojudzki pełnił wówczas funkcję dyrektora Państwowego Szpitala Klinicznego Nr 5 im. Karola Jonschera, mieszczącego ówczesny Instytut Pediatrii AM w Poznaniu, pozostając równocześnie kierownikiem Zakładu Analityki Klinicznej IP AM.

Rozmowa z Prof. zw. dr hab. med. JACKIEM WACHOWIAKIEM- kierownikiem II Katedry Pediatrii oraz Kliniki Onkologii, Hematologii, i Transplantologii Pediatricznej UMP przeprowadzona w dniu 22 stycznia 2010r. w Szpitalu Klinicznym im. Karola Jonschera w Poznaniu.⁶⁸⁸

H.S.- proszę powiedzieć skąd wybór medycyny, jako kierunku studiów i zawodu?
Jacek Wachowiak- było kilka czynników: moja Mama jest pielęgniarką i to Ona kształtowała moje podejście do ludzi, do choroby, a byłem dzieckiem dosyć chorowitym... Może dlatego, jeśli już na etapie liceum myślałem o medycynie to przede wszystkim o pediatrii. Ale były i inne pomysły: architektura, rolnictwo... W

⁶⁸⁸ Zapis rozmowy autoryzowany.

pediatrii widziałem z jednej strony zawód, ale równocześnie możliwość „czynienia dobra”. I to przeważyło. Kończyłem X Liceum Ogólnokształcące im. Przemysła II w Poznaniu. Następnie studiowałem w latach 1971-1977. *H.S.-i po dyplomie pozostał pan profesor na Uczelni?* **J.W.**- od 3 roku studiowałem indywidualnie pediatrię, a moim opiekunem był prof. Mieczysław Walczak. Natomiast bezpośrednio po ukończeniu studiów na Wydziale Lekarskim podjąłem studia doktoranckie w dziedzinie onkologii i hematologii dziecięcej pod kierunkiem prof. Urszuli Radwańskiej w I Klinice Chorób Dzieci. W I Klinice kierowanej jeszcze przez prof. Teodora Rafińskiego były dwa zespoły: hematologiczny prowadzony przez prof. Urszulę Radwańską oraz pulmonologiczno- alergologiczny pod kierunkiem prof. Jerzego Alkiewicza. W 1982 lub -83 roku pani prof. zapytała mnie czy nie chciałbym zająć się problemem transplantacji szpiku kostnego? Bo jeśli tak, to istnieje możliwość szkolenia za granicą. Musiałem jednak zapewnić, że po powrocie zorganizuję oddział transplantacyjny. *H.S.- przywołuję wypowiedź profesora w wywiadzie w Służbie Zdrowia z dnia 14 grudnia 2009r. na temat historii tego problemu w Polsce*⁶⁸⁹. **J.W.**- pierwsze próby przeszczepiania szpiku w Polsce podjęto we Lwowie w 1938r., a zatem jeszcze przed II wojną światową a spostrzeżenia dotyczące tego eksperymentu prof. Jan Stefan Raszek opublikował już po wojnie, w Szwajcarii. Natomiast pierwsze próby poznańskie podjęła pani prof. Urszula Radwańska wspólnie z prof. Teodorem Rafińskim w latach 1959- 60. Działania te zostały opisane w polskim piśmiennictwie pediatrycznym⁶⁹⁰. W tamtych latach nie istniały jakiegokolwiek możliwości zahamowania ostrego procesu białaczkowego, stąd sięgano do innych, dających jakąś nadzieję metod. W lutym 1983 roku dokonaliśmy w naszej Klinice pierwszego przeszczepienia szpiku kostnego zgodnie z ówczesnymi wymogami. Obok pani prof. uczestniczył w tej procedurze dr med. Ryszard Kaftański, poprzednio przebywał bodaj przez rok na szkoleniu w Dundee w Szkocji . Pacjentką była dziewczynka z Lubelszczyzny z ciężką nabytą niedokrwistością aplastyczną. Dawcą była siostra bliźniaczka jednojajowa. Wykonaliśmy ten zabieg nie mając oparcia w żadnym innym ośrodku pediatrycznym w kraju, z równocześnie ograniczonymi, skutkiem stanu wojennego, możliwościami kontaktu z placówkami zagranicznymi. Przeszczep udał się bez powikłań, jednak po 3 miesiącach doszło do jego odrzucenia. Rok później w Centralnym Szpitalu Klinicznym WAM w Warszawie prof. Włodzimierz Jędrzejczak podjął rutynowe wykonywanie zabiegów transplantacji szpiku, również u naszych pacjentów przygotowywanych przez panią prof. Urszulę Radwańską. Od 1. stycznia 1984r. do 31. maja 1985 r. przebywałem na stypendium we Francji w Institute Goustave- Roussy w Villejnif pod Paryżem, gdzie szkolenie w oddziałach transplantacji szpiku kierowanych przez dr Jose Pico oraz dr Oliviera Hartmanna miało aspekt zarówno kliniczny, jak i organizacyjny. Natomiast w Institute

⁶⁸⁹ Służba Zdrowia 93-100/2009; Nr indeksu: 349062, ISSN 0137- 8686, art.,: *25 Lat przeszczepiania komórek krwiotwórczych w Polsce*, autor: Anna Adamska, Warszawa 14.XII.2009r., s.62

⁶⁹⁰ Rafiński T.,Radwańska U.: *Poszukiwania nowych metod leczenia w białaczkę u dzieci*, w: XIII Jubileuszowy Ogólnopolski Zjazd Pediatrów [w Warszawie] w dn. 3-5. 5. 1962r., Warszawa s. 173-175

d'Immunologie et Cancerologie u prof. George Matthe' prowadziłem badania eksperymentalne dotyczące komórek NK, zjawiska odporności hybrydowej w transplatacji komórek krwiotwórczych. Po powrocie w czerwcu 1985 r. energicznie zabrałem się do organizowania Oddziału Transplatacji. We wrześniu 1985r., wg metody wprowadzonej przez prof. G. Matthe, zastosowaliśmy leczenie immunoablacyjne ciężkiej postaci nabytej niedokrwistości aplastycznej przy użyciu limfoglobuliny, czyli preparatu p/ciał antylimfocytarnych u 5 letniego Piotra. Stosowana u niego uprzednio długotrwała wysokodawkowana kortykosteroidoterapia nie przynosiła poprawy, dając równocześnie szereg objawów ubocznych. Jako pierwsi w Polsce zastosowaliśmy limfoglobulinę ze znakomitym skutkiem. Wiem, że nasz pacjent czuje się dobrze i jest pierwszym wyleczonym w naszej Klinice z tak ciężkiej postaci aplazji szpiku. Dawniej limfo-, a obecnie tymoglobulinę stosuje się nadal w leczeniu ciężkiej nabytej niedokrwistości aplastycznej, które to leczenie daje dziś ok. 70% wyleczeń. Wprowadzając metodę leczenia z wyboru u tych chorych jest obecnie transplatacja szpiku od rodzeństwa w pełni zgodnego w zakresie antygenów układu HLA, jednak zaledwie 1/5 pacjentów posiada takiego dawcę, co znacznie ogranicza stosowanie tej metody. Po moim powrocie ze stypendium rozpocząłem organizację pierwszego stanowiska Oddziału Transplatacji. Powiem panu, że jeszcze przed wyjazdem do Francji zadawałem sobie pytanie, czy w Instytucie Pediatrii w Poznaniu są warunki na zorganizowanie takiego Oddziału? Odpowiedź brzmiała „tak”, ponieważ „pod jednym dachem” skupione były oddziały-kliniki dziecięce reprezentujące wszystkie podspecjalności: Chirurgię Dziecięcą, Laryngologię, Intensywną Terapię, Nefrologię z Pracownią Dializ, Kardiologię, Pulmonologię, Choroby Zakaźne, Endokrynologię. Cały ten kompleks podspecjalności pediatrycznych oraz zaplecze diagnostyczne z Centralnym Laboratorium, z mikrobiologią i diagnostyką obrazową zapewniało bezpieczeństwo dzieciom poddanym procedurze transplatacji szpiku. To się wielokrotnie sprawdziło. Już w połowie 1985r. powstała koncepcja Oddziału. Mąż pani dr med. Haliny Chobot- Maciejewskiej, który był architektem w ówczesnym Miastoprojekcie, polecił nam młodego architekta Grzegorza Sadowskiego, z którym wspólnie przygotowaliśmy wspomnianą koncepcję. Problemem w tamtych latach było zaopatrzenie w materiały budowlane i instalacyjne, od śrubek, przewodów i innych drobiazgów począwszy. W pierwszym okresie działań zmierzających do utworzenia Oddziału niezwykle pomocne okazało się Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom z Chorobami Nowotworowymi utworzone przy naszej Klinice w 1985 roku, a którego przewodniczącym był wówczas pan Włodzimierz Tujdowski. Ze środków Stowarzyszenia, oprócz części materiałów budowlanych, sfinansowany został nasz pierwszy namiot z laminarnym przepływem powietrza oczyszczanego przez filtry HEPA. Tworzenie oddziału podjęliśmy w szczególnych warunkach, bowiem w tym czasie w Polsce nie było żadnego działającego oddziału transplatacji szpiku (w 1986r. po 3 latach funkcjonowania zawieszona została działalność Oddziału prof. Włodzimierza Jędrzejczaka). Nie mogliśmy zatem liczyć na codzienne wsparcie i wymianę doświadczeń przy podejmowaniu kolejnych decyzji dotyczących struktury i

organizacji tworzonego Oddziału. Obowiązujące w Oddziale procedury opracowaliśmy na podstawie dokumentacji oddziałów z Villejuif i oddziału w Hanowerze oraz publikacji prof. Włodzimierza Jędrzejczaka i jego Zespołu. Specyfika transplantacji szpiku polega nie tyle na skomplikowaniu technicznym zabiegu, jak w przypadku transplantacji narządów, ile na ogromnej liczbie szczegółów postępowania z pacjentem, dawcą i materiałem przeszczepowym, gdzie pozornie niewielkie odstępstwo, przeoczenie może się okazać brzemienne w skutkach. Sam zabieg transplantacji polega na przetoczeniu zawiesiny komórek jądrzastych szpiku kostnego lub komórek uzyskanych na drodze leukoferezy z krwi obwodowej, które wygląda bardzo podobnie do przetoczenia zwykłego koncentratu krwinek czerwonych lub płytek krwi. Na tym etapie oprócz typowych powikłań poprzetoczeniowych, nic złego stać się nie powinno. Natomiast przygotowanie pacjenta do tego przetoczenia za pomocą chemioterapii w dawkach kilkakrotnie przewyższających konwencjonalne, albo frakcjonowanego napromieniowania całego ciała, które jako pierwsi w Polsce, wspólnie z prof. Julianem Malickim⁶⁹¹ zastosowaliśmy u naszego pacjenta w 1992r., skutkuje zwykle wczesną i późną toksycznością narządową. Dzięki temu przygotowaniu własny szpik biorcy zostaje zniszczony, a przeszczepione komórki szpiku dawcy mogą zasiedlić jamę szpikową biorcy i podjąć funkcję krwiotworzenia, która zaczyna być efektywna od ok. 14 dnia po transplantacji. W ciągu około tygodnia ujawnia się toksyczność narządowa będąca skutkiem wymienionego przygotowania do transplantacji nazywanego kondycjonowaniem, m. in. uszkodzenie błony śluzowej przewodu pokarmowego, co skutkuje istotnym obniżeniem miejscowej odporności. Kiedy po około 10-14 dniach przeszczepione komórki krwiotwórcze zaczynają stopniowo podejmować swoją funkcję pojawiają się inne zagrożenia, w tym przede wszystkim ryzyko wystąpienia tzw. reakcji „przeszczep przeciw gospodarzowi”, za którą odpowiedzialne są limfocyty pochodzące z komórek dawcy zdolne rozpoznawać niektóre tkanki biorcy, jako obce antygenowo i atakować je. Reakcja prowadzi do wystąpienia charakterystycznych objawów klinicznych, których zespół określany jest mianem „choroby przeszczep przeciwko gospodarzowi” (ang. GvHD), będącej nadal najgroźniejszym powikłaniem transplantacji allogenicznej. Odporność biorcy, szczególnie odporność komórkowa zależna od limfocytów, pozostaje przez wiele miesięcy, a zwłaszcza w pierwszych tygodniach po zabiegu, znacznie upośledzona, stąd często pojawia się reaktywacja dawniej przebytych zakażeń / zjawisko latencji, czyli „uśpienia” np. wirusów odry, ospy wietrznej, opryszczki, ale i prątków gruźlicy, pierwotniaków toksoplazmozy, grzybów i wielu innych/. W przypadku transplantacji od dawcy rodzinnego, przy braku powikłań, chorego można wysłać do domu już ok. 35 dnia po przeszczepie, ale w sierpniu 2000r. udało nam się zwolnić pacjenta już po 17 dniach i do dzisiaj czuje się on znakomicie. Jednak nie zawsze, mimo pełnej zgodności tkankowej między dawcą a biorcą, jest to możliwe. Obecnie około 60-

⁶⁹¹Wówczas kierownik Zakładu Fizyki Medycznej AM, obecnie dyrektor Wielkopolskiego Centrum Onkologii w Poznaniu.

65% transplantacji wykonujemy od dawców niespokrewnionych. Zagrożeń jest wówczas więcej, co wydłuża okres pobytu w Klinice do ok. 50 dni. W przypadku autotransplantacji⁶⁹² wykonywanych przez nas od 2000r. pobyty są krótsze; ok. 28 dni po zabiegu. Po przygotowaniach trwających od 1985 do 1989r. wykonaliśmy pierwszą transplantację allogeniczną.⁶⁹³ Biorcą był 17-letni chłopiec w II remisji ostrej białaczki limfoblastycznej, a dawczynią jego o rok starsza siostra. To była nie tylko pierwsza transplantacja w nowym Oddziale, ale także transplantacja inicjująca działalność pierwszego, a do 1994r. jedyne polskiego dziecięcego oddziału transplantacji szpiku, który pracuje nieustannie po dzień dzisiejszy i systematycznie się rozwija. Od 1987r. funkcjonował już Oddział Transplantacji Szpiku we Wrocławiu, w Szpitalu przy ul. Grabiszyńskiej, kierowany przez prof. Andrzeja Lange. Wykonywano autotransplantacje u chorych z rakiem płuca, co budziło wówczas nadzieje w terapii tego nowotworu u dorosłych. Z kolei w 1990r. zabiegi transplantacji u dorosłych rozpoczął w Klinice Hematologii w Poznaniu prof. Janusz Hansz, a w 1992r. prof. Jerzy Hołowiecki w Katowicach. Drugim ośrodkiem pediatrycznym, który podjął transplantacje szpiku była w 1994r. Klinika Onkologii i Hematologii Dziecięcej we Wrocławiu kierowana przez prof. Janinę Bogusławską-Jaworską, a następnie w 1998r. Klinika Onkologii i Hematologii Dziecięcej w Lublinie kierowana przez prof. Jerzego R. Kowalczyka (obecnego konsultanta krajowego w zakresie transplantologii hematologicznej). W 2002r. powstał Ośrodek Transplantacji Szpiku w Polsko-Amerykańskim Instytucie Pediatrii w Krakowie-Prokocimiu kierowany przez prof. Mariusza Ratajczaka (obecnie kierownikiem Ośrodka jest dr med. Jolanta Goździk), a w 2003r. Klinika Onkologii i Hematologii Dziecięcej w Bydgoszczy, której kierownikiem jest prof. Mariusz Wysocki, a Oddziałem Transplantacji Szpiku kieruje prof. Jan Styczyński. Tak więc obecnie funkcjonuje w Polsce 5 oddziałów pediatrycznych wykonujących przeszczepy szpiku. Rocznie przeprowadza się ok. 150 zabiegów u dzieci i to jest liczba odpowiadająca aktualnym potrzebom. Zaledwie pojedyncze zabiegi u dzieci, zwykle tych starszych powyżej 12 r. życia są wykonywane w ośrodkach dla dorosłych. W niektórych krajach transplantacje szpiku przeprowadza się w oddziałach wspólnych dla dzieci i dorosłych. W Polsce takim ośrodkiem jest Dolnośląskie Centrum Transplantacji Komórkowych kierowane przez prof. Andrzeja Lange. Ze względu jednak na specyfikę organizmu dziecka istnieje tendencja rozdzielnego funkcjonowania tych oddziałów. *H.S.- od ilu stanowisk rozpoczęła państwo systematyczną działalność?* J.W.- od jednego stanowiska wyposażonego w namiot z laminarnym przepływem powietrza oczyszczonego przez odpowiednie filtry (HEPA), a Oddział zajmował ok. 1/5 powierzchni Oddziału V Onkologicznego dla dzieci powyżej 5 r. życia, /kilkadziesiąt metrów kw./. U dzieci z białaczkami nie mieliśmy zgonów z powodu powikłań, co budziło podziw i uznanie, zdarzały się jednak wznowy, np. u

⁶⁹² Autotransplantacja, czyli przeszczep autologiczny własnych komórek biorcy pozyskanych z własnego szpiku lub krwi obwodowej /H.S./

⁶⁹³ Allogeniczna transplantacja, gdy komórki pochodzą od dawcy zgodnego w zakresie antygenów HLA, lub z mieszanej hodowli limfocytów. Najkorzystniejszym dawcą jest rodzeństwo /H.S./

naszego pierwszego biorcy po 17 miesiącach, które po dzień dzisiejszy we wszystkich ośrodkach transplantacyjnych są najczęstszą przyczyną niepowodzeń. Od początku potrzeby dzieci w zakresie transplantacji szpiku były jednak większe niż nasze możliwości wynoszące zaledwie 5-7 zabiegów na rok. W tamtych latach było to jedyne stanowisko do transplantacji szpiku u dzieci w Polsce. Blisko 80% pacjentów stanowiły dzieci z innych regionów kraju. Liczba transplantacji, które można przeprowadzić w ciągu roku na stanowisku transplantacyjnym jest ograniczona, ponieważ przygotowanie pacjenta do transplantacji zajmuje ok. 2-3 tygodni. W tym czasie należy też dokonać oceny wydolności najważniejszych układów i narządów, zidentyfikować i wyleczyć wszystkie ogniska zakażeń, zainstalować tzw. dostęp centralny do dużego naczynia żylnego, a w ciągu ostatniego tygodnia przed zabiegiem zastosować tzw. kondycjonowanie /chemioterapia + napromieniowanie (rtg-H.S.) całego ciała/. Celem tego postępowania jest zniszczenie własnego szpiku biorcy (mieloablacja) i wytworzenie stanu immunosupresji zapobiegającego odrzuceniu przeszczepu, a u biorców z chorobą nowotworową także zniszczenie przed zabiegiem jak największej liczby przetrwałych komórek nowotworowych. Natomiast po zabiegu, zależnie od rodzaju transplantacji, o czym już wspomniałem, a w przypadku transplantacji allogenicznej od typu dawcy i od stopnia zgodności tkankowej między dawcą a biorcą oraz pojawiających się powikłań, pacjent przebywa kolejne od 35 do 50 dni. W 1992 roku odwiedziła nas delegacja fundacji polsko- francuskiej z panią prof. Eliane Gluckman i innymi wybitnymi transplantologami francuskimi. Ponieważ wysoko ocenili nasz sposób postępowania i ówczesne osiągnięcia zarekomendowali wsparcie finansowe naszego Ośrodka. Ze środków tej Fundacji zakupiony został drugi namiot z laminarnym przepływem i uruchomiliśmy drugie stanowisko transplantacyjne. Stopniowo Ośrodek rozrastał się zajmując kolejne pomieszczenia w Oddziale VII. Dzięki temu mogliśmy również uruchomić w tym czasie skromną Poradnię Transplantacyjną, a w 2000r. wyposażone zostało trzecie stanowisko i zaczęliśmy przeprowadzać autotransplantacje. Do tego potrzebny jest separator komórkowy i bank pozyskanych autologicznych komórek krwiotwórczych w ciekłym azocie, co znów wymagało nowych pomieszczeń (Administracja Szpitala przeznaczyła na ten cel były gabinet stomatologiczny i była pracownię endoskopii). Już w 1995 roku zostały opracowane międzynarodowe standardy , które powinny spełniać oddziały transplantacji szpiku, a w 1998r. opublikowano ich zmodyfikowaną wersję jako zarządzenie Ministerstwa Zdrowia w odniesieniu do polskich oddziałów transplantacji. W tym samym roku powstał Wspólny Komitet Akredytacyjny Międzynarodowego Towarzystwa Terapii Komórkowych i Europejskiej Grupy ds. Transplantacji Komórek Krwiotwórczych (JACIE), a w marcu 2004r. Komisja Europejska wydała dyrektywę w sprawie pobierania, przetwarzania, przechowywania i przeszczepiania komórek, tkanek i narządów. Niespełnienie do kwietnia 2006r. wymogów tej Dyrektywy, które znalazły swoje odbicie w ustawie Sejmu RP o pobieraniu, przetwarzaniu, przechowywaniu i przeszczepianiu komórek, tkanek i narządów z dnia 1. Lipca 2005r. odebrałoby Ośrodkowi akredytację i wykluczyło z

kontraktowania transplantacji szpiku oraz odebrało dostęp do międzynarodowego rejestru dawców niespokrewnionych, a tym samym uniemożliwiło dalsze istnienie ośrodka. W latach 1996- 98 nie udało się pozyskać z Ministerstwa Zdrowia środków na rozbudowę oddziału i jego zaplecza oraz wyposażenie, które gwarantowałyby spełnienie wszystkich krajowych i międzynarodowych standardów i wymogów. Stąd w 1998 r. rodzice dzieci leczonych w Oddziale i pracujący w nim lekarze założyli Stowarzyszenie Wspierania Transplantacji Szpiku u Dzieci działające przy naszej Klinice dla wsparcia jej potrzeb bieżących, a przede wszystkim rozbudowy i urządzenia Oddziału Transplantacji Szpiku zgodnie z Dyrektywą Komisji Europejskiej z 31 marca 2004r. W okresie od 1999 do 2004r. udało się nam zgromadzić ok. 1,5 miliona złotych. Równocześnie Uczelnia wyraziła zgodę na nadbudowę piętra na głównym budynku Szpitala. Po przygotowaniu szczegółowego projektu budowlanego i dokonaniu wszystkich niezbędnych formalności w dniu 4 lipca 2004r. ruszyła budowa nowego Oddziału, a 25 lipca J.M. Rektor prof. Grzegorz Bręborowicz wmurował kamień węgielny pod ten Oddział. Po roku, w październiku 2005r. Oddział był gotowy do odbioru technicznego, a 10 listopada, w przeddzień imienin św. Marcina, patrona Oddziału, otwarto Oddział oficjalnie. Bardzo wiele instytucji i osób starało się nam na różne sposoby pomóc, jednak przełomowym momentem była wpłata na konto Stowarzyszenia dokonana w sierpniu 2004r. kwoty 1 miliona euro. Kolejna kwota – 0,5 mln euro wpłynęła w grudniu tego roku. Stało się to po wizycie w naszej Klinice grupy osób zainteresowanych postępowaniem budowy. *H.S.- czy personalia tych osób otoczone są szczególną dyskrecją?* **J.W.-** powiem tyle ile wiem. Ówczesny radny PiS w Poznaniu- pan Wojciech Wośkowiak zainteresował się na początku lat 2000 naszymi problemami, dostrzegł potrzebę wsparcia i podjął w tym celu szereg działań, np. aukcję dzieł sztuki i inne. Z pomocą swojej żony dotarł do pana Macieja Sławskiego, który pod koniec lat 80-tych pracował jako pielęgniarz zabiegowy w Oddziale Onkologicznym naszej Kliniki, po czym, na początku lat 90-tych wyjechał do Niemiec i tam podjął pracę w prywatnym szpitalu w Monachium. Wśród jego tamtejszych znajomych znalazł się prokurator zajmujący się przestępstwami podatkowymi, a że 1-go maja 2004r. Polska stała się członkiem Unii Europejskiej zasądzone przez niego tzw. nawiązki na cele społeczne mogły być wpłacane na konto naszego Stowarzyszenia. Właśnie ci państwo wraz z małżonkami odwiedzili nas w listopadzie 2004r. Efektem wizyty była wspomniana wpłata na konto naszego Stowarzyszenia; łącznie 1,5 miliona euro. Pieniądze te pozwoliły nam nie tylko szybko dokończyć budowę, ale też znakomicie wyposażyć nowy Oddział. Cała inwestycja kosztowała ok. 8,5 mln złotych. Wkroczyliśmy właśnie w 5 rok funkcjonowania Oddziału i jak dotychczas inwestycja sprawdza się nam znakomicie. *H.S.- ile jest obecnie stanowisk transplantacyjnych?* **J.W.-** mamy 8 stanowisk; 6 dla przeszczepów allogenicznym, czyli od dawcy rodzinnego lub niespokrewnionego, natomiast 2 stanowiska służą dla przeszczepów autologicznych, ale też są przydatne dla hospitalizacji dawcy komórek, lub dla leczenia powikłań po przeszczepie. Mamy również przy Oddziale Poradnię Transplantacyjną z zapleczem laboratoryjnym. *H.S.- chciałbym jeszcze wrócić do*

doktoratu pana profesora, którego nie znalazłem w Bazie Biblioteki Głównej UMP?

J.W.- studia doktoranckie rozpocząłem, jak już mówiłem, zaraz po studiach. Tematem była: *Reakcja PAS w komórkach blastycznych u dzieci z ostrą białaczką limfoblastyczną*. Reakcja PAS to barwna reakcja cytochemiczna, za pomocą której wykrywa się i ocenia zawartość glikogenu w komórkach. Jest to reakcja na glikogen i były wówczas sugestie, że może to badanie mieć znaczenie prognostyczne: im więcej glikogenu w komórce blastycznej tym lepiej i odwrotnie. Dzięki doktorowi Andrzejowi Topiłko, który prowadził Pracownię Mikroskopii Elektronowej w Zakładzie Patomorfologii i współpracował z prof. Urszulą Radwańską mogłem zawartość glikogenu badać równolegle: z mikroskopią świetlną i na poziomie mikroskopu elektronowego, co było wówczas nowością. Odnosząc moje wyniki do przebiegu klinicznego wykazałem znaczenie rokownicze zawartości glikogenu w limfoblastach białaczkowych u dzieci.. Promotorem była pani prof. Urszula Radwańska, a obrona miała miejsce 2. grudnia 1982r.⁶⁹⁴

H.S.- czy temat był wynikiem inspiracji promotora? **J.W.-** tak, inicjatorką była pani prof. Urszula Radwańska, ale muszę przyznać, że po wyznaczeniu tematu musiałem już działać, można powiedzieć: „do bólu” samodzielnie. Oczywiście zawsze mogłem liczyć na pomoc, ale Pani Profesor uważała, że praca musi być przygotowana samodzielnie.

H.S.- a temat pracy habilitacyjnej, czy był kontynuacją tego kierunku naukowego?⁶⁹⁵

J.W.- tak, w znaczeniu zadania powierzonego mi przez panią profesor, czyli zorganizowania oddziału transplantacji szpiku i wdrożenia transplantacji do leczenia, zwłaszcza chorób rozrostowych układu krwiotwórczego i aplazji szpiku, ale problem szczegółowy dostrzegłem sam i sam go rozwijałem. Temat wynikał z obserwacji najczęstszych powikłań z jakimi mieliśmy do czynienia po przeszczepach tj. z zaburzeniami czynności przewodu pokarmowego. Ten problem ściśle wiąże się z najpoważniejszym powikłaniem po transplantacji komórek allogenicznymi : z chorobą „przeszczep przeciwko gospodarzowi”. Występuje ona zwłaszcza wtedy, gdy dochodzi do uszkodzenia błony śluzowej przewodu pokarmowego, którego wyrazem jest uwolnienie ogromnej ilości prozapalnych cytokin i jeśli na to nałoży się infekcja, a z nią kolejna porcja cytokin- dochodzi do zwiększonej ekspresji antygenów układu HLA na komórkach docelowych dla GvHD i inicjacji reakcji „przeszczep przeciwko gospodarzowi”. Właśnie ten problem stał się przedmiotem mojego projektu badawczego, który złożyłem w Fundacji Humboldta ubiegając się o jej stypendium. Projekt okazał się nowatorski, co zostało zauważone przez jego recenzentów. Stypendium rozpocząłem w październiku 1991r. a zaplanowane badania realizowałem na terenie Wyższej Szkoły Medycznej w Hanowerze w Niemczech we współpracy z wieloma Klinikami i Pracowniami na terenie tej Szkoły, zwłaszcza z Kliniką Onkologii i Hematologii Dziecięcej, Oddziałem Transplantacji Szpiku i

⁶⁹⁴ Praca doktorska: *Reakcja PAS w komórkach blastycznych u dzieci z ostrą białaczką limfoblastyczną*, aut.: **Wachowiak Jacek**, promotor: Radwańska Urszula, I Klinika Chorób Dzieci IP w Poznaniu, Poznań, 1982r.

Pracownią Radioimmunologiczną. Już od stycznia 1991r. każdego roku biorę czynny udział w Kongresach Europejskiej Grupy ds. Transplantacji Szpiku. Pierwszy Kongres, w którym uczestniczyłem odbył się w Cortina D'Ampezzo we Włoszech i pomimo tego, że minął zaledwie rok od podjęcia transplantacji szpiku w naszej Klinice zgłosiłem i prezentowałem pracę opartą o nasze własne wyniki. Od tego czasu corocznie prezentujemy nasze doświadczenia w postaci kilku doniesień. *H.S.- zatem odpowiedź na moje pytanie: czy działalność naukowa pana profesora jest kontynuacją pracy poprzedników wydaje się oczywista?* **J.W.-** jak najbardziej, wspomniane przeze mnie próby transplantacji szpiku dokonywane w latach 50-tych przez prof. Urszulę Radwańską i prof. Teodora Rafińskiego były torowaniem drogi, stosownie do ówczesnych możliwości technicznych i rozwoju medycyny, ale idea zaistniała i była na kolejnych etapach kontynuowana i rozwijana. Mam takie poczucie, świadomość i wdzięczność. *H.S.- a jak pan profesor odbiera dzisiaj pojęcie mistrza w zawodzie, w nauce?* **J.W.-** myślę, że jeszcze w czasach licealnych zetknąłem się z opiniami o panu profesorze Olechu Szczepkim, później, już na początku studiów w ramach tzw. „praktyk robotniczych” porządkowaliśmy budynek Instytutu Pediatrii jeszcze w trakcie budowy, urządzania, gdzieś ok. roku 1971 i już wtedy zetknąłem się z osobą profesora osobiście. W połowie 3-go roku, po wykładach prof. Olecha Szczepkiego w ramach propedeutyki pediatrii utwierdziłem się w wyborze specjalności i zdecydowałem o ubieganiu się o indywidualny tryb studiowania. No a od chwili ukończenia studiów otoczyła mnie opieką pani prof. U. Radwańska- niezaprzeczalny i niedościgniony mój mistrz w nauce, w medycynie, w zawodzie. Tak wspominam i mam za to wszystko ogromną wdzięczność dla pani profesor. Wśród wielu wspomnień mam jedno szczególne. Moim opiekunem na studiach indywidualnych był, jak już wspominałem, pan prof. Mieczysław Walczak. Endokrynologia przeżywała wtedy ogromne przyśpieszenie rozwoju dzięki nowym metodom badawczym np. radioimmunodiagnostyce. W dzień mego egzaminu z pediatrii, a był to 26 września 1977r. rano podczas śniadania zadzwonił telefon i zaskoczonego studenta pani prof. U. Radwańska, która telefonowała osobiście, bez zbędnych wstępów zapytała czy nie zdecydowałbym się na studia doktoranckie u niej w Klinice. Natychmiast odpowiedziałem: tak.” Czy pan zdał już egzamin? Jeszcze nie. A u kogo pan zdaje? Właśnie dzisiaj u prof. Szczepkiego. To niech pan się pośpieszy”. Okazało się, że na Studium miała przyjść jakaś pani doktor, a właśnie mój dzień egzaminu był też dniem egzaminu na Studium. Tego dnia rano pani profesor dowiedziała się, że dziewczyna jest w ciąży i rezygnuje ze studiowania. Pani profesor, wg. relacji świadków, wybiegła na korytarz, którym przechodził właśnie prof. Mieczysław Walczak. „Mieciu taka a taka sprawa, nie masz czasem kogoś kto mógłby przyjść do mnie na te studia doktoranckie? Tak, jest u mnie Jacek Wachowiak...”Egzamin z pediatrii zdawałem ostatni, poszło dobrze i natychmiast wybiegłem przed Instytut, gdzie w swoim groszkowym „maluchu” niepokoiła się już

⁶⁹⁵ Rozprawa habilitacyjna: *Enteropeptydy i neuropeptydy w świetle najczęstszych wczesnych powikłań transplantacji szpiku kostnego*, autor: **Wachowiak Jacek**, Poznań; Wydaw. Ucz. AM im. K. Marcinkowskiego, 1997, opis fiz.: 239 s. il. tab. 30 cm, bibliogr. streszcz. summ.

pani profesor. Po drodze starała się jeszcze intensywnie poszerzyć moją wiedzę hematologiczną, którą wówczas miałem na poziomie kursu podstawowego studiów. W Dziekanacie okazało się, że coś nie wypaliło organizacyjnie i egzamin przełożono na późniejszy termin, dzięki czemu przystąpiłem do niego dużo spokojniej. Doświadczyłem zatem, że niektóre tzw. „zdarzenia życiowe” mogą być po prostu dziełem przypadku. Dzisiaj wiem, że lepiej trafić nie mogłem. *H.S.- a termin „poznańska szkoła pediatrii”, czy to już tylko anachronizm, jak uważają niektórzy, czy też jest wyrazem szacunku dla pewnej tradycji, mimo, że nauka i nauczanie mogą być, diametralnie różne, na innym poziomie, etapie rozwoju?* **J.W.-** myślę, że to określenie miało i ma nadal uzasadnienie. Takie osoby, jak prof. Karol Jonscher i jego uczniowie: prof. Teodor Rafiński i prof. Olech Szczepski, małżeństwo Zeylandów i wielu innych, kolejne pokolenia następców, np. najbliższa mi prof. Urszula Radwańska, tworzyły szkołę, zapewniały jej rozwój i utrwały znakomitą pozycję pediatrów poznańskich, a na nas- ich uczniach spoczywa obowiązek kontynuacji tego dzieła, aby nie zaprzepaścić tego, co wartościowe w tradycji. Myślę, że tradycja stanowi fundament, na którym możemy podejmować nowe wyzwania. Moim zdaniem tradycja wcale nie przeszkadza być nowoczesnym, a powiem, że nawet wręcz przeciwnie. Przykład naszych nauczycieli nakazuje iść do przodu, a zatem być nowoczesnym i w ten sposób zapewniać dalszy rozwój pediatrii. *H.S.- jakie kierunki tej „szkoły” uważa pan profesor za najważniejsze?* **J.W.-** w 1974 roku prof. Radwańska, prof. Jerzy Armata z Krakowa, prof. Janina Bogusławska-Jaworska z Wrocławia założyli Polską Pediatryczną Grupę ds. Leczenia Białaczek i Chłoniaków, która do dziś dnia istnieje i która spowodowała, że pomimo różnych zawirowań dziejowych polskie dzieci z chorobami onkologicznymi krwi są od blisko 40 lat leczone tak, jak dzieci w Niemczech, we Francji, w Stanach Zjednoczonych i z takimi samymi rezultatami, mimo przecież różnych warunków, w jakich żyjemy i leczymy naszych chorych. Jeszcze w 1990r. znacznie gorzej niż w przypadku chorób rozrostowych układu krwiotwórczego wyglądała sytuacja w odniesieniu do organizacji i wyników leczenia nowotworowych guzów litych u dzieci. W 1991r. pani prof. Urszula Radwańska zaprosiła do Poznania wszystkich kierowników ośrodków onkologicznych i hematologicznych dziecięcych w Polsce i wspólnie z nimi zainicjowała powstanie Polskiej Grupy ds. Leczenia Guzów Litych u Dzieci, której też została pierwszą przewodniczącą. Od tego momentu zostało uporządkowane leczenie guzów litych u dzieci w Polsce. Już po kilku latach nasze polskie wyniki leczenia przestały odbiegać od wyników uzyskiwanych w krajach rozwiniętych Europu i USA. W 2000 roku powstało Polskie Towarzystwo Onkologii i Hematologii Dziecięcej, a wspomniane Grupy stały się organami wykonawczymi Towarzystwa. Od 1989 r. pełniłem nieformalną funkcję koordynatora działań wszystkich polskich dziecięcych oddziałów transplantacji komórek krwiotwórczych. W 2003r., w Krakowie, podczas Zjazdu naszego Towarzystwa powstała Polska Pediatryczna Grupa d/s Transplantacji Komórek Krwiotwórczych, której po dzień dzisiejszy, już drugą kadencję, jestem przewodniczącym. Myślę, że odzwierciedla to pozycję środowiska poznańskiego w dziedzinie onkohematologii dziecięcej w Polsce. Również dodam, że

jestem drugą kadencję członkiem prezydium Grupy Pediatrycznej przy Europejskiej Grupie ds. Transplantacji Komórek, gdzie reprezentuję wszystkie ośrodki dziecięce transplantologiczne z Europy Środkowej i Wschodniej. Muszę wspomnieć, że blisko współpracuję, z tej racji, że jestem kierownikiem II Katedry Pediatrii UMP z Kliniką Endokrynologii i Diabetologii Wieku Rozwojowego. W tej Klinice odbywałem moje studia indywidualne, znałem dobrze prof. Mieczysława Walczaka, następnie prof. Eugeniusza Kormana i obecnie kierującego Kliniką prof. Marka Niedzielę i jego współpracowników. Organizowane przez wiele lat z inicjatywy prof. Walczaka i prof. Szczepkiego doroczne Konferencje Medycyny Wieku Rozwojowego („Okres dojrzewania”-H.S.) miały znaczący wpływ na ugruntowanie pozycji środowiska poznańskich endokrynologów dziecięcych, którą obecnie z powodzeniem rozwija prof. Marek Niedziela. Dalej- nie mogę nie wspomnieć osoby prof. Mariana Krawczyńskiego jeszcze jednego z moich mistrzów, długoletniego dyrektora ówczesnego Instytutu Pediatrii, jego szkoła auksologii, gastroenterologii i chorób metabolicznych osiągnęła znakomite wyniki, a obecnie jest dalej rozwijana przez prof. Wojciecha Cichego i prof. Jarosława Walkowiaka. Blisko współpracuję z panią profesor Aldoną Siwińską i wiem, że osiągnięcia zarówno kardiologii jak i nefrologii dziecięcej w tej poznańskiej Klinice są ogromne. Pulmonologia i alergologia, a dołączyły jeszcze obecnie niedobory odporności- to Klinika prowadzona przez panią profesor Annę Bręborowicz ze znakomitą tradycją poprzedników: profesorów Teodora Rafińskiego i Jerzego Alkiewicza zajmuje się obecnie nie tylko pulmonologią i alergologią dziecięcą, ale także niedoborami odporności. Klinika Chorób Zakaźnych i Neurologii Dziecięcej z postacią jej pierwszego kierownika prof. Marią Chmielową, dzisiaj prowadzona przez prof. Wojciecha Służewskiego- rozwija zagadnienia powikłań neurologicznych w chorobach infekcyjnych u dzieci oraz zapaleń wątroby. Każda z wymienionych Klinik, każdy z tych zespołów ma mocną pozycję na tle osiągnięć pediatrii w Polsce w ostatnich dziesięcioleciach. *H.S.- a co z kontynuacją medycyny, pediatrii w rodzinie pana profesora?* **J.W.-** jedna z moich córek ukończyła medycynę w 2005r., a jej decyzja co do kierunku studiów była zupełnie samodzielna. Niczego córce wraz z żoną, która jest też pediatrą i lekarzem medycyny rodzinnej, nie sugerowaliśmy. Po ukończeniu stażu podyplomowego córka podjęła szkolenie specjalizacyjne w pediatrii w ramach rezydentury. Co więcej, jakiś czas temu oświadczyła, że w przyszłości chce się specjalizować w onkohematologii dziecięcej. Ostrzegłem córkę, że uchwała Senatu UMP z 1996r. zabrania zatrudniania rodziny w tym samym Zakładzie- Klinice jednak to nie wpłynęło jak dotąd, na jej decyzję. *H.S.- czy jest jeszcze jakaś inna pasja obok pracy w życiu pana profesora?* **J.W.-** zawsze lubiłem wędrowkę z plecakiem, jeszcze w Liceum .Do dzisiaj z żoną systematycznie poznajemy Wielkopolskę a urlopy spędzamy poznając regiony Polski ./ *H.S.- podpowiadam profesorowi znakomitą książkę prof. Marcina Libickiego o siedzibach ziemiańskich w Wielkopolsce/.* **J.W.-** muszę jeszcze na zakończenie naszej rozmowy podkreślić, że naszej Kliniki nie należy postrzegać jako wyłącznie ośrodka transplantacji, choć o tym fragmencie działalności Kliniki, jako najważniejszym mówiłem najwięcej. Jest

Klinika przede wszystkim ośrodkiem hematologii i onkologii dziecięcej, której elementem jest Oddział Transplantacji. Przyznam, że po długim okresie zajmowania się głównie problemami transplantacji komórek krwiotwórczych, bo taka była potrzeba, sprawia mi obecnie dużą satysfakcję leczenie dzieci z chorobami nienowotworowymi układu krwiotwórczego, które inspirują do podejmowania kolejnych problemów badawczych.

Wskazane pozycje z publikacji naukowych autorstwa i współautorstwa prof. Jacka Wachowiaka:

1. *Transplantacja szpiku allogenicznego w chorobach rozrostowych krwi u dzieci i młodzieży. Obserwacje wstępne.* **Jacek Wachowiak**, Małgorzata Kaczmarek-Kanold, Urszula Radwańska, Michał Wojtalik.- Acta Haemat. Pol. 1991 T. 22 nr 2 s. 310-317 tab. bibliogr. streszcz. summ.
2. *Nawrót ostrej białaczki limfoblastycznej u dzieci w świetle doświadczeń I Kliniki Chorób Dzieci IP. AM w Poznaniu.*; **J[acek] Wachowiak**, D[anuta] Michalewska, P[awe] Daszkiewicz. W: XV Zjazd Polskiego Towarzystwa Hematologów i Transfuzjologów. Poznań 20-22 VI 1991. streszcz.referatów. Poznań. 1991 s. 52.
3. *Specyfika transplantacji szpiku w białaczkach u dzieci.* Urszula Radwańska, **Jacek Wachowiak**. Pediat. Pol. 1992 T. 66 nr 11-12 s. 95-101 il. tab. bibliogr.
4. *Microflora of upper respiratory and gastrointestinal tract in children with leukemia undergoing allo-BMT in relation to previous treatment.*: **J[acek] Wachowiak**, M[ałgorzata] Kaczmarek-Kanold, D[anuta] Zawadzka, D[ariusz] Boruckowski, U[rszula] Radwańska.- Bone Marrow Transplant. 1995 Vol. 15 suppl. 2 s. S155.
5. *Histiocytoza komórek Langerhansa.* **Jacek Wachowiak**. W: *Pediatrics*. T. 2. Pod red.: Bolesława Górnickiego, Barbary Dębiec, Jana Baszczyńskiego. Warszawa, 1995 s. 484-485.
6. *Transplantacja szpiku w chorobach rozrostowych układu krwiotwórczego.* **Jacek Wachowiak**. W: *Pediatrics*. T. 2. Pod red.: Bolesława Górnickiego. Barbary Dębiec, Jana Baszczyńskiego. Warszawa, 1995 s. 485-486
7. *Does early detection and pre-emptive therapy of CMV infection reduce risk of acute GvHD in allogeneic bone marrow recipients?:* **J[acek] Wachowiak**, D[ariusz] Boruckowski, D[anuta] Januszkiewicz-Lewandowska, U[rszula] Chobot-Musiałkiewicz. Bone Marrow Transplant. 1997 Vol. 19 suppl. 1 s. S178.
8. *Early post-BMT liver function in children conditioned for bone marrow transplantation with busulfan-containing and with hyperfractionated TBI-containing preparative regimens.* **J[acek] Wachowiak**, D[ariusz] Boruckowski, J[ulian] Malicki, U[rszula] Chobot-Musiałkiewicz.- Rep. Pract. Oncol. 1997 Vol. 2 nr 2 s. 61 il.
9. *Enteropeptydy I neuropeptydy w świetle najczęstszych wczesnych powikłań transplantacji szpiku kostnego.* **Jacek Wachowiak**. Poznań: Wydaw. Ucz. AM im. K. Marcinkowskiego, 1997, 239 s. il. tab. 30 cm. bibliogr. streszcz. summ.
10. *Transplantacje szpiku i komórek krwiotwórczych krwi obwodowej w białaczkach u dzieci.* **Jacek Wachowiak**. W: *Białaczki u dzieci*. Pod red.: Urszuli Radwańskiej. Wrocław, 1998 s. 153-174 tab.bibliogr.
11. *Profilaktyka i leczenie zakażeń u dzieci z chorobami rozrostowymi leczonych za pomocą intensywnej chemioradioterapii.*: **Jacek Wachowiak**. Nowa *Pediatr.* 1998 R. 2 nr 2 s. 5-9 bibliogr. summ.
- 12.

Allogeniczna transplantacja szpiku kostnego w leczeniu białaczek u dzieci – aktualne możliwości i ograniczenia w świetle 10-letnich doświadczeń Ośrodka Poznańskiego. **J[acek] Wachowiak**, D[Ariusz] Boruczkowski, A[nna] Pieczonka, M[ichał] Leda.- *Pediat. Pol.* 1999 T. 74 nr 6 suppl. s. 305. **13.** *Allogeneic bone marrow transplantation in children with acute lymphoblastic leukemia in first and second complete remission conditioned with fractionated total body irradiation and etoposide or cyclophosphamide.:* **J[acek] Wachowiak**, J[ulian] Malicki, D[ariusz] Boruczkowski, G[rażyna] Stryczyńska, G[rażyna] Kosicka, M[ichał] Leda, A[nna] Pieczonka.- *Rep. Pract. Oncol. Radiother.* 2001 Vol. 6 nr 1 s. 48-49. **14.** *Allogeniczna transplantacja komórek krwiotwórczych u dzieci z wrodzonymi i nabytymi niedokrwistościami aplastycznymi w materiale PPGLBC:* **J[acek] Wachowiak**, A[Licja] Chylicka, J[erzy] Kowalczyk, D[ariusz] Boruczkowski, M. Choma, K[atarzyna] Drabko, E[wa] Gorczyńska, K[Krzysztof] Kałwak, M[ichał] Leda, A[nna] Pieczonka, M[Małgorzata] Słociak, J[erzy] Toporski, D[ominik] Turkiewicz, B[eata] Wójcik, A[Agneszka] Zaucha-Prażmo.- *Prz. Lek.* 2003 T. 60 suppl. 5 s. 85. **15.** *Wskazania do transplantacji komórek krwiotwórczych w onkologii i hematologii dziecięcej w 2003 roku.:* **J[acek] Wachowiak**. *Prz. Lek.* 2003 T. 60 suppl. 5 s. 73. **16.** *Reakcja przeszczep przeciw białaczce – mechanizm, znaczenie oraz możliwości wykorzystania w profilaktyce i terapii wznowy białaczki po allogenicnej transplantacji komórek krwiotwórczych.:* **J[acek] Wachowiak**.- *Rep. Pract. Oncol. Radiother.* 2003 Vol. 8 suppl. 2 s. S224-225. **17.** *Infectious complications in children conditioned for allogeneic HSCT with reduced intensity or reduced toxicity preparative regimen.:* **J[acek] Wachowiak**. W: 4th Symposium on Hematopoietic Stem Cell Transplantation in Children. 30th November-1st December 2006, Poznań, Poland. Final Programme. Poznan, 2006 s. 52-53 bibliogr. **18.** *Infectious complications in children conditioned for allogeneic haematopoietic stem cell transplantation with reduced intensity conditioning or with treosulfan-based reduced toxicity preparative regimen.* **Jacek Wachowiak**, Grzegorz Grund. *Rep. Pract. Oncol. Radiother.* 2007 Vol. 12 nr 3 s. 175-179 bibliogr. **19.** *Rola transplantacji komórek krwiotwórczych w leczeniu guzów litych u dzieci i młodzieży.* **Jacek Wachowiak**. W: X Sympozjum „Kompleksowa terapia przeciwnowotworowa – wspólne działanie, jeden cel”. Jachranka, 5-7 XII 2007. Program. [B.m.2007 1] s. 17-18. **20.** *Stopień klinicznego zaawansowania guzów litych i chłoniaków w chwili rozpoznania u dzieci i młodzieży w województwie wielkopolskim w latach 1995-2005.* **Jacek Wachowiak**, Małgorzata Kaczmarek-Kanold, Danuta Januszkiewicz-Lewandowska, Aleksandra Rybczyńska, Benigna Konatkowska, Monika Różycka, Katarzyna Wachowiak, W: X Sympozjum „Kompleksowa terapia przeciwnowotworowa – wspólne działanie, jeden cel”. Jachranka, 5-7 XII 2007. Program. [B.m., 2007] s. 19-20 ./ w dniu 23.11.2010r. Baza GBL UMP zawierała 591 pozycji publikacji naukowych autorstwa lub współautorstwa prof. Jacka Wachowiaka/.

Rozmowa z Prof. dr hab. med. JAROSŁAWEM WALKOWIAKIEM- Prodziekanem I Wydziału Lekarskiego, kierownikiem Pracowni Analityki Klinicznej i Badań Czynnościowych Przewodu Pokarmowego przy Klinice Gastroenterologii Dziecięcej i Chorób Metabolicznych przeprowadzona w dniu 30 października 2009 r. w Szpitalu im. K. Jonschera w Poznaniu⁶⁹⁶

H.S.- jak doszło do wyboru medycyny w przypadku pana profesora? Jarosław Walkowiak dużo nie brakowało, a zostałbym matematykiem. Tylko wówczas wydawało się, że kierunek ten nie ma przyszłości, a medycyna była konkretna. Po długich rozterkach świadomie ją wybrałem. Studiowałem w latach 1985-1991, a czasy nie były łatwe, choć wiem, że poprzednicy mieli trudniej... *H.S.- a pediatria? J.W.-* po pierwszym roku przypadkiem trafiłem na praktykę do ówczesnego Instytutu Pediatrii i praca z dziećmi tak mi się spodobała, że świadomie wybrałem tę specjalność. Zaraz po studiach pozostałem w Instytucie i przez 6 lat pracowałem na etacie szpitalnym. W tym czasie zrobiłem doktorat i specjalizację. Moim opiekunem w obu sprawach był pan profesor Marian Krawczyński. *H.S.- czyli mimo zatrudnienia na etacie szpitalnym kontynuował pan profesor pracę naukową? J.W.-* tak, od samego początku. To było trudniejsze, ale możliwe. Szef mnie do tego zachęcał. *H.S.- podobno tak właśnie postępował prof. Olech Szczepski? J.W.-* ja, niestety nie pamiętam profesora Olecha Szczepkiego. Temat pracy podsunął mi prof. Marian Krawczyński. Dotyczył rozwoju fizycznego dzieci poznańskich i to była kontynuacja prac profesora z lat poprzednich.⁶⁹⁷ Ja podsumowałem zjawisko akceleracji rozwoju fizycznego dzieci na przestrzeni 100 lat. Mam jeszcze jedno, szczególnie wspomnienie dotyczące mojego doktoratu- zawierał pierwsze kolorowe ryciny w tego typu pracy na Wydziale, a był to rok 1994. Po prostu wówczas zakupiono pierwszą kolorową drukarkę. Taki znak czasu i znak postępu. *H.S.- tematem habilitacji była już inna dziedzina... J.W.-* ja nadal interesowałem się i zajmuję problemami rozwoju, żywienia, ale wówczas pracowałem już nad funkcją zewnątrzwydzielniczą trzustki w mukowiscydozie.⁶⁹⁸ To była tematyka, którą rozwijali w poprzednich latach: prof. Jerzy Socha, prof. Wojciech Cichy, doktor Danuta Kostrzewa- Szymiec. *H.S.- już wówczas w Klinice Gastroenterologii Dziecięcej i Chorób Metabolicznych? J.W.-* Klinika powstała z Zakładu Propedeutyki Pediatrii Instytutu, który rozwinął 10-łóżkowy Oddział Metaboliczny przekształcony w IV Klinikę Chorób Dzieci, która, z kolei otrzymała dzisiejszą strukturę i nazwę w 1999 roku. *H.S.- już dla porządku zapytam jeszcze: kogo pan profesor uważa za swego mentora, mistrza? J.W.-* pana prof. Mariana Krawczyńskiego- bez wątpienia był moim mistrzem w zawodzie. *H.S.- a czy ma pan profesor świadomość kontynuacji zainteresowań jeszcze starszych*

⁶⁹⁶ Zapis rozmowy autoryzowany.

⁶⁹⁷ .Praca doktorska: *Akceleracja rozwoju fizycznego dzieci poznańskich w latach 1880- 1990*, autor: **Walkowiak Jarosław**; promotor: Krawczyński Marian, IV Klinika Chorób Dzieci Instytutu Pediatrii AM im. K.Marcinkowskiego, Poznań 1994r, 61,[46] k. il. tab. bibliogr. streszcz. summ.

² Rozprawa habilitacyjna: *Nieinwazyjna ocena zewnątrzwydzielniczej trzustki u chorych na mukowiscydozę*, autor: **Walkowiak Jarosław**, opis fiz.: 120 s. tab. 24 cm, bibliogr. streszcz. summ., Dział Wydaw. Ucz. im. K. Marcinkowskiego, Poznań 2001.

poprzedników, już nie żyjących, np. pani prof. Marii Chmielowej? **J.W.**- tak, pani profesor zmarła przedwcześnie, doskonale ją pamiętam, zdawałem u niej egzamin z pediatrii- bardzo praktyczny. Pani profesor zajmowała się również żywieniem niemowląt i dzieci. Równolegle problematyką gastroenterologiczną i metaboliczną zajmowali się w Instytucie: prof. Maria Goncerzewiczowa, prof. Jerzy Socha, oboje już od lat w Warszawie- Międzylesiu, w CZD. **H.S.**- *wyraźny rozwój gastroenterologii przypadł na lata 80-te, tak to pamiętam...***J.W.**- proszę wybaczyć, ale ja tego nie pamiętam...Kończyłem studia w 1991 roku. **H.S.**- *a termin Poznańska Szkoła Pediatrii jest panu profesorowi bliski, czy nie ma już dzisiaj sensu, znaczenia?* **J.W.**- myślę, że termin ten jest uzasadniony. Z Poznania wyrosło wielu ludzi, którzy mieli wpływ na poziom pediatrii w Polsce, nie tylko w naszym mieście, regionie. Uważam, że termin ten jest zasadny i powinno się go używać, choćby w odniesieniu do bliskiej mi gastroenterologii. Nikt chyba nie ma wątpliwości, że tę dyscyplinę tworzył w Centrum Zdrowia Dziecka w Warszawie, a później utrzymywał ją na najwyższym poziomie właśnie prof. Jerzy Socha z Poznania, z tego Szpitala, w którym jesteśmy. Nasuwa mi się, skoro o tym mówimy, smutna refleksja, że oto przeżywamy swoistą zapaść pediatrii, szczególnie jej możliwości terapeutycznych. Mimo postępu technicznego, wielkich zdobyczy wiedzy, poprawy bazy lokalowej i socjalnej mamy świadomość naszych ograniczeń i zapóźnień wobec bardziej cywilizowanych krajów⁶⁹⁹. **H.S.**- *czy medycyna stanie się tradycją w rodzinie pana profesora?* **J.W.**- nie pochodzę z rodziny lekarskiej. Moi rodzice są ekonomistami, podobnie rodzeństwo. Natomiast z trójki moich dzieci najstarszy syn studiuje na pierwszym roku medycyny. **H.S.**- *czy pan znajduje jeszcze czas na cokolwiek innego, jakieś hobby?* **J.W.**- pochłonięcie medycyną niewiele zostawia mi czasu, a oprócz tego mój umiłowany sport: bieganie i koszykówka zaprowadziły mnie do gabinetów ortopedycznych i po zabiegach moje możliwości nie są już takie jak przedtem. Preferuję obecnie pływanie i rower. A kiedy grają nasi piłkarze- żal patrzeć, jak bardzo brakuje im ducha rywalizacji, ducha walki ! A co to za sport bez tej idei?

Przykłady publikacji wskazanych przez profesora J. Walkowiaka: **1. Walkowiak J., Herzig K.H.: Fecal elastase-1 is decreased in villous atrophy regardless of underlying disease. Eur. J. Clin. Invest. 2001; 31: 425-430. 2. Walkowiak J., Herzig K.H., Witt M., Pogorzelski A., Piotrowski R., Barra E., Sobczyńska-Tomaszewska A., Trawińska-Bartnicka M., Strzykała K., Cichy W., Sands D., Rutkiewicz E. Krawczyński M.: Analysis of exocrine pancreatic function in cystic fibrosis: one mild cytr mutation does not exclude pancreatic insufficiency. Eur. J. Clin. Invest. 2001; 31: 796-801. 3. Walkowiak J., Herzig K.H., Strzykała K., Przysławski J., Krawczyński M.: Fecal elastase-1 is superior to fecal chymotrypsin in the assessment of pancreatic involvement in cystic fibrosis. Pediatrics 2002; 110: E 1-7. 4. Walkowiak J.,**

⁶⁹⁹ Kiedy w 2006r. Polska Grupa Robocza Mukowiscydozy przekształciła się w Polskie Towarzystwo Mukowiscydozy profesor J. Walkowiak został jego przewodniczącym. Piastuje też funkcję przewodniczącego Sesji Europejskiego Towarzystwa Mukowiscydozy. Jest też członkiem Komitetu Rozwoju Człowieka PAN.

Wilczyński M., Boleślawska I., Krawczyński M., Korzon M., Przysławski J., *The predominance of omega-6 polyunsaturated fatty acids in cystic fibrosis despite low arachidonic acid levels.* Acta Paediatr. 2003; 92: 1354-1355. **5. Walkowiak J.,** Nousia-Arvanitakis S., Lisowska A., Piotrowski R., Strzykała K., Bychowiec B., Songin T., Galli-Tsinopoulou A., Sands D., Pidonia I., Krawczyński M., Milanowski A., Herzig K.-H.: *Serum lipase secretin stimulation detect mild pancreatic involvement in cystic fibrosis.* J. Pediatr. Gastroenterol. Nutr. 2004; 38: 430-435. **6. Walkowiak J.:** *Assessment of maldigestion in cystic fibrosis.* J Pediatr. 2004; 145: 285-287. **7. Walkowiak J.,** Sands D., Nowakowska A., Piotrowski R., Zybert K., Herzig K.H., Milanowski A.: *Early decline of pancreatic function in cystic fibrosis patients with class 1 or 2 CFTR mutations.* J. Pediatr. Gastroenterol. Nutr. 2005; 40: 199-201. **8. Walkowiak J:** *Objective assessment of pancreatic function in all patients with cystic fibrosis.* J. Pediatr. 2005; 147: 127-128. **9. Walkowiak J.,** Banasiewicz T., Krokowicz P., Hansdorfer-Korzon R., Drews M., Herzig K-H.: *Fecal pyruvate kinase (M2-PK): A New predictor for inflammation and severity of pouchitis.* Scand J Gastroenterol 2005; 40: 1493-1494. **10. Babu M.,** Purhonen A.K., Banasiewicz T., Makela K., **Walkowiak J.,** Miettinen P., Herzig K.H.: *Effect of total colectomy and PYY infusion on food intake and body weight in rats.* Regul Pept. 2005; 131: 29-33. **11. Walkowiak J.,** Jankowska I., Pawłowska J., Bull L., Herzig K.H., Socha J.: *Normal pancreatic secretion in children with progressive familial intrahepatic cholestasis type 1?* Scand. J.Gastroenterol. 2006; 41: 1480-1483. **12. Walkowiak J.,** Wądołowska L., Szaflarska-Popławska A., Lisowska A., Bugajewska A. Przysławski J.: *The elimination of meat from the diet selectively decreases pancreatic elastase secretion.* Br J Nutr. 2007; 98: 154-158. **13. Lisowska A.,** Banasiewicz T., Marciniak R., Drews M., Majewski P., Herzig K.H., **Walkowiak J.:** *Chronic pouchitis is not related to small intestine bacterial overgrowth.* Inflamm. Bowel Dis. 2008; 14: 1102-1104. **14. Houwen R.H.,** van der Doef H.P., Sermet I., Munck A., Hauser B., **Walkowiak J.,** Robberecht E., Colombo C, Sinaasappel M., Wilschanski M; *On behalf of the ESPGHAN Cystic Fibrosis Working Group.: Defining DIOS and Constipation in Cystic Fibrosis With a Multicentre Study on the Incidence, Characteristics, and Treatment of DIOS.* J Pediatr Gastroenterol Nutr. 2010; 50: 38-42. **15. Walkowiak J.,** Blask-Osipa A., Lisowska A., Oralewska B., Pogorzelski A., Cichy W. Sapiejka E., Kowalska M., Korzon M., Szaflarska-Popławska A.: *Cystic fibrosis is a risk factor for celiac disease.* Acta Biochim. Pol. 2010; 57: 115-118. /w dniu 23.11.2010 w Bazie GBL UMP znajdowało się 416 rekordów prac naukowych autorstwa lub współautorstwa prof. Jarosława Walkowiaka/.

Rozmowa z Jego Magnificencją- Prof. zw. dr hab. med. JACKIEM WYSOCKIM - Rektorem Uniwersytetu Medycznego im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu, kierownikiem Katedry Profilaktyki Zdrowotnej Wydziału Nauk o Zdrowiu UMP, ordynatorem Oddziału Zakaźnego Wojew. Szpitala Dziecięcego im. B. Krysiewicza przy ul. Nowowiejskiego w Poznaniu, przeprowadzona w dniu 18 grudnia 2009 roku.⁷⁰⁰

H.S.- zgodnie z ankietą wypada mi zapytać o tradycję rodzinną w medycynie?
Jacek Wysocki- tradycja wynika z faktu, że mój starszy brat Henryk Wysocki jest profesorem kardiologii, kierownikiem Kliniki Kardiologii na naszej Uczelni i konsultantem w tej dziedzinie w Wielkopolsce. Natomiast mój wybór medycyny był w pełni świadomy, choć przykład brata był istotny. Nie mieliśmy natomiast innych związków rodzinnych, a zbieżność nazwiska z prof. Kazimierzem Wysockim, internistą, pierwszym szefem mojego brata, była przypadkowa. Kończyłem III Liceum Ogólnokształcące w Poznaniu i dzięki dobrym wynikom dostałem się w 1973 roku na studia medyczne bez egzaminu. Pediatria natomiast nie była moją pierwszą miłością w medycynie. Przez pierwsze lata studiów byłem zafascynowany psychiatrią. Moje pierwsze prace naukowe, jeszcze studenckie dotyczyły właśnie tego obszaru. Pediatria wyniknęła w szczególnych okolicznościach. Otóż na IV roku uzyskane wyniki pozwoliły mi ubiegać się o indywidualny tok studiowania. Musiałem wybrać dziedzinę i wskazać tutora, który ten tryb studiów poprowadzi. Wahałem się pomiędzy psychiatrią a pediatrią, wybrałem tę drugą. W psychiatrii rozczarował mnie zauważony wówczas dysonans między zróżnicowanym spektrum pacjentów klinicznych, a przeciętną rzeczywistością ogromnych szpitali psychiatrycznych w tzw. terenie, z którymi miałem styczność podczas praktyk wakacyjnych. Powszechna w tych latach rutyna podawania pacjentom neuroleptyków, przepełnione wieloosobowe sale chorych zniechęcały młodego lekarza. To przechyliło szalę na stronę pediatrii. Ówczesny dyrektor Instytutu Pediatrii prof. Olech Szczepski, który fascynował mnie jako człowiek, postać wielkiego formatu i klasy, kiedy poprosiłem go o rozmowę powiedział: „niech pan ustali termin z moją sekretarką i przy herbacie porozmawiamy o pańskich sprawach”. Tak zaprosił mnie, studenta IV roku. Na koniec rozmowy profesor powiedział: „świetnie, proszę mi dać tydzień czasu, ja panu wskażę tutora”. I tak się stało. Po tygodniu zostałem przedstawiony pani docent Marii Chmielowej, jako jej student indywidualny. Tak się zaczęła moja przygoda z pediatrią. Współpraca z panią prof. M. Chmielową to była wielka przyjemność. Od IV roku studiów zacząłem praktycznie pracować w Klinice. Dzięki temu, że mogłem już wówczas samodzielnie prowadzić pacjentów kończąc studia miałem spore doświadczenie pediatryczne. Kierownictwo Kliniki było otwarte na szkolenie się asystentów. Profesor Olech Szczepski dawał zadanie naukowe, po określonym czasie pracę sprawdzał, poprawiał, po czym publikował i dawał kolejne zadanie. Pierwszym tematem, który otrzymałem była ocena biodostępności erytromycyny podanej doustnie. Wykonaliśmy ją wspólnie z obecnym prof. Wojciechem Służewskim. Dzisiaj ja też

⁷⁰⁰ Zapis rozmowy autoryzowany.

stosuję tę zasadę postępowania wobec asystentów, wiem, że ją akceptują. Zarówno prof. Szczepski jak i prof. Chmielowa popierali aktywnych. Jeśli ktoś chciał np. robić drugą specjalizację, lub doktorat słyszało się; „to rób”. Zachęcali natomiast do pewnej kolejności w szkoleniu się: najpierw I stopień specjalizacji, potem doktorat, a potem II stopień. Ten tryb dawał już samodzielność w zawodzie i pewną pozycję, bazę do dalszego rozwoju. Dokładnie taką drogą poszedłem. Ważną rolę w moim życiu odegrały stypendia zagraniczne. Popierała mnie w tym prof. Maria Chmielowa. Pierwsze roczne stypendium otrzymałem w miesiąc po obronie doktoratu w 1986r.⁷⁰¹ Pracowałem w Ośrodku Badań Nad Grasicą w Bad-Harzburg koło Braunschweigu /Brunszwiku/ w RFN, gdzie kontynuowałem jeden z wątków mojego doktoratu tj. badania funkcji granulocytów obojętnochłonnych u dzieci z przewlekłym niedożywieniem. Muszę tu wspomnieć, że „materiałem” do doktoratu były bardzo liczne w pierwszej połowie lat 80-tych przypadki dzieci z zespołami złego wchłaniania. Po części były one skutkiem ciężkich zakażeń salmonellowych. Również ówczesne zalecenia żywieniowe dla niemowląt: stosowano mleko krowie „2/3” i od 6 tygodnia pszenna mąka prowadziły do uszkodzenia jelit, przy których obserwowaliśmy znaczną zapadalność tych dzieci na częste zakażenia o ciężkim przebiegu. *H.S.- pamiętam ten okres z własnego doświadczenia lekarskiego, rozpocząłem pracę w 1973r. w ówczesnym województwie gorzowskim. J.W.-* w moim doktoracie wykazałem, że granulocyty obojętnochłonne tych dzieci miały obniżoną zdolność do fagocytozy, a brak immunoglobulin skutkowało niedoborem przeciwciał opsonizujących. Drugi mechanizm dotyczył obniżonej zdolności zabijania wewnątrzkomórkowego bakterii. Dlatego tak łatwo dochodziło do posocznicy salmonellowych. Drugim aspektem mojego doktoratu była dokonana przeze mnie próba dodawania do hodowli granulocytów *in vitro* wyciągu z grasicy, preparatu TFX. Wykazałem poprawę pod jego wpływem zdolności wewnątrzkomórkowego zabijania bakterii. Było to zatem wskazanie do wdrożenia prób poprawy zdolności obronnych tych dzieci w ciężkich zakażeniach. Dzięki stypendium w Bad-Harzburg kontynuowałem moje doświadczenia w doskonałym laboratorium i opublikowałem kilka prac podsumowujących jakby pierwszy etap mojej pracy naukowej. W tym okresie zainteresowałem immunologią równocześnie zajmowałem się w zakresie klinicznym chorobami zakaźnymi i gastroenterologią. Decydowała o tym epidemiologia tych lat- olbrzymia ilość biegunek. W tym czasie równocześnie pojawił się w Polsce narastający problem wirusowego zapalenia wątroby typu B. Za namową pani prof. M. Chmielowej zająłem się tym tematem i jako pierwszy w Wielkopolsce rozpocząłem diagnostyczne biopsje igłowe wątroby u małych dzieci. Muszę przyznać, że hepatologii uczył mnie prof. Jerzy Socha w 1987 roku w Centrum Zdrowia Dziecka. Zaczęliśmy tam stosować TFX w leczeniu wzw B. Wówczas też współpracowałem z prof. Witoldem Kiczką z Kliniki Chorób Zakaźnych w Poznaniu.

⁷⁰¹ Praca doktorska: *Fagocytoza i zdolność bakteriobójcza granulocytów obojętnochłonnych u niemowląt z niedoborem masy ciała z uwzględnieniem oddziaływania *in vitro* preparatów grasiczopochodnych*, autor: **Wysocki Jacek**, promotor: Chmielowa Maria, Wydział Lekarski AM w Poznaniu, Poznań 1986./Źródło: Baza GBL UMP/.

Pod koniec lat 80-tych zebrałem spory materiał i doświadczenie pozwalające myśleć o habilitacji. Baza naukowa, możliwości diagnostyczne były w tym czasie w Polsce niebogate. Uzyskałem stypendium w Halifax w Nowej Szkocji w Kanadzie. Żadnych przeszkód nie czyniła mi prof. Maria Chmielowa. Kiedy powiedziałem o moich planach profesor powiedziała tylko : „żebyście tylko nie wyjechali równocześnie z Wojtkiem Służewskim”. Dogadaliśmy się i każdy z nas naprzemiennie odbył swoje wyjazdowe stypendia. Pracowałem w tamtejszym Uniwersytecie Dalhousie w Halifax 2 lata. Kliniką Pediatrii, Chorób Zakaźnych i Immunologii Dzieci kierował prof. Thomas Issekutz / nazwisko o korzeniach węgierskich/. Ponieważ granulocyty odgrywają małą rolę w zwalczaniu zakażenia wirusem hepatitis B, zająłem się limfocytami i odpornością komórkową. To była dla mnie wybitna szkoła naukowa i kliniczna. W Kanadzie zrobiłem 2/3 mojej rozprawy habilitacyjnej. Dotyczyła ona adhezji limfocytów do komórek śródbłonka. Z początkiem lat 90-tych zaczęły pojawiać się w piśmiennictwie artykuły o roli molekuł adhezyjnych, które decydują o zatrzymywaniu się limfocytów na komórkach śródbłonka naczyń w procesie ich migracji do ogniska zakażenia. W Kanadzie hodowałem nabłonek z pępowin ludzkich, następnie pobierałem limfocyty zwierzęce, głównie od szczurów. W drugim etapie wykonywałem doświadczenia in vitro na modelu myszy. W kilka miesięcy po moim powrocie do Polski umarła pani profesor Maria Chmielowa, a w 1994 roku odszedłem z Kliniki obejmując ordynaturę Oddziału Zakaźnego w Wojewódzkim Szpitalu Dziecięcym im. Bolesława Krysiewicza, przy ul. Nowowiejskiego, którym kieruję nadal. Od 1990 roku pełniłem równocześnie funkcję rzecznika prasowego rektora Akademii Medycznej. Powołał mnie na tę funkcję prof. Antoni Pruszewicz, ówczesny rektor. Zaproponowano mi też zajęcie się nowo tworzonym Wydziałem Nauk o Zdrowiu. Trzecią część mojej pracy habilitacyjnej wykonałem na Wolnym Uniwersytecie w Berlinie u prof. Reinera Maurera. Przez 6 miesięcy jeździłem do Berlina z krwią dzieci chorych na wzv i tam na hodowlach komórkowych badałem zjawisko adhezji limfocytów ludzkich do śródbłonka z pępowin ludzkich. Pracę ukończyłem w 1996 roku, a w 98r. obroniłem habilitację⁷⁰² pracując już na Wydziale Nauk o Zdrowiu, którego prodziekanem zostałem wybrany rok później. Wspomnę jeszcze o 2 doktoratach, które prowadziłem jakiś czas później: dr Ilony Małeckiej nt. wzv B oraz dr Aleksandry Matyla-Radzewskiej nt. wzv C, które uważam za ukoronowanie moich zainteresowań hepatologią. W roku 2000 władze uczelni poleciły mi zorganizowanie Katedry Profilaktyki Zdrowotnej, której nie było. Zacząłem z pomocą jednej tylko doktorantki, a dzisiaj katedra zatrudnia 28 pracowników. Rocznie realizujemy ok. 8000 godzin dydaktycznych w języku polskim i angielskim. Muszę wspomnieć, że pracując w Klinice kierowanej przez prof. Marię Chmielową zrobiłem drugą specjalizację z chorób zakaźnych. Dzięki temu

⁷⁰² Rozprawa habilitacyjna: *Adhezja limfocytów T do śródbłonka naczyniowego w warunkach eksperymentalnych oraz w przebiegu przewlekłego zakażenia wirusem B- zapalenia wątroby u dzieci*, autor: **Wysocki Jacek**, Akademia Medyczna im. K. Marcinkowskiego w Poznaniu, Katedra Nauk o Zdrowiu Wydziału Pielęgniarstwa i Nauk o Zdrowiu, opis: 141 s.,[14]s tabl. Il. 24 cm, Wydaw. Ucz. AM w Poznaniu, 1996. / Źródło: Baza BGL UMP/.

nawiązałem bliższy kontakt z prof. Jackiem Juszczykiem, który był patronem mojej habilitacji. *H.S.- pytam o rolę patrona, opiekuna habilitacji.* **J.W.-** oficjalnie „w papierach” tego pojęcia nie ma, ale są takie momenty, np. na Radzie Wydziału, gdzie potrzebny jest ktoś „promujący” kandydata do habilitacji. I to jest ta funkcja. Sama praca naukowa jest wykonana całkowicie samodzielnie, z pełną odpowiedzialnością autora. *H.S.- czym jest dzisiaj przewód habilitacyjny?* **J.W.-** uprawiamy model niemiecki, europejski, gdzie habilitacja jest wyraźnym przejściem do samodzielnej pracy naukowej. Dyskusja, która się kilka lat temu pojawiła sugerowała przejście na model amerykański, gdzie habilitacji nie ma. Trzeba jednak wyraźnie powiedzieć, że w tamtym modelu jest inny doktorat. Znacznie bardziej wymagający. Jest wynikiem 3-4 letnich obowiązkowych studiów doktoranckich, które są jedyną drogą do jego uzyskania. Po doktoracie, z kolei trzeba odbyć kilkuletnie studium *post doctoral fellowship* i na podstawie samodzielnych publikacji można ubiegać się o profesurę na konkretnej uczelni wyższej. I dopiero po wielu latach stabilnej pracy uzyskuje się tzw. *tenure*, czyli dożywotne stanowisko profesora. W modelu europejskim, również polskim habilitacja to nie tylko napisanie rozprawy, trzeba się też wykazać uznanymi pracami naukowymi oraz doświadczeniem dydaktycznym. Ta droga w naszych warunkach jest logiczna i pożyteczna. Podzielam natomiast stanowisko Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego odnośnie alternatywnej do pracy habilitacyjnej prezentacji cyklu prac naukowych, uznanych na forum międzynarodowym, które z komentarzem kandydat przedstawia jako swój samodzielny dorobek naukowy. Taka możliwość już dzisiaj istnieje. *H.S.- chciałbym jeszcze zapytać, czy spośród wymienionych profesorów któregoś uznaje pan profesor za swego mistrza?* **J.W.-** z pewnością osobą, której najwięcej zawdzięczam była pani profesor Maria Chmielowa. Również prof. Olech Szczepski. Obok wiedzy i warsztatu lekarskiego odbieraliśmy wszyscy lekcje etyki zawodowej, wzorzec postawy lekarza. Do dzisiaj w niektórych sytuacjach zadaję sobie pytanie; jak postąpiła by prof. Chmielowa? Postacią, o której też chcę ciepło powiedzieć jest prof. Jerzy Socha. Uczył mnie hepatologii, był recenzentem mojej pracy doktorskiej, pracy habilitacyjnej. Promował moją habilitację prof. Jacek Juszczyk, o czym już wspomniałem. Z pewnością też dużą rolę na mojej drodze życiowej odegrało kilku rektorów naszej Uczelni, z którymi blisko współpracowałem: prof. Antoni Pruszewicz, prof. Janusz Gadzinowski, prof. Leon Drobnik, za kadencji prof. Grzegorza Bręborowicza byłem już prorektorem. *H.S.- pytam jeszcze o osiągnięcia naukowe profesora ostatnich lat.* **J.W.-** od lat 2000, kiedy w wyniku wprowadzenia masowych szczepień p/ko wzw B zachorowalność zaczęła spadać, zająłem się wakcynologią uważając, że ciężar problematyki chorób zakaźnych przesuwa się ku profilaktyce, co jest w zgodzie z moją funkcją kierownika Katedry Profilaktyki Zdrowotnej. Miałem szczęście dość szybko wejść w skład międzynarodowych zespołów badawczych pracujących nad kolejnymi szczepionkami. Mam publikacje z grupą Oxford. W mijającym 2009 roku ukazały się 4 publikacje, gdzie w 2 kierując europejskim zespołem badawczym byłem głównym autorem. Szczególnie cenię sobie te prace. W 2002 roku zostałem wybrany na stanowisko prorektora naszej Uczelni. Dwie kadencje pracowałem z

rektorem prof. Grzegorzem Bręborowiczem. 22 Października 2007 roku prezydent RP wręczył mi nominację profesorską, a w 2008 roku zostałem wybrany na stanowisko rektora UMP. Nadal kieruję katedrą Profilaktyki Zdrowotnej oraz Oddziałem Zakaźnym Wojewódzkiego Szpitala Dziecięcego im. B. Krysiewicza, który obecnie liczy 56 łóżek, 14 osobowy zespół lekarski również uczestniczący w badaniach naukowych. Wyspecjalizowałem 15 pediatrów, 4 lekarzy specjalistów chorób zakaźnych, mam 10 zamkniętych przewodów doktorskich, a 2 są na ukończeniu. Nie ukrywam, że praca daje mi dużo satysfakcji. *H.S.*- *wspominam bujny rozwój specjalności szczegółowych w pediatrii po utworzeniu Instytutu Pediatrii w 1970 roku.* **J.W.**- profesor wymienia kolejne postaci profesorów, Kliniki coraz bardziej ukierunkowane na nowoczesne specjalności i konkluduje, że zjawisko to, które zaczęło się w tamtym czasie w krajach zachodnich i trwa nadal ma swoje dobre, ale i złe strony. „Poszatowanie” pediatrii na wąskie specjalności prowadzi do jej dezintegracji. To widać w procesie szkolenia. Jeśli ktoś zamknie się od początku w wąskiej dziedzinie ma potem problemy z odnalezieniem się w całości dyscypliny. Idealną drogą byłaby wąska specjalizacja jako następstwo uzyskania kompetencji w podstawach ogólnych tej dziedziny medycyny. *H.S.*- *jakie kierunki rozwoju poznańskiej pediatrii, od kilku lat ponownie „uniwersyteckiej”, uważa pan profesor za szczególnie znaczące w „rankingu” ogólnopolskim?* **J.W.**- w ostatnich latach obok onkohematologii wyraźnie wzrosła ranga kardiologii dziecięcej i kardiologii. Zabiegi ablacji w zaburzeniach rytmu serca wykonuje się w Polsce tylko w CZD w Warszawie i w Poznaniu. Wymienić trzeba także nurt mukowiscydozy rozwinięty w zespole Kliniki Gastroenterologii Dziecięcej i Chorób Metabolicznych oraz w Klinice Pulmonologii i Alergologii Dziecięcej we współpracy z Zakładem Genetyki Człowieka PAN. Z kolei Ogólnopolski Rejestr Wad Wrodzonych prowadzony jest w Katedrze Genetyki Medycznej pod kierunkiem pani prof. Anny Latos-Bieleńskiej, która jest pediatrą. *H.S.*- *czy zatem termin „poznańska szkoła pediatrii” ma sens?* **J.W.**- uważam, że tak. Widzę to jak drzewo, którego pniem jest postać prof. Karola Jonschera, konarami profesorowie Teodor Rafiński i Olech Szczepski i dalej kolejne gałęzie, trzymając się tej poetyki... Z Instytutu wywodzi się też dwóch ordynatorów oddziałów Wojewódzkiego Szpitala Dziecięcego im. B. Krysiewicza: dr med. Halina Bobrowska ze „szkoły” prof. U. Radwańskiej oraz moja osoba ze „szkoły” prof. Chmielowej. Są też ordynatorzy oddziałów terenowych w Wielkopolsce. No i z Poznania wyszli wspomniani: prof. Jerzy Socha, prof. Maria Goncerzewicz, prof. Ewa Bernatowska, prof. Elżbieta Piontek wszyscy obecnie w Warszawie- w CZD, a zdaje się prof. Tomasz E. Romer też studiował w Poznaniu. Prof. Stanisław Nowak przeniósł się z Poznania do Łodzi, prof. Mieczysław Walczak junior do Szczecina. *H.S.*- *a jak z kontynuacją medycyny w rodzinie pana profesora?* **J.W.**- moje dzieci nie poszły tym śladem; syn jest ekonomistą i dziennikarzem, córka biotechnologiem w San-Epidzie, więc jakiś związek z medycyną ma. Natomiast najstarszy syn mojego brata Piotr Wysocki jest docentem w Wielkopolskim Centrum Onkologii, zajmuje się rakiem nerki oraz uczestniczy w zespole opracowującym szczepionkę p/ko czerniakowi. *H.S.*- *czy ma pan profesor jakieś zamiłowanie poza medycyną?* **J.W.**-

podróże, zwiedziłem ok. 70 krajów, lubię muzykę, od czasu do czasu podczas uroczystości rodzinnych grywamy z bratem kardiologiem na 4 ręce na fortepianie. Kiedyś pasją była filumenistyka, czyli kolekcjonowanie etykiet pudełek zapalczanych, kiedy coś sobą jeszcze prezentowały. Mamy z żoną bardzo silne związki ze środowiskiem kulturalnym, nawet artystycznym Krakowa. Każdego miesiąca bywamy na spotkaniach w środowisku Piwnicy Pod Baranami. Przyjaźnimy się z poetką Ewą Lipską, Anią Szalapak, Konradem Mastylą, Grzegorzem Turnau. Tam „ładujemy” nasze akumulatory życiowe. *H.S.- i jak pan profesor znajduje na to wszystko czas?* **J.W.**- /profesor śmieje się/ „ to wynik dobrej organizacji pracy...”

Wskazane publikacje naukowe : 1. *Effect of T cell activation on lymphocyte-endothelial cell adherence and the role of VLA-4 in the rat.* **Jacek Wysocki**, Thomas B. Issekutz. Cell. Immunol. 1992 Vol. 140 nr 2 s. 420-431 il. tab. bibliogr. summ. 2. *Choroby zakaźne i szczepienia.* **Jacek Wysocki**. W: *Pediatrics*. (Materiały pomocnicze). Pod red.: Bogusława Pawlaczyka. Cz. 3. Warszawa, 1992 s. 7-33 tab. bibliogr. 3. *The influence of thymus extracts on the chemotaxis of polymorphonuclear neutrophils (PMN) from patients with insulin-dependent diabetes mellitus(IDD).* **Jacek Wysocki**, Bogna Wierusz-Wysocka, Andrzej Wykretowicz, Henryk Wysocki. W: *Thymus* 1992 Vol. 20 nr 1 s. 63-67 il. tab. Biblio. 4. *Adherence of blood T cells to rat microvascular endothelial cells. Comparative studies of T lymphocytes isolated from various tissues.* **Jacek Wysocki**, Andrzej Wykretowicz.- Immunol. Invest. 1993 Vol. 22 nr 1 s. 53-62 il. tab. bibliogr. abst. 5. *Interferon alfa (IFN- α) w leczeniu przewlekłego zapalenia wątroby typu B u dzieci.* **Jacek Wysocki**, Wojciech Służewski, Arleta Kowala-Piaskowska, Wiesława Biczysko. *Pediat. Pol.* 1995 T. 70 nr 5 s. 407-411 il. tab. bibliogr. streszcz. summ. 6. *Wirusowe zapalenie wątroby typu delta.* **Jacek Wysocki**, Aldona Kasprzak. *Pediat. Prakt.* 1996 T. 4 nr 1 s. 41-47 bibliogr. streszcz. 7. *Wirusowe zapalenie wątroby typu E.* **Jacek Wysocki**, Aldona Kasprzak.- *Pediat. Prakt.* 1996 T. 4 nr 1 s. 49-52 bibliogr. streszcz. summ. 8. *Wirusowe zapalenie wątroby typu G.* **Jacek Wysocki**. *Pediat. Prakt.* 1996 T. 4 nr 1 s. 53-57 streszcz. summ. 9. *Szczepionki skojarzone w praktyce pediatrycznej.* **Jacek Wysocki**. *Pol. Merk. Lek.* 2001 T. 10 nr 59 s. 388-392 tab. bibliogr. abstr. 10. *Zakażenie wirusem zapalenia wątroby typu B jako zakażenie szpitalne.* **Jacek Wysocki**, Ilona Małecka. *Przew. Menedżera Zdr.* 1999 nr 1(1) s. 32- 34. 11. *Nowoczesna antybiotykoterapia u dzieci.* **Jacek Wysocki**. w: *Nowe strategie w chemioterapii przeciwdrobnoustrojowej. Materiały Qgólnopolskiej Konferencji Naukowej. Poznań, 10 XII 1999 s. 17-18.* 12. *Skuteczność lamiwudyny w leczeniu przewlekłego zapalenia wątroby typu B u dzieci.:* **J[acek] Wysocki**, H[anna] Józwiak. *Pediat. Prakt.* 2002 T. 10 z. 1 s. 257. 13. *Jakość życia a wartość życia.* **Jacek Wysocki**. *Pediat. Prakt.* 2005 T. 13 z. 1 s. 45-48 bibliogr. streszcz. summ. 14. *Zasady szczepienia niemowląt z małą masą urodzeniową.* **Jacek Wysocki**, Joanna Stryczyńska-Kazubska. *Przew. Lek.* 2002 nr 5(41) s. 100, 102-104, 106. 15. *Rola promocji zdrowia w systemie opieki zdrowotnej.* **Jacek Wysocki**, Elżbieta Charońska. W: *Zmiany w ochronie zdrowia. Promocja. Edukacja. Terapia.*

Zarządzanie. Pod red.: Marii Danuty Głowackiej. Poznań, 2006 s. 24-35 tab. bibliogr.

16. *Immunoprofilaktyka czynna i bierna noworodków, wcześniaków, niemowląt i dzieci z małą masą urodzeniową*[Rekomendacja]. **Jacek Wysocki**, Jan Mazela, Janusz Gadzinowski. Grupa rekomendująca: Maria K. Kornacka, Jerzy Szczapa, Ewa Helwich, Beata Czeszyńska, Ryszard Lauterbach. Klin. Perinat. Ginek. 2003 T. 39 z. 1 s. 71-75. **17.** *Zakażenia wywołane przez enterowirusy*. **Jacek Wysocki**. W: Zarys chorób zakaźnych wieku dziecięcego. Pod red.: Wojciecha Służewskiego. Poznań, 2007 s. 63-66. **18.** *Szczepienia w pytaniach i odpowiedziach*. **Jacek Wysocki**, Hanna Czajka. Kraków: Wydaw. Help-Med., 2007, 128 s. il. tab. 21 cm, bibliogr. ISBN 978-83-919416-5. **19.** *Hepatologia*.: **Jacek Wysocki**, W: Norma kliniczna w pediatrii. Pod red.: Mariana Krawczyńskiego. Warszawa 2005 s. 199-209 tab. bibliogr. **20.** *Choroby zakaźne*. **Jacek Wysocki**, W: Repetytorium z pediatrii. Pod red.: Wandy Kawalec, Krystyny Kubickiej. Warszawa, 2005 s. 363-405 tab. **21.** *Ogólne zasady wykonywania szczepień ochronnych*. **Jacek Wysocki**. Standardy Med. 2008 T. 5 nr 3 s. 242-248 tab. bibliogr. abstr. streszcz. / w dniu 5. 12. 2010 w Bazie GBL UMP wykazanych było 443 rekordy publikacji naukowych autorstwa lub współautorstwa prof. Jacka Wysockiego/.

Rozmowa z Prof. dr hab. med. JACKIEM ZACHWIEJĄ- kierownikiem Pracowni Dializ i zastępcą kierownika Kliniki Kardiologii i Nefrologii Dziecięcej II Katedry Pediatrii UMP im. K. Marcinkowskiego w dniu 16 października 2009r., w Szpitalu Klinicznym im. Karola Jonschera w Poznaniu⁷⁰³

Henryk Siciński- chcę pana profesora prosić o kilka refleksji na temat tradycji w uprawianiu medycyny, o znaczeniu tradycji w jej nauczaniu. **Jacek Zachwieja**- moja mama jest pediatrą, ordynatorem w szpitalu w Lesznie, więc jest to już jakaś tradycja, jeden z moich braci też został lekarzem. Po studiach w latach 1982-1988 w Poznaniu przez kilka miesięcy pracowałem w Lesznie, ale już w 1989 rozpocząłem pracę w ówczesnym Instytucie Pediatrii w Poznaniu. *H.S.- czy pańska praca doktorska była wyrazem własnych zainteresowań?* **J.Z.-** dzięki kontaktom prof. Janusza Maciejewskiego wyjechałem na staż w szpitalu uniwersyteckim w Utrechcie w Holandii. Tam pod kierunkiem prof. Raymonda Donkerwolcke rozpocząłem badania nad metabolizmem karnityny w przewlekłej niewydolności nerek u dzieci, konsekwencjami niedoboru karnityny i możliwościami jego korekty. Te badania wykorzystałem później w mojej pracy doktorskiej na temat metabolizmu karnityny w przewlekłym zespole nerczycowym u dzieci.⁷⁰⁴ Z biegiem czasu pojawiły się inne tematy podejmowane już w zespole kliniki. *H.S.- pamiętam z posiedzeń*

⁷⁰³ Zapis rozmowy autoryzowany.

⁷⁰⁴ Praca doktorska : *Rola karnityny w zaburzeniach lipidowych u dzieci z pierwszym rzutem zespołu nerczycowego*. Autor: **Zachwieja Jacek**, Poznań, 1996, [2], 80 s. il. tab. bibliogr. streszcz. promotor: Maciejewski Janusz, Klinika Chorób Dzieci Instytutu Pediatrii AM im. K. Marcinkowskiego w Poznaniu./źródło: Bazy GBL UMP/.

uczelnianego zespołu łączącego patomorfologów z panią prof. Salwa na czele z nefrologami prof. Janusza Maciejewskiego tematykę infrastruktury w chorobach kłębków nerkowych. **J.Z.**- te spotkania do pewnego czasu były regularne, później niestety rozsyłał się po świecie zespół patomorfologów i dzisiaj próbujemy kontynuować tę współpracę już inną metodą- poprzez łączność internetową różnych ośrodków naukowych. **H.S.**- które osiągnięcia naukowe uważa pan prof. za najważniejsze w swoim dotychczasowym dorobku? **J.Z.**- sądzę, że są to prace w kierunku, który wyznaczyła moja praca habilitacyjna, czyli zjawiska oksydoredukcyjne i immunologiczne w przewlekłej niewydolności nerek.⁷⁰⁵ Jeśli kierować się miernikiem impact factor, czyli współczynnikiem wpływu mówiącym o zainteresowaniu pracą na forum światowym naukowych stron internetowych, kilka moich prac osiągnęło wysokie parametry. **H.S.**-choroby nerek były w zakresie naukowych zainteresowań prof. Olecha Szczepkiego...**J.Z.**- prof. Olecha Szczepkiego poznałem jedynie jako młodociany pacjent Kliniki, a leżałem wówczas dokładnie w tym samym pokoju, w którym rozmawiamy. Jedynie z opowiadań znam przedwcześnie zmarłego docenta Karola Bittnera. Moim mentorem był z całą pewnością prof. Janusz Maciejewski. W nauce zawodu, w kształtowaniu mojego stosunku do pacjenta, budowaniu relacji z rodzicami, nie zapominając o wpływie mojej mamy, uczył mnie właśnie prof. Janusz Maciejewski. Mogę nazwać Profesora swoim mistrzem w zawodzie. Sądzę, że jego styl pracy, sposób prowadzenia kliniki ma wpływ na moje postępowanie. Oczywiście wiele się zmieniło w naszym otoczeniu, w funkcjonowaniu samego szpitala, ale standardy odpowiedzialności, gospodarności nie straciły swej rangi. Odpowiedzialność w zawodzie lekarza była dla profesora imperatywem najważniejszym i staram się wpajać tę cechę ucząc młodych lekarzy. **H.S.**- prof. Maciejewski nie był łatwym człowiekiem w obejściu...**J.Z.**- /prof. śmieje się /- no tak, ale z wiekiem coraz mniej był zasadniczy, otwierał się na to, co działo się wokół niego. Przyznaję, że mógł być czasem odbierany, jako człowiek dosyć dogmatyczny, pamiętam jednak wiele sytuacji ciepłych, pokazujących go w innym świetle. **H.S.**- a co w dorobku prof. Maciejewskiego wskazał by pan prof. jako najciekawsze, istotne dla rozwoju wiedzy na tamtym etapie? **J.Z.**- ulubionym zagadnieniem była patomorfologia kłębkowych zapaleń nerek, w tym profesor był ekspertem. Poznań był jednym z nielicznych ośrodków w Polsce wykonującym na większą skalę biopsje nerek u dzieci. Na innym biegunie jego aktywności trzeba wspomnieć o zagadnieniach etycznych i prawnych w medycynie. **H.S.**- pamiętam wypowiedź prof. Maciejewskiego na jakimś seminarium, o niedosyć nowych metod leczniczych w nefrologii. **J.Z.**- staramy się opierać programy terapii na stanie morfologicznym, najważniejsze są jednak wskazania kliniczne, reakcja pacjenta na leki, nie tylko sterydy, dostosowujemy

⁷⁰⁵ Rozprawa habilitacyjna: *Zaburzenia układu antyoksydacyjnego i ich wpływ na niektóre funkcje komórek układu immunologicznego w pierwotnym zespole nerczycowym u dzieci*. Autor: **Zachwieja Jacek**, Poznań: Dział Wydaw. Ucz. AM im. K. Marcinkowskiego, 2002,; [2], 130 s. il. tab. 24 cm, bibliogr. streszcz. summ./źródło:jw./.

program leczenia do uzyskiwanych efektów. Takie podejście spowodowało, że biopsja nerek wykonywana jest obecnie na świecie rzadziej niż kiedyś. Wskazania nie są już tak szerokie, jak dawniej. Wykonujemy je w przypadkach trudnych, niejasnych. Rzeczywiście bazujemy nadal na sterydach, półka leków rezerwowych nie jest długa. Problemem jest też dostępność do nowych preparatów w tym do mniej obciążających efektami ubocznymi sterydów. Trzeba jednak powiedzieć, że w ostatnich latach stosowane nowe leki, nowe kombinacje leków pozwalają nam coraz więcej dzieci uchronić przed wczesną dializoterapią. *H.S.- to za czasów prof. Janusza Maciejewskiego utworzono oddział dializoterapii. J.Z.-* nasz ośrodek funkcjonuje już ponad 26 lat, choć dysponujemy najnowszą techniką hemodializa ustępuje zdecydowanie dializie otrzewnej wg programu APD /automatyczna dializa otrzewnej/. Obecnie w makroregionie, który zabezpieczamy prowadzimy tylko 3 dzieci na hemodializie, natomiast 10 dzieci na dializie otrzewnej. Należy wspomnieć, że zakup cyklorów, urządzeń niezbędnych dla tej metody, zawdzięczamy w dużej mierze Jerzemu Owsiakowi i jego Orkiestrze. Obecnie jest leczonych tą metodą w Polsce ok. 130 dzieci. Wiele jest powodów wycofywania się z dializowania tą metodą dorosłych, jednak my, pediatrzy uważamy APD za korzystniejszą dla dzieci i preferujemy ją. Dializa przewlekła jest zaledwie połową naszej aktywności w tym zakresie, podobną liczbę dializ realizujemy w trybie ostrym; w zatruciach, w stanach septycznych. *H.S.- chciałbym wrócić do postaci prof. Józefa Stachowskiego. J.Z.-* był znakomitym organizatorem, pionierem dializoterapii w naszym szpitalu. Zajmował się immunologią chorób nerek, zakażeniami wzw. Długo studiował w Niemczech w doskonałym ośrodku w Kolonii, gdzie nawiązał cenne kontakty, prowadził badania naukowe, sporo publikował. Pracował w oddziale nefrologicznym dla dorosłych Uniwersytetu w Kolonii u prof. Baldamusa. Po ponad 3 latach wrócił już w końcowym okresie swojego życia. *H.S.- w odniesieniu do wszystkiego, co zostało powiedziane; czy uważa pan prof. za zasadny termin „poznańska szkoła pediatrii”?* *J.Z.-* myśląc o nestorach, których znam jedynie z opowieści, a historia sięga lat 20-tych XX wieku, początków Uniwersytetu Poznańskiego...Myślę, że los wielu znakomitych pediatrów, którzy wykształceni w Poznaniu przechodzili do innych ośrodków, gdzie weryfikowali swoje kompetencje – w Krakowie, Warszawie i innych, poświadczą zasadność tego terminu. Nie ma w tym przesady. *H.S.- czy medycyna stanie się w rodzinie pana prof. tradycją?* *J.Z.-* moja córka ma jeszcze czas na podejmowanie decyzji co do zawodu, zobaczymy, choć przykład rodziców, gdyż moja żona też jest lekarzem, obecnie dziekanem w naszej uczelni, może być istotny. Lekarzem jest też moja bratowa, myślę więc, że medycyna w rodzinie Zachwiejów nie zaniknie /profesor śmieje się/. *H.S.- znajduje pan czas na jakieś inne zajęcie, hobby?* *J.Z.-* muszę znajdować; moją pasją jest fotografia i obróbka komputerowa obrazu. Tutaj wisi próbka moich poczynań / prof. pokazuje zdjęcie swojej kilkuletniej córki w objęciach Mony Lisy.../*H.S.- czy jakiegoś pytania nie zadałem?* *J.Z.-* po prof. Januszu Maciejewskim kierownikiem Kliniki została pani prof. Aldona Siwińska, która jest znakomitym kardiologiem. Jej działalność integruje środowiska naszych dwóch specjalności

kardiologów i nefrologów i ten fakt też należy uznać za kontynuację integracyjnego ducha byłego Instytutu Pediatrii.⁷⁰⁶

Przykłady publikacji wskazanych przez prof. Jacka Zachwieję: 1. *Familial, recurrent haemolytic-uraemic syndrome with hypocomplementaemia.* **Jacek Zachwieja**, Krystyna Strzykała, Wanda Gołda, Janusz Maciejewski. *Pediatr. Nephrol.* 1992 Vol. 6 nr 2 s. 221-222 bibliogr. 2. *Amino acid and carnitine supplementation in haemodialysed children.* **J[acek] Zachwieja**, M. Duran, J.A. Joles, P.J. Allers, D. van de Hurk, J.J. Frankhuisen, R.A.M.G. Donckerwolcke.- *Pediatr. Nephrol.* 1994 Vol. 8 nr 6 s. 739-743 il. tab. bibliogr. abstr. 3. *Całkowity potencjał antyoksydacyjny u dzieci z zespołem nerczycowym.* **J[acek] Zachwieja**, Waldemar Bobkowski, Arkadiusz Niklas, Krystyna Strzykała, Janusz Maciejewski. *Pol. Merk. Lek.* 2000 T. 8 nr 46 s. 216-217 il. bibliogr. summ. 4. *Spożycie substancji antyoksydacyjnych a całkowity potencjał antyoksydacyjny u dzieci chorych na zespół nerczycowy.* **Jacek Zachwieja**, Agnieszka Dobrowolska-Zachwieja, Waldemar Bobkowski, Krystyna Strzykała, Arkadiusz Niklas, Marcin Zaniew, Janusz Maciejewski. *Pöol. Merk. Lek.* 2001 T. 10 nr 58 s. 237-240 il. bibliogr. abstr. 5. *Increased apoptosis of peripheral blood lymphocytes in children with nephrotic syndrome.* **Jacek Zachwieja**, Grzegorz Dworacki, Waldemar Bobkowski, Agnieszka Dobrowolska-Zachwieja, Marcin Zaniew, Janusz Maciejewski. *Pediatr. Nephrol.* 2002 Vol. 17 nr 3 s. 197-200 il. tab. bibliogr. abstr. 6. *Wewnątrzkomórkowa synteza cytokin jako wykładnik funkcji limfocytów i monocytów u dzieci z I rzutem zespołu nerczycowego.* Autorzy: **Jacek Zachwieja**, Waldemar Bobkowski, Marcin Zaniew, Dariusz Runowski, Maria Lewandowska-Stachowiak, Janusz Maciejewski. *Pol. Merk. Lek.* 2003 T. 14 nr 82 s. 289-294 il. bibliogr. streszcz. summ. 7. *Apoptosis and antioxidant defense in the nephrotic syndrome.* Autorzy: **Jacek Zachwieja**, Waldemar Bobkowski, Marcin Zaniew, Agnieszka Dobrowolska-Zachwieja, Maria Lewandowska-Stachowiak, Aldona Siwińska. *Pediatr. Nephrol.* 2003 Vol. 18 nr 11 s. 1116-1121 il. tab. bibliogr. abstr. 8. *Beneficial in vitro effect of N-acetyl-cysteine on oxidative stress and apoptosis.* **Jacek Zachwieja**, Marcin Zaniew, Waldemar Bobkowski, Ewa Stefaniak, Alfred Warzywoda, Danuta Ostalska-Nowicka, Agnieszka Dobrowolska-Zachwieja, Maria Lewandowska-Stachowiak, Aldona Siwińska. *Pediatr. Nephrol.* 2005 Vol. 20 nr 6 s. 725-731 il. tab. bibliogr. abstr. 9. *Abnormal cytokine synthesis as a consequence of increased intracellular oxidative stress in children treated with dialysis.* **Jacek Zachwieja**, Marcin Zaniew, Dariusz Runowski, Maria Lewandowska-Stachowiak, Ewa Stefaniak, Aldona Siwińska. *Nephron Clin. Pract.* 2005 Vol. 101 nr 2 s. cl00-cl08 il. tab. bibliogr. abstr. 10. *Intracellular expression of TNF- α and IL-8 of peripheral blood monocytes and antioxidant defence in nephritic syndrome.* **Jacek Zachwieja**, Zofia Niemir, Waldemar Bobkowski, Agnieszka Dobrowolska-Zachwieja, Marcin Zaniew, Aldona Siwińska, Maria Lewandowska-Stachowiak, Janusz Maciejewski. *Centr. Eur. J. Immunol.* 2002 Vol. 27 nr 1 s. 17-22 Il. tab. bibliogr. abstr.

⁷⁰⁶ Nominację profesorską otrzymał prof. J. Zachwieja 01.05.2007r. Od 01.10.2002r. kieruje prof. Pracownią Dializ, a od 01.01.2008r.- kieruje również Pracownią Immunonefologii.

11. *Układ moczowy./Urinary system/*. **Jacek Zachwieja**. W: Zarys pediatrii. Podręcznik dla studiów medycznych. Pod red.: Bożysława Pawlaczyka. Warszawa. 2005 s. 369-395 il. / w dniu 3.01. 2011 w Bazie GBL UMP wykazanych było 347 publikacji naukowych prof. Jacka Zachwiei/.

INDEKS NAZWISK

A

Adamczyk Włodzimierz, 155
 Aleksander Aphrodisiacus, 11
 Alkiewicz Jan Feliks J., 35
 Alkiewicz Jerzy, 77, 78, 79, 95, 102, 107, 113,
 118, 119, 121, 130, 134, 135, 141, 143, 144,
 147, 148, 151, 153, 183, 184, 185, 201, 209,
 212, 215, 247, 250, 251, 252, 263, 268, 271,
 273, 277, 284, 299, 306, 309, 313
 Alkiewicz Tadeusz, 60
 Andron J., 101
 Andrzejewska Barbara, 67
 Antkowiak Elżbieta, 108
 Antkowiak Rafał, 154
 Antyborzec Jarosław, 123, 142, 144, 146
 Apollon, 9
 Armata Jerzy, 19, 114, 126, 130, 300, 321
 Armstrong Georg, 30
 Arnold R., 128
 Arthuis Michel, 305
 Arystoteles, 10
 Asklepios, 9
 Assurbanipal, 9
 Augustyn św., 12
 Avicenna, 12

B

Bagellard, 14
 Baldamus Conrad A., 189, 337
 Balwierz Walentyna, 130
 Barański Rajmund, 69
 Baron Józef, 84, 295
 Barra Ewa, 130
 Barszczewska Grażyna, 154, 160
 Bartel Kazimierz, 67
 Bartkowiak Jolanta, 146
 Bartkowiak Kazimierz, 72, 74, 75, 76, 77, 78,
 79, 86, 91, 95, 100, 202, 294
 Bartkowiak Małgorzata, 118, 119, 141, 143
 Bartkowska-Śniatkowska Alicja, 160
 Bartkowski Rafał, 148, 154, 157
 Baszko Artur, 159
 Batkowski Antoni, 39
 Batory Stefan król, 14, 22
 Bączyk Ewa, 96, 265
 Becu' August, 20
 Bednar' Alojzy, 30

Bedryńska-Dobek M., 68
 Benedyktyni, 12
 Bernardczyk Katarzyna, 118, 120, 122, 142,
 143, 147, 154, 157, 160, 209
 Bernatowska Ewa, 96, 113, 212, 240, 242,
 243, 309, 333
 Białas Elżbieta, 154
 Białecki Mieczysław, 90, 97, 202
 Biedrzyńska Barbara, 72
 Biegański Grzegorz, 120, 128, 144, 146, 153,
 156, 160, 206
 Biegański Władysław, 27, 103
 Biehler-Rejtharowa Maria, 66
 Bielicka Izabela, 65
 Bieliński Grzegorz, 99
 Bielecki Mieczysław, 90, 97, 202
 Bierła Irena, 134
 Biesiadecki Alfred, 29
 Bieszkówna Helena, 50
 Billard Karol Michał, 30
 Biniaś Arkadiusz, 157
 Binkowska-Fellmann Krystyna, 80
 Bittner Janina, 98
 Bittner Karol, 78, 79, 91, 95, 100, 102, 103,
 106, 107, 108, 114, 118, 128, 129, 131, 172,
 179, 202, 208, 209, 227, 255, 278, 336
 Blask-Osipa Anna, 155
 Blumczyński Andrzej, 156, 158
 Błaszczyk Eugeniusz, 107, 225
 Błaszczyński Jerzy, 193
 Błaszczyński Michał, 99, 118, 120, 142, 143,
 146, 148, 154, 157, 160
 Błońska Irena, 148
 Błońska-Polarczyk Beatrycze, 147
 Bobkowska Agnieszka, 155, 158
 Bobkowski Waldemar, 141, 145, 147, 152,
 155, 158, 202, 215, 216, 220, 245, 246, 338
 Bobrowska Halina, 116, 202, 210, 333
 Boczoń Krystyna, 176
 Boczoń Tadeusz, 66
 Bogdanowicz Jan, 29, 59
 Bogoniowska Zofia, 132, 134
 Bogusławska Dorota, 99, 118, 120, 122, 142,
 143, 147
 Bogusławska-Jaworska Janina, 124, 126, 129,
 130, 243, 300, 316
 Bolland Aniela, 70
 Borek Jan, 15

Borkowski Włodzimierz, 114
Bornakowska-Zabel Ewa, 96, 110, 118, 134,
141, 145, 153, 156, 159, 161, 205, 247, 249
Borowiecki Stefan, 34, 35, 53
Borówka Teodor, 84
Borski Krzysztof, 117, 119, 121, 123, 141, 145,
152, 210
Borszewski Jerzy, 237
Bortkiewicz Elżbieta, 96, 108, 120, 122, 124,
131, 137, 141, 210
Bortkiewicz Paweł, 294
Botall, 14
Brączkowska-Rafińska Józefa, 75, 76, 77, 83,
169
Brelńska Renata, 288
Bręborowicz Alfreda, 65
Bręborowicz Anna, 116, 118, 119, 121, 128,
130, 137, 139, 140, 143, 147, 151, 153, 157,
184, 185, 201, 212, 215, 234, 247, 250, 251,
273, 284, 292
Bręborowicz Grzegorz, 126, 318
Brodowicz Maciej Józef, 21, 29
Brodzińska Kazimiera, 109, 111, 124
Brokman Henryk, 271
Bross Kazimierz, 55
Broussais Franciszek, 16
Browiński Józef, 34
Brudziński Józef, 21, 23, 44, 67, 162, 164, 226
Bruszczyński M., 109
Brzoskowska Maria, 97, 119, 121, 123, 142,
146
Budzyńska-Kozanecka Alicja, 74, 75, 76
Bugaj Grażyna, 146, 153, 156, 160
Bugaj Urszula, 118, 119, 122, 141, 157, 160
Bujak Władysław, 22, 42
Bujnowska Agnieszka, 153, 156, 206, 287, 307
Bujwid Odo, 17, 22
Bukowicz Ewa, 119
Bukowska-Posadzy Anna, 143, 144, 155, 158
Burchardt Barbara, 76, 78, 79, 95, 113, 116,
117, 119, 128, 141, 250, 251, 288, 299, 309
Burian Paweł, 132
Buxakowski Wojciech, 154, 160

C

Cegielski Hipolit, 19, 25
Cesarska Danuta, 75
Chaba-Celińska Danuta, 131
Chabasińska Małgorzata, 146, 152, 155
Chalcarz Stefan, 114
Chałubiński Tytus, 21, 28

Charace, 9
Chłapowski Dezydery, 24, 25
Chłapowski Franciszek, 27, 34
Chmiel Józef, 176
Chmielowa Maria, 40, 72, 73, 74, 75, 76, 77,
78, 79, 83, 85, 86, 87, 88, 93, 95, 103, 106,
108, 112, 115, 117, 120, 122, 124, 125, 127,
134, 142, 168, 173, 174, 175, 202, 206, 208,
250, 253, 261, 265, 268, 270, 279, 285, 303,
305, 323, 329
Chobot-Maciejewska Halina, 82, 87, 90
Chobot-Musiałkiewicz Urszula, 144
Chodera Leon, 81
Chróścicki Antoni, 240
Chróściejowski Jan Hieronim, 15
Chróściejowski Stanisław Nigr, 15
Chrzanowska Maria, 77
Chrzanowski Bernard, 44, 49
Chwalisz Grażyna, 120
Chwirot-Głyda Irena, 99, 119, 121, 123, 142,
146, 154, 157, 160
Chybicka Alicja, 243, 300
Cichy Wojciech, 96, 105, 109, 117, 119, 121,
123, 125, 130, 131, 132, 141, 145, 151, 152,
155, 158, 171, 188, 199, 204, 207, 209, 218,
219, 220, 252, 256, 265, 267, 275, 322, 326
Ciechanowski Stanisław, 33, 52
Ciecierski Kazimierz, 59
Ciepielewska Danuta, 126, 130
Ciesielski Roman, 154
Cieszkowski August, 24
Cieślak Helena, 70
Ciżewska Stanisława, 125
Creutzfeld Werner, 128, 132, 253
Crew Francis A. E., 62
Cyklis Romana, 126, 130
Cywicki Zbigniew, 63
Czarnecki E., 69
Czarnowski Jerzy, 66
Czarny-Ratajczak Malwina, 158
Czartoryski Adam, 20
Czekalski Stanisław, 91, 100, 102, 103
Czemplik Bernard, 62
Czerny Albert, 22
Czerwiakowski Józef, 21
Czesław Majewski, 80

Ć

Ćwirko-Godycki M., 54

D

Da Vinci Leonardo, 14
 Dadlez Józef, 62
 Damian św., 12, 118
 Danilewicz Władysław, 142
 Danysz Jan, 17
 Daszkiewicz Paweł, 118, 119, 121, 135, 136,
 139, 141, 143, 144, 148, 153, 156, 159, 262
 Dawidowska Małgorzata, 153, 156
 Dąbrowska Maria, 240
 Dąbrowski Stefan, 34, 53
 Dederko Feliks, 71
 Dega Wiktor, 45, 53, 69
 Dembińska-Widy Ludomira, 65, 74, 82
 Dembiński Tadeusz, 39
 Derulska Danuta, 126, 130
 Derwich Katarzyna, 144, 153, 156, 159
 Deżyna Maria, 61
 Dębiec Barbara, 131, 139, 216, 324
 Dietl Józef, 21, 29
 Dmochowski Krzysztof, 117, 118, 120, 122,
 129
 Dobrowolska Monika, 145
 Dolata Wojciech, 121
 Dorywalska-Głuszek Krystyna, 79, 80, 95
 Dowżenko Anatol, 69
 Dowżenkowa dr, 237
 Dóbrowski Bolesław, 113
 Drews Ewa, 116, 120
 Drews Roman, 192, 255
 Drobnik Leon, 149, 150, 332
 Drobnik Tomasz, 39, 54
 Drymel Urszula, 123, 142
 Drzewiński Jan, 38, 64, 65, 72
 Duczmal-Szewczuk Barbara, 127
 Dukat Teresa, 119
 Dyszkiewicz Wojciech, 157
 Działoszyński Lech, 62, 96, 108, 119, 264, 310
 Działyński Jan, 24
 Dziesiatniczenko Renata, 142
 Dzikowski Krzysztof, 71, 73, 74, 75, 76, 81

E

Ebers, 11
 Echaust Krystyna, 97, 105, 107
 Erazmus Irena, 73
 Erlich Maria, 29
 Erlich Paweł, 17
 Eskulap, 9
 Eustachiusz, 14

F

Falbierska Justyna, 153, 156
 Falicki Kazimierz Alfons, 66
 Faventinus Leonellus, 15
 Fałerek Małgorzata, 147
 Fegler Jerzy, 62
 Fellmann Krystyna, 84, 88
 Fichna Piotr, 122, 138, 141, 145, 153, 156,
 159, 205, 212, 220, 258, 272
 Figlerowicz Magdalena, 146, 153, 156, 160,
 206, 212, 216, 285, 287, 307, 308
 Figlerowicz-Jachimowicz Marlana, 145
 Filipowicz Marlana, 146, 153
 Fiłatow Nil, 30
 Flejsierowicz Zygmunt, 97, 108, 208
 Florkiewicz Leokadia, 66, 70, 71, 73, 74, 75,
 211
 Foch Ferdynand, 51
 Foelschem prof., 253
 Fojudzki Edmund, 68, 70, 71, 73, 74, 75, 76,
 77, 78, 79, 81, 85, 95, 100, 107, 108, 112,
 119, 121, 124, 148, 163, 248, 283, 301, 310
 Fontanus Nicolaus, 15
 Fortesue Irvin, 62
 Frank Jan Piotr, 20
 Frynas Krystyna, 96, 114, 120, 122, 210
 Fydryk Janusz, 188, 190

G

Gabor Waldemar, 156, 159
 Gabryel-Grudziak Aleksandra, 119, 123, 141
 Gadzinowski Janusz, 10, 149, 197, 332, 334
 Gajewska Helena, 34
 Galen, 10, 13, 14, 16
 Galusińska Bożena, 118
 Gałęzowski Ksawery, 25
 Gantkowski Paweł, 33, 53
 Gawińska Maria, 122
 Gądecki Stanisław abp., 294
 Gądzikiewicz Witold, 59
 Gąsiorowski Ludwik, 25
 Gergovich Władysław, 62
 Gerstenberger Piotr, 154
 Gertig Teresa, 127
 Gerwel Hanna Iren Maria, 66
 Gettlich Janina, 165
 Gidyńska Janina, 49
 Gierczak Helena, 95, 120, 122, 141, 145, 159
 Gilles Lyon, 305
 Girish Sharma, 122, 142, 143, 147
 Giza Tadeusz, 21, 22

Glazar Renata, 147
Glema Maria, 152, 160
Głuszak Barbara, 139
Gniewkowska Krystyna, 76, 77, 78, 79, 95
Gocoł Wanda, 144, 147
Godynicka Mirosława, 97, 116, 120, 122, 136,
141, 145, 152, 158
Goleniowa Anna, 70, 71, 73, 74, 75, 76, 77,
78, 79, 85, 89, 95, 100, 102, 110, 177, 178,
200, 209, 215, 247, 255, 263, 273, 283, 295,
299, 302, 310
Gołda-Ciarkowska Wanda, 122, 141, 338
Gołębiowska Maria, 216
Goncerzewicz Maria, 6, 70, 71, 72, 73, 74, 75,
76, 77, 80, 85, 86, 89, 91, 95, 101, 102, 104,
109, 117, 175, 194, 202, 203, 211, 213, 214,
215, 217, 221, 237, 240, 241, 242, 252, 255,
264, 265, 275, 279, 294, 299, 306, 326, 333
Gostyński Michał, 125
Goździk Jolanta, 317
Górnicki Bolesław, 11, 15, 16, 30, 67, 131,
139, 233, 240, 324
Górny Zygmunt, 264
Górska Danuta, 97, 119, 121, 123, 142, 146
Górzna-Kamińska Hanna, 122, 141, 145, 147,
155, 202, 210
Grabowski Wojciech, 39
Grądzki Janusz, 127, 139
Gregoruk Z., 72
Gręzicka Barbara, 76, 77, 78, 80
Grochmalicki Jan, 32
Grochowina Tadeusz, 119, 122, 141
Grochowski Jan, 114
Grodzki Wawrzyniec, 38
Groth Anna, 153
Grott Józef, 61
Grottel Kazimierz, 264
Groër Franciszek, 41
Gruberowa Maria, 45
Gruchot Maria, 109
Grund Grzegorz, 153, 156, 325
Grünwald Józef, 49
Grygier Elżbieta, 118
Grzebiliszewski J., 72, 86
Grzegorowski Michał, 96, 121, 123, 124, 142,
144, 146, 151, 154, 157, 160, 188, 193, 209
Grzybowski Marian, 59
Guglas Natalia, 155
Gundermann Alina, 70, 73, 74
Gurowa Czesława, 237

H

Hadrian cesarz, 11
Hahnemann Samuel Fryderyk, 16
Halikowski Bogusław, 22
Hameister Horst, 134
Hammurabi, 9
Hansz Janusz, 316
Harasymczuk Jerzy, 122, 142, 143, 146, 154,
157, 160
Hartmann Olivier, 314
Harvey William, 16
Hasik Jan, 62, 137
Henocho Edward, 30
Henryk z Saksonii, 13
Henschke Jacek, 142, 143, 147, 154, 157, 160
Herrmann Friedhelm, 128
Hipokrates, 2, 9, 11, 13, 16
Hirsch Zdzisława, 77
Hirszfild Ludwik, 60
Hirszfild Ludwik Maurycy, 20
Hirszfildowa Hanna, 60
Hischtin Stanisław, 51
Hoffmann Ignacy, 34
Hofman Teresa, 210, 273
Holendzka Maria, 70
Holland Thomas H., 62
Holman Berta, 45
Horoszkiewicz Stefan, 34, 165
Horst Antoni, 69, 204
Howorko Edward, 237
Hryniewiecki Stanisław, 47
Huber Zdzisław, 88, 118, 120, 122, 125, 142,
146, 210
Hygieja, 9

I

Ignyś Iwona, 97, 113, 117, 119, 121, 123, 125,
126, 129, 141, 145, 151, 152, 155, 158, 210,
265, 276
Imad Duomit, 142
Issekutz Thomas, 330
Iwaszkiewicz Jarosław, 40, 62, 240

J

Jakubowska Krystyna, 77
Jakubowski Maciej Leon, 19, 22, 23, 225
Jan Kazimierz król, 24
Janiak Bożena, 122, 138
Janisch Ryszard, 77, 102
Jankowiak Adam, 88, 270

Jankowiak Eleonora, 134
 Jankowski Andrzej, 96, 118, 120, 122, 124,
 142, 146, 151, 154, 157, 160, 188, 193, 207,
 210, 267, 277
 Januszkiewicz Aleksander, 74, 75, 96, 116,
 118, 148, 309
 Januszkiewicz-Lewandowska Danuta, 141,
 143, 144, 152, 156, 159, 325
 Jarmoliński Tomasz, 141, 145, 190, 203, 210
 Jarmusz Janusz, 99
 Jarząbkiewicz-Ratajczak Ewa, 97, 113, 116,
 118, 119
 Jasielska Jadwiga Magdalena, 66
 Jasiński Wacław, 41
 Jaśko Eugenia, 70, 71, 73, 74, 75, 96, 116
 Jaxa-Bykowski Ludwik, 60
 Jażdżewska Anna, 154, 157, 160
 Jeliaszewicz Janusz, 83
 Jendykiewicz Józefa, 57
 Jenner Edward, 16, 17
 Jerzykowska-Kuleszyna Kazimiera, 49, 195
 Jezierski Wincenty, 33, 53
 Jeż Lilianna, 70, 71, 75, 95, 107, 113, 124
 Jędrzejczak Włodzimierz, 314
 Jonscher Karol, 23, 27, 35, 37, 38, 40, 41, 44,
 45, 46, 47, 48, 49, 50, 52, 55, 57, 64, 65, 66,
 69, 81, 83, 109, 161, 162, 164, 165, 167,
 171, 182, 195, 200, 209, 212, 213, 214, 216,
 217, 219, 220, 227, 237, 238, 240, 241, 243,
 244, 246, 247, 249, 250, 252, 254, 255, 258,
 261, 264, 267, 269, 271, 273, 274, 277, 278,
 288, 293, 297, 298, 301, 303, 306, 312, 313,
 321, 325, 333
 Jonscher Karol Otton, 23, 161
 Jonston Jan, 15
 Jordan Henryk, 32
 Jungermann Urszula, 122
 Jurasz Antoni jun., 34, 52
 Jurasz Antoni senior, 35
 Jurczyk Witold, 107, 116
 Juszcak Jacek, 141
 Juszcak Paweł, 154, 157, 160
 Juszczyk Jacek, 331

K

Kaczmarek Józef, 118, 120
 Kaczmarek Marian, 63
 Kaczmarek-Kanold Małgorzata, 96, 116, 117,
 119, 121, 138, 140, 143, 144, 153, 156, 159,
 210, 323
 Kaczorowski Teofil, 25, 27, 38

Kaftański Ryszard, 97, 116, 117, 201, 309, 314
 Kalandyk Stanisław, 34
 Kałużny Józef, 92
 Kałużny Łukasz, 54, 146, 155, 158
 Kapłańska Jadwiga, 65, 67
 Kapuściński Witold, 34
 Karpińska Magdalena, 146
 Karśnicka Władysława, 174
 Karwowski Adam, 34
 Kasprzak Aldona, 176, 307, 334
 Kaźmierczak Bogna, 156
 Kaźmierski Marcin, 154, 157
 Kemnitz Paweł, 156, 160, 308
 Kędzia Andrzej, 141, 145, 147, 151, 153, 156,
 159, 161, 268, 272, 292
 Kiczka Witold, 330
 Kilanowska Magdalena, 154
 Kilarska-Mączyńska Danuta, 65
 Kiwerski Z., 109
 Kleczewska Małgorzata, 144, 146
 Klemeńska Lucyna, 97
 Klimas Piotr, 153
 Klimczak Lech, 98
 Kniat-Mijal Ewa, 143, 145, 147, 154
 Koch Robert, 17
 Kocięcka Wanda, 137, 139
 Koczocik-Przedpelska Jadwiga, 111
 Koeller Klemens, 27
 Kolasińska-Lipińska Jagoda, 157, 160
 KołECKI Paweł, 115, 300
 Komierowska Hanna, 70
 Komorowska-Pietrzykowska Renata, 154
 Kompf Eliza, 97, 109
 Konatkowska Benigna, 153, 156, 159, 325
 Konopczyńska Aleksandra, 156
 Konopka Stanisław, 63, 228
 Konstantyn Wielki, 11
 Kopaczewska Magdalena, 155
 Kopczyński Stanisław, 54
 Koproński Hilary, 261
 Korbas Jan, 72, 89, 103
 Korczak Janusz, 59
 Korfanty Wojciech, 32
 Korman Eugeniusz, 79, 91, 94, 95, 101, 105,
 113, 118, 120, 122, 138, 141, 143, 144, 151,
 153, 159, 171, 181, 188, 204, 205, 209, 212,
 213, 215, 218, 269, 272, 278, 289, 290, 291,
 322
 Korytowska Agnieszka, 147, 157, 159
 Korytowska Barbara, 108

- Kosicka Maria, 77, 78, 79, 95, 101, 109, 111, 178
- Kosińska Elwira, 81
- Koskowski Włodzimierz, 62
- Kosma św., 12
- Kostecki Franciszek, 21
- Kostrzewa-Szymiec Danuta, 121, 123, 141
- Kostrzewski Józef, 31, 32
- Koszutski Alfred, 70
- Kościelniak Ewa, 125
- Kot Stanisław, 62
- Kotowski Henryk, 50
- Kowala-Piaskowska Arleta, 123, 142, 144, 146, 153, 207, 287, 307, 308, 334
- Kowalenko Władysław, 60
- Kowalska Anka, 240
- Kowalski Bolesław, 34
- Kozal Małgorzata, 119
- Kozanecka Alicja, 80, 92
- Kozierowski Stanisław, 31
- Kozłowska Jolanta, 142, 147
- Kozłowski Kazimierz, 70, 73, 74, 75, 76, 80, 85, 96, 199
- Kraśnik Helena, 90
- Kraśnik Krystyna, 77
- Krauss Teresa, 97
- Krawczyk Marek, 253
- Krawczyński Maciej, 142, 147, 148, 157
- Krawczyński Marian, 54, 64, 71, 78, 80, 88, 90, 93, 95, 100, 102, 103, 107, 109, 110, 113, 115, 117, 119, 121, 125, 126, 127, 128, 131, 133, 135, 137, 139, 140, 144, 151, 152, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 188, 193, 202, 203, 206, 207, 211, 212, 214, 217, 220, 239, 250, 252, 254, 257, 265, 267, 277, 279, 286, 292, 322, 326, 335
- Kroll Paweł, 143, 146, 154, 157, 160
- Kromer Ireneusz, 66, 70
- Krotoska Maria, 50, 55
- Królewski Jan, 120, 122, 128, 136
- Krupiński Jędrzej, 20
- Kruszyński Zdzisław, 110
- Krych Katarzyna, 159
- Krysiewicz Bolesław, 19, 35, 39, 41, 47, 54, 72, 202, 215, 217, 225, 238, 328, 331
- Krysiński Roman, 65
- Krystofiak Marcin, 156
- Krzymański Maciej, 134, 189
- Krzywińska Krystyna, 72, 75, 76, 77, 78, 79, 95, 110, 206
- Krzyżaniak Alicja, 128, 133, 134, 151
- Krzyżański Zdzisław, 193
- Kubicka Elżbieta, 145
- Kubicka Krystyna, 240
- Kudła Małgorzata, 119
- Kukulewicz-Makowcowa Tatiana, 51
- Kulaszewicz Robert, 122
- Kulesza Ewa, 98, 125
- Kulińska Alina, 97, 106
- Kurkiewicz Tadeusz, 35, 52, 69, 180
- Kurowska-Sobotta Aleksandra, 65
- Kurowski Zbigniew, 70
- Kurtz Adam, 62
- Kuryłowicz B., 69
- Kurzawa Ryszard, 130, 135
- Kwapisiewicz Irena, 77
- Kwaśniewski Józef, 22
- Kwiatkowska Barbara, 146
- Kwiatkowska-Gorzelana Monika, 154, 160
- Kycler Antoni, 66
- Kycler Zdzisław, 147, 157

L

- La Mettrie, 16
- Lambrechts A., 174
- Lamch-Dolata Izabela, 144, 146
- Lange Andrzej, 316
- Lange Max, 33
- Langner Ewa, 99, 119
- Lankisch Paul G., 128
- Laskiewicz Alfred, 53
- Latos-Bieleńska Anna, 121, 123, 134, 142, 147, 151, 157, 204, 210, 279
- Lazarewicz Stanisław, 33
- Leda Michał, 144, 147, 153, 156, 159
- Leeuwenhoek Antoni, 16
- Legutko Leszek, 125
- Lehr-Splawiński Tadeusz, 32
- Lerchl Alexander, 288
- Leszczewicz Piotr, 66
- Lewandowska Krystyna, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 87, 95, 113, 118, 120, 123, 125, 142, 144, 146, 206
- Lewkowicz Franciszek Ksawery, 22
- Libelt Karol, 24, 31
- Lichnowska Iwona, 72
- Likurg, 10
- Lindner Wojciech, 154
- Lipińska-Piotrowska Irena, 216
- Lipska Ewa, 333
- Lipski Wojciech, 31
- Lisewska Iwona, 118

Lisowska Aleksandra, 155, 158
Lubicz Krystyna, 98, 108, 116, 118, 128, 129,
132, 203
Lubieniecki Jan Henryk, 34

Ł

Łabędziński Franciszek, 55
Łabędzka Anna, 147
Łajp Bogumił, 96
Łastowska Maria, 119, 121, 139, 141, 143
Łaukajtis Tadeusz, 130
Ławkowicz Włodzimierz, 297
Łącka Katarzyna, 138, 293
Łęgiewicz Maria, 99, 117, 118, 120, 123, 142,
144, 146
Łopatka Barbara, 147
Łoś Agnieszka, 146
Łuczak Arleta, 146
Łuczak Stefania, 79, 80, 89, 95, 120, 122, 124,
125, 210, 245
Łukaszyk Andrzej, 241, 244, 288, 291
Łuszczewska Irena, 39

M

Machowska G., 114
Machowska Ludomiła, 146, 153, 159
Maciejewski Janusz, 72, 75, 76, 77, 78, 79, 87,
88, 90, 91, 95, 100, 103, 106, 107, 108, 114,
116, 120, 122, 124, 128, 129, 131, 132, 134,
136, 137, 141, 145, 171, 185, 186, 187, 188,
189, 191, 202, 208, 210, 215, 244, 246, 254,
266, 278, 279, 286, 335, 338
Madaliński Kazimierz, 132
Majkowska Maria, 74
Majmonides, 12
Makowska Maria, 99, 120, 122, 134, 141
Malendowicz Ludwik K., 258
Malesza Marian, 70
Malewski Waldemar, 121, 123, 141, 146, 152,
155
Malicki Julian, 315
Malinowski Franciszek, 25
Malpighi Marcello, 16
Małasiak Paweł, 146, 148, 154
Małecka Ilona, 331
Małecka-Bittner Janina, 157
Małkiewicz dr, 62
Małolepsza Kazimierza, 120, 122, 141
Mania Anna, 156, 160, 287, 308
Manteuffel Leon, 59

Mańkowski Przemysław, 122, 142, 143, 146,
148, 154, 157, 160, 267
Marchwicki Ireneusz, 51
Marciniak Elżbieta, 66, 67, 71, 238
Marcinkowski Karol, 10, 24, 27, 31, 33, 37, 38,
40, 44, 51, 53, 57, 58, 62, 95, 96, 97, 98, 99,
117, 121, 123, 125, 126, 128, 129, 131, 132,
134, 135, 138, 140, 143, 144, 147, 148, 149,
150, 152, 155, 158, 165, 168, 170, 172, 176,
182, 183, 184, 189, 190, 193, 196, 201, 207,
211, 213, 223, 226, 227, 228, 230, 231, 233,
244, 245, 246, 254, 258, 262, 265, 266, 281,
282, 285, 287, 288, 289, 292, 296, 300, 320,
324, 326, 328, 331, 335, 336
Marduk, 9
Markowski Józef, 34
Markwitz Mirosław, 120, 122
Martyński Michał, 99, 118, 120, 122, 142, 146,
148, 154, 157, 160, 210
Marzuchowska Anna, 115
Mastyła Konrad, 333
Mastyńska Maria, 81
Matecki Teofil, 38
Materna-Kiryłuk Anna, 147, 158
Matłosz Danuta, 75, 77
Matthe Georg, 314
Matyla-Radzewska Aleksandra, 331
Matysiak Iwona, 99
Mayer Karol, 34
Mazen Issa, 142
Mazur Benedykt, 92
Mazur Benigna, 147
Mazur-Malewska Katarzyna, 146, 156
Mączyńska-Kilarska Danuta, 65
Mejer Jera, 70, 74
Mejnarowicz Jan, 147
Mercurialis Hieronimus, 15
Mesmer Antoni, 16
Metzig Johann, 31
Michalewska Danuta, 77, 78, 79, 95, 100, 104,
113, 116, 117, 119, 121, 126, 130, 135, 139,
140, 143, 273, 283, 284, 300, 309
Michalska Elżbieta, 96
Michałkiewicz Ernestyna Maria, 97
Michałkiewicz Jacek, 111
Michałkiewicz Witold, 69
Michałowicz Mieczysław, 42
Miechowita, 14
Mieczkowski Leon, 35
Miętowski Kazimierz, 180, 258
Migdał Elżbieta, 154, 160

Mikołajczyk Jolanta, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78,
79, 86, 95, 100, 202, 294
Mikulicz-Radecki Jan, 29
Mikułowicz Włodzimierz, 22
Milachowska Barbara, 97
Miśkiewicz Anna, 148, 152, 155, 158
Młynarczykówna Leokadia, 61
Młynarski Wojciech, 216
Molicka Maria, 104, 105, 109
Monczakowska Irena, 153, 159
Morawska Seweryna, 38
Morawski Franciszek, 25
Moskalewska Zofia, 70
Moszura Tomasz, 158
Mozer-Lisewska Iwona, 144, 146, 153, 156,
206, 219, 287, 308
Mroczkiewiczówna Urszula, 47, 51
Mrozewicz Bożena, 137
Mrozikiewicz Danuta, 78, 79, 95, 111, 139
Mroziński Bartłomiej, 145, 147, 152, 155, 158,
246
Mrówczyński Wojciech, 154, 157, 160

N

Nadybska Mirosława, 284
Nagadowska Jolanta, 96, 101, 119, 121, 131,
142, 146
Narożna Anna, 77, 78
Nawrocki Edmund, 71, 73, 74
Nerva cesarz, 11
Neugebauer Ludwik, 21
Niedbalski Robert, 143, 145, 246
Niedziela Marek, 145, 151, 153, 156, 159, 181,
205, 212, 251, 272, 288, 289, 290, 291, 293,
322
Niegolewski Władysław, 25
Niemczykiewicz Z., 73
Niemiec-Krawczyńska Beata, 154, 160
Niezabitowski Edward, 34
Niklas Arkadiusz, 147, 338
Niziurska Mirosława, 116, 151, 154
Noszcykowie, 240
Nowa-Dłużewski Juliusz, 61
Nowak Ewa, 98
Nowak Stanisław, 66, 70, 73, 74, 75, 76, 85,
175, 195, 211, 299, 333
Nowakowska Barbara, 122
Nowakowski Kazimierz, 53
Nowicki Jacek, 146, 153

O

Obara Marian, 112, 133
Obara-Moszyńska Monika, 153, 156, 159, 273,
292
Ochocka Maria, 126, 130
Oczko Wojciech, 14
Olejniczak-Konarczak Elżbieta, 148
Olejnik Justyna, 147
Olszewska Weronika, 81
Opatowicz Zofia, 72, 74
Oribasius, 11
Orkiszewski Marek, 96, 108, 118, 120, 122,
124, 193
Orłowski Witold, 59
Orszulak Jadwiga, 75
Orzeszko-Spaczyńska Anna, 96, 110, 116,
118, 120, 122, 134, 141, 145, 153, 156, 205,
272
Osiński Mieczysław, 51
Osovicki Antoni, 39
Ostalska-Nowicka Danuta, 152, 155, 158, 338
Oszczyk-Paluszak Wacława, 152, 155
Otworowska Grażyna, 115
Owsiak Jerzy, 337

P

Paderewski Ignacy, 32
Padlewski Józef, 35
Padlewski Leon, 53
Paliwodzianka Cecylia, 47, 48
Paluszak Janusz, 107, 114
Paluszak Wacława, 107, 114
Panakieja, 9
Pancewicz-Olszewska Weronika, 71
Paracelsus, 14
Parcheta Barbara, 134
Paszkievicz Ludwik, 59
Paszowska Hanna, 193
Pawelec-Wojtalik Małgorzata, 145, 157, 158,
202
Paweł z Eginaty, 11
Pawlaczyk Bogusław, 79, 80, 95, 112, 113,
133, 136, 151, 161, 171, 188, 196, 213, 215,
219, 220, 293, 295, 296, 307, 334
Pawlaczyk-Wróblewska Elżbieta, 145, 153,
156, 159
Pawlak Bogdan, 151, 155, 157, 160
Pawlak Zdzisława, 75, 76, 77
Pawlikowski Tadeusz, 40, 181
Pawłowska Halina, 50
Petral Danuta, 99

Petrycy Sebastian, 15
 Pęcherek K., 72
 Phayre Tomasz, 15
 Piasecka-Zeylandowa Eugenia, 45
 Piasecki Eugeniusz, 32, 34
 Piaszczyński Maciej, 143, 147, 154, 157
 Piątkowska Małgorzata, 98, 122, 137, 145, 152, 203
 Pic Stanisław, 99, 120, 122, 134
 Pico Jose, 314
 Pieklik Hanna, 250, 251
 Pieńkowska-Mikołajczyk Jolanta, 84, 100
 Pietras Beata, 119, 121
 Pietrzak Agnieszka, 160
 Pietrzyk Krystyna, 99, 118, 120, 122, 141
 Pikulska Krystyna, 70, 71
 Pilarczyk Jakub, 156, 159
 Piłsudski Józef, 32, 34, 59
 Piontek Elżbieta, 97, 134, 198
 Piotrowski Aleksander, 34
 Pirożyński Michał, 212
 Pirquet Clemens, 30
 Pliniusz Młodszy, 11
 Podstawska Danuta, 110
 Pollak Roman, 60
 Pomorski Józef, 39, 54
 Ponsot Gerard, 138
 Popielarz Marek, 118, 206
 Popowski Stefan, 61
 Posłuszna Aleksandra, 75, 76, 77
 Posłuszny Przemysław, 119, 121, 123, 142, 146
 Probierz Ewa, 96, 114, 124, 203
 Progulski Stanisław, 42
 Pruchniewicz Damian, 118
 Pruszewicz Antoni, 186, 331
 Pryjma Juliusz, 190
 Prząda Krystyna, 97
 Przybylska Agnieszka, 155
 Przybyszewski Stanisław, 24
 Przyłuski Leon abp., 26
 Psarski Wiktor, 174
 Psarski Zygmunt, 174
 Pucher Beata, 154, 157, 160

Q

Quest Robert, 41

R

Rabska-Pietrzak Barbara, 147
 Rachowski Andrzej, 148
 Raciborski Adam, 25
 Raczyński Jan, 22
 Raczyński Roger, 26
 Radwańska Urszula, 70, 71, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 81, 85, 95, 102, 104, 106, 113, 116, 117, 119, 121, 126, 130, 131, 135, 136, 139, 140, 144, 164, 165, 167, 168, 169, 188, 200, 201, 209, 213, 215, 218, 242, 249, 250, 254, 263, 273, 278, 282, 284, 286, 297, 299, 300, 309, 313, 323
 Radzicka Wanda, 65, 70
 Rafacz J., 60
 Rafiński Teodor, 49, 51, 65, 67, 70, 71, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 81, 84, 86, 88, 89, 95, 100, 102, 109, 111, 113, 128, 164, 166, 167, 168, 169, 176, 178, 183, 186, 200, 211, 213, 216, 218, 219, 220, 233, 237, 239, 241, 247, 250, 254, 263, 266, 271, 273, 277, 282, 283, 294, 297, 299, 301, 309, 313, 333
 Rajewski Andrzej, 154, 161
 Rakowska Elżbieta, 80, 95, 102, 109
 Raszek Jan Stefan, 313
 Ratajczak Aleksander, 114
 Ratajczak Mariusz, 316
 Ratajski Jacek, 97, 193
 Raus Zbigniew, 126
 Redlich Franciszek, 216
 Regulscy pp., 61
 Rejek Bożena, 127
 Remak Robert, 25
 Rewers Arleta, 129
 Rewers Marian, 118, 120, 122, 129, 138, 205
 Ritter Emilia, 75
 Robińska Ewa, 123, 142, 145, 153
 Rode Maksymilian, 60
 Rodecki Jan Kazimierz, 24
 Rodziewicz Bożena, 130
 Roger Jean, 305
 Roguski Jan, 59, 69
 Rohde Wojciech, 97, 118, 120, 122, 142
 Rokicka-Milewska Roma, 126, 300
 Rokitansky Karol, 17
 Romer Tomasz E., 333
 Rondio Zdzisław, 116
 Rosada Jowita, 154, 160
 Rosenstein Nils Rosen, 30
 Rossowski Wojciech, 74
 Roux Emil, 47
 Rowecka prof., 240
 Rólski Michał, 97, 118, 120, 122, 142, 146, 148, 154, 193

Różycki Stefan, 34, 52, 57
Ruchowski Andrzej, 148
Rucka Aurelia, 83
Ruczyńska Krystyna, 88
Rudnik Jan, 130
Rudowski Witold, 190
Runowski Dariusz, 147, 152, 191, 203, 338
Rybakowska-Hoffmann Urszula, 73, 93
Rybakowski Filip, 154, 161
Rybczyński Anatol, 66
Rybicka M., 72
Rydygier Ludwik, 28, 33
Ryglewicz Michał, 96, 111, 119, 121, 123, 142, 146, 154, 157, 160, 209
Rymkiewiczówna W., 61
Ryżko Józef, 132, 199, 237, 240
Rzepczyk Ludmiła, 74
Rzeźnik Alina, 141, 145, 152, 155, 158, 246
Rzędowska Krystyna, 98, 119, 123, 143

S

Sadowski Grzegorz, 315
Salwa-Żurawska Wiesława, 129, 134, 137
Samolewska Małgorzata, 146
Sapiński Andrzej, 34, 41, 72
Sarnowska-Wroczyńska Irena, 154, 160
Sarrazin Jadwiga, 88
Sarrazin Olgierd, 94, 96, 107, 173, 192
Sawicki Witold, 60
Seige Konrad, 295
Semerau-Siemianowski M., 61
Semmelweis Ignacy Filip, 17
Sennert Daniel, 16
Serkowski Stanisław, 162
Sidorowicz Lech, 253
Siekierska Aleksandra, 88, 91
Sierpińska Barbara, 37, 219, 301, 303
Sikorski Władysław, 62, 163
Simm Szczęsny, 312
Simon Eugeniusz, 89
Sivińska Aldona, 120, 122, 138, 141, 145, 150, 152, 155, 158, 186, 187, 202, 209, 212, 244, 245, 246, 264, 337, 338
Skalmowski Tadeusz, 40, 47, 183, 302
Skorupska Elżbieta, 144, 146, 153, 206
Skowrońska Bogda, 145, 153, 156, 159, 212
Skowrońska Małgorzata, 119, 123, 142, 204
Skrobowska-Woźniak Anna, 130
Skubiszewski Ludwik, 35
Skuratowicz Aleksandra, 99, 121, 123, 124, 142, 144

Sławski Roger, 39
Słomko Małgorzata, 118, 120, 122, 141, 145, 156, 159
Słopeń Agnieszka, 154, 161
Słowińska Elżbieta, 118, 119
Słowiński Włodzimierz, 83
Służewska Halina, 306
Służewski Wojciech, 97, 108, 117, 118, 120, 122, 137, 139, 142, 144, 146, 151, 153, 156, 159, 172, 176, 199, 206, 209, 211, 214, 218, 220, 235, 261, 278, 285, 287, 303, 307, 308, 323, 334
Smektała Zofia, 98
Smorawiński Jerzy, 276
Smyk Irena, 94
Sobala Maria, 118, 121, 123, 142, 146
Sobeski Michał, 31
Sobkowiak Paulina, 153, 157, 159
Soboczyński Andrzej, 75, 90, 96, 111, 113, 116, 117, 121, 123, 124, 142, 168, 193
Socha Jerzy, 80, 88, 95, 100, 102, 105, 109, 113, 125, 126, 130, 132, 198, 199, 212, 240, 252, 265, 275, 326, 330
Soczyński Karol, 22
Solon, 10
Sondowski dr, 237
Sońta-Jakimczyk Danuta, 125, 130
Soranus Ephesius, 11
Sosinko Anna, 157
Sotnik D., 100
Sowiński Witold, 83
Spławski Maciej, 319
Sroczyńska Maria, 125, 126, 130
Sroczyński Kazimierz, 216
Stabrowski Mieczysław, 19, 40, 279
Stacha Wioletta, 292
Stachowski Józef, 115, 118, 120, 122, 131, 132, 134, 138, 141, 145, 172, 188, 189, 190, 191, 199, 203, 209, 226, 278, 337
Stachurska E., 101
Stanicka Agnieszka, 145, 152, 156, 159
Stanisław August król, 20
Staniszewska Joanna, 120, 122
Stankiewicz Krystyna, 98, 119
Stankiewicz Remigiusz, 61
Stankiewicz Witold, 141, 145, 153, 156, 159
Stańska Maria, 37, 43, 75, 76, 77, 78, 79, 95, 107, 114, 126
Stański Mieczysław, 27, 65, 69, 71, 103
Stark Karol, 39
Stasińska Maria, 119

- Stasiński Jan, 35, 39
 Staszic Stanisław, 20
 Stecki Wacław, 62
 Stefaniak Ewa, 122, 141, 145, 147, 152, 155, 203, 338
 Stefanowska Michalina, 34
 Stefańska Katarzyna, 144, 153
 Stefański Mariusz, 141
 Stelmaszak H., 73
 Stencel Dariusz, 144, 152
 Sterling Seweryna, 23
 Stężowska Sylwia, 155
 Stoińska Grzymiśława, 73
 Straszyński adam, 62
 Struś Józef, 13, 19, 111, 219
 Strzelcowa dr, 237
 Strzembosz Krystyna, 77
 Strzesak Erwin, 143
 Strzykała Krystyna, 8, 74, 95, 108, 114, 119, 121, 123, 131, 139, 142, 146, 309, 310, 338
 Strzyżewska Renata, 142, 146, 152, 203
 Strzyżewski Krzysztof, 97, 116, 118, 120, 122, 124, 142, 146, 154, 157, 160, 192, 193, 210
 Styczniewicz Wiesława, 74
 Styczyński Jan, 317
 Suchocka-Łuczak Stefania, 93, 96, 104, 129, 138, 202
 Sułczyński Zbigniew, 70
 Sułkowski Antoni, 25
 Sumarówna Joanna, 47, 48
 Suśruta, 11
 Swat Edyta, 145
 Sydenham Tomasz, 16
 Szałapak Anna, 333
 Szczapa Jerzy, 197, 212, 335
 Szczawińska-Popłonyk Aleksandra, 145, 147, 154, 157, 159
 Szczepanik Mariusz, 152, 155, 158
 Szczepankiewicz Aleksandra, 159
 Szczepańska Zofia, 89
 Szczepski Olech, 29, 51, 65, 67, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 84, 86, 89, 90, 91, 93, 95, 96, 100, 103, 105, 107, 112, 128, 139, 148, 149, 164, 165, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 178, 179, 180, 181, 186, 205, 211, 213, 214, 218, 219, 220, 228, 231, 238, 240, 241, 243, 244, 248, 250, 254, 264, 266, 270, 271, 274, 278, 281, 282, 294, 299, 301, 304, 311, 312, 320, 326, 329, 336
 Szelałowicz Bogdan, 96, 108, 116, 120, 122, 124, 125, 142, 143, 202, 210
 Szenajch Władysław, 10, 29, 42
 Szenic Marian, 40, 54, 183, 302
 Szepelak Teresa, 143
 Szłapka Henryk, 40
 Szołdrska Halszka, 57
 Szpecht Dawid, 159
 Szpunar Janusz, 154, 160
 Sztuba Irena, 114
 Sztymela Lech, 70
 Szubert Edward, 67
 Szulc Kamila, 72
 Szulc Kazimierz, 25
 Szulc Tadeusz, 54
 Szulczewski Bronisław, 34, 39, 42, 43, 54, 55, 212, 217
 Szuman Leon, 27
 Szumińska-Napiontek Krystyna, 120
 Szumowski Władysław, 9, 11, 13, 16
 Szwemin Stefania, 97
 Szydłowski Eugeniusz, 114
 Szydłowski Jarosław, 146, 154, 157, 160
 Szymański Waldemar, 99, 114, 125
 Szymczyk Lidia, 284
 Szymczyk Stanisław, 70
 Szymendera Danuta, 71, 73, 74
 Szymoniak Norbert, 155, 158
- Ś**
- Śniadecki Jędrzej, 20, 28, 30
 Śniatała Danuta, 118, 141, 145, 153
 Światły Aleksandra, 118, 119, 121, 141, 143, 145, 147, 154, 157, 159, 251
 Świdorski Gerwazy, 103
 Świdorski M., 61
 Świdorski Władysław, 27
 Święcicki Heliodor, 24, 26, 27, 31, 32, 38, 64, 231, 233
- T**
- Tacyt, 11
 Tafelska Janina, 98, 113, 116, 118, 119
 Talarczyk Małgorzata, 154
 Targońska Brygida, 141, 146, 152, 155, 158
 Taszycka Krystyna, 68
 Taylor Aleksandra, 65, 70
 Terlikowska Jadwiga, 169
 Teschner Maria, 121
 Tomaszewiczówna Anna, 29
 Tomaszewska Hanna, 65
 Tomaszewska Krystyna, 44, 50
 Tomaszewski Wiktor, 62

Topiak-Górska Danuta, 78, 79, 95
Topińko Andrzej, 108, 319
Trawińska-Zwoździakowa Helena, 65
Trejster Ewa, 119, 121, 141
Trepieńska Ewa, 111
Trzcińska-Kaczmarek Ewa, 98, 116
Tuater Kazimierz, 21
Tujdowski Włodzimierz, 315
Turczuk-Bierła Irena, 137
Turnau Grzegorz, 334
Twarowska Irena, 110, 195
Tymieniecki Kazimierz, 32
Tymosiewicz Piotr, 66

U

Uchocka Zofia, 45, 46, 47, 51
Ulatowska Anna, 159
Underwood Michael, 30

V

Valleix Franciszek, 30
Vesalius z Brukseli, 14
Villanova Arnold, 13
Virchow Rudolf, 17
Von Steiner Iwona, 144, 154
Voss prof., 57

W

Wachowiak Jacek, 108, 116, 118, 119, 121,
126, 136, 138, 141, 143, 144, 151, 152, 156,
159, 201, 207, 209, 212, 215, 220, 232, 243,
278, 299, 300, 319, 320, 321, 323
Wachowiak Katarzyna, 156, 325
Walczak Marek, 144, 147, 153
Walczak Mieczysław, 73, 75, 77, 78, 80, 83,
87, 90, 91, 93, 95, 97, 101, 112, 116, 117,
118, 120, 122, 127, 128, 131, 132, 136, 141,
145, 165, 169, 179, 180, 181, 182, 188, 202,
204, 205, 208, 211, 212, 214, 220, 226, 239,
241, 270, 278, 281, 282, 286, 289, 295, 313,
333
Waligóra Aleksandra, 75, 77, 78, 79, 88, 89,
91, 95, 100, 103, 118, 120, 122, 143, 204
Waligóra Zbigniew, 76, 77, 78, 79, 100, 103
Walkowiak Jarosław, 141, 145, 151, 152, 155,
158, 204, 210, 212, 216, 253, 276, 325, 327
Walter Zofia, 94
Wałęsa Lech, 294
Warzywoda Alfred, 98, 120, 122, 135, 137,
141, 145, 152, 155, 159, 338

Warzywoda Małgorzata, 155, 157, 160
Waskiel Andrzej, 120
Waza Zygmunt III król, 14
Wdowiak Marek, 156
Weigl Rudolf, 17, 18
Weil Maria Adela, 161
Wengierek Maria, 106
Wenska-Chyży Ewa, 144, 146, 155, 158
Wereszczakowa Zofia, 49
Werkenthin Maria, 59
Wernicke E., 33
Wesołowski Zdzisław, 97, 118, 120, 122, 132,
141, 145, 153
Westerski Przemysław, 143, 147, 154, 157,
160
Weychan-Sztuba Irena, 96
Węclawski Tomasz, 295
Wężyk Władysław, 24
Wicherkiewicz Bolesław, 27, 38
Wieczorkiewicz Ewa, 99, 118, 121, 123, 142,
144
Wielgosz Elżbieta, 98, 116, 120, 124, 126
Wiernicka Justyna, 132
Wierzejewska-Wieruszowa dr, 270
Wierzejewski Ireneusz, 35, 53
Wiewiórowska Małgorzata, 120, 123, 142
Więckowski Jarosław, 120, 122, 142
Wilkoszewski Edward, 216
Windhorst Ludwig, 31
Winkler Karl, 33
Wiśniewska Maria, 98, 117, 119, 121
Wiśniewska Marzena, 142, 147, 148, 157
Włodarczyk Krystyna, 75, 76, 77, 78, 79, 80,
91, 94, 95
Wodziński Andrzej, 142, 143, 147, 154, 157,
160
Wojciechowska Hanna, 44, 50
Wojciechowski Kazimierz, 85
Wojciechowski Stanisław, 43
Wojsyk-Banaszak Irena, 157, 159
Wojtalik Michał, 98, 118, 120, 122, 147, 151,
154, 157, 160, 202, 323
Wolf-Dieter Ludwig, 128
Wolff Christian, 16
Wolnik-Brzozowska Danuta, 144, 147, 158
Woškowiak Wojciech, 318
Woynarowska Barbara, 253
Woźniak Andrzej, 121, 123, 142
Woźniak Witold, 264
Woźniakowski Ignacy, 22

Woźnicki Grzegorz, 119, 121, 123, 142, 146,
209
Woźniewicz Bogdan, 89
Woźny-Różycka Monika, 156
Wójcik- Koczwarą dr, 60
Wójcik Zofia, 125, 130
Wójtowicz Jerzy, 92, 208
Wójtowicz Mieczysław, 95, 114, 115, 124, 192,
193, 255, 277
Wójtowicz-Sprada Barbara, 160
Wrociński Tadeusz, 87, 107
Wrutniak Weronika, 122
Wrzosek Adam, 11, 24, 26, 27, 30, 31, 32, 33,
34, 35, 37, 38, 41, 52, 61, 67, 226, 295
Wrzyszczyński Stefan, 66
Wysocka Ewa, 117, 120, 122, 127, 134, 142,
206
Wysocki Henryk, 328, 334
Wysocki Jacek, 117, 118, 120, 123, 128, 134,
142, 151, 176, 206, 210, 211, 214, 216, 219,
220, 279, 307, 328, 334
Wysocki Mariusz, 317
Wysocki Piotr, 333
Wyszyńska Teresa, 240

Z

Z Kobylina Jędrzej, 15
Z Urzędowa Marcin, 16
Zabel Ewa, 106, 109, 120, 122, 264, 299
Zabel-Olejnik Joanna, 146, 154
Zachmann Elżbieta, 98, 119, 121, 123, 142,
146, 152
Zachwieja Jacek, 141, 145, 147, 150, 152,
155, 158, 203, 210, 212, 216, 220, 246, 335,
338

Zagajewski Waclaw, 75, 76, 77, 78, 79, 82, 95,
102
Zajadacz Bernard, 131
Zajac Robert, 57, 58
Zakrzewski Aleksander, 69
Zakrzewski Hieronim, 31
Zalewski Zdzisław, 97
Zalewski Zygmunt, 31
Zan Tomasz, 39, 58
Zaniew Marcin, 155, 191, 338
Zaorski Jan, 60
Zasada Dorota, 123, 142, 146
Zawadzka Danuta, 123, 143, 146
Zbiranek Maria, 117
Zbyszewski Leon, 167
Zeyland Janusz, 5, 45, 46, 50, 55, 58, 67, 213,
298
Zeylandowie E. i J., 48
Zielewicz Ignacy, 27, 38, 226
Zieliński Waclaw, 95, 120, 122, 139, 142, 143,
188, 192, 193, 209, 277, 300
Ziembowska Agnieszka, 123, 142, 144
Zweibaum Juliusz, 60
Zwoździak H., 73
Zych-Kaźmierczak Lukrecja, 97, 119, 123, 143,
146
Zychowicz Czesław, 70, 82
Zygmunt I król, 13, 14

Ż

Żelewska-Deżyna Maria, 45, 46, 47, 48
Żeromski Jan, 134, 287
Żupański Konstanty, 24
Żurawski Piotr, 145

KLINIKA TERAPII
Chorób Dziecięcych A. M.
Warszawa ul. Działdowska Nr.1
Nr.456/1787/Su/1809/

Warszawa dnia 4.X.1954r.

Do
Kliniki Chorób Dziecięcych
Akademii Medycznej

W P o z n a n i u.

49
1787/Su/1809/

Klinika Terapii Chorób Dziecięcych w Warszawie przy ul. Działdowskiej
Nr.1, uprzejmie prosi o przesłanie nam informacji jaki preparat aureo-
mycyny użyto do wstrzyknięć dożylnych, oraz sposób jego przygetowania.

PANSTWOWY SZPITAL KLINICZNY

ul. 3-go Maja 63 - Telefon 23-455

806/m

Kierownik Kliniki

/-/ Prof. Dr. H. Brokman.

PAŃSTWOWY SZPITAL KLINICZNY
KLINIKA CHOROÓB DZIECIĘCYCH
w Zabrze
ul. 3-go Maja 63 - Telefon 23-455

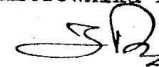
Zabrze dnia, 25. III. 1955r.

L.dz.¹⁸⁴/55.

Do
Ob. Mgr. Fojudzkiego
Klinika Chorób Dziecięcych
w Poznaniu
ul. Magdaleny 14

Uprzejmie zapytujemy, czy mógłby Pan tut. Klinice sporządzać
roztwory aureomycyny do wlewań dożylnych i na jakich ewentualnie
warunkach.

Za Kierownika Kliniki:

(Dr. med. Jan Kroczyński)
adiunkt

WARSZAWSKIEJ WOJEWÓDZKIEJ
RADY NARODOWEJ
WYDZIAŁ ZDROWIA
Oddział Farmacji i Zaopatrzenia
Zd.VI-5/25/55

Warszawa, dnia 11 marzec 1955 r.

Pracownia Chemiczna Kliniki
Dziecięcej Akademii Medycznej

W P o z n a n i u

Ob. Mgr. Fojudzki

Prezydium Warszawskiej Wojewódzkiej Rady Narodowej -
Wydział Zdrowia został powiadomiony przez Państwowe Sanatorium Przeci-
gruźlicze w Otwocku, że pracownia Wasza posiada metodę przygotowywania
roztworu Aureomycyny do iniekcji dożylnych.

Wydział Zdrowia stwierdził, że w Sanatoriach na terenie
naszego województwa lekarze zalecają stosowanie w/wym. antybiotyku do
wstrzykiwania i wówczas kieruje rodzinę chorego do Waszej Pracowni.
Ażeby zapewnić szybkie podanie koniecznego preparatu choremu Woj.
Wydział Zdrowia prosi o nadesłanie przepisu na przygotowanie Aureomycy-
ny do iniekcji.

KIEROWNIK
Oddziału Farmacji i Zaopatrzenia

Zofia Leśniewska
mgr Zofia Leśniewska

PAŃSTWOWY SZPITAL KLINICZNY
W POZNAŃU
KLINIKA CHEMICZNO-BIOCHEMICZNA
Poznań, ul. Młodziejowy 14, tel. 23-95

Poznań, dn. 6.4.55.

264/55

Prezydium Warszawskiej
Rady Narodowej
- Wydz. Zdrowia -
Oddz. Farmacji i Zaopatrzenia
W a r s z a w a

Na ręce Kierownika Ob. Mgr. Zofii Leśniewskiej

W odpowiedzi na Wasze pismo nr Zd.VI-5/25/55 w sprawie metody
rozpuszczania aureomycyny, uprzejmie donosimy, że jesteśmy w posiada-
niu takiej metody, jednakże niezbędnym warunkiem przygotowywania ste-
rylnych roztworów jest posiadanie kwarcowej lampy sterylizacyjnej,
zanurzeniowej. Roztwory bowiem aureomycyny nie można sterylizować
w podwyższonej temperaturze, bowiem ulegają rozkładowi. Jednocześnie
donosimy, że ze wzgl. na różną zawartość zanieczyszczeń w kapsułkach
aureomycyny do podawania doustnego, koniecznym było by pa uzyskaniu
przez Was w wymienionej lampy parodniowe przeszkolenie przez Was
wyznaczonego pracownika fachowego.

Przepraszam za opóźnioną odpowiedź, która wynika z mej nieobec-
ności w Poznaniu.

Kierownik Pracowni Biochemicznej

E. Fojudzki
/Mgr. Fojudzki/

Łozna, dn. 25 lutego 1953.

197/13.

O p i n i a

Mgr Edmund Fojudski pracuje od 1.3.1945 do 31.3.49 jako młodszy asystent Zakładu Chemii Organicznej U.P. Od 1.4.49 do chwili obecnej jako starszy asystent w Klinice Chorób Dziecięcych A.E.

Charakterystyka : Ob. Mgr Fojudski ma ogłoszonych 9 prac naukowych, 3 prace w przygotowaniu. W rozprawianiu zagadnień chemii biologicznej wykazuje nie tylko bardzo dobre przygotowanie ściśle fachowe ale posiada poza tym rzadko spotykane wyczucie i intuicję. Umożliwia mu to uzyskiwanie doskonałych wyników jak np. prace nad regeneracją streptomycyny w moździerzu, rozpuszczeniem aureomycyny oraz synteza hydrazynu kwasa izonikotynowego. Te osiągnięcia mają duże znaczenie w uzyskiwaniu przez Klinikę Chorób Dziecięcych A.E. w Poznaniu lepszycywnik w leczniczych i różnych stanach chorobowych. Ścisła współpraca z asystentami i asistrami Kliniki z chemikiem-biologiem rozszerza niewątpliwie choryzonty myślowe, co przyczynia się do lepszego ich przygotowania naukowo-lekarskiego. Mgr Fojudski włożył dużo pracy w rozbiórkę i organizację pracowni klinicznych (naukowej i usługowej). Daje to możliwość przebiegów naukowych nie tylko przez pracowników Kliniki Chor. Dziec. ale również innych Zakładów i Klinik Akademii Lekarskiej oraz innych uczelni w Poznaniu, w Łodzi itd. Opracowana przez niego synteza metody hydrazynu kwasa izonikotynowego została petentnie zaakceptowana przez Centr. Zarząd Farmaceutyczny w Warszawie i użyta jako najbardziej celowa do produkcji tego leku w Polsce.

Praca społeczna : Jest 3-krotnym przewodnikiem pracy, 2-krotnie wynagrodzony za wydaną pracę, 1-st wiceprzewodniczącym Rady Zakładowej. Łoza tym prowadzi szkolenie mł. pielęgniarek w kierunku zawodowym i ideologiczno-społecznym.

Kierownik Kliniki

Prof. Dr. X. Janscher

978102

Kwestionariusz
dotyczący kandydata **Fojudzkiego Edmunda**

Urodzony 4.7.1916 w Poznaniu. Pracuje w Klinice Chorób Dziecięcych A.M. w charakterze st. asystenta, magistra chemii, kierownika laboratorium naukowo-badawczego od 1.4.1949.

Uprzednio od ukończenia działań wojennych pracował w charakterze asystenta przy Zakładzie Chemii Organicznej U.F. Dyrektor Prof. Dr J. Suszko. W czasie swej pracy w Zakładzie Chemii Organicznej opracowywał na zlecenie Ministerstwa Zdrowia i Zjednocz. Zakładów Przemysłu Farmaceutycznego metodę regeneracji streptomycyny z moczu oraz syntezę P.A.S.-u.

Wymienione prace zostały zużytkowane częściowo przez przemysł farmaceutyczny. Obecnie kandydat opracował syntezę hydrazynu kwasu izonikotynowego, w kwietniu 1952r. Synteza ta po dodatnich wynikach na skalę półtechniczną zostanie w najbliższym czasie przesłana do Ministerstwa Przemysłu Chemicznego. Prace naukowe prowadzone przez kandydata są ukończone w terminach krótszych aniżeli przewidywał harmonogram pracy.

Wykaz prac :

- 1/ Regeneracja streptomycyny z moczu. (Publikacja)
- 2/ Badanie nad bakteriostatycznymi właściwościami torfu. (Publik.)
- 3/ Badanie nad zachowaniem się cukru w płynie m.-rdzeniowym i krwi u dzieci leczonych streptomycyną (Publikacja)
- 4/ Stężenie jonów wodorowych w płynie mózgowo-rdzeniowym u dzieci leczonych streptomycyną (Publikacja)
- 5/ Wpływ dożylnego podawania insuliny na poziom cukru w płynie m.-rdzeniowym u dzieci leczonych streptomycyną (Publikacja).
- 6/ Leczenie aureomycyną choroby Heine-Medina w stanie ostrym (Publikacja).
- 7/ Stosowanie metody Filkátowa w dermatologii (Publikacja).
- 8/ Pierwsze próby stosowania hydrazynu kwasu izonikotynowego w leczeniu gruźlicy (oddane do druku).
- 9/ Leczenie skazy wysiękowej metodą Filkátowa (w rękopisie).
- 10/ Synteza kwasu izonikotynowego i jego hydrazynu w oparciu o surowce krajowe (w rękopisie).

Wymienione prace kandydat wykonywał w części doświadczalno-chemicznej, natomiast część kliniczną opracowywali asystenci Kliniki Chorób Dziecięcych A.M. w Poznaniu.

Wspólnie z Doc. Dr Rafińskim T. zmodyfikowali metodę Filkátowa umożliwiając stosowanie jej bez wykonywania zabiegu chirurgicznego drogą wstrzykiwań wyciągów owodni, oraz wyodrębnili antybiotyk z torfu.

Kandydat bierze czynny udział w pracach szkoleniowych personelu pielęgniarskiego w Klinice oraz na Kursach Pielęgniarskich poza Kliniką, wykładając chemię, toksykologię, oraz farmakologię.

Prócz pracy zawodowej kandydat jest czynnym w pracach społecznych, czego dowodem jest, że został wybrany przewodniczącym komitetu blokowego nr 341 oraz członkiem Komisji Rewizyjnej Pracown. Służby Zdrowia oraz Przewodniczącym Kasy Zapomogowej Pracown. Sł. Zdrowia. W czasie swej pracy został 3-krotnie przewodnikiem pracy oraz dwukrotnie nagrodzonym za pomysły racjonalizatorskie w ramach Służby Zdrowia.

Mgr. Fojudzki zostaje przedstawiony do nagrody naukowej za prace nad syntezą hydrazynu kwasu izonikotynowego, która została wykonana w kwietniu 1952. Praca ta ma bardzo doniosłe znaczenie tak ze względów lecznictwa gruźlicy jak i ze względów społecznych. Dzięki tej pracy do chwili obecnej wiele set chorych uzyskało możliwość powrotu do zdrowia.

Dyrektor Kliniki
wz.
/Doc. Dr Rafiński, T/